ARISTOTELES LATINUS

XXV 2

METAPHYSICA

TRANSLATIO ANONYMA SIVE 'MEDIA'

NUNC COGNOSCO EX PARTE

THOMAS J. BATA LIBRARY
TRENT UNIVERSITY

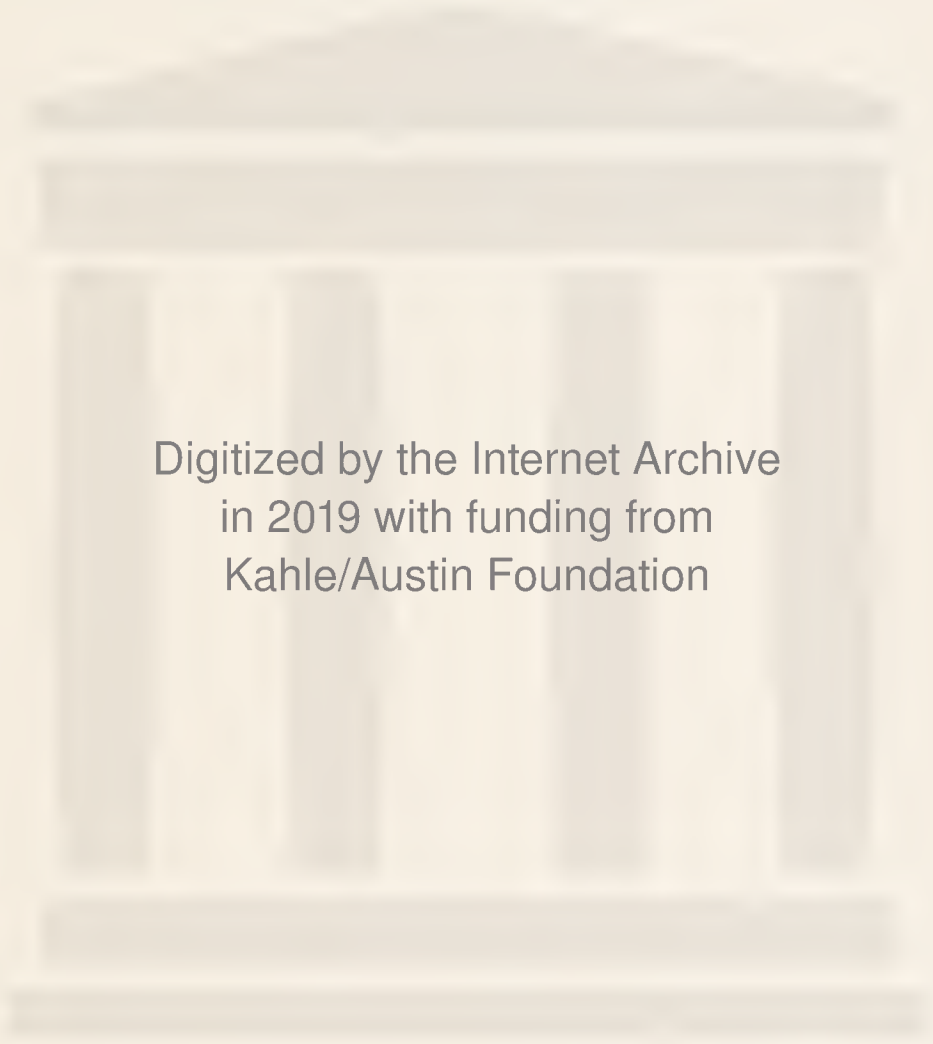
Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Kahle/Austin Foundation

https://archive.org/details/aristoteleslatin0025aris

UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE

CORPUS PHILOSOPHORUM MEDII AEVI
ACADEMIARUM CONSOCIATARUM AUSPICIIS
ET CONSILIO EDITUM

ARISTOTELES LATINUS

EDITIONI CURANDAE PRAESIDET

G. VERBEKE

XXV 2

LEIDEN
E. J. BRILL
1976

ARISTOTELES LATINUS

XXV 2

METAPHYSICA

LIB. I-X, XII-XIV

TRANSLATIO ANONYMA SIVE 'MEDIA'

EDIDIT

GUDRUN VUILLEMIN-DIEM

LEIDEN
E. J. BRILL
1976

TABULA

PRAEFATIO VII

I. Interpretationum Metaphysicae latinarum medio aevo editarum brevis conspectus IX

II. De fortuna translationis Anonymae sive 'Mediae' .. XIV
1. Quomodo his temporibus translatio reperta sit et innotuerit XIV
2. De ambitu textus XV
3. De auctore et tempore quo translatio facta sit XIX
4. Quomodo translatio Anonyma medio aevo innotuerit et usu recepta sit XXV

III. De translatione Anonyma edenda XXXIV
1. De codicibus qui translationem Anonymam praebent XXXIV
2. De archetypo codicum XXXVIII
3. Quomodo codices inter se cohaereant XLII
A. De codicibus *LlScTaWsPxKoBgVuCn* : p. XLIII — B. De codicibus *Ny, Bþ, Nq* : p. LII — C. De codicibus *BüCdEdPj PkReSy* : p. LIII.
4. De textu translationis Anonymae restituendo LV
5. De adnotatione latina translationi Anonymae subiecta .. LXI
6. De exemplari graeco ab anonymo interprete adhibito LXII
7. De adnotatione graeco-latina LXVII

TRANSLATIO ANONYMA SIVE 'MEDIA' I

APPENDIX: Supplementa lectionum variarum 277

INDICES 299

I. Index graeco-latinus Metaphysicae 301

II. Index latino-graecus Metaphysicae 358

272538

PRAEFATIO

PRAEFATIO

I. Interpretationum Metaphysicae latinarum medio aevo editarum brevis conspectus *.

Disputationes et tractatus de prima philosophia ab Aristotele conscripti, qui gradatim in unam seriem antiquitus coacti et — fortasse Andronici aetate — per quattuordecim libros distributi, τὰ μετὰ τὰ φυσικά inscribebantur, latine non ante saeculum duodecimum videntur redditi esse. Nam quod nonnullorum codicum manu scriptorum uniusque exempli typis vulgati testimonio adfirmatur Boethium unius alicuius translationis auctorem esse, fide dignum non est, atque illa « littera Boethii », quam Thomas Aquinas in Expositione in libros XII Metaphysicorum affert, re vera non ad aliquod opus Boethii quod adhuc exstet aut deperditum sit, sed ad translationem multo recentiorem [1] pertinet. Idem dicendum est de aliis medii aevi commentatoribus, qui raro quidem « translationis Boethii » mentionem faciunt [2].

---

* Quia fieri non potest ut uno volumine edantur variae Metaphysicorum translationes, quarum quaeque modo quodam sive quoad textum sive quoad memoriam aut cum alia aut cum pluribus cohaeret, cogimur hoc loco nonnulla repetere, quae iam in praefatione *Aristotelis Latini* XXV 1-1a, *Metaphysica, Lib.* I-IV.4, *Translatio Iacobi sive 'Vetustissima' cum Scholiis et Translatio Composita sive 'Vetus'*, ed. G. Vuillemin-Diem, Bruxelles-Paris 1970, de diversis Metaphysicorum interpretationibus diximus. Ceterum ad eam praefationem revocamus lectorem, qui ibi inveniet, quae hic desiderantur.

[1] Cf. *Arist. Lat.* XXV 1-1a, *Metaphysica...*, pp. XII-XV et libros ibi citatos.

[2] In Alberti Magni scripto super libros Sententiarum (Alberti Magni, *Sent.* IV, dist. 13, art. 4; ed. Jammy, XVI, p. 191) verba quaedam ex translatione Composita sumpta, etsi non ad verbum expressa, vocabulis « in translatione Boethii » introducuntur; vide W. Kübel, *Die Übersetzungen der aristotelischen Metaphysik in den Frühwerken Alberts des Großen* (« Divus Thomas » XI, 1933), p. 265, n. 1. Etiam Roger Baco « translationis Boecij », quibus vocabulis, ut e contextu apparet, translationem Compositam vel aliquam eius formam indicavit, mentionem facit, cf. *Opera hactenus inedita* Rogeri Baconi, Fasc. V, *Secretum Secretorum*, nunc primum ed. R. Steele, Oxonii 1920, p. 128^{24-27}. In commentario quoque duorum Metaphysicae librorum posteriorum ab ignoto auctore elaborato (codex Monac. Clm. 15836, ff. 134-140^{v}), cuius fundamentum est translatio

Attamen e saeculo duodecimo et tertio decimo interpretationes variae verborum Aristotelis quinque, si de eis quae pauca ex interpretatione quadam arabo-latina supersunt [1] non cogitamus, aut integrae aut ex parte ad nostram permanserunt aetatem, quarum quattuor e graeco factae sunt, quintae vero fundamentum fuerunt verba Metaphysicae araba cum Magno Averrois commentario coniuncta.

Quod ad inscriptionem pertinet, dicenda sunt haec : iam pridem non solum nomen Metaphysicorum neutri pluralis, quod cum graeco concordat, sed etiam nomen Metaphysicae feminini singularis videtur usitatum fuisse [2] nec desunt commentaria et loci laudati, in quibus liber « prima philosophia » inscribitur [3].

Prima videtur — quod quidem pro certo adfirmare non possumus — interpretatio esse quae a Iacobo Venetico altera quarta parte saeculi duodecimi elaborata est et ab Alexandro Birkenmajer reperta Vetustissima vocata est ; cuius verba

---

Guillelmi, « translatio Boethii » memoratur ; quae vocabula hoc loco ad translationem Anonymam spectare B. Geyer opinatus est, cf. Alberti Magni, *Opera Omnia...*, T. XVI, P. I, *Metaphysica...*, ed. B. Geyer, Monasterium Westfalorum, p. IX (vide infra, p. XXXVIII adn. 1).

[1] Vide G. Lacombe..., *Aristoteles Latinus : Codices I*, Romae 1939, p. 66 (cf. infra, p. XXXIV adn. 1) ; agitur de paucis quae in codice Vat. Ottob. 2048 [A.L.[2] 1762] ex quadam translatione Metaphysicae supersunt (980a21-981b13) ; quam translationem ex arabo factam esse L. Minio-Paluello monstravit, cf. L. Minio-Paluello, *Aristotele dal mondo arabo a quello latino* (« Settimane di studio del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo », Spoleto 1965, II), pp. 621-622 (typis denuo mandatum in L. Minio-Paluello, *Opuscula. The Latin Aristotle*, Amsterdam 1972, pp. 519-520).

[2] Pristinam Iacobi translationis inscriptionem nomen Metaphysicorum numero plurali habuisse et librum primum inscriptum fuisse « Aristotilis methaphisicorum alpha maius », quae verba graecae inscriptioni respondent, veri simillimum est ; in codicibus translationis Iacobi et Compositae nomen Metaphysicae numero singulari postea in usum venisse videtur, cf. *Arist. Lat.* XXV 1-1a, *Metaphysica...*, pp. LV-LVI. Si nomen Metaphysicae inscriptionibus codicum translationis Anonymae continetur, non nisi numero singulari scriptum est, cf. infra adnot. ad **7**.1-2, **275**.4. Qui primi aetate media textus Aristotelis mentionem fecerunt vel eius verba attulerunt, numero plurali « Metaphysicorum » et numero singulari « Metaphysicae » usi sunt.

[3] Verba « in prima philosophia » in Bonaventurae Albertique Magni scriptis super libros Sententiarum plerumque locos ex translatione arabo-latina sumptos introducunt, vide M. Grabmann, *Forschungen über die lateinischen Aristoteles-Übersetzungen des XIII. Jahrhunderts* (« Beitr. z. Gesch. d. Phil. d. Mittelalters », XVII.5-6, Münster 1916), pp. 45-46, et W. Kübel, loco citato, p. 265. At certum est non omnes scriptores iis verbis hanc translationem signare, cf. W. Kübel, loco allato.

quae ad nostram manserunt aetatem libros tres priores partemque quarti continent et capite quarto libri quarti (Γ 1007a31) media in sententia desinunt [1]. Verum quia in Thomae Aquinatis Metaphysicorum expositione aliisque operibus verba quaedam ex libris qui sequuntur deprompta laudantur, quae cum nulla interpretatione nobis nota concordant, genere autem scribendi et dicendi respondent Iacobi viae rationique interpretandi, verisimile est translationem istam initio maiorem partem vel omnes libros Metaphysicae complexam esse [2]. Iacobi translatio, cuius inter alios duo codices saeculi duodecimi non contaminati exstant, iam saeculo tertio decimo plerumque in variis formis translatione Composita contaminatis vulgata erat.

Ante saeculum tertium decimum iniens — tempus enim accuratius dicere nequimus — altera translatio et ipsa e graeco confecta orta est, non minus quam tredecim Metaphysicae libros, I-X et XII-XIV, continens [3] ; quam Anonymam sive

---

[1] De translatione Iacobi cf. L. Minio-Paluello, *Iacobus Veneticus Grecus: Canonist and Translator of Aristotle* (« Traditio » 8, 1952), pp. 265-304 (typis denuo mandatum in L. M.-P., *Opuscula...*, pp. 189-228), et *Aristoteles Latinus* XXV 1-1a, *Metaphysica...* De rebus particularibus et notis bibliographicis plura invenies in G. Diem, *Les traductions gréco-latines de la Métaphysique au moyen âge. Le problème de la Metaphysica Vetus* (« Archiv f. Gesch. d. Phil. » 49, 1967), pp. 7-71.

[2] Cf. L. Minio-Paluello, *Note sull' Aristotele Latino Medievale, I : La Metaphysica Vetustissima comprendeva tutta la Metafisica?* (« Riv. di Fil. Neo-Scol. » 42, 1950), pp. 222-226 (typis denuo mandatum in : L. M.-P., *Opuscula...*, pp. 98-102). L. Minio-Paluello ut illam suam sententiam, exstare quaedam testimonia vel verba ex parte translationis Iacobi quae hodie deest deprompta, argumentis confirmaret, certis de causis duos tantum locos Expositionis Thomae Aquinatis in XII libros Metaphysicorum tractavit, hos ipsos quorum verba ambitum translationis Iacobi nobis traditae egressa, ex « translatione Boecii » allata esse dicuntur. Quod si secundum Laurentii Minio-Paluello viam rationemque inquirendi diligenter examinantur omnia verba quae a Thoma ex eis Metaphysicae partibus quae in translatione Iacobi tradita desunt, sumpta et per vocabula « alia littera » vel similibus introducta, nulli translationi nobis notae prorsus concinunt — cuius generis sunt aliquae viginti textus particulae, quarum pleraeque a Fr. Pelster memoratae sunt (Fr. Pelster, *Die Übersetzungen der aristotelischen Metaphysik in den Werken des hl. Thomas von Aquin*, « Gregorianum » 16, 1935, pp. 325-348, 531-561 ; 17, 1936, pp. 377-406) —, ea quae L. Minio-Paluello in lucem protulit, firmantur et augentur. Verba enim omnia, si unum vel duo excipias, cum Iacobi genere loquendi congruunt, quin etiam plura eidem propria sunt. Fieri potest ut commemorationes tales in aliis operibus Thomae ante Expositionem Metaphysicorum scriptis inveniantur ; cf. infra p. XXV adn. 3.

[3] Numeris Romanis, nisi aliter notabitur, ad signandos Metaphysicorum libros utimur hoc modo : I = A, II = *a*, III = B, ... XI = K, XII = *Λ*, XIII = M, XIV = N.

Mediam nuncupatam hoc volumine publici iuris facimus ; de cuius natura ac fortuna latius infra agendum est.

Tertium locum, licet dubitemus utrum vetustior an recentior sit quam translatio Scoti de qua infra dicetur, translationi Compositae sive Veteri assignamus, quae fortasse inter annos 1220-1230, certe ante annum 1237 in lucem edita est ; cuius auctor nobis ignotus translationem Iacobi usque ad caput tertium libri tertii (B 998b23) ad exemplar graecum recensuit ; post quem locum textus translationis Compositae nobis traditus translationem Iacobi haud mutatam exhibet eodemque loco (*Γ* 1007a31) desinit [1]. Denegare tamen non possumus translationem Compositam fortasse et alterius cuiusdam interpretationis hodie deperditae partes aliquas inmixtas habere. In nonnullis codicibus et a quibusdam auctoribus, sicut iam supra diximus, ista translatio falso Boethio assignatur, quod, si ad genus scribendi animadvertamus, facile demonstrari potest [2]. Restat ut dicamus eam cum Iacobi translatione commixtam in variis formis, quae saeculo iam tertio decimo nominibus Metaphysicae Veteris, translationis Veteris vel similibus vulgatae erant, memoriae traditam esse.

Eodem fere tempore, certe ante annum 1237 [3], Magnus Averrois Metaphysicae commentarius ex arabo in latinum conversus est a Michaele Scoto, ut vulgo aestimatur. Inest ei Metaphysicae textus e pluribus graeco-arabis interpretationibus ab Averroe compositus et in particulas seu lemmata, quae singulis commentarii partibus respondent, divisus, quarum series ambitusque tam in arabo quam in latino est : II(α), I.5(inde a 987a9)-10, III-X, XII.1-10 (usque ad 1075b11). Inde quaedam translatio, textus particulas sine Averrois commentariis ordine quem diximus et continuatim praebens, contexta est, quam translationem Scoti nominamus et saeculo tertio decimo sub nomine Metaphysicae Novae divulgatam esse scimus. Saepe in codicibus complebatur aut tota translatione Composita, quae ei praeponebatur, aut huius libro primo, et libris translationis Anonymae

---

[1] De translatione Composita sive Vetere cf. *Arist. Lat.* XXV 1-1a, *Metaphysica...*, et G. Diem, *Les traductions...*. Verba, quae procul dubio ex translatione Composita allata sunt, inveniuntur in Philippi cancellarii (†1236) Summa de bono, cf. G. Diem, loco citato, p. 20.

[2] Cf. *Arist. Lat.* XXV 1-1a, *Metaphysica...*, p. XII-XIV.

[3] Terminum « ante quem » Philippi cancellarii Summa de bono hic quoque praebet, cf. G. Diem, *Les traductions...*, p. 22.

tertio decimo et quarto decimo adiunctis ; nonnumquam et liber duodecimus (inde a 1075b11) completus est. In codicibus qui hanc interpretationem praebent, libri non uno modo numerantur nec distribuuntur [1].

Quinto denique loco et ultimo, si medium aevum respiciamus, memoranda est recensio et translatio Guillelmi de Moerbeke, quae aut sola integra facta aut sola integra nobis tradita est et saeculo tertio decimo exeunte recentioribusque aetatibus Metaphysica de nova translatione vel Metaphysica novae translationis nuncupata est [2]. Guillemus translationem Anonymam ad textum graecum recensuit, emendavit, in libris prioribus translationem Iacobi et Compositam quoque, ut videtur, adhibens, libro undecimo auxit. Pluribus de causis, si nempe cum animo recordamur hanc translationem Alberto Magno, cum commentarium Metaphysicae elaboraret atque etiam postea, ignotam fuisse, et qua ratione Thomas Aquinas in variis operibus atque in Metaphysicorum expositione componenda ea usus sit, tuto adfirmare possumus hoc opus a Guillelmo non multo ante annum 1265 inceptum, profecto ante annum 1272 completum esse [3].

---

[1] Vide *Arist. Lat., Codices I...*, pp. 64-65, 110, librosque ibi allatos; cf. praeter ceteros M. Bouyges, *Annotations à l'Aristoteles Latinus relativement au Grand Commentaire d'Averroès sur la Métaphysique* (« Revue du Moyen Age latin » 5, 1949), pp. 211-232, et M. Bouyges, *Averroès, Tafsîr mâ ba'd at-Tabî'at, Notice* (« Bibliotheca Arabica Scholasticorum », Série Arabe, Tome V.1), Beyrouth 1952, imprimis pp. LXVI-LXXIX, CIII-CIV, CXV-CLXXX. — Cui translatio attribuenda sit et quo tempore confecta et quid viri docti de his quaestionibus opinati sint, vide quoque apud R. de Vaux, *La première entrée d'Averroès chez les Latins* (« Revue d. Sciences philos. et théol. » 22, 1933), pp. 220, 234, et Ch. H. Haskins, *Studies in the History of Mediaeval Science*, 2ª ed. Cambridge 1927, p. 279. — De ratione qua libri in memoria codicum manu scriptorum numerantur et distribuuntur, vide etiam A. Mansion, *Les prémices de l'Aristoteles Latinus* (« Revue philos. de Louvain » 44, 1946), pp. 117-119, M. Bouyges, *Annotations...*, pp. 217-223, et M. Bouyges, *Avveroès...*, pp. LXXIII-LXXV.

[2] Interpretationes vario et confuso modo cum media aetate tum temporibus recentioribus appellatae sunt. Adiectivum « novae » iam tertio decimo saeculo translationi Scoti, Anonymae, recensioni Guillelmi appositum est; Guillelmi translatio postquam illa Bessarionis innotuit, « vetus » nominata est, sicut antea translatio Composita eiusque formae Iacobi translationc mixtae. Itaque his nominibus, quamvis usitata sint, non utimur, sed alia adhibemus, quo errores vitentur.

[3] De translatione et recensione Guillelmi cf. Fr. Pelster, *Die griechisch-lateinischen Metaphysik-Übersetzungen des Mittelalters* (« Beitr. z. Gesch. d. Phil. d. Mittelalters », Suppl. 2, Münster 1923), pp. 106-113; plures libros commentationesque invenias in G. Diem, *Les traductions...*, pp. 20-22.

II. De fortuna translationis Anonymae sive 'Mediae'.

1. *Quomodo his temporibus translatio reperta sit et innotuerit.*

Saeculo undevicesimo ineunte, cum perscrutandarum Aristotelis translationum latinarum studium incohavit illud praeclarum opus Amabilis Jourdain [1], quod inscribitur *Recherches critiques sur l'âge et l'origine des traductions latines d'Aristote*, atque centum fere annis post, cum Martinus Grabmann [2] sua de illis studia publici iuris fecit, tres Metaphysicorum translationes latinae notae erant, quarum una erat exemplum quoddam translationis Compositae, a Jourdain parum distincte descriptum, quod Metaphysica Vetus nominabatur, altera translatio arabo-latina, tertia translatio quaedam graeco-latina quattuordecim libros continens, quam Guillelmo de Moerbeka tribuendam esse Grabmann iam suspicatus est et postea recensionem et translationem Guillelmi viri docti nuncupaverunt.

Bernhardus Geyer et Franciscus Pelster [3] cum Thomae Aquinatis Albertique Magni expositiones Metaphysicorum diligenter perquirerent, utrumque alias praeter laudatas translationes scisse et ad usum contulisse perspexerunt. Fr. Pelster [4] praecipue intellexit fuisse quandam translationem e graeco factam, a translationibus tunc notis diversam et, omisso libro undecimo (K), tredecim Metaphysicae libros amplectentem, quae Alberti expositionis fundamentum fuisset. Pelster quod coniectura consecutus est, paulo post comprobare potuit [5] ; repperit enim agnovitque primus nonnullos istius interpretationis codices in Bibliotheca Vaticana asservatos ; alii viginti circiter codices inter saeculum tertium decimum medium et quartum decimum iniens exarati,

---

[1] A. Jourdain, *Recherches critiques sur l'âge et l'origine des traductions latines d'Aristote et sur des commentaires grecs ou arabes employés par les docteurs scolastiques*, 1. éd. Paris 1819, 2. éd. revue et augmentée par Ch. Jourdain, Paris 1843 (typis denuo mandatum: New York 1960).

[2] M. Grabmann, *Forschungen...* (vide supra p. X adn. 3).

[3] B. Geyer, *Die Übersetzungen der Aristotelischen Metaphysik bei Albertus Magnus und Thomas von Aquin* (« Phil. Jahrbuch » 30, 1917), pp. 392-415, imprimis p. 412 ; Fr. Pelster, in « Theol. Revue » 16 (1917), pp. 260-263.

[4] Fr. Pelster, *Kritische Studien zum Leben und zu den Schriften Alberts des Großen*, Freiburg 1920, p. 150, adn. 1.

[5] Fr. Pelster, *Die griechisch-lateinischen Metaphysik-Übersetzungen...*, pp. 101-106, 113-118.

postea reperti sunt, quorum decem textum integrum aut quasi integrum, reliqui vero partes tantum habent [1].

Hanc translationem Fr. Pelster, cum inter Veterem quae dicitur et recensionem Guillemi eam ortam esse putaret, nomine translationis Mediae donavit ; quod nomen ab eis qui Aristotelem Latinum [2] ediderunt aliisque viris doctis acceptum, nobis quidem displicet, quia Pelster, ut infra patebit, de tempore quo orta sit erravit. Quam ob rem translationis Anonymae nomine eam nuncupamus [3].

2. *De ambitu textus.*

Translationem Anonymam libros tredecim, I-X et XII-XIV, continere iam supra diximus ; nunc tamen hoc ipsum magis accurate disseramus et modo quodam circumscribamus oportet.

De initio libri primi.

Translatio Anonyma non ita integra nec una memoriae tradita est ut primo videbatur. Cum exquireremus viam rationemque interpretandi cum translationis Compositae tum Anonymae propriam, percepimus haec, de quibus alias latius egimus [4] : initium textus (a 980a21 usque ad 982a23) quod in codicibus translationis Anonymae traditum est, idem est atque initium translationis Compositae [5] et primo non in translatione Anonyma

---

[1] Vide infra pp. XXXIV-XXXVII.

[2] *Arist. Lat., Codices I...*, pp. 62-65.

[3] Hoc nomen iam a Laurentio Minio-Paluello commendatum est, cf. G. Lacombe..., L. Minio-Paluello, *Aristoteles Latinus, Codices, Pars Posterior*, Cantabrigiae 1955 (cf. infra p. XXXIV adn. 1), p. 785.

[4] G. Diem, *Les traductions...*, pp. 15-16, 52-55, et *Arist. Lat.* XXV 1-1a, *Metaphysica...*, pp. XVII-XXIII.

[5] Fr. Pelster, cum translationem quam vocavit « Mediam » repperisset et dignovisset, eam Metaphysicam Veterem recensitam putavit esse, sed quibus de causis ad hanc opinionem adductus esset, non declaravit : Fr. Pelster, *Die griechisch-lateinischen Metaphysik-Übersetzungen...*, pp. 103-104. Metaphysica Vetus tunc a Vetustissima (translatione Iacobi) nondum internoscebatur. — A. Birkenmajer, postquam Vetustissimam a Vetere distinxit, denuo asseveravit rationes quasdam intercedere inter Veterem et Mediam, sed quales eae essent, parum clare percepit ; eas tamen ita interpretatus est ut Veterem, quae miro modo commixta esse videretur, ex contaminatis Vetustissima et Media ortam esse et ideo ex Media pendere diceret (A. Birkenmajer, apud B. Geyer, in F. Ueberweg, *Grundriss der Geschichte der Philosophie, Zweiter Teil, Die patristische und scholastische Philosophie*, hg. v. Dr. *Bernhard Geyer*, 11. Aufl. 1927,

sed in Composita erat ; unde apparet initium translationis Anonymae non exstare sed in archetypo totius memoriae initio translationis Compositae suppletum esse. Archetypum ergo post completam translationem Compositam factum est. In eis quae sequuntur post 982a23 nulla inter utrumque textum intercedit ratio. Principio et in translatione Anonyma initium textus fuisse, deinde folia quae illud habebant deperdita esse pro certo habemus. Fieri quidem potest ut exemplar graecum quo interpres usus sit, mancum fuerit, sed interpretationem a media sententia initium sumpsisse haud verisimile est.

De libro undecimo (K).

Deinde quaerendum est utrum liber undecimus (K) initio in translatione Anonyma fuerit necne. Verum quia liber K in dubiis partibus Metaphysicae ponendus est, nonnullorum quae constant mentionem faciamus, licet ad quaestionem solvendam non perducant.

[1] Nulli codicum graecorum qui hodie aliqui quinquaginta exstant liber K solus deest.

[2] Deest liber K — sicut et libri M, N et pars prior libri A — Commentario Magno Averrois, qualis quidem ad nostram pervenit aetatem, hoc est desideratur K cum in memoria commentarii araba tum in translatione Scoti et translationibus ex arabo in hebraeum factis. M. Bouyges, qui textum commentarii Magni arabum edidit, commentarium principio fortasse et ad libros

---

p. 346) ; quam ad sententiam plerique viri docti accesserunt, ut Ae. Franceschini, *Aristotele nel Medioevo Latino* (« Atti del IX. Congresso Nazionale di Filosofia », Padova 1935), p. 197, reliqui qui Aristoteli Latino studuerunt, *Arist. Lat., Codices I...*, p. 63, M. Grabmann, *Guglielmo di Moerbeke O.P., il traduttore delle opere di Aristotele,* Roma 1946, p. 97, L. Minio-Paluello, *Note...* I, p. 222 (= L.M.-P. *Opuscula...*, p. 98). — De hac opinione Fr. Pelster dubitavit, qui Mediam post Veterem esse ortam et ex Vetustissima Vetereque pendere existimavit, cf. Fr. Pelster, in « Theol. Revue » 28 (1929), p. 304 et Fr. Pelster, *Neuere Forschungen über die Aristotelesübersetzungen des 12. und 13. Jahrhunderts. Eine kritische Übersicht* (« Gregorianum » 30, 1949), pp. 46-77, vide p. 52. — Denique B. Geyer quid intercederet inter Veterem et Mediam clarius percepit, cum cognovisset initia tantum congruere, sed quod ad huius convenientiae causam attinet, secutus est illam opinionem communem, Veterem ex Media pendere: « differt autem Vetus a Vetustissima maxime eo quod in principio Mediam sequitur »; cf. Alberti Magni, *Opera Omnia...*, T. XVI, P. I, *Metaphysica...*, p. XI (vide infra, p. XXXVIII adn. 1).

M N pertinuisse non prorsus negavit, at pro certo habebat, sicut et alii qui in eandem quaestionem animum intenderunt, librum K in commentario Magno numquam fuisse [1].

Sed qua de causa omissus fuerit ad certum comperire non possumus ; non sane pro certo affirmandum est, quod ad tempus fieri solebat, memoriae Metaphysicae arabae quam Averroes cognovit et commentariis illustravit, librum K defuisse.

Quae de his dixit Averroes in praefatione libri duodecimi in translatione Scoti desunt [2], sed servata sunt in translatione quam Iacobus Mantinus prima dimidia saeculi sexti decimi ex hebraeo confecit : « ... Non invenimus secundum ordinem litterarum librum litterae K neque ipsum vidimus » [3]. Haec verba sunt intellectu difficiliora quam opineris. Nonnulli viri docti, quorum fuit Valentinus Rose, librum K arabis interpretationibus Averroi notis defuisse putaverunt [4] ; sed eos errasse ex eo liquet, quod Averroes in commentario Medio, quod ante commentarium Magnum compositum est, libros K, M, N explanavit [5]. Librum K, commentario Magno iam composito, Averroi innotuisse, ut Steinschneider arbitratus est [6], pluribus de causis incertum est, praesertim cum Averroes in praefatione cuius mentionem fecimus, argumentum libri K alia littera signati diligenter narraverit. Unde Freudenthal [7] non dubitat quin quaestio tota exstiterit ex dissimilibus arabis et graecis litteris quibus libri signantur, ita ut ea quae in translatione Iacobi Mantini

---

[1] M. Bouyges, Averroès..., p. CLI. De libro K, qui deest translationibus ex arabo in hebraeum conversis, vide pp. LXXXIV-XCIII.

[2] loco citato, p. LXXVII.

[3] *Aristotelis Opera cum Averrois Commentariis*, Vol. VIII, *Aristotelis Metaphysicorum Libri XIV cum Averrois Cordubensis in eosdem Commentariis...*, Venetiis apud Iunctas 1562 (typis denuo mandatum : Frankfurt 1962), fol. 290M. Vide etiam M. Steinschneider, *Die hebräischen Übersetzungen des Mittelalters und die Juden als Dolmetscher*, Berlin 1893 (typis denuo mandatum : Graz 1956), p. 165.

[4] V. Rose, *De Aristotelis librorum ordine et auctoritate commentatio*, Berolini 1854, p. 144. Idem dixerat F. Ravaisson, *Essai sur la Métaphysique d'Aristote*, Paris 1837 (typis denuo mandatum : Hildesheim 1963), p. 81. Cum his coniungi potest, quod in notis marginalibus uno qui exstat Commentarii magni codice arabo et codice translationis hebraeae asservatis scriptum est Averroi librum K ignotum fuisse. Quas notas non tam fide dignas esse quam adhuc credebatur, opinatus est M. Bouyges, *Averroès...*, pp. LV-LVI, LXII, XCI, CLI.

[5] S. Munk, *Mélanges de philosophie juive et arabe*, Paris 1859, p. 435.

[6] M. Steinschneider, *Die Metaphysik des Aristoteles in jüdischen Bearbeitungen*, Berlin 1884, p. 15 ; cf. etiam M. Steinschneider, *Die hebräischen Übersetzungen...*, p. 166.

[7] J. Freudenthal, *Die durch Averroes erhaltenen Fragmente Alexanders zur Metaphysik des Aristoteles*, Berlin 1885, pp. 128-130. Vide etiam M. Bouyges, *Averroès...* pp. CLIII-CLIV.

de libro « litterae K » dicta sunt, ad librum araba littera Kâf signatum spectarent, cum liber undecimus araba littera Jê signatus Averroi, dum commentarium Magnum componeret, notus quidem, sed propter crebras quae ei insunt iterationes praetermissus fuisset. At ne ista quidem sententia dubiis vacat [1]. Quo demum modo se habuerit res, nescimus neque ex testimoniis adhuc notis diiudicari potest utrum liber K, qui commentario Averrois Magno translationibusque deest, in Metaphysicorum memoria araba defuerit necne [2].

[3] Antiquis iam temporibus fuerunt qui putarent librum K, cuius parte priore doctrinae ex antepositis libris sumptae, posteriore vero loci ex Physica exscripti continentur, in pristino Metaphysicorum contextu non fuisse ; quam opinionem Asclepius his verbis exsecutus est :

« *ἀμέλει τοι καὶ τὸ K στοιχεῖον, ὅλον ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐστιν ἀκροάσεων* » (305.21-22).

Et quod idem Asclepius de origine Metaphysicorum profert dicens Eudemo mortuo nonnullas partes ex aliis Aristotelis operibus depromptas libris collectis additas esse, ad librum K vel ad eius partem spectare videtur :

« ... *τὰ δὲ ἐξ ἄλλων πραγματειῶν ὁλόκληρα μετενήνεχθαι* ·... *οἱ μεταγενέστεροι ... μετήγαγον ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πραγματειῶν τὰ λείποντα.* » (4.4-16).

[4] Illa opinio, librum K alienum esse a serie librorum Metaphysicae, via nobis ignota pervenit in expositionem quandam Metaphysicorum, quam saeculo tertio decimo exeunte compositam et Ferrando de Hispania tribuendam esse suspicantur [3] ; cuius auctor Guillelmi praecipue translatione usus et commentarium Averrois subsecutus — cuius tamen praefationem libri duodecimi nullo modo scire potuit —, librum duodecimum explanare orsus haec scripsit :

---

[1] M. Steinschneider, *Die hebräischen Übersetzungen* .., p. 166.

[2] Testimonio Averrois aliorumque confirmatur fuisse saeculis nono et decimo complures Metaphysicorum translationes e graeco in sermonem arabum factas ; quarum adhuc nulla reperta est. Solus adhuc innotuit Metaphysicorum textus arabus qui e pluribus translationibus compositus commentario Averrois additus est.

[3] A. Zimmermann, *Ein Averroist des späten 13. Jahrhunderts : Ferrandus de Hispania* (« Arch. f. Gesch. d. Phil. » 50, 1968), pp. 145-164. Commentarii editio a Alberto Zimmermann et Rudolpho Hoffmann Coloniae in instituto Thomae Aquinatis praeparatur.

« Est autem intelligendum quod inter decimum tractatum et istum interseritur in ista nova translatione [scilicet translatione Guillelmi] unus tractatus qui undecimus computatur, in quo secundum intentionem quorumdam [1] recolliguntur sub compendio ea, quae iam declarata sunt tam in hoc libro quam etiam in libro Physicorum, praecedentia considerationem substantiae, et hoc ad pleniorem evidentiam substantiarum separatarum. Sed in re vera non existimo aliquem exercitatum in verbis Aristotelis debere opinari tractatum illum esse de serie tractatuum huius libri nec etiam de stylo Aristotelis... Praeterea signum etiam quod ille tractatus non est de serie huius libri est, quod Arabes qui multas habuerunt translationes librorum et maxime istius libri Metaphysicae, et omnes expositiones Graecorum commentatorum Aristotelis, scilicet Alexandri, Theophrasti et plurium aliorum, de isto tractatu nullam penitus faciunt mentionem [2]... Et ideo quia mihi non videtur esse de serie huius libri nec de stylo Philosophi, eius expositionem omitto... » (cod. Cantabrig. Dom. Petri 56, III, f. 60r).

Ad hodiernum igitur diem dubium est, utrum graeco exemplari translationis Anonymae liber K defuerit, an qui convertit sua vel aliorum sententia fretus hunc librum reiciendum duxerit atque sciens omiserit, an liber K primo in translatione Anonyma fuerit, deinde, facta quadam eius comparatione cum translatione Scoti, quae alicuius momenti ad archetypum totius memoriae fuisse reperitur, in eodem omissus sit. Vix tamen credi potest causam libri K omissi eiusdem generis fuisse atque eam, ex qua initium libri primi omissum explanavimus.

3. *De auctore et tempore quo translatio facta sit.*

Testimonia externa, ut ita dicam, quae nobis indicent quis Metaphysicorum libros converterit, obscura, dubia, non amplius tria sunt :

[1] Codex Neo-Eboracensis, Bibl. Pierp. Morg. M 809 [A.L.^{1,8}7], translationem Anonymam continens et saeculo quarto decimo ineunte exaratus, altera manu hoc modo inscriptus est : « Incipit liber methaphysice aristotelis nove secundum translationem

[1] Cf. S. Thomae Aquinatis, *In duodecim libros Metaphysicorum Aristotelis Expositio*, editio iam a M.-R. Cathala, O.P., exarata retractatur cura et studio P. Fr. Raymundi M. Spiazzi, O.P., Marietti Taurini-Romae 1950, XII.1.2416.

[2] Auctori et commentarius Averrois Medius, in quo liber XI explanatur, et Averrois libri XII praefatio commentarii Magni ignota fuerunt, quia tunc nondum latine reddita erant.

cononiensis ». Qui Aristotelem Latinum, Codices I, ediderunt aliique viri docti eos secuti ultimum inscriptionis verbum ut « canoniensis » interpretati sunt, perperam profecto, cum in codice, quem ipsi inspeximus, plane « cononiensis » scriptum sit ; quod probe iam rettulerat S. de Ricci, qui verbum « cononiensis » librarii mendo ex « bononiensis » ortum esse opinatus est [1]. An « coloniensis » intellegendum est, quod verbum non eum qui convertit, sed eum qui translatione usus est, Albertum scilicet, significet [2] ? Laurentius vero Minio-Paluello [3] illud « cononiensis » mendose ex « cremonensis » transcriptum esse eis de causis quas continuo cognoscemus, veri similius esse duxit.

[2] Nicolaus Trivet [4] in Quodlibetis (11,a.5) saeculo quarto decimo ineunte compositis, Metaphysicorum translationum sibi notarum diversitatem commemorans, a « translatione commentatoris », arabo-latina videlicet, tres interpretationes graeco-latinas, « Boecii, Cremonensis et fratris Willelmi de Morbecka », distinguit ; quarum translatio « Boecii » est quae dicitur Vetus, id est translationis Compositae exemplum, illa vero « Cremonensis », quippe quae translatio arabo-latina esse nequeat, procul dubio Anonyma est, praesertim cum Nicolaus alio loco (11,q.11) translationem quam « Dominus Albertus exposuit », id est Anonymam, discernat a « littera nostra », quae est translatio Guillelmi in qua inerat liber undecimus.

[3] In indice librorum qui Biblionomia inscribitur et saeculo tertio decimo medio a Ricardo de Fournival [5] compositus est, quidam « Aristotelis liber metaphysice secundum translationem Gerardi Cremonensis » (n.72) commemoratur. Quoniam autem Ricardus de Fournival hanc translationem a « Vetere » et « Nova »

---

[1] *Arist. Lat., Codices I...*, p. 63.

[2] Vide infra sub [2].

[3] L. Minio-Paluello, *Note sull'Aristotele Latino Medievale, II : Caratteristiche del traduttore della Physica Vaticana e della Metaphysica Media [Gerardo di Cremona ?]* (« Riv. di Fil. Neo-Scol. » 42, 1950), pp. 226-231 (= L. M.-P., *Opuscula...*, pp. 102-107), vide p. 227 (= p. 103).

[4] Fr. Ehrle, *Nikolaus Trivet, sein Leben, seine Quolibet und Quaestiones ordinariae* (« Beitr. z. Gesch. d. Phil. d. Mittelalters », Suppl. 2, Münster 1923), pp. 50-51 ; vide etiam M. Grabmann, *Guglielmo di Moerbeke...*, pp. 100-101 et Fr. Pelster, *Neuere Forschungen...*, p. 53, n. 8 (cf. supra p. XV adn. 5).

[5] Biblionomia Ricardi di Fournival edita est in : L. Delisle, *Le cabinet des manuscrits de la Bibliothèque Nationale, II*, Paris 1874, pp. 518-535 ; vide etiam Fr. Ehrle, *Nikolaus Trivet...*, p. 51.

distinxit (« Arystotelis liber metaphisice secundum translationem veterem et novam » n.71) et eo tempore nomine Veteris ad translationem Compositam, nomine vero Novae vulgo ad translationem arabo-latinam notandam utebantur — nam de Guillelmi recensione mentio fieri nondum poterat —, verisimile est verba « translatio Gerardi Cremonensis » translationem Anonymam significare.

Translationem igitur Anonymam inter saeculum tertium decimum medium et quartum decimum iniens semel saltem « Cremonensi » cuidam assignatam esse constat, semel et Gerardo Cremonensi adscriptam esse verisimile est.

Cum autem non alius nobis Aristotelis operum interpres Cremonensis notus sit nisi ipse Gerardus, exstitit quaestio confeceritne Gerardus translationem Anonymam. Quamquam huic sententiae minime congruere videtur quod nobis aliunde innotuit, et primum quidem quod in indice operum Gerardi Cremonensis translatio Metaphysicae non memoratur, deinde quod non aliae nisi ex arabo ab eo confectae translationes ad nos pervenerunt, librorum vero e graeco in latinum conversorum ne mentio quidem fit, tamen et huius translationis Gerardum fortasse auctorem fuisse Franciscus Ehrle [1] opinatus est ; quem secutus est Laurentius Minio-Paluello [2], praesertim cum ostendisset, ut infra patebit, translationem Anonymam hoc ipso tempore, quo Gerardus conficeret suas, ortam esse.

De qua opinione dubitamus annon vera sit, quia, quamvis difficile sit translationem Anonymam conferre cum libris a Gerardo ex arabo latine conversis, tamen comparatione parum subtili iam illico patefit quantum inter utriusque interpretis consuetudinem loquendi intersit ; cuius rei nonnulla afferimus exempla, translationem Anonymam cum Analyticis Posterioribus a Gerardo latine redditis [3] conferentes, lectoremque benevolum monemus, ut quae statuimus cum indicibus utrique textui adiectis conferat.

---

[1] Fr. Ehrle, *Nikolaus Trivet...*, p. 51.

[2] L. Minio-Paluello, *Note... II...*, pp. 226-231 (= L. M.-P., *Opuscula...*, pp. 102-107), vide etiam p. 231 (= 107), adn. 4.

[3] *Aristoteles Latinus* IV 1-4, *Analytica Posteriora, Translationes Iacobi, Anonymi sive 'Ioannis', Gerardi et Recensio Guillelmi de Moerbeka*, ediderunt L. Minio-Paluello et B. G. Dod, Bruges-Paris 1968.

a. Ratio quae intercedit inter « vero » et « autem » est 3 : 2 in translatione Anonyma, 1 : 3 in Analyticis Posterioribus.

b. Ratio quae est inter « enim » et « nam » est 5 : 2 in translatione Anonyma, 1 : 1 in Analyticis Posterioribus.

c. Nomen « palam » translationi Anonymae proprium (pro δῆλον, φανερόν) non est in Analyticis Posterioribus.

d. « quodsi », translationi Anonymae proprium et usitatum (pro εἰ δέ sive εἰ δή), in Analyticis Posterioribus non est.

e. « verumtamen », tricies quinquies circiter in Analyticis Posterioribus adhibitum, in translatione Anonyma non invenitur.

f. Coniunctio graeca ὅτι post verba dicendi vel sentiendi in translatione Anonyma plerumque redditur coniunctione « quia », in Analyticis Posterioribus coniunctione « quod ».

g. In translatione Anonyma semper fere « nec », raro « neque » dictum est, in Analyticis Posterioribus semper fere « neque ».

Testimoniis ergo externis parum profecimus, sed maior erit intellectus in quibusdam notis et signis internis, ut ita dicam, de quibus nunc agendum est. L. Minio-Paluello [1] viam rationemque sedulo exquirens qua singuli interpretes nomina graeca quae saepe occurrunt — particulas dico et coniunctiones, adverbia aliaque similia —, latine reddiderint, demonstravit et translationem Anonymam et Physicam quae dicitur Vaticana [2], cuius liber primus tantum et pars secundi uno codice asservatur, ab uno eodemque interprete confectam esse. Subtiliter in totum qui exstat Physicae Vaticanae textum atque in libros translationis Anonymae X (a 1055a20), XII, XIII (usque ad 1080b31) inquisivit indicesque composuit, quibus aliquae triginta frequentes in lingua graeca particulae (δέ, γάρ, μέν, ὅτι, ...) et quae in latina eis respondent enumerantur ; e quibus satis perspicue apparet in utraque translatione eisdem graecis easdem latinas redditas esse et, quod plus est, eandem fere intercedere rationem inter varia latina vocabula quae uni particulae graecae respondent. Ea inter utramque translationem constantia ad persuadendum etiam accomodatior est, si quis universum illum indicem cum latinis vocabulis quibus alii easdem particulas interpretati sunt, comparare velit. Accedit quod in utraque translatione

[1] L. Minio-Paluello, *Note... II...*, pp. 228-231 (= L. M.-P., *Opuscula ..*, pp. 104-107).

[2] *Aristoteles Latinus* VII 2, *Physica. Translatio Vaticana*, ed. A. Mansion, Bruges-Paris 1957.

verba nominaque « significativa » eodem modo reddita sunt et imprimis quod complures eiusdem generis compositiones verborum et sententiarum conformationes peculiares atque inusitatae occurrunt, immo vero etiam eadem interpretationis vitia inveniuntur. Quod L. Minio-Paluello in lucem protulit, et verborum indice quem in translationem Anonymam confecimus et huic volumini adiecimus, et nostris studiis [1] prorsus confirmatum est. Verum quia res alibi collectas et accurate demonstratas retractare inutile est, exempli causa tantum et ut ea quae diximus aliquo modo illustremus, pauca hic verba proferre liceat, quae modo non usitato conversa, in utraque translatione haud semel aut saepe, in aliis vero raro aut numquam occurrunt :

βέλτιον = dignius ; διαφέρει = refert ; εἰ δέ, καὶ εἰ = quodsi ; ἥκιστα = non ; λανθάνω = obliviscor ; μέγεθος = mensura ; οὐκέτι, μηκέτι = non ; τοιοῦτος = similis ; τυγχάνω = sortior ; φανερόν = palam ; χεῖρον = indignius.

Digna quae notentur in utroque textu sunt eiusdem generis interpretationis vitia, verba quaedam inter se non accurate distincta, formae coniugationum falso iudicatae vis genetivi graeci saepe male intellecta [2].

L. Minio-Paluello, dum translationem Anonymam et Physicam Vaticanam ab eodem viro confectam esse monstrat, etiam cognovit quo tempore translatio Anonyma orta sit. Unum quod ad nostram pervenit aetatem Physicae Vaticanae exemplar codice Vatic. Reg. lat. 1855 [A.L.²1800] asservatur, qui a pluribus viris artis scribendi antiquae peritis diligenter inspectus est ; cuius partem quae continet Physicam Vaticanam post medium saeculum duodecimum aut prioribus annis saeculi tertii decimi scriptam esse e variis de ea iudiciis constat [3]. Sed falsa est, sicut

[1] G. Vuillemin-Diem, *Die Metaphysica Media. Übersetzungsmethode und Textverständnis* (« Arch. d'Hist. Doctr. et Litt. d. Moyen Age » 42, Année 1975, Paris 1976), pp. 7-69 ; vide etiam A. Mansion, *La Translatio Vaticana de la Physique d'Aristote* (« Miscellanea Giovanni Mercati » IV, Città del Vaticano 1946), pp. 27-47.

[2] Vide G. Vuillemin-Diem, *Die Metaphysica Media* .., pp. 15-18, et A. Mansion, *La Translatio Vaticana*..., pp. 39-40, 46.

[3] Codex a Carolo H. Haskins primum duodecimo saeculo, tum prioribus saeculi tertii decimi annis assignatus est, cf. Ch. H. Haskins, *Further Notes on Sicilian Translations of the Twelfth Century* (« Harvard Studies in Classical Philology » 23, 1912), p. 164, et Ch. H. Haskins, *Studies in the History of Mediaeval Science*, 2d ed., Cambridge Mass., 1927, p. 224, n. 4 ; — Lowe de hac re interrogatus primam Caroli H. Haskins opinionem secutus est et codicem

nos monstrasse putamus [1], illa primo a Georgio Lacombe [2] prolata, deinde ab Augustino Mansion [3] uberius tractata et pro vero ducta opinio Physicam Vaticanam fundamentum fuisse Physicae Veteris ab Iacobo Venetico altera quarta saeculi duodecimi conversae [4], et ideo ea vetustiorem esse. Verumtamen quaedam indicio esse possunt vetustissimum Physicae Veteris exemplum, codicem dico Abric. 221 exeunte saeculo duodecimo exaratum, textu Physicae Vaticanae contaminatum esse. Ergo adfirmare licet Physicam Vaticanam utique ineunte saeculo tertio decimo, quin etiam ante finem saeculi duodecimi confectam esse. Quare et translatio Anonyma eodem fere tempore orta esse existimanda est. Multo vetustior ergo est quam primo putabatur [5].

---

medio saeculo duodecimo exaratum esse dixit; cuius sententiae accesserunt qui Aristoteli Latino edendo studuerunt, imprimis G. Lacombe, cf. *Arist. Lat., Codices I...*, p. 51, adn. 1, et *Arist. Lat., Codices II...*, p. 1200; — Fr. Pelster, quaestionem retractans, nihil esse existimavit, cur de altera Caroli H. Haskins opinione, codicem ineunte tertio decimo saeculo scriptum esse, dubitaretur, cf. Fr. Pelster, *Neuere Forschungen...*, p. 66; — L. Minio-Paluello Georgio Lacombe assensus est et codicis partem quae Physicam Vaticanam continet, altero saeculi duodecimi dimidio elaboratam esse affirmavit, cf. L. Minio-Paluello, *Note... II...*, p. 226 (= L.M.-P., *Opuscula...*, p. 102). — De his cf. *Arist. Lat.* VII 2, *Physica...*, p. IX-X.

[1] G. Vuillemin-Diem, *Jakob von Venedig und der Übersetzer der Physica Vaticana und Metaphysica Media* (« Arch. d'Hist. Doctr. et Litt. d. Moyen Age » 41, année 1974, Paris 1975), pp. 7-25.

[2] *Arist. Lat., Codices I...*, p. 51.

[3] A. Mansion, *Over de verhouding van de Vetus Translatio van Aristoteles' Physica tot de Translatio Vaticana* (« Miscellanea historica in hon. Alberti De Meyer » I, Louvain Bruxelles 1946), pp. 472-484, et A. Mansion, *La translatio vaticana...*, p. 37; vide etiam *Arist. Lat.* VII 2, *Physica...*, pp. VIII-IX.

[4] De Iacobo Venetico interprete et de eius aetate, cf. L. Minio-Paluello, *Iacobus Veneticus Grecus...*, pp. 266 sqq. (= L.M.-P., *Opuscula...*, pp. 109 sqq.).

[5] Usque ad id tempus de aetate, qua translatio Anonyma confecta esset, his de causis haec viri docti opinabantur: [1] Fr. Pelster translationem paulo post saeculum tertium decimum medium ortam esse pro veri simili habuit; ex hoc enim tempore prima translationis testimonia nobis nota sunt; maioris momenti est quod Thomas Aquinas, cum Summam contra Gentiles conscriberet, translatione Anonyma usus est (annis 1260-1264); in prioribus Thomae operibus translatio Vetus vel translatio arabo-latina in usu fuisse videtur, cf. Fr. Pelster, *Die griechisch-lateinischen Metaphysik-Übersetzungen...*, pp. 105-106. — [2] Alexandro Birkenmajer et Aristotelis Latini editoribus verisimilius esse visum est translationem « Mediam » ante annum 1230 factam esse quia translationem Veterem ex contaminatis Vetustissima et Media ortam esse opinati sunt (vide supra p. XV adn. 5); vetustior ergo eis videbatur translatio Media quam Vetus, cuius terminum ante quem, ut ita dicam, putaverunt esse annum 1230, cf. A. Birkenmajer apud B. Geyer, in F. Ueberweg, *Grundriß...*, p. 346, et *Arist.*

4. *Quomodo translatio Anonyma medio aevo innotuerit et usu recepta sit.*

Fr. Pelster translationem Anonymam circa medium saeculum tertium decimum confectam esse hac de causa opinatus est, quod tunc primum commemorata et plane post translationem Compositam et translationem Scoti in vulgus elata esse videtur. In prioribus enim Alberti Magni operibus [1], Summa de creaturis, Summa de virtutibus, Commentario Sententiarum et Commentariis super Dionysium, in Bonaventurae Sententiarum commentario atque etiam in posterioribus eius operibus [2], in Thomae Aquinatis Scripto super Sententias [3], in Speculo doctrinali

---

Lat., Codices I..., p. 62. — [3] A. Birkenmajer editoresque Aristotelis Latini credebant fieri posse ut translatio paulo ante annum 1210 facta esset, cum illa Guillelmi Britonis nota, quae ad res anno 1210 gestas spectat, ad translationem Mediam fortasse alluderet, cf. *Arist. Lat., Codices I...*, pp. 62-63. — [4] A. Dondaine hominum doctorum animos advertit ad translationis Mediae locum, qui non textui graeco sed Averrois commentario latine reddito ad verbum inest (vide infra pp. XXX-XXXI); quem locum in translatione Media receptum valere credebat ad demonstrandum translationem Mediam quam vocabant factam esse post translationem arabo-latinam; cf. A. Dondaine, *Saint Thomas et les traductions latines de la Métaphysique d'Aristote* (« Bulletin Thomiste » III = X, 1933), p. 204*, n. 1. — [5] Fr. Pelster denique pristinam suam opinionem resumpsit et quod A. Dondaine animadverterat, argumentum esse putavit, quo translationem arabo-latinam Media priorem esse demonstretur, et conclusit: « Media ergo post Arabicam, id est post annum 1230 fere orta est »; Fr. Pelster, *Die Übersetzungen der aristotelischen Metaphysik in den Werken des hl. Thomas von Aquin* (« Gregorianum » 17, 1936), p. 403.

[1] Cf. W. Kübel, *Die Übersetzungen der Aristotelischen Metaphysik in den Frühwerken Alberts des Großen* (« Divus Thomas » 11, 1933), pp. 241-268; vide etiam Fr. Pelster, *Kritische Studien...* (vide supra p. XIV adn. 4), pp. 104-106, et B. Geyer, in Alberti Magni, *Opera Omnia...*, T. XVI, P. I, *Metaphysica...*, p. X.

[2] Loci Metaphysicorum 125 fere, qui in editione operum Bonaventurae critica allati sunt (cf. S. Bonaventurae, *Opera omnia* ed. studio et cura PP. Collegii a S. Bonaventura, Quaracchi 1882-1902, T. 10: *Operum omnium complementum*, 1902, vide p. 266), originem ducunt, quatenus ipsa Aristotelis verba propemodum exprimunt, via recta vel obliqua, scilicet interpositis sive aliis auctoribus sive collectis auctoritatum sententiis, cum a translatione Composita vel Iacobi tum a translatione Scoti; translatione vero Anonyma ne in posterioribus quidem operibus, ut in Collationibus in Hexaemeron, Bonaventuram usum esse comperimus. Cf. ad hanc rem etiam M. Grabmann, *Forschungen...* (vide supra p. X, adn. 3), pp. 44-47, et J. G. Bougerol, *Dossier pour l'étude des rapports entre Saint Bonaventure et Aristote* (« Arch. d'Hist. Doctr. et Litt. du Moyen Age » 40, 1973), pp. 190-199, 218-222.

[3] B. Geyer, loco citato, p. X et XII. Cf. etiam B. Geyer, *Die Übersetzungen der Aristotelischen Metaphysik bei Albertus Magnus und Thomas von Aquin*

Vincenti Bellovacensis [1], in Metaphysicorum commentario Adami de Bocfeld [2], in libris Nicolai Parisiensis [3], in illa compilatione de libris Naturalibus, de qua Martinus Grabmann disseruit, atque in quaestionibus collectis facultatis artium Parisiensis, quae opera anonyma medio fere saeculo tertio decimo vel paulo ante confecta sunt [4], Aristotelis Metaphysicorum libri semper per « Metaphysicam Veterem », id est translationem Iacobi vel Compositam, et per translationem arabo-latinam noti sunt.

(« Phil. Jahrbueh » 30, 1917), pp. 413-414; Geyer iam in illa disputatione quam ante translationem Anonymam repertam conscripsit, posuit Thomam in Scripto super libros Sententiarum (1254-1256) semper translatione arabo-latina usum esse; quod si Geyer in eodem Scripto vestigia quaedam translationis graeco-latinae, quae Metaphysieae Veteris ambitum exeederet, agnovit, monendum est haec ipsa verba neque ex translatione Anonyma neque ex reeensione Guillelmi, sed fortasse ex parte translationis Iacobi deperdita sumpta esse; exempli eausa: « analogiee » (ed. Parm. VI, p. 412 a = *τῷ ἀνάλογον Met.* 1071a4), quod verbum suo loeo in translatione Anonyma « proportionaliter » redditum est; vel « homogenea » (ed. Parm. VI, p. 754a = *συγγενές Met.* 1053a25), quod in translatione Anonyma redditum est « cognatum ». Illud quoque memorandum est verba ex libro Metaphysicorum deeimo sumpta « mensura ... *homogenea* mensurato », quae Thomas non modo in Scripto super libros Sententiarum, sed etiam in Quaestionibus disputatis De veritate (Q.8 a. 12) (1256-1259) laudavit, in Auctoritatibus Aristotelis hoc ipso modo allata esse, cf. J. Hamesse, *Les Auctoritates Aristotelis. Un Florilège Médiéval. Étude historique et édition critique*, Louvain-Paris 1974, p. 135.

[1] Cf. M. Grabmann, *Forschungen...*, (vide supra p. X adn. 3), pp. 49-51; in Speculo doetrinali, quod anno 1250 fere eonfectum est, nomine Metaphysicae Veteris translatio Composita et nomine Metaphysicae Novae translatio Scoti laudatur. Verba ibi allata, quae M. Grabmann protulit, imprimis verba ex tertio Metaphysicae libro laudata (*Spec. doctr.* L. XVII c. 56), aperte ex translatione Composita sumpta sunt.

[2] Adam de Boefeld medio saeeulo tertio decimo translationem arabo-latinam, praeter quam Vetus sola ei nota erat, commentario explanavit; cf. Fr. Pelster, *Adam von Bocfeld (Bockinfold), ein Oxforder Erklärer des Aristoteles um die Mitte des 13. Jahrhunderts* (« Seholastik » 11, 1936), pp. 196-224, imprimis pp. 211, 222-223, et M. Grabmann, *Die Aristoteleskommentatorem Adam von Bocfeld und Adam von Bouchermefort. Die Anfänge der Erklärung des « Neuen Aristoteles » in England* in: M. Grabmann, *Mittelalterliches Geistesleben II*, Münehen 1936, pp. 138-182, 614-616. Vide etiam Fr. Pelster, *Die Übersetzungen...* (« Gregorianum » 17, 1936), p. 402.

[3] Cf. verba Nicolai Parisiensis a Martino Grabmann laudata: « Metaphysica autem non dividitur quia una est seientia eontinua et sunt ibi *XI libri* et est unus liber eontinuus de nova metaphysiea et veteri », M. Grabmann, *Die logischen Schriften des Nikolaus von Paris*, in M. Grabmann, *Mittelalterliches Geistesleben I*, Münehen 1926, p. 244. Vide etiam Fr. Pelster, loco eitato, p. 403.

[4] M. Grabmann, *Forschungen...* (vide supra p. X adn. 3), pp. 74-86, et M. Grabmann, *Eine für Examinazwecke abgefaßte Quaestionensammlung der Pariser Artistenfakultät aus der ersten Hälfte des XIII. Jahrhunderts*, in: M. Grabmann, *Mittelalterliches Geistesleben II...*, pp. 183-199.

Non ita multo post saeculum tertium decimum medium primum, quod sciamus, verba ex translatione Anonyma allata ac loci qui indicio sunt eam tunc innotuisse apparent.

[1] In Quaestione Alberti Magni De sensibus corporis gloriosi (post 1250) laudata sunt verba Metaphysicorum libri quinti (1022b15-21) :

> « ... quod dicit Philosophus in quinto Metaphisice, passio multipliciter dicitur. Et sunt eius hec verba : Passio dicitur uno modo qualitas, secundum quam alterari contingit, ut album et nigrum, dulce et amarum, gravitas et levitas et quecumque talia. Alio modo horum alteraciones et acciones. Amplius horum magis alteraciones nocive et motus et maxime lamentabiles nocive. Amplius magnitudines exaltacionum et lamentacionum » [1].

Eisdem fere verbis textus Aristotelis in translatione Anonyma redditus est (vide infra **108**.5-10), a qua translationes Scoti et Guillelmi hoc loco non paulum distant.

[2] Thomas Aquinas primum in Quaestionibus disputatis De veritate (1256-1259) et in Expositione super librum Boethii De trinitate (1255-1259) non solum translatione arabo-latina, sed etiam translatione Anonyma usus videtur esse [2]. Exempli causa verba ex libro sexto (1027b24-25) Metaphysicae sumpta, quae in Quaestionibus disputatis De veritate (q.8,a.14) laudat, afferamus :

> « Unde Philosophus dicit in 6. Metaphysicae : *Dico autem simul et separatim* intelligere affirmationem et negationem *quasi non deinde, sed unum quid sit* ».

Verba allata ex translatione Anonyma sumpta esse liquet (**121**.6-**122**.1), quia textus graecus hoc loco et translatione arabo-latina et recensione Guillelmi alio modo redditus est.

[3] Ricardus Rufus magister Oxoniensis paulo post annum 1250 sententiam quandam e libro quarto decimo Metaphysicae

---

[1] F. M. Henquinet, *Une pièce inédite du commentaire d'Albert le Grand sur le IVe livre des Sentences* (« Rech. d. Théol. anc. et méd. » 7, 1935), pp. 263-293, cf. p. 276 ; vide etiam H. Fries, *Um neue theologische Abhandlungen Alberts des Großen* (« Angelicum » 13, 1916), p. 65, Fr. Pelster, *Die Übersetzungen...* (« Gregorianum » 17, 1936), p. 401, et B. Geyer, in Alberti Magni, *Opera Omnia...*, T. XVI, P. I, *Metaphysica...*, p. X.

[2] Cf. B. Geyer, loco citato, p. X ; Fr. Pelster, *Die Übersetzungen...* (« Gregorianum » 16, 1935), pp. 334-338.

sumptam (1088b17-18) haud semel attulit : « Omne quod fit, fit ex aliquo ente in potentia illud quod fit » [1]. Quae verba in translatione Anonyma sunt : « Fit autem omne ex potentia ente hoc quod fit » (**260**.5) ; cf. textum graecum : *γίγνεται δὲ πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος τοῦτο ὃ γίγνεται* ». Quae a Rufo laudantur non ad verbum e Graeco translata sunt, sed omnia quae cum textu graeco concordant, translationi Anonymae insunt ; translationis autem Guillelmi, quae hoc loco cum Anonyma prorsus concinit, ratio non ducenda est, quia posterior est.

[4] Roger Baco in prima serie Quaestionum supra libros prime philosophie Aristotelis Parisiis (1236-1247 circiter) elaborata, usus est translatione Composita et translatione Scoti ; in serie altera harum quaestionum, quae sunt ultimae eius lectiones in universitate Parisiensi habitae (ante ergo 1248), non solum easdem translationes habuit, sed etiam libros XIII et XIV Metaphysicae novit ; tredecim enim Metaphysicae libros numerat, libros I-X et XII-XIV [2].

[5] E commentario in Librum de Causis paulo post annum 1250 composito apparèt auctorem, cuius nomen ignoramus, translationem Metaphysicae tredecim utique libros continentem novisse, ut qui eundem Librum de causis « quartum decimum » computaverit [3].

[6] Cum textu Metaphysicae arabo-latino comparata translatio Anonyma aliquando nova esse putabatur et tertia in serie translationum.

---

[1] Cf. F. M. Henquinet, *Autour des écrits d'Alexandre de Halès et de Richard Rufus* (« Antonianum » 11, 1936), pp. 187-218, vide pp. 209 sqq. ; Fr. Pelster, *Die Übersetzungen...* (« Gregorianum » 17, 1936), pp. 405-6 ; Alexandri Halensis, *Prolegomena*, Quaracchi 1948, p. CV ; B. Geyer, loco citato, p. X. Non aequum nobis quidem videtur suspicari translationem quandam translationi Anonymae (et Recensioni Guillelmi) disparem illorum quae allata sunt verborum fontem fuisse, quod nonnulli quos nominavimus auctores opinati sunt ; verba enim, quae translationis Anonymae dissimilia sunt, textus quoque graeci sunt dissimilia.

[2] *Opera hactenus inedita* Rogeri Baconi, Fasc. XI : *Questiones altere supra libros Prime Philosophie Aristotelis...*, nunc primum edidit R. Steele, Oxonii 1932, pp. XXI, 121.10-20, 130.21-22, 320.

[3] Fr. Pelster, loco citato, p. 403 ; M. Grabmann, *Eine für Examinazwecke abgefaßte Quästionensammlung...*, p. 188 ; vide etiam Fr. Pelster, *Adam von Bocfeld...*, pp. 210-211.

a. In codice Vatic. lat. 2081 [A.L.²1840] f. 140ʳ inveniuntur in margine translationis Scoti haec verba, quae, sicut et ipsum textum, sub anno 1260 scripta esse Fr. Pelster opinatus est [1] :

> « Unde sciendum quod quidam incipiunt primum librum ibi : ' Consideracio quidem de veritate ' et illi dicunt quod terminatur ibi : ' Necesse est nobis ', ubi incipit liber tertius. Melius tamen dicendum quod Vetus metaphysica computatur pro primo libro et durat usque ibi : ' Consideracio quidem ', ubi incipit liber secundus et sic sunt XI in universo. Secundum tamen novam translacionem sunt 13 libri complete et deficiunt nobis [scilicet in translatione Scoti] primus liber, 12ᵘˢ [scilicet XIII], 13ᵘˢ [scilicet XIV] ».

Dubium non est quin verba « secundum tamen novam translacionem sunt 13 libri complete » translationem Anonymam significent ; nam auctori huius notae marginalis recensionem Guillelmi quattuordecim libros amplectentem nondum notam fuisse patet.

b. In codice Paris. Bibl. Nat. lat. 12953 [A.L.¹625] saeculo tertio decimo exarato, f. 340ʳ, nota marginalis ad initium translationis Scoti posita et eodem tempore quo textus scripta, rationem quae intercedit inter translationes explanat ; translatio « in qua determinatur tota metaphysica plenarie a principio usque ad finem tertii decimi libri » numeratur tertia [2] :

> « Sed in libris Aristotilis in latinum translatis non est aliquid de hiis manifestum, propter quod eius Metaphysica in nulla translatione est ad plenum tradita. Illud enim manifestum consideranti, quoniam in prima translacione invenitur communiter a principio usque infra quartum librum ; in secunda translacione non invenitur principium sive pars prohemialis, in qua multa determinantur, sed licet mutato ordine partium primi libri et secundi sicut primo factum fuit in divisione, durat ista translatio usque versus finem undecimi ubi defficit ultimum capitulum eiusdem, multaque copula et partes diverse in singulis libris intermediis defficiunt, sicut patet ex tertia translatione, in qua determinatur tota metaphysica plenarie a principio usque ad finem tresdecimi libri ; in quibus omnibus translacionibus defficiunt due partes metaphysice in latino, una que respondet illis que determina⟨n⟩tur in libro de Causis, ut tangetur post, et alia que habent determinari de hiis que pertinent ad scientiam civilem circa cultum Dei et venerationem substantiarum spiritualium... ».

Huius quoque notae marginalis auctori translatio Guillelmi de Moerbeka nondum nota fuit.

---

[1] Fr. Pelster, *Die Übersetzungen...* (« Gregorianum » 17, 1936), pp. 401-402.

[2] G. Lacombe, *Mediaeval Latin Versions of the Parva Naturalia* (« The New Scholasticism » 5, 1931), p. 296, n. 13.

c. Adde quod duo translationis Anonymae codices, Washingt. Bibl. Folg. Smedl. 3 [A.L.^{1}21] et Neo-Eborac. Pierp. Morg. M 809 [A.L.^{1,8}7], in libri primi inscriptione translationem verbo « novae » designarunt (vide infra **7**.1-2 adn. lat.).

Translatio quae ferebatur « nova » ad alias supplendas adhibita est ; nam postquam Vetus quae nominatur translatio sive tota sive eius liber primus cum translatione Scoti coniuncta est, ut alia aliam compleret — quas coniunctas plus viginti codices exhibent [1] —, libri posteriores, qui translationi Scoti et memoriae translationis Veteris deerant, ex translatione Anonyma suppleti sunt, quo factum est ut totus Metaphysicae textus, libro undecimo excepto, latine redditus colligeretur ; cuius generis codices novem ad nostram permanserunt aetatem, quorum in duobus nihil aliud nisi quod reliquum est libri XII (a 1075b11), in tribus libri XIII et XIV, in quattuor vero omnes partes quae translationi Scoti desunt suppletae sunt [2]. Loci, in quibus translatio Anonyma conversionem Scoti excipit, semper una manu scripti sunt ; in uno codice, Erford. Ampl. Fol. 19 [A.L.^{1}855], f. 79^{r}, manu eiusdem fere aetatis scriptum est : « Hoc totum quod sequitur usque ad finem libri est de alia translatione ».

Verum et factum est ut translatio ' nova ' quae dicebatur ' veteribus ' interpretationibus compleretur et contaminaretur ; initium, quod translationi Anonymae repertae deerat, translatione Composita suppletum est [3] et sententiae quaedam e translatione et commentario Scoti sumptae in textum eius irrepserunt. Quarum ad unam A. Dondaine [4] virorum doctorum animos advertit. In capite tertio libri duodecimi translationis Anonymae (vide infra **206**.21-**207**.1) scripta sunt verba « et forsan casu fiunt et per se animalia generata per putrefactionem », quae neque in codicibus graecis neque in recensione Guillelmi neque in translatione ex arabo latine reddita, sed in commentario Averrois (XII.c.13) insunt : « Dicit Alexander et forte fiunt casu et per se animalia quae generantur ex putrefactione » [5]. Quae verba translationi Anonymae postea interposita esse cum

[1] Vide *Arist. Lat.* XXV 1-1a, *Metaphysica*..., p. XXIII.

[2] Vide infra p. XXXVII.

[3] Vide supra pp. XV-XVI.

[4] A. Dondaine, *Saint Thomas*.. , (vide supra p. XXIV adn. 5), pp. 203*-204*.

[5] *Aristotelis Opera lat. c. comment. Averrois*, ed. Nicoletus Vernias, Venetiis 1483, vol. III, lib. XII, comm. 13.

aliis tum eo manifestum est, quod interpres vocabulo « casu » graecae voci *αὐτόματον* respondente numquam usus est, sed *αὐτόματον* semper latinis litteris « automaton » scripsit (vide infra p. **309**). Alia verba quae ex translatione Scoti sumpta translationi Anonymae addita sunt, B. Geyer [1] indicavit :

> « Amplius esse significat *veritatem rei, quia cum dicimus aliquid esse monstramus ipsum esse verum*, et quando non esse, quia non verum sed falsum » (*Transl. Anonyma*, vide infra p. **94**.29-**95**.2).
>
> *ἔτι τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ἔστιν ὅτι ἀληθές, τὸ δὲ μὴ εἶναι ὅτι οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ ψεῦδος* (1017a31-32).
>
> » Amplius esse et est significant quod verum, non esse autem quod non verum sed falsum » (*Recensio Guillelmi* 1017a31-32) [2].
>
> » Et etiam ens significat essentiam et *veritatem rei, quoniam cum dixerimus aliquid esse, demonstrabimus suam veritatem*, et cum dixerimus aliquid non esse, demonstrabimus *ipsum esse* non verum, sed falsum » (*Translatio Scoti*, L. V, t. 14).

Fieri potest ut sententiae quarum mentionem fecimus, errore librarii cuiusdam, qui notam marginalem ipsius textus esse existimavit, insertae sint ; initium tamen consulto suppletum esse constat.

Ita translationis Anonymae quaedam recensita et contaminata forma paulo post ipsam repertam medio fere saeculo tertio decimo orta est ; quae exemplar exstitit omnium qui asservantur codicum ; in omnibus enim et initium e Composita sumptum et ipsius Anonymae textus et quae ei aliunde interposita sunt una manu continua scripta sunt. Hac ipsa forma viri docti qui Anonymam legerunt et commentariis auxerunt, usi sunt [3].

Propria enim translationis Anonymae vis in eo posita est, quod sive tota sive ex parte duorum gravium Metaphysicae commentariorum fundamentum fuit.

Albertus Magnus in Metaphysicae commentario paulo post annos 1262-1263 elaborato singula paene verba translationis

---

[1] B. Geyer, loco citato, p. X.

[2] Recensionem et translationem Guillelmi hic et in sequentibus laudamus ex textu, quem e codicibus Vat. lat. 2083 [A.L.[2] 1842], Bonn. Bibl. Univ. 66 (3) [A.L.[1] 827], Paris. Bibl. nat. lat. 16584 [A.L.[1] 694], Cantabr. Dom. Petri 22 [A.L.[1] 247] interim composuimus ; Bekkeri numeros, quibus textus graecus signatus est, addidimus.

[3] Initium quod suppletum est et adiectiones duae, quas supra nominavimus, in commentariis et Alberti et Thomae suo quaeque loco insunt.

Anonymae secutus est ; nonnumquam etiam translatione Composita, rarissime translatione Scoti « mendosa et corrupta », ut aiebat, usus est ; textus a Guillelmo de Moerbeka paulo post recognitus cum libro XI recens latine reddito ei nondum suppetebat [1].

Translatio Anonyma magni quoque fuit momenti in Expositione in XII libros Metaphysicorum, quam conscripsit Thomas Aquinas ; qui in libris I, IV.1.6-V.1.14,VIII hac translatione praeter ceteras fundamento textus usus est, reliquas per occasionem adiens ; in ceteris autem libris, ubi Thomas animum magis intendit in translationem Guillelmi ac nonnumquam etiam in translationem Iacobi et Compositam (praecipue in prioribus lectionibus libri IV), translationem Anonymam alias frequenter, alias raro comparandi causa inspexit. Quae demum ratio intercedat inter varias translationes et quarum in singulis commentarii partibus componendis praelatior usus fuerit, difficile est ad intelligendum, praesertim cum Thomas inter commentarii labores translationem a Guillelmo recensitam cognoverit nonnullasque, ut videtur, commentarii partes ad eam retractaverit. Quod quidem saepe quaesitum [2] enodabitur editione Leonina commentarii critica.

De aliis commentariis, quorum fundamentum translatio Anonyma fortasse fuerit, parum novimus ; eam tamen lectam atque ad usum collatam esse satis apparet ex multis glossis marginalibus quae in translationis Anonymae codicibus qui adhuc asservantur, insunt ; sed commentaria continua in marginibus adscripta praeter illa Averrois et Thomae Aquinatis in ipsis non sunt.

In codice Florent. Laur. S. Crucis XIII sin. 7[A.L.^{2}1368], qui ff. 75^{r}-99^{v} translationem Compositam cum translatione Iacobi contaminatam praebet, commentarius libri Metaphysicae primi usque ad 983a23 (post quem locum additae sunt quaestiones

[1] B. Geyer, loco citato, pp. X-XII. Quanti momenti fuerit translatio Anonyma in commentariis Alberti et Thomae ad intellectum textus Aristotelis, videas apud G. Vuillemin-Diem, *Die Metaphysica Media*... (vide supra p. XXIII adn. 1).

[2] Cf. inter alios B. Geyer, *Die Übersetzungen*... (vide supra p. XXV adn. 3), D. Salman O.P., *Saint Thomas et les traductions latines des Métaphysiques d'Aristote* (« Arch. d'Hist. Doctr. et Litt. du Moyen Age » 7, 1932) pp. 85-120, cf. rec. crit. apud A. Dondaine, in « Bull. Thomiste », Suppl. 1 (1931-1933), pp. 199-213 ; Fr. Pelster, *Die Übersetzungen*... (vide supra p. XXIV adn. 5).

ad Metaphysicam singula textus verba non respicientes) circum translationem Compositam scriptus non hanc, sed Anonymam translationem sequitur et affinitate quadam cum Alberti commentario coniunctus est, ut B. Geyer [1] monstravit.

Aliud commentarium ad quod componendum translatio Anonyma non nichil conduxit, Fr. Pelster [2] indicavit, nempe Expositionem in XII libros Metaphysicorum Aristotelis, quae in editione Ioannis Duns Scoti operum typis mandata est [3]. Quod commentarium non ipsius Duns Scoti esse viri docti quidam iam dudum et hodie fere omnes suspicati, aliquamdiu opus Duns Scoti ab Antonio Andrea retractatum, deinde vero ipsius Antonii Andreae librum esse arbitrati sunt; quod ab aliis rursum in dubium vocatum est [4]. Ad hodiernum tamen diem nemo, quod sciamus, negavit commentarium ab assecla Duns Scoti confectum esse, praesertim cum in epilogo auctor se verbis sententiisque doctrinam Scoti secutum esse testetur [5]. Plures locos ipsi perscrutati haec percepimus : Commentarius est retractatio non tam operis cuiusdam Duns Scoti, quam Expositionis in XII libros Metaphysicorum Thomae Aquinatis, a quodam fautore Duns Scoti doctrinae conscripta ; qui in rebus disponendis, sententiis explanandis, exemplis eligendis Expositionem Thomae saepe ad verbum subsecutus est nec tamen neglexit nonnullis in locis peculiaribus de doctrinis Thomae, quem non nominavit, judicium censuramque facere easdemque ad mentem Scoti retractare. Ceterum, ut ad id quod imprimis nostra interest veniamus, a Thomae Expositione illud commentarium et eo distat, quod in commentarii textu — de lemmatibus commentariis interpositis non loquimur — quae sunt Aristotelis frequentius et magis ad verbum expressa et quasi integra in explanationem recepta

---

[1] B. Geyer, in Alberti Magni, *Opera Omnia...*, T. XVI, P. I, *Methaphysica...*, pp. VIII-IX.

[2] Fr. Pelster, *Die griechisch-lateinischen Metaphysik-Übersetzungen...*, (cf. supra p. XIII, adn. 3), p. 112.

[3] *Joannis Duns Scoti In XII libros Metaphysicorum Expositio*, in : Joannis Duns Scoti, *Opera Omnia*, editio nova juxta editionem Waddingi XII tomos continentem a PP. Franziscanis de observantia accurate recognita, Parisiis apud L. Vivès 1891-1895, T. V, pp. 434-725, T. VI, pp. 1-600.

[4] Cf. L. Wadding et H. Cavellus in praefatione ad editionem supra laudatam, T. V, pp. 435-439 ; vide etiam R. Seeberg, *Die Theologie des Duns Scotus* (« Stud. z. Gesch. d. Theol. u. Kirche » V), pp. 60-61, et C. R. S. Harris, *Duns Scotus*, Oxford 1927, T. I, pp. 17-22.

[5] Joannis Duns Scoti, *Opera Omnia...*, T. VI, p. 600.

sunt ; qui textus translationem Anonymam simili quodam modo atque in Thomae Expositione recensione Guillelmi permixtam continet, nisi quod in quibusdam prioribus libris usque ad initium quinti, Anonymae praelatior, ut videtur, usus fuit quam in Expositione Thomae factum est.

Non ita longo tempore translatio Anonyma in usu fuit, cum paulo post annum 1270 translatio a Guillelmo facta divulgata et communiter recepta sit. Sed quamquam translatione Guillelmi loco suo mota est, translatio Anonyma in Guillelmi quoque recensione exstat, cum magna ex parte, si libros posteriores excipias, fundamentum eius sit.

III. De translatione Anonyma edenda.

1. *De codicibus qui translationem Anonymam praebent.*

Codices manu scripti translationem Anonymam Metaphysicae integram vel partim adservantes, in catalogo Aristotelis Latini descripti sunt. Eos hic compendiose recensemus, sigla bilittera in margine addentes, quibus ad editionem vel adnotationem vel appendicem componendas usi sumus. Post uniuscuiusque codicis descriptionem, inter uncos [ ] indicavimus, sub quo numero plenius codex descriptus sit in Aristotelis Latini codicum recensione maiore [1] (A.L.[1] = Pars prior ; A.L.[2] = Pars posterior ; A.L.[s] = Supplementa altera).

Alia signa in marginibus adposita haec significant :

†† = textum translationis Anonymae totum, photographiis maioribus utentes, contulimus

† = textum translationis Anonymae partim, photographiis maioribus utentes, contulimus

* = codicem ipsum inspeximus.

†† *Bp* 1. Basilensis, bibl. Univ., F.II.18, f. 2[r]-9[v] : saec. XIII. [A.L.[2] 1141] Continet librum I et initium libri II tantum. Explicit ex abrupto **37**.14 « possibile veluti ». In descriptione A.L., verba « Vetus » et « initio libri IV » corrigenda sunt in « Media » et « initio libri II ».

[1] G. Lacombe, A. Birkenmajer, M. Dulong, Aet. Franceschini, L. Minio-Paluello, *Aristoteles Latinus. Codices : Pars Prior*, Romae 1939 (Editio nova ad editionem romanam anni 1939 phototypice expressa addito corrigendorum elencho, Bruges-Paris 1957) ; *Pars Posterior*, Cantabrigiae 1955 ; *Supplementa altera*, Bruges-Paris 1961.

†† *Bü* 2. Brugensis, bibl. Semin. Maior., 102/125, f. 75^{v}-92^{r} : saec. XIII, manu Gallica exaratus ; ex ecclesia beatae Mariae de capella Thosan (Ter Doest) in Flandria. [A.L.^{1} 163]

Continet libros XIII-XIV [1] tantum.

†† *Bu* 3. Bustensis, bibl. capit., M.I.11, f. 1^{r}-82^{v} : saec. XIV, a duobus librariis (f. 1-32^{v}, 33^{r}-82^{v}) exaratus. [A.L.^{2,s} 1289]

Initium libri I usque ad **10**.1 tantum secundum translationem Anonymam (cuius autem textus contaminatus est cum textu translationis Guillelmi) continet, postea translationem Guillelmi praebet. Descriptio in A.L. corrigenda est.

† *Cd* 4. Cantabrigiensis, bibl. Coll. Corp. Chr., 239, f. 119^{v}-138^{v} : saec. XIII$^{in. (?)}$. [A.L.^{1} 222]

Ex duabus partibus constat :

I. f. 119^{v}-129^{v} et 134^{r}-138^{v} ab uno librario exarata librum XIII et initium libri XIV usque ad **260**.20 « mathematicum » continent.

II. f. 130^{r}-133^{r} ab altero librario exarata tria fragmenta libri XIII (**277**.18 « quinarius » — **251**.14 « videtur », **236**.2 « cius » — **239**.21 « numerari », **232**.5 « sensibilibus » — **233**.9 « corruptibilium ») in continuo scripta continent. f. 133^{v} vacuum est.

†† *Ta* 5. Dertusiensis, bibl. capit., 241, f. 135^{r}-263^{r} : saec. XIII. [A.L.^{2} 1179]

†† *Ed* 6. Erfordiensis, bibl. urb., Ampl. Fol. 19, f. 79^{r}-94^{r} : saec. XIII$^{ex.}$, manu Gallica, ut videtur, exaratus. [A.L.^{1} 855]

Continet finem libri XII inde a **222**.16 « sed omnes », et libros XIII et XIV tantum. In descriptione A.L., « f. 78^{r}-93^{r} » in « f. 79^{r}-94^{r} » corrigenda sunt.

† *Fl* 7. Florentinus, bibl. Laur., S. Crucis Plut. XIV sin. 2, f. 1^{r}-84^{v} : saec. XIII, ab uno librario exaratus. [A.L.^{1} 1375]

Partim textum translationis Anonymae (cum textu translationis Guillelmi tamen contaminatum), partim textum translationis Guillelmi praebet. Hae sunt partes translationis Anonymae, sed contaminatae : initium libri I usque ad **11**.10, maior pars libri VII, libri VIII-IX, et maior pars libri X (**123**.14 — **203**.5). In descriptione A.L., verba « Metaphysica Medie Translationis » in « Metaphysica Medie Translationis cum Nova Translatione contaminata », et « VIII » in « VII », « VII » in « VI » corrigenda sunt.

†† *Ko* 8. Hafniensis, bibl. Reg., Thott 164 fol., f. 1^{r}-47^{r} : saec. XIII. [A.L.^{1,s} 395]

Inter f. 12^{v} et f. 13^{r} atque inter f. 16^{v} et f. 17^{r} nonnulla folia deperdita esse videntur. Utroque loco longiores partes textus desunt : a **56**.6 post verbum « dicere » (in fine f. 12^{v}) usque ad **74**.15 « non ens » (in initio f. 13^{r}), et a **92**.27 post verba « et enim » (in fine f. 16^{v}) usque ad **110**.22 « que talia » (in initio f. 17^{r}).

†† *Mn* 9. Matritensis, bibl. nat., 1428, f. 347 : saec. XIII, manu septentrionali, ut videtur, exaratus. [A.L.^{2} 1193]

Continet finem libri XII a **222**.16 « sed omnes » tantum.

---

[1] Posteriores libros Metaphysicae tres (= *A*, M, N secundum ordinem textus graeci), ut iam supra (p. XI adn. 3) diximus, numeris XII, XIII, XIV designavimus, quamquam secundum translationem, in qua liber undecimus (K) deest, numeris XI, XII, XIII rectius designarentur.

†† *Nq* 10. NEAPOLITANUS, bibl. nat., VIII. E. 21, f. 158r-160v : saec. XIII-XIV. [A.L.² 1477]

Continet dimidiam partem libri I tantum. Explicit ex abrupto **22**.4 « transmutavit Pythagorici » (in fine f. 160v). In descriptione A.L., verbum « Vetus » in « Medie Translationis » corrigendum est.

*† *Ny* 11. NEO-EBORACENSIS, bibl. Pierpont Morgan, M. 809 (erat Brooklynensis, bibl. Kelsonica, 2), f. 1r-46v : saec. XIV. [A.L.¹,ˢ 7]

A duobus vel tribus librariis (Italicis, ut videtur) exaratus, quorum primus usque ad **49**.7 « existentium » (f. 9v), secundus a **49**.7 (« unum aut ens » (f. 10r) usque ad **231**.13 « et entia » (f. 39r), tertius qui fortasse idem est ac primus a **231**.13 « dupliciter » (f. 39r) usque ad finem scripsit.

†† *Oä* 12. OXONIENSIS, bibl. Coll. Balliol., 113, f. 143r : saec. XIV, manu Anglica exaratus. [A.L.¹ 346]

Continet finem libri XII a **222**.16 « sed omnes » tantum.

*†† *Px* 13. PARISINUS, bibl. nat., lat. 6325, f. 180r-229v : saec. XIII, manu Italica exaratus ; ex bibliotheca Papiensi ducum Mediolanensium fortasse provenit. [A.L.¹ 572]

*†† *Pj* 14. PARISINUS, bibl. nat., lat. 16082, f. 75v-88r : saec. XIII ; olim de Sorbona, 1778. [A.L.¹,ˢ 658]

Continet finem libri XII a **222**.16 « sed omnes », et libros XIII et XIV tantum. In descriptione A.L., « 75r » in « 75v » corrigendum est.

*† *Pk* 15. PARISINUS, bibl. nat., lat. 16084, f. 169r-176r : saec. XIII ; olim de Sorbona, 935. [A.L.¹ 660]

Continet libros XIII et XIV tantum.

†† *Sc* 16. PISANUS, bibl. conv. S. Catherinae, 11, f. 2r-35v : saec. XIII. [A.L.² 1530]

†† *Re* 17. REMENSIS, bibl. munic., 864, f. 264r-280r : saec. XIII. [A.L.¹ 735]

Continet finem libri XII a **222**.16 « sed omnes », et libros XIII et XIV tantum.

† *Sy* 18. SALISBURIENSIS, bibl. capit., 111, f. 219v-229v : saec. XIII. [A.L.¹ 382]

Continet libros XIII et XIV tantum. In descriptione A.L., « f. 220r », in « f. 219v » corrigendum est.

† *Te* 19. TERGESTINUS, bibl. urb., 20 (187), f. 1r-42r : saec. XIV. [A.L.²,ˢ 1577]

Continet libros I-X, XII Metaphysicae, quorum I, II et maior pars libri III (usque ad **56**.2 « sed quoniam hoc [*sic*] », in fine f. 8v) textum secundum translationem Anonymam praebent, qui tamen cum translatione Guillelmi contaminatus videtur esse, reliqui textum translationis Guillelmi habent. Descriptio in A.L. corrigenda est.

*†† *Bg* 20. VATICANUS, bibl. apostol., Borgh. 304, f. 1r-58v : saec. XIII$^{med.}$, a librario Italico exaratus. [A.L.² 1739]

Tres particulae libri VII in hoc codice diversis locis duplicatae sunt, vide infra p. **2**.

*†† *Cn* 21. VATICANUS, bibl. apostol., Chigi E.V. 154, f. 2r-59v : saec. XIII, a librario Italico exaratus. [A.L.² 1747]

*†† *Ll* 22. VATICANUS, bibl. apostol., Pal. lat. 1063, f. 1r-98r : saec. XIII, a librario Italico exaratus ; ex conventu Veronense ordinis Praedicatorum. [A.L.² 1793]

Continet libros I-X, XII.

*†† *Vu* 23. VATICANUS, bibl. apost., Vat. lat. 6944, f. 31v-72v : saec. XIII, manu Italica exaratus. [A.L.² 1894]
Continet libros I-X, XII-XIII.6. Explicit ex abrupto **237**.19 «preter Pythagoricos», in fine f. 72v.

†† *Ws* 24. WASHINGTONIENSIS, bibl. Folgeriana, Ms. Smedley n. 3, f. 290r-359v : saec. XIVin., manu Italica exaratus. [A.L.¹ 21]

In superiore recensione tres codices (*Bu*, *Fl*, *Te*) adduximus, qui textum translationis Anonymae non purum — vel fere purum — ut alii, sed cum textu translationis Guillelmi vel valde contaminatum vel mixtum praebent. Haud scio tamen an inter codices fere ducentos, qui in catalogo Aristotelis Latini sub nomine Novae Translationis i.e. Guillelmi de Moerbeke (A.L.² p. 1329) enumerati sunt, alii libri lateant, qui textum (vel partes textus) translationis Anonymae cum textu translationis Guillelmi contaminatum vel mixtum praebeant. Sed eos invenire non poteris, nisi omnes translationis Guillelmi codices contuleris aut saltem inspexeris. De hac re ergo in tertio huius seriei volumine (XXV.3) tractandum est, qui editionem recensionis Guillelmi praebebit.

Ad Metaphysicorum studia dilucidanda utile est monere textum cum aliis conversionibus, maxime cum translatione Scoti vel cum commento Averrois coniunctum esse in eis codicibus, qui partes tantum translationis Anonymae et praecipue ultimos libros vel eorum partes habent. Quas conversiones singuli codices contineant et quo ordine, haec tabula patefaciat (Anon. = tr. Anonyma ; Comp. = tr. Composita ; Scot. = tr. Scoti ; Averr. = Averroes in Metaphysicam ; *sigla bilittera* : vide pp. XXXIV-XXXVI) :

	Bp	*Ed*	*Pj*	*Re*	*Sy*	*Cd*	*Bü*	*Mn*	*Oä*	*Pk*
Anon. lib. I-II.2	•									
Comp. lib. I		•	•							
Comp.				•	•	•				
Scot.	•	•	•	•	•	•	•	•		
Averr.									•	•
Anon. fin. libri XII		•	•	•				•	◎	•
Anon. lib. XIII-XIV		•	•	•	•	•	•			•
Comp.							•			•

TABULA I. Codices, qui partes translationis Anonymae coniunctas cum aliis conversionibus vel cum commento Averrois praebent.

Notandum denique est eos codices, qui textum translationis Anonymae integrum aut fere integrum et sine ulla alia conversione continent, originem ex Italia ducere, ut videtur, ceteros vero ex Gallia aut Anglia provenire verisimile est.

Translatio Anonyma typis impressa non est nisi annis 1960-64 in editione Alberti Magni Metaphysicae a Bernhardo Geyer curata [1], in qua textus translationis, ad paraphrasim Alberti comprehendendam necessarius, commentario adiunctus est. Bernhardus Geyer et Bernhardus Schmitt, auctores huius voluminis, quibus propositum non erat textum translationis criticum praebere, ad textum versionis Anonymae (' Mediae ') edendum codices *BgPxVu* (siglis b,p,v designatos) in prima parte (I-V) adhibuerunt, in secunda (VI-XIII) insuper lectiones codicum *ScLl* (siglis a, c designatorum), partim collationibus nostris utentes, addiderunt.

2. *De archetypo codicum.*

Postquam omnes codices vel integros vel magna ex parte inspeximus et contulimus, totam translationis Anonymae memoriam valde mendosam esse intelleximus. Nullum codicem invenimus, qui non permultis in locis, sive eodem modo ac ceteri sive alio, lectiones aperte vitiosas praebeat. Manifestum est omnes codices, qui nobis noti sunt, ab uno archetypo pendere, quod non solum multis annis a codice interpretis autographo remotum est, sed etiam translatoris opus aliis fortasse exemplaribus interiectis saepe corruptum saepe alteratum exhibet.

Multis in locis omnes codices lectionibus consentiunt, quae neque verbis graecis, quorum testes sunt codices graeci adhuc exstantes, respondent, neque facile aut variis lectionibus in codice graeco nunc perdito, quo translator usus est, aut errori vel libertati interpretis imputari possunt, sed ex mendis scripturae cuiusdam librarii latini originem ducunt. Librarium etiam interdum dubitavisse, quo modo hoc vel illud verbum in suo exemplari legendum esset, cognoscas in quibusdam lectionibus, quae ab

[1] Alberti Magni, *Opera Omnia*, ad fidem codicum manuscriptorum edenda apparatu critico notis prolegomenis indicibus instruenda curavit Institutum Alberti Magni Coloniense Bernhardo Geyer praeside. Tomus XVI, Pars I: *Metaphysica*, libros quinque priores edidit Bernhardus Geyer, Monast. Westf. 1960; Tomus XVI, Pars II: *Metaphysica*, libros VI-XIII edidit Bernhardus Geyer, Monast. Westf. 1964.

omnibus codicibus asservatae sunt (ex. gr. **88**.22 : « proprietate vel potestate » ; **258**.10 : « homo vel non » ; cf. **57**.29 **246**.2).

Ut lector benevolus de eis quae diximus ipse iudicet, ex istis archetypi mendis multis, quae in apparatu critico commemoravimus, exempla quaedam adducimus. Menda archetypi voco illa, quae aut in omnibus codicibus inveniuntur, aut etiam in plurimis tantum, sed ex quibus menda aliorum codicum orta esse videntur. In tabula quae subsequitur, inter verba graeca et verba latina quae in archetypo fuisse patet, ea verba uncis quadratis inclusa posuimus, e quibus lectiones archetypi depravatas originem duxisse arbitramur ; si illae coniecturae nostrae in codice quodam iam prima manu factae sunt, codicis sigla addidimus :

	Graecum	[Coniecturae]	Archetypum
16.13	ἐοίκασιν	[visi sunt]	usi sunt
17.4	ἐπῶν	[epis (?)]	elementis
18.18	τιθέασιν	[ponunt]	possunt
18.19	ἐμπίπτουσιν	[cadunt]	claudunt
22.5	μιμήσει	[imitationem]	immutationem
22.6	μίμησιν	[imitationem (*Ko*)]	immutationem
23.3	τράπεζα	[mensa]	mensura
23.5	μιμήματα	[imitationes]	mutationes
29.22	ἀλλὰ	[sed]	secundum
30.2	εἰ ἔστι	[si sunt]	simul
31.6 **45**.17	ἅμα	[simul]	similiter
47.22	ἅμα	[simul]	similiter
56.18	γῆ	[terra]	cetera
57.29	τις	[aliqua]	aliqua vel alia
62.19	τι	[quid]	quidem
62.22-23	εἰ πολλαχῶς	[si multipliciter]	simpliciter
67.1	ὅτι	[quod]	quidem
67.8	τὰ τοιαῦτα οὐ	[talia non]	talium
71.17	αὗται	[ee]	esse
72.7,20	ἅμα	[simul]	similiter
73.5	ἄνθρωπον^{1,2}	[hominem^{1,2} (?)]	bonum^{1,2}
73.11-12	εἰ μὴ	[si non]	sive
75.19	ἀνθρώποισιν	[hominibus]	omnibus
78.4	ἀλλ'	[at]	aut
79.2	ἀλλ'	[sed]	secundum
79.22	ἀλλ'	[at]	aut
88.22	δυνάμεως	[potestate]	proprietate vel potestate
91.2	τῶν καθόλου	[universalium (?)]	universali in
101.28	τι	[quid]	quidem
105.25	κατὰ φύσιν	[secundum naturam]	sed natura
107.10	ἐν αὐτῷ	[in eo]	modo
109.19	ἐπικείμενα	[superposita]	supposite
109.22	αὐτοῦ	[suum]	substantiam

	Graecum	[Coniecturae]	Archetypum
109.23	ἑπομένως	[consequenter]	communiter
112.16	ἄνθρωπος	[homo]	hoc
113.8	ὁμοειδές	[conforme]	et forme
114.7	μηδὲ	[nec esse (?)]	necesse
117.27	ταῦτα	[ee]	esse
121.6	ἐὰν διψήσῃ	[si sitit (?)]	facit
121.13	εἰ	[si]	sine
126.15	τι	[quid]	quidem
127.20	λόγον	[rationem (+ ratio enim *Sc*)]	ratio enim
128.3	λόγος ἐστὶν	[ratio est]	rationem
129.5	ὡσαύτως	[similiter]	simpliciter
132.12	ἀλλὰ	[sed]	si
133.8	φύσις	[natura]	materia
133.23	θερμότητα	[calorem]	calor est
138.13	κίνησιν	[motu]	modo
142.21	ψυχὴ	[anima]	omnino
146.2	ἅμα	[simul]	similiter
149.8	φησιν	[ait]	aut
151.15	ἀπέλθῃ	[abeant]	habeantur
151.22	δ'	[sed]	si
152.1	πάντα	[omnia]	communia
152.20	ὅρον	[terminum]	tantum
153.6	βίᾳ	[vi]	in
154.16	σύντομον	[(est) breve (?)]	est verum
155.4	ὕλην	[materiam]	naturam
159.20	κεχρῆσθαι ὥσπερ	[utentia sicut aut (?)]	ut entia et sicca ut
163.2	οὕτως	[sic]	fit
165.21	σωρὸς τὸ πᾶν	[coacervatio omne]	coacervatione
166.21	τί ἐστιν	[quid est]	quidem
167.9-10	διαφοράν. ἔστιν	[differentiam est]	differentia inest
175.25	χαλκός	[es]	res
177.24	οὕτω	[sic]	sit
178.4	τοῦ τέλους	[finis]	huius
180.8	παρεῖναι	[adsit]	ad sic
181.2	ἐπὶ τῶν κακῶν	[in malis]	in aliis
183.8	κατὰ	[secundum]	sed
185.3	ὡσαύτως	[similiter]	simpliciter
192.6	ὡς	[ut]	in
192.6	ἐσχάτων	[ultimorum]	universalior
193.10	ὅλως	[omnino]	non
196.8-9	συναπόφασίς ἐστιν	[connegatio est]	in negatione
196.11	συναποφάσεις	[connegationes]	cognitiones
196.15	εἴπερ	[si]	sed
206.15	χαλκός	[es]	est
207.9	εἴπερ ἐπὶ	[si in]	sine
208.5	νοητῶν	[intellectualium]	intellectu aliud
209.3	πλίνθοι	[cementum (*cf. indicem*)]	unum
210.4	σοῦ	[tui]	cui
210.10	σὴ	[tua]	tria (tertia *aliqui*)
210.10	ἐμή	[mea]	in ea
212.13	μέλλει	[melodio *pro* μέλει (?)]	semel odia (-io *Ll*)

	Graecum	[Coniecturae]	Archetypum
214.24	*ὑπολαμβάνουσιν*	[suscipiunt]	sufficiunt
219.9	*πρὸς τὴν χρῆσιν*	[ad usum]	adversum
219.12	*νομίσειεν*	[existimarunt]	existimare erunt
219.14	*τέχνης*	[arte]	ante
219.21	*ἀλλ'*	[sed]	si
220.18	*ποιητικῶν*	[poeticis]	potentiis
222.2	*φαύλου*	[inertie]	inerentie
222.3	*κακὸν*	[pravum]	purum (ponunt *Ll*)
226.6	*μετὰ*	[post]	prius
232.15	*οὔπω*	[nondum]	modum
232.16	*δύο*	[duo (ῗι)]	numero
232.24	*καθ' ἕκαστα*	[singulorum]	sillogismorum
234.22	*λίαν*	[nimis]	minus
235.25	*ἄλλη τις*	[alia aliqua]	ab aliqua
237.2	*πάσας*	[omnes]	potest
240.12	*σύγκεινται*	[componuntur]	opponuntur
244.11	*τῶν ἑνῶν*	[unorum]	virorum
244.22	*ἐκείνως*	[in illo modo (?)]	nullo (ullo *aliqui*) modo
246.6	*δυοποιὸς*	[duopoius]	duo prius
246.24	*ἅμα*	[simul]	similiter
248.7	*τῆς ὕλης καὶ*	[materia et]	una
250.15	*εἰ μία*	[si una]	sive (sine, si non *aliqui*)
258.10	*ἧκιστα*	[non]	homo vel non
258.11	*γενῶν*	[generum]	granum
258.14	*λίαν*	[nimium]	minimum
259.10	*κινηθέντος*	[moto]	modo
262.7	*ἀλλὰ*	[at]	aut
265.18	*ἔσονται πάντα*	[erunt omnia]	erit anima
267.7	*χροιᾶς*	[colore]	calore
267.23	*ἀπορίαν*	[dubitationem]	dubitatio enim
268.7	*ποιηταὶ*	[poete]	potestate
271.15	*ἄνθρωπος*	[homo]	hunc (hoc *Re*)
273.14	*δύναται*	[potest]	predicatur (potentia *Ws*)
274.	*εὖ*	[eu]	eum (cum *aliqui*)

Non solum errores vel menda, quae nostris codicibus communia sunt, sed et alia nonnulla indicio sunt fuisse quoddam archetypum quod a textu interpretis haud parum dissentiret. Codices omnes scilicet, ut iam supra (p. XV) dictum est, si quidem librum primum continent, usque ad **9**.27 (982a23) sine ullo signo exteriore non translationem Anonymam sed translationem Compositam praebent. Praeterea quibusdam in locis textum Aristotelis amplificant verbis vel partibus propositionum, quae ex translatione arabico-latina — sive ex commento Averrois sive ex textu Aristotelis — sumpta esse apparet. De duobus locis iam supra (p. XXX-XXXI) dictum est. Alii quidam eandem originem videntur habere (ex. gr. **91**.27 **92**.5 **95**.4 **121**.22 **141**.14(?) **205**.6(?) **221**.18(?)).

Ex his patet, omnes libros latinos in unum archetypum reducendos esse, cuius librarius (1) multis mendis — sive quia scriptura sui exemplaris iam corrupta erat sive quia eam male comprehendit — peccavit, (2) initium translationis Anonymae, fortasse in suo exemplari mancum, e translatione Composita supplevit, (3) quaedam verba translationis Scoti — forsitan ex glossis in suo exemplari contentis — in textum introduxit. Ex iis quae secundo et tertio loco diximus, concludendum est archetypum post translationem Compositam (ante annum 1236 factam) et post translationem Scoti (inter annos 1220-1236) scriptum esse.

3. *Quomodo codices inter se cohaereant.*

Quomodo codices, quos omnes aut totos aut partim contulimus, inter se cohaereant, difficile est discernere. Omnes enim vel paene omnes affinitatibus compluribus et diversis inter se connexi sunt, quae non sibi constant, sed in variis partibus variae sunt. Adde quod omnes fere codices sive soli sive una cum aliis hic vel illic lectiones praebent, quae aut ex aliqua ceterarum translationum derivatae sunt, aut sive ex coniectura cuiusdam emendatoris sive ex contaminatione cum exemplo quod melius est quam totius memoriae archetypum, originem ducunt. Exempla harum rerum infra adferentur.

Sed antea animadvertendum est nullum codicem inveniri posse, qui solus multo plus valeat quam ceteri eo quod propinquissimus sit archetypo per totum opus. Nonnulli tamen codices, quorum alii aliis inferiores non sunt, aliquanto meliores sunt quam ceteri, cum in locis in quibus codices ab invicem differunt — si menda singularia excipias — saepius quam ceteri lectiones praebeant, quae cum Metaphysicorum verbis graecis consentiunt vel in archetypo translationis fuisse ex quadam ratione manifestum est. Hi sunt in libris I-XII : *LlScTaPx* ; in libris XIII-XIV, ubi *Ll* deficit alii tamen accedunt : *ScTaBüRe*.

Primum (A) de codicibus qui textum totum vel fere totum continent, tractabimus praetermittentes codicem *Ny*, scilicet de *LlScTaWsPxKoBgVuCn* ; deinde (B) pauca de codice *Ny* dicemus, et quaedam insuper de codicibus *Bþ* et *Nq*, qui priorum librorum partes tantum continent ; postremo (C) de codicibus *BüCdEdPjPkReSy*, qui ultimos libros tantum vel maiores partes eorum continent, disseremus. — Reliquorum codicum, *Mn* et *Oä* scilicet, qui duodecimi tantum libri paucos versus habent, atque

BuFlTe, qui partes textus aliquas tantum secundum translationem Anonymam easque recensione Guillelmi valde contaminatas praebent, mentionem non faciemus.

A. *De codicibus LlScTaWsPxKoBgVuCn*

Primum (A.1) quomodo ei codices in duobus libris posterioribus, etiamsi *Ll* hic deficit, inter se cohaereant, tractemus, quia affinitates eorum, si *Ll* excipias, in libris XIII-XIV magis perspicue quam in reliqua operis parte discerni possunt. Quamquam textus hic valde corruptus est, contaminationes in his libris rarius quam in ceteris inveniuntur, quod mirum non est, si consideres, duos libros posteriores, quibus subtilissima et difficillima numerorum idearumque doctrina exponitur, rarius exploratos vel commentariis illustratos esse, et in codicibus qui ad nostram permanserunt aetatem, perpaucas textus librorum XIII-XIV adnotationes correctionesque inveniri, cum prior operis pars adnotationibus et emendationibus scateat. Deinde (A.2) de codicum supra nominatorum cognationibus in libris I-XII disseremus.

A.1 : *Libri XIII-XIV*

[1] Inter hos codices eminet *Sc*, quod plurimis in locis genuinum textum contra ceteros servat (vide sub [2]), et quod pauca menda ei communia sunt cum aliis, si excipias ea quae ex archetypo derivata sunt et ea quae infra sub [4] indicantur.

[2] Codices *TaWsPxKoBgVuCn* permultis in locis, in quibus *Sc* solus — si alios codices de quibus infra (C.) dicendum est excipias — vera Metaphysicorum verba servat, eodem modo errant. Ex gr. [1] :

225.9 commune] + ibi **226**.2 de] que 18 dividitur] dicitur **230**.7 quia] + non 26 linee ... numeri] *tr.* **232**.2 susceperunt] -ipiunt **237**.3 et] ex **239**.20 omnes] dicimus **240**.1 uno[2]] *om.* **242**.17 ex[3]] *om.* 24 mirum] videntur **243**.24 hiis] habens **244**.13 enim] vero 22 non[1]] *om.* **245**.27 in super-] numerum **259**.6 et[1]] aut 16 eis] hiis **260**.3 est[1]] *om.* **261**.1 simul vadat] *tr.* **263**.6 materiam] naturam **264**.18 esse] *om.* **272**.2-3 materia ... ratio] *tr.* 3 et] nec 7 aquosum] aquo sunt

[1] Ad exempla quae hic et infra adhibemus recte legenda commemorandum est codicem *Vu* inde a **237**.19 (XIII.6) deesse.

Sed nonnullis in locis contra *Sc* (et alios) bonas lectiones praebent (ex. gr. **228**.16 **230**.22 **233**.22 **249**.5 **257**.5 **263**.20 **271**.19). Ex quibus patet codices *TaWsPxKoBgVuCn* in libris XIII-XIV ab uno eodemque hyparchetypo pendere, quod tamen ab archetypo aliquantum distat.

[3] *PxKoBgVuCn* inter se artius coniuncti minorem familiam constituunt, quod ex permultis lectionibus contra consensum reliquorum codicum corruptis manifestum est. Nonnulli horum locorum hic recensemus :

227.2 preter — lineas] *om.* 5 eadem] *om.* 7 simul] *om.* 21 similiter] *om.* **228**.12 vero] non **232**.5 ceu] *om.* 10 que] *ante* ab **233**.10 autem] namque **235**.23 iterum] rerum **239**.4 vero] *om.* **251**.18 punctum] *om.* 19 -libet] hoc **263**.4 aliam] -ud 6 materiam] naturam 9 et²] in 11 at] ad (*cf. etiam* **247**.14 **252**.10 **269**.5)

[4] Similitudo quaedam intercedit inter *Ta* et *Ws*. Ex. gr. :

230.25 hee] *om.* **232**.17 sunt] *post* ambo **235**.14 hoc modo] *om.* **236**.12 uni] -um **237**.2 horum] + in **238**.15 ydee] -a **241**.5 non] + enim **242**.3 fiunt] erunt **243**.11 substantie] -am (*vide etiam* **229**.3-4 **231**.20 **243**.23 **244**.17 **245**.23 **246**.13 **251**.8)

Accedit quod *TaWs* in prima parte libri XIII aliqua communia habent cum *Sc*, quorum nonnulla alicuius momenti sunt, quia non sunt menda scripturae proprie dicta sed correctiones vel coniecturae tam bonae quam malae, quae ex fonte communi non mediocriter correcto originem ducere videntur :

225.14 sed] + differunt *ScTaWs* **226**.2 sunt] + et *ScTa* : et *Ws* **227**.18 genera] + diversa *ScTaWs* **229**.12 albo] -i *ScTaWs* **231**.7 indivisibilia *ScTaWs*] divi- *cett.* [1] 17 mathematica scientia *ScTaWs*] -cas -ias *cett.* 19 boni] + enim *ScTaWs* **232**.13 sillogizare] -ice *ScTaWs* **233**.4 secundum *ScTaWs*] sed *cett.* **234**.2 substantia] scientia *ScTaWs* **239**.6 unum] + erit *ScTaWs*

Fontem codicum *TaWs* correctum vel contaminatum esse lectiones etiam conflatae, quae in *TaWs* inveniuntur (cf. **226**.7) patefaciunt.

[5] *Ta* suo modo ex exemplo correcto pendere videtur, quia nonnullis in locis sive una cum aliis codicibus (*Bii*, *Re*, etc.,

[1] Verbum « cett. » in his exemplis non solum *PxKoBgVuCn*, sed etiam reliquos codices (vide infra sub C) designat.

vide sub (C)) contra *ScWsPxKoBgVuCn* (cf. **226**.26) sive solus contra ceteros lectiones quae bonae ducendae sunt, praebet (cf. **227**.21 **229**.2 **264**.4,17 **265**.24).

[6] *Ws*, qui non semper cum *TaPxKoBgVuCn* si communiter errant, convenit, sed de exemplo correcto videtur pendere (ex. gr. **226**.6,13 **227**.21 **257**.15), etiam codici *Ko* quadam affinitate coniunctus est, cum codices *WsKo* contra ceteros eosdem praebeant errores. Ex. gr. :

251.5 aliquam] -a 6 indivisibilem] -e 14 finite] -a **269**.15 boni] -um 18-19 actu — ignis] *om.* **273**.17 et — septem (18)] *om.* **274**.4 contraria] *om.* 9 boni] -um (*vide etiam* **270**.3 **271**.17)

Non mirum ergo est, quod *Ws* interdum errando cum *KoBg VuCn* (vide infra sub [7]) contra ceteros stat.

[7] In minore familia *PxKoBgVuCn*, codices *KoBgVuCn* ab uno exemplo pendent, quod ex multis erroribus, qui eis contra *Px* et ceteros codices communes sunt, patet. Ex. gr. :

232.18 sunt] *om.* **233**.6 fieri] *post* putant **234**.18 nec[1]] non **235**.12 videbitur] -etur esse[1]] *om.* **239**.22 sint] *post* indifferentes **240**.6 ea] illa **247**.8 habitorum] alio- **249**.25 ipsis] eis **253**.17 habet] *om.* **256**.11 igitur] enim **263**.8 quomodo] + oportet (*vide etiam* **243**.3 **245**.16 **246**.4,15,19 **257**.3 **260**.5 **262**.15,16 **266**.13 **268**.14,25 **270**.17,20 **271**.17 *et alios locos in adnotatione latina, in qua tamen VuCn non commemorati sunt*)

[8] Valde propinqui sunt inter se usque ad **237**.19, a quo loco *Vu* deest, *BgVuCn*, et inde a **237**.19 usque ad finem operis *BgCn*, qui saepe contra *Ko* et ceteros codices eadem menda habent. Ex. gr. :

234.4-5 est — incorruptibilibus] *om.* **6** unum] enim 7 alia quadam] -o quedam 10 speciebus in circulis] -em sed circulus 11 autem] omne 17 ipse aut] querere ut 18 trans-] transit **235**.3 alia] ea vani-] .i. ut **236**.4 nam] anima 5 unitas ... aut] veritas ... ut 14 primum — dicunt (16)] *om.* **253**.7 movit — sensibiles (12)] *om.* **263**.12 quomodo[2]] si **266**.9 inhiantes] *spat. vac. 8 litt.*

[9] In priore parte libri XIII usque ad **237**.19, quo loco desinit *Vu*, *VuCn* inter se proximi sunt, quia non solum menda cum aliis codicibus communia habent sed etiam saepe eosdem praebent errores soli. Ex. gr. :

225.7 primum] principium **226**.4 rationibus] *om.* **227**.6 sunt[1]] *om.* **228**.4 universaliter] naturaliter 17 primum] principium

232.9 universaliter] naturaliter **234**.22 Anaxagoras] maxime **235**.6 quare] quia 18 et esse — nunc (19)] *om.* **236**.1 idem] quidem 17 aut] ut

Affinitates codicum supra nominatorum praecipuae, quae sunt in libris XIII-XIV, hac tabula delineari possunt :

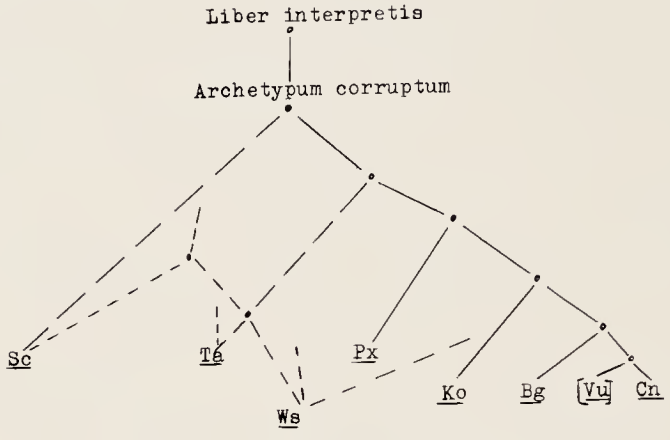

TABULA 2. Affinitates codicum *ScTaWsPxKoBgVuCn* praecipuae, quae sunt in libris XIII-XIV.

Sigla bilittera : vide pp. XXXIV-XXXVII.

A.2 : *Libri I-XII*

Omnes affinitates quas supra descripsimus etiam in libris I-XII — sive in toto textu sive magnis in partibus — inveniri possunt, sed minus perspicue, cum omnes paene codices non solum his sed etiam aliis affinitatibus coniuncti sint et ab exemplis magis minusve correctis pendeant. Cum lectiones varias examinaverimus, traditiones differentes ita mixtas esse cognovimus, ut eas enodare paene impossibile esse videretur. Quaedam tamen caute dici possunt :

[1] Valde propinqui inter se sunt *Sc* et *Ll*. Pluribus in locis, praecipue in libris I-VII, soli contra ceteros codices eadem praebent menda (ex. gr. **11**.21,22 **14**.2 **24**.23 **32**.21 **37**.2 **40**.3,14 **136**.11 **148**.11 **150**.12 **153**.25 **154**.1), saepius una cum *Ws* et *Ko* vel cum alterutro eorum, ad quos nonnumquam *Ta*, praecipue in libris VIII-XII, accedit, id quod, si apparatum lectionum contuleris, satis clare apparebit. Nonnullis in locis *ScLl* soli genuinam lectionem contra ceteros servant (vide infra sub [9]), multis in locis una cum *TaWsKo*, vel cum aliquo eorum. In initio operis

hic illic una cum *Ko* vel cum *KoWs* lectiones praebent, quae ex translatione Guillelmi sumptae esse videntur (ex. gr. **8**.9 **16**.13 **17**.9 **18**.8 **25**.8). Maxime distant a classe, quae codicibus *PxBgVuCn* (vide infra sub [8]) constituitur.

[2] Minus tamen distat ab hac classe *Sc* quam *Ll*. Aliquibus in locis, praecipue in libris V-VII, *Sc* cum *PxBgVuCn*, vel cum aliquo eorum, saepe una cum *Ta*, contra *Ll* stat (vide sub [3]). Codicem *Sc* ab exemplo quodammodo correcto pendere ex aliquibus locis (ex. gr. **106**.12 **127**.20 **130**.11 **225**.13) patet. Aliquando solus contra ceteros bonas lectiones adservat (cf. **11**.17 **26**.3 **81**.22 **94**.24 **112**.4 **184**.19 **156**.16).

[3] Proprie affines inter se sunt *Ll* et *Ko* cum falsas tum bonas lectiones soli praebentes (cf. **7**.25 **8**.24 **16**.15 **29**.23 **82**.17,19 **128**.11 **133**.11 **135**.10,23 **152**.9 **167**.11 **169**.15,24 **171**.22 **177**.22 **178**.2 **187**.15 **195**.6 **200**.11), et in aliquibus partibus operis *Ll KoWs*. A fine libri IV usque ad finem libri VII et in aliis locis *LlKoWs* (a **92**.27 usque ad **110**.22, ubi *Ko* deficit, *LlWs*) contra reliquos codices nonnullas bonas lectiones praebent compluresque alias communes habent, quae non neglegentia sed aut arbitrio vel consilio librarii cuiusdam aut contaminatione cum alia Metaphysicae conversione ortae esse videntur (cf. **73**.17 **75**.18 **79**.24 **80**.25 **81**.16 **82**.11,18,24 **83**.5 **86**.13,24 **87**.24 **89**.27 **91**.15 **93**.10 **94**.26 **95**.11 **98**.1,11 **99**.25 **102**.5,21,24 **103**.11 **104**.1 **106**.22 **109**.15 **111**.11 **112**.14 **115**.9 **118**.6 **122**.1 **136**.24 **140**.2 **152**.20).

[4] Codex *Ll* suo modo ab exemplo quodammodo correcto et adnotationibus ornato videtur pendere. Lectiones saepissime altera manu, interdum manu prima scriptas habet, quae ex aliis translationibus, scilicet Iacobi vel Guillelmi, derivatae sunt (ex. gr. **22**.3 **31**.2 **38**.7 **123**.4,6,22 **124**.2,3,6,11 **126**.16 **133**.7 **180**.18 **195**.7 **221**.12). Praeterea lectiones proprias et verba ad textum addita quae cum commento Alberti Magni videntur cohaerere (ex. gr. **52**.11 **54**.17 **96**.1 **132**.8 **134**.18 **174**.22), aliquando contra reliquos codices lectiones, quas bonas esse existimamus, vel lectiones, quae cum textu graeco modo quodam consentiunt (cf. **66**.4 **69**.4 **155**.12), praebet, quarum aliae etiam in translatione Guillelmi inveniri possunt, aliae non (cf. **44**.15 **90**.1 **93**.16 **98**.18 **133**.7 **162**.18 **179**.17 **190**.14 **207**.13 **208**.11 **221**.19).

[5] Maxime cognati sunt, ut ex apparatu lectionum facile perspici potest, *WsKo*, quod eis solis plurima menda communia

consensum (ex. gr. **7**.25 **13**.11 **20**.12 **41**.11 **45**.25 **87**.21 **101**.15 **152**.10 **155**.15 **160**.26 **161**.16 **162**.1 **163**.5 **171**.1 **173**.10,18 **175**.23 **182**.16 **201**.8 **203**.4 **205**.3 **213**.18 **218**.21 **219**.5 **220**.9).

In libris VIII-XII, rarissime alibi, *PxBgVuCn* vel (inde a **201**.9) *PxKoBgVuCn* non solum mendis propriis coniuncti sunt, sed etiam nonnullis in locis recta Metaphysicorum verba contra ceteros codices praebent (ex. gr. **163**.26 **164**.14 **169**.24 **173**.11 **177**.6 **185**.12 **188**.15 **191**.19,22 **192**.16 **197**.8).

Animadvertendum tamen est codicem *Px* non raro quoque eodem modo errare atque *VuCn* (vel post **201**.9 *KoVuCn*) solos, cum codex *Bg*, praecipue in libro V, interdum alibi, cum ceteris codicibus recta lectione consentiat (ex. gr. **82**.22,23 **85**.14 **86**.1, 2,10 **100**.7 **160**.12 **193**.6 **207**.9 **215**.20), quo confirmatur illa opinio nostra codicem *Bg*, qui in libris I-XII altera manu assidue ad translationem Guillelmi correctus est, prima quoque manu ab exemplo aliquo correcto et traditione ex qua codices *LlSc* pendent contaminato provenisse.

Accedit quod codex *Px* non solum in textu saepe cum *BgVuCn* vel *VuCn* stat, sed etiam saepius inter eius lineas lectiones sive manu prima sive altera (Px^2) scriptae inveniuntur, quae cum mendis codicum *BgVuCn* vel *VuCn* consentiunt.

Codicem quoque *Px* ex exemplari, quod contaminatum et ad translationem Guillelmi vel alio modo correctum erat, transcriptum esse apparet his : **10**.20 **136**.2 **213**.20 **214**.12 (vide etiam **15**.5 **26**.21 **31**.20 **174**.26).

[9] Familia, quae in libris XIII-XIV codicum *TaWsPxKoBg VuCn* est, etiam in libris I-XII, quamvis minus perspicue quam in libris XIII-XIV, distingui potest, si *Ko*, qui ante finem libri X maxime contaminatus est, excipias. Quibusdam in locis his codicibus eadem menda insunt contra *LlSc* vel *LlScKo*. Ex. gr. :

31.13 quid] quidem **32**.11 sunt] sint **42**.20 de] *om.* **44**.18 enim] *om.* **93**.23 punctus] -um **126**.6 hee] hec *vel* hoc **139**.4 est] + ex **147**.16 bipes] *post* habens[1] **150**.4 substantias] -arum **152**.2 participabilis] -alis **159**.6 aut[2]] *om.* **203**.1 et[1]] est

Saepius tamen *TaWs*, sive uterque sive alter uter, non cum quattuor codicibus *PxBgVuCn* stant, sed cum uno vel duobus vel tribus eorum, ut :

10.26 persecuti] con- *TaWsPxKo*[1] **12**.12 et[2]] *om. TaWs*[1]*Ko*[1] *Bg*[1]*Cn* **12**.26 musicus] -um *TaWsPx*[2]*BgVuCn* **92**.14 indi-

visibilis] + est *TaWsPxKo* **110**.24 dicunt] -untur *TaWsPxBg* **111**.21 cera] causa *TaWsPx*[1]*Vu*, (?)*Ko*[1] : /// *Cn*[1] **153**.10 esse] omne *TaWsPxVuCn* **181**.20 autem] aut *TaWsPxKo* : *om. VuCn*[2] **192**.1 differre] -erentie *TaWsPxKoBgCn*[1]

16.27 in] *om. TaPxBgCn* : *post* sunt *Vu* **21**.14 sed — esse (15)] *om. TaPxBg*[1]*Cn*[1] **23**.21 plures] -a *TaPxBgVuCn* **27**.23 a phys-] amphys- *Ta*[1]*BgVu* **37**.11 non] in *TaPx* : om. *BgVuCn* **85**.15 ut *om. TaPxBgVuCn* **151**.12 nomini-] omni- *Ta*[1]*Bg*[1]*VuCn*[1] **184**.14 ferentie] circumfe- *TaBgCn* : *om. Vu* **187**.18 super-] sup- *TaPxBgVuCn* **200**.5 erit] *om. TaPxVuCn* **205**.6 oppositis] + in alia (-o *TaKo*) in situ *TaPxKo*[1]*BgVuCn* (*cf. transl. Scoti*) **215**.10-11 infinita ... finita] tr. *TaPxKoBgVuCn* **221**.18 absurda] + impossibilia *TaPxKoBg*[1]*VuCn* : [*Ws*] : (*cf. transl. Scoti*)

142.19 insunt] sunt in *WsPxVuCn* **143**.1 et] aut *WsPxVuCn* 4 nichil] + etiam *WsPxCn* : + hoc *Vu* **146**.14 primum animal] *tr. WsPxVuCn* **149**.21 dictum est] *tr. WsPxBgVu* : [*Cn*] **155**.25 causa prima] -am primam *WsPxBgVuCn* **159**.3 ergo] autem *WsPxBgVuCn*

Ut ex his exemplis apparet, familia codicum *(Ta)(Ws)Px(Ko)BgVuCn* non solum mendis propriis sed etiam amplificationibus (cf. **205**.6 **221**.18) ex translatione arabo-latina fortasse sumptis et per glossam aliquam marginalem in textum ingressis quodam modo designari potest.

[10] Ex his, quae in [1] et [9] diximus, patet codicem *Ta*, quem cum *Ll*, *Sc* et *Px* in codicibus melioribus numeramus, non solum quodam modo cum fonte, ex quo *PxBgVuCn* et inde a fine libri X *Ko* derivati sunt, coniunctum esse, sed etiam non raro una cum *WsKo*, sive cum utroque sive cum alterutro, accedere ad *LlSc*, propius quidem ad *Sc*. In initio operis ac praecipue in libris VIII-XII vitia ei communia sunt cum *LlSc*, ad quos aliquando alii codices accedunt (ex. gr. **14**.9,23 **24**.1 **26**.25 **27**.10 **30**.11 **33**.26, vide etiam adnotationem latinam libris VIII-XII adiectam) ; interdum lectiones conflatae ei insunt (cf. **128**.19 **181**.20 **217**.3 **220**.23), nonnumquam verba ex translatione Scoti sumpta et adnotationes aliunde exscriptae textui translationis Anonymae additae sunt, aliquando inveniuntur lectiones tam bonae quam malae, quibus indicatur fontes codicis *Ta* correctos, contaminatos, coniecturis, glossis adnotationibusque affectos esse (cf. **84**.13 **103**.9 **106**.24 **120**.14 **152**.7 **171**.3,22 **172**.4,5 **203**.10 **212**.22). Manus altera saepius et praecipue in libris posterioribus scripsit lectiones vocabulis « alia » vel « in alia » signatas, quae cum lectionibus codicis *Sc* variis cohaerent.

Ex his quae exposuimus satis intellegi posse putamus propinquitates quasdam, non certas cognationes a nobis descriptas esse. Aliae affinitates codicum nonnullorum sive in toto opere sive maioribus in partibus sive in singulis maioris momenti lectionibus inveniri possunt, alio modo eae quas descripsimus explicentur. Tabula ergo, quam addidimus, non putanda est esse stemma sed forma et imago affinitatum praecipuarum :

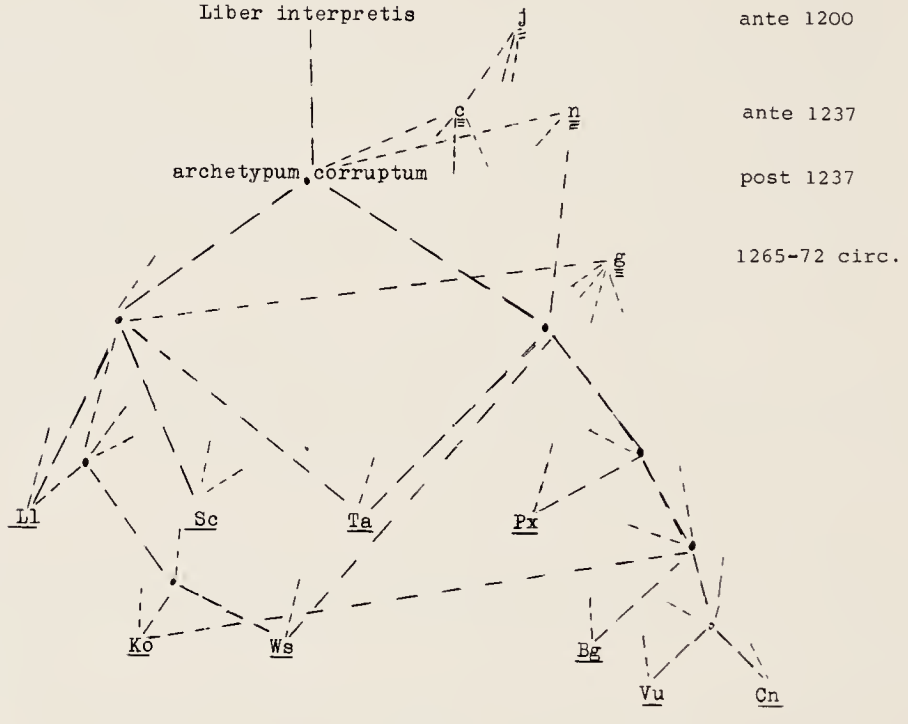

Tabula 3. Affinitates codicum *LlScTaWsPxKoBgVuCn* praecipuae, quae sunt in libris I-VII.

Sigla bilittera: vide pp. XXXIV-XXXVII. Alia sigla: vide p. 3.

B. *De codicibus Ny, Bp, Nq*

[1] Codicis *Ny*, qui solus praeter eos quos supra commemoravimus totum textum continet sed innumerabilibus fere mendis scatet, libros I, V, VII tantum contulimus, in quibus codici *Ta* arte cognatus est. Omnes paene lectiones variae, quas *Ta* vel solus vel una cum aliis praebet, etiam in *Ny* servantur (compares lectiones e codice *Ny* in appendice, pp. **294-295**, adductas cum adnotatione latina textui subiecta). Accedit quod in libro V *Ny* uno eodemque modo atque *Ta* partem capituli

alterius et vicesimi atque initium capituli sequentis in capitulum sextum decimum (**106**.7) transposuit et notam marginalem, quae in codice *Ta* (f. 186r, ad **106**.7) ad ordinem harum particularum operis spectat, in textum ipsum inseruit (f. 20ra,b, ad **106**.7). Quibus commoti codicem *Ny* in partibus certe quas contulimus e codice *Ta* nonnullis exemplaribus interpositis pendere coniecimus.

[2] Codex *Nq*, qui dimidiam partem libri I tantum continet, permulta menda habet communia cum *LlSc*, complura cum *LlScKo*. Varias codicis *Nq* lectiones infra in appendice (p. **291**) invenies.

[3] Codex *Bp*, qui in libro I et initio libri II, quas partes solas praebet, saepe una cum *Ko* nonnumquam etiam una cum *LlScKo* codici *Ws* proximus est, cum *WsKo* ex stirpe communi videtur pendere. Compares appendicem, pp. **291-294**, cum adnotatione pp. **7**.3-**37**.13 subiecta.

C. *De codicibus BüCdEdPjPkReSy*

Horum codicum, qui ultimos libros tantum continent, tres, *BüRePj*, totos, ceteros in priore libri tertii decimi parte contulimus, in reliqua operis parte multis locis singularibus inspeximus.

[1] Codex *Pj* affinitate quadam iunctus est cum familia, quae ex *TaWsPxKoBgVuCn* in libris XIII-XIV constituta est (vide supra p. XLIII sub [2]). Complures lectiones falsae, quae his codicibus communes sunt, etiam in *Pj* inveniuntur. Ex. gr. :

225.9 commune] + ibi **226**.2 de] que **227**.18 aut] ad **230**.1 esse] *om.* 7 quia] + non 10 est] + et 11 sani] -um **232**.2 susceperunt] -ipiunt 9 hic] est (om. Ko^1Bg) **241**.12 quando] quare **246**.13 vero²] non **248**.19 vero] non **250**.11 facit] *ante* aliud **263**.9 et²] in 11 at] ad

Quibus locis alii addendi sunt, in quibus *Pj* non cum omnibus sed cum pluribus huius familiae codicibus (praecipue cum codicibus *PxKoBgVuCn*) erroribus coniunctus est (ex. gr. **228**.12 **231**.14,23 **232**.7 **233**.10 **235**.5 **236**.10 **241**.12 **244**.17 **252**.2,10 **267**.1 **269**.17 **270**.15).

At non semper cum erroribus huius familiae codicum concordat, sed quodam modo medium locum inter eos et ceteros, de quibus nunc dicendum est, tenet.

[2] Codices reliqui, *BüCdEdPkReSy* scilicet, inter se quodam modo coniuncti sunt et saepius una cum *Sc* contra *TaWsPx KoBgVuCn*, ad quos non raro accedit *Pj* (vide sub [1]), concordant, plerumque si bonas lectiones contra eos servant (cf. supra sub [1] et p. XLIII sub [2], etiam **227**.13 **229**.24 **230**.14 **235**.15 **240**.7 **244**.17 **246**.9 **251**.2 **258**.13 **260**.17 **263**.4,9,11 **273**.9), nonnumquam si errores praebent, ex. gr. :

224.12 dicunt] + eas (+ *Sc*) **225**.8 est] om. (-*Pk*) **228**.18 fit] + valde **229**.7 homine] -es **230**.22 simplex est] *tr.* (+ *Sc*) **231**.22 hec] hee (+ *Sc*) **233**.22 vero necessarium] *tr.* (+ *Sc*) **240**.7 et] *om.* (+ *Sc*) **249**.5 non] nec (+ *Sc*) **252**.2 speciali] spirituali (+ *Sc*, — *Ed*) **259**.7 mutatio] corruptio (+ *Sc*) **263**.20 si] sed (+ *Sc*) **270**.2 se] *om.* (+ *Sc*) **271**.19 aque] atque *BüEdPkSy* (+ *ScPx*) : atque aque *Re*

Ex quibus coniecimus, quod ad totam memoriam translationis Anonymae in libris XIII-XIV attinet, duas classes distingui posse, quarum alteri quae aliquanto melior est, codices *ScBüCd EdPkReSy*, alteri codices *TaWsPxKoBgVuCnPj* attribuendi sunt, ita tamen, ut inter codices duarum classium variae coniunctiones inveniantur.

[3] Codicibus *Re* et *Ed* nonnulla alicuius momenti sunt communia, quae non sunt menda proprie dicta (ut sunt ex. gr. **226**.1 quodsi] quod **227**.9 oportebit] -ebat **228**.17 unum] unde **245**.12 quidem] quis), sed lectiones, quae correctione quadam ad translationem Guillelmi ut credimus facta in hos codices penetraverunt (cf. **259**.6 crementum] augmentum) et non raro vera Metaphysicorum verba contra errores ceterorum codicum restituerunt (cf. **234**.8 **235**.13 **241**.18 **257**.21). Aliquando *ReEd*, vel etiam *Re* solus, lectiones conflatas habent (ex. gr. **253**.11 **271**.19). Adde quod *Re* interdum solus contra ceteros codices bonas lectiones adservat (ex. gr. **242**.23 **243**.25 **249**.16 **256**.12 **257**.3 **261**.1 **263**.7), quo patet eum suo modo de exemplo correcto pendere, nisi librarium codicis *Re* ipsum has lectiones (et alias) recte coniecisse credas.

[4] *Bü* inter meliores codices ducendus est. Non tot errores proprios habet quot plerique codices supra laudati, interdum solus contra ceteros bonam lectionem adservat, non raro cum paucis aliis codicibus genuinum textum praebet (cf. **229**.24 **230**.14 **232**.5 **243**.6 **244**.21 **254**.4 **256**.10 **263**.11,20 **265**.2 **266**.19,22 **269**.1 **270**.14).

Si, quae hic et supra, pp. XLIII-XLVI, diximus, sub uno aspectu ponimus, hoc modo affinitates omnium codicum libros XIII-XIV praebentium praecipuas delineari possunt :

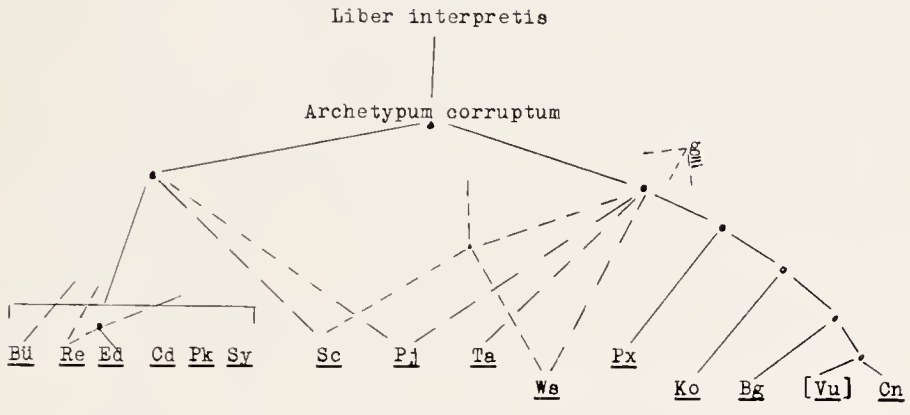

TABULA 4. Affinitates omnium codicum (excepto codice *Ny*) ultimos libros praebentium praecipuae, quae sunt in libris XIII-XIV.

Sigla: vide pp. XXXIV-XXXVII et p. 3.

4. *De textu translationis Anonymae restituendo.*

Ad textum restituendum omnibus codicibus usi sumus qui supra p. XLIII sub (A) enumerati sunt. In ultimis libris insuper codices *BüRePj* semper adhibuimus. Ceteros codices hic vel illic praecipue in libris posterioribus consuluimus.

In translatione Anonyma edenda nobis erat propositum, in textu ipso pristinam formam operis, quamquam multis in locis a textu divulgato differt, quam fieri poterat restituere, in apparatu autem lectionum variarum amplum memoriae operis testimonium praebere. Animadvertendum ergo est verba quae media aetate vulgo legebantur et explanabantur saepe non in textu sed in apparatu lectionum reperiri.

Prima nobis ratio cum in singulis lectionibus eligendis tum in textu interdum coniecturis emendando fuit concordia translationis textusque graeci ; in quibus autem comparandis et lectiones varias graecas quae in editionibus commemorantur, et eas quae fortasse in uno aliquo exemplari exstiterunt, nobis autem ignotae sunt, semper respeximus. Ratio altera est genus scribendi et verborum usus interpreti proprius, qui alio loco late examinatus

est [1]. Tertia ratio, quae cum duabus prioribus quodam modo coniuncta est, ex eis quae de cognationibus valoreque codicum in capitibus praecedentibus diximus, sequitur.

Sed iudicium multis in locis tam difficile erat, ut nonnumquam textum restituendi spem paene abiceremus : primum, quia tota memoria, ut iam supra ostensum est, pessima est et omnes codices non solum multis mendis foedati sed etiam plus minusve et inter se et cum ceteris Metaphysicae conversionibus contaminati sunt, deinde, quia interpres textum graecum saepissime, si eius opus cum aliis translationibus comparare velis, arbitratu suo et sua licentia latine vertit, saepius etiam verborum graecorum formarumque eorum grammaticarum et constructionis sententiarum graecarum ignarus videtur fuisse. Quapropter dubium saepe erat, utrum bona lectio huius vel illius codicis textui translatoris attribuenda esset an ex correctione quadam vel contaminatione provenisset, et utrum lectiones quae ab Aristotelis verbis graecis videntur abhorrere erroribus librariorum quorundam an licentia vel imperitia interpretis ortae essent.

Quomodo textum restituere conati simus, intellegi potest ex his :

[1] Si plures lectiones ita inter se differunt, ut una sive cum lectione textus graeci, quae in codicibus graecis invenitur, sive cum alia, quae ex eorum lectionibus facile coniectari potest, concordet, illam plerumque in textu posuimus, praecipue in locis, in quibus plures codices, et unus saltem e codicibus *TaLl ScPx* (I-XII) aut *TaScBüiRe* (XIII-XIV), ut plerumque accidit, lectionem quae cum graeco convenit, praebent. Ex. gr. :

83.5 omnia (πάντα *codd. gr.*) *LlWsKo*] contraria *TaScWsPxBgVuCn*
88.8 primum (πρῶτον *codd. gr.*) *TaLlScBg*] principium *WsPxVuCn*
89.4 hominibus (ἀνθρώποισιν *codd. gr.*) *TaScWs*] omnibus *LlPxKo BgVuCn*
122.8 quasi (ὡς *codd. gr.*) *ScBgVuCn*] quare *TaLlWsPxKo*
188.15 idem (αὐτὸ *codd. gr.*) *PxBgVuCn*] quidem *TaLlScWsKo*
188.25 idem (αὐτὸ *codd. gr.*) *ScWsPxBgVu*] quidem *TaLlKo*
208.17 irrationabilium (? τῶν ἀλόγων : τῶν ἀνάλογον *codd. gr.*) *TaScWsPx*[1]*KoBgCn*] rationabilium *Px*[2]*VuCn*[2] : irrationabile *Ll*

Etiam in locis, in quibus sive horum quattuor codicum unus solus contra ceteros sive nullus horum et reliquorum unus (vel

[1] Multa plura de hac re quam in praefatione licuit, in tractatu supra laudato (p. XXIII adn. 1) dixi : G. Vuillemin-Diem, *Die Metaphysica Media. Übersetzungsmethode und Textverständnis...*, pp. 7-69.

plures) contra ceteros lectionem praebet quae sola cum graeca consentit, eam in textum recepimus, si cum communi translatoris usu convenit et lectio ceterorum codicum neglegentiae scribarum facile tribui potest, praecipue si lectio, quae cum graeca convenit, a lectionibus aliarum translationum, Guillelmi (***g***) scilicet vel Iacobi (***j***) vel Compositae (***c***), dissentit. Ex. gr. :

11.17 Igitur ea quidem magis necessarie sunt omnes (*ἀναγκαιότεραι μὲν οὖν πᾶσαι ταύτης codd. gr.*) *Sc*] Igitur ea quidem magis necessarie inter omnes *plurimi*

19.7 enuntiavit (*ἀπεφήνατο codd. gr.*) *Ko*] enumeravit *plurimi* (: retulit ***j*** : decrevit ***c*** : enumeravit ***g***). *Vide etiam indicem graeco-lat. sub ἀποφαίνομαι*

32.14 comprehensus (*συλλαμβανόμενος codd. gr.*) *Ws*] comprehensum *cett.* (: simul acceptus ***j*** : collectus ***c g***)

92.24 una mensura (*ἓν μέγεθος*) *Ko*] *om. ceteri* (: una magnitudo ***g***). *Vide etiam indicem sub μέγεθος*

120.19 discetur (*μαθήσεται codd. gr.*) *WsKo*] dicetur *TaPxBgVuCn* : diceretur *Ll* : docetur *Sc* (: docebitur ***g***). *Vide indicem graeco-lat. sub μανθάνω*

221.19 gratiosius (*χαριεστέρως codd. gr.*) *Ll*] grossius *cett.*

243.6 quapropter (*διὸ codd. gr.*) *Bü*] que propter *Bg* : qui propter *cett.* (: propter quod ***g***). *Vide indicem graeco-lat. sub διό*

257.3 ea esse (*ταῦτα codd. gr.*) *Re*] et *Ed* : esse *ceteri* (: hec ***g***). *Vide indicem graeco-lat. sub οὗτος.*

Si tamen de his rationibus minus certi eramus, cum error ceterorum codicum graeco exemplari imputari posset vel lectio bona cum alia Metaphysicae translatione contra usum interpretis convenire videretur, eam in adnotationem reiecimus et lectionem ceterorum codicum in textu posuimus vel, quae verba recta essent, coniectavimus.

131.10 destructe (? *ἀπολλύμεναι*) *plurimi*] distincte (*ἀπολελυμέναι codd. gr.*) *WsBg*$_2$*Cn* : + id est separate *Ta*^{2} (***g***)

179.22 unde quoque (*ποθὲν ποί codd. gr.*) *scr.*] unumquodque *plurimi* : secundum unde et alicubi *Vu* (: unde quo ***g***)

195.10 contrarietatis (? *ἐναντιώσεως*) *plurimi*] contrarietas (*ἐναντίωσις codd. gr.*) *Cn*

204.19 separabile (? *χωριστόν*) *plurimi*] separabilem (*χωριστήν codd. gr.*) *Ll****g***

213.20 aliter habere *plurimi*] + quare latio prima et actus est quo movetur hanc autem contigit aliter habere (+ *ὥσθ' ἡ φορὰ ἡ πρώτη εἰ καὶ ἐνέργειά ἐστιν, ᾗ κινεῖται ταύτῃ γε ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν codd. gr.*) *Px*(***g***). *Textum codicis Px, qui hoc loco ex translatione Guillelmi suppletus esse videtur, non translationis Anonymae auctoris*

fuisse credimus : *verbum* « latio » *pro* φορά *numquam in translatione Anonyma utitur* ; *vide indicem graeco-latinum.*

249.21 rationabiliter (? εὐλόγως) *plurimi*] rationabilibus (εὐλόγοις *codd. gr.*) *Reg* : irrationabiliter *KoBg.*

[2] Si codices inter se differunt neque e graeco textu diiudicari potest quae lectio sit eligenda, cum variae lectiones latinae aut varias lectiones graecas aut unam vario modo reddant, eam accepimus, quae aut a plurimis melioribusque codicibus praebetur aut ex contaminatione orta esse putanda non est aut communi translatoris usui melius congruit. Ex. gr. :

17.2 solum (H^aE^b) *plurimi*] solis (μόνοις EA^b) *LlKo**jc***

17.9 materia (ὕλη H^aE^b) *Ta*[1]*WsPxBgVuCn*] materiam (ὕλην EA^b) *Ta*[2]*LlScKoVu*[2]***jcg***

18.7 visi sunt (ἐφαίνοντο A^b) *TaWsPxBgKoVuCn*] visa sunt (ἐφαίνετο *E*) *LlSc*

18.8 entium (ὄντων *codd. gr.*) *TaWsPxBgVuCn*] existentium *LlSc Kog* (: eorum que sunt ***j*** : rerum ***c***)

136.2 hoc[1] (τοῦτο *T*) *plurimi*] huic (τούτωι *E*) *Pxg*

204.6 aut (ἢ *E*) *TaLlScWsPxg*] postea (εἶτα A^b) *KoVuCn* ; *cf. indicem sub* εἶτα

Vide etiam **57**.18 **199**.8 **227**.21.

[3] Nonnullis in locis, sive omnes codices inter se concordant sive alii ab aliis differunt, dubitari potest, duobusne variis vocabulis unum verbum graecum auctor, si incertus erat quomodo id legendum aut transferendum esset, latine reddere conatus sit, quod quidem raro accidit neque umquam evidens est. In his locis plerumque aliam vel aliam lectionem elegimus, in apparatu scripsimus duplicem lectionem conici posse (cf. **167**.14 **198**.17 **206**.1 **244**.4 **247**.4 **251**.2 **259**.7).

[4] Locis illis non ita paucis, in quibus lectiones omnium codicum ita a textu graeco abhorrent, ut earum causa non varia lectio graeca in exemplari translatoris scripta, neque error vel socordia interpretis sed mendum archetypi latini esse videatur, lectionem latinam deperditam, ubi fieri poterat, e graeco textu coniectavimus, errores ipsos codicum latinorum considerantes, ut :

152.20 terminum (ὅρον *codd. gr.*) *scr.*] tantum *codd.*

219.9 ad usum (πρὸς τὴν χρῆσιν *codd. gr.*) *scr.*] adversum (div-) *codd.*

Plura exempla supra pp. XXXIX-XLI nominavimus. Nonnumquam coniectura nostra cum correctione, quae altera manu in

codicem quendam inserta est (saepius Bg^2, Ll^2, Ws^2), convenit (cf. **62**.22-23 **121**.22 **222**.2 et alibi).

Quod si dubitavimus, num coniectura nostra bona esset, eam in adnotatione tantum verbis « *an scrib.* ? » additis posuimus (ex. gr. **11**.28 **13**.13 **18**.10 **29**.16 **41**.16 **42**.22 **76**.23 **128**.6 **134**.25 ..).

Eos locos, in quibus textus ab omnibus codicibus traditus ita obscurus est, ut eum nullo modo sanare potuerimus, siglo † in textu signavimus (cf. **94**.29 **111**.13-14 **141**.14 **165**.23 **208**.5 **212**.13).

[5] Non raro in libris latinis vel singula vel plura verba inveniuntur, quae textum, ut est in codicibus graecis scriptus, amplificant. Ea plerumque in textum nostrae editionis recepta sunt, quia fieri potest ut in graeco exemplari quo interpres usus est iam exstiterint vel libertate translatoris orta sint (ut **13**.24 dixit, **20**.1-2 ei quod dicunt, **22**.1 et species, **37**.22 interrogati fuerimus, **47**.5 dicuntur, etc.). Nonnullas adiectiones, quas ex adnotationibus posterioribus in textum translationis penetravisse causis quibusdam apparuit, aut in adnotatione tantum commemoravimus aut in textu ipso signis [] inclusimus (ex. gr. **95**.1 **110**.17 **115**.8 **206**.21-**207**.1 **211**.24-25).

[6] Initium operis usque ad **9**.27 (982a23), quod a recensore quodam in archetypo nostrae memoriae ex translatione Composita suppletum est, in textum ipsum recepimus et litteris minoribus a reliqua parte distinximus.

[7] Verba quae in traditione latina, si eam cum graeca comparaveris, praecipue homoeoteleuti causa omissa sunt, illic tantum in textu uncis 〈〉 inclusa supplere conati sumus vel ea abesse signis 〈...〉 indicavimus, ubi omissiones in traditione latina ortae esse videntur ; cetera, quae nescimus utrum in graeco exemplari interpretis exstiterint necne, non in textu sed in adnotatione — plerumque et in graeco-latina et in latina — commemoravimus. A libro X circiter tamen usque ad finem operis verba, quin etiam textus particulae saepissime deficiunt, ut sententiae intellegi non possint ; qua de causa in hac operis parte omissiones in omnibus iis locis signis 〈...〉 in textu signavimus, in quibus textus absurdus memoria proditus est.

In verbis recte scribendis plerumque codices meliores vel consensum plerorumque codicum secuti sumus, quamvis e

libris manu scriptis, qui omnes ex medii saeculi tertii decimi archetypo pendent, scribendi modus interpretis, qui textum saeculo praecedente vertit, certe non semper agnosci possit ; interdum nostro arbitrio aliam vel aliam formam elegimus. Consuetudinem codicum secuti « e », non « ae » aut « oe », « hii », « hiis », non « hi », « his », « ti » ante vocalem, non « ci », scripsimus. « Numquam », « tamquam », « imp- », « eundem », « quendam » praetulimus, inscii utrum ipse interpres semper an aliquando an numquam ita scripserit. Ut alia quaedam exempla demus : « Tales », « Eraclitus », « Esiodus », « ydea », « ymago », « spera », « quatuor », « idemptitas », « columpna », « sompnum », « fantasia », « fantasma », « stagnum » (non « stann- »), « acrimologia » (non « acribo- ») ex consensu omnium fere codicum scripsimus, inter « farmacum » et « phar- », « Omerici » et « Homerus » variavimus. Sed « automaton », « autoantropos » etc. scripsimus, etiamsi plurimi codices « anto- » vel « antho- » habent ; « anto- » genuinam formam fuisse non credendum est. Singulas litteras « A », « B », ... quae in syllogismis Aristotelicis adhibuntur, semper maioribus litteris scripsimus, quamquam in codicibus « a », « b », ..., « $\bar{a}$ », « $\bar{b}$ », ..., vel similia inveniuntur.

Nescimus interpresne, dum saepius graeca verba latine non reddit sed describit, litteris graecis usus sit ; quod quidem simile non est veri, quia neque in translationis Anonymae Metaphysicorum codicibus qui exstant, neque in uno Physicae Vaticanae codice, qui multo vetustior est quam illi, litterae graecae vel earum vestigia inveniuntur [1].

Interpungentes et paragraphos capitulaque distinguentes, sicut in aliis Aristotelis Latini seriei voluminibus factum est, editiones graecas huius aetatis secuti sumus, nisi textus latinus, quo facilior intellectu esset, aliter nos facere coegit. Capitulorum numeros quadratis uncis inclusos inseruimus et editionis Bekkerianae paginarum, columnarum, linearum numeros et litteras in margine adiecimus.

Singulorum librorum titulos supplevi, quamvis sciri non potest, interpresne singulis libris titulos et subscriptiones addiderit, nec, si id fecerit, quibus vocabulis usus sit. Talia, quae in paucis ac deterioribus codicibus insunt, suis locis in adnotatione textui subiecta vel etiam in appendice invenies.

---

[1] Cf. A. Mansion, *La Translatio Vaticana*... (cf. supra p. XXIII adn. 1), p. 44. Vide etiam G. Vuillemin-Diem, loco citato, pp. 15-17.

5. *De adnotatione latina translationi Anonymae subiecta.*

Ut ex eis quae in capitulis praecedentibus exposuimus patet, codices *LlScTaWsPxKoBgVuCn* omnes, sive singuli sive alii cum aliis coniuncti, ad textum restituendum plus minusve utiles erant. Qua de causa et ut amplum testimonium traditionum translationis Anonymae variarum demus, eis omnibus ad adnotationem componendam usi sumus. (In duobus posterioribus libris, ubi *Ll* deficit et alii codices accedunt, codices *VuCn*, cum deteriores omnibus sint, exclusimus.) Sed ne adnotatio longior fieret, trium codicum omnes lectiones varias notavimus, reliquorum lectiones singulares, nisi maioris momenti sunt, non recensuimus. E quattuor ergo melioribus codicibus *LlScTaPx* tres elegimus : *LlScTa*, quorum unusquisque, si totum opus consideras, multo plus suam viam propriam tenet quam *Px*, qui semper fere in una familia cum *BgVuCn* remanet, et quorum duo, *Ll* et *Ta*, ut ex his quae supra dicta sunt patet, non raro lectiones singulares praebent, quae ad fortunam textus cognoscendam maioris momenti sunt. Qua de causa commoti *BüRePj* codices in apparatu librorum posteriorum posuerimus, ex his quae in capitulo 3 diximus, satis clare appareat.

In singulis paginis adnotatione ineunte siglis indicavimus, quibus codicibus ad adnotationem componendam usi simus. Hi sunt :

7.1-**40**.7 : *TaLlSc* (*WsPxKoBgVuCn*)
41.1-**222**.15 : *TaLlSc* (*WsPxKoBg* ; *VuCn*)
(sed memorandum est codicem *Ko* a **56**.6 usque ad **74**.15, a **92**.27 usque ad **110**.22 deficere, textum codicis *Bg* inter **127**.2 et **145**.7 variis modis duplicatum esse)
222.16-**224**.4 : *TaLlScRe*(*PjWsPxKoBg*)
225.1-**275**.4 : *BüTaSc*(*RePjWsPxKoBg*).

Codicum quorum sigla ante uncos inveniuntur, omnes lectiones varias recensuimus, nugatoriis et praecipue orthographicis (ex. gr. « occulos », « praticos », ...) exceptis ; tamen a sexto libro (**116**.1) omnes transpositiones quae sunt in *Ll* non indicavimus neque eius codicis lectionem « necessarie » saepissime pro « necesse » scriptam semper adnotavimus. Codicum quorum sigla uncis inclusa sunt, lectiones varias in apparatum recepimus omnes, quae aut in duobus vel pluribus omnium codicum supra nominatorum inveniuntur — locis quibusdam a p. **41**.1 exceptis,

ubi *VuCn* inter se concordant —, aut alicuius momenti sunt. Specimina lectionum singularium, quae in adnotatione non commemoravimus, in appendice p. **277** sqq. invenies.

Lectiones aliorum codicum in adnotationem latinam recepimus, si qua de causa maioris momenti esse videbantur, quod saepius in libris posterioribus (a **225**.1) accidit. Quia horum librorum textus valde corruptus est atque etiam difficilius incertiusque erat quam in priore operis parte iudicare, quae lectio in textu ponenda esset, saepius lectiones aliorum codicum, praecipue *CdEdSy*, ad lectiones codicum supra nominatorum adiunximus, si quae nos in lectionibus eligendis modo quodam adiuvabant ; quibus in locis semper, alibi rarius, adnotationem quam vocant « positivam » praebuimus. Specimina quoque horum codicum, quibus non semper ad adnotationem componendam usi sumus, in appendice adhibuimus.

Sigla ***j***, ***c***, ***g***, ***n*** nonnullis lectionibus variis adiecimus, si lectio varia in translatione Iacobi, Composita, Guillelmi, Scoti habetur ; signa (***j***), (***c***), ... significant lectiones in ***j***, ***c*** ... similes, non easdem esse ac lectionem cui signa illa adiecta sunt. Non semper, sed his tantum locis, ubi lectiones variae alicuius momenti sunt, alias translationes consuluimus. Interdum etiam lectiones adnotavimus, quas Albertus prae oculis videtur habuisse.

Stellula * lectorem ad adnotationem graeco-latinam revocat, si varia lectio latina cum lectione quadam graeca concordat. Linea — inter duo verba interiecta significat ea verba et quae in textu inter ea scripta sunt esse consideranda ; puncti ... significant sola verba extrema esse attendenda. Uncis quadratis [] inclusimus sigla codicum, quorum testimonium longioris omissionis causa deest. Quae uncis rotundis () inclusa sunt, ad verbum tantum quod immediate praecedit spectant.

6. *De exemplari graeco ab anonymo interprete adhibito.*

Exemplar graecum (μ), quo anonymus auctor ad translationem conficiendam usus est, minus certe e textu latino restitui potest quam exemplaria graeca aliorum qui Aristotelis opera interpretati sunt, Boethii scilicet, Iacobi, Guillelmi, ut nonnullos nominemus, quia auctor, etiamsi plerumque ut illi fecerunt verbum pro verbo et non sententias sententiis reddidit, textum graecum minus diligenter accurateque quam illi, non ita sibi constanter

et saepius quam illi suo arbitrio in latinum vertit [1]. Plerumque tamen fieri potest, ut inter varias lectiones graecas quae nobis traditae sunt eae agnoscantur, quas exemplar eius praebuit ; quandoque aliae, quae in codicibus graecis adhuc collatis non inveniuntur, conici possunt.

Graeci libri Metaphysicorum manu scripti amplius quinquaginta noti sunt [2], quorum tres ante tertium decimum saeculum exarati aut vetustiores sunt quam exemplar interpretis aut ei aequales, ceteri recentiores eo sunt. Sed non sunt nisi quattuor, A^b,E,J,T, quorum lectiones omnes a textus graeci editoribus, Bekker [3], Bonitz [4], Christ [5], Ross [6], Jaeger [7] aliisque, publici iuris factae sunt, pauci alii, quorum lectiones partim, praecipue in editione Bekkeri, commemoratae sunt. Adde quod iam Bekker (ex codicibus $F^bG^bI^b$), magis etiam Bonitz, Christ, Ross, Jaeger lectiones quasdam ex lemmatibus, citationibus, commentariis Alexandri (ad libros I-V), Pseudo-Alexandri (ad libros VI-XIV), Asclepii, Syriani, Themistii sumptas laudaverunt.

Postquam textum latinum cum lectionibus variis graecis comparavimus, praecipue editionibus Bekkeri, Rossii, Jaegeri usi, comperimus hos codices graecos alios plus alios minus cum codice μ comparari posse (quis codicem ipse contulerit, in uncis quadratis adnotavimus) :

A^b = Flor. Laur. 87.12, saec. XI/XII (ff. 1-485 = 1073a1), saec. XIV (ff. 485^v sqq.) [Bekker, partim Christ, Ross, Jaeger]
E = Paris. gr. 1853, saec. X [Bekker, Christ, partim Ross, Jaeger]
J = Vind. nat. phil. gr. 100, saec. $X^{in.}$, deest usque ad 994a6 [Ross, Jaeger]

---

[1] De his rebus vide in nostra commentatione supra (p. XXIII adn. 1) laudata *Die Metaphysica Media...*

[2] Cf. A. Wartelle, *Inventaire des manuscrits grecs d'Aristote et de ses commentateurs* (« Collection d'études anciennes .. Guillaume Budé »), Paris 1963 ; D. Harlfinger et J. Wiesner, *Die griechischen Handschriften des Aristoteles und seiner Kommentatoren. Ergänzungen und Berichtigungen zum Inventaire von A. Wartelle* (« Scriptorium » 18, 1964), pp. 238-257.

[3] *Aristoteles Graece* ex recensione I. Bekkeri edidit Academia Regia Borussica, vol. alterum, Berolini 1831 (typis denuo mandatum : *Aristotelis Opera . .*, editio altera quam curavit O. Gigon, vol. alterum, Berolini 1960), pp. 980-1093.

[4] *Aristotelis Metaphysica*, recogn. et enarr. H. Bonitz, vol. I-II, Bonnae 1848-49.

[5] *Aristotelis Metaphysica*, recogn. W. Christ, Lipsiae 1886.

[6] *ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ, Aristotle's Metaphysics*, A Revised Text with Introduction and Commentary by W. D. Ross, Oxford 1924.

[7] *Aristotelis Metaphysica*, recogn. brevique adnotatione critica instr. W. Jaeger, Oxonii 1957.

T = Vat. gr. 256, a. 1311/12-1320/21 [Bekker]
S = Flor. Laur. 81.1, saec. XIII [partim, saepe in libris I-IV, postea interdum, Bekker]
H^a = Ven. Marc. gr. 214, saec. XIII/XIV [partim, usque ad 988b21, Bekker]
E^b = Ven. Marc. gr. 211, saec. XIII/XIV [partim, usque ad 995a11, Bekker]
I^b = Paris. nat., Coisl. 161, saec. XIV (Met. c. comm. Alex., et Syr. ad libros III, IV, XIII, XIV) [partim, e comm. Syr. tantum ?, in libris III, XIII-XIV Bekker]
F^b = Paris. nat. gr. 1876, saec. XIII (Alex. comm. in Met. c. lemm.) [Bekker, Bonitz]
G^b = Paris. nat. gr. 1896, saec. XVI (Syr. schol. ad libros III, IV, XIII, XIV Met. c. lemm.) [Bekker]

Nihil fere, quod nostris rebus utile sit, invenimus in collationibus aliorum codicum editis ; at nonnulla in exemplaribus graecis, quae ex aliis Metaphysicae translationibus, Iacobi (α) et Composita (β), restitui possunt [1].

Inter eos et μ has maiores vel minores propinquitates invenimus, praeterea de exemplari μ haec quoque dici possunt :

[1] Verba latina cum lectionibus trium vetustissimorum codicum graecorum si comparantur, patet exemplar interpretis plerumque cum E et cum J (ubi exstat), saepius etiam cum E quam cum J, qui codices eiusdem familiae sunt, contra A^b concordare, qui (usque ad 1073a1) alterum ex tribus graecae traditionis generibus sequitur [2] (tertium genus e commentario Alexandri restitui posse monstravit Ross [3]). Ex. gr. :

982a25-983a31 : De viginti quinque lectionibus, in quibus E ab A^b ita differt, ut differentiae etiam sermone latino manifestentur, in undeviginti μ cum E contra A^b convenit, in sex cum A^b contra E.

---

[1] *Aristoteles Latinus* XXV 1-1a, *Metaphysica*... (vide supra p. IX adn.*).

[2] Quod ad codicum cognationes attinet, vide praeter ea quae in praefationibus ad supra laudatas editiones exposita sunt : S. Bernardinello, *Eliminatio codicum della Metafisica di Aristotele*, Padova 1970, et D. Harlfinger, *Zur Überlieferungsgeschichte der Metaphysik*, « 6. Symposium Aristotelicum, Cerisy / France, 1972 » (quod nunc typis mandatur), qui praecipue monstravit codicem A^b post 1073a1, quo loco textus altera manu scriptus est, eiusdem familiae esse ac EJ. — Ad rem quaedam inveneris in : J. A. P. Byrne, *Codices recentiores of Aristotle's Metaphysics* (« Harv. Stud. in Class. Philol. » 64, 1959), pp. 259-262. — De codice E vide etiam P. Moraux, *Le Parisinus Graecus 1853* (*Ms. E*) *d'Aristote* (« Scriptorium » 21, 1967), pp. 17-41.

[3] W. D. Ross, *Aristotle's Metaphysics*..., pp. CLXI-CLXII.

995a24-996b1 : De viginti quinque lectionibus, in quibus E ab A^b modo dicto differt, in duodeviginti μ cum E (in sedecim cum EJ) contra A^b concordat, in septem cum A^b (in duabus cum A^bJ) contra E.

1042a20-1043b30 : De viginti quinque lectionibus, in quibus E ab A^b modo dicto differt, in undeviginti μ cum E (et cum J) contra A^b convenit, in sex cum A^b (in una cum A^bJ) contra E.

995a24-1001b9 : De viginti quinque lectionibus, in quibus E ab J modo dicto differt, in undeviginti μ cum E (in tredecim cum EA^b) contra J concordat, in sex cum J (in quattuor cum JA^b) contra E.

Neque tamen ex E directe neque e J pendet μ, in quo errores his codicibus proprii non inveniuntur.

[2] Sed si, quid ad graecam memoriam cognoscendam exemplar μ adiuvare possit, quaesiveris, utile est animadvertere exemplar μ, etsi pars eiusdem familiae est ac E et J, non mediocriter cum traditione, ex qua A^b usque ad 1073a1 pendet, contaminatum vel ex ea correctum esse. Lectiones enim, in quibus μ cum A^b contra EJ concordat, non raro magni momenti sunt. Conferas praecipue hos locos, quos inter alios in adnotatione graeco-latina textui latino subiecta inveneris : **23**.22 **24**.6 **55**.27 **64**.16 **65**.2 **67**.18 **71**.5,23,24,27 **75**.20 **76**.21 **80**.10-11 **83**.2,12 **85**.23 **87**.6 **88**.4 **92**.21 **107**.7 **141**.13 **144**.17 **149**.16 **158**.5-6 **180**.4 **202**.8. Notandum etiam est verba saepe transposita esse in A^b eo modo quem μ contra EJ videtur praebuisse. Post 1073a1, a quo loco textus codicis A^b altera manu conscriptus est et ex eadem familia ac EJ pendet, nulla fere communia inter A^b et μ contra EJ inveniuntur. Inter eas exemplaris μ lectiones, quae ex textu latino post 1073a1 conici possunt et ab EJA^b differunt, quot ex altera traditione graeca sumptae sint, non agnosci potest antequam lectiones aliorum huius traditionis codicum, duorum praecipue [1], recensitae sunt ; nonnullas textu latino asservatas esse suspicandum est.

[3] Inter recentiores codices supra nominatos, qui ut maxima pars recentiorum e traditione codicum EJ non sine contaminatione emanaverunt, et μ propinquitates discerni possunt hae : magis quam aliis μ est similis codici T, praecipue ubi T cum A^b concordat, sed etiam alibi (ex. gr. **12**.1 **22**.17 **51**.5,20 **56**.24 **57**.8 **70**.26) ; nonnulla etiam communia habuisse videtur μ, ut ex

[1] Cf. D. Harlfinger, *Zur Überlieferungsgeschichte*... (in manuscripto), pp. 31-32.

adnotatione graeco-latina (pp. **10-40**) perspici potest, cum codicibus H^a et E^b, qui in initio operis tantum a Bekkero laudati sunt ; ex lectionibus omnium codicum per partes librorum VIII et IX (1045a1-1045b36) collatis [1] suspicandum est similitudinem inter μ et H^a E^b, praecipue inter μ et H^a, etiam in reliqua parte operis intercedere ; cum codice S pauca communia habet μ, quae tamen hic vel illic alicuius momenti sunt (cf. **46**.4 **75**.22 **126**.1 **130**.9 **145**.4).

[4] Notandum etiam est codicem μ non raro convenisse cum exemplari (α), quo Iacobus ad textum graecum transferendum usus est quodque ut μ cum familia EJ coniunctum est. E duabus translationibus, quas inter se cohaerere non credimus [2], eaedem lectiones graecae promi possunt, quae sive una cum lectionibus aliorum codicum (A^b,H^a,E^b,T) sive solae ab lectionibus codicis E abhorrent (ex. gr. **11**.19 **13**.20 **14**.5 **25**.9 **29**.19 **32**.21 **50**.12 **51**.5,20 **69**.10).

[5] Etiam magis ad traditionem graeci textus cognoscendam hoc nobis visum est conferre : nonnullae lectiones in exemplari μ videntur exstitisse, quas e lemmatibus, paraphrasibus, commentario Alexandri contra consensum ceterorum codicum supra nominatorum laudaverunt et saepius pro genuinis Aristotelis verbis habuerunt textus graeci editores ; conferas imprimis hos locos : **20**.27 **122**.7 **124**.18 **180**.16 **182**.15 **189**.2 **195**.18 **218**.8,12 **228**.23 **232**.12 **246**.10 **247**.18 **250**.27 **258**.10 **264**.11 **267**.10 **272**.5. Etiam lectiones communes videtur habuisse μ cum lectionibus, quae in Syriani scholiis inveniuntur (a Bekkero e codicibus G^b, I^b laudatae) ; eae tamen nullius fere momenti sunt (cf. **57**.11 **234**.5 **257**.21 **260**.9 **266**.4 **267**.5, sed vide **52**.4-5).

[6] Quamquam fieri non potest ut interpretis in legendo vitia semper ab exemplaris erroribus discernantur, certum est codicem interpretis graecum menda propria habuisse, quae in adnotatione graeco-latina indicare conati sumus. Permulta eorum ad fontem vetustissimum nos reducunt, qui scriptura continua exaratus neque spiritus neque accentus habebat (cf. **15**.8 **65**.26 **67**.6-7

[1] Apud D. Harlfinger, *Zur Überlieferungsgeschichte* .. (in manuscripto) pp. 33-34.

[2] Vide G. Vuillemin-Diem, *Jakob von Venedig und der Übersetzer der Physica Vaticana und Metaphysica Media*... (vide supra p. XXIV adn. 1), pp. 15-16, 24-25.

72.10 **95**.7-8 **120**.12 **131**.8,16 **167**.9 **169**.13 **187**.13 **189**.3 **196**.9 **199**.24 **200**.26 **202**.7 **210**.19 **222**.10 **223**.14 **226**.2 **232**.15,16 **238**.16 **249**.14 **251**.3,19), nisi forte exemplar interpretis ipsum eo modo scriptum erat, ut ille tam mendose legeret [1]. — Interdum lectiones praebuit, quae contra totam traditionem adhuc notam a textus graeci editoribus coniectae sunt (cf. **117**.23 **222**.12). — Suspicandum denique est exemplar μ interdum sive in textu sive in margine duas ad unum locum lectiones praebuisse, quarum altera ex diversa traditione graeca derivata est, nisi interpretem ipsum duobus codicibus usum esse credideris (cf. **52**.4-5 **80**.26-**81**.2 **137**.2 **233**.19 ; ? **111**.13-14 ? **161**.22 ? **206**.13 ? **213**.7-9).

7. De adnotatione graeco-latina.

Quae huius exemplaris propria sint, quis eius locus ordoque in traditione graeca fuerit, ut quam fieri potest adnotatione graeco-latina monstremus, hae nobis fuerunt ad adnotationem componendam rationes :

[1] In singulis paginis ineunte adnotatione graeco-latina siglis indicavimus quibus codicibus usi sumus. Sigla sunt haec :

Ante uncos rotundos ( ) :

E (in toto textu), cui codici μ simillimus est.

Inter uncos rotundos ( ) :

A^b (in toto textu)
T (in toto textu)
J (inde a **37**.15 [= 994a6], ante quem locum *J* deest)
H^a (usque ad **24**.25 [= 988b21], usque ad quem locum H^a Bekkeri collatione notus est)
E^b (usque ad **40**.7 [= 995a11], usque ad quem locum E^b Bekkeri collatione notus est)
a (usque ad **69**.20 [= 1007a31], post quem locum translatio Iacobi perdita est).

[2] Eas omnes lectiones translationis Anonymae ante uncum quadratum] commemoravimus, quae eo modo ab *E* differunt, ut suspicandum sit interpretem alias lectiones graecas quam quas praebet *E* (cuius lectiones post uncum quadratum scripsimus) legisse vel legere sibi visum esse.

[1] Vide etiam quae diximus in tractatu supra (p. XXIII adn. 1) laudato *Die Metaphysica Media...*, pp. 18-20.

[3] Unicuique lectioni latinae sigla codicum sub [1] enumeratorum uncis rotundis inclusa addidimus si quando eorum lectio cum lectione, quae in μ videtur fuisse, contra *E* concordat. Interdum non solum sigla sed etiam lectiones graecas ipsas commemoravimus.

[4] Si lectio latina contra hos omnes cum aliis codicibus graecis (vide supra p. LXIV) vel cum β (vide supra p. LXIV) concordat, eorum sigla uncis rotundis inclusa lectioni latinae adscripsimus.

[5] Si lectio graeca ab interprete translata in nullo codice invenitur neque per latinam quae fuerit graeca manifestum est, eam, ubi fieri poterat, e nostra coniectura ortam uncis rotundis inclusam indicavimus.

[6] Post uncum quadratum] lectionem codicis *E* indicavimus ; quid alii codices graeci habeant, nisi hoc ad comparationem alicuius momenti est, tacuimus.

[7] Lectiones latinas, quae eo modo a lectionibus codicis *E* et reliquorum differunt, ut haec differentia translatori ipsi suam transferendi viam rationemque persequenti, non lectioni variae in eius exemplari graeco tribuenda sit, in adnotatione graeco-latina non commemoravimus.

> In eorum numero sunt : nonnulla verba transposita, tempora mutata (praesens loco aoristi vel perfecti vel futuri, perfectum vel imperfectum loco praesentis, ex. gr. **66**.16 « dicebant » pro *φασι*), numeri mutati (numerus pluralis pro singulari vel singularis pro plurali, ex. gr. **36**.20 « causa » pro *αἴτιοι*, **21**.24-25 « de diffinitione » pro *περὶ ὁρισμῶν*, **67**.20 « singulis rationibus » pro *ἑκάστῳ λόγῳ*), casus mutati (casus rectus vel accusativus pro genetivo partitivo vel vice versa, ut **66**.20 « firmissimum principium omnium » pro *βεβαιοτάτη τῶν ἀρχῶν πασῶν*, **65**.23 « firmissimum omnium principiorum » pro *βεβαιοτάτη ἀρχὴ πασῶν*), differentiae inter gradus comparationis (velut **37**.21 « primum » pro *πρότερον*, **15**.23 « prior » pro *πρῶτος* et alia talia), verba quaedam addita (praecipue copula, aliquando « et », « in », « ad », etc.), vel nonnulla verba omissa (ut *καί*, *ἄν*, *τε*, *μέν*, *τις*, *αὐτός* [!], vide sub eis vocabulis in indice graeco-latino) [1].

Idem valet, ubicumque differentia lectionis latinae et textus graeci aut translatoris ipsius in scribendo libertati aut errori cuidam archetypi codicum latinorum, sed non facile exemplari graeco imputanda est. Ex. gr. :

---

[1] Plura de interpretis in scribendo libertate in supra laudata commentatione *Die Metaphysica Media*... invenies.

29.13 « sunt » pro γίγνεται : Dubitari potest, utrum interpres hoc loco γίγνεται per « sunt » reddiderit an « sunt » ex « fiunt » corruptum sit ; quam dubitationem in adnotatione latina indicavimus ; certe ἐστι in exemplari graeco exstitisse coniciendum non est.

72.15 « vere » pro δὲ : Aut interpres ipse « vere » pro δὲ scripsit aut « vere » ex « vero » corruptum est, quod in adnotatione latina indicavimus, non tamen credendum est aliud vocabulum atque δὲ in exemplari graeco fuisse.

[8] Si incerti fuimus, quod non raro accidit, utrum differentia lectionis latinae cuiusdam et lectionis graecae codicis *E* e varia lectione graeca provenisset an ex arbitrio vel errore translatoris an ex mendis latinae traditionis, hanc differentiam in adnotatione graeco-latina indicavimus, sed totam adnotationis particulam uncis rotundis () inclusimus.

[9] Stellula * indicat adnotationem latinam esse lectori inspiciendam.

* * *

Sicut volumen XXV 1-1a perficere nequivissem sic neque huic editioni in Institutione Universitatis Coloniensis Sancto Thomae dicata (Thomas-Institut der Universität Köln) dare operam potuissem, nisi eius rector, Albertus Zimmermann, hoc esse illius Institutionis officium decrevisset. Pro hoc beneficio et pro eius assidua magnanimitate gratias illi ago.

Gratias quoque agam maximas Carolo Bormann, qui me in praefatione latine vertenda iuvit, et Fernando Bossier, qui totum volumen, praefationem textum adnotationes indicesque, perlegit, multis in locis emendationes proposuit, plagulas compluribus mendis purgavit. Nec est tacendus collega eius Ioseph Brams, qui non mediocriter in opere corrigendo adiuvit. V. d. Gerardo Verbeke, qui humanitate consilioque suo ad opus conficiendum me hortatus est et hoc volumen, qualecumque est, in seriem Aristotelis Latini editionum recepit, gratiam habeo maximam.

Mihi denique liceat gratias agere ei, qui huius seriei moderator fuit cum opus incepi, et cuius admirabile exemplum semper prae oculis meis erat, magistro scilicet et amico Laurentio Minio-Paluello.

Coloniae, mense Aprili MCMLXXVI G. V.-D.

2.

TRANSLATIO ANONYMA

SIVE 'MEDIA'

CONSPECTUS SIGLORUM

in adnotationibus translationis Anonymae adhibitorum

I. LIBRI LATINI :

Semper citantur :

Ta = cod. Dertusiensis, bibl. Capit. 241 : saec. XIII

Ll = Vaticanus, bibl. apost., Palat. lat. 1063 : saec. XIII
libri XIII [XII] - XIV [XIII] deficiunt

Sc = Pisanus, bibl. Conv. S. Cath. 11 : saec. XIII

Ws = Washingtoniensis, bibl. Folger., Smedley 3 : saec. XIV$^{in.}$

Px = Parisinus, bibl. nat. 6325 : saec. XIII

Ko = Hafniensis, bibl. regia, Thott 164 fol. : saec. XIII
textus deficit inde a p. **56.**6 usque ad p. **74.**15 et inde a p. **92.**27 usque ad p. **110.**22

Bg = Vaticanus, bibl. apost. Borgh. 304 : saec. XIII$^{med.}$

Tres particulae septimi libri in hoc codice diversis locis duplicatae sunt. Cum inter se differant, his siglis eas adhibimus :

Bg_1 = textus inde a p. **127.**2 usque ad p. **142.**1 (« sensibilis ») et inde a p. **143.**23 usque ad p. **145.**7 (« non sunt »), qui in suo loco scriptus est ;

Bg_2 = textus duplicatus inde a p. **127.**2 usque ad p. **142.**1 (« sensibilis »), qui in octavo libro, p. **157.**16 post verbum « diffinitio », insertus est ;

Bg_3 = textus duplicatus inde a p. **135.**20 (« sic nec ») usque ad p. **137.**11 (« materiam »), qui, particulam duplicatam Bg_4 sequens, in septimo libro, p. **146.**26 post verbum « pedes », insertus est ;

Bg_4 = textus duplicatus inde a p. **143.**23 usque ad p. **145.**7 (« non sunt »), qui, particulam duplicatam Bg_3 antecedens, in septimo libro, p. **146.**26 post verbum « pedes », insertus est.

Bg_1, ... Bg_4 una manu scripti sunt. Textus Bg_1 secundum translationem Guillelmi correctus est, cum particulae duplicatae incorrectae manserint.

Vu = cod. Vaticanus, bibl. apost., Vat. lat. 6944 : saec. XIII
citatur usque ad librum XII [XI] c. 10

Cn = Vaticanus, bibl. apost., Chis. E.V. 154 : saec. XIII
citatur usque ad librum XII [XI] c. 10

Bü = Brugensis, bibl. Semin. Maior. 102/125 : saec. XIII
libros XIII [XII] - XIV [XIII] tantum continet

Re = Remensis, bibl. munic. 864 : saec. XIII
finem libri XII [XI] et libros XIII [XII] - XIV [XIII] continet

Pj = Parisinus, bibl. nat. 16082 : saec. XIII
finem libri XII [XI] et libros XIII[XII] - XIV [XIII] continet

Saepius citantur (in ultimis libris) :

Cd = cod. Cantabrigiensis, bibl. Coll. Corp. Chr. 239 : saec. XIII$^{in.(?)}$
librum XIII [XII] et initium libri XIV [XIII] continet

Ed = Erfordiensis, bibl. Ampl. Fol. 19 : saec. XIII$^{ex.}$
finem libri XII [XI] et libros XIII [XII] - XIV [XIII] continet

Sy = Salisburiensis, bibl. Capit. 111 : saec. XIII$^{in.(?)}$
libros XIII [XII] - XIV [XIII] continet

Rarissime citantur :

Bp = Basil. Univ. F. II.18 ; *Nq* = Neap. Nat. VIII E 21 ; *Ny* = Neo-Eborac. Pierp. Morg. M 809 ; *Pk* = Paris. B.N. 16084

Ta^1, *Ll*^{1}, ... = *Ta*, *Ll*, ... ante correctionem
Ta^2, *Ll*^{2}, ... = *Ta*, *Ll*, ... post correctionem
[*Ta*], [*Ll*], ... = testimonium codicum *Ta*, *Ll*, ... deficit

j = translatio Iacobi (ex : Arist. Lat. XXV 1-1a)

c = translatio Composita (ex : Arist. Lat. XXV 1-1a)
c^a = varia lectio translationis Compositae

g = recensio Guillelmi (praecipue ex codd. Vatic. lat 2083 [A.L. 1842], Bonn. Univ. 66 [A.L. 827], Paris. B.N. 16584 [A.L. 694], Cantabr. Dom. Petri 22 [A.L. 247], Monac. Clm 162 [A.L. 1015])

n = Metaphysica Nova, translatio ex arabico ; *Averr.* = Averroes in Metaphysicam (ex : Arist. Opera lat. cum Comm. Averr. ed. Nicoletus Vernia, VIII, Venetiis 1483)

Alb. = Alberti Magni Metaphysica (ex : Alberti Magni Opera Omnia, t. XVI, Metaphysica, ed. B. Geyer, Monast. Westf. 1960-1964)

Geyer = editio translationis « Mediae » in : Alberti Magni Metaphysica ...

(***j***), (***c***), ... = confer translationem Iacobi, translationem Compositam, ...

II. LIBRI GRAECI (praecipue ex editionibus Rossii et Bekkeri) [1] :

E = cod. Parisinus, bibl. nat., gr. 1853 : saec. X

A^b = Florentinus, bibl. Laurent., 87.12 : saec. XI/XII (ff. 1-485 [= 1073a1] et XIV (ff. 485v sqq.)

T = Vaticanus, bibl. apost., gr. 256 : a. 1311/12-1320/21

H^a = Venetus, bibl. S. Marci, gr. 214 : saec. XIII/XIV usque ad 988b21

E^b = Venetus, bibl. S. Marci, gr. 211 : saec. XIII/XIV usque ad 995a11

J = Vindobonensis, bibl. nat., phil. gr. 100 : saec. $X^{in.}$ incipit 994a6

α = cod. graecus, quem e Iacobi textu restitui posse credimus usque ad 1007a31 (vide Arist. Lat. XXV 1-1a)

Raro citantur :

S = cod. Florentinus, bibl. Laurent. 81.1 : saec. XIII

I^b = Parisinus, bibl. nat., Coisl. 161 : saec. XIV

G^b = Parisinus, bibl. nat., gr. 1896 : saec. XVI (Syriani Philox. scholia ad libros III, XIII, XIV Metaph. cum lemmatis)

F^b = Parisinus, bibl. nat., gr. 1876 : saec. XIII (Alex. Aphrod. comment. in Metaph. cum lemmat.)

β = codex graecus, quem ex translatione Composita restitui posse credimus usque ad 998b23 (vide Arist. Lat. XXV 1-1a)

Al. = Alexander Aphrodisiensis (libri I-V) ; pseudo-Alexander (libri VI-XIV)

Ascl. = Asclepius

Syr. = Syrianus

---

add. = addidit

coni. = coniecit

excl. = excludit, exclusimus

om. = omisit, omiserunt

---

[1] Quatenus singuli codices graeci commemorarentur diximus in praefatione, pp. LXVII-LXVIII.

scr. ; *scrib.* = scripsit, scripsimus ; scribendum

s. = supra

suppl. = supplevit, supplevimus

tr. = transposuit, transposuerunt

cett. : ad codices tantum respicit qui ineunte adnotatione in singulis paginis recensentur

/ = rasura unius litterae

* stellula in adnotatione graeco-latina ad latinam refert lectorem ; in adnotatione latina lectiones praecedit quae cum his vel illis lectionibus variis graecis concinunt.

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER PRIMUS⟩

[1] Omnes homines natura scire desiderant. Signum autem est sensuum 980a21
dilectio ; preter enim et utilitatem propter se ipsos diliguntur, et maxime
aliorum qui est per oculos. Non enim solum ut agamus sed et nichil agere 980a25
convenientes ipsum videre pre omnibus, ut dicam, aliis concupiscimus.
Causa autem est quod hic maxime sensuum cognoscere nos facit et
multas differentias demonstrat. Animalia igitur quidem natura sensum
habentia fiunt, sed ex sensu quidem quibusdam horum memoria facta
non est, quibusdam vero fit. Et propter hoc quidem alia prudentia sunt 980b21
alia vero non memorare possibilibus disciplinabiliora, prudentia quidem
sunt sine disciplina quecumque sonos audire non possibilia sunt (ut apes
et si aliquod animalium genus aliud huiusmodi est), addiscunt autem 980b25
quecumque iuxta memoriam et hunc habent sensum. Alia quidem igitur
ymaginationibus et memoriis vivunt, experimenti autem parum parti-
cipant ; sed hominum genus arte et rationibus. Fit autem ex memoria
hominibus experimentum ; eiusdem namque rei multe memorie unius 981a1
experientie potentiam faciunt. Et fere videtur scientie et arti simile
experimentum esse, hominibus autem scientia et ars per experientiam
accidit ; experientia quidem enim artem fecit, sicut ait Polus recte dicens, 981a5
sed inexperientia casum. Fit autem ars, cum ex multis experimento
intellectis una fit universalis de similibus acceptio. Acceptionem quidem
enim habere quod Platoni et Socrati circa hanc egritudinem insudantibus
contulit hoc iam et unumquodque sic multis, experimenti est ; quod 981a10
autem omnibus huiusmodi secundum autem unam speciem determinatis,

---

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit nova translatio methaphysice aristotelis *Ws* : Incipit liber methaphysice aristotelis nove secundum translationem cononiensis *Ny* : *om. cett.* 3 *textus inde a* Omnes homines *usque ad* necesse est (**9**.27), *quem litteris minoribus praebemus, non translatoris fuit sed a quodam recensore in archetypo latinae memoriae secundum translationem Compositam suppletus erat* (*vide praef.* pp. XV-XVI) 4 delectatio *Sc*¹*Ko* 5 qui — aliis (6)]*ras. 30 litt. Sc*¹ per *om. Ta*¹ 6 ut + ita *Ws* 7 fecit *Ll*² 8 quidem igitur *tr.* (*an recte* ?) *PxKoVu*²**c** natura *post* sensum (sensuum *Px*¹*Bg*¹*Cn*, [?]*Vu*¹) *Sc*² : *om. Sc*¹ 9 ipsorum *Ws***g** 12 possibilia sunt] possunt *Ws*²*Cn* 13 si *om. Sc*¹*Cn* 14 et *om. Ll*¹*Cn* alia quidem] animalia quedam *Ll*¹ 18 faciunt] pariunt **c** : *vide* **c**^{a} scientia *TaPx*²*BgCn*¹ : ||||||| *Ll*¹ 19 experientiam] -mentum *BgVuCn* 21 ex *om. Sc* 22 de similibus *ante* universalis *Ll*¹ : *post* acceptio *Px* 25 autem² *om.* (*an recte* ?) *Ll*¹*Ko***c** : *vide* **c**^{a} unamquamque *Px*¹*BgVuCn*

hac egritudine laborantibus, contulit, ut flegmaticis aut colericis aut estu febricitantibus kauco artis est.

Ad actum quidem igitur experientia quidem nichil ab arte differre
981a15 videtur, sed expertos magis proficere videmus sine experientia rationem habentibus (causa autem est quod experientia quidem singularium cognitio est ars vero universalium, actus autem et omnes generationes circa singulare sunt ; non enim hominem medicans sanat nisi secundum acci-
981a20 dens, sed aut Platonem aut Socratem aut aliquem sic dictorum cui esse hominem accidit ; si igitur sine experimento aliquis rationem habeat et universale quidem cognoscat, in hoc autem singulare ignoret multotiens quidem curatione peccabit ; singulare namque magis curabile est) ; sed
981a25 tamen scire et obviare magis arte quam experimento esse arbitramur, et artifices expertibus sapientiores esse opinamur, tamquam magis sit scire sapientiam omnia sequentem ; hoc autem est quod hii quidem causam sciunt illi vero non. Expertes enim ipsum sciunt quia, sed propter
981a30 quid nesciunt ; hii autem propter quid et causam cognoscunt. Unde architectonicas circa quodlibet nobiliores et magis manu artificibus scire
981b1 denominamus et sapientiores, quia factorum causas sciunt (illos vero, sicut quedam inanimatorum faciunt quidem, sed que faciunt incognita faciunt, ut cum ignis exurit ; inanimata igitur quidem natura quadam
981b5 horum unumquodque faciunt, sed manu artifices per consuetudinem), tamquam non secundum practicos esse sapientiores sint sed secundum quod rationem habent et causas cognoscunt. Et omnino scientis signum est et posse docere, et ob hoc artem magis experimento scientiam esse concipimus ; possunt enim hii, hii autem docere non possunt. Amplius
981b10 autem sensuum neque unum sapientiam esse ponimus ; et etiam hiis singulorum cognitiones magis proprie sunt ; sed propter quid de nullo dicunt, ut propter quid ignis calidus, sed quia solum calidus sit. Primum quidem igitur conveniens est quamlibet artem invenientem ultra commu-
981b15 nem in hominibus sensum mirari non solum propter aliquam inventorum utilitatem sed sicut sapientem et ab aliis distinguentem ; pluribus autem repertis artibus et aliis quidem ad necessaria et aliis vero ad introductionem

---

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) hoc 1 flecma- Ta^1Ll : fleuma- Ta^2 : flema- *Px* 2 kauco *scr.* : k'anroco *Px* : id est estus kauco (kauico *Vu* : kairoco $TaBg^1$) $TaBg^1$ *VuCn* : hoc *Ws* : *om. cett.* 3 quidem^2 *om.* **c** 8 aut^1 *om.* **c** aut^3 + aliorum **c** 9 quis (*post* rationem *Ll*) *LlScKo***g** 10 cognoscat + sed *Sc* autem *om. VuCn*^{1} 11 quidem *om. Ko***c** est *om. Ll* 12 obviare] audire Ta^2**c** : ///// Ll^1 : *vide* $\mathbf{c}^a\mathbf{j}^a$ arte *om.* Ta^1 13 expertis $Ta^2LlScWsKoBg^2$**g** sit *om. Sc* 14-15 causam quidem *tr. TaLl* 15 experti $Ta^2LlScWsKoBg^2$**g** quia + quidem **c** : *vide* $\mathbf{c}^a$ 16 quid^1 + est *BgVuCn* 17 architectores Ll^2 Ws^2**cg** : *vide* $\mathbf{c}^a\mathbf{j}$ 18 illos] -i **c** : *vide* **j** 19 in-^{2}] non **c** 20 cum *om. Ll***cg** : *vide* $\mathbf{c}^a$ igitur quidem *vide* $\mathbf{c}^a$ 21 unumquodque horum *tr. ScWs***g** 24 et^1 *om.* $Ll^1Px^2Ko^1$**g** possibile Sc^1 hoc *om.* Ll^1 25 hii^1 *om.* **c** : *vide* $\mathbf{c}^a$ amplius] apud *Sc* 26 etiam + eis Sc^1 28 solum *ante* quia (*an recte* ?) Px^2BgVu : *post* calidus^2 *ScKo* 29 igitur quidem *tr. TaSc* : *om. Bg* est *om.* Vu^1Cn 30 omnibus *TaScCn* 32 ad^1 *om.* Vu^1Cn et^2 *om.* Sc^2 *Ko***c** : *vide* $\mathbf{c}^a$

existentibus, semper huiusmodi sapientiores illis esse arbitrandum est per id quod illorum scientie ad utilitatem non sunt. Unde omnibus huiusmodi 981b20 partis hee non ad voluptatem neque ad scientiarum necessitatem reperte sunt, et primum reperte sunt in hiis locis ubi studuerunt, unde circa Egyptum mathematice artes primum substiterunt, ibi namque gens 981b25 sacerdotum studere concessa est.

In Moralibus autem que sit artis et scientie differentia et similium generum dictum est ; cuius autem gratia nunc orationem facimus hoc est, quod denominatam sapientiam circa primas causas et principia esse videtur, artifex autem expertibus, architector autem manu artifice, 981b31 speculative autem magis activis. Quod quidem igitur sapientia circa 982a1 quasdam causas et principia scientia sit, manifestum est.

[2] Quoniam autem hanc scientiam querimus, circa quales causas et 982a5 circa qualia principia sapientia scientia sit, hoc considerandum est. Si igitur aliquis opiniones comprehendat quas de sapiente habemus, fortassis ex hiis manifestius fiet. Primum itaque sapientem omnia maxime scire, sicut decet, accipimus, non singularem scientiam eorum habentem ; postea 982a10 difficilia cognoscere possibilem nec levia homini noscere, hunc sapientem ; adhuc certiorem et magis causas dicentem sapientiorem circa omnem scientiam esse ; sed hanc scientiarum que per se est et gratia scientie 982a15 magis voluntaria sapientia est quam que est contingentium causa, et hanc sapientiam magis famulante antiquiorem esse ; non enim ordinari sed sapientem ordinare oportet, neque hunc ab altero, sed ab hoc minus sapientem suaderi. Huiusmodi quidem et tales acceptiones de sapientia 982a20 et sapiente habemus.

Istorum autem omnia quidem scire universalem scientiam maxime habenti inesse necesse est (hic enim omnia novit subiecta) sed fere difficillima sunt ea hominibus ad cognoscendum que maxime

---

TaLlSc(WsPxKoBgVuCn) 1 illis sapientiores *tr. Sc* 2 non *om. Ta*^{1} 3 partis + vel repertis *supra add. Sc*^{2}*Px*^{2} : + repertis *Ko*^{2}*Cn*^{2} : repertis *WsBg*^{2}*Vu* volun- *Ta*^{1}*Cn,(?)Vu*^{1} 5 genus (?) *Sc*^{1} 7 autem *om.* ***c*** 9 quia *Ll*^{2}*Bg*^{2}***g*** principia + opinantur (-atur *Ll*^{2}) omnes quare sicut dictum est prius (*ante* dictum *Bg*^{2}*Cn*^{2} : *om. Ll*^{2}) expertus quidem (*om. Ll*^{2}) quemlibet habentibus sensum (+ videtur esse *Bg*^{2}*Cn*^{2}) sapientior *Ta*^{2}*Ll*^{2}*Sc*^{2}*Px*^{2}*Bg*^{2}*Cn*^{2}(***j***) : + omnes recipiunt (opinantur ***j***) quare sicut prius dictum est expers quidem quemlibet sensum habentibus sapientior ***c***(***j***) esse + quare sicut prius dictum est expertus enim quamlibet [*sic*] habentibus videtur esse sapientior *Vu*(***j***) 10 videtur *om. Vu*^{2} expertis (?) *Ta*^{2}*Ll*^{2}*PxBg*^{2}***g*** 11 sapientia + et *Ll*^{2}*ScKo* 12 scientia ... est *om. Sc* 13 hanc *post* scientiam *LlScBg*^{2} : *om. TaPxBg*^{1}*VuCn* sapientiam *BgVu,(?)Cn* 14 circa *om. WsKo* hic *Ko,(?)Ws* 15 igitur *om. BgVu*^{1}*Cn* fortassis + enim *BgVuCn* 16 manifestus *Px*^{1}*Ko*^{1} : -tum *Vu*^{1} : -t // *Cn*^{1} 17 eorum *ante* scientiam *PxKo* : ipsorum ***c*** 18 hunc + accipimus (+ vel dicimus *Ws*^{2}***g***) *Ws* 19 ad hoc *WsVu* 20 hanc + numero *Sc*^{1} : hoc *Vu* scientiarum + esse *LlScKo* 21 voluntaria *om. Ta*^{1}*BgVuCn*^{2} : [*Cn*^{1}] 22 esse antiquiorem *tr. Sc* 23 ordinare sapientem *tr. WsKo* 24 et *om. BgVuCn* 24-25 sapiente (-ibus ***c***) et sapientia *tr. ScBgVuCn* 26 quidem omnia *tr. Sc* 27 habenti *Bg*^{2}*Vu*^{2} : -em *LlScWs* : *om. cett.* in esse *Vu* : non esse *Ko*^{1} : *om. LlScWs*^{1} hoc (?) *Bg*^{1}*Vu*^{1} : hec (?) *Ko*

982a25 sunt universalia (nam a sensibus sunt remotissima), scientiarum vero certissime sunt que maxime prime sunt (nam que sunt ex paucioribus certiores sunt ex additione dictis, ut arismetica geometria). Est et doctrinalis que causarum est speculatrix
982a30 magis (hii namque docent qui causas de singulis dicunt), et noscere et scire earum causa maxime est maxime scibilis scientie (nam qui scire propter idem ipsum desiderat ipsam maxime
982b1 scientiam maxime desiderabit, talis autem est ipsa maxime rei scibilis) ; sed sunt maxime scibilia que prima et cause (nam propter ea et ex hiis alia dignoscuntur, non autem ea per subiecta),
982b5 Maxime vero principalis scientiarum et magis principalis servili est que non ignorat cuius causa sunt agenda singula ; et hoc cuiusque bonum, omnino vero quod optimum est in natura omni.

Ex omnibus ergo que dicta sunt in eandem cadit scientiam quod quesitum est nomen ; oportet enim eam primorum princi-
982b10 piorum et causarum esse theoricam ; et enim bonum ipsum et quod est cuius causa una causarum est.

Quia vero non activa, palam ex primum philosophantibus ; nam propter admirationem homines et nunc et primum inceperunt philosophari, a principio quidem paratiora dubitabilium miran-
982b15 tes, deinde paulatim procedentes et de maioribus dubitantes, ut de lune passionibus et que sunt circa solem et astra et de universi generatione. Qui vero dubitat et admiratur ignorare videtur (quare philomythos ipse philosophus est ; fabula namque ex
982b20 mirandis constituitur) ; quare si ad ignorantiam effugiendam philosophati sunt, palam quia propter notitiam scientiam persecuti sunt et non usus alicuius causa. Testatur autem hoc accidens ; nam fere cunctis existentibus que sunt necessariorum et ad pigritiem et ad eruditionem talis prudentia inquisi cepit. Ergo palam

---

E(*A*^{b}*TH*^{a}*E*^{b}*a*) (4 *est et] ἀλλὰ μὴν καὶ) 12 hoc] + *ἐστὶ (18 palam (*T*)] + καὶ) 21 paulatim] + οὕτω (23 videtur] οἴεται) (29 ad (*a*)] **om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 3 arismetrica (?) *Ll* 4 est[1]] *an* sed *scrib.*? doctrinale *Ta*[1] 5-7 de singulis — nam *om. Sc*[1] 7 ipsum + scire *Vu* : *ante* idem *BgCn* : *om. Ws*[2] 8 maxime[1] *om. WsBgCn*[2] 10 ea[1] *om. Ta*[1] dig-] di- *TaScWsKo* 12 hoc + *est *Bg*[2] 13 cuiuscumque *BgCn* omnino] omnium *Px*[1] : omni *Px*[2]*Ko* est *om. WsCng* omni] -ium *Ws* : ō / *Ll*[1] 15 primorum *post* principiorum *Ll* : prio- *Ta*[1]*Bg* 20 pauciora (+ vel paratiora *i. marg. add. Px*) *Ll*[2]*Pxg* 22 circa sunt *tr. Sc* 24 ipse + proprie *Sc* 25 admirandis *ScCn*[2] 26 consecuti *TaWsPxKo*[1] 28 pigritiam *ScPx*[1] 29 ad **om. Sc*

quia propter nullam eam querimus aliam necessitatem, sed, ut 982b25
dicimus, homo liber qui suimet et non alterius causa est, sic
et hec sola libera est scientiarum ; sola namque ea suimet causa
est. Propter quod et iuste non humana putetur eius possessio ;
multis enim in locis hominum natura ministra est, quare secun- 982b30
dum Simonida « solus quidem deus hunc habet honorem »,
virum vero non est dignum non querere que secundum se est
scientiam. Et si dicunt quid poete quia divinum invidet, et hoc 983a1
contingere maxime iustum est et infortunatos omnes imperfectos
esse. Sed nec divinum invidum esse convenit, sed secundum
proverbium multa mentiuntur poete, nec ea aliam honorabiliorem
oportet existimare. Nam maxime divina et maxime honoranda 983a5
et talis dupliciter ea sola ; quam enim maxime deus habet, divina
scientiarum est, tamen et si qua sit divinorum. Ea tamen sola
hec habet utraque, deus enim videtur causarum omnibus esse
et principium quoddam, et talem aut solus aut maxime deus 983a10
habet. Igitur ea quidem magis necessarie sunt omnes, dignior
vero nulla.

Oportet vero eius ordinem confirmare ad quod contrarium
nobis est a principio questionum. Initiatur enim, ut diximus, ab
omnium admiratione si ita habet, quemadmodum mirabilium
automata nondum speculantibus causam aut circa solis conver- 983a15
siones aut diametri non commensurationem (mirum enim videtur
esse omnibus, si quid non minimorum non mensuratur) ; oportet
autem in contrarium et dignius iuxta proverbium proficere,
quemadmodum et in hiis quando discunt ; non enim ita mirabitur

---

E($A^bTH^aE^ba$) 2 suimet (*cett.*)] αὐτοῦ 3 suimet causa (*cett.*)] αὐτῆς ἕνεκεν αὑτῆς 8 quid (*cett.*)] πη (*quia] καὶ) (*et²] ἐπὶ) 11 ea] τῆς τοιαύτης 13 *ea] ἂν εἴη sola (A^b)] μόνον habet ($H^a a$)] ἔχοι 19 ordinem (E^b, α, β)] κτῆσιν 20-21 initiatur ... omnium (? πάντας)] ἄρχονται ... πάντες : ἄρχονται ... πάντως H^a 26 ita mirabitur (A^b)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 quod *BgCn* 2 non] nullius *BgVuCn* 5 ministra est *KoBg*² : ministra *TaLlWsPx*¹ : -strar *Cn* : -strat *cett.* 8 quid] -dem *LlKoCn* divinum quia (*an* et *scrib.* ?) *tr. VuCn* et²] *an* in *scrib.* ? 10 contingit (*an recte* ?) *WsKo* 13 ea] *an* erit *scrib.* ? 14 tamen¹ *LlScWs* : tam *cett.* 15 utraque *ante* habet *Cn* : *om. Bg*¹*Vu*¹ 16 aut¹ *om Bg*¹*Vu*¹*Cn* 17 sunt *ScBg*² : inter (*om. Ko*²) *cett.* 19 contrarium quod *tr. LlScWsKo*² 21 omni *LlSc* : *om. Ws* 22 auto- *Nq* : anto- *vel* auto- *PxCn* : anto- *cett.* aut] ut *LlScKo*² 23 dyameter *Ll* non *om. TaWs* 23-24 esse videtur *tr. TaWsVuCn* 24 quid] -dem *PxCn* : quod *Ll* 25 etiam *LlSc* proficere] desinere (*an recte* ?) *Ta* : *an* perficere *scrib.* ?

983a20 vir geometricus, si non diametrum mensurabile fiat. Ergo que sit natura scientie quesite dictum est, et que sit intentio in qua oportet habere questionem et totam methodum.

[3] Quoniam vero manifestum hoc, causarum a principio
983a25 sumere scientiam oportet (tunc enim singula scire dicimus, quando primam causam non ignorare putamus), cause vero quadrupliciter dicuntur, quarum unam quidem causam dicimus esse substantiam et quid erat esse (reducitur enim ipsum quare primum ad rationem ultimam, causa vero et principium
983a30 ipsum quare primum), unam vero materiam, tertiam unde principium motus, quartam vero causam ei oppositam, et quod est cuius causa et bonum (finis enim generationis et motus omnis hoc est), ergo sufficienter et de hiis speculatum est in Physica,
983b1 accipiemus tamen et nobis priores ad entium prescrutationem venientes et de veritate philosophantes. Palam enim quia et illi dicunt principia quedam et causas ; supervenientibus igitur que
983b5 nunc est erit aliquid viceopus via ; aut enim aliud cause genus inveniemus aut modo dictis magis credemus.

Primum quidem igitur philosophantium plurimi sola que sunt in materie specie putaverunt omnium esse principia ; nam ex quo sunt omnia entia et ex quo fiunt primo et in quod corrumpuntur
983b10 in fine, substantia quidem manente passionibus vero mutata, hoc est elementum et id principium dicunt esse eorum que sunt, et propter hoc nec generari nichil putant nec corrumpi, quasi tali natura semper conservata, sicut enim dicimus Socratem
983b15 neque generari simpliciter quando fit bonus aut musicus neque corrumpi quando deponit habitus illos, cum subiectum maneat

---

E($A^bTH^aE^b\alpha$) 1 geometricus] + ὡς non (*T*)] *om.* 2 scientie quesite (A^b)] *tr.* 4 hoc] ὅτι 10 materiam] + καὶ τὸ ὑποκείμενον 13 speculatum est (τεθεωρημένον H^a : τεθεώρηται A^b)] τεθεωρημένων

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 commensurabile *LlScKo* 4 manifestum + est *WsPx*^{1} 5 dicimus *LlSc* : nos dicimus *Ws* 10 tertiam (-a *Bp*) + vero (*an recte* ?) *Bp* 12 et^2 *om. TaWs*^{1}*Ko*^{1}*Bg*^{1}*Cn* omnis (*ante* enim *Ws*) motus *tr. Ta* : *om. Cn*^{1} 13 hic (?) *Ll* 15-16 dicunt illi *tr. Sc* 17 vice- *scr.* : vie *Ll*^{1}*Ko*^{2} : /// *Bg*^{1} : vite *cett.* enim *om. BgVu*^{1}*Cn* cause *post* genus *Ko* : esse *Vu*^{1} : omne *ante* aliud *Sc* 19 philophantium *Ta* 21 et^1 *om. Sc*^{1} fiunt] sunt *Ko*^{1}*Cn* : [*Vu*] 22 manente + in *LlScKo* 23 est *om. Px*^{2}*Ko*^{1}*Vu*^{1} illud *Px* : ad *Ws*^{1} : *om. Ws*^{2} 24 nec^1] neque *Ll* : *om. Px*^{2} *BgVuCn* 25 conservata + sint *Ll*^{1} Socratem dicimus *tr.* (*an recte* ?) *Px* *BgVuCn* 26 musicus *Px* : -um *TaWsBgVuCn* (vel cum) 27 deponit *om. Ta*^{1}

Socrates ipse, similiter nec aliorum nichil ; oportet enim esse aliquam naturam aut unam aut plures una ex quibus fiant alia, illa conservata. Pluralitatem vero et speciem talis principii non idem omnes dicunt. Tales enim, talis principeps philosophie, aquam 983b20 ait esse (unde et terram esse super aquam asserebat), forsan enim opinionem accipiens quia cunctorum nutrimentum humidum videtur esse et ipsum calidum ex hoc factum esse et animal hoc vivere (ex quo vero fit aliquid, hoc est principium omnium), 983b25 — propter hoc igitur eam est accipiens existimationem, et quia cunctorum spermata naturam habent humidam, aquam vero nature principium humidis esse. Sunt et aliqui qui antiquiores et multum ante que nunc est generationem et primos theologizantes sic putant de natura existimandum ; Occeanum 983b30 enim et Thetim generationis parentes fecerunt, sacramentumque deorum aquam, Stigem a poetis vocatam ; honorabilius enim quod antiquius, sed sacramentum quod honorabilius. Ergo si qua antiquior et senior fuit de natura opinio, forsan est non 984a1 manifestum, Tales autem hunc modum affirmare dicitur de prima causa (Ypona enim non est quid ponere dignatus cum hiis propter sue imperfectionem sententie) ; Anaxiemenes autem 984a5 et Diogenes aerem priorem aqua et maxime principium simplicium corporum ponunt, et Ippassus Metapontinus et Eraclius Ephesius ignem, Empedocles vero quatuor, cum dictis terram addens (et ea namque dixit semper manere et non fieri sed 984a10 pluralitate et paucitate, concreta et discreta in unum ex uno) ; Anaxagoras vero Clazomenius, isto quidem etate prior, factis

---

E($A^bTH^aE^ba$) 6 (enim] *om.*) opinionem (*TH*$^aE^b$)] + ταύτην 8 aliquid (*H*^{a})] *om.* 11 esse (*A*^{b})] ἐστι 16 honorabilius] + *ἐστιν 19 quid] τις 20 imperfectionem (ἀτέλειαν α)] εὐτέλειαν 24 et^1] *τέταρτον (dixit] *om.*) sed (ἀλλ' *A*^{b})] ἀλλ' ἤ 25 unum] + *τε καὶ

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 similiter + autem *BgCn* 2 fiunt *Ll*, (?)*Ko* : sunt *Sc* alia + omnia *Sc* : omnia *Ll*^{1} : *om. Ko*^{2} 3 illa *om. Sc*^{1} 4 Tales] thales *Vu*^{2} 7 esse^2] est *Px*^{2}*Cn* 8 fit vero *tr. TaSc* 9 estimationem *ScKoBg* : exsti- *Cn* : exti- *Vu* 11 natura (+ vel nature *i. marg. add. Px*^{2}*Vu*^{2}) *PxBgVuCn* 13 esti- *PxKoBg* : exti- *Vu* : *an* -are *scrib.* ? oceanum *Ta*^{1}*Ws* 14 -que] quoque *Sc* : *om. Ta*^{1} 16 sacramentum + *est (*an recte* ?) *Vu* 18 hunc *post* modum *LlWsPxBgCn* : *om. Vu*^{1} dicimus *Sc* 19 Ypona] ///// *Ta*^{1} quid *ante* non *BgCn* : -dem *Vu* ponere *post* hiis (20) *BgCn* 20 anaximenes *Sc*^{2}*Ko*^{2}*Vu*^{2} : anaraximenes (?) *Px* 21 principium *om. Vu*^{1}*Cn* 22 corporeum *Ta*^{1} eraclitus (*an recte* ?) *WsVu*^{2} : ? *Cn* 23 vero *om. Bg*^{1}*Vu*^{1}*Cn* 24 et^1] *quartum et *Vu*^{2} : *an* quartum *scrib.* ? 25 unum + *et (*an recte* ?) *Vu* 26 dazomenius *TaBgVuCn* : dacomenius *Ko*^{1}

vero posterior, infinita dixit esse principia ; nam fere omnia
984a15 partium consimilium ut ignem aut aquam ita generari et corrumpi ait, concretione et discretione solum, aliter autem nec generari nec corrumpi sed permanere sempiterna.

Ex hiis igitur solam quis causam cognoscat eam que est in materie specie dicta. Procedentibus autem sic, res ipsa viam
984a20 eis fecit et querere coegit ; si enim quia maxime omnis corruptio et generatio ex aliquo uno aut pluribus est, quare hoc contingit et que ipsa causa ? Non enim subiectum facit transmutare se ipsum ; dico autem veluti neque lignum neque es alterutrum suimet mutandi est causa, neque enim lignum facit lectum neque
984a25 es statuam, sed aliud aliquid mutationis est causa. Hoc autem querere est aliud principium querere, et ut si dicamus, unde est principium motus. Igitur omnino qui talem a principio viam tetigerunt et unum esse subiectum dixerunt se non aggravabant,
984a30 verum quidam unum esse dicentium, quasi ab ea questione devicti, ipsum unum immobile dicunt esse et naturam totam non solum secundum generationem et corruptionem (hoc et enim antiquum est et quod omnes esse confessi sunt), verum
984b1 et secundum aliam mutationem omnem ; et hoc eorum est proprium. Unum ergo solum dicentium ipsum omne nulli talem intelligere causam contingit nisi Parmenidi, et huic in tantum
984b5 quod non solum unum sed et duas ponit esse causas ; plura vero facientibus magis convenit dicere, ut ipsum calidum et frigidum aut ignem et terram ; utuntur enim quasi mobilem habente naturam igne, aqua vero et terra et huiusmodi econtrario.

E($A^bTH^aE^ba$) 2 ignem ... aquam] *tr.* 5 cognoscat (νοήσειεν H^aE^ba)] νομίσειεν (8 aut (A^ba)] + καὶ) 11 neque² (*a*)] ὁ δὲ (19 quod ... esse] *om.*) 21 dicentium] + *εἶναι 22 (contingit] συνέβη) 24 ipsum (τὸ *T*)] τοῖς

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 dicit (*an recte* ?) *Px* 2 consilium (-sci-*Bg*) *BgCn*¹ et corrumpi] corrumpique *LlSc* 3 contractione *Sc* 5 causam *ante* quis *Ws* : *post* cognoscat (noscat *WsPx*) *Ko* est *om. Sc* 9 causa *om. Ta*¹ facit (fe- *Ta*) subiectum *tr. TaLlScKo***g** 10 veluti] puta *Vu* : *om. Bg*¹ neque¹ *om. Ta* 11 permutandi *LlScKo***g** : inmitandi *Bg* causa est *tr. KoVu* 13 et *om.* (*an recte* ?) *LlScKoVu***g** 14 ergo *BgVu* 15 se] sed *Ta* 16 quidem *WsPx* 17 naturam + verum *i. marg. add. Px*² : verum *Bg* 20 ct¹] etiam *Sc* hoc + intelligere *Ta*¹ 21 dicentium solum *tr. Ll* ipsa *Ta*¹ omne] *esse *WsBgVu*,(?)*Cn* : *an* omne esse *scrib.* ? 22 intelligere *post* causam *Ko* : *om. Ta*¹ convenit *LlSc***g**,(?)*Ko* 23 esse *om. TaLlScKo* 24 et] aut *WsPx*²*KoBgVuCn* 25 habentem *ScWsVu*

Post hos autem et talia principia, ac si non sufficiant existentium generare naturam, iterum ab ipsa veritate, velut aiebam, 984b10
coacti habitum quesierunt principium. Ipsius enim esse et bene
hec quidem eorum que sunt habere illa vero fieri forsan neque
ignem neque terram neque aliud aliquid talium nichil nec conveniens causam esse nec illos conveniens existimare ; nec iterum
ipsa automata et fortune tantum immutare bene habere. Dicens 984b15
et aliquis intellectum unum esse, quemadmodum in animalibus
et in natura causam et mundi et ordinis totius ut purificans
apparuit priores preter convenientia dicentes. Palam quidem
Anaxagoram hos sermones tetigisse, attamen habet prius [sed]
Hermotimus Clazomenius causam dicendi. Ergo sic opinantes 984b20
simul ipsius bene causam principium existentium esse posuerunt, et tale unde motus existentibus inest.

[4] Suspicatus autem est aliquis Esiodum primum quesivisse huiusmodi, et si quis alius amorem desiderium in existentibus quasi principium posuisset, ut Parmenides ; et enim hic temptans 984b25
monstrare universi generationem, primum quidem ait deorum
amorem fore providentem omnibus, Esiodus vero omnium
primum chaos fuisse, deinde terram latiorem amore, qui omnia
condecet immortalia, quasi necessarium sit in existentiis esse 984b30
causam que res ipsas moveat et congreget. Hos quomodo oportet distribuere quis sit prior, posterius iudicare possibile sit. Quoniam vero contraria bonis inesse videbantur in natura, et non solum
ordinatio et bonum, sed inordinatio et turpe, et plura que sunt 985a1

E($A^bTH^aE^ba$) 2 aiebam] *$\epsilon\tilde{\imath}\pi o\mu\epsilon\nu$ 3 *esse] $\epsilon\hat{\upsilon}$ 5 aliquid (A^b)] *om.* 7 (ipsa automata] $\tau\hat{\omega}$ $\alpha\dot{\upsilon}\tau o\mu\acute{\alpha}\tau\omega$) *immutare] + $\pi\rho\hat{\alpha}\gamma\mu\alpha$ 8 unum esse ($\hat{\epsilon}\nu$ $\epsilon\tilde{\imath}\nu\alpha\iota$)] $\grave{\epsilon}\nu\epsilon\tilde{\imath}\nu\alpha\iota$ 10 palam] + *$\tilde{\imath}\sigma\mu\epsilon\nu$ 16 amorem] + *$\tilde{\eta}$ 20 amore] $\mathring{\eta}\delta$' *$\check{\epsilon}\rho o\varsigma$ 22 causam ($\tau\grave{\eta}\nu$ $\alpha\dot{\imath}\tau\acute{\imath}\alpha\nu$ A^bH^a)] $\tau\iota\nu$' $\alpha\dot{\imath}\tau\acute{\imath}\alpha\nu$

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 *aiebamus *Px*^{2} 3 quesiverunt *KoVuCn* : quasi sumitur (?) *Bg* esse] *an* eu *scrib.* ? 5 neque^2] nec *Sc* aliud aliquid *Px* : aliquid (a^{1}d) *TaWsBgVuCn* : aliquod *cett.* nec] neque *Ta* 6 existimare *BgCn* : exti- *Ws* : esti- *Ko* 7 automata *scr.* : autho- *Bg*,(?)*VuCn*^{1} : ant(h)o- *cett.* *an* rem *post* immutare *excidit* ? 11 Anaxagoram + *scimus *Vu*^{2}**g** sed (*om. Vu*^{1}) *exclud. Geyer* : *utrum* attamen ... sed *duplex lectio an* scilicet *pro* sed *scrib.* ? 12 hermomotinus (-ni *Cn*) *BgVu*^{1}*Cn*^{1} : heremotinus *Ta* clazo- *LlKo*^{2} : claro- *Sc* : clauzo- *TaPx* : clauge- *Vu* : clanze- *BgCn* : clando- *Ws* : damocenius *Ko*^{1} sic] si *Ta* 15 est autem *tr. ScPxKo* Esiodem *Px*^{1}*BgCn* 16 amorem + et (*an recte* ?) *LlWs*^{2}**c** : + *aut *Vu*^{2}**g** 18 ait *ante* quidem *Ko* : *om. Vu*^{1} 20 amorem (*an recte* ?) *Px*^{1}*Vu***g** : et amorem *Geyer* 21 in *om. Px*^{2}*Ko*^{1}*BgCn* 22 oporteat *PxCn* 24 esse (*post* videbantur *Bg Vu*) *ScBgVu*^{1}

mala melioribus et prava bonis, sic alius aliquis amorem induxit et odium, singula singulorum causam horum. Si quis enim
985a5 exsequatur et accipiat ad sententiam et non ad que balbutiendo dicit Empedocles, inveniet amorem quidem causam esse agathorum odium vero malorum ; ergo si quis dixerit modo quodam Empedoclem dicere et primum dicere bonum et malum prin-
985a10 cipia, forsan bene dicet, si bonorum omnium ei bonum est causa et malorum malum.

Igitur isti, sicut diximus, et usque ad hoc duas causas tetigerunt quas in Physicis determinavimus, materiamque et id unde motus, obscure quidem et non manifeste sed qualiter in
985a15 bellis ineruditi faciunt ; et enim illi circumducti sepe bonas percutiunt plagas, at nec illi ex scientia nec isti visi sunt scientibus dicere quod dicunt ; hiis et enim fere non usi videntur nisi parum. Anaxagoras quidem artificialiter ad mundi generationem
985a20 utitur intellectu ; nam quando dubitat qua causa ex necessitate est, tunc attrahit ipsum, in aliis vero omnia magis causatur quam intellectum, et Empedocles plus quidem hoc utitur causis, sed nec sufficienter, nec in hiis invenitur quod confessum est. Multis igitur in locis id amor quidem secernit odium vero con-
985a25 cernit. Nam cum in elementa quidem ipsum omne ab odio distrahitur, tunc ignis in unum et aliorum elementorum singula concernuntur ; cum autem iterum in unum ab amore conveniunt, necesse rursum ut ex singulis particule secernantur.

985a30 Empedocles igitur inter priores primus causam eam dividens induxit, non unum faciens motus principium sed diversa et contraria ; amplius autem que in materie specie sunt dicta

---

E($A^bTH^aE^b$a) 6 bonum ... malum] *tr.* 7 ei ($a\dot{\upsilon}\tau\hat{\omega}$ *Ta*)] $a\dot{\upsilon}\tau\grave{o}$ 15 quidem ($\tau\epsilon$ H^a)] $\tau\epsilon$ $\gamma\grave{a}\rho$ 17 causatur] + $\tau\hat{\omega}\nu$ $\gamma\iota\gamma\nu o\mu\acute{\epsilon}\nu\omega\nu$ 19 *invenitur (a)] $\epsilon\dot{\upsilon}\rho\acute{\iota}\sigma\kappa\epsilon\iota$ 20 id] $a\dot{\upsilon}\tau\hat{\omega}$

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 sic *om. LlSc* aliquis alius *tr. KoBgVuCn* 3 exsequ- *TaKo* : exequ- *cett.* 4 invenit Ta^1 esse causam *tr. Sc* 5 quodam modo *tr. LlScWsKog* 7 dicit *Ll* omni (?) *TaSc* 8 et *om. Ta* 9 sic *Ll* et] quo- Px^1Vu^1 : eo Px^2BgVu^2Cn 10 materiam Ll^2WsVu : namque Ll^1 et *om.* Ta^1 id *om.* Ta^1WsPx^2 12 bellis + et Px^2BgVu^1Cn ineruditis Ll^1 13 percutiunt] faciunt *post* plagas *LlScKog* visi *scr.* : usi *codd.* 14 et *om.* Sc^1Ws 15 Anaxagoras + autem *LlKo* quidem + autem *Sc* 17 est *om.* $WsPx^1$ creatur Ta^1 : *om.* $BgCn^1$ 18 intellectus *BgVuCn* et] autem *post* Empedocles $Px^2BgVuCn$: *om. Ll* 19 *an* invenit *scrib.* ? 20 quidem *om. LlScKo* 21 in *om.* Ko^1BgCn^1 omne] esse *ScWs*,(?)*Vu* 23 convertuntur *Ll* : conveni- *Bg* : contrah- Vu^1 27 in *post* sunt *Vu* ; *om. TaPxBgCn*

elementa quatuor ⟨... quatuor⟩ sed ut duobus existentibus solum, igne quidem secundum se, oppositis vero quasi una natura, 985b1
terraque et aere et aqua. Sumat autem aliquis id speculans ex elementis. Hic ergo, sicut diximus, sicque et tot dixit principia.
Leucippus vero et amicus eius Democritus elementa quidem 985b5
plenum et inane dicunt esse, dicentes velut hoc quidem ens illud vero non ens, horum autem plenum quidem et solidum ens, inane vero non ens (quare non magis ens non ente dicunt, quia nec inane corpore), ea vero causas entium, ut materia. Et quem- 985b10
admodum qui unum faciunt subiectam substantiam alia passionibus eius generant, rarum et spissum principia passionum ponentes, eodem modo et hii differentes causas aliorum esse dicunt. Et eas tres dicunt esse, figuram quidem et ordinem et positionem ; differt enim, ait, ens rismo aut diathigi et tropi 985b15
solum ; horum autem rismos figura est et diathigi ordo et tropi positio ; differt enim A ab N figura, N vero ab A ordine, Z autem ab N positione. De motu vero, unde aut quomodo inest existentibus, et hii aliis similes negligenter dimiserunt. Ergo de duabus 985b20
causis, ut diximus, in tantum quesitum esse prius visum est.

[5] In hiis autem et ante hos vocati Pythagorici mathematica tangentes primi ea produxerunt, et in eis nutriti horum principia 985b25
cunctorum entium esse principia putaverunt. Horum autem quoniam numeri natura sunt primi, et in numeris visi sunt multas

---

E($A^bTH^aE^b\alpha$) 1 (*⟨... quatuor⟩] *πρῶτος — τέτταρσιν* (985a32-33)) 2 solum (H^aE^b)] **μόνοις* (4 *elementis] *ἐπῶν*) 8 inane] + *τε καὶ μανὸν* non ente] + *εἶναι* 9 materia (H^aE^b)] **ὕλην* 12 differentes (? *διαφόρους*)] *διαφορὰς* 16 N^2 ... A^2] *AN ... NA* (18 similes] *παραπλησίως*) 23 quoniam (*cett.*)] *ἐπὶ*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 ⟨... quatuor⟩] dixit esse (*e contaminatione vel coniectura ?*) $Px^2BgVuCn$: esse *Ws* : *lacuna in memoria latina orta esse videtur* 2 *solis *LlKo**jc*** ignem *BgVuCn* 3 et aere *post* aqua *BgCn* 3-4 speculas [*sic*] earum in elementis (multis *BgCn* : *an* epis *scrib. ?*) *Sc* 4 dicimus (*an recte ?*) *PxBgVu* -que *scr.* : quot $Ta^2Px^2Cn^1$: *om.* Ko^1Vu : quod (*post* et Ll^1) *cett.* tot *Vu* : ut *cett.* 5 leokippus *Sc* : leuki- *Ll* : leoci- *WsPxVu* 6 vel ut *Ta* 7 quidem *om. WsKo* 8 magis + quidem *PxBgCn* 9 *materiam (*an recte ?*) $Ta^2LlScKoVu^2$**g** 10 substantiam subiectam (*om.* Vu^1) *tr.* Ta^1Vu^2 14 enim] autem *Sc* : *post* ens Ll^2 : *om.* Ll^1 ait Vu^2 : [*Ws*] : aut (*ante* rismo *Ll ScKo*) *cett.* et] aut *ScPx*^{2}*KoBgCn* : [$WsVu^1$] 16 vero *om. LlScKo* Z] et *ScWs* autem] ā *Sc* : a.ut *Bg* : a. *Ws* 17 N] .a. Px^1 : a.H. *BgCn* 18 aliis + in hoc *LlScKo* negligentes *Ta* 19 esse quesitum *tr. ScKo* 23 natura (*om.* $ScCn^2$) quoniam (quam *Bg* : *om.* $WsVu^1$) numeri primi sunt *tr. BgCn* sunt multas visi (nixi *Ll*) *tr. Sc* ; multas sunt visi *tr. BgCn*

speculari similitudines existentibus et factis, magis quam in igne
et terra et aqua, quia hec quidem talis numerorum passio iustitia
985b30 illa vero talis anima quidem et intellectus alia vero tempus et
aliorum, ut sic dicatur, singulorum similiter ; amplius autem
armoniarum in numeris speculantes passiones et rationes ; —
quoniam et alia quidem numeris secundum naturam assimilari
986a1 visi sunt omnem, et numeri sunt omnis nature primi, elementa
numerorum entium elementa cunctorum esse existimaverunt et
totum celum armoniam esse et numerum ; et quecumque habebant
986a5 confessa monstrare et in numeris et in armoniis ad celi passionem
et partes et ad totum ornatum, ea colligentes adaptabant. Et
si quid deficiebat, advocabant continuatum esse eis omne nego-
tium ; dico autem, quoniam ut perfectus denarius esse videtur
986a10 et omnem comprehendere numerorum naturam, et que secundum
celum feruntur decem esse dicunt, novem quidem solum existen-
tibus manifestis ideo antitonam decimam faciunt. Et de hiis
certius est in aliis determinatum. Sed cuius gratia advenimus,
986a15 hoc est ut et de hiis tractemus que ponunt esse principia et
quomodo in dictas cadunt causas. Videntur igitur et hii numerum
putare principium esse et quasi materiam existentibus et quasi
passiones et habitus, numeri vero elementa par et impar, et
quidem hoc finitum illud vero infinitum, sed et unum ex hiis
986a20 utrisque esse (et enim par esse et impar), numerum vero ex uno,
et numeros, sicut dictum est, totum celum.

Eorundem autem alii decem dicunt esse principia secundum

E(*A*^{b}*TH*^{a}*E*^{b}*a*) 4 singulorum (ἑκάστων)] ἕκαστον 7 visi (*A*^{b})] *ἐφαίνετο omnem (*A*^{b}*Ta*)] πᾶσιν 13 quoniam ut] *tr.* 15 solum (*TE*^{b})] μόνων 21 *et^3] τούτων δὲ

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 et terra *post* aqua (*an recte* ?) *TaLlSc* quia] quare *Ll* 3 intellectu (?) *Ta* 5 in numeris *post* speculantes *ScKo* 7 *visa *Ta*^{2}*Ll*^{1}*Sc* elementa + vero *Sc* 8 existentium *LlScKoVu*^{2}**g** exti- *WsPxVu* : exsti- *Cn* : esti- *Bg* 9 esse *post* numerum *Sc*^{1} habeant (?) *Ll* 10 armoniis + et *ScKo* *an* passiones *scrib.* ? 11 totum *ante* ad *TaLlSc* : *post* ornatum *KoBgCn* 12 continuum *Px*^{2}*BgCn* esse *post* eis (*om. Ws*) *BgCn* : *om. Ll* 13 quoniam *om. Ta*^{2}*Ko*^{1} denarius perfectus *tr. BgCn* 14 naturam] numerum *Ll* 15 decem ... novem] X ... IX *Ta LlScWsKo* dicunt esse *tr. BgCn* 17 determinatum *WsCn*^{2}*Nq* : terminatum *cett.* 18 ponunt *scr.* : possunt *codd.* 19 cadunt *scr.* : cladunt *Nq* : claudunt *cett.* hii *om. BgCn* 20 materiam] naturam *LlWsKo*,(?)*Sc* 21 et^3 — impar (23) *om. Sc*^{1} *an* horum *post* et^3 *excidit* ? 22 hoc quidem *tr.* (*an recte* ?) *BgCn* : [*Sc*^{1}] 24 sicut] ut *BgCn* 25 autem *om. BgVu*^{1}*Cn* decem] X *TaLlScWsKo*

coelementationem dicta, finitum infinitum, par impar, unum plurale, dextrum sinistrum, masculinum femininum, quiescens 986a25
motum, rectum curvum, lucem tenebras, bonum malum, quadrangulare longius altera parte. Quemadmodum videtur Alcmeon
5 Crotoniatis suscipere, et aut hic ab illis aut illi ab hoc hanc receperunt rationem ; et enim fuit etate Alcmeon sene existente 986a30
Pythagora, hiis vero valde similiter enuntiavit ; nam ait esse duo que multa sunt humanorum, dicens contrarietates non sicut hii determinatas sed fortuna contingentes, ut album nigrum, dulce
10 amarum, bonum malum, magnum parvum. Hic quidem indeterminate proiecit de ceteris, Pythagorici vero et quot et quas 986b1
contrarietates denuntiant. Ex hiis igitur ambobus tantum est accipiendum, quia contraria sunt existentium principia ; quot vero ab aliis, et que hec sunt. Quomodo etiam ad dictas conducere 986b5
15 causas contingit, plane quidem non est articulatum ab illis, videntur autem ut in materie specie elementa ordinare ; ex hiis enim ut ex eis que insunt constitui et plasmari dicunt substantiam. Antiquorum igitur et elementa nature plura dicentium ex hiis speculari sententiam sufficit. 986b10
20 Sunt autem aliqui qui de omni quasi una natura enuntiaverunt, modo vero non eodem omnes neque ipso bene neque ipso secundum naturam. Igitur ad presentem causarum perscrutationem nullatenus de eis sermo congruit ; non enim ut physiologorum quidam qui unum posuerunt ipsum ens tamen generant quasi 986b15

E($A^bTH^aE^ba$) 1 par impar] *tr.* 1-3 *et *quinquies* (A^b)] *om.* 6 Alcmeon (α, β)] + ἐπὶ 10 magnum parvum (A^b)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 coelementationem + esse *Ll*[1] finitum + *et (*an recte ?*) *ScPx*[2]*BgCn* par + *et (*an recte ?*) *ScWsPxBgVuCn* unum + *et (*an recte ?*) *PxBgVuCn* 2 dextrum + *et (*an recte ?*) *Px* masculum *Ta* 3 bonum + *et (*an recte ?*) *KoBgCn* 4 videtur *om. BgCn* alcineon *Ta* : altyneon *Ll* 6 etati *Ta* altineon *TaLl* 7 pintagore *BgCn* enuntiavit *Ko* : enarra- *Vu* : *fol. pessumdatum Sc* : enumera- *cett.* 10 malum bonum *tr. BgCn* magnum parvum *om. Sc*[1] hoc *Ll* 11 pitagori *Ta* et[1] *om. Ta* 12 contrarietates + non *Sc* denuntiavit *Px*[1] : -tiatum *Ta*[1] : determinant *ScKo* : enuntiaverunt (?) *Ws*[2]**g** : ////// (?) *Ws*[1] 13 quot vero *Vu*[2] : q / vero *Vu*[1] : quod non *cett.* 14 hec *post* sunt *Sc*[2] : ab hoc *BgCn* : *om. Sc*[1] quomodo] quoniam *Ws*,(?)*Ta*[1] etiam] et *Px*[2]*BgCn* 14-15 contingit causas concludere [*sic*] *tr. Ll* 16 videtur *Ll* 17 hiis *PxKo*[1]*BgCn* plantari *Ll* : plamari [*sic*] *Vu* 18 et *om. BgVu*[2]*Cn* 20 qui *om. BgCn*[1] quasi + de *TaWs* enuntiaverant *Ta* : enunctia- *Px* : denuntia- *Sc* 21 vero] autem *BgCn* ipso[1] + quidem *BgCn* 23 sermo *ante* de *Ll* 24 genera / / *Sc*[1] : -atur *PxVu* : -ari *Cn* : -at *Ws* : -a (+ aut *Ta*[1]) *Ta*[1]*Bg*

ex materia ex uno, sed alio dicunt hii modo ; illi namque ei quod dicunt motum apponunt, ipsum omne generantes, hii vero immobile dicunt esse. Non quidem sed tantum est presenti proprium inquisitioni : Parmenides enim videtur unum secundum
986b20 rationem tangere, Melissus vero ipsum secundum materiam (quare hic quidem finitum ille vero infinitum id ait esse) ; Xenophanes vero primus horum unum dicens (Parmenides enim huius dicitur fuisse discipulus) nichil explanat, neque de natura neutra visus est hos tangere, sed ad totum celum respiciens ipsum unum
986b25 dicit esse deum. Igitur hii, sicut diximus, pretermittendi sunt ad presentem questionem, duo quidem omnino quasi parum agrestiores, Xenophanes et Melissus ; Parmenides vero magis videns visus est dicere ; nam preter ens non ens nichil dignatus
986b30 esse, ex necessitate ens opinatur unum esse et aliud nichil (de quo manifestius in Physicis diximus), coactus vero apparentia sequi, et unum quidem secundum rationem plura vero secundum sensum suscipiens esse, duas causas et duo principia rursum ponit,
987a1 calidum et frigidum, ut ignem et terram dicens ; horum autem, quod quidem est secundum ens calidum ordinat alterum vero secundum non ens.

Igitur ex dictis et de consedentibus iam ratione sapientibus ea accepimus, a primis quidem principium esse corporeum (aqua
987a5 namque et ignis et similia corpora sunt), et ab hiis quidem unum ab illis vero plura principia corporea, utrisque quidem ea quasi in materie specie ponentibus, a quibusdam vero eamque causam ponentibus et cum ea illam unde motus, et eam ab hiis unam
987a10 ab illis vero duas. Igitur usque ad Italicos et absque illis obscurius

---

E(A^b*TH*^{a}*E*^{b}*a*) 1-2 ei quod dicunt] *om.* 7 huius ($A^b H^a a$)] ὃς τούτου 8 fuisse (A^b)] *om.* 8-9 neutra visus est hos (A^b)] τούτων οὐδετέρας ἔοικε *tr.* 9 respiciens (*cett.*)] *om.* 27 obscurius (μορυχώτερον *Al. γρ., fort. Asc.*)] μετριώτερον

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 sed + ex *Vu* quod] qui (?) *Sc* 2 motunt *Ll* hii vero *Vu*^{2} : hii *Ws*^{2} : huiusmodi *cett.* 3 non *scr.* : unum *LlNq* : unde *cett.* quidem *post* tantum *Ko* : quid *LlWs* sed *LlWs* : *om. Ko* : secundum *cett.* 4 inquisitioni] speculationi *WsBpg* 5 materiam] naturam *Sc* 6 vero *om. Ta* Zenophantes *Sc* 7 enim *om. PxKo*^{1} 8 explanavit (*an recte* ?) *Px*^{2}*Vu*^{2} : -aret (?) *Ta*^{1} 9 hos *om. Sc* ipse *BgCn* 10 sicut] quos *Ll* 12 agrestiores + scilicet *PxBgCn* Zeno- *Sc* mellissus *ScPx* : melipsus *Vu* vero *Ko* : enim *cett.* 13 dignatus + est *Ko*^{2}*Cn*^{2} 16 vero] autem *BgCn* 17 sensum *om. Ta* rursus *ScKo* ponit + esse *BgCn* 21 de consed- *scr.* : idem conced- *codd.* 23 et^1 *om. BgCn* 26 unam + et *Ta*

dixerunt alii de hiis, et tamen, ut diximus, duabus sunt causis usi, et harum alteram hii quidem unam, illi vero duas faciunt, ipsam unde motus. Pythagorici vero quidem duo principia dixerunt secundum eundem modum, tantum autem addiderunt 987a15
quod et proprium eorum est, quia finitum et infinitum et unum non alias aliquas putaverunt esse naturas, ut ignem aut terram aut aliud aliquid tale, sed infinitum ipsum et unum ipsum horum esse substantiam de quibus predicantur ; quapropter numerum esse substantiam omnium. De hiis igitur secundum hunc enun- 987a20
tiaverunt modum, et de ipso quid est dicere et diffinire ceperunt et valde simpliciter tractaverunt. Superficialiter enim diffinierunt, et cui primum inest dictus terminus, hoc esse substantiam 1ei putaverunt, ut si quis existimet idem esse duplum et dualitatem, 987a25
eo quod primum inest duobus duplum. Sed fortasse duplo et dualitati non idem est esse ; sin autem, multa unum erunt, quod et illis contigit. De prioribus igitur et aliis tot est accipere.

[6] Post dictas vero philosophias Platonis supervenit nego- 987a30
tium, in multis quidem hos sequens, alia et propria preter Italicorum philosophiam habens. Nam ex novo consuetus conveniens Cratulo et Eracliti opinionibus, quasi sensualibus omnibus semper defluentibus et scientia de eis non existente, ea quidem posterius ita suscepit ; Socrate vero circa moralia negotiante et 987b1
de tota natura nichil, in hiis quidem universale querente et de diffinitione primo sententiam insistente, illum recipiens propter huiusmodi suscepit, quasi de aliis hoc eveniens et non sensualium 987b5
aliquo ; impossibile namque est communem rationem esse alicuius sensualium semper transmutantium. Sic itaque talia quidem

---

E(A^b*TH*^{a}*E*^{b}*a*) 1 hiis (*cett.*)] τῶν αὐτῶν 5 et unum ($A^b H^a$)] *om.* 12 primum (πρώτως A^b)] πρώτῳ 19 propria (*cett.*)] ἰδίᾳ 20 consuetus conveniens] συγγενόμενος πρῶτον : συνήθης γενόμενος πρῶτον A^b 23 ita (*cett.*)] οὕτος 28 sic ($A^b E^b a$)] οὕτος

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 dixerunt *post* hiis *BgCn* 2 alii *Sc* 5 et^1 *om. TaVu* 7 aliquid aliud *tr. WsVu* ipsum^2] -orum *Ta* 7-8 esse horum *tr.* (*an recte* ?) *TaWs* 10 quid] quia *Ta* 12 est *Sc* 13 duplum + et non duplum *Sc*^{1} 14 sed — esse (15) *om. TaPxBg*^{1}*Cn*^{1} fortassis *Bg*^{2}*VuCn*^{2}***jc*** 15 est idem *tr. Bg*^{2}*VuCn*^{2} 16 contigit *Ko* : -venit *Sc* : -tingit *cett.* 16-17 accipere est *tr. BgCn* 19 preter *Vu* : propter (*an recte* ?) *cett.* 21 craculo *Ll* : cratullo *Vu*^{2} : circulo *WsBgVu*^{1},(?)*TaCn* : oculo *Px* quasi + de *Px*^{2}*BgCn* 24 quidem in hiis *tr. Sc*^{1} 27 aliquo — sensualium (28) *om. Ta*^{1} 28 transmutatum *Sc*^{1}

ydeas et species existentium appellavit, sensualia vero propter ea et secundum ea dici omnia ; nam secundum participationem
987b10 esse multa univocorum speciebus. Participationem vero nomine transmutavit ; Pythagorici namque existentia dicunt esse numerorum imitationem, Plato vero participationem, nomen transmutans. Participationem quidem, hoc est imitationem, que si sit specierum, in communi querere dimiserunt. Amplius autem
987b15 preter sensibilia et species mathematica infra res dicit esse, differentia a sensibilibus quidem quia sempiterna sunt et immobilia, a speciebus vero quia multa sunt quedam similia ; species enim eadem una singula solum. Quoniam autem species et cause sunt aliis, illarum elementa omnium putaverunt existentium
987b20 esse elementa. Ergo quasi materiam magnum et parvum esse principia, quasi vero substantiam unum ; ex illis enim secundum participationem unius species esse numeros. Et unum esse substantiam, et non aliud ens dici unum, fere ut Pythagorici
987b25 dixerunt, et numeros esse causas cunctis substantie similiter ut illi ; pro infinito vero quasi uno dualitatem fecere et infinitum ex magno et parvo, hoc est proprium. Amplius hic quidem numeros preter sensibilia, illi vero numeros esse dicunt res ipsas,
987b30 et inter hec mathematica non ponunt. Unum igitur et numeros preter res ipsas facere, et non ut Pythagorici, et specierum introductio in rationibus propter perscrutationem evenit (priores enim dialetica non participaverunt) ; dualitatem vero fecere naturam aliam, quia numeri extra primos naturaliter ex ea generantur
988a1 velut ex aliquo echmagio. Attamen econtrario contingit ; non

---

E($A^bTH^aE^b a$) 1 et specics] *om.* (1-2 *propter ea] *παρὰ ταῦτα*) 3 univocorum (A^b)] + *ὁμώνυμα* nomine (A^b)] + **μόνον* 5 imitationem (*T*)] *μιμήσει* participationem] *μεθέξει* (11 et] *om.*) 12 putaverunt] **ὠήθη* 16 unum (*cett.*)] *εἶναι* 17 dixerunt] *ἔλεγε* cunctis (*T*)] *ἄλλοις* 18 *fecere] *ποιῆσαι* 24 *fecere] *ποιῆσαι*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1-2 propter ea] p / / Ta^1 : *an* preter ea *scrib.* ? 2 ea²] omni Ta^1 : *om. BgCn* 3 nomine + *solo *Ll*(***jc***) 4 dicunt existentia *tr. BgCn* 5 imi- scr. : [*Ko*] : immu- (+ que si sit specierum in communi querere dimiserunt *Sc*) *cett.* 6 imi- *KoVu*² : immu- *cett.* 7 autem *om. Ta WsKo* 8 intra (*an recte* ?) *Bg*,(?)Bp^1 : -ter *Cn* : -termedia Vu^2 re Ta^1 esse + et *LlSc* 9 sensualibus *LlScKo* 11 causa Ta^1 12 putarunt (?) *Vu* : *-vit (*an recte* ?) *LlBp*² 13 elementa esse *tr. ScKoBgCn* 15 esse¹ + et *Ll* 18 dualitatum *Sc* *an* facere *scrib.* ? 19 ex] et *BgCn* hoc + eius *Ll* 22 fecere *Vu* ut *om. Ll* 23 persecutionem *Ta* : scrutationem *Ws* 24 fecerunt *ScKo* : *an* facere *scrib.* ? 25 aliquam *Sc* : a materia *Ll* generatur *BgCn*

enim ita rationale. Nunc enim ex materia multa faciunt, species vero semel generant solum, videtur autem ex una materia una mensa, speciem autem qui inducit unus existens multas facit. Similiter quoque se habet masculus ad feminam ; hec enim ab 988a5
uno impletur motu, ille vero multas implet ; et tales imitationes principiorum illorum sunt. Ergo Plato de quesitis ita diffinivit.

Palam autem ex dictis quia duabus causis solum est usus : ipsa que est eius quod quid est et ipsa secundum materiam 988a10
(species enim eius quod quid est cause sunt aliis, speciebus vero unum), et que est materia subiecta de qua species hee quidem in sensibilibus unum vero in speciebus dicitur, quia ea dualitas est, magnum et parvum. Amplius autem bene et male causam elementis dedit singulis singulam, quod magis dicimus 988a15
priorum investigare quosdam philosophorum, ut Empedoclem et Anaxagoram.

[7] Breviter igitur et capitaliter qui et quomodo de principiis et veritate dixerunt pertransivimus ; attamen ab eis tantum 988a20
habemus, quia dicentium de principio et causa nullus preter ea que sunt in Physicis diffinita dixit, sed omnes obscure quidem videntur illis appropinquare. Illi namque quasi materiam principium dicunt, sive unam sive plures supponant et sive corpus 988a25
sive incorporeum hoc ponant (ut Plato quidem magnum et parvum dicens, Italici vero infinitum et Empedocles ignem et terram et aquam et aerem, Anaxagoras similium partium infinitionem, et hii omnes causam talem sunt tangentes et amplius quicumque aerem aut ignem aut aquam aut igne spissius 988a30

E(A^b*TH*^{a}*E*^{b}*a*) 2 *generant] γεννᾷ 5 vero] + ἄρρεν (tales (? τοιαῦτα)] ταῦτα) 14 philosophorum (A^b)] φιλοσόφους 20 videntur] *δέ πως φαίνονται 22 incorporeum hoc (A^b)] ἀσωμάτους

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 *an* generat *scrib.* ? 3 mensa *scr.* : -sura *codd.* unius *BgCn* 4 haberet *Ta* masculus + quoque *Ws* 5 imi- *scr.* : mu- *codd.* 6 sunt *ante* principiorum *Ll* diffinit *LlKo*^{1} 7 usus] visus *Ta*^{1} 8 eius est *tr. Ll* secundum *om. LlScKo*^{1} materia *LlScKo*^{1} 9 cause] esse *Bg*,(?)*Cn* : *om. Ta*^{1} 10 vero *om. BgCn* hec *Ws*,(?)*Sc* : hii *Ko* 11 sensibilibus + sunt *Ta*^{2}*Px* 12 autem *PxBgVuCn* : *om. cett.* 13 dedit elementis *tr. TaLlScWsKo* 14 priorum *post* quosdam *WsKo* quosdam investigare *tr. BgCn* 16 capitular *Ll* : -tulariter *Px*^{1} : caputariter *Ko* : recapitulariter *Ws* 18 eam *Ta*^{1} 20 videntur (? *Cn*^{1}) + *tamen (*an recte* ?) *Cn* : + / *Ta* : verumtamen *Px*^{1}*BgVu* 21 dicant *WsKo* plura (*an recte* ?) *TaPxBgVuCn* et *om. TaWsKo* 22 ponant hoc *tr. ScKo* 23 et^1 (vero *Ws*) *post* Empedocles *WsKo* : *om. Ta*^{1} 24 aquam et terram *tr. BgCn* aera *TaPx* 26 quicumque + aut *Ll* ignem ... aerem *tr. BgCn* aquam ... ignem *tr. Sc* aut igne *om. Sc*

et aere subtilius ; et enim tale quidam primum elementum dixerunt) ; — eam igitur hii causam solum tetigerunt. Alii vero quidam unde principium motus (ut quicumque amorem et odium et intellectum aut extra hec principium faciunt) ; quid erat esse
988b1 vero et substantiam plane nullus dedit, et maxime qui species
et eas in speciebus ponunt rationes (neque enim ut materiam sensibilibus species et que sunt in speciebus neque ut hinc principium motus proveniens suscipiunt — immobilitatis enim
988b5 causas magis et in quiete esse dicunt — sed quid erat esse aliorum singulis species prestant et speciebus unum) ; cuius vero causa
actus et transmutationes et motus modo quodam dicunt causam, ita vero non dicunt nec quo vere est. Nam intellectum hii dicentes aut amorem ut bonum quidem ea ponunt causas, non quasi
988b10 horum causa aut existens aut factum aliquid entium sed ut ab hiis horum esse motus dicunt ; similiter autem et unum aut ens
dicentes esse talem naturam substantie quidem dicunt causam esse, non huius causa aut esse aut fieri quare ad dicendum et
988b15 non dicendum modo quodam accidit eis bonum causam ; non enim simpliciter sed secundum accidens dicunt.

Ergo quia recte diffinitum est de causis et quot et que, testimonium prebere nobis videntur et hii omnes, aliam causam addere non valentes ; ad hec autem quia querenda sunt principia aut sic
988b20 omnia aut horum aliquo modo, palam. Quomodo etiam horum quilibet dixit et quomodo de principiis contingentes questiones habent, post hoc de hiis pertranseamus.

E($A^bTH^aE^b\alpha$) 2 dixerunt] + εἶναι 4 *aut (*pro* et) (*cett.*)] καὶ extra hec (? ἔξω τὰ)] ἔρωτα 6 et eas in speciebus (A^b)] *om.* rationes (λόγους)] λέγουσιν 13 quidem (A^b)] + τι ea] ταύτας (25 *habent] ἔχει)

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 et[1]] aut *TaLlScKo* quidam *scr.* : quid' *TaScKoBg* : -dem *cett.* 2 solum *ante* causam *BgCn* : -am *WsKo* vero *om. WsKo* 3 quidam *scr.* : quid' *TaPxBg* : -dem *VuCn* : *om. cett.* unde] unum *ScCn*[2] et] vel *WsKo*[1] 4 et] *aut *WsKog* 5 vero *om. LlScWsKo* et[1] *om. BgCn* 11 actus + et motus *WsKo*[1] transmutationes *Px*[2]*Cn*[2] : inest mutatio et ens *Bg* : -tio (-tionem *Vu*) ens *cett.* 13 aut] ut *Px* : *om. TaSc*[1] ut] aut *PxBgCn* ponunt + esse *Px*[2]*BgCn* 15 motus esse *tr. BgCn* dicuntur *TaBgVu* et *om. Ll*[1] ens ... unum *tr. WsKo* 16 naturam *ante* esse *WsKo* dicunt *ante* quidem *Px* : *post* causam (*an recte* ?) *BgCn* : + in *Vu* 17 huiusmodi *Vu* : hoc *vel* hec *Sc* aut[1]] autem *PxVu* et + ad *Sc* : aut *WsKo* 18 non[1] + ad *Vu* eis *om. WsKo*[1] 20 quia] -que *Ll* recte] ratione *Vu* : *om. Ll* 21 nobis prebere *tr. WsPxBgVu* aliquam *WsKo* 22 hec] -huc *Ws*,(?)*TaPxKo* 23 omni *LlSc*[1] etiam] et *Ll*[2] : *om. Ll*[1] 24 quisque *Sc* questiones (-em *Ws* : quomodo *Vu*) tangentes [*sic*] *tr. WsKo* 25 *an* habet *scrib.* ? hec *Ta* transeamus *ScWsKo*

[8] Ergo quicumque unum ipsum omne et unam esse quandam naturam quasi materiam ponunt, et eam corpoream et mensuram habentem, palam quia multipliciter delinquunt. Corporum enim elementa ponunt solum, incorporeorum vero non, existenti- 988b25
bus et incorporeis. De generatione quoque et corruptione causas dicere conantes et de omnibus physice tractantes, motus causas auferunt. Amplius autem et substantiam nullius ponere causam nec ipsum quid est, et ad hec quodlibet simplicium corporum 988b30
esse principium quodcumque preter terram, que ex ad invicem generationem speculantes quomodo faciunt ? Dico autem ignem et aquam et terram et aerem. Hec enim concretione illa vero discretione ex ad invicem fiunt, hoc autem ad prius esse et posterius plurimum differt. Opinabitur enim nunc elementum 988b35
maxime omnium esse ex quo fit concretione primum, tale vero 989a1
est quod minutissime partis et subtilissimum est corporum (unde quicumque ponunt ignem principium, maxime confitendo ratione hac dicunt ; tale vero et aliorum quodlibet confitetur elementum esse ipsum corporum ; nullus enim posteriorum et unum dicen- 989a5
tium terram esse elementum dignatus est, palam propter magnitudinem partialitatis, quodlibet autem trium elementorum iudicem quendam accepit, hii namque ignem illi vero aquam alii aerem hoc esse dicunt ; sed quare non et terram dicunt, quemadmodum hominum multi ? Omnia namque terram esse dicunt, 989a10
dicit autem et Esiodus terram primum corporum fieri ; sic enim antiquam et publicam contingit esse susceptionem) ; — ergo

---

E(*A*^{b}*TE*^{b}*a*) (6 *causas] *αἴτιον*) 7 et (? *τε*)] **τὸ* (8 quodlibet] *τὸ ῥᾳδίως*) 9 esse (*E*^{b}*a*)] *λέγειν* *que] *οὐκ* 13 nunc] *πῆ* : *τῇ A*^{b} : *τί μὲν καὶ νῦν μέν, ἔστι ὅτε καὶ τῇ μὲν in marg. scr. E* 14 fit (*a*)] *γίγνονται* primum] *πρώτου* 17 quodlibet (*A*^{b}*a*)] **ἕκαστος* 18 enim (*E*^{b})] *γοῦν* (24 enim] **om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 unum *post* ipsum *Ko* : *om. LlWs* omne] esse *Px*^{2}*BgVuCn* quandam esse *tr. Sc* 2 natura *Vu* : materiam *Sc* quam *Sc* 3 corporeum *Ta*^{1}*BgVu* : corrum (?) *Cn* 4 vero] autem *BgCn* 5 quoque] vero *ScBgCn* 6 dicitur *Ta*^{1} *an* causam *scrib.* ? 7 afferunt *BgCn* : a / ferunt *Ta*^{1} et] nec *BgCn* : **om.* (*an recte* ?) *Ll* ullius [*sic*] *post* causam *BgCn* 8 ipsum + quod *LlScWsKo*(**g**) 9 que + est *Ll* : quam (?)*Sc* : *an* non *scrib.* ? 11 et aquam *post* aerem *WsKo* et^{2,3} *om. WsKo* 15 minutissime (subtil- *Ko*) + est *WsKo* corporum est *tr. Ta* 17 hoc (*ante* ratione (16) *Vu*^{2}) *PxVu*^{2},(?)*Cn* **quilibet* (*an recte* ?) *Px*,(?)*Cn* : an (?) *Bg* confitentur *LlWsVu* 18 ipsum esse *tr. LlKo* 19 multitudinem (+ id est magnitudinem *s. add. Sc*^{2}) *ScWsKo* 22 hoc *post* dicunt^{1} *Ko* : *om. Sc*^{1} 24 et *om. BgCn* enim **om.* (*an recte* ?) *TaBgCn*

secundum hanc rationem nec si quis horum aliquid dicit preter ignem, nec si quis aere quidem hoc spissius ponit aqua vero
989a15 subtilius, non recte dicet ; si vero quod est generatione posterius est natura prius, et quod est densatum et concretum posterius generatione, horum erit contrarium, aqua quidem aere prior et terra aqua. Ergo de ponentibus causam unam qualem diximus sint ea dicta.

989a20 Idem quoque et si quis ea plura ponit, velut Empedocles quatuor dicit esse corpora materiam. Et enim huic hec quidem eadem illa vero propria accidere est necesse. Ex ad invicem enim generata cernimus quasi non semper igne et terra eodem corpore
989a25 permanente (dictum est autem in Physicis de eis). Et de moventium causa, utrum unum aut plura sunt ponenda, nec recte nec irrationabiliter putandum est omnino dictum esse. Et ex toto alterationem auferri est necesse sic dicentibus ; non enim ex calido frigidum nec ex frigido calidum erit. Quid enim ea patietur
989a30 contraria et que est una natura facta ignis et aqua, quod ille non ait. Anaxagoram vero si quis susceperit elementa duo dicere, suscipiat maxime secundum rationem, quam ille quidem non articulavit, secutus est enim quidem ex necessitate dicentes eam. Nam absurdo existente et aliter dicere permisceri secundum
989b1 principium omnia, et quia accident impermixta oportere preexistere et quia non aptum est cuilibet permisceri quodlibet, ad hec autem quia passiones et accidentia separantur a substantiis (eorundem enim est permixtio et separatio), tamen si quis exse-
989b5 quitur articulans que vult dicere, forsan apparebit mirabilius dicens. Quando namque nichil erat discretum, palam quia nichil erat verum dicere de substantia illa, dico autem quia neque album

---

E($A^bTE^b\alpha$) 13 plura] δύο

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 aliquod *Ta* dicunt *BgCn* 2 hic *WsBgVu* spissum Ta^1 ponit *post* subtilius (3) *BgCn* 3 non *Sc* : nec *cett.* recte] ratione *KoVu* dicit Sc^2Px^1 4 dempsant *BgCn* posterius + a *Vu* : + in *Ws* 8 Empedocles + qui *BgCn* 9 hec *post* quidem *Ko* : *om. LlWs* 12 autem *om. ScKo* de eis (hüs *WsKo* : + et *Sc*) *ante* in *ScKoVug* 13 una *WsKo* sunt] sint $Px^2KoBgVuCn$ 14 irrationaliter Bg^2VuCn : rationa- $Ll^1Px^2Ko^2$: rationaliter Bg^1 15 non] nec *Ll* 16 ea *om. Ll* 17 facta + quia *BgCn* quod *om. LlScBgCn* 18 susceperit] -ipit Px^2Ko^1 *BgVuCn* : [Px^1] 20 enim quidem] *an* equidem *scrib.* ? eam *om. Ta* 21 aliter *Px* : ali / Ko^1 : -cuius *BgVuCn* : -cui *cett.* 22 accidunt *KoBg* 23 aptum + natum *Ko* 24 hec] -huc *WsKo* 25 est *om. TaLlScKo*^{1}**g** exsequitur Ta^1 : exequ- *cett.*

neque nigrum aut ceruleum aut alium colorem, sed non colorata erat ; ex necessitate enim horum colorum aliquem haberet ; 989b10 similiter autem et sine humoribus eadem quoque ratione nec aliud similium ; nichil enim nec quale aliquid id posse esse nec quantum nec aliquid. Nam in parte aliqua dictarum specierum inesset ei, sed hoc impossibile permixtis omnibus ; iam enim discreta essent, sed dicit permixta esse omnia preter intellectum, 989b15 et hunc impermixtum solum et purum. Ex hiis autem accidit eis dicere principia ipsum unum (hoc enim simplex et impermixtum) et alterum, velut ponimus indeterminatum antequam determinetur et quadam specie participet, quare dicit quidem non recte nec plane, vult tamen aliquid posterius dicentibus propinquum 989b20 et nunc apparentibus magis. Verum quidem et hii ipsis circa generationem sermonibus et corruptionem et motum proprii sunt solum (fere namque circa talis substantie principia et causas querunt solum).

Quicumque vero de omnibus existentibus ipsam faciunt theo- 989b25 riam, et existentium hec quidem sensibilia illa vero insensibilia ponunt, palam quia de utrisque generibus perscrutationem faciunt ; propter quod magis aliquis investigabit de eis, quid bene aut non bene dicunt nobis modo ad propositorum perscrutationem. Ergo qui Pythagorici sunt vocati principiis et elementis 989b30 extranee a physiologis sunt usi (causa vero quia acceperunt ea ex non sensibilibus ; nam mathematica existentium sine motu sunt, extra ea que sunt circa astrologiam), disputant quidem et tractant omnia de natura ; generant enim celum, et quod circa 990a1 huius partes et passiones et operationes accidit observant, et principia et causas eis dispensant, quasi aliis physiologis con-

---

$E(A^bTE^b a)$ 3 quoque (*καὶ* A^b)] *om.* 8 *eis] *αὐτῷ* 10 alterum (*cett.*)] + *καθάπερ ὄν* 11 dicit (A^b)] *λέγεται* non] **οὐτ'* 24 ex non sensibilibus] *οὐκ ἐξ αἰσθητῶν tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 enim] quia *BgCn* : *om. Ko*[1] 3 et *om. Ll* 4 alium *Sc* 5 nec + ad *Ll* 7 esset *Bg* dixit *Ll* : *om. Px* 8 *an* ei *scrib.* ? 10 ponimus velut *tr. TaLlScKo*[2] : [*Ko*[1]] 11 non] *nec (*an recte ?*) *Ll* recte] ratione *Vu* 12 nec] sed *Ta*[1] 15 principia substantie *tr. WsKo* 17-18 theoriam et] -rici *BgCn* 19 quia *om. Sc.* perscrut-tē *Ta* 20 investigabit aliquis *tr. Sc* 23 a phy-] amphy- *Ta*[1]*BgVu* causa + hoc est *Cn* : nam hoc etiam *Bg* quia *om. Ta*[1] 24 namque *Cn* : nam ex *Bg* 25 extra + circa *Vu*[1] circa] in contra (*exp.*) *Vu* : contra *Bg* 26 omni *Ll* que *LlScKo*[2] 27 opiniones *Sc* accidunt *Ll* 28 eis *post* dispensant *Vu* : *om. Ws*

sentientes, quia ens hoc est, quantumcumque sensibile est, quod
990a5 comprehendit vocatum celum. Causas vero et principia, sicut
diximus, sufficientia dicunt ascendere ea que sunt entium
superiora et magis de natura rationibus convenientia. Ex quo
vero modo motus erit fine et infinito solis subiectis et pare et
990a10 impare, non dicunt, aut quomodo possibile sine motu et trans-
mutatione generationem et corruptionem esse aut gestorum
operationes circa celum. Amplius autem sive quis det ex hiis
esse magnitudinem sive hoc ostendatur, tamen quomodo erunt
hec quidem corporum levia illa vero gravitatem habentia ?
990a15 Ex quibus enim supponunt et dicunt, nichil magis de mathe-
maticis dicunt corporibus quam de sensibilibus ; unde de igne
aut terra aut aliis huiusmodi corporibus nichil dixerunt, sicut
nichil de sensibilibus existere dicentes proprium. Amplius autem
quomodo oportet accipere causas quidem esse numeri passiones
990a20 et numerum circa celum existentium et factorum et ab initio et
nunc, numerum vero alium nullum esse preter numerum hunc
ex quo constitit mundus ? Nam cum in hac parte opinio et
tempus sit eis, parum vero desuper aut subtus iniustitia aut
discretio aut permixtio, esse demonstrationem dicunt, quia
990a25 horum unumquodque numerus est, et accidat secundum hunc
locum iam pluralitatem esse constitutarum magnitudinum, quia
passiones hee sequuntur singula loca, utrum idem est hic numerus
qui in celo est, quem oportet accipere quia horum unumquodque
990a30 est, aut preter hoc alius ? Plato namque alium ait esse ; existimat
enim et ille numeros et ea esse et horum causas, sed illos quidem
intellectuales causas hos vero sensuales.

E(A^bTE^ba) (1 quod] καὶ) 3 sufficientia (A^b)] ἱκανῶς 4 magis] + ἢ 5 *solum (A^b)] μόνων 5-6 pare ... impare] *tr.* 8 quis] + αὐτοῖς 14 *existere] οἶμαι 19 aut²] καὶ 21 horum (A^b)] + ἓν 21-22 hunc locum (A^b)] *tr.* 25 hoc] τοῦτον

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 est² *om. LlKo* 2 vocant *Sc* : -atur *Ta* celum *om. Ta*¹ 3 sufficientia + esse *Ta* dicunt *om. Ll* 5 fine erit *tr. BgVuCn* solis + sub *Ll* : *-um *ScKo* paṛe *Ta* 6 possibile + est *Sc* 8-9 ex hiis magnitudinem det esse *tr. BgCn* 9 erunt quomodo *tr. Sc*¹ 10 quidem *BgCn* : *om. cett.* vero *om. WsPx*¹*Vu* 14 *an* existimo *scrib.* ? 15 oportet *post* accipere *TaPx* : *om. Vu* 16 et³ *om. LlWsKo*¹*Vu* 17 nunc + et *Ko* 18 existit *Ll* : consistit *Ws* 19 vero *om. Ll*¹ aut¹] an *TaLl WsVu* subtus + et *BgCn* in- *om. Sc*¹ 20 esse *ante* demonstrationem *TaWsBgVuCn* : *post* dicunt *Px* : *post* demonstrationem *cett.* dicunt + esse *BgCn* 21 accidit *LlKo*¹ 23 sequantur *WsPxVu* utrum + igitur *LlWsKo*² 24 est *om. Ta*¹ 25 est *om. PxKo*¹ hoc] *an* hunc *scrib.* ? 26 ille *om. BgCn* et³ *om. BgCn* illorum *Sc*

[9] De Pythagoricis ergo dimittatur ad presens ; sufficit enim ea tangere tantum.

Qui vero ydeas posuerunt primum quidem horum existentium 990b1
accipere causas querentes alia hiis equalia numero attulerunt,
ut si quis numerare volens paucioribus quidem existentibus
putet non posse, plura vero faciens numeret (nam fere equales
aut non pauciores hiis sunt species de quibus querentes ipsas 990b5
causas ab hiis ad eas processimus ; unaqueque enim equivocum
quid est et circa substantias aliorum est in multis unum, et in
hiis et in sempiternis). Amplius autem secundum quos modos
ostendimus quia sunt species, secundum nullum videtur horum ;
ex quibusdam enim non est necesse fieri sillogismum, ex quibus- 990b10
dam vero est et non quorum putamus horum sunt species, quia
secundum rationes scientiarum species omnium erunt quorum-
cumque sunt scientie, et secundum unum in multis et negatio-
nibus, et secundum quod aliquid corrumpi corruptibilium intel-
ligitur ; horum enim aliquod est fantasma. Amplius autem ratio- 990b15
num certissime alie quidem eorum que ad aliquid ydeas faciunt,
quorum non dicunt esse secundum se genus, alie vero tertium
hominem dicunt. Et omnino que sunt de speciebus rationes
auferunt que magis esse volunt dicentes esse species quam ipsas
ydeas esse ; accidit enim non esse dualitatem primam sed nume- 990b20
rum, et ad aliquid ipso quod secundum se, et omnia quecumque
aliqui de speciebus opiniones sequentes opposuerunt principiis.
Amplius autem ad existimationem quidem secundum quam
esse dicimus ydeas non solum substantiarum erunt species sed
multorum et aliorum (et enim intelligentia una non solum circa 990b25
substantias, sed et de aliis est, et scientie non solum sunt ipsius

---

E($A^bTE^b\alpha$) 7 hiis sunt species (ἐστὶ τὰ εἴδη τούτοις A^b)] τὰ εἴδη ἐστὶ τούτων 8 processimus] προῆλθον 9 circa] παρὰ 14 rationes (A^b)] + ἐκ (16 *corrumpi] φθαρέντος) 19 dicunt ($E^b\alpha$)] φαμεν 21 volunt (A^b)] βουλόμεθα

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 igitur *Ll* 3 posuerint *Ll* 8 eas] ipsas *BgCn* unumquodque *WsKo* 9 quidem *Sc* est² *ante* aliorum *Ko* : *om. Px* 10 et *om. Ta*¹ 11 videtur *om. Ll* 13 *an* fiunt *scrib.* ? 16 corrumpi (*om. Ko*²) *ante* intelligitur *ScKo* : *om. LlWs* : *an* -upti *scrib.* ? 17 est aliquod *tr. Ll* rationi (?) *VuCn* : -e *Bg* : -em *TaPx* 18 que + sunt *Ll* 20 rationem *Vu* 22 dualitatem *ante* non *ScKo* sed *scr.* : secundum *codd.* 23 se et *om. Ta*¹ omnino *Ll*¹*Ko*¹ 24 aliqui] -id *Ll* posuerunt *Ko*¹*BgCn* 25 estimationem *PxKo*¹ 26 dicimus esse *tr. WsKoBgCn* 27 aliorum + species erunt *Ko* non solum *ante* intelligentia *Ll* 28 est *om. Sc*

substantie sed et aliorum, accidunt autem et mille talia alia). Secundum vero necessitatem et opinionem de eis, si sunt participabiles species, substantiarum necesse ydeas esse solum. Non
990b30 enim secundum accidens participantur sed eam oportet unoquoque participare in quantum non de subiecto dicitur (dico autem ut, si quid per se duplo participat, hoc et sempiterno participat, sed secundum accidens ; accidit enim duplo sempi-
991a1 ternum esse), quare substantia erit species ; hee vero substantiam hic significant et illic ; quare necesse apparere quid preter eas, unum in multis ? Et si quidem eadem species ydearum et participantium, erit aliquid commune (quid enim magis in corruptibilibus dualitatibus, et dualitatibus multis quidem sed sempiternis,
991a5 dualitas unum et idem, aut in ea et alia ?) ; si vero non eadem species, equivocum erit et simile, ut si quis vocat hominem Kardiam et lignum, nullam communicationem inspiciens.

Omnium autem dubitabit aliquis maxime quid conferunt spe-
991a10 cies sempiternis sensibilium aut factis et corruptis ; nec enim motus nec transmutationis nullius est eis causa. Sed nec ad scientiam nichil auxiliatur eis que est aliorum (nec enim ille horum substantia ; nam in hiis essent), nec ad esse, cum insunt
991a15 participantibus ; sic enim forsan causas opinabantur esse, ut album permixtum albo, sed hec quidem ratio valde mobilis est, quam Anaxagoras primus et Eudoxus secundus et alii quidam dixerunt (facile namque colligere multa et impossibilia ad talem
991a20 opinionem) ; sed nec ex speciebus sunt alia secundum nullum modum dici consuetorum. Dicere vero exempla esse et eis alia

---

E($A^bTE^b\alpha$) (2 *opinionem] τὰς δόξας (9 quare *necesse apparere] ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι) 12 dualitatibus² (*cett.*)] *om.* 14 Kardiam] *Καλλίαν* 15 inspiciens] + αὐτῶν (16 quid (*T*)] + ποτε) 19 eis] *om.* 20 cum insunt (*cf.* α)] μὴ ἐνυπάρχοντα 21 ut (A^bE^b)] *om.* (26 exempla] + αὐτὰ : + τε A^b)

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 et¹ *om. Ll* autem *om. Ws* 2 *an* opiniones *scrib.* ? hiis *Ws* si sunt *scr.* : simul *codd.* 3 necesse + est *LlKo* 4 unumquodque *WsBgCn*¹ 7 duplo *om. Sc*¹*Ko*¹ 9 necesse + est *PxBgVu Cn* : *an* erit esse *scrib.* ? 10 in] etiam *BgCn* eadem] easdem *Sc*¹*PxKo*¹ 11 aliquid erit *tr. TaLlScKo***g** 13 *an* aliqua *scrib.* ? 15 comitationem (?) *Vu* : communitatem (*an recte* ?) *WsKo*²**g** 17 et + aut *Ws* : aut *LlKo* nec *om. Ta*¹ 18 causa *ante* eis *Sc* : -as *Ta*¹ 19 ille + est *Sc*¹ 20 cum] cum non (*an recte* ?) *Ws*² : causa *Ll* : tantum *post* insunt *Sc* : ///// *Ws*¹ 21 causas forsan *tr. Sc* 23 endocius *Ws* : eodosus *BgCn* : endaxus *Vu* quidem *Cn*,(?)*Sc* : qui *Ko* 25 aliqua *Sc* : talia *Ll*¹ 26 exempla] extra (?) *Sc*¹

participare vaniloquium est et metaphoras dicere poeticas. Nam quod est opus ad ydeas respiciens ? Contingit enim esse et fieri simile aliquod et non simile illi, quare et existente Socrate et 991a25
non existente fiet qualis Socrates. Similiter palam quia si etiam
5 sit Socrates sempiternus. Erunt eius exempla plura, quare et species, ut hominis ' animal ' et ' bipes ', simul et autoantropos. Amplius autem non solum sensibilium exempla species sed etiam 991a30
earum, ut genus specierum ; quare idem erit exemplum et ymago. 991b1
Amplius opinabitur impossibile esse separatim substantiam et
10 cuius est substantia ; ergo quomodo ydee substantie rerum existentes separatim erunt ? In Phedrone vero sic dicitur, quia esse et fieri cause sunt species ; et etiam existentibus speciebus 991b5
tamen non fiunt participantia, si non est quid motivum, et multa fiunt alia, ut domus et anulus, quorum non dicimus esse species ;
15 quare palam quia contingit et alia esse et fieri propter tales causas quales et nunc dictas.

Amplius si sunt numeri species, quomodo cause erunt ? Utrum 991b10
quia alii numeri sunt ipsa existentia, ut hic quidem numerus homo ille vero Socrates et alius Callias ? Quid igitur hiis sunt
20 cause illi ? Nec enim ⟨si hii⟩ quidem sempiterni isti vero non, non differunt. Si vero quia rationes numerorum sunt hic, ut symphonia, palam quia est unum quid quorum sunt rationes. Sed si hoc materia, manifestum quia et ipsi numeri alicuius 991b15
rationes erunt alius ad aliud. Dico autem ut, si est Callias ratio
25 in numeris ignis et terre et aque et aeris, et autoantropos, sive

---

$E(A^bTE^ba)$ 7 autem (a)] *om.* 8 genus] + *ὡς γένος* (11 Phedrone] **Φαίδωνι*) 13 *quid] *τὸ* 23 hoc (A^bTa)] *τι τοῦτο* alicuius (*τινὸς*)] *τινὲς* 25 et aeris (A^bT)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 operans *LlKo*²***j*** respiciens + et *BgCn* 3 aliquid *LlScKo* Socrate *om. BgCn*¹ 4 si *om. Sc* 5 exempla] extra (?) *Sc*¹ plura] palam *Sc* 6 animal] et -lis *Sc* simul et *scr.* : similiter *codd.* autoantropos *scr.* : antoantropos *Ta* : antho- *LlScPx*²*Vu* : authantroposis *Px*¹ : antropantopos *Ws* : at̄ thoantropos *Bg*,(?)*Cn* 7 exempla] extra *Sc*¹ : ex natura *Vu* 11 *phedone (*an recte* ?) *Ta*² 12 cause] omne *Sc* : *om. Vu* 13 tamen] causam *Ll* est] fuerit *Ko* quid *LlScKo*² : -dem *cett.* : *an* quod est *scrib.* ? motuum *ScKo* : -tio *Vu* 15 et¹ *om. Ll* 16 dicte sunt *Ll* : -cimus *BgCn* 17 sint *Sc* 18 ut + quasi *Sc* numerus *om. WsKo*² 19 sunt *post* cause (20) *Vu* : *om. Bg* 20 si hii *suppl. Geyer* quidem *Px* : -id *Sc*¹ : -ia hii *Sc*² : -odcumque *Cn* : -od *cett.* isti] illi *Sc* non *om. WsKo*¹ 23 etiam *Sc* numeri *om. Ta*¹*Sc*¹ 24 erunt rationcs *tr. BgCn* 25 aque ... terre *tr. WsKo* auto- *scr.* ; antho- *TaLlPx* : anto- *cett.* sive + in *Ll* : sine *Vu*

991b20 numerus quis existens sive non, tamen erit ratio in numeris quorundam non numerus, et non erit quis propter ea numerus. Amplius ex multis numeris unus fit numerus, et ex speciebus quomodo una species ? Sed si nec ex eis sed ex unis numeris, ut in millenario, quomodo se habent unitates ? Si namque conformes, multa inconvenientia accidunt, et si non conformes, 991b25 nec eedem sibi invicem nec alie omnes omnibus ; a quo namque differunt et impassibiles existentes ? Nec enim rationabilia sunt ea nec intelligentie confessa. Amplius autem aliud aliquod genus numeri facere est necesse, circa quod sit arismetica, et omnia 991b30 infra dicta ex quibus simpliciter aut ex quibus sunt principiis ; aut quare infra presentia erunt et eas ? Amplius unitates que 992a1 sunt in dualitate utraque est ex aliqua priore dualitate ; et hoc impossibile. Amplius, quare unum numerus est comprehensus ? Amplius autem ad dicta, si sunt unitates differentes, oportebit ita dicere quemadmodum et quicumque elementa quatuor aut 992a5 duo dicunt ; et enim horum quisque non commune dicit elementum, ut corpus, sed ignem et terram, sive sit commune corpus sive non. Nunc autem dicitur quasi uno existente quemadmodum igne aut aqua similium partium ; si vero sic, non erunt substantie numeri ; sed palam quia, si omne est aliquid unum idem et hoc 992a10 est principium, multipliciter dicitur unum ; aliter enim impossibile.

Volentes autem substantias ad principia reducere longitudines quidem ponimus ex producto et brevi et ex aliquo parvo et

---

E(*A*^{b}*TE*^{b}*a*) 2 quorundam] + καὶ 3 amplius (*cett.*)] + δὲ 4 nec (μηδ' *T*)] μὴ unis numeris (? ἑναρίθμων, *β*)] ἑναρίθμων 10 sit (? ἢ)] ἥ 11 quibus (τίνων *Asc.*)] τινων 13 hoc] *om.* 18 sit (*A*^{b}*E*^{b}*a*)] + τι 21 si omne (? εἰ πᾶν, *a*)] εἴπερ : εἰπεῖν *S*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 numerus] -is *Ta*^{1}*LlBg* non *om. Ta*^{1} 2 non^{1}] vero *Sc* numerus^{1}] -is *Ta*^{1}*Bg* numerus^{2}] numeris *Ta*^{1} 3 et] autem *post* speciebus *Px*^{2}*BgCng* 4 unis numeris *Sc*^{1}*Px*^{1} : numeris unis *Ll* : unis numerus *Sc*^{2}*Ko*^{1} : numeris numerus *Ko*^{2}*VuCn*^{2} : numeris numeris *Px*^{2}*Cn*^{1} : numeris uni *Ws* : numeri unis *Ta*^{1} : nu/ unis *Ta*^{2} : numeri numeris *Bg* 6 accident *Vu* et] sed *Ll* non] numero *Vu* 7 omnibus + et *Sc* 9 intelligentie + sunt *Ll* : -ere *Vu* concessa *Ll* autem *om. ScBgCn* aliquod aliud *tr. KoVu* 10 est *ante* aliud (9) *BgCn* necessarie *Ll* fit *Px* arismetrica (?) *Ll* 11 sunt *LlSc* : sint *cett.* 12 eas] causas *Px* amplius + autem *Ll* 13 alia *TaLlWsKoVuCn* 14 comprehensus *WsKo*^{2} : ? *Ko*^{1} : -um *cett.* 15 sunt + prius *BgCn* differentes *ante* unitates *TaSc* : + prius *WsKo* 17 dicunt] di//sunt *Sc*^{1} quilibet *Sc* 19 quasi + ex *WsKo* 20 aqua] aliqua *Sc* 21 quia *om. LlSc* 24 ducere *BgVuCn* 25 quidem *om. BgCn* et^{2} *om. Ll*

magno, et planum ex lato et arto, corpus vero ex profundo et humili. Attamen quomodo habebit aut planum lineam aut solidum lineam et planum ? Aliud enim genus et latum et artum 992a15
et profundum et humile ; quemadmodum ergo numerus nec est
5 in eis, quia multum et paucum ab hiis diversum est, palam quia nec aliud nichil superiorum inerit inferioribus. Sed nec genus est profundi latum ; esset enim planum aliquod corpus. Amplius puncta ex quo existunt ? De hoc quidem genere Plato ut existente 992a20
doctrina geometrica contendebat, sed et linee principium vocabat,
10 hoc autem multotiens et indivisibiles lineas posuit. Et est necesse terminum aliquem harum esse ; igitur ex qua ratione linea est, et punctum est.

Omnino vero sapientia de manifestis causam inquirente, hoc 992a25
quidem pretermisimus (nichil enim de causa dicimus que prin-
15 cipium est transmutationis), horum vero substantiam dicere putantes alias quidem substantias esse dicimus, quomodo vero ille horum substantie, supervacanee dicimus ; nam et participare, sicut et prius diximus, nichil est. Nec quam in scientiis 992a30
existentem videmus causam, propter quam omnis intellectus et
20 omnis natura facit, nec causam quam esse dicimus unum principium tangunt species, sed facta sunt mathematica presentibus philosophia, dicentibus aliorum gratia ea oportere tractari. 992b1
Amplius autem substantiam subiectam ut materiam magis mathematicam aliquis suscipiet et magis predicari et differentiam
25 esse substantie et materiei, ut magnum et parvum, sicut physiologi aiunt rarum et spissum, primas subiecti dicentes esse ea 992b5
differentias ; ea namque sunt superhabundantia quedam et defectio. Et de motu, si quidem ea fuerint motus, palam quia moventur species ; sin autem, unde venerunt ? Tota namque de

---

E($A^bTE^b\alpha$) 3 et^2 ($TE^b\alpha$)] *om.* 14 que] ὅθεν (20 nec] + ταύτης) 23 substantiam subiectam] *tr.* 26 ea] ταύτας

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 habet *Px*^{2}*Cn* 4 nec *om. Ll*^{1} 5 divisum *Ll* 6 aliud] ad *Sc*^{1} 6-7 est genus *tr. Sc* 7 latum + et *BgCn* enim esset *tr. BgCn* 8 subsistunt *Sc* 9 contendebant *Sc* 12 est^1 *ante* linea *BgCn* : *om. WsKo* 13 vero] autem *Sc* 16 vero *om. Sc* 18 et] ex *Ko*^{1} : *om. LlScWsKo*^{2}**g** 19 videmus (-deamur *Ta*^{1}) existentem *tr. BgCn* 20 unum] unde *Sc*^{2} : *om. Ll* 22 dicentibus + et *BgCn* ea *om. BgCn* 24 mathematica *WsVu* 26 esse dicentes *tr. TaLlSc* 27 differentias *ante* dicentes (26) *BgCn* : *ante* ea (26) (*om. Ws*^{1}*Cn*) *Px* et *om. Sc*^{1} 28 fuerunt *ScBgVuCn*

992b10 natura aufertur perscrutatio. Et quod videtur esse facile, monstrare quia unum omnia, non fit ; nam expositione non omnia unum fiunt sed id aliquid unum, si quis dat omnia ; nec hoc, si non genus dat universale esse ; hoc autem quibusdam impossibile. Nullam autem habent rationem nec que sunt nec post numeros longitudines, latitudines et soliditates, nec quomodo
992b15 sint aut futura sint nec si aliquam habent potestatem ; ea namque nec species possibile esse (non enim sunt numeri) nec que infra (sunt enim illa mathematica) nec corruptibilia, sed rursus quartum aliud videtur hoc aliquod genus. Et omnino existentium querere elementa non dividentem multipliciter dicta invenire
992b20 impossibile est, et aliter secundum hunc modum querentes ex quibus sunt elementis. Ex quibus enim est facere aut pati aut rectum, non est accipere ; sed si, substantiarum solarum esse contingit ; tunc existentium omnium elementa aut querere aut habere putare non est verum. Quomodo autem aliquis discet
992b25 omnium elementa ? Palam enim quia non est possibile preexistere cognoscentem prius. Sicut enim geometrem discentem alia quidem oportet prescire, quorum est scientia et de quibus futurus est discere non prenoscit, ita et in aliis, quare si qua est omnium
992b30 scientia, ut quidam aiunt, non preexistit hic cognoscens, cum sit omnis disciplinatus per precognita aut omnia aut quedam, aut per demonstrationem aut per diffinitiones (oportet enim ex quibus diffinitio prescire et esse nota) ; similiter autem et que per
993a1 inductionem. Sed si est existens connaturalis, mirum quomodo obliviscimur, habentes potissimam disciplinarum. Amplius quomodo aliquis cognoscit ex quibus est, et quomodo erit manifes-

---

E($A^b TE^b a$) 4 autem (A^b)] + ἐν 5 nec²] *om.* 6 longitudines] + καὶ 11 dividentem ($A^b E^b$)] διελόντας dicta ($A^b a$)] λεγομένων 13 quibus (ὧν $A^b a$)] οἵων 14 solarum] μόνον 27 cognoscit] γνωρίσειεν : γνωριεῖ A^b

---

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 quod] -idem *LlKoBgCn* esse] est (*post* facile *Sc*) *TaScPxBgVuCn* : *om. Ko*¹ 2 quoniam *Sc* fit] sit *TaLlBgCn* : sic *Sc* : fiat *Ko* 4 dat genus *tr. Ll* 5 nullam + autem *Ll* rationem habent *tr. Sc* 6 et *om. ScKo* que modo *LlWs* 7 sint¹] sunt *LlCn* sint²] sunt *Ll* 7 si] que *Ll* 8 non] nec *WsKo* *an* intra *scrib.* ? 9 rursum *ScVu* 10 aliud *post* videtur *ScWs* : -quid *Vu* 15 elementa *post* querere *BgCn* 16 dicet *TaPx* 17 enim *om. Sc* 18 geometram *BgCn* 20 dicere *Sc* 22 omnis *om. BgCn* 23 per² *om. WsKo* diffinitionem *BgVuCn* : di *Ta*¹ quibus + est *Sc* 24 diffinitiones *Ta*¹ 25 si + non *Sc*¹ 26 amplius + autem *Sc* 27 aliquis *post* cognoscit *WsPx* : *om. Ko*¹ est] enim *Ll*

tum ? Et enim hoc habet dubitationem ; ambiget enim aliquis quemadmodum et circa quasdam sillabas ; hii namque syma ex 993a5
S et Y et M et A dicunt esse, alii vero quendam alium sonum dicunt esse et cognitorum nullum.

Amplius autem quorum est sensus, ea quomodo aliquis non habens sensum cognoscet ? Et oportet equidem, si omnium ea sunt elementa ex quibus, quemadmodum composite voces ex propriis elementis. 993a10

[10] Quoniam ergo dictas in Physicis causas querere visi sint omnes, et extra has nullam habemus dicere, palam et ex prius dictis ; sed obscure eas, et modo quodam omnes prius dicte sunt modo vero quodam nullatenus. Balbutiens enim est visa prima 993a15
philosophia de omnibus, ut nova existens circa principia et primum, quoniam et Empedocles os dicit inesse rationi, hoc autem est ipsum quod erat esse et substantia rei. Sed similiter necessarium et carnem et aliorum singula esse rationem, aut 993a20
nichil ; propter hoc enim et caro et os est et aliorum unumquodque et non propter materiam, quam ille dicit ignem et terram et aerem et aquam. Sed ea alio quidem dicente simul dixit ex necessitate, manifeste vero non dixit. De talibus ergo ostensum est et prius ; quecumque vero de hiis dubitaverit aliquis, recapi- 993a25
tulabimus et iterum ; nam forsan ex eis aliquid investigabimus ad posteriores dubitationes.

E(*A*^{b}*TE*^{b}*a*) 2 (syma] σμα) 3 (et y] *om.*) quendam] *τινες 6 oportet (δεῖ *A*^{b})] ἔδει *eadem (ταὐτὰ *Asc.*^{c} *et fort. Al.*)] ταῦτα (7 *voces] + εἰσιν) 10 habemus (*A*^{b}*E*^{b})] ἔχοιμεν ἂν 16 carnem (σάρκα *TE*^{b})] σαρκὸς : σάρκας *A*^{b} 17 nichil] μηδὲ ἕν : μηδενός *A*^{b}*E*^{b} est (*T*)] ἔσται 19 aerem ... aquam] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 enim] tamen *Ll* hos *Vu* : *om. BgCn* 2 sima *ScKoBgVuCn* ex] et *Sc* 3 y *Ll* : j *TaPx* : [*Ws*] : i *cett.* et^{2} *om. TaPx*^{1}*VuCn* vero + alii *BgCn* *quidam (*an recte* ?) *Cn* 5 est *post* sensus *Px* : omnes *Sc*^{1} : *om. Bg* quis [*sic*] quomodo *tr. Sc* 6 cognoscetur (?) *Sc* quidem *Sc* *eadem *Ll* 7 voces + s (*c. corr.*) *Cn* : *an* sunt *addendum* ? 9 nisi *ScVu* : vixi *Ll* : non *WsBgCn* sunt (*an recte* ?) *Px*^{1}*Ko Vu* : sit (?) *Sc* 10 hos *Sc* et^{2} *om. WsPxKo* 11 obscure + dixerunt *ScPx* eas *om. LlWsKo*^{2} 12 visa *ante* est *Vu* : *post* prima *Sc* 13 principium *ScWs* 14 et *om. Ta*^{1}*Vu* 15 *an* quid *scrib.* ? 16 necessarium *Ll, c. corr. TaSc* : -rie (?) *WsPx*^{2}*Cn* : -sse *KoBg* : -ssariem (?) *Vu* : [*Px*^{1}] 19 ea *ante* dicente *Sc* quidem *scr.* : -odam *codd.* 22 et *om.* (*an recte* ?) *Ll* 23 dubitationes + Explicit liber primus *Ws*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER SECUNDUS⟩

993a30 [1] De veritate theoria sic quidem est difficilis, sic vero facilis.
993b1 Signum autem est eam digne nullum acquirere posse nec omnes fallere, sed unumquemque aliquid de natura dicere, et secundum unum quidem nichil aut parum ei immiscere, ex omnibus autem coarticulatis fieri mensuram aliquam ; quare sic videtur habere,
993b5 ut dicimus : in foribus quis delinquit ? Hoc quidem modo facilis, sed habere totum et partem non posse difficultatem eius ostendit. Forsan autem et difficultate secundum duos existente modos, non in rebus sed in nobis est eius causa ; sicut enim
993b10 nicticoracum oculi ad lucem diei se habent, sic et anime nostre intellectus ad que omnium natura manifestissima. Non solum autem hiis dicere gratiam iustum est quorum aliquis opinionibus communicatus est, sed et hiis superficialiter enuntiantibus ; et enim hii conferunt aliquid ; nam habitum nostrum preinstruxe-
993b15 runt ; nam si Thimotheus non fuisset, multam melodiam non haberemus ; et si non Phrinis, Thimotheus non fuisset. Eodem vero modo et de enuntiantibus veritatem ; a quibusdam enim quasdam opiniones accepimus, sed alii, ut hii forent, causa
993b20 fuerunt. Vocari vero philosophiam veritatis scientiam recte habet.

E(A^bTE^ba) (6 *immiscere] *ἐπιβάλλειν*) 7 coarticulatis] *συναθροιζομένων* *sic] *εἴπερ* 8 modo] + *εἴη* 11 est (A^b)] *om.* 15 hiis (A^ba)] + *ἔτι* 19 de enuntiantibus veritatem (*περὶ τῶν ἀληθείας ἀποφηναμένων* A^bE^b)] *τῶν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφηναμένων* (21 vero (*δὲ* A^bE^b)] *δὴ*)

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit secundus liber methaphysice *Cn* : Incipit secundus *Ws* : *spat. tit. vac. Px* : *om. cett.* 3 veritate + quidem *WsKo* sic[1]] si *Ta*[1] est *post* difficilis *TaSc*[2] : *om. Sc*[1] 4 est *om. Ll* 5 aliquid *post* natura *WsKo* dicere *ante* de *Ll* : *om. Bg*[1] 6 *an* immittere *scrib.* ? 7 *an* si *scrib.* ? 10 et *om. Ll* 11 modos *ante* existente (10) *WsPx* : *om. TaBg*[1]*VuCn*[1] est *post* causa *Ll* 12 ni(c)ticoracis *LlSc* 14 gratiam dicere *tr. Ll* est iustum *tr. WsPxKoBgVuCn* 15 hiis *WsKo* *Vu*[2] : huic *LlPxBgCn* : hinc *TaSc* : hi // *Vu*[1] 16 confecerunt *TaKoCn* 20 opiniones quasdam *tr. Sc* sed + et *Px*[2] : et *Cn* 21 vero] autem vero *Sc* : autem *Ws* scientiam] substan- *Sc*

Nam theorice finis est veritas et practice opus ; et enim si quomodo se habet intendunt, non causam secundum se sed ad aliquid et nunc speculantur practici. Nescimus autem verum sine causa ; unumquodque vero et id aliorum maxime secundum quod in aliis inest univocatio (ut ignis calidissimus ; et enim aliis 993b25
est causa hic caloris) ; est ergo verissimum quod posterioribus est causa inesse veris. Quapropter semper existentium principia semper esse verissima est necesse (non enim quandoque vera, nec illis causa aliqua est esse, sed illa aliis), quare unumquodque 993b30
sicut habet esse, ita et veritatem.

[2] Sed quia est principium quoddam et non infinite cause 994a1
existentium nec ad directam theoriam nec secundum speciem, palam. Nec enim ut ex materia hoc ex hoc in infinitum progredi est possibile (veluti carnem quidem ex terra, terram vero ex aere et aerem ex igne, et hoc non stare), nec unde principium 994a5
motus (ut hominem ab aere moveri et hunc a sole, solem vero ab odio, et huius nullum esse finem) ; similiter autem nec id cuius causa in infinitum ire est possibile, ire quidem sanitatis causam, illam vero felicitatis et felicitatem alius, et ita semper aliud alius 994a10
causam esse ; et in quid erat esse similiter. Mediorum enim, extra que est aliquid ultimum et primum, necesse est esse quod prius est causam ipsorum post se. Nam si interrogati fuerimus nos quid trium oportet dicere causam, quod primum est dicemus ; non enim quod est ultimum, nullius enim quod finale est ; sed nec 994a15
medium, nam unius (nichil enim differt unum aut plura esse, nec infinita aut finita). Infinitorum vero secundum modum istum et omnino infiniti partes omnes medie sunt, similiter autem usque

---

$E(A^bTE^b\alpha)$ 12 (ad ($\grave{\epsilon}\pi'$ A^bE^b)] $\epsilon\grave{\iota}\varsigma$) (directam theoriam] $\epsilon\grave{\upsilon}\theta\upsilon\omega\rho\acute{\iota}\alpha\nu$: $\epsilon\grave{\upsilon}\theta\epsilon\omega\rho\acute{\iota}\alpha\nu$ E^b)
$E(A^bTE^bJ\alpha)$ (20 esse^2 (J)] + δ') 22 se (A^b)] $\alpha\grave{\upsilon}\tau\acute{o}$ interrogati fuerimus] *om.* 27 autem] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 et^1] autem *post* practice *BgCn* 2 habent Sc^1Ko^1 : *om. Ta*^{1} causam *post* se^2 *Sc* sed + causam *LlSc* 3 autem] aut *Sc* 5 est *LlKo* : *om. Ws* ignis + est *Ll* aliis^2 *post* causa (6) *Sc* 6 causa est *tr. BgCn* 7 veris in esse [*sic*] *tr. BgCn* 8 semper *om. Ta* 11 sed quia est] at vero quod sit $Ll^2Ws^2\boldsymbol{g}$: ////////// Ll^1Ws^1 non] in Ta^1Px^1 : *om. Bg*^{1}*VuCn* 13 ut *om. WsBg* ex hoc *om. Ta* 15 unde + in Sc^1 : unum *Vu* 17 finem esse *tr. Sc* 18 in *om WsVu* causa *Sc*^{2} 19 ita + est *TaCn* 20 extra] erit *Ws* 21 esse *om. Ll* 22 causa *PxCn* post se (*om. ScCn*)] posse Px^1Ko nam + et *Ll* quod *TaLlBgCn* : quidem *Vu* 25 differt + aut *BgCn*

modo ; quare si ex toto nichil est aliquod primum, ex toto causa nulla est.

994a20 Sed nec in deorsum est possibile in infinitum ire, ipso sursum habente principium, ut ex igne quidem aquam, ex hoc vero terram, et ita semper aliud aliquid fieri genus. Dupliciter enim fit hoc ex hoc : aut quia ' ex hoc ' dicitur post hoc, ut ex Histmiis
994a25 fiunt Olimpia, aut ex puero mutato vir aut ex aqua aer. Ergo sic ex puero virum fieri dicimus, sicut ex facto quod fit aut ex perfecto quod perficitur (semper enim est infra, ut esse et non esse generatio, ita et factum existentis et non existentis est ;
994a30 addiscens enim factus est sciens, et hoc est quod dicitur, quia fit ex discente sciens) ; hoc vero ut ex aere aqua, corrupto altero. Propter quod illa quidem non reflectuntur ad invicem, nec fit
994b1 ex viro puer (non enim fit ex generatione factum, sed est post generationem ; sic enim dies ex aurora, quia post hanc ; quare nec aurora ex die) ; altera vero reflectuntur. Sed utrumque
994b5 impossibile in infinitum ire ; nam infra existentia necesse est finem esse, quedam vero ad invicem reflectuntur ; alterius enim corruptio alterius est generatio.

Simul autem impossibile primum sempiternum corrumpi ; quoniam enim non est infinita generatio in sursum, necesse ex quo corrupto primo aliquid factum est non sempiternum esse. Amplius autem quod est cuius causa finis est, tale vero quod
994b10 non alius causa sed alia illius, quare si quidem fuerit tale ipsum ultimum, non erit infinitum, si vero non erit tale, non erit cuius causa, sed qui infinitum faciunt obliviscuntur auferentes boni naturam (et nullus conabitur aliquid facere ad terminum non
994b15 futurus venire) ; nec aliquid esset intellectus in existentibus ;

E(A^bTE^bJa) 1 ex toto[1]] *om.* aliquod] *om.* 6 aut (A^bE^2)] μὴ ex hoc[2]] τόδε 7 (fiunt] *om.*) aut[1]] ἄλλως ἢ E^1 : ἀλλ' ὡς ἢ *E* γρ. aer — dicimus (8) (*cett.*)] *om.* (11 enim (A^b)] δὲ) 28 aliquid] ἄν

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 est *om. WsKo* aliquid *Vu* : aliud *BgCn* 3 possibile est (*om. WsKoVu*) *tr. et post* ire *pos. Ll* 4 hac *LlWsKo* 5 aliquid aliud *tr. Sc* 6 aut] haut *Sc* Histmiis *scr.* : hiis simis *TaLlScWsPxKo* : hiis finis *Vu* : hiscimis *c. corr. Bg* : hssimis (?) *Cn* 7 aut[1]] non hoc autem sed sicut *Llj* 8 si *Ta* : // *Sc* fieri virum *tr. ScKoVu* 9 intra *Vu* 11 et — sciens (12) *om. Sc*[1] quia] quod *WsKo* : *om.* Px^1 : [Sc^1] 12 dicente Ta^1 : adis- Sc^2 : [Sc^1] aquam *Sc* 14 non] nec *WsBg* 15 enim + est *Sc* 16 reflectitur Px^2Vu utrumque] utroque autem modo Ll^2g : ///////Ll^1 : *an* utrimque *scrib.* ? 17 intra *Vu* 19 est alterius *tr. TaLl* 20 similiter Ta^1 22 aliud *Ta* 28 aliquis *Sc* esset] esse Px^1 : esse et *BgVuCn*

nam causa alicuius facit qui intellectum habet, hoc enim est terminus ; finis enim terminus est. Sed nec quod est quid erat esse convenit reduci ad aliam diffinitionem multiplicantem rationem ; semper enim que ante est magis est, et que posterior non est, cuius autem primum non est, nec habitum est ; amplius 994b20
scire destruunt qui ita dicunt, non enim possibile scire priusquam ad individua perveniatur ; sed cognoscere non est, nam que sunt sic infinita, quomodo oportet intelligere ? Non enim similiter in linea est, que secundum divisiones quidem non stat, intelligere vero non est non statuentem (propter quod non enumerabit 994b25
sectiones qui per infinitum procedit), sed materiam in moto intelligere est necesse. Et infinito non est esse ; sin autem non infinitum est infinitum esse. Sed si infinite essent pluralitate species causarum, non esset nec ita cognoscere ; tunc enim scire putamus, cum causas ipsas noverimus ; infinitum vero secundum 994b30
adiectionem non est pertranseundum in finito.

[3] Contingunt autem auditiones secundum consuetudines ; nam ut consuevimus ita dignamur dici, et que preter ea non 995a1
similia videntur, sed propter inconsuetudinem minus nota et magis extranea ; nam consuetum notius. Quantam vero vim habeat quod consuetum est leges ostendunt, in quibus fabularia et puerilia magis quidem valent cognitione de eis propter con- 995a5
suetudinem. Alii ergo, si non mathematice quis dicit, non recipiunt dicentes, alii, si non exemplariter, et hii testem induci dignantur poetam. Et illi quidem omnia certe, hiis vero flebilis est certitudo aut propter impotentiam complectendi aut propter 995a10
micrologiam ; habet enim aliquid quod certum est tale, unde quemadmodum in symbolis et in rationibus non liberum esse quibusdam videtur. Propter quod oportet erudiri quomodo singula sunt recipienda, et absurdum est simul querere scientiam

---

E(A^bTE^bJa) 1 alieuius] + ἀεὶ 21 habeat] ἔχει 22 quidem] *om.* (30 *et] ὡς)

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 2 est² *om. Sc* quid *om. Ta*¹ 3 aliquam *Sc* 4 que¹] quod *Sc* posterior + est *LlSc* non + sic *WsKo* 7 sed] *an* et *scrib.* ? 9 que] quod *Ta* divisionem *WsKo* 11 qui per] qui semper *Vu* : que semper *Cn*,(?)*Bg*¹ : que per *Ws* 12 et + in *Sc* est² *om. VuCn* 13 est (+ non *Ta*¹) infinitum esse] esset est finitum esse *Ko*¹ : esset extra finitum esse *Ws* : extra finitum est *Vu* si *om. Ll*¹*Sc*¹*Ko*¹ 14 ita] una *Ta*¹ 15 ipsas *om. Ta* 23 quis] enim *Bg*¹*Vu*¹*Cn*¹ 27 unum *Sc*¹ 28 in² *om. Sc* 30 et] *an* ut *scrib.* ? querere simul (-ilis *Ta*¹) *tr. BgVuCn*

995a15 et modum scientie ; est autem alterum non facile accipere. Acrimologia vero mathematica non in omnibus est appetenda, sed in non habentibus materiam. Propter quod non naturalis est modus ; omnis enim forsan natura materiam habet. Ideoque primum perscrutandum quid est natura ; ita namque et de quibus est physica, manifestum erit, et si unius scientie aut plurium
995a20 est causas et principia considerare.

E(A^bTE^bJa) 1 alterum non (οὐδὲ θάτερον A^b)] οὐδέτερον 5 quibus (A^b)] τίνος

TaLlSc(*WsPxKoBgVuCn*) 1 non (nunc *Px*) alterum *tr. BgCn* *an* acribologia *scrib.* ? 2 apponenda *VuCn* 4 -que *om. BgVuCn* 6 manifestum + enim *WsKo* erit] est *LlWs* 7 et] aut *BgVuCn* considerare + Explicit liber secundus *Ws*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER TERTIUS⟩

[1] Necesse est nos ad quesitam scientiam aggredi primum 995a25
de quibus dubitare primum oportet ; ea vero sunt quecumque de
aliis aliter susceperunt quidam, et si quid extra hoc est preter-
missum. Inest autem investigare volentibus ab initio bene
dubitare ; posterior enim investigatio priorum est solutio dubi-
tatorum, solvere vero non est ignorantis nodum, sed mentis 995a30
dubitatio hoc de re demonstrat ; in quantum enim dubitat, in
tantum similiter ligatis est passus ; impossibile enim utrisque
pervenire ad quod est ante. Propter quod oportet difficultates
speculari omnes prius, horumque causa et quia querentes sine 995a35
investigatione similes sunt quo ire ignorantibus, et ad hec quod
neque quando quesitum invenit nisi cognosceret ; finis enim huic 995b1
est non manifestus, illi vero predubitanti manifestus. Amplius
dignius necesse est habere ad iudicandum sicut adversariorum
et dubitantium omnium orationes auditorem.

Est autem dubitatio prima quidem de quibus in predictis 995b5
dubitavimus, utrum unius aut multarum est scientiarum causas

E(A^bTJa) 5 aliis] αὐτῶν (est (τυγχάνει *J*)] τυγχάνη) 10 utrisque] ἀμφοτέρως 13 investigatione] + πρῶτον quo] + δεῖ quod] *om.* 14 neque quando (οὐδέποτε A^bJ)] οὐδ' εἴ ποτε nisi cognosceret] ἢ μὴ γιγνώσκειν 15 amplius (A^b)] + δὲ 19 est (A^bT)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit tertius liber methaphysice *Cn* : Incipit tertius *Ws* : *spat. tit. vac. Px* : *om. cett.* 3 est *om. TaPx* nobis *LlScKo*^{2} 7 enim] vero *Sc* 9 re *om. Ta*^{1} 10 similiter *om. Bg*^{1}*VuCn*^{1} est *ante* ligatis *VuCn* : *om. Bg* 11 prevenire *PxBgVuCn* 12 harumque *LlWsKo* causa *scr.* : -as *codd.* et *om. LlSc*^{1}*Cn* quia *om. WsKo* 13 hec + quidem *LlSc* : huc (?) *Px* 14 nisi] an (*om. LlSc*) non *LlScBgg* cognoscet *Ll* : -cerent *Sc*^{1} : + id prius *Bg*^{1}*VuCn* 15 manifestum *VuCn* 16 est + enim *BgVuCn* : enim est *Sc*^{2} : enim *TaWsPxKo* : *an* eum *scrib. vel addendum* ? ad] aliquid (*ante* habere *KoBgVuCn*) *PxKo*^{1}*BgVuCn* iudicandum] preiu- *BgVuCn* sicut + enim *Sc*^{1} 17 auditorem *Ta*^{2}*Sc*^{2} : -rum *cett.* 19 dubitamus *BgCn* sit *BgVuCn*

speculari, et utrum substantię principia prima est scientie scire solum aut etiam de principiis ex quibus ostendunt omnes, ut utrum
995b10 contingit unum et idem simul dicere et negare aut non, et de aliis talibus ; et si est circa substantiam, utrum una circa omnes aut plures sunt, et si plures, utrum omnes cognate aut earum hee quidem sapientie ille vero aliquid aliud dicende sunt. Et hoc idem quoque necessarium est querere, utrum sensibiles substantie
995b15 esse solum dicende sunt aut preter eas alie, et utrum unice sunt aut plura genera substantiarum, ut facientes species et mathematica inter ista et sensibilia dixerunt. De hiis igitur, ut diximus, perscrutandum est, et utrum circa substantias solum est specu-
995b20 latio aut et circa que accidunt secundum se substantiis. Ad hec autem de eodem et diverso, simili et dissimili et contrarietate, et de priore et posteriore et aliis omnibus talibus de quibuscumque dialetici intendere temptant ex probabilibus solum perscrutatio-
995b25 nem facientes, quorum theoria est de omnibus ; amplius autem hiis eisdem quecumque secundum se accidunt, et non solum quid est horum unumquodque sed utrum unum uni est contrarium ; et utrum principia et elementa genera sunt aut in que dividitur existentium singulum ; et si genera, utrum quecumque de indi-
995b30 viduis dicuntur finalia aut prima, ut utrum animal aut homo principium, quia et magis est circa singularia. Maxime vero querendum est et tractandum utrum est aliquid preter materiam causa secundum se aut non, et hec separata aut non, et utrum
995b35 unum aut plura numero, et utrum est aliquid preter simul totum

---

E(A^b*TJa*) 3 unum ... idem] *tr.* et negare (*cett.*)] *om.* 4 et si (εἴ τ' A^b)] εἴτ' (7 *necessarium] τῶν ἀναγκαίων) (10 dixerunt] *om.*) 16 quorum] τίνος (20 existentium] ἐνυπάρχοντα) si (A^b*Ta*)] *om.* 22 (*quia] τε) circa (περὶ E^b*a*)] παρὰ 24 et[1] — non (A^b*Ta*)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 scientie] huius scientie *TaScBg*^{2}(***g***) scire *post* est *Sc* : *post* solum (2) *Ta* 2 ex] de *BgCn* 5 omnes *om. BgVuCn* 6 quidem hee *tr. BgVuCn* dicendum Bg^1Cn sint *BgVuCn* 7 *an* necessariorum *scrib.* ? querere] cognoscere *BgVuCn* 8 sunt[1]] sint *BgVuCn* alie] ille *Bg* : illi *Cn* univoce Ll^2Px^1 : uni Px^2 9 aut] an *BgVuCn* 10 igitur *ante* de *Ll* 11 solum *ante* circa *Ll* : *om. WsBg*^{1} 12 et] etiam *Sc* : *om. LlKo* huc *LlSc*,(?)*Ws* 13 et[3] *om. PxBgVuCn* 14 de[1] *om. ScKo* prioritate ... posterioritate Px^2*BgVuCn* et[2] + de *WsBg* et[3] + de *LlPx*^{2}*KoBgVuCn* aliis *post* omnibus *LlWs* : *post* talibus *Ko* quibus *Sc* 15 ex] et Bg^1Cn^1 16 inest *Sc* autem + de *Sc* : *om. BgVuCn* 17 quecumque *post* se *Sc* quod *Ta* 18 unum *post* est[2] *Sc* : *om. Ko*[1] 19 sint *LlPxBgVuCn* 20 de *om.* Ta^1*WsPx*^{1}$Ko^1$$Bg^1$*VuCn* 22 quia] *an* -que *scrib.* ? est *om.* Bg^1Cn^1 23 est[2]] sit *BgVuCn* 25 est aliquid preter] est aliquid preter sinolon id est Ll^2(***g***) : ||||||||||| Ll^1

(dico autem sinolon, quando predicatur aliquid de materia) aut nichil, aut de hiis quidem de illis vero non, et qualia talia existentium.

Amplius autem utrum principia numero aut specie determinata, 996a1
et que in rationibus et que in subiecto ? Et utrum corruptibilium et incorruptibilium eadem aut diversa, et utrum incorruptibilia omnia aut corruptibilium corruptibilia ? Amplius autem quod omnium difficillimum et plurimam habet dubitationem, utrum 996a5
unum et ens, quemadmodum Pythagorici et Plato dicebant, non diversum aliquid est sed entium substantia, aut non, sed diversum aliquid ipsum subiectum, ut Empedocles amorem dicit, alius vero ignem, alius aquam aut aerem ; et utrum principia sunt 996a10
universalia aut ut singularia rerum, et potestate aut actu ; amplius utrum aliter aut secundum motum ; hec enim dubitationem prestant magnam. Ad hec autem utrum numeri et longitudines et figure et puncta substantie quedam sunt aut non, et si substantie, utrum separata a sensibilibus aut in eis ? De hiis 996a15
enim omnibus non solum difficile veritatem ipsam inquirere sed nec dubitare in rationem facile bene.

[2] Primum ergo de quibus in primis diximus, utrum unius aut plurium scientiarum sunt speculanda omnia genera causarum. 996a20
Unius enim scientie quomodo erit non contraria existentia principia cognoscere ? Amplius autem multis existentium non insunt omnia ; quo namque modo possibile est motus principium esse in immobilibus aut boni naturam, si omne quod est bonum secundum se et propter suam naturam finis est et ita causa 996a25

E(*A*^{b}*TJa*) 4 autem] *om.* 9 dicebant (*E*^{2}*J*)] ἔλεγεν (12 vero] + τις) 17 separata] κεχωρισμέναι 24 omnia (*cett.*)] *πᾶσι πᾶσαι

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 4 utrum + que *Ta*^{2}*Vu* : utrumque *Ta*^{1}*Ws*^{1} : utṛaque *Cn* numero *om. Sc*^{1} 5 corporalium *Bg*^{1},(?)*Cn* 6 et^{1}] aut *Ll* incorporalium *Bg*^{1} : *om. Cn*^{1} incorruptibilia + vel corporalia *s. add. Px* : incorporalia *Bg*^{1}*Vu* : incorporalia et incorporalium (?) *Cn* 7 corruptibilium corruptibilia] corporalium corporalia *Px*^{2}*Bg*^{1}*VuCn* autem + est *PxKoBgVuCn* 9 et^{1}] aut *Sc* 10 sit *Px*^{2}*KoBgVuCn* 11 ut — alius (12) *om. Bg*^{1}*Cn*^{1} 12 aut] et *BgCn* sint *TaWsBgVuCn*,(?)*Sc*^{2} 13 ut] et *Sc* : *om. LlKo* rerum *om. Bg*^{1}*Cn* aut^{2} *bis scr. Ll* 14 utrum *om. Ko*^{1}*Vu* 15 hec] huc *LlWs* 16 figura *Sc*^{1}*Cn*^{1} 17 si *om. Sc*^{1} 19 in *om. Ta*^{1} 20 quibus *post* primis *Ta*^{1} in *om. Ta* 21 earum *Sc* 22 enim] autem *BgVuCn* erunt *PxVu* existentia contraria *tr. KoBgVuCn* 24 insunt + *omnibus *Ws*^{2}*Bg*^{2}(*g*) quo] quando *Ta*^{1} 25 mobilibus *TaWsKoVu* bonum est *tr. Ll* 26 causa + est finis *Sc*

quia illius causa et fiunt et sunt cetera, finis autem et cuius causa actus cuiusdam est finis, sed actus omnis cum motu ? Quare in immobilibus non contingit id esse principium nec esse aliquid
996a30 autoagaton. Unde et in mathematicis nichil per eam ostenditur causam, nec est demonstratio nulla eo quod melius aut deterius, sed nec omnino nullus talium alicuius reminiscitur. Quapropter sophistarum quidam ut Aristippus eam preneglexit ; in aliis enim artibus et illiberalibus, ut tectonica et coriaria, et quod
996a35 aliquid melius vel deterius dici omnia, mathematicas vero
996b1 nullam de bonis et malis rationem facere.

Sed si causarum scientie sunt plures et diversa diversis principia, que earum est dicenda que queritur, aut quis maxime
996b5 rem quesitam est sciens eas habentium ? Convenit enim eidem omnes modos causarum inesse, ut domus unde quidem motus ars et edificator, cuius vero causa operatio, et materia terra et lapides, species vero ratio. Igitur ex dudum determinatis quam decet vocare scientiarum sapientiam : habet enim rationem
996b10 quamlibet appellari ; inquantum enim senior quidem principalior, cuius veluti servientes non contradicere scientias alias est iuste, que finis et boni talis est (huius enim causa sunt cetera), in quantum vero primarum causarum et maxime scibilis diffinita est
996b15 esse, substantie erit talis ; multis enim modis idem scientibus magis quidem scire dicimus eum qui novit in ipso esse quid ipsa res est quam non esse, et horum eorundem alium alio magis, sed maxime qui quid est, non autem qui quanta aut qualis aut quid facere aut pati est apta nata. Amplius autem et in aliis
996b20 scire singularia et quorum demonstrationes sunt, tunc putamus

---

E(*A*^{b}*TJa*) (2 *omnis] πᾶσαι) (7 *eam] αὐτάς) 8 ut] + ἐν 8-9 et quod aliquid] διότι 11 diversis principia] ἑτέρας ἀρχῆς 17 enim] *om.* 18 senior] + *καὶ 19 cuius] *ᾗ (25 sed] καὶ)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 quia] que *Ll* et fiunt] fuit *ante* causa[1] *Ll* 2 omnis + est *Ll* : *an* -es *scrib.* ? 4 autoagaton *scr.* : athoagaton *BgVuCn* : antho- *cett.* 6 nullius *BgVuCn* quapropter + et *Sc* 7 ut *om. Ta* *an* cas *scrib.* ? 8 il-] in- *BgVuCn* corporalia $Bg^{1}Vu$ ct[3]] *an* eo *scrib.* ? 10 facere rationem *tr. BgVuCn* 11 sed si causarum] at vero si Ll^{2}(***g***) : + vel at vero *s. add. Px* : ||||||||| Ll^{1} scientia Ll^{1} sint *TaWs* 15 terra *LlSc*^{2}Bg^{2} : -e *cett.* 18 enim *LlSc* : *om. cett.* quidem + *et (*an recte* ?) $Ko^{2}Bg^{2}$ 19 cuius] *cui ||| *Bg* velut *Ll* : utilitati *Sc* 20 sunt] fiunt *Ta* 21 vero] enim *Sc* : autem *BgVuCn* 23 dicimus scire *tr. BgVuCn* 25 qui[1] *LlScBg*^{2} : quic- *Ws* : *om. cett.* non autem qui *Ll* : sed aut Bg^{2}***jc*** : ||||| Bg^{1} : aut qui *Sc* : [*Cn*[1]] : aut *cett.* 26 et in aliis *om.* $Bg^{1}VuCn$

existere quando scimus quid est (ut tetragonizare quid est, quia medie inventionis ; similiter autem et in aliis), circa generationes vero et actus et circa omnem transmutationem quando cognoscimus principium motus ; hoc autem diversum et oppositum fini, quapropter videbitur alius esse scientie causarum harum singulas speculari. 996b25

Sed et de principiis demonstrativis, utrum unius est scientie aut plurium, dubitatio est ; dico autem demonstrativas et communes opiniones ex quibus omnes monstrant, ut quoniam omne necessarium aut dicere aut negare, et impossibile simul esse et non esse, et quecumque alie tales propositiones, utrum harum una scientia et substantie aut alie, et si non una est, quam oportet appellare que nunc est quesita. Unius igitur esse non est rationabile ; quid enim magis geometrie quam qualiscumque de hiis est proprium obaudire ? Similiter quidem ergo qualiscumque 996b30 est, omnium vero non contingit, sicut nec aliarum ita nec ipsas 996b35 substantias cognoscentis proprium est de eis cognoscere. Simul autem et earum quomodo erit scientia ? Horum igitur cuilibet quid inest et nunc novimus (utuntur enim eis ut notis artes alie) ; 997a1 si autem de eis demonstrativa est, exiget aliquod genus esse subiectum et hec quidem passiones illa vero dignitates eorum (nam de omnibus esse demonstrationem est impossibile), necesse enim ex aliquibus esse et circa aliquid et aliquorum demonstrationem ; igitur omnium esse genus unum aliquid monstra- 997a5 torum accidit, omnes enim demonstrative ipsis dignitatibus utuntur. 997a10

Sed si alia que substantie et que de hiis, que earum principalior et prior est earum ? Universaliter enim maxime omnium principia sunt dignitates, et si est non philosophi, cuius erit alius de eis speculari veritatem et falsitatem ? 997a15

E(*A*^{b}*TJa*) 2 inventionis] *εὕρεσις (8 et] *om.*) 12 alie] *ἑτέρα 15 obaudire] + εἴπερ 19 enim (*a*)] γοῦν (27 earum] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 tetragonizare ut *tr. Bg*^{1} *VuCn* quid^{2}] -od (?) *Sc* est^{2} *om. Ta*^{1}*KoVu* 2 *inventio *Bg*^{2}**g** : inventio /// *Bg*^{1} 3 quando] quam *TaLlPx*,(?)*Bg* 5 alius videbitur *tr. Sc* 7 sed] at vero *Ll*^{2}**g** : /// *Ll*^{1} et *om. WsVuCn* demonstrationis [*sic*] de (*om. Bg*) principiis *tr. BgVuCn* 10 et^{2}] aut *Sc* 12 *alia (*an recte* ?) *Bg*^{1} 13 ergo *Sc* 14 probabile *BgCn* 15 quidem *om. Ll* 16 aliorum *LlSc* 17 simul *scr.* : -iliter *codd.* 20 est *ante* de *Px* : *ante* demonstrativa (*ante* de *Ll*) *LlKoBg* 21 ista *Ll* eorum *om. Bg*^{1}*VuCn* 22 impossibile est *tr. LlVuCn* 25 dignitatibus ipsis *tr. PxKoBgVuCn* 29 non est *tr. LlScKoVuCn*,(?)*Bg*^{1}

Totaliter substantiarum utrum una omnium est aut plures scientie ? Si quidem ergo non una, cuius substantie ponenda est scientia ista ? Unam vero omnium non est rationabile ; et enim demonstrativa una de omnibus esset per se et acciden-
997a20 tibus, si quidem omnis demonstrativa circa aliquod subiectum singularia speculatur accidentia ex communibus opinionibus. Nam circa ipsum quia unius et ex quibus unius sive eiusdem
997a25 sive alius, quare accidentia, sive speculentur hec sive ex hiis una.

Amplius autem utrum circa substantias sola theoria est aut circa eis accidentia ? Dico autem ut, si solidum quedam substantia est et linee et superficies, utrum eiusdem scientie est ea cognoscere et accidentia circa unumquodque genus de quibus mathe-
997a30 matica ostendunt, aut alius. Nam si eiusdem, demonstrativa quedam erit, et que est substantie, non autem videtur, si quid est, demonstratio esse ; si vero diverse, que erit speculans circa substantiam accidentia ? Hoc enim reddere est valde difficile.

Amplius autem utrum sensibiles substantie sole esse sunt
997b1 dicende aut preter eas alie, et utrum unice aut plura genera sunt substantiarum, ut dicentes species et que sunt infra, circa que mathematicas dicunt esse scientias ? Quomodo ergo dicimus species causasque et substantias secundum se, dictum est in
997b5 prioribus de eis sermonibus, multis autem modis habentibus difficultates, nullo minus absurdum dicere quidem aliquas esse naturas preter eas que sunt in celo, sed eas easdem esse dicere sensibilibus nisi quia hec quidem sempiterna illa vero corrupti-

---

E(A^bTJa) 4 per se et (*καθ' αὑτὸ S*)] *om.* 6 opinionibus] + **περὶ — δοξῶν* (997a21-22) (hec] *αὐταὶ* : *αὗται* A^b) 12 est (*ἐστὶν ante ἐπιστήμης* A^b)] *om.* 15 si] **τοῦ* 22 substantias] + *εἶναι*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 substantiarum *om.* Bg^1VuCn una — aut *om.* Sc^1 3 est[1] + esse *BgVuCn* vero] ergo *Sc* 4 et[2] *om.* (*an recte ?*) Bg^2 6 speculantur Sc^1Vu opinionibus + *circa idem igitur genus accidentia per se eiusdem est speculari ex eisdem opinionibus Px^2Bg^2**g** : *an quaedam in memoria latina exciderunt ?* 8 alius + querere $Px^2Bg^1VuCn^1$ *an* et *post* quare *excidit ?* accidens *BgVuCn* speculentur *LlKo*[1] : -etur *cett.* *an* hee *scrib. ?* 12 -dem *om.* Bg^1VuCn 13 *an* mathematice *scrib. ?* 14 aliis Bg^1Vu,(?)*Cn* 15 quidem *Ll* si] *eius quod Bg^2(**g**) : quod Ws^2 : //// Bg^1 : / Ws^1 18 autem *om. Ll* esse] cause *TaPx*[1] sint *Ta* 19 alie *om. Ll* 20 substantiarum sunt *tr. Sc* 22 -que] que *Ta* est + ergo *Sc* : + enim *Bg* 24 alias *Sc* 25 eas[1] ea *TaPxKoVuCn* eas[2] + alias *Vu* : alias *Ko* eadem Ws^2VuCn esse *post* dicere *TaWs* : *om. Sc* 25-26 sensibilibus dicere *tr. Ll*

bilia. Nam per se hominem dicunt esse et equum et sanitatem, aliud autem nichil, simile facientes deos esse dicentibus et 997b10
humane speciei esse ; nichil enim aliud illi fecerunt quam homines sempiternos, nec hii species nisi sensibiles sempiternas. Amplius autem si quis preter species et sensibilia que dicuntur infra ponat, multas habebit dubitationes ; palam enim, quia similiter linee que sunt preter eas et sensibiles erunt et unumquodque 997b15
aliorum generum ; igitur quoniam astrologia harum una est, erit quoddam celum preter sensibile celum et sol et luna et alia similiter celestia. Et quomodo hiis credere oportet ? Nichil enim immobile esse rationabile est, mobile vero omnino impossibile ; 997b20
similiter autem et de quibus optica tractat et in mathematicis armonica ; et enim impossibile est esse preter sensibilia propter easdem causas ; nam si sunt sensibilia infra et sensus, palam quod et animalia erunt infra ea et corruptibilia. Dubitabit autem aliquis 997b25
et circa que existentium querere oportet eas scientias. Nam si in hoc differt geometria a geosophia solum, quia hec quidem horum est que sentimus illa vero non sensibilium, palam quia et preter medicinalem erit alia scientia et preter aliarum singulas inter hanc medicinalem et illam medicinalem; sed quomodo illud 997b30
possibile ? Nam si salubria quedam sunt preter sensibilia, et salubre. Simul autem nec hoc verum, quia geosophia sensibilium est mensurarum et corruptibilium ; corrupta enim esset corruptis.

Sed nec sensibilium erit mensurarum nec enim circa celum 997b35
hoc astrologia. Nec enim sensibiles linee tales sunt quales dicit 998a1
geometer (nichil enim rectum sensibilium ita nec flexum ; tangit enim regulam non secundum punctum circulus sed ut Protagoras ait geometras redarguens), nec motus nec cicles celi similes de 998a5

E($A^b TJa$) 3 esse (A^b)] *om.* (5 dicuntur] *om.*) 10 nichil] οὐδὲ 13 enim] + ταῦτα 16 circa ($A^b Ta$)] παρὰ (21 et] + αὐτὸ) 24 enim] *om.* 28 nec[2]] καὶ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 nichil *post* facientes Sc^1 3 illi *ante* aliud *Ko* : *om. ScVu* 5 quas Px^2Vu scibilia *Ta* 6 enim *om. Ll* 11 rationale (*post* est *Ll*) *LlKoBg* impossibile + est *Sc* 14 si namque [*sic*] *tr. WsKo* sint *TaSc* quod *om. TaScPxBg*[1]*VuCn* 15 animalia] alia Px^2 *VuCn*,(?)*Ko* 19 medicinalem *WsKo* : + et *cett.* alia *ante* erit *Sc* : *an* aliqua *scrib.* ? aliarum] harum *Sc* : harum aliarum *Vu* 20 illud] hoc (*an recte* ?) *WsPxKoBgVuCn* 21 nam + et *Sc* sensibile *Sc* 22 simul *scr.* : -iliter *codd.* 25 astroloya *Ll* 27 pitagoras Sc^1 28 nec[1]] sed *Ll* ciclos $Px^2KoVuCn$: kicles *Ta*

quibus astrologia facit sermones, nec astris puncta naturam habent eandem. Sunt autem aliqui qui dicunt esse et que dicta sunt infra species et sensibilia, non extra sensibilia sed in hiis ;
998a10 quibus accidentia impossibilia omnia quidem pluris est orationis pertransire, sufficit enim et talia speculari. Non enim in talibus congruum est habere sic solum, sed palam quia et species convenit in sensibilibus esse (eiusdem enim rationis utraque ea sunt), amplius autem duo solida in eodem necesse est esse loco, et
998a15 non esse mobilia in motis existentia sensibilibus. Totaliter autem cuius causa quis ponit esse quidem hec in sensibilibus ? Eadem enim contingunt inconvenientia eis que dicta sunt. Erit enim celum aliquod preter celum, tamen non extra sed in eodem loco ; quod magis est impossibile.

998a20 [3] De hiis ergo dubitatio multa quomodo oportet positam habere veritatem, et de principiis utrum oportet genera elementa et principia suscipere aut magis ex quibus cum insint est unumquodque primis, ut vocis elementa et principia videntur esse ea
998a25 ex quibus componuntur voces omnes primis, sed non commune vox ; et diagramatum ea dicimus elementa quorum demonstrationes insunt in aliorum demonstrationibus aut omnium aut plurimorum ; amplius autem corporum qui dicunt esse plura elementa et qui unum, ex quibus componuntur et constant prin-
998a30 cipia dicunt esse, ut Empedocles ignem et aquam et que sunt infra hec elementa dicit esse ex quibus sunt entia que insunt,
998b1 sed non ut genera dicit ea eorum que sunt. Et ad hec autem et ad aliorum, si quis vult naturam speculari, ut lectum, ex quibus partibus est et quomodo compositis, tunc cognoscet eius naturam.

E(A^bTJa) 2 et] μὲν *ταῦτα (5 talibus] τούτων) 8 autem (*cett.*)] τε 9 mobilia] *ἀκίνητα 10 hec] + εἶναι δ' (14 *positam] θέμενον) (15 utrum (A^bT)] πότερα) 17 primis (E^2a)] πρῶτον E^1 22 et²] + ἐξ ὧν 24 infra (μεταξὺ A^ba)] μετὰ (25 et] *om.*) (26 ad] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 eandem habent *tr. PxKoBgVuCn* autem + et *Sc* et + *ea *VuCn*,(?)*Px* : *an* ea *scrib.* ? 4 omnia] sunt Sc^1 5 et *om.* Ta^1 8 autem + et *Ll* loco *post* esse *Sc* : *ante* necesse *LlKoBg* : *ante* esse *cett.* 9 *immobilia (*an recte* ?) Bg^2**g** 10 quidem *om. Ta* 13 est magis *tr.* (*an recte* ?) *PxKoBg* 14 quando (?) *Ta* *an* positum *scrib.* ? 15 genera + et *LlKoBg* 16 quibus + sunt Px^2VuCn 19 et + quia Sc^1 20 aliarum ... plurimarum Px^2VuCn 21 autem *om. Ll* 23 esse dicunt *tr. Sc* 24 que] cum (*an recte* ?) *WsKo* : *om.* Ta^1 insunt *om.* Ta^1 25 ea + esse *s. add.* Px^2 : esse ea *VuCn* : earum *Sc* huc $LlBg^2$

Et ex hiis quidem rationibus non sunt principia genera existentium ; quodsi cognoscimus unumquodque per diffinitiones et 998b5
principia diffinitionum sunt ipsa genera, necesse et diffinitorum principia esse genera. Et si est eorum que sunt accipienda scientia
5 specierum acceptio secundum quas dicuntur entia, specierum principia genera sunt. Videntur autem quidam dicentium elementa existentium unum aut ens aut magnum aut parvum ut 998b10
generibus eis uti.

Sed non possibile dicere principia ipsa. Ratio namque sub-
10 stantie est una ; diversa vero erit que est per genera diffinitio et que dicit ex quibus est que insunt.

Ad hec autem si maxime principia genera sunt, utrum prima 998b15
generum oportet existimare principia aut ultima predicata de individuis ? Et enim hoc dubitationem habet. Nam si universalia
15 sunt magis principia, palam quia suprema generum ; ea namque dicuntur de omnibus. Tot igitur erunt entium principia quot prima genera, quare erunt ens et unum principia substantie ; 998b20
ea namque de omnibus maxime dicuntur existentibus. Non est autem possibile genus existentium unum esse neque unum neque
20 ens ; nam necesse differentias cuiusque generis et esse et unam esse quamlibet, impossibile autem predicari aut species de pro- 998b25
priorum generum differentiis aut genus sine suis speciebus ; quare si unum genus aut ens, nulla differentia nec unum nec ens erit. Sed si non genera, nec principia erunt, si principia genera.
25 Amplius autem que sunt infra concepta cum differentiis erunt genera usque ad individua (nunc autem hec quidem videntur illa 998b30
vero non videntur) ; ad hec autem amplius magis differentie sunt principia quam genera ; et si hec sunt principia, infinita, ut si ita dicatur, erunt principia, aliterque et si primum quis 999a1

E(A^b*TJa*) 2 quodsi (εἰ δ' A^b)] ἢ δ' (7 aut³] καὶ) 9 non] + *ἀμφοτέρως (12 utrum (A^b)] πότερα) 14 si] + ὅτι 17 principia] + *καὶ 21-22 de propriorum generum differentiis] ἄνευ τοῦ γένους καὶ τῶν οἰκείων διαφορῶν : τοῦ γένους ἐπὶ τῶν ο. δ. A^b (25 autem] καὶ)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 4 genera esse *tr. TaLlScWs* 7 aut² *om. Ta*¹ parvum ... magnum *tr. KoBg* 9 sed non possibile] at vero neque *utrobique $Ll^2Px^2Bg^2$(**g**) : ||||||||| Ll^1 ratio + idem Sc^1 14 hoc *om. Ta* 15 genera Px^2VuCn 16 de *om.* Ta^1 igitur] enim *Sc* entium] ea uni Ta^1 17 genera prima *tr. TaLlScWs* erit *LlBgCn* *an* et *post* principia *excidit* ? 18 de omnibus *post* dicuntur *Ll* existentiis *Sc* 20 necesse + est *Ll* cuiuslibet *Sc* 23 quia *Sc* 27 hec] huc *ScWs* 27-28 differentie sunt] differre *Sc* 28 quam — principia² *bis scr.* Ta^1 hec] *an* hee *scrib.* ?

genus principium ponit. Sed si magis principium speciale sit unum, et unum indivisibile, divisibile vero omne sive secundum quantitatem sive secundum speciem, et prius quod est secundum
999a5 speciem, genera vero divisibilia in species, magis unum ultimum erit predicatum ; non enim est genus homo aliquorum hominum. Amplius in quibus et prius et posterius est, non est possibile quod in hiis est aliquid esse preter ea (ut si prima numerorum est dualitas, non erit numerus aliquis preter species numerorum ;
999a10 similiter autem nec figura aliqua preter species figurarum ; quodsi non horum, sistola et aliorum genera erunt ; preter species enim horum maxime videntur esse genera) ; in individuis vero non hoc est primum et illud posterius. Amplius autem ubi hoc quidem melius illud vero vilius, semper quod est melius prius ; quare nichil horum erit genus.

999a15 Ex hiis igitur magis videntur que de individuis sunt predicata esse principia generum ; iterum quomodo oportet ea suscipere principia, dicere facile non est. Principium enim et causam oportet esse preter res quarum principium est, et possibile ab
999a20 eis separatum esse ; tale vero aliquid preter singularia esse quare aliquis suscipit, nisi quia universaliter et de omnibus predicatur ? Sed si propter hoc, magis universalia magis ponenda sunt principia. Quare principia prima erunt genera.

[4] Est autem continua hiis dubitatio et omnium difficillima
999a25 et ad considerandum maxime necessaria, de qua ratio nunc institit. Nam si non est aliquid preter singularia, singularia vero infinita, infinitorum quoque quomodo contingit accipere scientiam ? Nam in quantum unum aliquid et idem, et in quantum universale aliquid est, in tantum omnia cognoscimus.

E(A^bTJa) 2 divisibile] *ἀδιαίρετον* 9 aliqua] *om.* 10 sistola (? *συστολὴ*)] *σχολῇ* 12 primum (*a*)] *πρότερον* (autem] *om.*) 14 nichil (*T*)] *οὐδὲ* (16 quomodo] + *αὖ*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 principium[1] *ante* genus *Vu* : *post* ponit *Bg* : *om. Cn* 2 et unum] et unum autem *Px* : unum autem *VuCnjg* : *an* et unum autem *scrib.* ? 4-5 erit ultimum *tr. Ll* 5 predicamentum Px^2VuCn aliquorum *scr.* : alio- *codd.* 6 et[1] *om. LlVuCn*^{2} : est Cn^1 : [*Bg*] est[1] *om. KoVu* 11 genera ... videntur *tr. Sc* in *om. WsKo*[1]*VuCn* 12 autem *om. Ll* 16 generum principia *tr. Ll* item (?) Sc^2 18 esse *om.* Ta^1Px^1 quare *Sc* est principium *tr. Ll* 23 continua] habita Ll^2g : ///// Ll^1 25 insistit *LlPx*^{2}*VuCn* 26 quoque *Ws* : vero (*an recte* ?) Px^2VuCng : *om. cett.* accidere Px^2VuCn^2 : (?) Cn^1

Sed si hoc est necesse et oportet aliquid esse preter singularia, 999a30
necesse erit genera esse preter singularia, aut ultima aut prima.
Hoc autem quia impossibile nunc dubitavimus.

Amplius si quia maxime est aliquid preter simul totum,
quando predicatur aliquid de materia, utrum, si est species
aliqua, preter omnia oportet aliquid esse, aut preter quedam esse
et preter quedam non esse, aut preter nichil ? Ergo si nichil est 999b1
preter singularia, nichil erit intellectuale sed omnia sensibilia
et scientia nullius, nisi quis dicat esse sensum scientiam.
Amplius autem nec sempiternum est aliquid nec immobile (nam
sensibilia omnia corrumpuntur et in motu sunt) ; sed si sempi- 999b5
ternum nichil est, nec generationem esse possibile est. Necesse
est enim aliquid esse quod factum est et ex quo fit et horum
ultimum ingenitum, si stat et ex non ente generari impossibile ;
amplius autem, cum sit generatio et motus, finem esse est necesse
(motus enim nullus est infinitus, sed omnis est finis, generari 999b10
quod non est possibile quidem generari, impossibile ; quod
autem est generatum est esse necesse quando primum factum
est) ; amplius autem si materia est quia est ingenita, multo
rationabilius est esse substantiam, quod hec aliquando fit esse ;
nam si nec hec erit nec illa, nichil erit omnino, sed si hoc est 999b15
impossibile, necesse est aliquid esse preter sinolon, formam et
speciem.

Sed si hoc iterum quis ponit, dubitatio in quibusdam hoc
ponit, in quibusdam non. Nam quia in omnibus non existimatur,
manifestum ; non enim ponemus domum aliquam preter domos 999b20
aliquas. Ad hec autem utrum substantia una est omnium, ut
hominum ? Sed impossibile est ; non enim unum omnia quorum
substantia una. Sed multa et differentia ? Sed et hoc extra

E(A^bTJa) 2 necesse — singularia (*cett.*)] *om.* 5 species (*Ta*)] *om.* 10 autem (A^b)] *om.* 15 finem (*S*)] καὶ πέρας 20 esse² (*Ta*)] *om.* 24-25 quibusdam[1.2]] *τίνων hoc ponit (τοῦτο θήσει *T*)] *θήσει τοῦτο 25 in[1]] *καὶ ἐπι existimatur] οἷόν τε 26 ponemus] + εἶναι

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 erit necesse *tr. TaLl* 3 dubitamus *Sc* 4 amplius + autem *ScWsPxBg*²*VuCn* quam *Ll* 8 nichil] nil *Sc* erit] est *Ll* 9 sensum esse *tr. LlWsKoBgVug* 11 corrumpuntur omnia *tr. Ll* si *om. LlVu* 13 enim est *tr. LlKo* 15 est] erit *WsKoBg* 19 que *Bg*,(?)*Ll* 20 substantia *Ta* fit] sit *TaScPxVuCn*,(?)*Ws* 24 -dam **om. LlWsKo*[1]*Bg*²*jg* 25 ponit] *-et (*ante* hoc² (24) *WsKo*) *WsKoBg*²*jg* in] *et in (*an recte* ?) *LlPxjg* -dam **om. LlWsKo*[1]*Bg*²*jg* 28 sed + hoc *Sc* unum enim *tr. Sc*

rationem. Simul autem et quomodo fit materia horum singulum et est sinolon ea ambo ?

999b25 Amplius autem et de principiis et hoc dubitabit aliquis. Nam si specie sunt unum, nichil erit numero unum, nec unum iterum unum ipsum et ens ; et scire quomodo erit, nisi quid fuerit unum in omnibus ?

Sed et si numero unum et unum quodlibet principiorum, et non quemadmodum in sensibilibus alia aliorum (ut in hac sillaba 999b30 specie eadem existente et principia specie eadem ; et enim ea sunt numero diversa), quodsi non ita sed que sunt existentium numero unum sunt, non erit preter elementa nichil aliud ; nam dicere numero unum aut unumquodque dicere nichil differt ; sic 1000a1 enim dicimus unumquodque numero unum, universale vero quod in hiis est. Ut si vocis elementa numero essent determinata, tot omnes litteras esse necesse esset quot elementa, duobus quidem eisdem non existentibus nec pluribus.

1000a5 Non minor dubitatio modernis et prioribus relinquitur, utrum eadem corruptibilium et incorruptibilium principia sunt aut diversa. Nam si eadem sunt, quomodo hec quidem incorruptibilia illa vero corruptibilia, et propter quam causam ? Igitur Esiodiste 1000a10 et omnes qui theologi erant solum ad eos persuasionem curaverunt, nos autem spreverunt (deos enim facientes principia et ex deis esse facta, que non gustant nectar ipsum et manna mortalia dicunt esse, palam quod ea nomina sibi nota dicentes ; et etiam 1000a15 de prolatione harum causarum preter nos dixerunt ; nam si gratia voluptatis ea tangunt, non est causa existendi nectar et

---

E(*A*^{b}*TJa*) 4-5 unum iterum unum ipsum (ἓν αὖ τὸ ἓν ?)] αὐτὸ ἓν : *αὖ τὸ ἓν *Syr.*^{l}, *a* 11 unum (*E*^{2}*A*^{b}*Ta*)] *om.* (12 dicere^{1}] *om.*) 26 causa] αἴτια

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 rationem] bonum *VuCn* similiter *LlSc* *WsVuCn*^{1} 2 est *post* et *WsKoBg*^{2} : *om. Sc* : *ante* et *cett.* 3 autem *om. Ll* et^{2} *om. LlVu* 4 unum^{3} *post* iterum *Ws* : **om. Kog* 5 unum] unde et *Ll* et^{1} *om. Ll*^{1} 7 et^{1} *om. LlKo*^{1} et unum *om. Ta*^{1}*Ko* principium (?) *WsKo* 8 quomodo *Sc* 9 specie eadem^{2}] eadem *Px*^{1} : eadem specie (se *Vu*) existente *Px*^{2}*VuCn* ea *om. Sc* 10 existentium + principia *Ll* 11 sunt + nec iterantur secundum numerum in principia *Ll* (*vide Alb.*) 14 terminata *Px*^{2}*VuCn* 15 est *Px*^{2}*VuCn* 16 nec] aut *Px*^{2}*VuCn* 18 sunt *ante* principia *TaSc* : sint *BgVu* an *LlVu* 20 vero *om. Ta* esyodiste *Ll* 21 persuasione *WsPxKoBgVuCn* 22 principia facientes *tr. Sc* deis + principia *Sc* 23 esse *om. WsKo* 24 quia *Sc* sibi] igitur *Vu*,(?)*Cn* : *om. Px* 25 si *om. Ll*^{1} 26 voluntatis *Px*^{1}*Cn*^{1}

manna, si vero existendi, quomodo erunt sempiterni cibo egentes ?) — sed de fabulose sophizantibus non est dignum cum studio intendere ; de dicentibus vero per demonstrationem oportet 1000a20
audire interrogantes quare ex eisdem existentia hec quidem sempiterna secundum naturam sunt, illa vero corrumpuntur existentium. Sed quoniam nec causam dicunt nec rationabile est sic habere, palam quia nec eedem nec cause eorum erunt. Et enim quam existimat aliquis dicere maxime ei confesse, Empe- 1000a25
docles est, et hic idem passus est ; ponit enim principium quoddam causam corruptionis odium, videbitur autem nichil minus et hoc generare extra unum ; nam omnia ex hoc sunt preter deum. Dicit ergo : « Ex quibus omnia et quecumque sunt et quecumque 1000a30
erunt, et arbores pullulaverunt et viri et femine, bestieque et vultures et aqua nutriti pisces, et dei longevi ». Et preter hec palam quia si non esset in rebus, essent unum omnia, ut ait ; 1000b1
nam quando conveniunt, tunc « ultimum scit odium ». Propter quod et accidit ei felicissimum deum minus prudentem esse aliis ; non enim cognoscit elementa omnia ; nam odium non 1000b5
habet, notitia vero similis simili. « Terram namque per terram cognovimus et per aquam aquam et per affectum affectum et odium per odium difficile ». Sed unde ratio, hoc etiam palam, quia accidit 1000b10
ei odium non magis corruptionis quam existendi causam ; similiter autem nec amor existendi, colligens enim in unum corrumpit alia. Simul quoque transmutationis eius causam nullam dicit nisi quia sic aptum natum fuit ; « sed quando magnum odium in membris nutritum est, ad honorem intendebat 1000b15
perfecto tempore qui mutabilis dissolvit sacramentum » ; quasi necessarium ens transmutari ; causam vero ex necessitate nullam ostendit. Attamen tantum solum dicit cum confessione ; non enim existentium hec quidem corruptibilia illa vero incorrupti-

---

E(A^b*TJa*) 7 eedem] + *ἀρχαὶ 8 quam] ὅνπερ 11 hoc (*T*)] + τἆλλα 12 et quecumque sunt] ὅσα τ' ἦν : ὅσα τ' ἦν ὅσα τ' ἐστὶν A^b 13 erunt (A^b)] + ὀπίσσω 15 (quia] γὰρ) esset (A^b)] ἐνῆν 16 scit (*a*)] ἴστατο 19 namque] + *φησί 27 mutabilis] + πλατέος

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 7 sic + se *Bg* : si *Ll* heedem *PxVu* : eadem *principia (*an recte* ?) *Wsjg* eorum *ante* cause *VuCn* : *post* erunt *Bg* 8 quam] quecumque *Ws* : *an* quem *scrib.* ? Empedocles *scr.* : -cl' *LlWs* : -clis *cett.* 9 enim *om. Ll* 14 volucres *Ll* hec + que dicta sunt *Ll* 19 namque + *ait Px^2*jg* 20 cognoscimus *KoVu* 24 corrumpit] corporum ponit *Ll* 27 quasi] quod *TaWs* : quia *Vu*

1000b20 bilia facit, sed omnia corruptibilia preter elementa. Dicta vero dubitatio est, cur hec quidem, illa non, si ex eisdem sunt.

Ergo quia non sunt eadem principia, tot dicta sunt ; si vero diversa principia, una quidem dubitatio utrum incorruptibilia et hec erunt aut corruptibilia ; nam si corruptibilia, manifestum
1000b25 quia necessarium et ea ex aliquibus esse (omnia enim corrumpuntur in ea ex quibus sunt), quare contingit principiorum alia principia esse priora, hoc autem impossibile, sive stet sive in infinitum vadat ; amplius autem quomodo erunt corruptibilia,
1000b30 si auferantur principia ? Si vero incorruptibilia, cur ex hiis quidem incorruptibilibus existentibus corruptibilia erunt, ex diversis vero incorruptibilia ? Hoc enim non est congruum, sed aut impossibile aut multa ratione eget. Amplius autem nec conatus
1001a1 est aliquis diversa dicere, sed eadem omnium dicunt principia. Verum primum dubitatum corrodunt ut hoc parum quid accipientes.

1001a5 Omnium autem ad considerandum difficillimum et ad cognoscendum veritatem maxime necessarium, utrum unum et ens substantie existentium sunt, et utrumque eorum non aliquid aliud ens, hoc quidem unum illud vero ens est, aut oportet
querere quid est ipsum ens et unum quasi subiecta alia natura. Hii namque illo modo illi hoc modo putant naturam se habere.
1001a10 Plato namque et Pythagorici non aliud aliquid ens nec unum sed hoc idem naturam esse, quasi existente substantia eorum idem unum esse et ens aliquid ; alii vero de natura, ut Empedocles,
quasi ad notius reducentes dicunt, quia unum ens est ; videbitur
1001a15 enim dicere hoc amorem esse (causa namque est hic unum

---

$E(A^bTJa)$ (1 vero] + νῦν) 2 illa] + *δ' 14 dicere (A^b)] *om.* 18 unum ... ens] *tr.* 24 idem] αὐτῶν (*eorum] *om.*) 25 ens aliquid ($A^b a$)] ὄντι 26 reducentes dicunt] ἀνάγων λέγει (27 namque] γοῦν)

TaLlSc(WsPxKoBg ; VuCn) 1 vero] autem *Sc* 2 non] *vero Bg^1Vu : *vero non (*an recte* ?) Bg^2 si] sed *ScPx*^{1} ex *om. Ko*^{1}*VuCn* 4 in- *om. Ll*^{1} 5 si + ex *Ta* 8 principia *om. Sc* autem + hoc *Ta*^{1} : + est *Sc* 12 est *post* congruum *Sc* : *om. Ll*^{1} 13 autem *om. Ll* 15 dubitantum *Vu* : -ant *Ko* : -antes *Ws* 17 ad^2 + considerandum *Ll* (*vide Alb.*) cognoscendam *Ll* 18 necessarium + est (*ante* maxime *VuCn*) *LlPx*^{2}*VuCn* 19 -que *om. Sc*^{2}*Px*^{2}*BgVuCn* non] unum *Sc* : // *Ta* 21 quasi] quia (?) *Px* : quodque *Vu* aliqua *Sc* 22 isto *Ll* 23 pitha- *Ll* aliquid aliud *tr. WsVuCn* 24 naturam *LlWs* : -a *cett.* eorum] ipsorum *Sc* : *an e correct. pro* idem ? 26 quia] quod *Ll* 27 namque] autem *KoBg* est *om. Ll* hec (?) *VuKo* unum *om. KoBg*^{1}

omnibus inesse), alii vero ignem, alii aerem dicunt esse unum hoc et ens, ex quo entia et esse ⟨et esse⟩ facta. Similiter et qui plura ponunt elementa ; necesse namque et hiis tot dicere ens et unum quot principia dicunt esse. Accidit autem, si quidem 1001a20
quis non ponit esse quandam substantiam unum et ens, nec aliorum esse universalium nullum (ea namque sunt universalia maxime omnium ; si vero non est aliquid unum neque ens, vix aliorum aliquid erit preter ea que dicta sunt singularia), amplius autem non existente unius substantia, palam quia nec numerus 1001a25
erit quasi natura aliqua ab existentibus separata (numerus enim unitates, unitas vero quod unum aliquid est) ; sed si quid est idem unum et ens, necesse est substantiam eorum esse ens et unum ; non enim aliud aliquid universaliter predicatur nisi ea ipsa.

Sed si quid dicitur ens ipsum et ipsum unum, multa erit 1001a30
dubitatio quomodo erit diversum aliquid preter ea, dico autem quomodo erunt uno plura entia. Quod enim diversum est ab ente non est, quare secundum Parmenidis rationem accidere est necesse unum omnia esse entia, et hoc est ens. Utrumque vero 1001b1
difficile ; sive namque non sit unum substantia sive sit unum idem, substantiam esse numerum est impossibile. Si autem non, dictum est prius quare ; quodsi est, eadem est dubitatio et de ente. Ex aliquo namque preter ens erit id aliud unum. Nichil enim esse 1001b5
est necesse ; sed omnia entia aut unum aut multa quorum est unum quodlibet. Amplius si indivisibile est unum, secundum Zenonis dignitatem nichil erit (quod enim nec additum nec ablatum facit maius nec minus, existentium esse non dicit ; quasi 1001b10
palam quia entis existente mensura ; et si mensura, corporale ; hoc enim omnino ens ; alia vero quomodo addita faciunt maius,

---

E(A^b*TJa*) 15 dicitur] γ' ἔσται (19 est] εἶναι) 21 non] + ἢ
22-23 ex aliquo (*Ja*)] ἐκ τίνος 27 nec minus (A^b)] *om.* esse] + τοῦτο

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 ⟨et esse⟩ facta] et esse *suppl.* : et facta esse *Kog* : facta *cett.* 3 dicere + et *Ll* 4 unum + et *Ta* 5 quantam *Ta* substantiam + et *PxKoBg* 6 nullis *PxVuCn* universalia sunt *tr. TaScWs* 9 autem *om. Ll* 9-10 erit numerus *tr. Ll* 12 unum idem *tr. TaScWsVu* 13 enim *om. Ta*[1] aliquid aliud *tr. LlScVuCn* 17 una *TaWs* 19 entia esse *tr. PxVuCn* utroque (?) *Ko* : utrobique Ws^2**g** : utr /// Ws^1 : *an* utroque *vel* utrimque *scrib.* ? 22 prius *ante* est[1] *Sc* : *post* quare Ws^1 23 idem *Sc* nil *Ll* 26 neque ... neque *Sc* 27 nec] aut Ws^1 : vel *VuCn* quasi] -re *WsPx*

quomodo nichil, ut superficies et linea, punctum vero et unitas nullatenus) ; sed quoniam sic speculatur ponderose, et non
1001b15 convenit esse indivisibile, quare et sicut ad illum habeatur responsio (maius enim non faciet sed plus additum tale) ; sed quomodo ex uno tali aut pluribus erit mensura ? Simile namque est et lineam ex punctis dicere. Sed et si quis ita suscipiat quod,
1001b20 ut quidam dicunt, fiat ex uno ipso et alio non uno aliquo numerus, nichil minus est querendum quare et quomodo quandoque numerus quidem quandoque vero mensura erit quod factum est, si non unum inequalitas et eadem natura est. Nec enim ut ex uno
1001b25 et ea nec quomodo ex numero aliquo et ea fiant mensure, palam.

[5] Horum autem habita est dubitatio utrum numeri et corpora et superficies et puncta substantie alique sunt aut non. Nam si non sunt, diffugit aliquid ipsum ens et quenam entium substantie ;
1001b30 passiones enim et motus et ad aliquid et dispositiones et orationes nullius videntur substantiam significare (dicuntur enim omnia de subiecto aliquo et nichil hoc aliquid) ; que vero maxime substantiam significare videntur, aqua et ignis et terra ex quibus
1002a1 composita corpora constant, horum calores quidem et frigiditates et similes passiones non sunt substantie, corpus vero ea patiens solum remanet ut ens aliquod et substantia aliqua existens.
1002a5 Sed corpus est minus substantia superficie et ea linea et ea unitate et puncto ; hiis enim diffinitur corpus, et hec quidem sine corpore contingere videntur esse, corpus vero sine hiis esse est impossibile. Unde multi quidem et priores substantiam et ens putabant corpus
1002a10 esse alia vero huius passiones, ergo et principia corporum entium sunt principia ; posteriores vero et sapientiores hiis esse opinabantur numeros. Quemadmodum ergo dicebamus, si non sunt

---

E(A^b*TJa*) 2 sic (A^b)] οὕτος (6 punctis] + εἶναι) 14 aliquid (a)] τί 18 ignis ... terra] *tr.* 22 minus (*cett.*)] ἥττων 24 esse² (*T*)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 punctus *Ll* unitas] linea *Vu* 2 speculatur (-ntur Ll^1) sic *tr. Sc* 3 contingit (*an recte* ?) *WsKoVuCng* sic (*an recte* ?) *Kog*

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 8 quandoque *post* quidem (9) *Ll* 9 vero *om. ScVu* 10 in- *om. LlWs* 11 ea¹ *Ws* : eadem *Vu* : eodem *cett.* 12 horum] hiis (?) Ll^2 autem *om. Sc* et] vel *Ta* : *om. VuCn* corpora] causa *Vu* 13 sint *LlWsBg* 14 distinguit *Px* que namque *Sc* : que natura *Vu* entium + et Px^2*VuCn* 15 rationes *Ws* : omnes *Vu* 18 substantiam *ante* maxime (17) *Sc* videntur + et *Ll* : + sunt *Px* terra *scr.* : cetera *codd.* 22 et ea linea *om. Ta*¹

substantia ea, omnino nulla substantia sunt nec ens nullum ; non enim horum accidentia dignum est vocare entia.

Sed si hoc quidem confitetur, quia magis sunt substantia 1002a15
longitudines corporum et puncta, qualium corporum sint ea non videmus (nam in sensibilibus impossibile esse), nulla erit substantia. Amplius ea omnia videntur dimensiones esse corporis, hoc quidem ad latitudinem illa vero ad profunditatem aliud ad 1002a20
longitudinem. Ad hec autem similiter una est in solido quocumque figura ; quare si nec in lapide Mercurius, nec medietas cubi in cubo sicut determinatum ; non erit nec firmum nec superficies (nam si quecumque, et hec quamvis etiam sit determinans medietatem), eadem autem ratio est et in linea et in puncto et 1002a25
unitate, quare si maxime quidem substantia est corpus, hoc autem magis ea, nec sunt ea nec substantie alique, diffugit quidem aliquid ipsum ens et aliqua substantia entium. Nam ad dicta et que sunt circa generationem et corruptionem accidunt irrationabilia. Videtur enim substantia non ens prius nunc esse aut 1002a30
prius existens posterius non, et cum generatione et corruptione ea pati ; puncta vero et lineas et superficies non contingit neque fieri neque corrumpi, quandoque quidem existentes quandoque vero non existentes. Nam quando copulantur aut distinguuntur corpora, simul quandoque quidem una copulatorum quandoque 1002b1
due disiunctorum fient ; quare non compositum est sed corruptum, discretorum que sunt prius non existentes (non enim indivisibile punctum divisum est in duo), et si generantur et corrumpuntur, ex aliquo generantur. Similiter autem se habet 1002b5
circa quod nunc est ipsum in tempore ; non enim hoc contingit fieri et corrumpi, attamen aliud videtur semper esse, non substantia aliqua existens. Similiter autem palam quia se habet et

---

E(A^bTJa) 8 una est (ἕν ἐστιν *Ta*)] ἔνεστι quocumque] *ὁποιονοῦν 10 nec firmum] *om.* 11 sit (εἴη G^bI^b)] ἦν 14 quidem (*a*)] *om.* 15 aliquid (*a*) ... aliqua] τί ... τίς 23 compositum] συγκειμένων : συγκειμένου A^b 24 *que sunt] *tr.*

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 ullum *WsPxBg* 5 nam + si *Ll* erunt *LlSc* 6 *an* divisiones *scrib.?* 8 *quecumque (*an recte ?*) Bg^2**g** 10 determinatum + est *LlWsVuCn* non] nec *Ll* 12 in^2 *om. Ll* et^3 + in *Sc* 14 ea^1] eo *WsBg* 15 ad dicta] addita *PxVuCn* 18 et^1 *om. Ll* 21 distinguntur *Ll* 23 quare + sic copulatum *Ll* 24 *an in* sunt que *transponend.?* enim] autem *Ll* 29 aliqua *scr.* : aliqua vel alia *Ws* : alia vel alia *cett.*

1002b10 circa puncta et lineas et superficies ; eadem enim ratio ; nam omnia similiter aut termini aut divisiones sunt.

[6] Omnino vero dubitabit aliquis quare et oportet querere quedam preter sensualia et que sunt infra, ut quas ponimus
1002b15 species. Nam si ideo, quia mathematica a presentibus in alio quodam differunt, esse vero plura simili specie non differunt, non erunt eorum principia numero determinata (quemadmodum nec presentium litterarum numero quidem omnium non sunt prin-
1002b20 cipia determinata, sed specie, nisi quis sumat huius sillabe aut huius vocis ; harum enim erunt et numero determinata, — similiter autem et in eis que sunt infra ; infinita namque et illic sunt specialia), quare si non sunt preter sensibilia et mathematica alia quedam qualia dicunt species ipsas quidam, non erit una
1002b25 numero et specie substantia, nec principia entium numero erunt quanta aliqua sed specie. Ergo si hoc est necessarium, et species necessarium est propter hoc esse. Et enim si non bene certificaverunt dicentes, sed est hoc quod volunt, et eos ea necesse est dicere, quia specierum singula substantia quedam est et non secundum accidens.

1002b30 Sed si ponimus species esse et unum numero principia et non specie, diximus que contingere necesse est impossibilia.

Hiis autem affine est querere utrum potestate sunt elementa aut aliquo alio modo. Nam si aliter, prius aliquid erit principiis
1003a1 aliud (prior enim erit potestas causa illa, sed possibile non est necessarium illo modo se habere) ; si vero potestate sunt elementa, nichil entium esse contingit ; nam possibile est esse quod nondum
1003a5 est ens ; fit enim non ens, nichil autem fit impossibilium esse. Eas igitur dubitationes querere necessarium est de principiis, et utrum universalia sunt aut, ut dicimus, singularia. Nam si

---

E(A^bTJa) 2 divisiones (*cett.*)] διαίρεσις 3 querere] + ἄλλ' 6 plura (πολλὰ τὰ A^b)] πολλ' ἄττα differunt²] + ὥστε (10 enim] δ') 20 unum (A^bTa)] *om.* 23 aliter (+ πως *J*)] + πῶς 25 illo modo] + πᾶν

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 2 dictiones Px^2VuCn 3 quare *om. Ta* 4 preter] disputat *Ws* : *om. Bg* sensibilia (*an recte* ?) *ScWsBg* 5 aliquo *LlSc*²*WsPxBg* 6 quodam *om. Ll* 7 eorum *om. Sc* 9 sillabe] simile *PxVu*,(?)*Cn* 10 huius *om. Ll* 11 illinc *Sc* 13 erit + et *Ll* 15 aliqua Bg^2 : alia *cett.* specie] -es Ll^1 17 hoc est *tr. ScCn* quia *Sc* 21 necesse *om. Sc* est *om.* Ll^1 22 ad finem *Vu* 23 alio aliquo *tr. Sc* 24 enim *om. Ll* causa] cum *Vu* 25 necessarium + ergo *Ll* 26 nundum *LlBg* 27 impossibile *Ll* 28 ergo *WsBg* 29 sint *ScVu*

universalia, non erunt substantie (nichil enim communium hoc aliquid significat sed quale quid, substantia vero hoc aliquid est ; sed si est hoc aliquid et ponitur quod communiter predi- 1003a10
catur, multa erit animalia Socrates, ipseque homo et animal,
si significat singulum hoc aliquid et unum) ; — si igitur univer-
salia sunt principia, ea contingunt ; si autem non universalia
sed quasi singularia, non erunt scibilia (universales enim sunt 1003a15
omnium scientie), quare erunt principia diversa priora principiis
universaliter predicata, si futura est esse eorum scientia.

E(*A*^{b}*TJ*a) (2 quale quid (? οἱόνδε ; a)] τοιόνδε) (3 ponitur (a)] ἐκθέσθαι) 4 ipseque] + *καὶ

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 2-3 hoc ... est[1]] quale ... erit *Vu* 3 quod + quia *Sc* : *post* communiter (-ni *Vu*) *PxVuCn* 4 erit *TaWsBg* : erunt *cett.* animalia + homines *Vu* Socrates + scilicet *Ws* ipseque + *et (*an recte* ?) *Wsj* 8 priora + a *Sc* 9 scientia + explicit liber tertius *Ws*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER QUARTUS⟩

1003a21 [1] Est scientia quedam que speculatur ens in quantum est ens et que huic insunt secundum se. Ea vero nulli est in parte dictarum eadem ; aliarum enim nulla intendit universaliter de ente in quantum est ens, verum partem eius abscidentes aliquam 1003a25 circa quidem hanc speculantur ipsum accidens, veluti scientiarum mathematice. Quoniam autem principia et extremas querimus causas, palam quia cuiusdam illas nature secundum hanc esse est necesse. Si ergo et entium elementa querentes ea quesie- 1003a30 runt principia, necesse et entis elementa esse non secundum accidens sed in quantum sunt entia ; unde et nobis entis in quantum est ens prime cause sunt accipiende.

[2] Ens autem multis quidem dicitur modis, sed ad unum et unam aliquam naturam et non equivoce, sed quemadmodum 1003a35 salubre omne ad sanitatem, hoc quidem in conservatione, illud vero in actione, aliud quia est signum sanitatis, hoc autem quia 1003b1 illius est susceptibile, et medicinale ad medicinam (hoc enim habendo medicinam dicitur medicinale illud vero existendo susceptibile ad eam et aliud per actus existentium medicine), similiter autem alia sumemus hiis dicta.

1003b5 Ita vero et ens multipliciter dicitur quidem, sed omne ad unum principium ; hec enim quia substantie, entia dicuntur,

---

E(A^bTJa) (7 quidem] *om.*) (9 hanc] αὑτήν) (20 per actus *existentium] τῷ ἔργον εἶναι)

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit quartus *Ws* : *spat. tit. vac. Px* : *om. cett.* 5 universaliter *post* ente (6) *Ll* : *om. Ta*¹ 6 est *post* ens *Px* : *om. Ta* verum] sed *Ws* abscindentes *TaWsPxVu*,(?)*Cn* 7 quidem + partem *Ta*²*Ws* : + scilicet entis partem *Sc*² : partem *Ll* accidens ipsum *tr. Ll* velut *Sc* 10 est *ante* esse *PxBgVuCn* : *post* necesse *Ws* necessarie *Vu*,(?)*Bg* 11 necesse + est *LlWs* 14 modis dicitur *tr. Ll* et + ad *LlScBg* : + non *Vu* 15 aliquam *ante* unam *ScPx* : aliam *Bg*¹*Vu* 16 omne] esse (*post* sanitatem *Sc*) *TaLlScWsVu* : *om. Cn* illud] aliud *Ll* 19 subtile *LlBgVuCn* 20 *an* existentiam *scrib.* ? 22 vero *om. PxCn*

illa vero quia passiones substantie, alia quia via ad substantiam aut corruptiones aut privationes aut qualitates aut effectiva aut generativa substantie aut ad substantiam dictorum, aut horum quorundam negationes aut substantie ; quare et non ens esse 1003b10
non ens dicimus. Quemadmodum ergo et salubrium omnium una est scientia, ita hoc et in aliis. Non enim solum circa unum dictorum unius est scientie speculari sed ad unam dictorum naturam ; et enim ea modo quodam circa unum dicuntur. Palam ergo quia 1003b15
entia unius est speculari in quantum entia. Proprie vero primi est scientia, et ex quo alia pendent, et propter quod dicuntur. Ergo si hoc est substantia, substantiarum oportet principia et causas habere philosophum ipsum.

Omnis autem generis unius et sensus unus est et scientia, ut 1003b20
grammatica una ens omnes speculatur voces ; quapropter et entis in quantum ens quotcumque species speculari unius est scientie genere et species specierum. Si igitur ens et unum idem et una natura, quia se ad invicem consequuntur ut principium et causa, sed non ut uno verbo ostensa (nil autem restat nec si similiter 1003b25
suscipimus, sed primum magis) ; idem enim et unus homo et ens homo et homo, et non diversum aliquid ostendit secundum dictionem repetitam ipsum « est homo et homo et unus homo » (palam autem quia non separatur nec in generatione nec in cor- 1003b30
ruptione) ; similiter autem et in uno, quare palam quia additio in hiis hoc ostendit, et nichil aliud unum preter ens, amplius autem cuiusque substantia unum est non secundum accidens, similiter et quod ens aliquod. Quare quot unius sunt species, tot et entis ; de quibus quid est eiusdem scientie genere speculari, 1003b35
dico autem ut de eodem et simili et aliis talibus. Fere autem

---

E(A^bTJa) 4 quorundam (*T*)] τινὸς 9 entia²] + παντα χοῦ 15 in quantum ens (A^bJ^2a)] *om.* 21 ipsum (τὸ *cett.*)] τί est (*T*)] *om.* 24 hoc (? τοῦτο)] ταὐτὸ

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 5 dicimus + non *Ta*¹ 6 hec *Px* 7 est unius *tr. TaSc* sed + et *Ll*²*Bgg* dictorum] -arum *Ta* 8 enim *om. Ll* dicitur *Px*²*Cn*¹ 9 in quantum entia *post* entia¹ *Ll* 10 et¹ *post* quo *Sc* 13 unius + // *Sc* et¹ *om. LlWs* 15 in quantum + est *LlBgVu* 18 non *om. Sc*¹ ut *om. Ll*¹*Sc*¹ uno verbo] una ratione *Ws*²*Bg*²*g* : un ///// *Ws*¹ si *om. Sc*¹*Vu* 20 et homo *om. Ta* secundum — homo³ (21) *om. Sc*¹ 21 repetitam dictionem *tr. BgVu* : [*Sc*¹] ipsum + quod *Sc*² : [*Sc*¹] unus *ante* et² *Ll* : *om. Ws* : [*Sc*¹] 22 palam autem *om. Sc* 24 aliud + est *LlWsPxCn*² 26 aliquid *Px*²*VuCn* 27 quid *scr.* : -dem *codd.* est *post* eiusdem *Bg* : *om. Vu*

1004a1 omnia referuntur contraria ad principium illud ; speculata sunt autem et ea in ecloga contrariorum. Et tot partes sunt philosophie quot substantie ; quare aliquam esse primam est necesse
1004a5 et eas habentem. Existunt enim recte genera ens et unum habentia ; quapropter et hec sequuntur scientie. Est enim philosophus ut mathematicus dictus ; et enim ea partes habet, et prima quedam et secunda est scientia et alie deinde in mathematibus.

1004a10 Quoniam autem unius est opposita speculari, et uni oppositum est pluralitas, et negationem et privationem unius est speculari, quia utrumque speculatur unum cuius negatio aut privatio (hec autem que simpliciter dicitur quia non inest illi aut alicui generi ; hinc igitur uni differentia adest propter quod est in
1004a15 negatione ; illius enim absentia negatio est ; in privatione vero subiecta quedam fit natura de qua dicitur privatio). Sed uni pluralitas opponitur, quare opposita dictis, diversumque et dissimile et inequale et quecumque alia dicuntur aut secundum
1004a20 ea aut secundum pluralitatem et unum, est dicte cognoscere scientie ; quorum unum quid et contrarietas est ; differentia namque quedam contrarietas est et differentia diversitas. Quare quoniam multipliciter unum dicitur, et ea multipliciter quidem dicentur, attamen unius omnia cognoscere est. Non enim si
1004a25 multipliciter, diverse, sed si nec secundum unum nec ad unum rationes referuntur, tunc diverse. Quoniam vero omnia ad primum referuntur, ut quecumque unum dicuntur ad primum unum, similiter dicendum est et de eodem et diverso et con-

---

E(A^bTJa) 12 (autem] *om.*) illi (*cett.*)] ἐκεῖνο (13 propter] *παρὰ) 18 ea (ταῦτα *T*)] ταὐτὰ dicte (*cett.*)] τοῖς εἰρημένοις 22 *est cognoscere (A^b)] *tr.* 24 referuntur (A^bJa)] ἀναφέρεται

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 illud] hoc *Ws* **g** 2 egloga *LlScCn* 4 eis habitam *Ws*²(**g**) 5 qua- *om. Ta*¹ enim] autem *Sc* 7 quedam *Bg*² : -idem *cett.* alia *ScBg* 9 uni + enim *Ta* 9-10 est opposita [*sic*] *tr. Ll* : opponitur *Px*²*VuCn***g** : [*Px*¹] 11 utrimque (?) *Ta* speculantur *BgVu*,(?)*Sc* 12 aut *om. Ta*¹ 13 hinc] huic *LlScBg* ergo *Sc* *preter (*an recte ? e corr.* ?) *Bg* est *post* negatione (14) *Ll* 16 et *om. Ta* 19 quid *scr.* : -dem *codd.* est *om. PxVuCn* differentia — est (20) *om. Ta*¹ 20 quedam *om. LlSc* : [*Ta*¹] et (*om. Px*¹) differentia (+ est *Ta*¹ : *om. Px*¹) diversitas *ante* differentia (19) *Sc*¹ 21 unum *ante* multipliciter¹ *Sc* : *post* dicitur *VuCn* quidem *ante* multipliciter² *BgVuCn* : *bis scr. Ws* : *om. Ll* 22 unius + scientie *Sc* *est *ante* cognoscere *LlWs* : *om. PxVu* 22-23 si multipliciter *Bg*² . si / / *Bg*¹ : simpliciter *cett.* 24 vero] ergo *Sc* 26 et¹ *om. LlWsPx* et² + de *ScPxBg*

trariis se habere ; ergo divisum quotiens dicitur singulum, sic reddendum est ad primum in singulis predicamentis quomodo ad illud dicitur ; hec enim habendo illud, illa vero faciendo, alia 1004a30 vero secundum alios dicentur modos.

Palam ergo, quod in questionibus dictum est, quia unius est de hiis et substantia sermonem habere (hoc autem erat unum dubitatorum), et philosophi de omnibus est posse speculari. 1004b1 Nam si non philosophi, quis est qui investigat si idem Socrates et Socrates sedens, aut si unum uni contrarium, aut quid est contrarium aut quotiens dicitur ? Similiter autem et de aliis talibus. Quoniam ergo unius in quantum est unum et entis in 1004b5 quantum est ens, eedem secundum se passiones sunt, sed non in quantum numeri aut linee aut ignis, palam quia illius scientie et quid est est in eis cognoscere et eorum accidentia. Et ideo non peccant qui de eis intendebant quasi non philosophati, sed quia primum est substantia, de qua nichil audiunt, quoniam sicut 1004b10 sunt et numeri et in quantum numeri proprie passiones sunt, ut imparitas paritas, commensuratio equalitas, excedentia defectio, et ea que secundum se ad invicem insunt numeris. Similiter autem et solido et immobili et mobili et levi et gravi sunt alia 1004b15 propria), sic et enti in quantum ens est quedam propria, et ea sunt de quibus est philosophi perscrutari veritatem. Signum autem : dialetici namque et sophiste eandem subinduunt figuram philosopho, quia sophistica apparens solum est sophia et dialetici de omnibus disputant, sed omnibus commune est ens, disputant 1004b20 autem et de hiis, scilicet quia philosophie sunt ea communia. Nam circa idem genus versatur et sophistica et dialetica cum philosophia, sed differt ab hac quidem modo potestatis, ab illa vero vite proheresi ; est autem dialetica temptativa de quibus 1004b25

E(A^bTJo) 4 dicentur] + τοιούτους 8 est (F^b)] ἔσται 14 in eis] *om.* (16 primum] πρότερον) 17 et²] **om.* numeri² (? ἀριθμοῦ)] ἀριθμός 19 se] + καὶ 26 (et] *om.*) communia (? κοινὰ)] οἰκεῖα

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 divi-] diver- *Sc*¹ 3 hoc *PxVu*,(?)*Cn* facienda *Sc* 4 dicuntur *Sc* 5 ergo *om. Ta*¹ 7 est *ante* de *LlSc* : *om. Bg*¹ 9 est *om. Sc* 10 et *om. Ll* 12 ens *ante* est *WsVu* : + et *Ta*¹ 13 aut¹] et *Sc* 14 est *semel tantum TaPxVu* et eorum *om. Sc* 17 et¹ *om. Ll* et² **om.* (*an recte* ?) *PxVuCn* 19 numeris insunt *tr. Ll*¹ 20 autem *om. Ll* et mobili *ante* et² *Cn* : *om. Ws* 21 est ens (+ sunt *Sc*) *tr. LlScBg* 22 veritatem perscrutari *tr. Ll* 24 sophista *Sc*¹*Px* est solum *tr. Ll* 25 ens est *tr. ScWsCn* 27 versantur (*an recte* ?) *LlWsVu* et¹ *om. Ll* 28 differt + et *Ta*¹ : -unt *WsCn* 29 vero + modo *Sc*

philosophia est sciens, et sophistica visa quidem, ens vero non.

Amplius contrariorum alia coelementatio privatio, et omnia referuntur ad ens et non ens et ad unum et pluralitatem, ut
1004b30 status unius et motus pluralitatis ; entia vero et substantiam confitentur ex contrariis fere omnes componi ; omnes quidem principia contraria dicunt ; hii namque impar et par, illi vero calidum et frigidum, alii finem et infinitum, alii amorem et odium. Omnia vero et alia reducta videntur ad unum et plurali-
1005a1 tatem (sumatur enim ipsa reductio nobis), principia vero omnia que sunt preter alia, quasi ad unum et ens genera ea cadunt. Palam igitur ex hiis quia unius est scientie ens in quantum est ens speculari. Omnia namque aut contraria aut ex contrariis,
1005a5 principia vero contrariorum unum et pluralitas. Et ea unius scientie, sive secundum unum dicuntur sive non, ut forsan habet veritas. Attamen et si multipliciter dicitur unum, ad primum alia dicentur et contraria similiter, et si non est ens aut unum
1005a10 universaliter idem in omnibus aut separabile, ut forsan non est, sed hec quidem ad unum illa vero deinde. Et ideo non est geometre speculari quid contrarium aut perfectum aut unum aut ens aut idem aut diversum, nisi ex condicione. Ergo quia unius est scientie ens in quantum est ens speculari et que insunt ei
1005a15 in quantum ens, manifestum, et quia non solum substantiarum sed et existentium eadem est theorica, et dictorum et de priore et posteriore, et genere et specie, et toto et parte et aliis talibus.

1005a20 [3] Dicendum tamen utrum unius aut diverse scientie de vocatis in mathematibus dignitatibus et de substantia. Palam autem quia unius est et eius que est philosophi, que de hiis perscrutatio ; omnibus enim existentibus, sed non generi alicui separatim

---

E(A^b*TJa*) 9 *omnia] καὶ παντελῶς 10 unum et ens] *om.* 16 similiter (A^b)] + καὶ διὰ τοῦτο 17 universaliter (*S*)] + *καὶ 27 (philosophi] + καὶ) perscrutatio (ἐπίσκεψις A^b)] ἐστὶ σκέψις 28 enim] + *ὑπάρχει

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 et *om. Ta* 3 et non ens *om. Px*²*VuCn* et³ + ad *WsVuCn* : *om. Ta*¹ 5 fere omnes *post* substantiam (4) *Ll* quidem + enim *LlSc* 6 par ... impar *tr. TaSc* 7 finem] finitum *Ws* 8 et¹ *om. LlBg* 9 *an* omnino *scrib.* ? 15 et *om. WsVu*,? *Ll*¹ 16 dicuntur *Sc* 17 universaliter] -le *et (*an recte* ?) *Ws* : + *et *Bg*²***g*** aut] autem *Ta*,(?)*Ll* 18 sed *om. Ll* geometra *Sc*¹ 19 aut unum *ante* aut¹ *Vu* : *om. Bg* 21 scientie est *tr. Ll* 22 in quantum + est (*an recte* ?) *TaSc* 23 et¹ *om.* (*an recte* ?) *TaLlScPx*²*Bg* et³ *om. BgVuCn* 28 enim + *insunt (*an recte* ?) *Bg*² : *om. VuCn*¹

proprio aliorum. Et utuntur omnes, quia entis in quantum est ens, unumquodque enim genus est unum ; in tantum vero utuntur 1005a25
in quantum eis sufficiens est, hoc autem est quantum continet genus de quo demonstrationes ipsas ferunt. Quare manifestum quod in quantum sunt entia, insunt omnibus (hoc enim est eis commune) ; circa ens ergo in quantum est ens cognoscentis et de hiis est speculatio. Unde nullus particulariter intendentium nititur dicere aliquid de eis, si vera aut non, nec geometra nec 1005a30
arismeticus, nisi physicorum quidam, merito hoc facientes ; soli namque putantur de tota natura intendere et de ente. Sed quoniam est adhuc physico aliquis superior (unum enim aliquod genus est natura entis), ipsius universalis et circa primam 1005a35
substantiam theoricantis et de hiis erit perscrutatio ; est autem 1005b1
sophia quedam physica, sed non prima. Quicumque vero conantur dicere dicentium quidam de veritate, quo oportet modo recipere, propter ignorantiam Analeticorum hoc faciunt ; oportet enim de hiis prevenire prescientes sed non audientes querere. 1005b5

Quia igitur philosophi et de omni substantia speculantis in quantum est et de omnibus sillogisticis principiis est perscrutari, palam ; congruit autem maxime cognoscentem circa unumquodque, ut habet, dicere firmissima rei principia, quare et de 1005b10
entibus in quantum sunt entia omnium firmissima. Est autem hic philosophus ipse. Et firmissimum omnium principiorum est circa quod mentiri impossibile est ; notissimum enim esse tale est necesse (nam circa ea que ignorant decipiuntur omnes), et non condicionale. Erat enim necessarium habere quemlibet 1005b15
entium intelligentem, hoc non condicio ; cognoscere autem est necessarium quemlibet cognoscentem, et venire habenti est necesse. Ergo quia tale principium omnium est firmissimum,

---

E(A^b*TJa*) 1 entis (*cett.*)] ὄντως 2 unum (A^{b1})] ὄν 8 eis (A^b)] + ἤ 14 quicumque (ὅσοι)] ὅσα (15 dicere] *om.*) 19 omnibus] *om.* 20 unumquodque] + γένος 26 erat (ἦν)] ἤν quemlibet] *ὁτιοῦν 27 cognoscere (τὸ γνωρίζειν A^b)] ὃ γνωρίζειν 28 *quemlibet] ὁτιοῦν

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 3 est¹ *om. Ta*¹ 5 eis *ante* est *ScBg* : *post* commune (6) *LlWs* 7 hiis] quibus *Sc* 8 aliquid *ante* dicere *Ll* : *post* eis (hiis *Cn*) *ScVuCn* non + vera *VuCn* 9 nisi] sed *Ll*² quidem *Sc*¹ : *om. Ll* 13 theoricantis *scr.* : -ti (+ quasi *Sc*) *codd.* 15 quidem *LlWs* : quid *Sc* 16 analecticorum *Ll* 18 quia + quidem *Ll*² omnium *LlScWsVuCn* 19 est¹] esse *Ta*¹ 21 rei — firmissima (22) *om. Ta*¹ 24 esse *om. Sc* 26 *quodlibet (*an recte* ?) *Ll*²*Sc*² 27 entium] ens *Ll* autem + quemlibet *Px* 28 quemlibet] *an* quod- *scrib.* ?

palam. Quid vero sit illud, postea dicam. Idem enim simul
1005b20 inesse et non inesse eidem et secundum idem est impossibile (et quecumque alia determinata sunt, sint determinata etiam ad logicas difficultates) ; idem autem omnium firmissimum est principiorum ; habet enim dictam determinationem. Impossibile namque suscipere quemlibet idem esse et non esse, et non quem-
1005b25 admodum quidam putant dicere Eraclitum. Non enim est necesse, que aliquis dicit, ea et suscipere ; si vero non contingit simul inesse eidem contraria, determinentur ergo nobis eadem propositione consueta ; contraria vero si quidem est opinio opinioni
1005b30 que est contradictionis, palam quia impossibile simul suscipere eundem esse et non esse idem ; simul enim habebit contrarias opiniones qui de hoc mentitur. Quapropter omnes demonstrantes in eam reducunt ultimam opinionem ; natura namque principium et aliarum dignitas ea omnium.

1006a1 [4] Sunt autem quidam qui, ut diximus, dicebant contingere idem esse et non esse et existimare ita. Utuntur autem ratione hac multi in eis que sunt de natura. Nos autem nunc accepimus quasi impossibili existente simul esse et non esse, et per hoc
1006a5 ostendimus quia firmissimum id principium omnium est. Dignantur autem et hoc demonstrare quidam propter apedepsiam ; est enim apedepsia non cognoscere quorum oportet querere demonstrationem et quorum non oportet ; omnium enim esse demonstrationem est impossibile (nam in infinitum procederet,
1006a10 quare nec ita foret demonstratio), si vero quorundam non oportet querere demonstrationem, que dignantur magis esse tale principium dicere non habent. Est autem demonstrare quidem argu-

---

E(A^b*TJa*) 3 (determinata sunt] προσδιορισαίμεθ' ἄν) etiam] **om.* 6 et non²] **om.* 10 si quidem] *om.* 15 dignitas (? ἀξίωμα τῶν)] *ἀξιωμάτων (16 diximus] + αὐτοί τε) (18 in eis que sunt] καὶ τῶν) (23 oportet] + ὅλως) (27 quidem] *om.*)

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 quod (?) *Ll* 3 sint] sunt *PxBg*¹*Vu* etiam *ante* determinata² *VuCn* : **om. Bg* 4 loycas *Ll* facultates *Sc*¹ id (*an recte* ?) *Ll* autem *om. Sc* 6 et non² **om.* (*an recte* ?) *Bg*² 7 Eraclitum dicere *tr. Ll* est *post* necesse (8) *Ll* : *om. PxBg* 8 dicit *ante* aliquis *Vu* : *om. Ll*¹*Cn* 9 eidem inesse (in *Sc*²) *tr. LlWsBg* ergo + contraria *Px*² *VuCn* 13 monstrantes *Ll*² 15 *dignitatum (*an recte* ?) *Wsg* 18 qui *Wsg* 19 impossibile *Ll* esse¹ *om. Sc*¹ esse²] est *Ta* propter *Ws* 20 quod *Ws* est *post* id *Ll* 26 demonstrationem querere *tr. Sc* 27 dicere *post* habent (*an recte* ?) *TaSc* argumentantem [*sic*] ... demonstrare *tr. Sc*

mentative et de hoc quod impossibile est, si solum quid dicit qui dubitat ; si vero nichil, derisio est querere rationem ad nullam habentem rationem, in quantum non habet rationem ; similis enim plante talis in quantum talis est. Argumentative 1006a15
5 vero demonstrare dico differe et demonstrare, quia demonstrans quidem opinabitur quidem querere quod est in principio, sed nec talis existens argumentatio erit et non demonstratio. Principium vero ad omnia talia non dignari aut esse aliquid dicere aut non esse (hoc enim forsan opinabitur a principio querere), 1006a20
10 sed significat in quantum in eo et in alio ; hoc etenim necesse, si dicat aliquid. Sin autem, talis non erit sermo, nec ei ad se ipsum nec ad alium. Sed si quis hoc dederit, erit demonstratio ; ecce namque aliquid erit diffinitum ; sed causa non demonstrans, 1006a25
verum sustinens ; destruens enim rationem sustinet rationem.
15 Primum ergo manifestum quod hoc idem verum est, quia significat nomen esse aut non esse hoc aliquid, quare non omne sic 1006a30
et non sic se habet ; amplius si homo significat unum, sit hoc animal bipes. Dico autem et unum significare hoc ; si hoc est, si quidem homo, hoc erit homini esse (nil autem restat nec si
20 plura quis dicat significare solummodo tamen quasi diffinita, 1006b1
ponatur enim in singulis rationibus diversum nomen ; dico autem ut si non dicat homo unum significare, sed multa, quorum una sit ratio animal bipes, si unum, si vero diverse et plures, sed diffinite numero ; ponatur enim proprium nomen secundum 1006b5
25 unamquamque rationem ; si autem non ponatur, sed infinita signi-

---

E(A^b*TJa*) 4 est (*TJ*)] *om.* 6-7 sed nec (ἀλλ' οὐδὲ)] ἄλλου δὲ 7 talis (A^b)] + αἰτίου 9 forsan] + *τις 10 significat] σημαίνειν in quantum] γέ τι : γε A^b 18 (et] **om.*) est (A^b)] + ἄνθρωπος 19 si *quidem] ἂν ἦ τι : ἂν εἰ τι A^b erit (A^b)] ἔστι (20 quasi] *om.*) 22-23 una sit (A^b)] ἑνὸς μὲν εἷς 23 si unum si] εἰσι : εἷεν A^b 25 rationem (*cett.*)] τῶν λόγων

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 quod *scr.* : quidem *codd.* est *om. Ll* dicit quid *tr. Sc* 4 enim + est *Ll*[1] est *om. Ll* argumentantem *Sc* 5 dico *ante* demonstrare[1] *Sc* : *bis scr. Ws* 8 talia non *scr.* : talium *codd.* 9 hec *PxCn* a principio] *aliquis principium *Ws* : *an* aliquis a principio *scrib.*? 10 et] vel *LlSc* etenim + est *Bg* : enim (*an recte* ?) *Sc* necesse + est *Sc* 11 sermo] ratio *Vuj* 13 namque *om. Ll* erit aliquid *tr. Ll* non] hoc *Ll* demonstrans] denumerans *Vu* 14 rationem[1] *om. Ta* 17 et] aut *Ll* 18 et **om.* (*an recte* ?) *Sc* 19 quidem] *an* quid est *scrib.* ? hoc] hic *Ws PxVuCn* erat *TaVu* nichil *Sc* 20 dicat quis *tr. Ll* definita *Ll* 21 nomen diversum *tr. LlWs* 23 sit ratio *LlWsPx* : ratio sit (est *Vu*) *tr. cett.* 24 definite *Ll*

ficare videtur, palam quia non erit ratio ; nam non unum significare nichil significare est, sed non significantibus nominibus aufertur ad invicem disputatio, et secundum veritatem et ad
1006b10 ipsum ; nichil enim contingit intelligere nichil intelligentem unum, sed si contingit, imponatur huic rei nomen unum), et sit, ut a principio dictum est, significans aliquid ipsum nomen et significans unum. Nec sic contingit ' hominem esse ' significare ' non
1006b15 esse hominem ', si ' homo ' significat non solum de uno, sed et unum (non enim hoc dignamur unum significare quod est de uno, quoniam sic et musicum et album et homo unum significarent, quare unum omnia erunt ; univoca namque). Et non erit esse et non esse idem nisi secundum equivocationem, ut si quem
1006b20 hominem vocamus, alii non hominem vocent ; dubitatum vero non hoc est, si contingit simul idem esse et non esse hominem secundum nomen, sed secundum rem. Si autem non significat diversum ' homo ' et ' non homo ', palam quia ' non esse hominem ' non erit diversum ab ' esse hominem ', quare erit ' homi-
1006b25 nem esse ' ' non hominem esse ' ; unum enim erunt. Nam hoc significat esse unum, ut vestimentum et indumentum, si ratio una ; si vero fuerint unum, et unum significabit hominem esse et non hominem. Sed datum est quia diversum significat. Necesse itaque, si quid est verum dicere quia homo, animal esse bipes
1006b30 (hoc enim significat quod homo erat) ; sed si hoc necesse, non contingit non esse idem animal bipes (hoc enim significat ' necesse esse ', ' impossibile non esse hominem '), non igitur contingit simul verum esse dicere idem hominem esse et non
1007a1 esse hominem. Eadem autem ratio et in non esse hominem ; nam ' hominem esse ' et ' non hominem esse ' diversum significat, si ' album esse ' et ' hominem esse ' diversum ; multum

---

E(A^bTJa) (1 videtur] φαίη) 4 *non (A^b)] μηθὲν (17 non erit diversum] *om.*) 20 et] *om.* 21 *datum est] ἐδέδεικτο 23 significat quod ... erat] ἦν ὃ ἐσήμαινε ... hoc (A^bE^2a)] τότε 25 impossibile] + εἶναι

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 namque *Ll* 2 sed *om. Ll* 3 ad² + id *Sc* 4 nichil²] *non *Sc*² : nisi *Vu*² 7 si *BgCn*¹ 8 significat *post* solum *Ll* 9 hoc *post* dignamur *Bg* : *om. Ta*¹*Ws* 10 et¹ *ante* sic *Bg* : *om. LlSc* 11 namque + erunt *Sc* 12 idem *ante* et *Ll* 14 est hoc *tr. Ll* idem *post* esse¹ *Px*¹ : *om. Px*²*VuCn* esse² + idem *Px*¹ 16 non homo ... homo *tr. Ll* 17 non] nec *Ll* 18 non esse *tr. Sc* erit *LlWsBg* 19 et *om. Ta* 20 fuerit *PxVu* 21 datum] *an* demonstratum *scrib.* ? 22 quid *scr.* : -dem *codd.* esse] est *Sc* 23 quod] quia *Sc* 25 hominem *om. LlSc*

enim opponitur illud magis, quare significat diversum. Si autem
et album natura idem et unum significat, item idem dicemus 1007a5
quod et prius dictum est, quia unum omnia sunt et non solum
opposita. Si autem hoc non contingit, contingit et quod dictum
est, si respondetur interrogatum. Sed si addit interroganti
simpliciter et negationes, non respondetur interrogatum. Nichil 1007a10
enim obest esse idem et hominem et album et alia mille in
pluralitate ; attamen interrogante, si verum est dicere hominem
hoc esse aut non, respondendum est unum significans et non
addendum quia album et nigrum et magnum. Et enim impossibile
est que sunt infinita accidentia permeare ; aut igitur omnia 1007a15
permeentur aut nullum. Similiter etiam si et milies est idem homo
et non homo, non est respondendum interroganti si est homo,
quia est simul et non homo, si non et alia quecumque acciderunt
sunt respondenda, quecumque sunt aut non sunt ; si enim hoc 1007a20
non facit, non disputat.

Omnino vero destruunt qui hoc dicunt substantiam et quid
erat esse. Omnia namque dicere accidere eis est necesse, et
hominem esse aut animal esse et non esse. Nam si quid fuerit
quod est hominis esse, hoc non erit non hominem esse aut non
esse hominem (etenim huius sunt negationes) ; unum enim erat 1007a25
quod significabat substantiam, et hoc erat alicuius substantia.
Significare vero substantiam est quia non est aliud quid id esse.
Quodsi fuerit ei quod est hominem esse quod est non hominem
esse, aut quod non esse hominem, aliud erit, quare dicere eos 1007a30
est necesse quia nullius talis erit ratio, sed omnia secundum
accidens ; hac enim diffinita est substantia et accidens ; album

---

E(A^bTJa) 2 natura] $\phi\eta\sigma\epsilon\iota$ (significat] $\sigma\eta\mu\alpha\acute{\iota}\nu\epsilon\iota\nu$) (4 *et] *om.*) 10 et nigrum (*cf. a*)] *om.* 16 non[1]] *om.* (18 et] + $\ddot{o}\pi\epsilon\rho$) 19 et] *om.* 21 etenim] + $\alpha\mathring{\upsilon}\tau\alpha\iota$ 22 (significabat (A^bTa)] $\grave{\epsilon}\sigma\acute{\eta}\mu\eta\nu\epsilon$) substantiam] *om.*

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 diversum significat *tr. Ll* 2 et[1] *om. ScVuCn* unum ... idem[1] *tr. Ll* significat *post* idem[1] *Sc* idem[2] *om. Ta* 3 et[1] ... est] est ... *Sc* 4 non hoc *tr. LlWs* et] id (*an recte* ?) *Ll* : contigit id *Sc*[2] : *om. Sc*[1] 6 et *om. Ws* negationes] -nem *Ll* responditur *WsBg* 8 attamen + si *Sc* 10 nigrum ... album *tr. Sc* et[1] ... et[2]] vel ... aut *Bg* 11 permeare] permanere *Bg* 12 etiam] autem *Sc* et *ante* si *TaSc* : *om. LlWs,*(?)*Cn* miles *Ll*[1]*Px*[1] 13 est[1] *om. Ll*[1] 14 quoniam *VuCn* : quod *Ws* accidunt *Sc* : -ere *Ws* 18 necessarie (?) *Ll* 19 esse[1] *om. Ll* et non esse *om. Ll* 21 huius] hoc *Ws* 22 significabit *Ll* 23 aliud + quam *Ll* id *om. Ll* 24 esse + idem *Sc* 25 esse[2] (+ homini *Sc*[1]) *post* hominem *ScPx* eos dicere *tr. BgVuCn* 26 erit] est *Sc*

enim homini accidit quia est albus, sed non quia albedo. Si vero omnia secundum accidens dicuntur, nullum erit primum uni-
1007a35 versale, sed si semper accidens de subiecto aliquo significat
1007b1 predicationem. In infinitum ire est necesse ; verum impossibile ; non enim plura duobus complectitur ; accidens enim non acci- 5
denti accidit, nisi quia ambo eidem accidunt, dico autem ut
1007b5 album musicum et hoc album, quia ambo homini accidunt. Sed non Socrates musicus ita, quia ambo accidunt alicui diverso. Quoniam igitur hec quidem ita illa vero sic dicuntur accidentia, quecumque sic dicuntur ut album Socrati, non contingit 10
1007b10 infinita esse in superius, ut Socrati albo diversum aliquod accidens ; non enim fit aliquod unum ex omnibus, nec albo aliquod aliud erit accidens, ut musicum ; non enim hoc magis illi quam illud huic accidit, et simul diffinita sunt, quia hec quidem accidentia illa vero ut musicum Socrati ; quecumque vero sic, 15
1007b15 non accidenti accidunt per accidens, sed quecumque illo modo, quare non omnia secundum accidens dicuntur. Erit igitur aliquid et substantiam significans. Sed si hoc, ostensum est quia impossibile simul predicari contradictiones.

Amplius si contradictiones simul de eodem vere sunt omnes, 20
1007b20 palam quia omnia erunt unum. Erit enim idem triremis et murus et homo, si de omni aliquid et affirmare et negare contingit, quemadmodum est necesse dicentibus rationem Protagore. Nam alicui si videtur non esse triremis homo, palam quia non est
1007b25 triremis ; quare et est, si contradictio vera. Et fit ipsum Anaxa- 25
gore, simul res omnes esse ; quare nichil vere unum esse. Indefinitum enim videtur dicere, et putantes ens dicere de non ente

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 quia^{2}] *om.*) (6 accidit] συμβεβηκός) 14 accidentia] οὕτω συμβέβηκε 18 et] + ὡς 22 et^{2} ... et^{3}] ἢ ... ἢ 26 unum esse (ἓν ὑπάρχειν *T*)] ἐνυπάρχειν 27 *videtur] ἐοίκασι

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 accidit homini *tr. TaLlSc* 4 predicationem + et *Ta* ire est necesse (-arie *Ll*) *LlWsPx* : ire necesse est (*om. Ta*^{1}) *Ta Sc* : erit ire de necessitate *BgVuCn* 7 album^{1} + est *Ta*^{2}*Px* 8 quia] -que *BgVu* 11 in *om. Px*^{2}*BgVuCn* superius] inferius *Ws* Socrati + ut *BgCn* : + aut *Vu* aliquod] -quid *Ll* 12 aliquod^{1}] -quid (*an recte* ?) *Ta WsBgVuCn* 12-13 aliud aliquod *tr. WsPx* 15 musicum] album *BgVuCn* 17 quid *Ta* 20 simul *post* eodem *Ll* 21 triremi (?) *Ta*^{1} murus] uniremis *Ta*^{2}*LlScWs* : m / (?) *Ta*^{1} 23 pitagore (-y- *Ws*^{1}) *Ll*^{2}*Ws*^{1} 24 homo *om. Sc*^{1} est *om. Sc* 25 triremis] terrenus *Sc*^{1} fit] sic *Sc* ipsum + dictum (id est se dictum *Ta*^{2}) *Ta*^{2}*LlWs* : *om. Vu* 26 quasi (?) *LlSc* esse unum *tr. Sc* 27 *an* videntur *scrib.* ?

dicunt ; nam potestate ens et non endelechia indefinitum est. Sed dicenda est eis de omni affirmatio et negatio ; inconveniens 1007b30
enim si unicuique sua quidem negatio inest, que vero diversi quod non inest ei non inerit. Dico autem ut si verum est dicere hominem quia non homo, palam quia triremis et non triremis. Ergo si est affirmatio, necesse est et negationem ; sed si non 1007b35
est affirmatio, negatio inerit magis quam que sua. Ergo si ipsa 1008a1
inest, inerit et ipsius triremis ; quodsi ea, et affirmatio.

Ea ergo contingunt hanc dicentibus rationem, et quia non est necesse dicere et negare. Nam si verum quia homo et non 1008a5
homo, palam quia nec homo nec non homo erit ; nam duorum due negationes, si autem una ex utrisque illa, et ea una erit opposita.

Amplius aut circa omnia ita se habet, et est album et non album et ens et non ens, et circa alias dictiones et negationes modo 1008a10
simili, aut non, sed circa quasdam quidem et circa quasdam non. Et si quidem non circa omnes, ee erunt confesse ; si vero circa omnes, iterum aut de quibuscumque dicere et negare et de quibuscumque negare et dicere, aut de quibus quidem dicere et negare, sed de quibuscumque negare non de omnibus dicere. 1008a15
Et si sic, erit aliquid firmiter non ens, et ea erit firma opinio, et si ipsum non esse firmum quid sit et notum, notior ei erit dictio aut opposita negatio ; si vero negando similiter de quibus est negare, de hiis est necessarium dicere aut verum dividentem dicere, ut quia album et iterum quia non album, aut non. Et si 1008a20
quidem non verum dividentem dicere, non dicit ea et sunt nichil (sed non entia quomodo pronuntiabit aut intelliget ?),

---

E(A^b*TJ*) (2 et] ἤ) 5 triremis[1] (A^b)] *om.* (10 et[1]] ἤ) 20 de omnibus (*cett.*)] πάντως 22 ei] *om.* 23 aut ... negatio (ἤ ... ἀπόφασις A^b)] *om.* negando] *om.* 23-24 de quibus est (καὶ ὧν ἔστιν A^b)] καὶ ὅσα 24 de hiis est (A^b)] *om.* 27 intelliget (A^b)] βαδίσειεν

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 non + ens *Ll* endelichia *LlScPxBgVu* 2 sed + si *Ta*[1] inconveniens + videtur *LlScWs* 3 unicuique + enim *Sc* quidem *om. LlScWsBgVu* 6 sed] et *Sc* 8 et[1] *om. Ll*[1] 14 autem *TaSc*[1]*WsPxVu* albus ... non albus *Ll* 15 et[1] *om. Sc* 17 ee *Ll*[2] : hee *Ws*[2] : esse *cett.* 18 iterum] verum *WsVu* et[1]] // *Ll*[1] : *om. ScCn*[1] : [*Px*] negare ... dicere *tr. Sc* et[2]] aut *Cn* : aũ et *Sc* : *om. Ta* : [*Px*] 19 quibus quidem] quibuscumque *Sc* 21 ea] ita *Sc*[1] 22 esse + est *Sc*[1] : est *Px* notum + et *Bg*[1]*Vu* notior] notorium *Sc* ei *post* erit *PxVuCn* : *om. Ll* 23 negatio] affirmatio *Vu* negando] negatione simpliciter *Bg* 24 necessarium] verum *Sc* 26 dicere dividentem *tr. BgVu* 27 pronuntiabit (-iat *Cn*) + aliquis *Px*[2]*Cn*

et omnia erunt unum, ut et prius dictum est, et idem erit homo
1008a25 et deus et triremis et eorum contradictiones (sed si similiter de
unoquoque, nichil differet hoc aliud ab alio ; nam si differt,
hoc erit verum et proprium) ; similiter autem et si dividentem
contingit verum esse, significat ipsum dictum, ad hoc autem 5
quia omnes verum dicent et omnes mentientur, et idem se
1008a30 ipsum falsum dicere confitetur. Simul autem palam quia de nullo
est ad hoc perscrutatio ; nichil enim dicit. Nec enim ita nec non
ita dicit, sed ita et non ita ; et iterum ea negat ambo, quia nec
ita nec non ita ; nam si non, novit aliquid determinatum, quo- 10
1008a35 niam quando affirmatio vera est, negatio est falsa, et si ea vera,
1008b1 affirmatio falsa. Non ergo simul idem dicere et negare vere.
Sed forsan dicet hoc esse a principio positum.

Amplius igitur aut habere suscipiens aut non habere mentitus
est, qui vere ambo verum dicit ? Nam si verum dicit, quid erit 15
1008b5 ipsum dictum, quia talis est entium natura ? Si vero non verum
dicit, sed magis verum dicit qui illo modo existimat, quomodo
se habebunt entia, et hoc verum erit, quare non simul et non
verum. Sed si similiter et omnes mentiuntur et vera dicunt, nec
1008b10 pronuntiandum nec dicendum est tali ; simul enim ea et non 20
ea dicit. Si autem nichil suscipit sed similiter existimat et non
existimat, quid differenter habet a plantis ? Unde et maxime
manifestum est quia nullus ita disponitur nec aliorum nec
dicentium hanc rationem. Quare namque vadit domum et non

E(A^bTJ) 3 hoc] *om.* 5 verum esse (? ἀληθεύειν)] ἀληθεύοιεν significat (σημαίνει)] συμβαίνει 10 novit (? ᾔδη)] ἤδη aliquid (+ πω A^b)] + εἴη quoniam (? ἐπεὶ)] ἔτι εἰ 11 vera^2 (A^b)] + ᾖ (12 *ergo] ἂν εἴη) (14 igitur (ἄρα)] ἆρα) 17 quomodo] ἤδη πως (18 quare] καὶ) 19 et^2 (*cett.*)] + οὐκ 20-21 ea$^{1.2}$ (A^b)] ταὐτά 24 domum (? μέγαράδε)] Μέγαράδε

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 et^2 *om. WsCn* 2 deus et *Ws* : idem *cett.* si *Ws* : *om. cett.* 3 differet *Sc* : differret *Ta*^{2}*LlPxCn*,?*Vu* : differt *WsBg* : *om. Ta*^{1} differt] differret (?) *PxCn* : -unt *Vu* 4 verum] unum *Ta* 5 esse] dicere (*an recte* ?) *Vu* 6 omnes *om. Ll*^{1} 7 confitentur *Sc* simul *scr.* : -iliter *codd.* 8 est *om. Ta*^{1}*Sc* nec^1] non *Ll* 11 est^2 *post* falsa *Vu* : *om.* (*an recte* ?) *LlCn*^{2} : [*Cn*^{1}] ea + est *Ll* 12 affirmatio + est *Ta* falsa + est *Sc* ergo] *an* erit *scrib.* ? similiter *Ta* 13 hoc esse *post* principio *LlWs* 14 amplius + autem *LlScCn* 15 vere] -o (*an recte* ?) *Ws*^{2} : / *Ws*^{1} 16 quia *ScWs* : quare *cett.* 19 sed si *Ws* : sed *TaLlPxBg* : si *Sc*,(?)*Cn* : *om. Vu* 20 simul *scr.* : -iliter *codd.* 21 existimat *WsVu* : exsti- *Ll*^{1}*PxCn* : esti- *cett.* non *om. Ll*^{1} 22 existimat *WsVu* : exsti- *Ll*^{1} *Cn* : esti- *cett.* 23 est *om. BgVu* nullo *Ta* 24 rationem hanc (*an recte* ?) *tr. LlCn*

acquiescit putans ire ? Nec forsan recte vadit viam ad puteum 1008b15
aut torrentem, sed videns eum timens, quia non similiter
putans non bonum esse incidere et bonum ? Palam ergo quia
hoc quidem melius suscipit hoc autem non melius. Sed si hoc,
et hoc quidem bonum, illud autem non bonum et hoc quidem 1008b20
dulce illud vero non dulce suscipere est necesse. Non enim ex
equali omnia querit et suscipit, quando putans melius aquam
bibere et hominem videre, deinde ea querit ; et equidem oporteret,
si idem esset similiter et homo et non homo. Sed quod dictum
est, nullus qui non videtur hec quidem timens illa vero non. 1008b25
Quare, sicut, videtur, omnes suscipiunt habere simpliciter, si
non circa omnia, sed circa meliora et deteriora. Et si non scientes
sed opinantes, multo magis curandum est de veritate, quemad-
modum infirmo magis quam sano de sanitate ; et enim opinans 1008b30
ad scientem non salubriter disponitur ad veritatem.

Amplius si quia maxime omnia sic se habent et non sic,
sed et hoc magis et minus verum est in natura entium ; non
enim similiter dicemus duo paria et tria neque similiter mentietur
qui quatuor pente opinatur et qui mille. Quodsi non similiter, 1008b35
palam quia alter minus, quare magis verum dicit. Si ergo quod
magis affinius, erit aliquid verum quo affinius quod magis verum. 1009a1
Et si non est, tamen aliquid est firmius et verius, et a ratione
liberi erimus non mixta et menti diffinire quid prohibente. 1009a5

[5] Est autem ab eadem opinione Protagore ratio, et necesse
similiter eos ambos aut esse aut non esse ; nam si que videntur

---

E(A^b*TJ*) 1 recte] + ἔωθεν 2 torrentem] + ἐὰν τύχῃ videns eum] φαίνεται 5 *bonum^{1,2} (? ἀγαθὸν)] ἄνθρωπον 7 melius] + εἶναι 17 *verum est] ἔνεστιν : ἕν ἐστιν *J* 18 dicemus] + εἶναι 19 pente (*cett.*)] πάντα 25 eos ambos (A^b)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 ire putans *tr. LlWs* recte] item *Ta* : + item *Sc*^{1} : ratione (?) *Px* 2 eum videns *tr. LlWs* timens + est *Ta*^{2}*WsVu* similiter + est *ScCn* 3 putans + est *LlWs* 5 bonum ... bonum] *an* hominem ... hominem *scrib.* ? autem] vero *WsPxBgCn* 6 vero] autem *Sc* suscipere + autem *Sc* necesse *ante* est *Ws* : -arie (?) *LlCn* 7 querit omnia *tr. Ll* 8 oportet *LlPxCn* 9 et^1 *om. ScWs* homo^2 *om. Ta*^{1} 10 nullus + est *Sc*^{2}*WsPxVuCn* 11 sicut *Ws* : si *Sc* : sic *cett.* simpliciter habere *tr. Ll* 11-12 si non *scr.* : sed non omnes *Ws* : sive *cett.* 12 sed] sive *Ll ScWs* 15 ad veritatem *om. LlSc* 16 maxime *post* omnia *Bg* : *post* sic^1 *Ws* 17 et^1 *om. Ta* magis *LlWs* : maius *cett.* verum] *an* unum *scrib.*? 18 neque *Ws* : nec *Sc*^{2} : nam *cett.* 19 -si non *om. Ta*^{1} 22 firmius est *tr. Ll* 24-25 similiter necesse *tr. TaLlScVuCn* 25 eas ambas (*an recte* ?) *Ws* aut^1 — esse^2 *bis scr. Sc*^{1}

omnia sunt vera et apparentia, necesse omnia simul vera esse
1009a10 et falsa esse (multi namque contraria sibi invicem suscipiunt, et non ea opinantes sibi mentiri putant ; quare necesse idem esse et non esse), et si hoc est, necesse visa omnia esse vera (opposita namque sibi invicem opinantur mentientes et verum
1009a15 dicentes ; ergo entia si sic se habent, verum dicunt omnes). Quia ergo ab eadem sunt sententia utreque rationes, palam. Est autem non idem modus ad omnes omelie ; hii namque persuasione egent, illi vi. Quicumque enim ex dubitatione suscipiunt ita,
1009a20 horum est curabilis ignorantia (non enim ad orationem sed ad mentem est eorum obviatio) ; quicumque autem orationis causa dicunt, horum argumentatio est medela in voce orationis et in nominibus. Venit autem dubitantibus ea opinio ex sensibilibus, que est simul contradictiones et contraria esse videntibus ex
1009a25 uno facta contraria ; ergo si non contingit fieri non ens, prefuit similiter res ambo ens ; ut Anaxagoras misceri omne in omnibus ait et Democritus ; et enim hic inane et plenum similiter secundum quamlibet esse partem, et etiam hoc ens horum esse illud
1009a30 vero non ens. Igitur ex hiis ad suscipientes dicimus quia modo quodam recte et modo quodam ignorant ; ens enim dupliciter dicitur ; est ergo quomodo contingit fieri aliquid ex non ente, est etiam quomodo non, et simul idem esse ens et non ens, sed
1009a35 non idem ens ; potestate namque contingit idem esse contraria, perfectione vero non. Amplius autem dignabimur eosdem suscipere et aliquam substantiam entium cui nec motus inest nec corruptio nec generatio omnino.

1009b1 Similiter autem et que est circa apparentia veritas quibusdam ex sensibilibus venit. Verum enim non pluralitate iudicari putant

---

E($A^b TJ$) 3 ea (ταῦτα)] ταὐτὰ (9 suscipiunt] ὑπέλαβον) (15 uno] ταὐτοῦ) 20 recte] + λέγουσιν 23 non (A^b)] + κατὰ contingit] + ἅμα 25 *et] + ἄλλην aliquam (A^b)] *om.* substantiam] + εἶναι

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 necesse + est *LlWs* 2 multa Ta^1 4 esse^3 *post* vera *Sc* : erunt *VuCn* 5 sibi namque *tr. Ta* 6 si *om. Ll*^{1} 7 ratio-] opinio- Px^2VuCn 8 omelie *ante* ad *Sc* 11 autem *Ws* : vero *LlScg* : *om. cett.* 13 omnibus Bg^1Vu 14 contradictiones *Ll* : -nis *cett.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 16 anaxa *Ta* commisceri (?) *Sc* 17 similiter plenum *tr. TaLlSc* 19 dicimus] differentias *Bg* 20 dupliciter *om. Ta*^{1} 21 aliquid fieri *tr. LlKo* 22 sed (vel *TaLlScBg*) — ens (23) (*om. Ko*) *om. PxVuCn* 24 perfecte *Ll*,(?)*Sc* autem *om. WsKo* 25 *an* aliquam aliam *scrib.*? nec cui *tr. Sc* 26 generatio ... corruptio *tr. KoVu* 27 quibus Sc^1

oportere nec paucitate, idem vero hiis quidem dulce gustantibus
esse videtur illis vero amarum, quare si omnes laboraverint aut 1009b5
omnes insanierint et duo vel tres convaluerint aut intellectum
habuerint, hos quidem videri laborare et insanire alios vero non ;
amplius autem multis aliorum animalium contraria videri et
nobis, et suimet unicuique ad se non eadem secundum sensum
semper videri. Que igitur horum vera sint aut falsa, non mani- 1009b10
festum est ; nichil enim magis hec quam illa vera, sed similiter.
Propter quod Democritus ait aut nichil esse verum aut nobis
non manifestum. Omnino vero quia suscipitur prudentia sensus,
eam oportet esse alterationem, quod videtur secundum sensum
ex necessitate verum esse dicunt ; ex hiis enim Empedocles et 1009b15
Democritus et aliorum singuli talibus, ut est dicere, opinionibus
facti sunt rei. Et enim Empedocles permutantes habitum per-
mutare dicit ipsam prudentiam : ' nam ad apparens nulla crescit
hominibus '. Et in aliis dicit quia ' quanta alterant transformant, 1009b20
tanta eisdem semper curare difficile inquit '. Parmenides vero
enuntiat eodem modo : ' ut enim quislibet habet complexionem
membrorum valde circumflexorum, ita intellectus hominibus
adest ; idem enim est quod curat de membris et omnibus et 1009b25
omni ; ad plus enim est intelligentia ' ; Anaxagore quoque
pronuntiatio recordatur ad quosdam amicorum, quia talia eis
erunt entia qualia suscipiunt. Dicunt autem et Homerum eam
videri habentem opinionem, quia fecit Hectorem, ut in extasi
ab ipsa plaga, iacere aliud curantem, quasi curantem quidem 1009b30
et non curantem sed non eadem. Palam ergo quia utraque pru-

E(A^bTJ) 6 suimet (? αὐτοῦ)] αὐτῷ 11 oportet (δεῖ)] δ' 15 nulla (μήτις)] μῆτις 16 *alterant (ἀλλοιοῖ)] ἀλλοῖοι 17 difficile inquit] ἀλλοῖα παρίστατο 20 membris (A^b)] + φύσις ἀνθρώποισιν 22 quosdam (τινάς *S*)] τινός (25 curantem²] φρονοῦντας) 26 (non curantem] τοὺς παραφρονοῦντας) quia (A^b)] + *εἰ *utraque (? ἀμφότερα)] ἀμφότεραι

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 vero + de *Sc* quod *TaPxBgVuCn* 2 quia *Ta* laboraverunt *WsCn* 3 insanierunt *WsKo*¹ : -rit *Px* et *om. Sc* 6 suimet (sibi- *Ko*²) + et *WsKo*¹ : [*Bg*] 7 horum vera] / / / / / / / / / *Ll*¹ sunt *ScPx* 12 dicunt esse *tr. WsKo* 14 Empedocles + et democritus et aliorum singuli talibus ut est dicere opinionibus facti sunt rei (*cf.* 12-14) *Ta*¹ 15 nulla *om. Ll* crescit + in *WsKo* 16 alteratum *WsKo*,(?)*Vu* : *an* -ati *scrib.* ? informant *Ta*¹ 18 enuntiavit *LlWsKo* quilibet (*an recte* ?) *Sc*²*WsKoPx*²*VuCn* 18-19 membrorum complexionem *tr. TaSc* 19 intellectum *Ta*¹ homini- *scr.* : omni- *codd.* 20 et² ... est (21) *om. Ta*¹ 22-23 erunt eis *tr. Ll* 25-26 curantem¹,²,³ *scr.* : sapientem *Ws*²*g* : cunctantem *cett.* 26 quia + *si (*an recte* ?) *WsKog* *an* utreque *scrib.* ?

dentiɛ, et entia simul sic se habent et non sic habent. Aut et gravissimum accidens est ; nam si qui maxime quod contingit
1009b35 verum viderunt — et hii sunt id maxime querentes et amantes — hii tales habent opiniones et talia enuntiant de veritate, quomodo non est dignum dolere philosophari paratos ? Nam volantia
1010a1 fugare est veritatem querere.

Horum autem opinionis causa, quia de entibus quidem veritatem intendunt et entia susceperunt esse sensibilia solum ; in hiis vero multa que est indefiniti natura existit et que est
1010a5 entis similiter, ut diximus ; propter quod decenter quidem dicunt, sed non vera dicunt (sic enim congruit magis dicere aut sicut Epicarmus ad Xenophanem). Amplius autem omnem videntes eam motam naturam, de permutante nichil verum dicimus, circa vero omnino permutans non contingere verum dicere.
1010a10 Nam ex ea susceptione pullulavit dictorum extrema opinio, que est docentium eraclizare et qualem Eraclitus habuit, qui tandem opinatus est nichil oportere dicere sed digitum moveri solum, et Aristippo prohibuit dicenti quia bis in eodem flumine
1010a15 non est intrandum ; is enim existimavit nec semel. Nos autem et ad hanc orationem dicimus quia permutans quando permutat habet quandam eis orationem non existimare esse, est et dubitatio ; nam permutans habet aliquid permutati, et facti iam
1010a20 necesse aliquid esse, omnino quodsi corrumpitur existit aliquid ens, et si fit, ex quo fit et a quo generatur necessc esse, et hoc non esse in infinitum. Sed hec pretermittentes illa dicimus, quia non

---

E($A^b TJ$) (1 se habent] *om.*) aut ($A^b T$)] ἢ (4 talia (τοιαῦτα)] ταῦτα) 13 verum dicimus (ἀληθεύομεν)] ἀληθευόμενον 16 (*docentium] φασκόντων) Eraclitus] Κρατύλος 17 moveri] ἐκίνει 18 (Aristippo] Ἡρακλείτῳ) quia (A^b)] *om.* 21 eis (A^b)] + ἀληθῆ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 sic¹ simul *tr. Sc* se *om. Ll*¹ sic² (+ se *ScWsKo*) habent] ////// *Ll*¹ aut] haud *Ll* 3 verum] uni *Px* id *om. Ta*¹*Px* 5 dolore *Px*²*VuCn* 10 simul *Sc* 11 sic] si *Sc* 12 Epicarmus *scr.* : epyitarnus *Cn* : epytaurus *Px* : epycaturus *TaScBg* : epitacoros *Ll* : ephytaturus *Ws* : ephitaturus *Ko* : epycacus *Vu* omnium *Ll* 14 vero *om. Ta*¹*Cn* 15 dictorum *post* extrema *VuCn* : *om. Ll* 16 docentium] *an* dic- *scrib.* ? eradicare *Ta* habuerit *Sc* 18 bis *post* flumine *TaSc* 19 extimavit *WsPx* : esti- *Ko* 20 et *om. ScVuCn* ad *om. Sc*¹ dicimus *ante* hanc *Sc* : *ante* orationem *Ll* : *an* dicemus *scrib.* ? 21 eisdem *Px*¹*Vu* 22 aliquid permutati *Ko*¹ : qui quid permutati *Ws* : in aliquid -ari *Ta*²*Ko*² : in quid -ari *cett.* 23 quodsi] *an* -que si *scrib.* ? existet *ScWs* : -tat (?) *Ko* 24 fit¹ + et *Px*²*VuCn* necesse + est *Ta*²*Px*²*Ko*²*Vu* 25 in *om. WsKoBg* non *post* idem (**77**.1) (*om. WsKo*¹) *Ll* : *om. Px*¹

idem est permutare secundum quantitatem et secundum qualitatem, ergo secundum quantitatem sit non manens, sed secundum 1010a25
speciem omnia cognoscimus. Amplius autem dignum est renuere sic recipientes, quia sensibilium in minoribus numerum scientes, quedam sic habuerunt, de toto celo enuntiaverunt ; nam circa nos sensibilis locus in generatione et corruptione existit ens solus ; 1010a30
sed iste, ut ita dicatur, nulla pars est omnis, quare iustius, si propter illa hec enarrentur quam propter hec illa diiudicarentur. Amplius autem palam quia ad hec eadem olim dictis dicemus ; nam quia immobilis est natura quedam est dicendum et credendum est eis. Etenim contingit simul dicentibus esse et non esse 1010a35
quiescere magis dicere omnia quam moveri ; non enim est in quod aliquid permutetur ; nam omnia insunt omnibus. 1010b1

De veritate vero, quia non omne apparens verum, primum quidem quod nec sensus falsus proprie est, sed fantasia, que idem non est sensui. Deinde dignum mirari si hoc querunt, utrum tante sunt mensure et colores tales quales remotis videntur aut 1010b5
quales propinquis, et utrum qualia sanis aut qualia laborantibus, et graviora, utrum qualia debilibus aut qualia robustis, et vera, utrum qualia dormientibus aut qualia vigilantibus. Nam quia non existimant, palam. Nullus ergo, si suscipit de nocte Athenis 1010b10
esse ens in Libia abiit ad Odium. Amplius autem de futuro, ut Plato dicit, non similiter propria medici opinio et ignorantis, velut de futuro fore sanos aut non futuro. Amplius autem et in sensibilibus non similiter propria alieni et proprii aut propinqui 1010b15

E(*A*^{b}*TJ*) 4 scientes (εἰδότες *T*)] ἰδόντες 5 quedam ... habuerunt] ... ἔχοντα celo] + *ὁμοίως 6 corruptione (*cett.*)] φορᾷ 7 ut ita dicatur nulla (*A*^{b})] οὐθὲν ὡς εἰπεῖν *tr.* 8 hec^{1} (*TJ*)] τοῦτον 10 dicendum] δεικτέον αὐτοῖς 15 proprie] *τοῦ ἰδίου 24 *sanos] ὑγιοῦς 25 *sensibilibus] αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 3 autem *om. ScWsKo* 5 se habere *WsKo* celo + *sic (*an recte ?*) *Px*^{2}*VuCn* enuntiaverit *WsKo* 6 generatione ... corruptione *Ws* : -em ... -em *cett.* 7 ista *Ta*^{1} ut] quia *VuCn* dicatur + nam *VuCn*^{2} quare] quia *TaSc* 8 hec^{1} — illa^{2} *om. Ta*^{1} hec^{1} illa^{1} (ista *Ll*) *tr. PxKoBg* : [*Ta*^{1}] enuntiarentur *Ko* : enuntiaverunt *Ll* : ? *Px*^{1} illa^{2}] ista *Ll* iudicarentur *WsCn* 9 palam + et *WsKo*(*g*) hoc *TaPx* dictis olim *tr. WsKoBg* diceremus *PxVuCn* : -imus *TaSc* 10 quia] -que *Ll* 11 est *om. ScVu* 13 quod *WsKo* : quid *cett.* 15 falsus *WsKo* : dicimus *Bg* : // *Cn*^{1} : dicens *cett.* *proprii (+ ī [?] *Ws*) *Ws*^{2}*Ko*^{2}(*g*) 16 sensus *Ll* 17 mensure] magnitudines *Ws*^{2}*g* : m///// *Ws*^{1} 21 exti- *WsKo* : exsti- *Cn* : esti- *Ll* 22 habiit *Ta*^{1} hodium *Ta*^{1}*Cn* 23 dixit *WsKoVuCn* 24 *an* sano *scrib.* ? non (*om. Cn*^{1}) + opinio *VuCn*^{2} 25 *an* sensibus *scrib.* ?

proprio, sed de coloribus quidem visus, non gustus, de chimos vero gustus, non visus ; quorum in eodem tempore quisque circa idem numquam inquit simul ita et non ita habere. Sed nec in
1010b20 diverso tempore circa passionem autem dubitant, at circa illud cui accidit passio. Dico autem veluti idem vinum videtur autem mutatum aut corpore mutato quandoque quidem esse dulce aliquando autem non dulce ; sed nec dulce, quale est quando
1010b25 est, numquam mutatur, at semper verum de eo dicitur, et est ex necessitate futurum dulce tale. Verum et hoc hee rationes omnes auferunt, quemadmodum et substantiam non esse nullius, ita nec ex necessitate nichil ; necessarium enim non contingit aliter et aliter se habere, quare si quid est ex necessitate, non
1010b30 habebit ita et ita.

Et ex toto si sensibile solum est, nichil erit non existentibus animalibus animatis ; sensus enim non erit. Nam sensibilia non esse ut sensibilia forsan verum est (sentientis enim passio hoc),
1010b35 subiecta vero non esse, que sensum faciunt, et sine sensu, impossibile. Non enim sensus suimet est, sed est aliquid diversum preter sensum, quod prius esse sensu est necesse ; movens enim moto
1011a1 prius est natura. Nam et si ad invicem dicantur eadem, nichil minus.

[6] Sunt autem aliqui qui interrogant in hiis persuasos et
1011a5 has rationes solum. Querunt enim : Quis est qui convalescentem iudicat et omnino circa singula recte iudicantem ? Tales vero dubitationes similes sunt dubitationi utrum dormimus nunc aut vigilamus, valent autem omnes dubitationes tales idem ; omnium enim rationem hii dignantur esse ; principium etenim querunt,

---

E($A^b TJ$) 1 *proprio] καὶ τοῦ αὐτῆς (coloribus] χρώματος) 4 autem (δὲ A^b)] γε *dubitant] ἠμφισβήτησεν 8 mutatur (μεταβάλλει A^b)] μετέβαλεν 13 et] + οὐχ (15-16 non² ... ut] μήτε ... μήτε) 16 (sensibilia] αἰσθήματα) hoc] + ἐστι 20 eadem (ταὐτὰ A^b)] ταῦτα αὐτὰ 23 solum] + λεγόντων

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 proprio] *an* et ipso *scrib.* ? visus non + autem *VuCn* : *om. Bg* chimis *Ta* 3 simul *WsKo* : -iliter *cett.* nec] non *BgVu* 4 *an* dubitavit *scrib.* ? at *scr.* : aut *codd.* illud *KoCn*² : istud *Ws* : *om. cett.* 5 idem *post* vinum *Sc* : *om. Ll* videtur *ante* vinum *Bg* : *om. Vu* autem²] aut *Ta* 6 corporeum *Ta*¹ 7 aliquando autem non dulce *Ko* : et quandoque non dulce *Vu*²(*g*) : *om. cett.* 8 aut *Ta* verum *post* eo (*om. Ll*¹) *Sc* 9 tale dulce *tr. Sc* hoc *om. Sc*² 12 et aliter] in *Ta*¹ : *om. Ta*²*ScWsKo* 18 sed] et *Sc* 20 natura est *tr. WsPxKoVuCn* et *om. LlSc* ea *Sc*¹ 25 aut] an *Ta*² : // *Ta*¹ 27 etenim] enim (*an recte* ?) *Il*

et illud per demonstrationem accipere, quoniam ergo persuasi 1011a10
sunt, manifesti sunt in actibus. Sed quod diximus, hec est autem
eorum passio ; rationem enim querunt quorum non est ratio ;
demonstrationis enim principium non est demonstratio. Hoc igitur
hii facile credent (est enim non difficile sumere) ; qui vero vim 1011a15
in verbo solum querunt impossibile querunt ; contraria namque
dicere dignantur, recte contraria dicentes. Verum si non omnia
sunt ad aliquid, sed quedam secundum se, non erit omne quod
apparet verum ; nam quod apparet alicui apparet ; quare qui
omnia que apparent esse vera dicit, omnia que sunt ad aliquid 1011a20
facit. Quapropter vim in oratione querentibus simul quoque et
orationem dare dignantibus est custodiendum, quia non apparens
est sed apparens cui apparet et quando apparet et in quantum
et ut. Verum si dant orationem et non ita dant, accidet eis 1011a25
contraria dicere statim. Contingit enim eidem secundum visum
mel apparere, gustu vero non, et oculis duobus existentibus non
eadem utrique visui, si sunt dissimiles ; quoniam ad ipsos propter
iam dictas causas quod apparet dicentes verum esse, et propter 1011a30
hoc omnia similiter esse falsa et vera ; neque enim omnibus
eadem apparere neque eidem semper eadem, sed multotiens
contraria secundum idem tempus (tactus enim duo dicit in
digitorum variatione et visus unum) ; — at nullatenus idem et
secundum idem sensui et similiter et in eodem tempore quare 1011b1
hoc sit verum. Sed forsan ideo erat necesse dicere non propter
dubitationem sed orationis causa dicentibus, quia hoc non est
verum sed huic verum. Et, sicut prius dictum est, necesse ad
aliquid facere omnia et ad opinionem et sensum, quare nec 1011b5
factum est nec erit nichil nullius opinantis. Si vero factum est
aut erit, palam quia non erunt omnia ad opinionem. Amplius

E(A^bTJ) 1 ergo (? γοῦν)] γε ὅτι οὐ (2 autem] *om.*) 8 quedam] + ἐστι καὶ αὐτὰ 20 eidem (ταὐτῷ *Al.*, Asc^c)] αὐτῷ 22 (nullatenus] οὔ τι : οὔτε *T*) *idem] τῇ αὐτῇ 26 necesse (A^b)] + καὶ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 sed *scr.* : secundum *codd.* autem est *tr. ScBg* 4 enim + est *PxCn* : est *Vu* : etenim *LlSc* principium *BgCn*, (?)Sc^1 : -ii *cett.* non *om.* Sc^1 5 facile hii *tr. Ta* credunt *Ll* 6 solo (*ante* verbo *ScVuCn*) *ScWsKoVuCn* 10 vera esse *tr. KoBg* 14 si] sic *Ta* 17 visui *scr.* : visio *codd.* 18 iam *om. Ta* 19 hec *Ta* 20 apparere + contingit *Sc* : accipere *Bg* eidem] idem Ta^1 22 at *scr.* : aut *codd.* *an* eidem *scrib.* ? 24 sit] erit (*an recte* ?) *LlWsKog* erat] erit *Sc* 26 ad] est *LlWs* : *om. Ko* 27 omnia *om.* Ta^1 et^2 + ad *LlSc* 29 erunt *om. Ll*

si unum, ad unum aut ad determinatum ; et si idem dimidium et
1011b10 equale, sed non ad duplum equale. Verum ad opinans si idem est homo et opinatum, non est homo opinans sed opinatum. Si vero unumquodque fuerit ad opinans, ad infinita erit specie opinans.

Ergo quia cunctorum est opinio firmissima non esse simul
1011b15 veras oppositas dictiones, et quid accidit ita dicentibus, et quare ita dicunt, tot sunt dicta ; quoniam autem impossibile est contradictionem simul veram esse de eodem, palam quia nec contraria simul inesse eidem contingit ; contrariorum enim alterum est privatio, non minus vero substantie privatio ; sed
1011b20 privatio negatio est ab aliquo determinato genere ; si igitur impossibile est simul affirmare et negare vere, impossibile est contraria simul inesse, sed vel quandoque ambo vel alterum quandoque alterum vero simpliciter.

[7] Verum nec intra contradictionem nichil esse contingit, sed necessarium aut dicere aut negare unum de uno quocumque.
1011b25 Palam autem primum quidem diffinientibus quid verum et quid falsum. Dicere namque ens non esse aut non ens esse falsum est, et ens esse et non ens non esse verum est, quare qui dixerit illud esse aut non verum dicet aut mentietur ; sed neque ens
1011b30 dicitur non esse aut esse neque non ens. Amplius aut medium erit contradictionis quemadmodum viride nigri et albi, aut quemadmodum neutrum hominis et equi. Ergo si sic, non mutatur (nam ex bono in non bonum permutatur aut ex hoc in bonum), nunc autem non apparet (non est enim permutatio nisi in con-
1012a1 traria et media) ; sed si est medium, et ita contradictio in album

---

E($A^b TJ$) 4 ad^2 (A^b)] *om.* 10-11 sed privatio (A^b)] *om.* 13 alterum (A^b)] + μὲν 16 quocumque] ὁτιοῦν (17 quid^2] **om.*) 18 non ens (A^b)] τοῦτο 20 illud (A^b)] *om.* 21 dicitur ($A^b T$)] λέγει 24 bono ... non bonum ... bonum] μὴ ἀγαθοῦ ... ἀγαθὸν ... μὴ ἀγαθὸν 25 non^1] ἀεὶ 26-**81**.2 et ita contradictio in album et non albi generatio et sic erit aliqua in album non ex non albo generatio] καὶ οὕτως εἴη ἄν τις εἰς λευκὸν **οὐκ ἐκ μὴ λευκοῦ γένεσις* : καὶ οὕτως ἡ (*om. Al.*) ἡ αντίφασις εἰς λευκὸν οὐκ ἐκ μὴ λευκοῦ γένεσις $A^b Al$.

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 terminatum *Sc* 4 specie erit *tr. TaSc* 8 est *om. LlBg* simul veram esse *LlVu* : esse veram simul *tr. Bg* : esse simul veram *tr. TaSc* : v.s.e. *tr. cett.* 9 eidem *post* contingit *Ll* : *om. Cn*^{1} 10 est *om. PxVuCn* substantie (+ est *Sc*) vero privatio (*om. Ws*) *tr.* (*an recte ?*) *Bg Cn* : vero privatio substantie *tr. PxVu* 12 est^1 *om. LlSc* 14 quandoque + vel *Ll*^{1} 15 inter *LlWsKo,*(*?*)*Px* 16 aut dicere *om. VuCn* quoque *ScVu,*(*?*)*Bg* 17 quidem *om. Ta*^{1} quid^2 **om.* (*an recte ?*) *TaLlBg* 18 non^1 *om. Sc*^{1} 19 est^2 + et *Ll* 20 non *om. Sc* 21 amplius + autem *PxVuCn* 22 erit *om. WsKo* albi ... nigri *tr. TaScVuCn* 24 nam + aut *Px*^{2}*VuCn* 25 non est enim] neque enim est *LlWsKo*

et non albi generatio, et sic erit aliqua in album non ex non albo generatio, nunc autem non videtur. Amplius omne sententiale et intellectuale mens aut affirmat aut negat — hoc autem ex diffinitione palam, quia verum dicit aut mentitur ; quando quidem sic componit dicens aut negans, verum dicit ; quando 1012a5 non sic, mentitur. Amplius preter omnes oportet esse contradictiones, nisi orationis causa dicant ; quare nec verum dicit aliquis nec non verum dicit, et preter ens et non ens erit, quare et preter generationem et corruptionem transmutatio quedam erit. Amplius in quibuscumque generibus negatio contrarium 1012a10 inest, in hiis erit, ut in numeris neque par neque impar numerus ; sed impossibile ; ex diffinitione vero palam. Amplius in infinitum vadit, et non solum emiolia que sunt erunt sed plura. Iterum enim est negare hoc ad dictionem et negationem, et hoc erit aliquid ; nam substantia est quedam eius alia. Amplius quando 1012a15 interroganti si est album dicit quia non sit, nichil aliud negavit quam ipsum esse ; negatio vero est non esse. Evenit autem quibusdam ea opinio sicut alie inopinatorum ; quando solvere non possunt orationes contentiosas, annuentes orationi confirmant verum esse quod est sillogizatum. Igitur hii quidem talem causam 1012a20 dicunt, illi vero propter omnium rationem inquirendam. Principium autem ad hos omnes ex diffinitione. Diffinitio autem fit ex significare aliquid necessario res esse ; oratio namque cuius nomen est signum diffinitio fit. Videtur autem Eracliti oratio 1012a25 quidem, dicens omnia esse et non esse, omnia vera facere, que vero est Anaxagore, esse aliquid medium contradictionis, quare

---

E(A^b*TJ*) 4 *quia (? ὅτι)] ὅταν (6 *non] δὲ) 7 dicant (λέγηται A^b)] λέγεται 11 *inest] ἐπιφέρει καὶ par ... impar] *tr.* 14 est (*J*)] ἐσται 16 negavit (ἀποπέφηκεν *J*)] ἀποπέφυκεν 18 quando (A^b)] + *γὰρ 20 quidem] + διὰ 23 res esse] εἶναι αὐτούς : αὐτοὺς εἶναι *T*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 non¹ + *non *Ko*²*Cn* : + in *Sc*² non² *om. Ll* 2 amplius + autem *PxVuCn* sensuale *Sc* 4 quia] *an* quando *scrib.*? 5 compositum *Sc* 6 non] *an* vero *scrib.* ? contradictiones + dici *Ta*¹ 8 ens¹ *om. Ta*¹ 11 inest] *an* inducit et *scrib.* ? 13 erit *TaLlPxVuCn* 14 negare hoc *WsKo* : *tr. cett.* 16 quia non *Ll* : quod non *WsKo* : quia *cett.* sic *TaBg* negavit + nisi *VuCn* 19 contentiosas orationes *tr. LlKo* annuentes + *enim (*an post* quando (18) *ponendum* ?) *LlScWsKo*²(**g**) 20 ergo *Sc* 22 autem¹ + ut *Ll* omnes hos *tr. BgVu* autem² *Sc* : enim *cett.* 24 diffinitio + enim (*cf.* 22) *Sc*¹ fit + diffinitio fit *Sc*¹ : + in *Ll* 25 quidem *om. LlWsKoVuCn* 26 est *om. WsKo*

omnia falsa ; nam quando miscentur, nec bonum nec non bonum mixtum, quare nichil dicere verum.

1012a30 [8] Hiis autem diffinitis palam quia et unice dicta et de omnibus impossibile est esse sicut quidam dicunt, hii quidem dicentes nichil verum esse (nichil enim prohibere dicunt sic omnia esse sicut diametrum commensurabilem esse), illi vero omnia vera. Fere namque hee orationes eedem ipsius Eracliti ;
1012b1 nam qui dicit quod omnia sunt vera et omnia falsa, extra orationes has utrumque dicit, quare si sunt impossibilia illa, et ea esse est impossibile.

Amplius autem palam quia contradictiones sunt quas non est possibile simul esse veras nec falsas omnes ; et etiam putabitur
1012b5 magis contingere ex dictis. Sed ad omnes tales orationes queri oportet, quemadmodum in superioribus orationibus dictum est, non esse aliquid aut non esse sed significare aliquid, quare ex diffinitione disputare oportet accipientes quid significat verum aut falsum. Sed si nichil aliud quam verum dicere aut negare
1012b10 falsum est, impossibile omnia falsa esse ; necesse est enim contradictionis partem alteram esse veram. Amplius si omne aut dicere aut negare est necesse, utrasque falsas esse est impossibile ; altera namque pars contradictionis est falsa. Contingit etiam
1012b15 quod est firmatum omnibus talibus orationibus, se ipsas destruere. Nam qui omnia vera dicit orationis sue contrariam veram facit, quare eiusdem non veram (contrarius enim non dicit eam esse veram), qui vero omnia falsa et se ipsum. Sed si auferant, hic quidem contrariam, quia non vera sola, ille vero suam propriam,

---

E(*A*^{b}*TJ*) 7 hee (οὗτοι *A*^{b})] αὐτοῖς ipsius] τῷ : τῷ τοῦ *A*^{b} 12 nec (+ δὴ *cett.*)] + δεῖ 16 significat (*A*^{b})] σημαίνειν 16-17 verum ... falsum] *tr.* (23 orationis] λόγον) 24 eiusdem (τὸν αὐτοῦ *A*^{b})] τὸν ἑαυτοῦ esse (*J*)] *om.* 26 sola (*A*^{b})] + ἐστίν

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 bonum^2 + est *TaScPxVuCn* 2 quare + de *Ta*^{1} 3 et^1 *om. LlWsPxKo* univoce *LlWs*,(?)*Sc*^{1} et^2 *om. Sc* 4 esse *om. WsKo* 8 quod] quia *Sc* 11 sunt *om. Ll* est *LlWsKo* : esse *cett.* 13 contingere + dicere *Cn* : dicere *Vu* 16 quod *Ll* 17 sed — est^1 (18) *om. Sc*^{1} sed *om. Ll* : [*Sc*^{1}] si *om. LlKo*^{1} : [*Sc*^{1}] 18 impossibile + est *TaSc* necesse *om. TaScWs*^{1}*PxBgVuCn* 19 alteram partem *tr.* (*an recte* ?) *LlKo* veram esse *tr. Ll* aut *om. WsKo* 20 esse *ante* falsas (veras [?] *Sc*) *Px* · *om. Ll* impossibile est *tr. LlSc* 21 convenit *PxCn* : et venit *Vu* : //////// *Ll*^{1} etiam + autem *Px*^{1} : //// *Ll*^{1} 22 quod + etiam *Ws* : quando *PxVuCn* 23 quia *PxVuCn* dicit] facit *PxVuCn* 24 contrarius enim non *WsKo* : -iam non enim *cett.* eam (eadem *Ll*) dicit *tr. LlWsKo* 26 contraria *TaCn*

quia non falsa, non minus erit infinitas significare eis querere 1012b20
orationes veras et falsas ; nam qui dicit veram orationem verus
est, et hoc in infinitum vadit.

Palam autem quia nec qui omnia quiescere dicunt vera dicunt
nec qui omnia moveri. Nam si quiescunt omnia, et semper eadem
vera et falsa erunt, videtur autem hoc transmutatum (nam qui 1012b25
dicit, is quidem aliquando non erat et iterum non erit) ; si vero
omnia moventur, nichil erit verum ; ergo omnia falsa ; sed
ostensum est quia impossibile est. Amplius ens permutari est
necesse ; nam ex aliquo in aliquid est permutatio. Sed nec omnia
quiescunt aut moventur aliquando, semper autem nichil ; sunt 1012b30
enim quedam que semper moventur mota, et primum movens
immobile id ipsum.

E(A^bTJ) 1 *significare (? σημαίνειν)] συμβαίνει 2 orationem (A^b)] + ἀληθῆ 5 et (A^b)] **om.* (7 quidem] *om.*) 11 aliquando (*TJ*)] + δὲ 12 quedam que ... moventur (A^b)] τι ὃ ... κινεῖ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 significat (*an recte* ?) Ko^1 : *om. Ll* 2 nam] natura Ta^1 3 hic *PxVuCn* in- *om.* Ta^1 4 quia] in infinitum *Bg* nec] non Sc^2 : *om.* Sc^1 5 omnia^2 *LlWsKo* : contraria *cett.* et **om. Vu* eadem *om.* Ta^1 6 hoc + tamen *Ws* : *om.* Ta^1 7 hiis Ws^1Ko^1 erit] e / *Ll* 7-8 si vero omnia] / / / / / / / / / *Ll*^{1} 10 est *om. Ll* 13 id] et Ll^1WsKo^1 ipsum + explicit liber quartus *Ws*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER QUINTUS⟩

1012b35 [1] Principium dicitur aliud quidem unde aliquis rem moveat
1013a1 primum, ut longitudine et via hinc quidem principium ipsum, econtrario vero diversum ; aliud unde optime fit unumquodque, ut et disciplinatum non a primo rei principio aliquando inchoandum est, sed unde oportunius discat ; aliud unde primum gene-
1013a5 ratur inexistente, ut navis sedile et domus fundamentum, et animalium alii cor alii cerebrum alii quodcumque talium suscipiunt ; aliud autem unde fit primum non inexistente et unde primum motus natus initiari et permutatio, ut puer ex patre et
1013a10 matre et bellum ex convicio ; aliud cuius secundum prevoluntatem moventur mobilia et mutantur mutabilia, ut civitatem principatus et potestates et imperia, et secundum quod principia dicuntur et artes, et harum architectonice maxime. Amplius
1013a15 unde nota res fit primum, et id principium rei dicitur, ut demonstrationum suppositiones. Totiens autem et cause dicuntur ; omnes enim cause principia. Omnium igitur principiorum commune est primum esse unde aut est aut fit aut cognoscitur ; horum autem

---

E(A^b*TJ*) (3 rem moveat] τοῦ πράγματος κινηθείη) (4 ipsum (? αὐτὴ)] αὕτη) 5 fit unumquodque (A^b)] *tr.* (6 primo] + καὶ) (9 quodcumque talium] ὅ τι ἂν τύχωσι τοιοῦτον) 13 ut] + κατὰ (14 *secundum quod] τυραννίδες) 18 principiorum commune (A^b)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit quintus *Ws* : *spat. tit. vac. Px* : *om. cett.* 4 ipsum + et *Sc* 6 et *om. LlScWsPx*¹*Ko*²*Cn* disciplinarum *ScKoBg* : -tur *Cn* non a primo *coni. Geyer* : nam non primo *Ws* : nam primo *Vu* : nam primo non (+ est ab primo *Px*) *cett.* aliquando *post* est (7) *LlWsKo* 7 oportunus *Px*¹*Vu* : optime *Ko* : optimum *Ws* : opt/// *Sc*¹ primo *LlScWsKo* 10 sit *ScKo* 11 natus + est *Ll* et² *om. Ta* 12 matre] ? *Sc* et *om. Ta* secundum cuius (cum *Sc*) *tr. Ll* 13 et — mutabilia *om. Ll* civitatum *Ta* 14 et¹ *om. LlBg* secundum quid *Sc*¹ : *an* τυραννίδες (ty... ?) *vel* gg *vel aliquid simile scrib.* ? 15 architectorice *Ll* : -tores *Vu* maxime + finis *Px*²*VuCn*² 16 res *ante* nota (*om. Sc*¹) *TaBg* : *post* fit (sit *Ta*) *LlWsKo* 18 est commune *tr. LlWsPxKoBg* 19 esse] omne *Ta*,(?)*Cn*

hec quidem inexistentia sunt illa vero extra. Quapropter et natura 1013a20
principium et elementum et mens et prevoluntas et substantia
et quod est cuius causa ; multorum enim et cognitionis et motus
principium est bonum et malum.

[2] Causa vero dicitur uno quidem modo ex quo fit aliquid
ut inexistente, ut es statue et argentum phyale et horum genera, 1013a25
alio vero species et exemplum, hoc autem est ratio ipsius quid
erat esse et huius genera (ut diapason duo ad unum et ex toto
numerus), et partes in ratione. Amplius unde principium permu- 1013a30
tationis primum aut quietis, ut consiliator causa, et pater pueri
et omnino efficiens facti et commutabilis mutans. Amplius ut
finis ; hoc autem est quod est cuius causa, ut ambulandi sanitas.
Nam quare ambulant ? dicimus : ut sanentur. Et dicentes ita 1013a35
putamus reddidisse causam. Et quecumque movente alio fiunt
infra finem, ut sanitatis attenuatio aut purgatio aut pharmaca 1013b1
aut organa ; ea namque omnia finis causa sunt, differunt autem
ab invicem tamquam entia hec quidem ut organa illa vero ut
opera. Ergo cause fere totiens dicuntur, accidit autem multotiens
dictis causis et multas eiusdem esse causas non secundum accidens 1013b5
(ut statue effector statue et es non secundum aliud aliquid sed
in quantum statua; verum non eodem modo sed hoc quidem ut
materia illud vero ut unde motus), et ad invicem cause sunt (ut
dolor causa est sanitatis et causa ea dolendi ; sed non eodem modo, 1013b10
verum hoc quidem ut finis illud vero ut principium motus).
Amplius autem idem quandoque contrariorum est causa ; quod
enim presens huius est causa, hoc absens causamur quandoque
de contrario, ut absentiam gubernatoris deperditionis, cuius

E($A^b TJ$) 13 sanentur (*ὑγιαίνῃ cett.*)] *ὑγιαίνει* 20 statue] + **καὶ* 23 causa[1] (A^b)] *om.* causa[2]] *om.* 25 causa] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 inexistenti *Px* : -te *LlWsKoVuCn* 7 vero + id est modo Ta^2 : + modo Px^2 : autem modo *VuCn* 8 diaphason *Ta* : diapson Sc^1 9 oratione *ScBg* unde] unum Ta^1Bg^1 principium + motus Px^2VuCn 10 consiliator (conci- *Ta*) + est *TaWsKo* pater + in (id est Ta^2) natura Ta^2Px^2VuCn 12 est autem *tr. Ll* quod *om. WsKo* est[2] *om. WsCn* 13 salventur *WsKo* 14 reddisse *LlKo* : dedisse *PxVuCn* que- *om.* Ta^1 15 ut *om.* Ta^1PxBg^1VuCn sanitatis *om. TaLlScPxBg*^{1}*VuCn* pharmacia *LlWs* : farmaciva *Bg* 16 sunt causa *tr. Sc* 18 cause] omne *Sc* 19 eius Sc^1 20 statue + *et (*an recte ?*) *Ws* aliquid *om. Sc* 22 ut[1] *om. LlPxVuCn* 23 est *ante* causa[1] *LlPxVu* : *post* sanitatis *Ko* ea causa *tr. Ll* 24 motus + et ad invicem causa sunt ut dolor causa sanitatis (*vide* 22-23) *Ta* 25 autem *om. Ll* 26 enim + est *PxVuCn* hoc + autem *Ll* quandoque *om. Ll* 27 absentia *LlKo* perditionis *Ta*

1013b15 erat presentia causa salutis ; utraque vero, et presentia et privatio, cause sunt quasi moventes.

Omnes vero cause dicte in quatuor modos cadunt manifestissimos. Nam elementa sillabarum et materia factorum et ignis
1013b20 et terra et huiusmodi omnia corporum et partes totius et suppositiones conclusionis ut ex quo cause sunt ; horum autem hec quidem quasi subiectum, ut partes, illa vero ut quid erat esse, et totum et compositio et species. Sperma vero et medicus et consiliator et omnino efficiens, omnia unde principium permu-
1013b25 tationis aut status. Alia vero ut finis et bonum aliorum ; nam quod est cuius causa optimum et finis aliorum vult esse ; nil autem refert dicere sive bonum sive apparens bonum.

Cause igitur hee sunt et tot species, modi vero causarum
1013b30 numero quidem sunt multi, capitulati vero et hii pauciores. Dicuntur enim cause multipliciter, et earum conspecialium prius et posterius altera alia, ut sanitatis medicus et artifex, diapason duplum et numerus, et semper que singularia sunt continentia.
1013b35 Amplius autem ut accidens et horum genera, veluti statue aliter Policlitus et aliter statue factor, quia accidit statue factori
1014a1 Policlitum esse ; et continentia accidens, ut homo causa statue, aut et ex toto animal, quia Policlitus homo et homo animal.
1014a5 Est autem et accidentium alia aliis remotiora et propinquiora, ut si albus et musicus causa dicuntur statue, et non solum Policlitus aut homo. Preter omnes autem et proprie dictas et que sunt secundum accidens, hec quidem ut potentia dicuntur illa vero ut agentia, ut edificationis edificator aut edificans.

E(*A*^{b}*TJ*) 3 cause] + *νῦν* (13 *species] *τῷ εἴδει*) (17 singularia] *ὁτιοῦν τῶν καθ' ἕκαστα*) 26 edificans] + *οἰκοδόμος*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 presentia^{1} *post* salutis *PxVuCn* vero + scilicet *Ta*^{2} : scilicet *PxCn* : [*Vu*] et^{1} *om. Ta* 2 causa *Ta*^{1} quare *PxVuCn* 3 cadunt modos *tr. LlWsKo* manifestos *Ll* 6 causa *Ta*^{1} sunt *om. Ll* harum *WsKo* 7 vero illa *tr. TaLl*^{1}*Bg*^{1}*VuCn* : /// illa /// *Px*^{1} : nichil deest illa vero nichil deest *Px*^{2} ut^{2} — vero et (8) *om. Ta*^{1} 8 et^{1}] erat *PxVuCn* : *om. LlScBg* : [*Ta*^{1}] et^{5} *om. TaScPxKoVu* 9 omnia + sunt *WsKo* unde] unum *Ta* principia motus *PxVuCn* 10 alia] -orum *PxVuCn* 11 nichil *LlPxBg* 13 sunt hee *tr. LlWsKo* *an* spccie *scrib.* ? 14 multi sunt *tr. LlSc* 15 con- *om. Ta*^{1}*BgVu* 16 diaphason *Ta* : dyapson *Sc*^{1} 19 Poliditus *LlKo*^{1}*Cn* 21 et^{1} *om. WsKoBg* Poliditus *LlKo*^{1}*Cn* 22 est] sunt (*an recte* ?) *LlBg*^{2}**g** propinquiora + esse *Ta* 23 si *om. PxVuCn* dicantur *Ll* 24 pretcr omnes] pre -ibus *TaScBg* : prioribus *PxVuCn* dictas + causas *Ll* : -a *TaScBgVuCn* : -is *Px* 25 sunt *post* accidens *LlPxVuCn*

Similiter autem dicentur et in quibus cause sunt cause dictis, 1014a10
ut huius statue aut statue aut omnino ymaginis, aut eris huius
aut eris aut omnino materie ; et in accidentibus similiter. Amplius
autem complexa et ea et illa dicentur, ut nec Policlitus nec statue 1014a15
factor. Attamen omnia ea sunt pluralitate sex, sed dupliciter
dicta ; aut enim ut singulare aut ut genus et secundum se, aut
secundum accidens aut ut genus accidentis, aut ut ea complexa
aut ut simpliciter dicta, amplius ut agentia aut secundum 1014a20
potentiam. Differunt autem in tantum, quod agentia quidem et
singularia simul sunt et non sunt eadem et quorum cause, ut
hic medens cum hoc convalescente et hic edificator cum hoc
edificio, que vero sunt secundum potestatem non semper ;
corrumpuntur enim non simul edificium et edificator. 1014a25

[3] Elementum dicitur ex quo componitur primo inexistente
indivisibili specie in aliam speciem, ut vocis elementa ex quibus
vox componitur et in que dividitur ultima, illa vero non in alias
voces ab eis specie diversas, at et si dividantur, particule sunt 1014a30
conformes, ut aque particula aqua, sed non sillabe. Similiter
autem et corporum elementa dicunt dicentes in que dividuntur
corpora ultima, et illa non in alia specie differentia corpora ; et
sive unum sive plura talia, ea elementa dicunt. Similiter vero et 1014a35
que sunt dyagrammatum dicuntur elementa, et ex toto que sunt
demonstrationum ; nam prime demonstrationes in pluribus
demonstrationibus existentes, ee demonstrationum elementa 1014b1
dicuntur ; sunt autem tales sillogismi primi per unum medium
ex tribus terminis. Et transferentes elementum vocant hinc quod
unum ens et parvum ad multa est utile, quapropter parvum et 1014b5
simplex et indivisibile dicitur elementum. Unde evenit maxime

---

E(A^b*TJ*) 5 factor] + ἀλλὰ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιός 6 aut ut genus (A^b)] *om.* et secundum se (τοῦ καθ' αὑτά A^b)] *om.* 16 dividitur (*cett.*)] διαιρεῖ 26 terminis] *om.* : μέσων A^b

---

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 dicuntur *Sc* cause² *om. PxKo²Cn* 2 ut *om. PxVu* statue aut *semel tantum Sc¹Px* 4 autem *om. Ll* et² *om. LlWs* dicuntur *TaSc* 5 omnia *post* sunt *Ta* 7 ut² *om. Ta¹Sc* 8 ut¹ *om. Ll* ut²] aut *Ll* 12 edificato *KoCn* sunt *om. Ll* 14 elementum + vero *ScWsPxKoBgVuCn* 16 dividuntur *ScPxKo¹VuCn*,(?)*Ta¹* 17 diversas specie *tr.* (*an recte* ?) *Ll* at] ac *Ll* 18 sillaba *Sc* 19 autem *om. Ll* dicente *Ll* 21 talia] tanta *Ll* : *om. PxBgVuCn* vero] autem *Sc* 22 dicimus *Ta* 24 demonstrationibus *om. LlWsKo* ee *scr.* : esse *codd.* demonstrationum *om. Sc* 27 parvum¹ + quod *PxVu* ad *om. Sc* et² *om. ScCn¹* 28 elementum dicitur *tr.* (*an recte* ?) *Ll*

universalia elementa esse, quia unumquodque eorum unum ens et simplex in multis inest aut omnibus aut plurimis, et unum et punctum principia quibusdam videntur esse. Quoniam ergo
1014b10 vocata genera universalia sunt indivisibilia (non enim est eorum ratio), elementa genera dicunt aliqui, et magis quam differentiam, quoniam universale magis genus ; nam cui differentiam inesse, et genus id sequitur, sed cui genus, non omne differentia. Omnium
1014b15 autem commune est elementum cuiuslibet esse quod primum est cuique.

[4] Natura vero dicitur uno quidem modo generatorum generatio, ut si quis porrigens dicat naturam, uno vero ex quo generatur primum generatum inexistente ; amplius unde motus primus in quolibet natura entium et est in eo in quantum id
1014b20 existit ; generari vero dicuntur quecumque augmentum habent per diversum in tangendo et in simul apte esse et adesse apte ut embria ; differt autem conflatio a tactu, hic enim nichil preter tactum diversum est necesse esse, in simul vero apte existentibus
1014b25 est aliquid unum idem in ambobus quod facit pro tactu simul apte esse et unum esse secundum quantitatem et continuitatem, sed non secundum qualitatem. Amplius autem natura dicitur ex quo primo aut est aut fit aliquid entium natura, inordinato existente et immutabili a sua potestate, ut statue et vasorum
1014b30 ereorum es natura dicitur, et ligneorum lignum ; similiter autem et in aliis ; ex hiis enim est unumquodque salvata prima materia ; hoc enim modo et existentium natura elementa dicunt esse naturam, alii ignem alii terram alii aquam alii aerem alii aliud
1014b35 aliquid tale dicentes, alii quedam horum alii omnia ea. Amplius

---

E($A^b TJ$) 3 videntur (A^b *T*)] δοκεῖν 4 *sunt] καὶ non (A^b)] εἰς 6 differentiam inesse] ἡ *διαφορὰ ὑπάρχει (11 naturam] τὸ υ) 13 et est] *om.* id (*cett.*)] αὐτῶι (15 et²] ἢ) 19 quantitatem ... continuitatem] *tr.* 26 aquam ... aerem] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 unum + est *PxVuCn* 2 simpliciter *Sc* in- *om. WsKo* aut² *om. PxVuCn* pluribus *Ll* 3 videntur quibusdam *tr. LlKo* 4 sunt] *an* et *scrib. vel addend.* ? 5 aliquid *Ta*¹ 6 *differentia *TaLl* 7 id genus *tr. Ll* omnem *Ws* differentiam *LlScWs* 8 autem] enim *Sc* primum] principium *WsPxKoVuCn* 11 uno] illud *Bg* vero + modo illud vero *PxVu* 14 existit] inex- *Ll* aug-] ali- *PxCn*, (?)*Bg*¹*Vu*¹ 16 enim + est *Ta* 19 aptum *Ta* et (+ secundum *WsKo*) continuitatem *om. Ll* 22 potestate *scr.* : proprietate vel potestate *codd.* vasis *TaScPxBg*¹*VuCn* 26 naturam] materiam *Sc* aquam ... terram *tr. LlWsKo* aliud *om. Ll* 27 ostendentes *Sc* alii² + vero *Sc*

alio modo dicitur natura existentium natura substantia, ut dicentes naturam primam esse compositionem, aut ut Empedocles dicit quia « natura nullius est entium, sed solum permixtio et 1015a1
relaxatio permixtorum est, natura vere in hominibus nomi-
natur ». Quapropter et quecumque natura sunt aut fiunt, iam existente ex quo apta nata sunt fieri aut esse, non dicimus naturam habere si non habent speciem et formam. Ergo natura 1015a5
quod ex hiis utrisque est, ut animalia et eorum partes ; et etiam natura materia prima (et ea dupliciter, aut que ad id prima
aut ex toto prima, ut operum ereorum ad ea quidem primum es, totaliter vero forsan aqua, si omnia liquescentia aqua) et species 1015a10
et substantia ; hoc autem est finis generationis. Metaphora vero iam et omnino omnis substantia natura dicitur propterea, quia et natura substantia quedam est. Ex dictis igitur prima natura
et propria dicta est substantia principium motus habentium in 1015a15
se in quantum ea ; materia namque, quia eius est susceptibilis, esse dicitur natura, et generationes et generari, quia sunt ab ea motus. Et principium motus natura existentium id est, existens aut potestate aut perfectione.

[5] Necessarium dicitur sine quo non contingit vivere quasi 1015a20
concausali (ut spirare et cibus animalium necessarium, nam sine hiis est impossibile), et sine quibus bonum esse non contingit aut fieri, aut aliquod malum expellere aut privari (veluti bibere farmacum necessarium ut non laboret, et ad Eginam navigare 1015a25
ut pecuniam recipiat). Amplius vim faciens et vis ; sed hoc est secundum ormen et prevoluntatem impediens et prohibens, nam vim patiens necessarium dicitur, quapropter et flebile (sicut Euenus ait « omnis enim res necessaria lamentabilis est facta ») 1015a30
et vis necessitas quedam (ut Sophocles dicit « sed vis ea me

E(A^bTJ) 21 animalium] τῷ ζῴῳ 22 impossibile] + εἶναι

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 esse *ante* primam *Bg* : *post* compositionem *Sc* ut *om. Px*^{1}*VuCn* 3 quod *ScBg* 4 est *om. TaLlScWsKoBg*^{2} vero (*an recte* ?) *Ws* : -a *Bg* omnibus *LlPxKoBg*^{1}*VuCn* 5 et *om. LlWsKo* -que *om. Ta* 5-6 existente iam *tr. Ta* 8 ut] et *Ta* et^2] est *Ll* 9 et ea dupliciter *om. Ll* 15 *an* proprie *scrib.* ? 17 dicitur esse *tr. Ll* generationis *Ta* 18 id *om. Sc* 21 con-] cum *TaPxBg* : *om. Cn*^{1} necessarium + est *WsBgVuCn* : *om. Sc*^{1} 23 aliquod *post* malum *BgVu* : *om. Cn* repellere *Ta*^{1} velut *Ll* 24 pharmaticum *LlWsKo* 25 sed] secundum *Sc* 27 faciens *LlWsKo* etiam *Ta* flebile + est *TaLlWsKo* 29 ait *Ta*

facere cogit »), et videtur necessitas incredibile esse recte ;
contrarium enim est motui secundum prevoluntatem et secun-
dum excogitationem. Amplius quod non contingit aliter se habere
1015a35 necessarium dicimus sic se habere ; et secundum hoc necessarium
et alia dicuntur omnia necessaria ; vim enim patiens necessarium
1015b1 dicitur aut facere aut pati tunc, quando non contingit secundum
ormen propter coactum, quasi eam necessitatem existentem
propter quam non contingit aliter, et in concausalibus vivendi
1015b5 et boni similiter ; nam cum non contingit hinc quidem bonum
illinc vero vivere et esse sine aliquibus, ea necessaria ; causa
necessitas quedam est ea. Amplius demonstratio necessariorum
est, quia non contingit aliter se habere quod demonstratum est
simpliciter ; huius autem causa est que prima sunt, si impossibile
est aliter se habere ex quibus est sillogismus. Horum quidem
1015b10 diversa causa necessario est, aliorum vero nulla, sed propter ea
alia sunt ex necessitate. Quare primum et proprium necessarium
ipsum simplex est ; hoc enim non contingit plus habere, quare
nec aliter et aliter ; iam enim plus haberet. Ergo si qua sunt
1015b15 sempiterna et immobilia, nichil illis est vi nec preter naturam.

[6] Unum dicitur aliud secundum accidens aliud secundum se,
secundum accidens quidem ut Coriscus et musicus, et Coriscus
musicus (idem enim est dicere Coriscus et musicus, et Coriscus
1015b20 musicus), et musicum et iustum, et musicus iustus Coriscus ;
omnia namque ea unum dicuntur secundum accidens, iustum
quidem et musicum, quia uni substantie acciderunt, musicum
vero et Coriscus, quia alterum alteri accidit ; similiter autem et
modo quodam musicus Coriscus cum Corisco unum, quia altera
1015b25 partium alteri accidit earum que sunt et in oratione, ut musicum
Corisco ; et musicus Coriscus iusto Corisco, quia utriusque pars

---

E(*A*^{b}*TJ*) 10 necessaria] + καὶ 12 quod] εἰ 13 causa] αἴτια (17-18 plus (? πλέον)] πλεοναχῶς) 19 nichil (*cett.*)] οὐδ' ἐν 22 musicus^{2}] τὸ μουσικὸν 28 et] **om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 videtur + vel *Px* increpabile *Vu*^{2}(***g***) : non increpabile *Ta*^{2}*Bg*^{2}***g*** : inculpabile *Ws Ko* : ||||||||||| *Bg*^{1} esse + et *Sc* 2 enim *om. Sc* est *post* motui *Ll* : *om. BgVuCn* 3 amplius + autem *Ll* 4 necessarium^{1} (*post* dicimus *Ll*) — habere *om. Vu* 9 boni] -is *WsKo* 10 sine *om. TaSc* necessaria (necesse *Ws*) + sunt *WsKo* 11 ea *scr.* : *om. Cn* : enim (*ante* necessitas *LlWsKoVu* : *ante* est *Ta*) *cett.* 15 necessarii *WsKo* : -ia *Bg*^{2}*Cn*^{2}(***g***) 17 simpliciter *LlSc*,(?)*Ko* 19 illis *post* vi *Ll* 22 dicere + et *Ll* 24 dicuntur unum *tr. Ll* 25 accidunt *LlPx*^{2}*BgVuCn* 26 choriscum *Sc* alteri alterum *tr. Ta* 28 et **om.* (*an recte* ?) *Ko*^{1}*Bg*^{2}

eidem uni accidit una. Nichil enim differt quam Corisco musicum accidere. Similiter autem sive in genere sive in universali in aliquo nominum dicatur accidens, ut quia idem homo est et 1015b30
musicus homo ; aut enim quia homini uni existenti substantie
5 accidit musicum, aut ambo singulorum alicui accidunt, ut Corisco. Tamen non eodem modo ambo insunt, sed hoc quidem forsan ut genus et in substantia, illud non, sed aut habitus aut passio substantie.

Ergo quecumque secundum accidens dicuntur unum, hoc 1015b35
10 modo dicuntur ; secundum se vero unum dictorum alia dicuntur continuitatis essentia, ut honus cum ligatione et ligna cum 1016a1
visco ; et linea, quamquam indirecta sit, quia continua, una dicitur, sicut et partium singule, tibia et brachium. Horum autem magis unum sunt natura continua quam arte. Continuum vero 1016a5
15 dicitur cuius motus est unus secundum se et non possibile aliter ; sed unus unius indivisibilis, et indivisibilis secundum tempus. Secundum se autem continua quecumque non tactu sunt unum ; nam si ponis se tangentia ligna, non dices ea unum esse nec lignum nec corpus nec aliud continuum. Que vero omnino
20 sunt continua unum dicuntur quamvis curvitatem habeant, 1016a10
amplius magis que non habent curvitatem, ut tibia aut femur, quia contingit non unum esse motum totius. Et recta magis quam curva unum ; curvam vero et angulum habentem unam et non unam dicimus, quia contingit et non simul esse motum 1016a15
25 eius et simul ; recte vero semper simul, nec particula mensuram habens hec quidem quiescit illa vero movetur, quemadmodum curve. Amplius alio modo dicitur unum subiectum specie [forma] indifferens ; indifferens vero quorum indivisibilis est species

---

E(A^b*TJ*) (2-3 *universali in aliquo] τῶν καθόλου τινὸς : τοῦ καθόλου τινὸς *T*) 5 aut] + ὅτι 7 *non sed aut] δὲ ὡς (12 quia] δὲ) 16 *unius] οὗ 21 femur] + σκέλους 22 totius] τοῦ σκέλους 25 eius] + εἶναι 27 unum (A^b)] *om.* (*forma] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 accidit uni *tr. Ll* 2 universali in] *an* universalium *scrib.* ? 4 musicus + et *WsKo*^{2} quia enim *tr. TaWsKo* 5 aut *om. Ll* 6 quidem] idem *Sc* 7 et *om. LlPx*^{2}*Bg*^{1}*VuCn* illud + vero (*an recte* ?) *LlKo*^{2} non sed aut] *an* vero ut *scrib.* ? 8 substantie *om. WsKo* 10 vero se *tr. Ta* 12 continua + et *LlWsKo*^{1} 13 singule + et *Ta*^{1}*WsKo*^{1} 14 sunt *om. Ll* 15 possibile + esse *LlWsKo* 16 unius] *an* cuius *scrib.* ? indivisibilis^2] -e *Ta* 21 magis *post* curvitatem *Sc* habent] -et *WsKo* 22 quod *Ll* 27 subiectum + esse *Ta*^{1} specie + et *WsKo* forma *excl.* : *an glossa e tr. Nova* (*t.* 9) ? 28 in-^{1} *om. Sc*

1016a20 secundum sensum ; sed subiectum aut primum aut finale ad finem ; vinum enim unum dicitur et aqua una, in quantum est indivisibilis secundum speciem, et liquores omnes unum dicuntur (ut oleum, vinum) et fluida, quia omnium ultimum subiectum est unum idem ; nam aqua aut aer omnia eadem sunt. Dicuntur
1016a25 etiam unum quorum genus unum, differens oppositis differentiis, — et ea dicuntur, nam unum subiectum differentiis (ut equus, homo, canis unum quid, quia omnia animalia), et modo propinquissimo quasi materia una. Hec autem quandoque quidem ita unum dicuntur, quandoque vero genere superiore quod idem
1016a30 dicitur, si sunt finales generis species hiis superiores, ut equitibiarum et equilaterum idem sunt figura quia ambo trianguli ; sed trianguli non idem. Amplius autem unum dicuntur quorumcumque ratio que ipsum quid erat esse dicit indivisibilis ad aliam
1016a35 quid erat esse rem ostendentem (secundum se namque omnis ratio divisibilis). Sic enim augmentatum et minutum unum sunt,
1016b1 quia ratio una, sicut in superficiebus speciei una. Omnino vero quorum intelligentia indivisibilis intelligens quid erat esse, et non possit separari neque tempore neque loco neque ratione, maxime ea unum, et horum quecumque substantia ; universaliter enim quecumque non habent divisionem, inde unum dicuntur,
1016b5 ut si in quantum homo non habet divisionem, unus homo, si vero in quantum animal, unum animal, et si in quantum mensura, una mensura. Ergo plura unum dicuntur in diversum aliquid faciendo aut patiendo aut habendo aut ad aliquid existendo unum. Ergo primum dicta unum quorum substantia una, una
1016b10 vero aut continuatione aut specie aut ratione ; et enim numero

---

E(A^bTJ) 5 *unum] *om.* eadem (? ταὐτὰ)] ταῦτα 7 nam] πάντα ἓν ὅτι τὸ γένος 12 sunt] καὶ ἓν (*vide* 5) trianguli (A^b)] τρίγωνον 20 substantia] οὐσίαι 21 enim (*cett.*)] δὲ divisionem (A^b)] + ἢ μὴ ἔχει 25 patiendo ... habendo (*T*)] *tr.* 27-**93**.1 numero solum (ἀριθμῷ μόνως E^2)] ἀριθμοῦμεν ὡς

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 in quantum + enim *Sc* 3 indivisibilis *ante* est (2) *Sc* : di- Bg^1Cn^1 : divisibile *Vu* 5 *utrum* unum *glossa e tr. Nova* (*t.* 9) *an correctio pro* sunt (12) ? aut] et aut *Sc* : et *TaPxBgVuCn* aer + et *VuCn* 7 et — differentiis] et ea unum natura *Vu* : *om. LlCn*^{1} 7-8 homo equus *tr. Ll* 9 quidem *om. Ll* 11 species *ante* finales *Sc* 14 indivisibilis + est *TaSc*^{2} *WsPxKoBg*^{2} 15-16 rem (*om. Ta*^{2}) — ratio] dicit in *Ta*^{1} 17 sicut] sic *Sc* 19 neque^1] nec *Ta*^{2} : *om. Ta*^{1} 20 ea maxime *tr. Ll* 24 una mensura *Ta*^{2}*Ko* : una magnitudo *Bg*^{2}*g* : [*Bg*^{1}] : *om. cett.* divisum *LlPxKo* 25 aut^1] vel *Ll* ad *om. TaKo*^{1}*Cn*^{2} 26 dicam *Ll* unum^2 *om. WsKo* 27 aut^1 *om. Ta*^{1}

solum plura aut non continua aut quorum non una species aut quorum ratio non una. Amplius autem est quidem ut unum dicimus, si est quantitas continua, est autem ut non, si non aliquod totum est, hoc autem si non speciem habet unam ; ut non dicimus unum videntes similiter qualitercumque partes compositas calciamenti, si non propter continuitatem, sed si sic 1016b15
ut calciamentum est et speciem habet aliquam iam unam ; quapropter et ipsa circuli maxime linearum una, quia tota et perfecta est.

Uni vero esse principium est numeri esse ; prima namque mensura principium, nam quo primo cognoscimus, hoc est prima mensura cuiusque generis ; principium ergo noti circa quodlibet 1016b20
unum. Sed non idem in omnibus generibus est unum. Hinc enim est discrimen et illic vocale aut consonans ; gravitatis autem diversum et motus aliud. Ubique vero unum aut quantitate aut specie indivisibile. Quod ergo est secundum quantitatem et ut quantum indivisibile, hoc quidem non habens positionem dicitur 1016b25
unitas, illud vero habens positionem punctus, et aliud unica linea, aliud duabus superficies, omnino vero et tripliciter divisibile secundum quantitatem corpus ; facta autem conversione duale quidem divisibile superficies, unicum linea, nullatenus divisibile secundum quantitatem punctus et unitas, hoc quidem non 1016b30
habens positionem unitas, illud vero habens positionem punctus. Amplius autem alia secundum numerum sunt unum, alia secundum speciem, alia secundum genus, alia secundum analogiam ; numero quidem quorum materia una, specie quorum ratio una, genere quorum eadem figura predicationis, secundum proportionem quecumque se habent quasi aliud ad aliud. Et semper poste- 1016b35

E($A^b TJ$) 2 amplius (ἔτι *TJE*²)] ἐπεὶ ut] + ὁτιοῦν 3 dicimus] + εἶναι (quantitas] + καὶ) 10 (principium] + τινί) numeri (A^b)] ἀριθμῷ (17 quidem] + πάντῃ καὶ) (18 vero] + πάντῃ καὶ)

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 quorum *om. Bg*¹*VuCn* 2 quid *TaLlPx VuCn* 3 si¹·²] sed (?) *Sc*¹ 4 non + secundum (*an recte* ?) *TaScPxBg*¹*VuCn* 6 si¹] sed *Sc* si² *om. LlSc*¹*VuCn* 10 principium *ante* esse¹ *TaScPxBg*¹*Vu Cn* : *post* est *Ws* numerum *TaScPxVuCn* : nu / *Bg*¹ : numero *Bg*²**g** 12 ergo] vero *Sc* noti] non *Sc*¹,(?)*Ta*¹ 13 huic *Ll* 14 discremen *LlPxBg*, (?)*Ws*² 16 est *om. BgVuCn* 17 quantum *Ll* : -titatum *cett.* quidem] quod *Ws* non *ante* habens *Ws* : *ante* hoc *cett.* 19 tripliciter *post* secundum (20) *Ta* 22 punctus *LlScWs* : -um *cett.* 23 habens¹] -emus *Sc* illud — positionem *om. Ll* punctus *LlSc* : -um *cett.* 26 ratio + est *Ll* una² + est *Ta*

riora precedentia sequuntur, ut quecumque numero specie
1017a1 unum, sed quecumque specie non omnia numero ; sed genere
omnia unum quecumque et specie, quecumque vero genere non
omnia specie sed proportione ; et quecumque unum proportione
non omnia genere. Palam quia multa opposite dicuntur uni ;
1017a5 nam alia non existendo continua, alia in habendo materiam
divisibilem secundum speciem, aut primam aut finalem, alia in
habendo rationes plures quid erat esse dicentes.

[7] Ens dicitur hoc quidem secundum accidens illud vero
secundum se. Secundum accidens quidem, ut iustum musicum
1017a10 esse dicimus et hominem musicum et musicum hominem, similiter
dicentes ut musicum edificare, quia accidit edificatori musicum
esse aut musico edificatorem (hoc enim esse hoc significat accidere
huic hoc) — sic autem et in dictis ; hominem quando musicum
1017a15 dicimus et musicum hominem, aut album musicum aut hunc
album, hoc quidem quia ambo eidem acciderunt, illud vero quia
enti accidit hoc, aliud vero musicum hominem, quia huic musicum
accidit (similiter autem dicitur et album esse, quia cui accidit,
1017a20 illud est) ; — ergo secundum accidens dicta esse sic dicuntur
aut eo quod eidem enti ambo insunt, aut quia enti illud inest,
aut quia idem cui inest de quo id predicatur. Secundum se vero
esse dicuntur quecumque significant figuras predicationis ;
1017a25 quotiens enim dicitur, totiens esse significat. Quoniam ergo predi-
catorum alia quidem quid est significant, alia quale, alia quantum,
alia ad aliquid, alia facere, alia pati, alia ubi, alia quando ;
horum unicuique esse idem significat ; nil enim refert ' homo
convalescens est ' aut ' homo convalescit ', vel ' homo vadens
1017a30 est aut secans ' aut ' hominem vadere aut secare ', similiter autem et in aliis. Amplius esse significat †veritatem rei†

E($A^b TJ$) 5 palam] + *δὲ καὶ 10 musicum (*cett.*)] μουσικὸς (17 hoc] *om.*) 20 illud (A^b)] ἐκείνῳ 21 *idem] αὐτὸ ἔστιν 25 *alia³] ἢ (29 *veritatem rei] καὶ τὸ ἔστιν ὅτι ἀληθές)

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 5 palam + *autem (*an recte ?*) *Wsg* quoniam *BgVuCn* unius *Sc* 10-11 esse musicum *tr. Ll* 14 hoc huic *tr. Sc* 15 et] aut *Ll* 16 quidem] autem *Sc* accidunt *WsVu* 19 illud (+ ens *Cn*) est ergo] et illud cum genus *Vu* 20 cidem + huic Sc^1 21 idem] *an* id est *scrib.* ? 23 significat esse *tr. Ll* 24 quidem *Sc* : *om. cett.* 25 alia³] *an* aut *scrib.* ? 26 significant *TaScPxBgVuCn*¹ 28 hominem *om. BgCn* 29 veritatem rei] *an* et est quia verum *scrib.* ? *verba* « veritatem rei » *e tr. Nova* (*t.* 14) *in archetypum nostrae traditionis penetravisse videntur*

[quia cum dicimus aliquid esse monstramus ipsum esse verum], et quando non esse, quia non verum sed falsum ; similiter in affirmatione et negatione, ut quia est ' Socrates musicus ', quia hoc verum, aut quia est ' Socrates non albus ', quia non verum ; non est autem diametrum non commensurabile, quia falsum. 1017a35
Amplius esse significat et ens quidem potestate effabile illud vero 1017b1 perfectione ; horum dictorum terminorum enim esse dicimus et quod potestate est effabile terminorum et quod est perfectione, et scire similiter et potens uti scientia et utens, et quiescens et 1017b5 cui iam inest quies et potens quiescere. Similiter autem et in substantiis ; et enim Mercurium in lapide dicimus esse, et medietatem linee, et frumentum nondum perfectum ; quando vero potens et quando non, in aliis determinandum.

[8] Substantia dicitur et simplicia corpora, ut terra et ignis 1017b10 et aqua et quecumque talia, et universaliter corpora et ex hiis consistentia animalia et horum partes et demonia ; ea enim omnia dicuntur substantia, quia non de subiecto dicuntur sed de hiis alia. Alio vero modo quod est causa existendi, existens in talibus 1017b15 que non dicuntur de subiecto, ut anima in animali. Amplius quecumque particule existentes sunt in talibus et terminantes et hoc aliquid significantes, quibus destructis destruitur totum, tamquam superficie corpus, ut dicunt quidam, superficies linea ; 1017b20 et totaliter numerus videtur esse quibusdam talis (nam destructo nichil esse, et terminare omnia) ; amplius quid erat esse, cuius ratio est diffinitio, et hoc substantia dicitur uniuscuiusque. Accidit autem secundum duos modos substantiam dici, subiectum

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 *quia — verum] *om.*) 2 et quando (? πότε δὲ)] τὸ δὲ (4 *non²] *om.*) 5 non² **om. Al., Bonitz* 6 potestate effabile (*TJ*)] *om.* *E*^{1} : ῥητὸν δυνάμει *A*^{b} 7-8 terminorum^{1,2} (ὅρων)] ὁρῶν 16 horum partes ... demonia] *tr.*

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 quia — verum *excl., quia e tr. Nova* (« quoniam cum dixerimus aliquid esse, demonstrabimus suam veritatem » *t.* 14) *aut potius e commento Averrois* (« cum enim dicimus aliquid esse, demonstramus ipsum esse verum » *c.* 14) *in archetypum nostrae traditionis penetravisse videntur* verum esse *tr. Ta* 4 non²] *e tr. Nova* (*t.* 14) *an e commento Averrois* (*c.* 14) *in archetypum nostrae traditionis penetravit ?* 5 non² **om. Ll* 6 quidem *om. Ll* 7 enim *om. PxVu* 11 Mercurium *post* esse *LlWs* 14 corpora simplicia *tr. Ll* et² *om. LlBgVuCn* 15 et¹ *om. LlSc* et⁴ *om. Sc*¹*Vu* 17 subiecto] substantivo *ScPxCn*¹ : /// *Bg*¹ 18 modo vero *tr. Ll* 21 aliud *Ta* 23 quibusdam esse *tr. TaLl* 25 dicitur *ante* substantia *Ta*² : *om. Ta*¹

1017b25 ultimum, quod non de alio dicitur, et quod est hoc aliquid ens et separabile ; tale vero singuli forma et species.

[9] Eadem dicuntur secundum accidens quidem, ut album et musicum, quia eidem accidunt, et homo et musicum, quia alterum
1017b30 alteri accidit, sed et musicum homo, quia musicum homini acci- 5
dit ; et utrique hoc et horum utraque illi, et enim homini musicum et homo musico idem dicuntur, et hiis illud (quapropter et omnia ea universaliter non dicuntur ; non enim est dicere verum quia
1017b35 omnis homo idem et musicum ; nam universalia secundum se
1018a1 existunt et accidentia non secundum se, sed in singularibus 10
simpliciter dicuntur ; idem enim videtur Socrates musicus, nam Socrates non in multis, propter quod non ' omnis Socrates ' dicitur quemadmodum ' omnis homo ') ; — et hec quidem sic
1018a5 dicuntur eadem, alia vero secundum se tamquam et unum ; et enim quorum materia una aut specie aut numero eadem 15
dicuntur et quorum substantia una, quare palam quia idemptitas unio quedam est, aut plurium unius est aut quando utitur ut pluribus, veluti quando dicit idem eidem idem ; nam ut duobus utitur eodem.

1018a10 Diversa vero dicuntur quorum aut species sunt plures aut 20
materia aut ratio substantie ; et omnino opposite eidem dicitur diversum.

Differentia vero dicuntur quecumque diversa sunt, idem aliquid entia, et non solum numero sed specie aut genere aut proportione ; amplius quorum diversum genus, contraria, et quecumque 25
1018a15 habent in substantia diversitatem. Similia dicuntur que idem sunt omnino passa, et plura idem patientia aut diversa, et quorum qualitas una ; et secundum que alterari contingit horum contrario-

---

E(A^b*TJ*) 4 musicum[1]] + τὸ αὐτὸ 5 sed — accidit (*J*)] *om.* 6 horum ... illi (A^b)] τούτῳ ... ἐκείνων 6-7 musicum et homo musico] τῷ μουσικῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ μουσικόν 11 Socrates] + καὶ Σωκράτης εἶναι 14 se (A^b*T*)] + ὅσα 17 unius est] τοῦ εἶναι 18 eidem (αὐτῷ A^b)] αὐτῷ 25 genus] + καὶ 27 omnino (A^b)] *om.*

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 alio] -quo *Ll* ens + et hoc est forma *Ll* (*vide Alb.*) 4 quia — musicum *bis scr. Px* : *om. Ws* 4-5 et[1] (ut Sc^2) — accidit *om.* Sc^1 5 quia + et *Ll* 6 utrique] utcrque *Ll* enim *om.* Bg^1*VuCn* 8 eadem *LlScWs* est *om.* *BgVuCn*[1] 10 singulis Px^2*VuCn* 15 una *ante* materia *Ll* : *om.* Px^1 17 quedam unio *tr. Sc* aut[2]] et *Ta* : *an ante* unius *ponendum* ? 17-18 pluribus ut *tr. Ll*[1] 21 dicitur *om.* *BgVuCn* 24 sed + aut *Ll* aut[1]] et *Sc* 26 habent (habet et *Vu*) *post* diversitatem Bg^2*Vu* : *om.* Bg^1*Cn* que] quecumque *TaWs*

rum, qui plura habet aut magis proprium, huic est simile. Oppo-
site vero similibus dissimilia.

[10] Opposita dicuntur contradictiones, contraria et ad aliquid 1018a20
et privatio et habitus, et ex quibus in que ultima ut genera-
5 tiones ; et quecumque non contingunt simul adesse amborum
susceptibili, ea opponi dicuntur aut ea aut ex quibus sunt. Nam
viride et album simul eidem non insunt ; unde ex quibus sunt 1018a25
hec opponuntur. Contraria dicuntur que non possunt simul
adesse eidem, differentium secundum genus, et que plurimum
10 differunt eorum que sunt sub eadem potestate, et quorum diffe- 1018a30
rentia maxima aut simpliciter aut secundum genus aut secundum
speciem. Alia vero dicuntur hec quidem talium habitu, alia talium
susceptione, alia existendo aut activa aut passiva talium, alia
agentia aut patientia, aut expulsiones aut acceptiones, aut
15 habitus aut privationes talium. Sed quoniam ens et unum multi- 1018a35
pliciter dicitur, sequi est necesse et alia quecumque secundum
ea dicuntur, quare idem et diversum et contrarium, quare est
diversum secundum unamquamque cathegoriam.

Diversa vero specie dicuntur quecumque eiusdem generis 1018b1
20 existentia non sunt subalterna, et quecumque in eodem genere
existentia differentiam habent, et quecumque in substantia
contrarietatem habent ; et contraria diversa sunt specie ab invi-
cem aut omnia aut dicta primum, et quorumcumque in finali 1018b5
generis specie rationes diverse (ut homo et equus individua genere
25 et rationes eorum diverse), et quecumque in eadem substantia
differentiam habent. Eadem vero specie opposite hiis dicta.

[11] Priora et posteriora dicuntur quedam equidem, tamquam
existente aliquo primo et principio in singulo genere, aliud 1018b10

E(*A*^{b}*TJ*) 1 qui habet] *το ἔχον (magis proprium] κυριώτερα) 3 contradictiones] ἀντίφασις 4 quibus] + *καὶ generationes] + *καὶ φθοραί (8 hec] τούτοις) 10 *differunt] + τῶν ἐν — διαφέροντα (18a27-29) 12 alia] + ἐναντία (13 alia²] ἢ) 15 privationes] + εἶναι ens ... unum] *tr.* (25 substantia] + ὄντα)

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 qui] *quod (*an recte* ?) *Wsg* proprium + habet *Sc* : *an* -a *scrib.* ? huic *post* est *Sc* : hic *Bg*^{1}*VuCn* : *om. Ll* 4 quibus + *et *Bg*^{2}*g* generationes + *et corruptiones *Px*^{2}*Bg*^{2}*g* 6 aut² *om. LlWs* 10 *an lacuna post* differunt *in memoria latina orta est* ? 11 secundum² *om. Ll* 12 quidem] quod *Bg*^{1}*VuCn* alia²] aut *LlWs* : ut *Vu* : *om. Cn* 14 ac-] ex- *Ta*^{1}*Ws* 16 dicuntur *Ll* 18 diversum + contrarium *Ws* 24 et *om. ScVuCn*^{1} 26 opposita *PxCn* : -orum *Sc* hiis dicta *om. Ta*^{1} 27 priora + vero *Ll*

propinquius principio aliquo determinato aut simpliciter aut natura aut ad aliquid aut ad ubi aut ab aliquibus, ut que sunt secundum locum existendo propinquius aut natura aliquo loco determinato (ut medio aut ultimo) aut sicut evenit, quod
1018b15 vero remotius posterius ; alia secundum tempus (alia namque re ipsa remotiora ab ipso nunc, ut in factis, priora namque Troica Medis, quia remotiora ab ipso nunc ; alia affiniora ipsi nunc, ut in futuris, prius enim Menelaus Pirro, quia propinquius
1018b20 nunc, et ipso nunc ut principio et primo usi sunt) ; alia secundum motum (propinquius enim primo moventi est prius, ut puer viro ; principium autem et id quoddam simpliciter est) ; alia secundum potestatem (excedens enim potestate prius est, et quod est potentius ; tale vero est cuius secundum prevoluntatem sequi est
1018b25 necesse alterum et posterius, quare non movente illo non movetur, et movente movetur ; et est prevoluntas principium) ; alia secundum ordinem (et ea sunt quecumque ad aliquod unum determinatum differunt secundum rationem, ut parastata tritostata prius et paraniti nitis ; hic enim initium illic medium principium) ;
1018b30 ergo ea priora dicuntur hoc modo. Alio vero modo quod cognitione est prius ut et simpliciter prius. Horum autem aliter et que secundum rationem et que secundum sensum. Nam secundum rationem universalia priora, secundum autem sensum
1018b35 singularia ; et secundum rationem accidens toto prius, ut musicum musico homine ; non est enim ratio tota sine parte ; et etiam non contingit musicum esse non existente aliquo musico. Amplius priora dicuntur priorum passiones, ut rectitudo levitate ; hoc

---

E(A^bTJ) (2 ad²] **om.*) (7 alia] + τῷ) 8 Menelaus Pirro] *Νέμεα Πυθίων* (9 et¹] *om.*) 24 est] ἔσται

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 alicui (*an recte ?*) *LlWs* (*cf. Alb.*) aut² + a *Ws* 2 ad² **om. LlPx²Vu* ab (*om. Ta²*) aliquibus + aut quando *Px²* : quando *Vu*,(?)*Cn²* ut] aut *Sc* 3 alicui (*an recte ?*) *Wsg* 4 determinato *WsBg* : -ta (*ante* loco *Px*) *cett.* 5 remotius + et *Ta* 8 Pirro] puto *Vu* : puero *Bg* 11 autem] enim *Sc* est *om.* (*an recte ?*) *LlWs* 14 movetur] -entur *LlSc* 15 movetur (-entur *LlSc*) + et morte moritur *Ll* 16 aliquid *LlSc* 17 perastata *Ll* tricotata *TaScPxBgCn* : tricota *Vu* 18 paraniti nitis *scr.* : paranitinitis (*vel* -cis) *TaLlWsCn*,(?)*Bg*, paranitantis *Sc* : paraninicis (?) *Px* : p an + *lac. 6 litt. Vu* hic *scr.* : hec *vel* hoc *LlWs* : hunc *cett.* illic *Ll* : -ud *Ws* : -um (+ vero *TaPx*) *cett.* principium] primum *ScWs* 19-20 prius est cognitione *tr. Ll* 20 et¹ *om. Ta¹Px* autem *post* aliter *Ta Px¹* : *om. Px²* 22 sensum autem *tr. Ll* 24 est *post* enim *Bg* : *om. Sc* ratio] idem *Vu* etiam *om. BgVuCn* 25 convenit *ScBg* musicum + musico homine *Cn* 26 primorum *Sc*

enim linee secundum se passio est illud vero superficiei. Alia 1019a1
quidem sic dicuntur priora et posteriora, alia vero secundum
naturam et subiectum, quecumque contingit esse sine aliis et illa
sine illis non ; qua divisione usus est Plato. (Et quoniam esse
multipliciter, primum quidem subiectum prius, propter quod et 1019a5
substantia prius, deinde aliter que sunt potestate et perfectione ;
nam alia potestate priora erunt alia perfectione, ut secundum
potestatem quidem dimidietas toto et pars toto et materia
substantia, secundum perfectionem vero posterius ; nam disso- 1019a10
luta secundum perfectionem erit modo quodam.) Omnia igitur
prius et posterius dicta secundum ea dicuntur ; alia namque
secundum generationem sine diversis esse contingit, ut totum
partibus, alia secundum corruptionem, ut pars toto. Similiter
autem et alia.

[12] Potestas dicitur principium motus aut mutationis in 1019a15
diverso in quantum diversum, ut edificativa potestas est que
non existit in edificato, sed ars medicinalis est potentia et
existit in sanato, sed non in quantum sanatum est ; ergo totaliter
principium mutationis aut motus dicitur potestas in diverso in 1019a20
quantum est diversum ; alia a diverso in quantum diversum
(nam secundum quam patiens patitur qua, quandoque quidem
si quid possibile est dicimus esse ipsum pati, quandoque vero
non secundum omnem passionem sed si in excellentiorem) ;
amplius alia bene hoc perficiendi aut secundum prevoluntatem ;
nam quandoque solum progredientes aut dicentes, non bene vero 1019a25
aut non ut maluerunt, non dicimus posse dicere aut vadere ;
similiter autem et in pati. Amplius quicumque habitus secundum
quos impassibilia omnino aut immutabilia aut non facile in

E(A^bTJ) (3 subiectum] **οὐσίαν*) 7 erunt (*ἔσται*)] *ἐστι* 10 modo quodam omnia igitur] *τρόπον δή τινα πάντα tr.* 15-16 in diverso (*ἡ ἐν ἑτέρῳ* A^b)] *ἢ ἐν ἑτέρῳ ἢ* 16 que (*ἢ* A^bJ)] *ἢ* 19 diverso (A^b)] + *ἢ* 20 alia (*ἡ* A^b)] *ἢι* diverso (A^b)] + *ἢ* 21 qua] *τι* 22 possibile est ... pati (A^b)] *παθεῖν ἢ δυνατόν ...* 24 alia (*ἡ cett.*] *ἢ*

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 3 *substantiam (*an recte ?*) Bg^2**g** 4 non *ante* sine *Sc* 6 sunt *om. BgVuCn* potestate + et parte *Ll* 7 ut] nam *Ll* 10 erunt *LlScPx* 12 convenit *TaBg* 13 alia + vero *Sc* 14 et + in *Ll* : *om. Px* 17 existit] est *Ll* 20 est *om. BgVuCn* 22 sic *Px* : *om. Ta* quod *TaBgVuCn* passibile *Ws* est *om. Sc* ipsum *Ws* : id est *cett.* : *an* idem *scrib. ?* 23 secundum *om. TaScPx*^{1}*Bg*^{1}*VuCn* si in (*om. Ws*)] secundum *Ll* excellentiore *TaPx* : -ri *Ws* · -res *Cn* 25 aut dicentes *om. TaScPxBgVuCn* 26 ut *om. Sc* maluerint *Sc* : -uerit *Px* : malum nec *Ws* 28 aut^1] ut *LlBg*^{1} : et *TaScPx*^{1} aut^2 *om. Sc*

peius mobilia, potestates dicuntur ; franguntur enim et conte-
1019a30 runtur, curvantur et omnino corrumpuntur non per potentiam
sed per non potentiam et per alicuius defectionem ; impassibilia
vero talium que vix et paulatim patiuntur propter potentiam
et posse aliquo modo habere. Dicta vero potestate totiens et
possibile uno quidem modo dicetur quod habet motus princi-
1019a35 pium aut mutationis (et enim stabile possibile quoddam) in
1019b1 diverso in quantum est diversum, alio vero si quid ab eo aliud
potestatem habet talem, alio si habet permutari in quodlibet
secundum potestatem, sive in peius sive in melius (et enim
corruptibile videtur esse possibile corrumpi, aut non corrumpi
1019b5 si sit impossibile ; nunc autem dispositionem quandam habet et
causam et talis passionis principium ; aliquando quidem per
habere aliquid videtur, aliquando per privari tale esse ; sed si
privatio est habitus, omnia in habendo erunt aliquid ; ens vero
dictum equivocum, ut habere privationem aliquam et principium
1019b10 est possibile huius habere privationem, si contingit habere pri-
vationem). Alio in non habendo suam potestatem aut principium
in alio in quantum est aliud corruptione. Amplius autem ea
omnia aut ex solo accidere fieri aut non fieri, aut bene. Nam
inanimatis inest talis potestas, ut in organis ; aliam enim dicunt
1019b15 posse sonare liram, aliam non, si est non bene sonans. Impotentia
enim privatio est potentie et talis principii sublatio quedam
qualis dicta est, aut omnino aut apto nato habere, aut quando
aptum natum est iam habere ; non enim similiter dicunt impos-
sibile generare puerum et virum et eunuchum. Amplius autem
1019b20 secundum utramque potentiam est impotentia opposita, solum-
que mobili et bene mobili. Impossibilia vero alia secundum
impotentiam eam dicuntur, alia alio modo, ut possibile et

E(A^bTJ) 5 posse] + καὶ 8 diverso (A^b)] + ἢ (10 secundum] *om.*) 12 sit (ἦ)] ἦν 16 (equivocum (ὁμώνυμον)] ὁμωνύμως) privationem] ἕξιν 17 possibile] + καὶ 19 alio (A^b)] + ἢ 26 et² (A^b)] *om.* 27 utramque (A^bT)] ἑτέραν

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 1 conter-] convert- *Ta*¹ 3 per² *post* alicuius *TaScPx* : *om.* (*an recte ?*) *Ws* impassibilium *Sc* 5 et² *om. LlWs* 7 enim] est *PxVuCn* 8 est *om. TaPx* 13 per *om. Sc*¹ 14 videtur *om. BgVuCn* 16 aliam *Sc* 17 possibile est (enim *VuCn*¹) *tr. Sc* 18 potestatem suam *tr. Sc* 21 in-² *om. BgVuCn* 22 liram + et *Ta* non est *tr. Sc* 23 est privatio *tr. Sc* 25 dicunt *scr.* : -itur *Ll* : -untur *cett.* 26 autem *om. Ll* 27 solumque] solum quia *Ll*

impossibile, impossibile quidem cuius contrarium ex necessitate verum (ut diametrum commensurabile esse est impossibile, 1019b25
quia falsum tale cuius contrarium non solum verum sed et necesse non commensurabile esse ; ergo commensurabile non
5 solum falsum sed ex necessitate falsum) ; contrarium vero huic, possibile, quando non necesse est contrarium falsum esse, ut sedere hominem possibile ; non enim ex necessitate non sedere 1019b30
falsum. Ergo possibile uno quidem modo, sicut dictum est, quod non ex necessitate falsum significat, alio vero verum esse,
10 alio contingens iam verum. Sed secundum metaphoram que est in geometria dicitur potentia. Hec igitur possibilia non secundum potentiam. Que vero secundum potentiam omnia dicuntur ad 1019b35
primam unam ; et ea est principium mutationis in alio aut in 1020a1
quantum aliud. Alia namque dicuntur possibilia, hec quidem
15 eorum in habendo aliud aliquid talem potentiam, illa vero in non habendo, alia in sic habendo. Similiter autem et impossibilia. Quare propria diffinitio prime potentie erit principium permu- 1020a5
tationis in alio in quantum aliud.

[13] Quantum dicitur quod est divisibile in eis que insunt,
20 quorum utrumque aut singulum unum quid et hoc aptum natum esse. Pluralitas ergo quantum quid numerale est et mensura mensurabilis est. Dicitur autem pluralitas quidem quod est 1020a10
divisibile potestate in non continua ; mensura vero alia in unum continuum longitudine, alia in duo latitudine, alia in tria pro-
25 funditate. Horum autem pluralitas quidem finita numerus, sed longitudo linea et latitudo superficies et profundum corpus. Amplius alia dicuntur secundum se quanta, alia secundum 1020a15
accidens, ut linea quantum quid secundum se, musicum vero

E(A^bTJ) 3 tale (A^bJ)] + καὶ 10 iam (A^bJ)] εἶναι 18 alio (*cett.*)] + ἢ 21 (quid] + ἐὰν) (mensura] + ἂν) 23 vero] + τὸ εἰς συνεχῆ μεγέθους δὲ (24 longitudine ... latitudine ... profunditate] μῆκος ... πλάτος ... βάθος) 27 quanta (A^b)] + ἄττα

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 impossibile[1] + impossibilia vero alia secundum impotentiam eam dicuntur alia (*vide* **100**.28-29) *Ll* 5 huic *Ws* : hoc (+ falsum *Ll*) *cett.* 6 esse falsum *tr. TaVu* 8 quidem *ante* uno *Sc* : *om. Ta* 13 ea] ita *Sc* aut *bis scr. Ta* : *om. WsBgg* 15 aliud] ad *PxBgVuCn* illa] alia *Ws* 16 impassibilia *Ws* 17 potentie *om. Ta* erunt *Ta* 21 aliquid *LlSc* est *om. LlVu* 22 quidem *post* divisibile (23) *LlWs* 24 continuum] contrarium *Ta*[1] 25 numerus + namque *Sc* 26 et[1] *om. LlVu* et[2] *om. Ll* 28 quantum] -a *Ta* quid *scr.* : *om. Vu* : quidem *cett.*

secundum accidens. Istorum vero que secundum se sunt, alia secundum substantiam sunt, ut linea quantum quid (nam in ratione quid est dicente quantum quid existit), alia passiones et
1020a20 habitus talis sunt substantie, ut multum, paucum, et productum et breve, et latum et strictum, et profundum et humile, et grave et leve, et alia talia. Sunt autem et magnum et parvum et maius
1020a25 et minus, secundum se ad invicem dicta, quanti passiones secundum se ; transferuntur enim et ad alia ea nomina. Secundum accidens vero dictarum quantitatum alie sic dicuntur, sicut dictum est, quia musicum quantum est et album per esse quantum quid, cui insunt, alia ut motus et tempus ; et enim hec quanta
1020a30 quedam dicuntur et continue, quia illa sunt divisibiles quorum sunt hee passiones. Dico autem non motum sed quo motum est ; nam per esse quantum illud et motus est quantus, tempus vero per esse ipsum.

[14] Quale dicitur multipliciter. Nam uno modo differentia substantie, ut quale quid homo quia animal bipes, equus vero
1020a35 quadrupes, et circulus qualis quedam figura quia agonion, quasi
1020b1 differentia secundum substantiam qualitate existente. Uno quidem modo hoc dicitur qualitas differentia substantie, alio vero ut immobilia et mathematica, sicut numeri quales quidam, quemadmodum compositi et non solum ad unum entes sed
1020b5 quorum imitatio superficies et solidum (hii vero sunt quotiens quanti aut quotiens quotiens quanti), et totaliter quod preter quantitatem existit in substantia ; nam substantia cuiuslibet quod semel, ut sex non bis tres sunt sed semel ; sex enim semel sex. Amplius quecumque passiones mutatarum substantiarum,
1020b10 ut calor et frigiditas, et albedo et nigredo, et gravitas et levitas,

---

E(A^bTJ) 4 multum] + καὶ 5 et latum — grave (*TJ*)] *om.* 7 minus] + καὶ se] + καὶ 16 multipliciter] *om.* 17 quia animal] *tr.* 26 (non] + δ) tres] ἢ τρὶς (sed] + δ)

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 alia + quidem *Ll* : + que *Vu* 4 substantie sunt *tr. Ll* et *om. WsBgVuCn* 5 et^{2,4,6} *om. LlWs* 8 enim] autem (*an recte* ?) *LlWs* 11 hec *ante* enim *Ta* : *post* quanta *Vu* 12 ille *WsBg Vu*,(?)*Cn*^{1} divisibilia (*an recte* ?) *PxCn*^{2} 14 quantus (*om. Cn*) est *tr. BgVu* 16 differentie *Ll*^{2} : diffinitione *TaScPxVuCn*,(?)*Ll*^{1}*Bg*^{1} 18 aganon *Ws* 20 alia *Ta* 21 ut *om. LlScWs* quidam (-dem *Ll*,[?]*Sc*) + dicuntur *LlWsn* (*t.* 19) 22 euntes *Px*^{2}*BgVu*^{1}*Cn* 23 imitatio] unita *Px*^{2}*BgVuCn* 23-24 quotiens — aut *om. Ta*^{1} 24 aut — quanti *om. Bg*^{1} quotiens^1 + quam *Ws* : *om. TaSc*^{1}*PxVuCn* : [*Bg*^{1}] 26 tria *Ll* semel^1 + sex *WsPx* 27 *an* motarum *scrib.* ? substantiarum *om. Ll* 28 et^4 *om. LlPx*

et quecumque talia, secundum que dicuntur mutari corpora permutantium. Amplius secundum virtutem et vitium et omnino bonum et malum. Fere vero secundum duos modos dicitur quale, et horum quidam maxime secundum priorem ; nam prima qualitas substantie differentia (eius vero quedam et que in 1020b15
numeris qualitas pars ; nam differentia quedam substantiarum, sed aut non motarum aut non in quantum sunt mota) passiones vero motorum in quantum sunt mota, et motuum differentie. Et virtus et vitium passionum pars quedam ; differentias enim ostendunt motus et actus, secundum quos faciunt aut patiuntur 1020b20
bene aut prave que sunt in motu ; possibilia namque sic [ita] moveri aut agere bonum, illa vero sic et contrarie pravum. Maxime vero bonum et malum significant quale in animatis, et horum maxime in habentibus proheresim. 1020b25

[15] Ad aliquid dicuntur alia ut duplum ad dimidium et triplum ad tertiam partem, et totaliter multiplicatum ad multiplicati partem et continens ad contentum ; alia ut calefactivum ad calefactibile et sectivum ad secabile, et omne activum ad passi- 1020b30
vum ; alia ut mensurabile ad mensuram et scibile ad scientiam et sensibile ad sensum. Dicuntur autem prima quidem secundum numerum aut simpliciter aut determinate, ad eos aut ad unum (ut duplum ad unum, ut numerus determinatus, multiplicatio vero secundum numerum ad unum, sed non determinatum, ut 1020b35
hunc aut hunc ; sed emiolium ad subemiolium secundum nume- 1021a1
rum ad numerum determinatum ; et superparticulare ad subsuperparticulare secundum indeterminatos, ut multiplicatio ad

---

E(*A*^{b}*TJ*) 3 bonum ... malum] *tr.* 4 quidam] ἕνα maxime secundum *priorem] τὸν κυριώτατον (11-12 possibilia ... illa] τὸ δυνάμενον ... τὸ) (11 sic *ita] ὡδὶ) (18 omne] ὅλως) 21 determinate (*TJ γρ. E*)] ὡρισμένον 22 ut^{2}] *om.*

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 quod *BgVu*,(?)*Cn*^{1} permutari *BgVuCn* 2 transmutantium *Ll* 4 quidam *scr.* : quid' *ScWs* : quodam *cett.* priorem] *an* propriorem *scrib.* ? 7 motorum *TaScPxBg*^{1}*VuCn* sunt] sibi *PxBg*^{1}*VuCn*,(?)*Ta* 7-8 passiones — mota *om. Ll* 9 et^{2} *om. ScBg* vitium + in hoc quod ex motu sunt *Ta*^{1} passionum] passo passione *Ta*^{1} 10 motus *om. Bg*^{1}*VuCn* 11 aut] vel (*an recte* ?) *LlWs* motu] -um *Ta* : motum motu *Ll* ita *excl.* : *an* sic ita *duplex lectio* ? 12 et *om. Ll* 13 significat *Ll*,(?)*BgCn* 15 triplex *Ta* 17 calefactum *Ta* : -tientium *Bg*^{1} : -tuum *Vu*^{1} ad^{2}] et *TaPx* 18 calefacile *Ws* 19 et *om. Sc* 20 quidem *post* numerum (21) *Sc* 21 ad^{2} — ad (23) *om. Ta*^{1} 23 sed + et *TaLl*^{2} *ScPxCn* : *om. Bg* ut *om. VuCn*^{1} 24 aut *scr.* : ad *codd.* sub- *om. Sc* 25 ad^{2}] aut *Ta* 26 interminatos *Ll* : deter- *Vu* : -natum *Cn* multiplicio *Ta*^{1}

unum est ; et continens ad contentum omnino indeterminatum
1021a5 secundum numerum ; numerus enim commensurabilis secundum
non mensurabilem numerum dicitur, continens enim ad contentum tantumque est et amplius, sed hoc indeterminatum ; quodcumque enim evenit est, aut equale aut non equale) ; hec igitur
ad aliquid omnia secundum numerum dicuntur et numeri
1021a10 passiones ; et amplius equale et simile et idem secundum alium
modum (hec enim secundum unum modum dicuntur omnia, eadem namque quorum una est substantia, similia vero quorum qualitas est una, equalia vero quorum quantitas est una ; unitas
vero est numeri principium et metrum, quare ea omnia dicuntur ad aliquid secundum numerum quidem, non eodem modo) ;
1021a15 activa vero et passiva secundum potentiam activam et passivam
sunt et actiones potentiarum, ut calefactivum et calefactibile, quia potest, et iterum calefaciens ad calefactivum et secans ad
sectum tamquam agentia. Eorum vero que sunt secundum
1021a20 numerum non sunt actiones nisi quemadmodum in aliis dictum
est ; sed actiones non existunt istorum secundum potentiam. Et secundum tempora dicuntur ad aliquid, ut faciens ad quod factum est et facturum ad faciendum. Sic enim pater filii dicitur
1021a25 pater ; hoc enim faciens et illud passum quid est. Amplius quedam
secundum privationem potentie, ut impossibile et quecumque sic dicuntur, ut invisibile. Ergo secundum numerum et potentiam dicta ad aliquid insunt omnia ad aliquid eo quod ipsum quod est alterius dicitur id quod est, sed non eo quod aliud ad illud ;
1021a30 mensurabile vero et sententiale eo quod aliud ad ipsum dicitur

---

E(A^bTJ) 3 dicitur (A^bT)] λέγονται 8 hec ... modum²] *om.* 14 et²] *πρὸς 18 sed] + κατὰ δύναμιν 24 *insunt] ἐστὶ 26 mensurabile] + καὶ τὸ ἐπιστητόν

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 est *ante* ad (**103**.26) *Ll* contentum] -tinentem *LlWs* 2 secundum²] sed *BgVuCn* 3 non commensurabilem *LlBg* numerum *om. Ta* 4 quocumque (+ modo *Ws*) *LlScWs* 5 evenerit *LlSc* equalis (?) *Ll* non (*om. Sc*) equalis (?) *Ll* 7 passionem Bg^1VuCn et¹ *post* amplius *Ws* : *om. Ll* 9 est una *tr. Ll* 10 qualitas *post* una¹ *BgVuCn* equalia — una² *om. Ll* 11 numeri] unum *TaVuCn*¹ : uni Cn^2 12 quidem] quid *Ll* 14 ut] et *Ta* : *om. Cn* -tivum] -tientium *Bg* et²] *ad (*an recte* ?) *Bg* 15 -faciens] -factiones *ScWsPxBgVuCn*,(?)Ta^1Ll^1 -tivum] *an* -tum *scrib.* ? 17 quemadmodum nisi *tr. Ta* in aliis *post* est (18) *Ll* 18 eorum *Ta* : illo- (*ante* non) *Vu* 19 tempora] potentiam Px^2VuCn faciens] quod fecit Ta^2g : ////// Ta^1 20 futurum $LlPx^2VuCn$ ad + quod *Ll* 21 quedam] qui- *Ll* : autem *Sc* 22 quicumque Ta^1 24 *an* in- *omittendum* ? 25 id quod est ... eo *om. Ll*

ad aliquid dicuntur. Nam sententiale significat quia eius est sententia, non est autem sententia ad hoc cuius est sententia (bis enim idem diceretur) et similiter alicuius visus est visus, non cuius est visus (est et verum hoc dicere) sed ad colorem aut ad 1021b1
aliud aliquid tale. Illo vero modo bis idem diceretur, quia est visus cuius est visus. Ergo secundum se dicta ad aliquid hec quidem sic dicuntur, illa vero, quia sua genera sunt talia, ut 1021b5
medicina ad aliquid, quia suum genus scientia videtur esse ad aliquid ; amplius secundum quecumque habentia dicuntur ad aliquid, ut equalitas, quia equale, et similitudo, quia simile ; alia vero secundum accidens, ut homo ad aliquid, quia ei accidit duplum esse, et hoc est ad aliquid, ut album, quia eidem accidit 1021b10
album esse et duplum esse.

[16] Perfectum vero dicitur unum quidem extra quod non est quid accipere nullam particulam (ut tempus perfectum singulorum hoc extra quod non est accipere tempus aliquod quod sit huius temporis pars), et que sunt secundum virtutem et bene 1021b15
non habentia yperbolem ad genus, ut perfectus medicus et perfectus fistulator quando secundum speciem proprie virtutis in nullo deficiunt (sic autem transferentes et ad mala dicimus siccophantem perfectum et latronem perfectum, quoniam et bonos dicimus eos, ut latronem bonum et siccophantem bonum ; 1021b20
est enim virtus perfectio quedam ; quodlibet enim perfectum et substantia omnis tunc perfecta, quando secundum speciem proprie virtutis in nulla deficit parte [virtute] secundum naturam mensure) ; amplius quibus inest finis studiosus, ea dicuntur perfecta ; etenim secundum habere finem perfecta, quare quoniam 1021b25

E(A^bTJ) 2 hoc (τοῦτο *cett.*)] τὸ (7 quia] ἂν) 8 esse (A^b)] + τῶν 12 (est] + τῶν) *ut] ἢ (quia] εἰ) 13 album ... duplum] *tr.* 14 vero] *om.* 17 que (τὰ A^b)] τὸ bene (εὖ A^b)] τοῦ εὖ 23 (enim[1]] καὶ) enim[2]] + τότε (25 *virtute] *om.*)

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 sententiabile *Ll* 3 et *om. Ta*[1]*Sc* 5 aliud *om. TaCn* : [*Vu*] diceretur idem *tr. Ll* 5-6 visus[1] est *tr. BgVuCn* 10 equale ... simile (?) *Ll* 11 accidit ei *tr. Ll* 12 ut] *an* aut *scrib.* ? album] -us *Ll* eidem *post* accidit *Sc* : ei (*post* accidit *Ll*) *LlBgVuCn* : sibi *Ta* 15 quid *Ta* : -dem (*post* accipere *Ll* : *ante* non (14) *Sc*) *cett.* 16 aliud (*ante* tempus *Ta*) *TaSc* 17 sunt *om Ll* 19 proprie] sue *Ll* 20 sic] similiter *Ws* 21 et latronem perfectum *om. VuCn* et[2] *om. LlWsBgVuCn* 22 bonum[1] *om. Ta*[1] 23 quilibet *Ta* 25 parte + a *Ll* virtute *excl.* : *an glossa in memoria latina erat* ? secundum naturam Bg^2 : sed natura *cett.* 26 dicunt *LlScPxBg*[1]*VuCn*

finis ultimorum aliquid est, et ad prava transferentes dicimus perfecte perdi et perfecte corrumpi, quando nichil deest corruptioni et malo sed in ultimo est ; quapropter mors secundum
1021b30 metaphoram dicitur finis, quia ambo ultima ; finis autem et cuius causa ultimus. Ergo secundum se dicta totiens dicuntur, alia quidem quia secundum bene in nullo deficiunt nec yperbolem habent nec extra aliquid accipiunt, alia omnino secundum quod
1022a1 non habent yperbolem in ultimo genere nec aliquid est extra ; alie vero species non secundum se aut in faciendo aliquid tale aut quia aliter dicuntur secundum primum dicta perfecta.

[17] Terminus dicitur quod est cuiuslibet ultimum et extra
1022a5 quod nichil est accipere primum et infra quod omnia primum et quod est species mensure aut habentis mensuram, et finis cuiusque (tale vero ad quod motus et actus, et non a quo — et quandoque ambo, et a quo et in quod et cuius causa), et substantia
1022a10 cuiuslibet et quid erat esse cuique ; cognitionis enim hic terminus ; sed si cognitionis, et rei. Palam quia quotiens principia dicuntur, totiens terminus, et amplius ; principium enim terminus quidam est, sed terminus non omnis principium.

[18] Et quod est per se dicitur multipliciter, uno quidem modo
1022a15 species et substantia cuiusque rei, ut secundum quod bonum, per se bonum, alio vero in quo primo aptum natum est fieri, ut color in superficie. Ergo primum dictum secundum quod species est, secundum materia cuiusque et subiectum cuiusque
1022a20 primum. Omnino vero ipsum secundum quod pariter et causa existit ; nam secundum quid venit aut cuius causa venit dicitur,

---

E(*A*^{b}*TJ*) 5 dicta] + τέλεια 8 ultimo (ἐσχάτῳ)] ἑκάστῳ 9 species non (? εἴδη μὴ))] ἤδη se] ταῦτα *tale] + ἢ ἔχειν ἢ ἁρμόττειν τοιούτῳ 17 rei] + ὥστε (principia] ἡ ἀρχὴ) 18 amplius] + πλεοναχῶς 20 et] *om.* per se] καθ' ὅ 21 bonum] ἀγαθός 24 secundum] + * δὲ ὡς (cuiusque²] ἑκάστῳ)

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 ulterior *Ll* aliquis *TaLlScPxVuCn* 4 dicitur *ante* secundum (3) *Ll*¹ 5 huius *Ll* 6 quia *post* bene *Vu* : *om. Ws* 7 aliquid *om. Ta*¹ omnino] vere *Sc* 9 se + dicuntur perfecta *Vu* *an lacuna post* tale *in memoria latina orta est* ? 10 quia *om. Ll* dicitur *Ta* 11 et *post* extra *Ta* : *om. Sc* 12 primum¹] -i *Ll*²*ScBg*²***g*** primum²] -i *Ll*² *ScPx*²*Bg*²***g*** 16 terminus hic *tr. Ta* 17 sed si] et si *BgCn* : et non *Vu* quia *Ws* : quoque *Sc* : -que *cett.* 18 enim *om. Ta* : [*Bg*¹] 19 terminus *post* non *Ll* : *post* omnis *Vu* : *om. Cn* 20 est *post* se *Ll* quidem *om. Sc* 22 bonum + et *TaScPxBgVuCn* fieri + secundum quod species *Px* 24 secundum] *ut *vel* vel *Ta*(***g***) : *secundum autem ut (*an recte* ?) *Px*²***g*** : /// *Px*¹ et subiectum cuiusque *om. WsPx*¹*Vu* 25 paritus *Sc* causa + istius *Px*

et secundum quid paralogizatum est aut sillogizatum est, aut qua causa sillogismi sunt aut paralogismi. Amplius omne quod secundum positionem dicitur, secundum quod existit aut secundum quod vadit ; ea namque omnia positionem signi- 5 ficant et locum. Quare et secundum se multipliciter dici est 1022a25 necesse. Aliud enim secundum se ipsum quid erat esse, ut Callias secundum se Callias et quid erat esse Callias ; aliud vero quecumque in quid est existunt, ut animal Callias secundum se ; nam in ratione inest animal ; animal enim quoddam Callias. 10 Amplius autem si in eo ostensum est primo aut ipsorum eius 1022a30 aliquo, ut superficies alba secundum se et vivum secundum se homo ; anima namque pars quedam est hominis, in qua prima est ipsum vivere. Amplius cuius non est alia causa ; hominis enim multe sunt cause, animal, bipes, attamen secundum se homo 15 homo est. Amplius quecumque soli insunt et in quantum soli 1022a35 eo quod separatum secundum se.

[19] Dispositio dicitur habentis partes ordo aut secundum 1022b1 locum aut secundum potentiam aut secundum speciem ; positionem enim oportet quandam esse, sicut et ipsum hoc nomen 20 ostendit dispositio.

[20] Habitus vero dicitur uno quidem modo tamquam actio quedam habentis et habiti, ut actus quidam aut motus (nam 1022b5 quando hoc quidem facit illud vero fit, est poesis infra, et ita infra habentem indumentum et habitum indumentum est 25 habitus) ; — ergo palam quia ipsum non contingit habere habitum (in infinitum enim vadit, si habiti fuerit habere habitum), alio 1022b10 vero modo habitus dispositio dicitur secundum quam bene aut

---

E($A^b TJ$) 2 qua ($\tau\acute{\iota}$ A^b)] $\ddot{o}\tau\iota$ omne] $\tau\grave{o}$ $\kappa\alpha\theta'$ $\acute{o}$ 6 esse] + $\acute{\epsilon}\kappa\acute{\alpha}\sigma\tau\omega$ 7 secundum se Callias (A^b)] *om.* 10 eo ($\alpha\acute{\upsilon}\tau\tilde{\omega}$ A^b)] $\alpha\acute{\upsilon}\tau\tilde{\omega}$ ostensum est ($\delta\acute{\epsilon}\delta\epsilon\iota\kappa\tau\alpha\iota$)] $\delta\acute{\epsilon}\delta\epsilon\kappa\tau\alpha\iota$ 11 vivum (? $\zeta\tilde{\omega}\nu$ *J*)] $\zeta\tilde{\omega}o\nu$ 13 est^2 (A^b)] + $\tau\iota$ 15 soli^2 (*Asc. et fort. Al.*)] $\mu\acute{o}\nu o\nu$ 16 eo quod ($\delta\iota\acute{o}\tau\iota$ A^b)] $\delta\iota\grave{o}$ $\tau\grave{o}$ 19 et (A^b)] *om.* (hoc] *om.*)

TaLlSc(*WsPxBg ; VuCn*) 2 qua *post* causa *Ws* : que *BgVuCn* sunt] super *Px* : sicut *Bg* : sit *VuCn* 5 dici multipliciter *tr. Ta* 6 aliud — Callias^2 (7) *om. Sc*^{1} secundum *om. TaPx*^{1} : [*Sc*^{1}] ipsum + quod *Sc*^{2}**g** : [*Sc*^{1}] 7 et + quod *Sc*^{2}**g** : [*Sc*^{1}] 8 existit *BgCn* 10 in eo *scr.* : in ipso *Px*^{2}**g** : modo *cett.* 11 secundum^2] per *LlBgVuCn* 12 primum *TaSc* 13 aliqua *Ll* 14-15 homo^1 *ante* secundum *et* homo^2 (*om. Bg*^{1}*VuCn*) *post* est *Ll* 15 et *om. Ta*^{1}*VuCn* 19 esse] habere *Sc* hoc *om. Sc* 20 ostendit *om. Ll* 21 quidem] quodam *Sc* : *om. LlBgVuCn* actio *om. LlBgVuCn* 22 ut] ? *Sc* 27-**108**.1 bene ... disponitur] bonum ... -positio *VuCn*

male disponitur dispositum, et aut secundum se aut ad aliud, ut sanitas habitus quidam ; dispositio namque est talis. Amplius habitus dicitur, si est pars dispositionis talis ; quapropter et partium habitus quidam est.

1022b15 [21] Passio dicitur uno quidem modo qualitas secundum quam alterari contingit, ut album et nigrum, et dulce et amarum, et gravitas et levitas, et quecumque sunt talia ; alio vero horum actiones et alterationes. Amplius horum magis nocive alterationes 1022b20 et motus, et maxime lamentabiles nocive. Amplius magnitudines exultationum et lamentationum passiones dicuntur.

[22] Privatio dicitur uno quidem modo, si non habet aptorum natorum haberi, et si non sit id aptum habere, ut oculis privari 1022b25 dicitur planta ; alio vero si aptum natum habere, aut id aut genus, non habet, ut aliter homo cecus visu privari dicitur et talpa, hoc quidem secundum genus illud vero secundum se. Amplius si aptum natum et quando aptum natum est habere non habet ; cecitas enim privatio quedam est, sed cecus non est secundum omnem etatem, sed in qua aptum natum est habere, 1022b30 si non habet. Similiter autem et in quo est et secundum quid et ad quod et si non habet aptum natum. Amplius cuiusque per vim ablatio privatio dicitur. Et quotiens a primo negationes, totiens et privationes dicuntur; nam inequale non habere 1022b35 equalitatem aptum quidem natum dicitur, invisibile vero et

---

E(A^bTJ) 4 partium] + ἀρετὴ (7 sunt] ἄλλα) 11 habet] + τι 12 sit (ᾖ *cett.*)] ἦν 14 privari dicitur (ἐστερῆσθαι λέγεται)] ἐστέρηται 20 et²] + ὡς 21 negationes] + λέγονται 22-**109**.3 habere *quinquies* (τὸ ἔχειν A^b)] τῷ ἔχειν

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 et *om. Sc* aut² + secundum Ll^1Vu aliud ad *tr.* Ll^1 2 est *om. Sc* amplius + autem *Sc* 4 est quidam *tr. LlBgVuCn* 6 et² *om. LlWsBgVuCn* et⁴ *om. Ll* 7 -cumque *om. TaSc* 11 *totum capitulum vicesimum secundum inde a* privatio (11) *usque ad* medium (**109**.8) *suo loco om. et post capitulum sequens* (**109**.23) *scr. Ll, suo loco om. et post finem libri* (**115**.15) *scr. Vu* : *initium capituli vicesimi secundi inde a* privatio (11) *usque ad* natum (23) *suo loco om. et post finem libri praebent BgCn* : *alteram partem eiusdem capituli inde a* dicitur invisibile (23) *usque ad* medium (**109**.8) *suo loco om. et post capitulum sextum decimum* (**106**.10) *inseruerunt BgVuCn* : *eandem partem capituli vicesimi secundi* (*inde a* dicitur invisibile *usque ad finem capituli*) *et initium capituli sequentis inde a* haberc (**109**.9) *usque ad* vestimentum (**109**.12) *suo loco om. et in capit. sext. decimum post* omnino (**106**.7) *inseruit Ta* 14 et + aliter *Ll* : aliter *Ws* 16 natum¹ *om. Ll* et quando aptum natum *om. Sc*¹*PxVuCn* est *om. BgVuCn* 18 aptus natus *Ll* 19 quid] *an* quod *scrib.* ? 21 dicitur privatio *tr. Ll* primo] p^{i}o *Bg* : $\overset{o}{p}$ *LlWsCn* : pre (?) *Vu* : *an* privativo *scrib.* ? 23 natum quidem *tr. Ta*

omnino non habere colorem et turpiter, et sine pede et non habere omnino pedes et turpes. Amplius et parum habere, ut 1023a1
non igneum, hoc autem est turpiter aliquo modo habere. Amplius non facile aut non bene, ut insecabile non solum quia non secatur
5 sed quia non facile aut quia non bene. Amplius omnino non habere ; cecus enim non dicitur monoculus, sed qui in ambobus 1023a5
non habet visum ; propter quod non omnis bonus aut malus, aut iustus aut iniustus, sed quidem est medium.

[23] Habere multipliciter dicitur, uno quidem modo degere
10 secundum suam naturam aut secundum suum impetum, propter quod febris dicitur habere hominem et Troiani civitatem et 1023a10
vestimentum induti ; alio in quo existit ut susceptibili, ut es habet speciem statue et infirmitatem corpus ; alio ut continens contentum ; nam in quo est contentum aliquod, haberi ab hoc 1023a15
15 dicitur, ut lagenam habere humidum dicimus et civitatem homines et navem nautas, sic autem et totum habere partes. Amplius et prohibens secundum suum impetum aliquid movere aut operari habere dicitur hoc idem, ut columpne ponderosa superposita, ut poete Athlantem faciunt celum habere tamquam 1023a20
20 casurum super terram, quemadmodum physiologorum quidam dicunt ; hoc autem modo continens dicitur que continet habere, quasi separata secundum suum impetum singula. Et in aliquo esse simili modo dicitur et communiter habere. 1023a25

[24] Ex aliquo esse dicitur uno quidem modo ex quo est ut
25 materia, et hoc dupliciter : aut secundum primum genus aut

---

E(A^bTJ) 1 et^1 (+ τὸ *T*)] + τῷ 2 et^1 (+ τὸ A^b)] + τῷ 3 amplius (A^bJE^2)] + τῷ 4 aut (A^bJE^2)] + τῷ 6 habere (τὸ ἔχειν A^bTJE^2)] τῷ ἔχειν 8 quidem] καὶ 9 modo (A^b)] *om.* (11 Troiani] *τύραννοι) (12 quo] + τι) 13 ut] *δὲ ὡς 14 contentum^1] τὰ περιεχόμενα 16 habere (A^bJ)] ἔχει 19 ut] καὶ ὡς (23 *communiter] ἑπομένως) habere (τὸ ἔχειν)] τῷ ἔχειν

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 2 parvum *Ll* 3 est autem *tr. Ll* 4 bonum *Ta* ut] aut *VuCn* 6 qui] quia *Sc* 7 non^2 *om. Ll* aut] vel *Ta* : ac *Ws* 8 in-] non *Sc* quidem] *an* quod *scrib.* ? 9 quodam *Sc* degere *coni. Geyer* : de genere *TaLlScPx*^{1}*BgVuCn* : ducere *WsPx*^{2}**g** : alia deagere vel aquirere *i. marg. add. Cn*^{2} (**n** ; *t.* 28) 10 naturam] materiam *Sc* 11 Troiani] *tiranni (*an recte* ?) *WsBg*^{2}**g** : tyrāpni *Ll*^{2} : / / / / / / *Bg*^{1} 13 ut] *vero *VuCn* 15 lanam *TaLl*^{1}*ScPx*^{1}*Bg*^{1}*VuCn* 17 moveri *Px*^{2}*Bg*^{2}*VuCn***g** 18 hoc] hic *LlVuCn*,(?)*Bg* 18-19 ponderosa superposita *scr.* : -so (-se *PxBgVuCn*) supposite *codd.* 19 pote [*sic*] *Ll* athalantem *LlScBg* : acantem (?) *Ta*^{1} 22 quasi] et *LlBgVuCn* suum *Bg*^{2} : substantie *Sc*^{2}*Ws* : s / / *Bg*^{1} : substantiam *cett.* 23 et — habere *om. Ll* communiter] *an* consequenter *scrib.* ?

secundum ultimam speciem, ut sunt quidem tamquam omnia
1023a30 fluida ex aqua, est autem veluti ex ere statua ; alio vero ex primo
movente principio (ut ex quo pugna ? ex convicio ; id enim est
principium pugne) ; alio ex composito ex materia et forma, ut
de toto partes, et de Yliade versus et de domo lapides ; finis
1023a35 enim est forma, perfectum vero habens finem. Hec autem
tamquam ex parte species, ut homo ex bipede et sillaba ex
1023b1 elemento ; aliter enim hoc et statua ex ere. Nam ex sensibili
materia est composita substantia, sed et species ex speciei
materia. Igitur alia sic dicuntur, alia vero si secundum partem
aliquam horum aliquid existit modorum, ut ex patre et matre
1023b5 puer et ex terra plante, quia ex aliqua parte eorum. Alio vero
post quod tempore, ut ex die nox, ex serenitate hyems, quia
hoc post hoc ; horum autem alia quia habent transmutationem ad
invicem ita dicuntur, ut et que nunc sunt dicta, alia quia secundum
1023b10 tempus dicuntur solum, ut ex equalitate dierum fit navigatio,
quia post equalitatem dierum fit, [festivitates sunt] ut ex Dyo-
nisiis Tragilia, quia post Dyonisia.

[25] Pars dicitur uno modo in quam dividitur quantitas quo-
cumque modo (semper enim ablatum a quantitate quantum-
1023b15 cumque pars illius dicitur, ut trium duo pars dicuntur), alio
vero modo que talia dimensurant solum ; propter quod duo
trium sunt ut dicitur pars, sunt autem ut non. Amplius in que
dividitur species sine quantitate, et ea partes huius dicuntur ;
quare species generis dicunt esse partes. Amplius in que dividitur
1023b20 aut ex quibus componitur totum, aut species aut habens speciem,
ut spere eree aut cubi erei es pars est (hoc autem est materia

---

E(*A*^{b}*TJ*) 11 *aliquid] τις 13 nox] + καὶ 16 dicuntur] ἐφεξῆς 17 (*festivitates sunt] *om.*) (*ut] καὶ) 25 dividitur (*A*^{b}*J*^{1})] + τι

TaLlSc(*WsPxBg* ; *VuCn*) 1 tamquam *om. BgVuCn* 3 ex^{2} + quo *Ll* 4 ex^{2} *om. BgVuCn* 6 hoc *LlWsPx* : et *Vu* 7 sillaba] similia *Ll*^{1}*ScVuCn* 10 dicentur alio *Ll* si *om. Sc*^{1} 11 aliam *Sc* aliquid *post* existit *Ll* : *an* -quis *scrib.* ? 12 alio] -a *LlScWsBgVuCn* 13 ex^{1} *om. Ll* 14 hoc^{1} *om. Ll* transmutationem + in *WsPxBgVuCn* ab *Sc* 15 ita] sic *Ll* et *om. LlScPx*^{2}*VuCn* 16 qualitate *Ll* 17 fit *scr.* : fiunt *Bg* : sicut *Ta* : sic *cett.* festivitates sunt (*om. Ta*^{1}*Bg*) *excl.* : *an glossa in memoria latina erat* ? ut] *an* et *scrib.* ? dyonisius *Ta*^{1} 19 pars + vero *Sc* 20 ambulatum *Sc* 21 illius *post* dicitur *Ll* : -a *Px*^{2}*VuCn* 22 modo *om. Ta* que] quia *Sc*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 24 partes] pars *TaBg*^{1} 25 dicunt] -tur (*post* partes *Ws*) *TaWsPxBg* 26 constituitur *BgVuCn* 27 enee ... enei *Ko* 27 autem *om. Ll*

in qua species) et angulus pars. Amplius que sunt in ratione unumquodque ostendente, et ea partes sunt totius ; propter quod genus speciei et pars dicitur, aliter autem species generis 1023b25 pars.

[26] Totum dicitur cuius nulla partium abest ex quibus est et dicitur totum natura, et continens contenta, quare unum sunt illa ; hoc autem dupliciter : aut enim unumquodque unum aut ut ex hiis unum. Universaliter enim et totaliter dictum tamquam unum aliquid ens, sic est universale quasi multa con- 1023b30 tinens, quia predicatur de unoquoque et unum omnia sunt, tamquam unumquodque, ut homo, equus, deus, quia omnia animalia ; continuum vero et finitum, quando unum aliquid ex pluribus est que insunt, maxime quidem † perfectione, sin autem et potestate, sin vero et maxima † potestate, sin autem et energia. Horum vero eorundem magis que sunt natura quam 1023b35 arte talia, quemadmodum et in uno dicimus, tamquam existente totalitate unione aliqua. Amplius quantitate habente principium 1024a1 et medium et ultimum, quorum quidem non facit positio differentiam, omne dicitur, quorum vero facit, totum. Et quecumque ambo, dicuntur et totum et omne ; sunt autem ea quorum natura quidem eadem manet transpositione, forma vero non, ut cera 1024a5 et vestis ; et enim totum et omne dicuntur ; habet enim ambo. Aqua vero et quecumque sunt humida et numerus omne quidem dicuntur, totum vero numerus et tota aqua non dicitur nisi metaphora. Omne vero dicitur in quibus omne ut in uno, in hiis omnia ut in diversis ; omnis hic numerus, omnes hee unitates. 1024a10

E(A^b*TJ*) (5 partium] **μέρος*) 5-6 est et] *om.* (6 unum] + *τι*) 7 enim] + *ὡς* 9 unum] *ὅλον* 13-15 perfectione — energia] *δυνάμει, εἰ δὲ μή, ἐνεργείᾳ* : *δυνάμει, εἰ δὲ μή, ἐντελεχείᾳ* A^b 15 et] *om.* 20 dicuntur ... totum] *ἐνδέχεται ... ὅλα* 25 omne[1] (A^b)] *πάντα*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 pars + est *Ll* que] quem *Sc* 2 sunt partes *tr. Ta* 3 quod + magis *Sc* : + et *Vu* speciei + est (?) *Sc* 5 nulla + *pars Cn^1 7 dupliciter + dicuntur *Ll* unum *ante* unumquodque *Ll* : *om. Ws* 8 universale *Bg* 9 sicut *ScBg* quasi] quod *Ll* 11 homo + et *TaScPxBgVuCn* 12 aliquid unum *tr. Ll* 13 *perfectione — maxima (14)] *an e duplici lectione graeca proveniunt ?* 14 autem ... vero *tr. BgVuCn* 15 vero + et *KoVuCn* -dem *om. Ll* natura sunt *tr. Ll* 17 aliqua unione *tr. Sc* : *om.* Ta^1 amplius quantitate *om.* Ta^1 18 quid *LlKo* positio] primo *Vu* 20 autem + et *Ta* 21 vero *om. Ll* cera] causa *TaWsPx*^{1}*Vu*,(?)Ko^1 : /// Cn^1 22 habent *PxBg*^{2} 24 totum] -us Bg^2Cn^2 25 vero] enim *Sc*

[27] Colobon vero dicitur quantitatum non quelibet, sed partialem oportet illud esse et totum. Nam duo non sunt coloba altero ablato uno (non enim equale colobonio et reliquum
1024a15 numquam est) nec totaliter numerus nullus ; et enim substantiam oportet manere ; si cilix colobos, amplius oportet esse cilicem ; sed numerus non est idem. Ad hec autem et que sunt partium dissimilium, aut nec hec omnia (numerus enim est quamquam dissimiles habeat partes, ut dualitatem et trinitatem), sed et totaliter quorum non facit positio differentiam nullum est
1024a20 colobon, ut aqua aut ignis, sed oportet talia esse que in substantia positionem habeant. Amplius continuam ; nam armonia est ex eis que sunt dissimilium partium et positionem habet, sed colobon non fit. Ad hec autem nec quelibet tota nec ea cuiuscumque particule privatione coloba. Non enim nec que sunt propria substantie, nec que sunt ubilibet entia ; ut si perforetur
1024a25 cilix, nec colobus, sed si auris aut extremitas aliqua, et homo non, si carnem aut splenem, sed si extremitatem, et hoc non omnem sed que non habet generationem ablata tota. Quapropter calvi non sunt colobi.

[28] [Ergo] genus dicitur hoc quidem, si est generatio continua
1024a30 speciem habentium eandem, ut dicitur ‘ dum est hominum genus ’, quia dum est generatio continua eorum ; illud vero ex quo sunt primo movente ad esse ; sic enim dicitur ‘ Ellines genere et Iones ’, quia hii Elline et illi a Ione generante ; et magis
1024a35 qui a generante quam qui a materia (dicuntur enim et a femina

---

E(A^bTJ) 5 amplius (*cett.*)] ἐστιν 6 non est (? οὐκ ἔστι)] οὐκέτι 7 aut (ἢ *E γρ.*)] ἤ *quamquam] ὃς καὶ : ὡς καὶ *cett.* 13 colobon] κολοβὸς 14 enim] + δεῖ : + δὴ A^b 16 nec] οὐ (18 *toto (? ὅλου)] ὅλον) (20 *ergo] *om.*) 23 dicitur] λέγονται 24 (hii] + μὲν ἀπὸ) Ione] + εἶναι πρώτου (25 a²] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 non quantitatum *tr. Ll* 4 nullus *ScBg*² : -ius *cett.* substantia *LlWsCn* 5 calix (*an recte* ?) *LlPxBg*² : alix *ScCn* : ilix *Vu* calicem (*an recte* ?) *Ll* : alicem *Cn* 6 hec] hoc *Ta* 7 est *om. WsKoVu* *an* tamquam *scrib.* ? 9 positio] primo *Vu* 10 aut] et *Ll* que in] qua *Ta* 11 habeant positionem *tr. LlWsKo* namque *Ta* 12 positionem] rationem *Ws* habent *Px*¹*Cn* 13 colobum *LlWsKo* fit *scr.* : sunt *codd.* 14 coloba + dicuntur *LlWsKo* 15 entia *om. WsKo*¹ 16 calix (*an recte* ?) *LlScVuCn* aut + si *LlWsKo* homo *scr.* : hoc *codd.* 17 aut + si *WsKo* 18 ablato *Bg*¹ *toto (*an recte* ?) *TaLlScPxKo*²*Bg*¹*VuCn* 20 ergo *excl.* : *ex mendo scripturae pro* G *an* genus *provenit* ? 21 eandem *ante* habentiaum [*sic*] *Sc* : *om. Ta* hominis *Sc* 22 eorum continua *tr. Ll* 23 sicut *Bg* 24 iones (?) *KoCn* : iouos *Ws* : ioues *cett.* ione *scr.* : -ue *codd.* 25 qui² *om. Sc* dicunt *TaLlScPxBg*¹*VuCn*¹

genere ut a Pyria). Amplius autem ut superficies figurarum 1024b1
genus superficierum et solidum solidarum ; figurarum enim
unaqueque superficies quidem talis solidum vero tale ; sed hoc
est subiectum differentiis. Amplius ut in orationibus quod
primum inest et dicitur in quid est, hoc genus, cuius differentie 1024b5
dicuntur qualitates. Genus igitur totiens dicitur, aliud quidem
secundum generationem continuam eiusdem speciei, aliud qui-
dem secundum ⟨primum movens⟩ conforme, aliud ut materia,
cuius enim differentia et qualitas est, hoc est subiectum, quod
dicimus materiam. Diversa vero in genere dicuntur quorum 1024b10
diversum primum est subiectum et non resolvitur alterum in
alterum nec ambo in idem, ut species et materia diversum
genere, et quecumque secundum diversam figuram cathegorie
entis dicuntur (alia namque quid significant entium, alia quale
quid, alia ut divisum est prius) ; nec enim ea resolvuntur in 1024b15
invicem neque in unum aliquod.

[29] Falsum dicitur uno modo ut res falsa, et huius hoc quidem
per non componi aut per impossibile esse componi (sicut dicitur
diametrum esse commensurabile aut te sedere ; horum enim 1024b20
falsum hoc quidem semper illud vero quandoque, que non sunt
eadem entia) ; et apta nata quidem videri aut non qualia sunt
aut que non sunt (ut scyagraphia et sompnia ; ea namque sunt
aliquid quidem, sed non quorum faciunt fantasiam). Res ergo 1024b25
false sic dicuntur, aut quia non sunt aut quia ab eis fantasia
non entis est. Oratio vero falsa que est non entium, in quantum
falsa, unde omnis oratio falsa diversi ab eo cuius est vera, ut

---

E(*A*^{b}*TJ*) 7 quidem] δὲ 14 quid] + ἐστι 20-21 *que non sunt eadem entia] οὕτω (τῷ *A*^{b}) γὰρ οὐκ ὄντα ταῦτα τὰ δὲ ὅσα ἔστι μὲν ὄντα (24 sunt] + αὐτὰ)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 ut^{1}] et *Ll* pyrra (*an recte* ?) *Ko*^{2}*Bg*^{2} 3 -que *om. LlKo*^{2} : // *Ko*^{1} quidem — tale *ante* figurarum (1) *Ta* talis + et *Ll* 4 rationibus *BgVuCng*,(?)*Px*^{2} : //// tionibus *Px*^{1} 5 est *post* genus *Ta* 7 eiusdem *om. Bg*^{1}*VuCn* quidem] quod *WsKo* 8 primum movens *suppl.* : generationem (*an e quadam coniectura* ?) *codd.* conforme *scr.* : et forme (-am *Ta*) *codd.* 11 diversum + et *Ll* principium *VuCn* est *om. TaPxBg* 15 diversum *Ll* est *om. LlWsKo* neque *LlWsKo* ea *om. BgVuCn* in *om. ScWsPxKoVu* 16 neque (ne *Px*) *ante* invicem *Ws* : *om. Ta*^{1} 17 huius *om. Sc* 20 sunt] semper *BgVuCn* 21 *an post* entia *quaedam in memoria latina exciderunt* ? 22 scayagraphia *ScWs*,(?)*Ll*^{1} : σsruagraphia *Ta* : *aliquid simile PxBgVuCn* 23 igitur *Ll* 24 aut^{1} — sunt *om. Ta* 25 ratio *Ll*^{2} non est *tr. Sc* 26 ratio *Ll*^{2} diversi + est *KoBgVuCn* ab *om. Bg* eo] altero *BgVu* : // *Cn*^{1} vera est *tr. Ll*

circuli falsa trigoni. Cuiuslibet autem ratio est quidem quasi
1024b30 una, que est quid erat esse, est et quasi multe in eodem, idem scilicet et idem patiens, ut Socrates et Socrates musicus (sed falsa oratio nullius est simpliciter oratio) ; quapropter An⟨tis⟩-thenis opinatus est fatue nichil dici dignatus nisi propria oratione, unum super unum ; ex quibus accidit non esse contradicere, sed
1024b35 fere nec esse mentiri. Est autem unumquodque dicere non solum sua oratione, verum et diversi, falso quidem et omnia, est autem
1025a1 ut et vere, sicut octo dupla dualitatis ratione. Hec igitur ita dicuntur falsa, sed et homo falsus libens rationum prohereticus, non propter aliud aliquid nisi propter id ipsum, et aliis talium
1025a5 factor orationum, sicut res dicimus esse falsas quecumque falsam faciunt fantasiam. Quare et in Ippia oratio refutatur, quia eadem vera et falsa. Potentem enim mentiri accipit falsum (hic autem scientes et prudentes) ; amplius volentes turpia
1025a10 meliores. Et hoc falsum accipit per inductionem — nam voluntate claudicans non voluntate est dignior — claudicare imitari dicimus, quoniam si claudus voluntarie, indignior forsan, sicut in more et hoc.

1025a15 [30] Accidens dicitur quod inest alicui et est dicere, non tamen ex necessitate nec secundum magis, ut si quis fodiens plante fossam thesaurum inveniat. Hoc quidem accidens fodienti fossam, invenire thesaurum ; nec enim ex necessitate hoc ex hoc

---

E($A^b TJ$) 2 in (? ἐπὶ)] ἐπεὶ 8 omnia] *παντελῶς 10 sed (*cett.*)] *om.* rationum prohereticus] καὶ προαιρετικὸς τῶν τοιούτων λόγων 12 res dicimus (A^b)] *tr.* 13 falsam fantasiam (A^b)] *tr.* 15 *scientes ... prudentes] ὁ εἰδὼς ... ὁ φρόνιμος (15-16 volentes turpia meliores] τὸν ἑκόντα φαῦλον βελτίω) 20 est dicere] ἀληθὲς εἰπεῖν

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 quidem] quid *TaLlScPxVuCn* 3 scilicet] sed *Sc* idem *Ta*,(?)*Sc*^{2} : *om. Sc*^{1} : id *cett.* 4 oratio^1 *om. Ll* oratio^2] ratio *Ll*^{2} anthenis *Ll* : athonis *Ws* : athenis *cett.* 5 dici] de *Vu* : *om. Bg*^{1}*Cn* ratione *Ll*^{2}*Vu* 6 unum^1 *om. BgVuCn*^{1} 7 nec esse *scr.* : nec *Ta*^{2}*Bg*^{2} : *om. Vu* : necesse (+ est *Cn*) *cett.* 8 ratione *Ll*^{2} *omnino (*an recte* ?) *Bg*^{2} : / *Bg*^{1} 9 ut *om. ScKo* hic *Sc* 10 et *ante* prohereticus (*an recte* ?) *WsKo*^{2} : etiam *Sc* : *om. Ta*^{2}*Ll* libet *ScBg* : licet *TaPxVuCn* : li/// *Ko*^{1} propterhereticus *Sc*^{1}*Vu* 11 id *om. Ws* 12 factorum *LlKo* 13 in ippia (y- *Ll*) *Ta*^{2}*LlWs* : inippia *Sc* : imppia *Cn*^{1} : inipia *Ko*^{2} : impia *VuKo*^{1} : in pia *Bg* : in propria *Px* : impropria *Cn*^{2} : /ippia *Ta*^{1} 15 hic *scr.* : hoc *vel* hec *codd. an* sciens ... prudens *cum Alb. scrib.* ? 16 accipit (-epit *Bg*) *post* inductionem *BgVuCn* 17 voluntate] -tarie *TaPx*^{2}*BgVu*(**g**) est *post* dignior *Ko* : *om. LlScPx*^{1} 18 quoniam] nam *Ll* voluntate *Ll*,(?)*Cn* 19 et *bis scr. Ll* 20 quod + est *Ll* 22 fossam *PxBg* : -a *cett.*

aut post hoc, nec quasi secundum magis si quis plantat invenit thesaurum. Et musicus si quis est albus ; sed quoniam nec ex 1025a20
necessitate nec quasi secundum magis hoc fit, accidens id dicimus. Quare quoniam aliquid inest alicui, et horum quedam et alicubi et quandoque, quia inest, sed non eo quod hoc fit nunc aut hic, accidens erit. Nec est aliqua causa determinata accidentis, sed 1025a25
quod forte ; et hoc est indeterminatum. Accidit enim alicui Eginam venire, [sed] si non propter hoc advenit ut illic veniat, sed ab hyeme detentus aut a latronibus captus. Evenit quidem et est accidens, at non in quantum ipsum sed diversum ; hyems enim est causa non quo navigaret veniendi, et hoc erat Egina. 1025a30
Dicitur et aliter accidens, ut quecumque sunt in unoquoque secundum se non in substantia entia, velut in triangulo duos rectos habere. Et ea quidem contingit sempiterna esse, illorum vero nullum. Cuius autem ratio est in aliis.

E(*A*^{b}*TJ*) 5 quia (ὅτι)] ὅ τι (fit] ἦν) 6 sed (*cett.*)] *om.* 7-8 enim ... *sed] *om.* 10 sed] + ἡ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 nec] non *BgVuCn* 4 quare] quia *Ta* aliquid *post* alicui *Ta* et^{1} *om. Ll* 5 sed *scr.* : si *codd.* : *vide infra* 8 quod *scr.* : quidem *codd.* aut] autem *ScKoCn* hic *Bg*^{2} : hoc *cett.* 8 sed *excl.* : *an e correctione pro* si (5) *provenit* ? si *om. LlKo* 9 retentus (*an recte* ?) *LlWsKo* a *om. Ta* 11 venienti *Ll* 12 quecumque *WsKo* : que *cett.* 15 nullum] in illis (?) *Ta* aliis + explicit liber quintus *Ws*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER SEXTUS⟩

[1] Principia et cause queruntur entium, palam autem in quantum entia. Est enim aliqua causa sanitatis et convalescentie,
1025b5 sunt etiam mathematicorum principia et elementa et cause, et totaliter omnis scientia sententialis, alicuius participans scientie circa causas et principia est aut certiora aut simpliciora. Sed omnes ille circa unum quid et genus aliquod circumscripte de hoc tractant, sed non de ente simpliciter nec in quantum est
1025b10 ens, nec de ipso quid est nullam orationem faciunt, sed de hoc, alie quidem id sensum facientes palam, alie condicionem accipientes quid est, sic secundum se que insunt generi circa quod sunt demonstrant aut magis necessarium aut infirmius ; quapropter palam quia non est demonstratio substantie nec quid
1025b15 est ex tali inductione, sed quidam alius modus ostensionis. Similiter autem nec si est aut non est genus circa quod versantur nichil dicunt, propter eiusdem esse sententie ipsumque quid manifestum facere et hoc si est.

Quoniam vero physica scientia est circa genus quoddam entis
1025b20 (nam circa talem est substantiam in qua est principium motus et status in ea), palam quia neque practica est neque poetica (poeticarum enim in faciente principium, aut intellectus aut ars aut potentia quedam, practicarum vero in agente, proheresis ;

E(A^bTJ) (3 autem] + ὅτι) 6 sententialis] + ἢ alicuius ... scientie] ... τι διανοίας 11 *sensum] αἰσθήσει 17 quid] + ἐστιν 18 hoc si] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit sextus *Ws* : incipit liber sextus Cn^2 : *spat. tit. vacuum Px* : *om. cett.* 6 scientia] sententia *Ta LlScPxVu*,(?)Cn^1 scientie] *an* sententie *scrib.* ? 8 iste *Ll* aliquod] -id *Ta* 10 quod *TaBgCn* : quidem Px^1Vu de^2 *om. Ll* 11 *an* sensu *scrib.* ? 13 aut^1] autem *Ll* 14 est *om. LlKo*^{1} 15 quidam (?) *Ws* : *om. Vu* : [*Cn*] : quidem *cett.* modus + est *PxBgVuCn* 17 -que] que *LlWs Ko* : *om. VuCn*^{1} 20 talem *om. Sc* est^1 *om. WsKo* 21 quia *om. Ta* neque^1] nec *LlKo* neque^2] nec *Ko* 22 aut^2] ut *Ta* 23 aut] ut Ta^1 vero + que *Sc* prophesis *VuCn*

idem enim factum et prevoluntarium), quare si omnis scientia 1025b25
aut practica aut poetica aut theorica, physica theorica quedam
est, sed theorica circa tale ens quod est possibile moveri, et
circa substantiam secundum rationem quidem secundum magis
5 non separabilem solum. Oportet autem quid erat esse et rationem
quomodo est non oblivisci, quia sine hoc querere nichil est facere. 1025b30
Diffinitorum vero et quid est hec quidem ita sunt ut simum illa
vero ut concavum. Differunt autem ea quia simum conceptum
est cum materia (est enim simum quasi nasus concavus), conca-
10 vitas vero sine materia sensibili. Si omnia physica similiter simo 1026a1
dicuntur, ut nasus, oculus, facies, caro, os, totaliter animal,
folium, radix, cortex, totaliter planta (nullius enim sine motu
ratio eorum, sed semper habet materiam), palam quomodo oportet
in physicis quid est querere et diffinire, ideoque et de anima aliqua 1026a5
15 speculari est physici, quecumque non sine materia est. Ergo quia
physica theorica, manifestum ex hiis ; sed est in mathematica
theorica veri ; sed si immobilium et separabilium est, nunc non
manifestum, quia ergo quedam mathematica in quantum sunt
immobilia et in quantum separabilia speculantur, palam. Si vero 1026a10
20 quid est immobile et sempiternum et separabile, palam quia est
theorice id nosse, et non physice (nam de mobilibus quibusdam
est physica) nec mathematice, sed ab utrisque diverse prioris.
Physica namque circa separabilia quidem sed non immobilia, et
mathematica quedam circa immobilia quidem sed inseparabilia 1026a15
25 forsan, verum quasi in materia ; prima vero et circa separabilia
et immobilia. Immobilia vero omnes quidem cause sempiterne et
maxime ee ; hee namque cause manifestis divine sunt. Quare tres

---

E(A^bTJ) 4 (*quidem] ὡς) magis (A^bJ)] + ὡς 6 est facere (A^bT)] **tr.* (9 *quasi] *om.*) 16 theorica] + ἐστι (in] **καὶ*) (17 veri] **om.*) 22 diverse (A^b)] *om.* 23 separabilia (*coni. Schwegler*)] ἀχώριστα (24 mathematica] τῆς μαθηματικῆς) 26 immobilia²] ἀνάγκη (27 divine] τῶν θείων)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 physica theorica *om. Ll* 4 quidem] *an* quasi *scrib.* ? 5 non (*om. Sc*²) + nec *Sc* solum separabilem (-le *Sc*) *tr. WsKo* 6 sine] si non *LlBgCn* facere **ante* est *BgCn* : querere *Sc* 7 hec ... sunt Bg^2 : hoc (*vel* h') ... fit *cett.* 9 *an* quasi *correctio pro* quidem (4) *erat* ? concavus] cavus *Ws* 10 si] sed *Ll* 11 dicuntur *ante* similiter (10) *Ta* 13 quoniam *LlWs* 15 est¹ *ante* speculari *Sc* : *om. LlKo* non *om.* Bg^1Cn quia + est *Sc* 16 sed — est (17)] et est Ta^1 in] *et (*an recte* ?) Bg^2 : *om.* Ko^2 17 theoria *Sc* veri **om.* Bg^2 : *an ex* verum, *duplex lectio pro* sed ? 20-21 theorice est *tr. Ta* 24 quedam mathematica *tr. Sc* 26 cause] anime *Ws* 27 ee *scr.* : cause *ScCn* : esse *cett.* manifestis] in animatis *Ws*

erunt philosophie theorice : mathematica, physica, theologia (non
1026a20 enim non manifestum quia si alicubi divinum existit, in tali natura existit) et honorabilissimam scientiam oportet circa honorabilissimum genus esse. Ergo theorice aliis scientiis desiderabiliores sunt, et ea theoricis. Dubitabit autem aliquis utrum prima
1026a25 philosophia sit universalis aut circa aliquod genus et naturam unam (non enim idem modus nec in mathematicis, quia geometria et astrologia circa aliquam naturam sunt, illa vero universaliter omnium est communis) ; si igitur non est aliqua diversa substantia preter naturas consistens, physica erit prima scientia ; sed si
1026a30 est aliqua substantia immobilis, ea prior et philosophia prima, et universaliter ita, quia prima ; et de ente in quantum ens eius est speculari, et quid est et que insunt in quantum ens.

[2] Sed quoniam ens simpliciter dictum dicitur multipliciter,
1026a35 quorum unum quidem est secundum accidens, et aliud quasi verum, et non ens quasi falsum, preter hec autem sunt figure cathegorie (ut quid, quale, quantum, ubi, quando, et si quid aliud
1026b1 significat hoc modo), amplius preter ea omnia quod est potestate et actu ; — quoniam vero multipliciter dicitur ens, primum de eo quod est secundum accidens est dicendum, quia nulla est circa id speculatio. Signum autem : nulla enim scientia studiosa est
1026b5 de eo, non practica nec theorica. Non enim faciens domum facit quecumque accidunt simul domui facte (infinita enim sunt ; hiis vero voluptuosam illis autem nocivam aliis utilem nichil enim prohibet factam, et diversam, ut si dicatur, ab omnibus entibus ;
1026b10 quorum nullius est edificialis poetica), eodem vero modo nec geometer speculatur sic accidentia figuris, nec si diversum trigonum

---

E(A^bTJ) (3 scientiam] *om.*) (5 autem] γὰρ) (7 quia] ἀλλ') 10 naturas consistens (τὰς φύσεις συνεστηκυῖα)] τὰς φύσει συνεστηκυίας 20-21 est circa id (A^bJ)] περὶ ταὐτό ἐστι 22 practica] + οὔτε ποιητικῇ (24 vero ... enim] μὲν γὰρ ... εἶναι) 27 diversum] + ἐστι

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 philosophie + et *Sc* : ph'ice *Ta* physica + est *WsPx* : *ante* mathematica (+ et) *Ko* : ph'ia Ta^1 2 alicui Bg^2Vu : alie ut *Ws* : al//// Bg^1 in — existit (3) *om.* Px^1BgVu 6 naturamque *Ws* unam] determinatam *WsKo* 8 materiam *Sc* 9 est^1 *ante* omnium (*post* communis *Ll*) *Ta* : *om. Ko* alia *Ta* 10 sed] et *Ta* 11 aliqua + scientia (+ mobilis *Sc*^{1}) *TaScPxKoVu* substantie Ta^2Px im- *om. ScBg*^{1}*Cn*^{1} 12 in quantum + est *ScBgVuCn* 16 preter] post *Ko* 18 hoc modo] h' motō Ta^1 20 est^1 *om. ScBgVu* : [*Cn*^{1}] dicendum *ante* est^2 *Ll* : + est *BgVu* 22 non^1 *om. Ll* nec] non *Sc* 25 et] esse *Ll* : *om. Ws* diversam + essc *WsKo* edibus (+ vel entibus *Sc*^{2}) *Sc* 26 vero *om. ScWsKo*

et trigonum duos rectos habens. Et hoc rationabiliter concidit ; quemadmodum enim nomine solum accidens est. Unde Plato modo quodam non male sophisticam circa non ens ordinavit. Sunt enim 1026b15 sophistarum rationes circa accidens, ut si dicatur, maxime omnium, utrum diversum an idem musicum et grammaticum, et musicus Coriscus, et si omne quod est et non semper, factum est, quare si musicus ens grammaticus est factus, et grammaticus ens et musicus, 1026b20 et quecumque alie rationum tales sunt ; videtur enim accidens propinquum quid non enti. Palam et ex huiusmodi rationibus ; nam alio entium modo generatio est et corruptio, eorum vero que sunt secundum accidens non est. Attamen dicendum est amplius de accidente in quantum contingit in eius natura, et propter 1026b25 quam causam est ; simul enim palam forsan erit et quare eius non est scientia.

Quoniam igitur sunt in entibus hec quidem semper similiter habentia et ex necessitate, et non secundum vim dicta sed quod dicimus non contingere aliter, alia vero ex necessitate quidem non 1026b30 sunt nec semper, sed quasi secundum magis, id principium et ea causa est accidens esse ; quod enim nec semper nec quasi secundum magis, hoc dicimus accidens esse. Ut non in vere calor, sed hyems fit et frigus, hoc accidere dicimus, sed nec cauma, quia hoc nec quod semper nec quasi secundum magis, illud vero non. 1026b35 Et hominem album esse accidens (neque enim semper neque secundum magis), animal vero non secundum accidens. Edificatorem sanitatem facere accidens, quia non convenit hoc facere 1027a1 edificatori sed medico, cum contingit esse medicum edificatorem.

E(*A*^{b}*TJ*) (7 et^{2}] *om.*) 12 *in^{2}] *τίς* 16 quod] *ἦν* 17 contingere (*τὸ … ἐνδέχεσθαι T*)] *τῷ … ἐνδέχεσθαι* 19 enim] + *ἂν ἦ* 20 non … calor sed] *om.* (21 cauma] *πνῖγος καὶ ἀλέα*) 22 nec quod … nec] *μὲν … *ἤ* 23 accidens] *συμβέβηκεν* 24 accidens] + **καὶ* (26 cum] *ἀλλὰ*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 recto *Ll* et^{2} + ex *Sc* accidit *Ta*^{1}*Ws*^{1} 4 sophisticarum *ScKo*^{1} 8 aliarum *Ws* rationes *Ll* 9 quod *LlCn* : quidem *TaSc* et *om. TaVu* 10 alio *scr.* : -quo *codd.* 12 accidente + quam alie dicant *Ko* in^{2}] *an* que *scrib.* ? 15 similiter + se *Sc Ko*^{2}*Bg*^{2} 16 et^{1} *om.* (*an recte* ?) *Bg*^{1}*Vu* sed + secundum *WsKo*^{2} : secundum *Sc*^{1}*Vu* 17 alia] illa *Sc* 18 id — magis (20) *om. BgCn*^{1} 20 magis + est *Sc* in vere] sub canum *Ws*^{2}(*g*) : //// *Ws*^{1} 22 hoc + dicitur *WsKo* : + hoc *Ta*^{1} nec^{2}] *aut *Bg*^{2}*g* : / *Bg*^{1} quasi] quod *LlSc*,(?)*Ta* : *om. Bg* id *TaBgVuCn* 23 nec^{1,2} *Sc* 24 accidens + **et Bg*^{2}*Vu* 25 contingit *Ta*^{1}, (?) *Ko* 26 convenit *ScPxVu*

Et opsopios saporatum quid coniectans facit aliquid salubre, sed
1027a5 non secundum opsopoticam ; quapropter accidit, dicimus, et est
quia facit, simpliciter autem non. Aliorum enim alie quandoque
potentie poetice sunt, horum vero nulla ars nec potentia deter-
minata ; nam secundum accidens entium aut factorum causa est
secundum accidens. Quare quoniam quidem non omnia sunt
1027a10 ex necessitate et semper aut entia aut facta, sed plurima
secundum magis, necesse est quod secundum accidens est ens ;
ut nec semper nec secundum magis albus musicus est, quoniam
vero fit aliquando, secundum accidens erit (sin autem, omnia
erunt ex necessitate) ; quare materia erit causa contingens preter
1027a15 quod est secundum magis, sed quasi accidentis. Et principium
oportet hoc sumere, utrum nichil est nec semper nec secundum
magis, aut hoc impossibile. Est igitur preter ea quodlibet eve-
niens et secundum accidens. Sed utrum quod est secundum magis,
quod autem semper nulli est, si autem sunt quedam sempiterna,
1027a20 de hiis posterius perscrutandum est. Quia vero scientia non est
accidentis, palam ; scientia namque omnis aut est eius quod est
semper aut secundum magis — etenim quomodo discetur aut
docebit alium ? Oportet enim diffiniri aut per semper aut per
magis, ut quia utile mellicratum febricitanti quasi secundum
1027a25 magis — quod autem est preter hoc non habebit aliquando ali-
cubi, ut neumenia ; aut enim semper aut secundum magis neu-
menie ; accidens autem preter hec. Quid igitur est accidens et
propter quam causam et quia scientia non est eius, dictum est.

[3] Quia vero principia et cause genita sunt et corruptibilia

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 quid] *om.*) 3 alie (*cett.*)] ἄλλων (8 est^{1}] *εἶναι) 12 sed quasi (ἀλλ' ὡς)] ἄλλως (14 igitur] + τι) 16 si autem] *ἤ 22 aliquando alicubi (? ποτὲ οὗ)] λέγειν πότε οὗ 23 magis] + καὶ τὸ : + καὶ *A*^{b} 24 accidens^{1}] + ἐστι

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 osopios *Ll* soporatum *Sc* commutans *Ko* : concitans *Vu* 3 autem] aut *Ws* enim] autem *WsKo* 6 quoniam] quandoque *LlWsKo* : quando *Px*^{2}*Bg*^{1}*VuCn* : *om. Px*^{1} non + enim *Ll WsKo*^{2} 8 est^{1}] *esse *Bg*^{2}**g** : / *Bg*^{1} 9 est musicus *tr. WsKo* 13 utrumquc (?) *Ws* 14 ea + id est contingens quod est per accidens *Ta*^{1} 15 utrum quod] iterum quod (?) *Ta* : utrumque *Ll ScPxCn* : utrum *Vu* : quidem (?) *Ko*^{2} : / / *Bg*^{1} : [*Ko*^{1}] 16 si autem] *aut (*an recte* ?) *Bg*^{2}**g** quedam sunt *tr. TaLl* 19 quomodo] quando *Ta*^{1} discetur] dic- *Ta*^{1}*PxBgVuCn* : dicer- *Ll* : doc- *Sc* aut^{2}] et *Ta* 20 talium *Ws* 21 ut] non *Ta* mellicatum *TaSc* quasi] quod *Sc* 22 alicubi *ante* aliquando *Sc* : alicui *Ko*^{1}*Vu* 23 neomenia ... neomenie *ScWs* 24 hoc *LlPxKo* 26 cause] esse *TaVu*,(?)*Px*

sine generatione et corruptione, palam. Si enim non hoc, ex necessitate omnia erunt, si facti et corrupti non secundum accidens causam necesse est esse. Utrum enim erit hoc aut non ? Si hoc fit ; sin autem, non. Hoc autem, si aliud. Et ita manifestum quia semper tempore ablato tempori finito veniet usque ad nunc, quare hic moritur infirmitate aut vi, si exit ; hoc autem facit ; hoc si aliud ; et ita veniet ad quod nunc est, aut factorum aliquid. Ut si sitit ; hoc autem si comedit sitim facientia ; sed hoc aut est aut non ; quare ex necessitate moritur aut non moritur. Similiter autem et si supersiliat aliquis ad facta, eadem ratio ; iam enim est hoc in aliquo, dico autem factum ; ex necessitate unde erunt futura, ut mori viventem ; iam enim aliquid factum est, ut contraria in eodem corpore. Sed si infirmitate aut vi non, sed si hoc fit. Palam ergo quia usque ad aliquod vadit principium, id autem non ad aliud. Erit igitur eius quodcumque evenit illud, et causa generationis eius nulla. Sed ad principium quale et causam qualem anagoge talis, utrum quasi ad materiam aut quasi ad cuius causam aut quasi ad movens, maxime perscrutandum. 1027a30 1027b1 1027b5 1027b10 1027b15

[4] Ergo de ente secundum accidens pretermittatur (determinatum enim est sufficienter) ; sed quod est quasi verum ens, et non ens quasi falsum, quoniam de compositione est et de divisione, totum vero circa participationem contradictionis (verum enim affirmationem in composito habet negationem vero in disiuncto, sed huius falsum participatio est contradictionis ; quomodo autem simul aut separatim intelligere accidit, alius habet sermo, dico autem simul et separatim quasi non deinde sed unum quid 1027b20 1027b25

E($A^b TJ$) 4 si (A^b)] *om.* (6 *facit] ἐὰν διψήσῃ) 7 aut] + εἰς 11 unde] + πάντα 21 de ... de (περὶ ... F^b)] παρὰ ... (24 *participatio est contradictionis] τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν) 25 habet] *om.* 26 simul ... separatim (τὸ ἅμα ... τὸ χωρὶς Al^c, *recc.*)] τῷ ἅ. ... τῷ χ. (*quasi] ὥστε)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 hoc] habet (?) *Ta* 3 non + erit *WsKo* 4 sin autem] si non // *Ta* non hoc autem *om. Sc*^{1} 5 tempori] -e *WsVu* : -r / *Bg* : *om. Ll* ad *om. TaLlSc* 6 exiit *Ll* facit] *an* si sitit *scrib.* ? 7 eveniet *Sc* : venit Ta^1Vu 10 iam — viventem (12) *bis Sc*^{1} enim *om. Sc*^{1} : *cum corr. Ta* 11 factum *post* necessitate *WsKo* essent *BgVu* 12 ut^1] aut *BgVuCn*^{1} est *om. WsKo* 13 si^1 Bg^2Cn^2 : sine *cett.* aut] ac *Ws* 14 aliquod] quod *Ta* 15 ergo *Sc* eius Bg^2 : eis *cett.* 16 qualem causam *tr. Sc* 17 angoge *Sc* quasi^1] quod *Ll* 18 maxime *om. BgVuCn*^{1} perscrutandum + est *BgVuCn* 22 vero *om. Ll* *an* partitionem *scrib.* ? verum Bg^2Ws^2 : universaliter (*an e transl. Nova, quae habet* universaliter *pro* totum ?) *cett.* 24 *an* partitio *scrib.* ? quoniam *Ws* 25 accidit intelligere *tr. Sc* 26 autem + et *Sc* simul *om. Ll* et] aut *Ws* *an* quare *et* fit (**122**.1) *scrib.* ?

sit) ; non enim falsum et verum in rebus, ut bonum quidem verum et malum falsum, sed in mente, circa vero simplicia et quid est nec in mente est ; — ergo quecumque oportet speculari circa sic ens et non ens, posterius perscrutandum est. Quoniam autem
1027b30 complexio est et divisio in mente et non in rebus, et quod est ita ens diversum est ens a propriis (aut enim quid est aut quale quid aut quantitatem aut si quid aliud copulat aut dividit mente), quasi accidens quidem et verum ens pretermittendum — huius
1028a1 enim causa indefinita, illius vero mentis aliqua passio, et utraque circa reliquum genus entis, et non extra ostendunt entem aliquam naturam entis — quapropter ea quidem pretermittantur, perscrutande vero sunt entis eius cause et principia in quantum ens est.
1028a5 Et palam in quibus determinavimus de hoc quotiens unumquodque dicitur, quia multipliciter dicitur ens.

E(A^bTJ) 1 enim] + ἐστι 5 et[1] (A^b)] ἢ 6-7 quale quid aut] ὅτι ποιὸν ἢ ὅτι 7 dividit (διαιρεῖ *ut vid. Al.*)] ἀφαιρεῖ mente] ἡ διάνοια (8 et] + ὡς)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 enim] est *Ta* verum et falsum *tr. LlWsKo* 2 et[1]] autem *post* malum *WsKo* sed in mente *om. Ws* 4 perscrutatio *Ws* 5 est[1] *post* divisio (+ est *BgVuCn*[1]) *LlWs* et[3] *om. BgCn* 6 ens[2] *post* propriis *Ko*[1] : *om. ScKo*[2] 8 quare *TaLlWsPxKo* 10 et — entis (11) *om. Ll* aliam *PxBgVu* : tam *Ws* : /// *Cn* : [*Ll*] 14 ens + significat enim hoc quidem quid est Bg^2Vu^2

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER SEPTIMUS⟩

[1] Ens dicitur multipliciter, sicut prius divisimus in ipsis de 1028a10
quotiens ; significat enim hoc quid est et hoc quid, illud vero quod
quale aut quantum aut aliorum singula sic predicatorum. Totiens
autem ente dicto palam quia horum primum ens quid est, quod
significat substantiam (nam quando dicimus quale quid hoc, aut 1028a15
bonum dicimus aut malum, sed non tricubitum aut hominem ;
quando vero quid est, nec album nec tricubitum, sed hominem
aut deum), alia vero dicuntur entia essentialiter entis hec qui-
dem qualitates esse, illa vero quantitates, alia passiones, alia
aliud quid tale. Unde dubitabit aliquis utrum vadere et sanare 1028a20
et sedere eorum unumquodque sit ens aut non ens, similiter
autem et in aliis talibus ; nichil enim eorum est nec secundum se
aptum natum nec separari possibile a substantia, sed magis, si
vadens entium est aliquod et sedens et sanans, ea magis apparent 1028a25
entia, eo quod est aliquid eorum subiectum determinatum ; et
hoc est substantia et singula, que in cathegoria tali apparent ;
bonum enim aut sedens non sine hoc dicitur. Palam igitur quia
propter eam et illorum singula sunt, quare primum ens et non 1028a30
aliquid ens sed ens simpliciter substantia est. Multipliciter ergo
dicitur ipsum primum ; sed substantia omnium primum, notitia et

---

(*E*(A^bTJ) 9 album] + οὐδὲ θερμόν 10 essentialiter (? ὄντως)] *τῷ ... οὕτως 11 qualitates ... quantitates] *tr.* 22 notitia ... ratione (**124**.1)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit septimus *Cn* : *spat. tit. vac. ScPx* : *om. cett.* 4 hoc[1] + quod *Ll* quid[2]] ali- *Llg* 5 singula] unumquodque *Llg* sic] sint *Ws* 6 ens + quod *Llg* quid] -dem *TaScWsBgVuCn*,(?)*Ll*[1] 10 essentialiter] *eo quod taliter (tota- *Ll*[2]) *Ll*[2]*Bg*[2] ***g*** : *taliter (?) *Ws*[2] : //////// *Ll*[1]*Bg*[1] : //// *Ws*[1] 11 alia[1]] illa *Ta* 12 ·dubitavit *Ta* et] aut *LlSc* 13 et] aut *Ll* unumquodque eorum *tr. Ta* 15 nec *om. Ta* 15-16 si vadens *bis scr. Ll* 17 est *om. BgVuCn* 18 substantia *om.* Bg^1Cn^1 19 ergo *Sc* 20 principium *VuCn* 21 ergo] quidem igitur *Ll*[2]***g*** : //// *Ll*[1] : *om. Ko*[1] 22 dicitur *om. TaBgCn* ipsum] quod *Llg*

ratione et tempore. Aliorum enim cathegorematum nullum est
1028a35 separabile, sed ea sola ; et ratione hoc primum (necesse enim in uniuscuiusque ratione substantie rationem inesse) ; et scire tunc singula maxime putamus, quando quid est homo cognoscimus
1028b1 aut ignis, magis quam aut quale aut quantum aut ubi, quoniam et horum eorundem tunc singula scimus, quando quid est ipsum quale aut quantum scimus. Et quod olim et nunc et semper quesitum est et semper dubitatum, quid est ens, hoc est
1028b5 que substantia (hoc enim hii quidem unum esse dicunt illi vero plura quam unum, et hii quidem finita illi vero infinita), quapropter nobis maxime et primum et solum, ut si ita dicatur, de sic ente speculandum est quid est.

[2] Videtur autem substantia manifestissime inesse corporibus
1028b10 (unde animalia et plante et eorum partes ; substantias esse dicimus et naturalia corpora, ut ignem et aquam et terram et talium singula, et quecumque partes horum aut ex hiis sunt, aut partibus aut omnibus, ut celum et partes eius, astra et luna et sol) ;
1028b15 utrum vero hee sole substantie sunt aut alie, et horum nulla sed diverse quedam, perscrutandum est. Videntur autem quibusdam corporis termini, ut superficies et linea et punctum et unitas, esse substantie, et magis quam corpus et solidum. Amplius preter sensibilia hii quidem non opinantur esse aliquid talium, illi vero
1028b20 plura et magis entia sempiterna, ut Plato species ipsas et mathematica duas substantias, tertiam vero sensibilium corporum substantiam, sed Speusippus plures substantias ab uno inchoans, et principia cuiusque substantiam, aliam quidem numerorum et aliam mensurarum, deinde anime ; et hoc modo protendit sub-
1028b25 stantias. Quidam vero species et numerum eandem habere dicunt

---

E(A^bTJ) (5 quam aut] *$\ddot{\eta}$) 7 est (A^b)] + $\ddot{\eta}$ quale ... quantum] *tr.* 18 hee ($\alpha\hat{\upsilon}\tau\alpha\iota$ A^bT)] $\alpha\dot{\upsilon}\tau\alpha\grave{\iota}$ alie (*Al.*)] + $\ddot{\eta}$ $\tau o\acute{\upsilon}\tau\omega\nu$ $\tau\iota\nu\grave{\varepsilon}\varsigma$ $\ddot{\eta}$ $\kappa\alpha\grave{\iota}$ $\check{\alpha}\lambda\lambda\alpha\iota$ 26 substantiam] $o\dot{\upsilon}\sigma\acute{\iota}\alpha\varsigma$ (28 numerum] $\tau o\grave{\upsilon}\varsigma$ $\grave{\alpha}\rho\iota\theta\mu o\grave{\upsilon}\varsigma$)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 ratione ... notitia (**123**.22) **tr. Llg* categoreumatum *TaLlScWsKo* 2 sed ea] hec autem *Llg* ratione + autem *Llg* necesse + est *WsKo* 3 scire + autem *Llg* 4 singulum *WsKo* 5 aut² **om. Llg* : *an* quam aut *duplex lectio* ? 6 et *om. et* tunc *ante* horum *pos. LlScg* quando — scimus (7) *om. Ta*¹ 8 est² *om. Ll* 9 enim] autem *Sc* hii + principium substantie *Ta* 11 si ita dicatur] est -cerc *Llg* 13 inesse] existere *ante* manifestissime (+ quidem) *Llg* 14 plantas (*an recte* ?) *LlKo*²*g* 16 eorum *LlScg* 19 est *om. Sc* 20 punctus *Sc* 21 et¹ *om. WsKoVu* 23 et¹ *om. ScBgVuCn* 27 mensurarum] musarum *WsPx*¹*Bg*¹*VuCn* : magnitudinum *Px*²*Bg*²*g* 28 speciem *BgVuCn* dicunt habere *tr. Ta*

naturam, alia habita, lineas et superficies, usque ad primam celi substantiam et sensibilia. De hiis igitur quid dicitur bene aut non bene, et que sint substantia, et utrum sint aliquid preter sensibiles aut non sint, et ille quomodo sint, et utrum est aliqua sepa- 1028b30
rabilis existens, et quare et quomodo, aut nulla preter sensibiles, perscrutandum est, ponentibus substantiam primum quid est.

[3] Dicitur autem substantia, si non multiplicius, de quatuor maxime ; et enim quid erat esse et universale et genus videtur 1028b35
substantia esse cuiusque, et horum quartum subiectum. Subiectum vero est de quo alia dicuntur, et illud ipsum non de alio ; propter quod primum de hoc determinandum est ; maxime nam- 1029a1
que videtur esse substantia subiectum primum. Tale vero modo quodam materia dicitur et alio modo forma, tertio vero quod ex hiis (dico autem materiam quidem es, et formam figuram specia- 1029a5
litatis, et quod ex hiis statuam totam), ergo si species materia est prior et magis ens, et ipso ex utrisque prior erit propter eandem rationem. Nunc ergo figura et typo dictum est quid est substantia, quia non de subiecto sed de quo alia ; oportet autem non solum ita ; non enim sufficiens ; idem et enim hoc non mani- 1029a10
festum, amplius materia substantia fit. Si enim non ea substantia, que est alia diffugit ; aliis enim sublatis nichil apparet remanens ; nam alia corporum sunt passiones et poemata et potentie, longitudo vero et latitudo et profunditas quantitates quedam sunt et non substantie (quantitas enim non substantia), sed magis 1029a15
cui insunt eadem primum, illud est substantia. Sed ablata longitudine et latitudine et profundo nichil videmus remanens, nisi si quid est ipsum ab hiis diffinitum, quare materiam necesse est videri solam substantiam sic intendentibus. Dico autem materiam 1029a20

E(A^b*TJ*) 1 primam (πρώτην)] πρὸς τὴν 3 (substantia] *οὐσίαι) (aliquid] τινες) 5 existens (οὖσα)] οὐσία (7 de] ἀλλ' ἐν) 14 materiam] + οἷον 17 figura et] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 quidem *LlCn* 3 sint[1]] sunt *VuCn* : sit *TaLl ScWsKo* *substantie (*an recte* ?) Bg^2 4 sint[2]] sunt *BgVuCn* aliqua + a natura *Ws* : alia *PxBgCn* 8 et[1] *om. TaBg*[1]*VuCn* et genus *om.* Ta^1 9 quartam *Ta* 11 principium *VuCn* 12 esse *post* substantia *LlWsKo Vu* : *post* subiectum *Ta* 12-13 quodam modo *tr. TaSc* 14 quidem *om. Ll* es *om.* Ta^1 16 prior est (*om. Vu*) *tr. LlWsKo* 19 et *om. BgVuCn* 20 fit] sit *TaBgVuCn* ea + est *TaKo* 24 non[2] + est *TaWsKo* substantia + est *Vu* 24-25 cui magis *tr. Sc* 25 -sunt] -est *ScKo* primum + enim *Ll Ko* : + est Ta^1*ScWsPx*[1] 27-28 solam videri substantiam est necesse *tr. Ll* 28 aut *Ta*

que secundum se nullatenus neque quantitas neque aliud aliquid dicitur quibus ens est determinatum. Est enim quoddam de quo predicantur horum singula, cui est esse diversum et cathegoriarum singula (alia namque de substantia predicantur, ea vero de materia), quare quod est secundum se neque quid neque quan-
1029a25 titas neque aliud aliquid est ; neque negationes, et enim hee erunt secundum accidens. Ex hiis ergo speculantibus accidit substantiam esse materiam ; sed impossibile ; et enim separabile et hoc aliquid inesse videtur maxime substantia, quapropter species et
1029a30 quod ex hiis ⟨...⟩ Apparens autem quod ex hiis et materia. Itaque de tertia perscrutandum est, ea namque dubitabilis. Confitentur autem substantias esse sensibilium quedam, quare in eis querendum prius.

1029b1 [4] Verum quoniam in principio divisimus quot determinamus substantiam, et horum unum quid videtur esse quid erat esse, speculandum est de eo. Pro ergo enim ad transeundum ad quod notius est. Disciplina enim ita fit omnibus per minus nota natura
1029b5 ad nota magis ; et hoc opus est, quasi in actibus facere ex uniuscuiusque bonis totaliter bona singulis bona, sic eisdem notioribus que natura quidem nota per se nota. Sed singulis nota et prima
1029b10 multotiens nota paulatim, et parum aut nichil entis habent ; attamen ex male notis per se vero notis omnino nota noscere

---

E(A^bTJ) 1 nullatenus ($\mu\eta\kappa\acute{\epsilon}\tau\iota$ *S E* $\gamma\rho$.)] $\mu\acute{\eta}\tau\epsilon$ $\tau\grave{\iota}$ 5 quod est (? $\tau\grave{o}$ $\check{\epsilon}\sigma\tau\iota\nu$)] $\tau\grave{o}$ $\check{\epsilon}\sigma\chi\alpha\tau o\nu$ 9 substantia] *$\tau\tilde{\eta}$ $o\dot{\upsilon}\sigma\acute{\iota}\alpha$ (10 quod ex hiis[1]] $\tau\grave{o}$ $\grave{\epsilon}\xi$ $\grave{\alpha}\mu\phi o\tilde{\iota}\nu$) *hiis[1]] + $o\dot{\upsilon}\sigma\acute{\iota}\alpha$ — $\delta\acute{\eta}\lambda\eta$ (29a29-32)) quod ex hiis[2]] $\pi\omega\varsigma$ 18 hoc (A^b)] $\tau\grave{o}$ $\alpha\dot{\upsilon}\tau\grave{o}$ 19 sic] + $\grave{\epsilon}\kappa$ eisdem ($\tau\tilde{\omega}\nu$ $\alpha\dot{\upsilon}\tau\tilde{\omega}\nu$ *J*)] $\tau\tilde{\omega}\nu$ $\alpha\dot{\upsilon}\tau\tilde{\omega}$ 20 (quidem] *om.*) (per se] $\alpha\dot{\upsilon}\tau\tilde{\omega}$) 21 entis ($A^bTE^2$)] $\check{o}\nu\tau\omega\varsigma$ 22 per se vero notis ($\alpha\dot{\upsilon}\tau\tilde{\omega}$ $\delta\grave{\epsilon}$ $\gamma\nu\omega\sigma\tau\tilde{\omega}\nu$ A^bTJE^2)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 aliud] ad *Ta* 2 est[1] + aliquid *Ll* 3 predicatur *Sc* 4 de substantia *ante* namque *Px* : *post* predicantur *Ws* 6 aliquid aliud *tr. TaBgVu* hec *TaPxVu* : hoc *WsKoBgVu* erunt *post* accidens (7) *Ll* : erit *WsKo*[1]*BgCn* 9 *substantie (*an recte* ?) Bg^2**g** 10 *an post* hiis[1] *quaedam in memoria latina exciderunt ? Verba sequentia* apparens *usque ad* materia *erasit et textus qui deest initium secundum translationem Guillelmi supplevit Ll*[2] : *verba* apparens autem *erasit et textum qui deest in rasura atque in margine secundum translationem Guillelmi supplevit* Bg^2 autem] aut *WsKo* 11 perscru-] dispu- *Bg* dubitabilis + enim (?) *Ll* 14 quoniam + et *ScPx* quot *VuCn*[2] : quod *Px* : q / (?) *Cn*[1] : quid *cett.* 15 unum *ante* horum *VuCn* : *ante* videtur *Sc* quid[1] *scr.* : -dem *codd.* esse videtur (+ quod *Bg*) *tr. TaBg* 16 pro ergo] pre operc *LlWs*[2]**g** : pre opere ergo Bg^2 : p / / / / ergo Bg^1 enim] omni (*ante* ergo *Ko*) *TaScPxKoBg*[1]*Vu*[1]*Cn*[2] : *om.* Bg^2Cn^1 ad] aliud Sc^2 : *om.* Sc^1 18 et] ex *Ws* 20 que *om. Ws* per se nota (vero Px^2VuCn) + sunt *Ws Ko* : *om.* Px^1Bg 22 vero] non *TaLlScPxVuCn*,(?)*Bg*

temptare oportet, transeuntes, sicut dictum est, per hec eadem.

Et primum dicemus quedam de eo logice, quid est quid erat esse unumquodque quod dicitur secundum se. Non enim est te esse musicum esse ; non enim secundum te ipsum es musicus. Quis 1029b15
ergo secundum te ipsum ? Nec hoc omne ; non enim ipsum ita secundum se, ut superficies alba, quia non est superficiem esse albam esse. Sed neque quidem quod ex utrisque, ut superficiem albam esse. Quare ? Quia adest ei. In qua igitur non inerit ratione 1029b20
id dicente, hec ratio quid erat esse singulis, quia si superficiem albam esse est superficiem esse, semper albam et levem idem erit et unum.

Quoniam vero sunt et secundum alias cathegorias composita (est enim quid subiectum singulis, ut qualitati et quantitati et quando et ubi et motui), perscrutandum igitur si est ratio quid 1029b25
erat cuiusque eorum esse, et inest hiis quid erat esse, ut albo homini quid erat albo homini. Si nomen ei vestis, quid est vestem esse ? Sed neque secundum se dictorum nec hoc. Aut non secundum se dicitur dupliciter, et huius est quid, hoc quidem ex additione, 1029b30
illud vero non. Nam per idem alii addi dicitur quod diffinitur, ut si album esse diffiniens dicat albi hominis rationem ; et per aliud eidem, ut si significat vestis album hominem, et hic diffinit vestem quasi album. Et albus homo est quidem album, non tamen quid 1030a1
erat esse. Quid aut totaliter aut non. Quid enim quid erat esse.

E($A^b TJ$) 2 quid[1]] ὅτι (4 quis] ὁ) 6 superficies (A^b)] ἐπιφανείᾳ superficiem (JE^2)] ἐπιφάνεια 8 esse (J^2E^2)] *om.* 9 dicente] + αὐτὸ *quia] ὥστε 10 superficiem (E^2)] ἐπιφάνεια 14 *igitur si (? αρ')] ἆρ' 16 *si] ἔστω 21 (significat] σημαίνοι) (diffinit] *ὁρίζοι) 23 *esse[1]] + λευκῷ εἶναι — τί ἦν εἶναι quid enim] ὅπερ γὰρ τί ἦν εἶναί ἐστι : ὅπερ γάρ τί ἐστι A^b

---

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) *quod ad significationem siglorum Bg*$_1$, *Bg*$_2$ *attinet vide conspectum siglorum, p.* **2** 2 quedam] quidem *Sc* 4 quis] quod *Ll*^{2}**g** : qu // *Ll*^{1} 5 nec] neque etiam *Ll*^{2}**g** : //// *Ll*^{1} omne] esse *Ll* ipsum^2 *om. Bg*$_2$*Cn* ita + habet se *Ws* 7 quidem] quid *TaScWsPxKo* : [*Cn*^{1}] ut] nec *Ta* 8 esse albam (+ esse *Ko*) *tr. LlWsKo* 9 quia] *an* quare *scrib.*? 10 levem *Bg*$_2$: lenem *cett.* erit *om. Ta* 14 ergo *TaPx* : *an* *igitur si *duplex lectio* ? 16 si] *an* sit *scrib.* ? 17 nec] neque *TaPx* 18 dupli-] multipli- *Sc* huius] hoc hoc [*sic*] *Sc* quidem (*om. Ll*) ... quid *tr. WsKo* 20 rationem *Bg*$_1^2$: rationem ratio enim *Sc* : ratio enim *cett.* 21 si *om. LlWs Ko*^{1}*Bg*$_1^1$*Cn*^{1} significt [*sic*] *Ll* : -cē *KoCn* : *an* -cet *scrib.* ? diffinit + hominem *Ta* : *-iat (*an recte* ?) *Sc* : -ivit *Ll* 22 album[1] + hominem *Sc*^{2} : -us *Ta* homo *ante* albus *TaWsKoBg*$_1$: *post* est *Ll* quidem *Sc* : quid *cett.* 23 *an post* esse[1] *quaedam exciderunt* ? aut[1]] autem *LlPx*

1030a5 Quando vero aliud de alio dicitur, non est quod hoc quid, ut albus homo non est quod hoc, sed hoc quid substantiis inest solum. Quare quid erat esse est quorumcumque ratio est diffinitio. Diffinitio vero est non nomen cum ratione idem significans (omnes enim essent rationes termini ; erit enim nomen quod cuilibet rationi
1030a10 inest, quare et Ylias diffinitio erit), sed si primi alicuius est ; talia vero sunt quecumque dicuntur non quia aliud de alio dicatur. Non erit igitur in aliqua non generis specierum existens quid erat esse, sed hiis solum (ea namque videntur non secundum participationem dici et passiones nec quasi accidens) ; sed ratio
1030a15 quidem erit cuiuslibet et aliorum quid significans, si est nomen, quia hoc huic inest, ut antilogia simplice certior ; diffinitio vero non erit nec quid erat esse.

Aut diffinitio sicut et quid est multipliciter dicitur ; et enim ipsum quid est uno quidem modo significat substantiam et hoc
1030a20 quid, alio vero singula predicamentorum, quantitatem, qualitatem et alia talia. Sicut enim ens in omnibus, sed non similiter, verum huic quidem primum illi vero consequenter, ita et quid simpliciter quidem substantie, quomodo vero aliis ; et enim qualitatem
1030a25 dicemus quid est, quare qualitas est ipsorum quid est, sed non simpliciter, verum sicut de non ente logice dicunt quidam esse non ens, non simpliciter sed non ens, et sic et qualitatem.

Oportet igitur intendere et quomodo oportet dicere circa singula, non magis quam quomodo se habent ; quapropter et nunc, quoniam dictum est manifestum, et quid erat esse similiter inest

---

E($A^b TJ$) 2 hoc[1]] + τι (*sed] εἴπερ) quid (*T*)] *om.* (4 ... significans] ἂν ... σημαίνῃ) 5-6 quod ... rationi *inest] ... λόγῳ ταὐτόν : λόγῳ A^b (10 passiones] πάθος) (11 significans] σημαίνει) 12 *ut] ἤ (17 et] + ὅσα) 18 illi] *τοῖς quid] + ἐστι (19 *quomodo (? πῶς)] πώς) 22 et[1]] **om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 1 quod *om.* Bg_2Cn^1 hoc] est *Sc* quid — hoc[1] (2) *om.* $TaBg_1$ 2 sed] *an* si *scrib.* ? 3 ratio est $Bg_1{}^2$: -tionum *LlWsKo* : -tioni Vu^2 : -tio / $Bg_1{}^1$: -tionem *cett.* 4 vero est non] vero est Ll^1 : non est Ll^2 5 rationes essent *tr. Sc* erunt (?) *Ta* enim *om. LlCn*[1] 6 inest] *an* idem *vel* idem est *scrib.* ? ylios *Ko* : ylion *Ll* : eilias *PxBg*$_2$*VuCn* 7 alio] -quo Px^2VuCn 8 non] natura *Sc* species *WsKo*[1] 11 et cuiuslibet *tr. LlKo* 12 ut] *an* aut *scrib.* ? antiloya *Ll* certiorum *Ta*[1] 15 quidem uno *tr. TaBg*$_1$ 16 alia *KoBg*$_2$*Vu* qualitatem (+ et *Sc*) quantitatem (+ et *Bg*$_2$) *tr. Sc* 17 ens] que Ko^1Bg_2 18 hoc *LlWsBg*$_2$*VuCn*,(?)*Ko* *illis $Ws^2Bg_1{}^2$**g** 19 *quomodo + id est aliquo modo Sc^2 : quo id est aliquo modo *Ta* : *an* quo modo *scrib.*? 20 quare] quia *Ta* 21 verum] unde $TaBg_1$ 22 et[1] **om.* (*an recte* ?) Bg_1 23 circa *om. Ll*

primum quidem et simpliciter substantie, deinde aliis, quemad- 1030a30
modum quid est, non simpliciter quid erat esse, sed qualitatem
aut quantitatem quid erat esse. Oportet illis aut equivoce dicere
ea entia, aut addentes et auferentes, ut non scibile, quoniam rec-
tum est neque equivoce dicere neque similiter sed quemadmodum 1030a35
medicinale ad idem quidem et unum, non idem vero et unum, 1030b1
non tamen equivoce ; non enim medicinale corpus et opus et vas
dicitur nec equivoce nec secundum unum sed ad unum. Ea igitur
quocumque modo quis velit dicere nil refert ; illud autem palam
quia simpliciter et prima diffinitio et quid erat esse substantiarum 1030b5
est. Et non solum sed et aliorum similiter est, non tamen primum.
Non enim est necesse, si hoc ponimus, hoc diffinitionem esse quod
cum ratione idem significat, sed cum quadam ratione ; hoc autem
si unius est, non in continuitate sicut Ylias aut quacumque
coniunctione, sed si quotiens dicitur unum ; unum vero dicitur 1030b10
sicut ens ; et ens hoc quidem hoc aliquid aliud vero quantitatem
aliud qualitatem significat. Quapropter erit albi hominis ratio
et diffinitio, alio vero modo albi et substantie.

[5] Habet autem dubitationem, si quis non dicit diffinitionem
esse ex additione rationem, cuius erit diffinitio ipsorum non simpli- 1030b15
citer sed copulatorum ; nam ex additione est necesse palam facere.
Dico autem ut est nasus et concavitas, et simitas ex duobus
dictum, quia hoc in hoc, et non secundum accidens, nam nec
concavitas nec simitas passio nasi, sed secundum se ; nec ut album 1030b20
Callie aut homini, quia Callias albus cui accidit hominem esse,
sed ut masculinum animali et quantitati equale et omnia que
secundum se existunt. Ea vero sunt in quibus existit aut ratio
aut nomen cuius hec passio, et non contingit ostendere separatim, 1030b25
sicut album sine homine contingit sed non femininum sine ani-

---

E(A^bTJ) 3 illis] *γάρ 4 *non scibile] + ἐπιστητόν (6 medicinale] + τῷ) 10 prima (πρῶτος A^b)] πρώτως 12 hoc²] τούτου 14 quacumque] ὅσαι : ὅσα *cett.* (20 simpliciter (ἁπλῶς)] ἁπλῶν) 23 quia (A^bJ)] *om.* nam (γὰρ)] γε 27 existunt] λέγεται *ὑπάρχειν 28 cuius] + ἐστι

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 3 illis] *enim (*an recte* ?) *Bg*$_1^2$**g** : // *Bg*$_1^1$: + autem *Bg*$_2$ dicere *om. WsKo* 4 et] aut *TaScBg*$_1$ *an* scibile *post* non scibile *excidit* ? 5 similiter *scr.* : simpliciter *codd.* 9 modo *om. Ll* 10 simplex *TaPxBg*$_2$*Cn* 11 et² *om. ScKo* 12 esse *om. Ta*¹ 14 hylias *TaWs* : eilias *PxBg*$_2$*Cn* : elias *Vu* 16 aliud] istud *Ws* 20 cuiusmodi *LlKo* 24 excavitas *Vu* nec¹] et *Sc* 26 masculum *WsBg*$_1$*Bg*$_2$*Cn* : masclulum [*sic*] *Vu* 27 existunt] *existere *Vu***g** existit] -unt *TaBg* 28 convenit *ScPxCn*,(?)*TaWsKoBg*$_2$ 29 contigit *Ll* feminum *Ws*

mali ; quare horum quid erat esse et diffinitio aut non est alicuius aut, si est, aliter, quemadmodum diximus. Est autem et alia dubitatio de eis. Si enim idem est simus nasus et concavus nasus,
1030b30 idem erit simum et concavum ; si vero non, quia impossibile est esse simum sine re cuius est passio secundum se (et est simus concavitas in naso), nasum simum dicere aut non est aut bis idem erit dictum, nasus nasus et concavus (nasus enim simus nasus nasus
1030b35 concavus est), quare inconveniens est inesse talibus quid erat
1031a1 esse ; sin autem infinita sunt ; naso namque naso simo. Palam itaque quia solius est substantie diffinitio. Nam et si aliarum cathegoriarum, necesse est ex additione esse, ut qualitatis et imparis ; non enim sine numero, nec que est femine sine animali (ex additione
1031a5 vero dico in quibus accidit bis idem dicere, sicut in hiis). Si vero hoc verum, non copulatorum erit, ut numeri imparis ; sed obliviscitur quia non certe dicuntur rationes. Si vero sunt et horum termini, aut alio modo sunt aut quemadmodum dictum est et
1031a10 multipliciter oportet dicere esse diffinitionem et quid erat esse, quare sic quidem nullius erit diffinitio nec quid erat esse alicui inerit nisi substantiis, sic autem erit. Quia igitur est diffinitio ipsius quid erat esse ratio et quid erat esse aut solarum substantiarum est aut maxime et primum et simpliciter, palam.

1031a15 [6] Utrum autem idem sit aut diversum quid erat esse et unumquodque, perscrutandum est. Est enim quid prelibandum ad de substantia perscrutationem ; singulum enim non aliud videtur esse suimet substantie, et quid erat esse dicere est singuli sub-
1031a20 stantiam. In dictis quidem secundum accidens videbitur diversum esse, ut albus homo diversum et album hominem esse (si enim idem est hominem esse et album hominem, idem est homo albus et homo, ut dicunt, quare et album hominem et hominem ;

E(A^b*TJ*) 5 esse] εἰπεῖν 7 et] **om.* 8 est] ἔσται 9 simo (*S*)] + ἔτι ἄλλο ἐνέσται (16 *et] *om.*) (25 dicere est substantiam] λέγεται εἶναι οὐσία) 28 idem est^2 (τὸ αὐτὸ γὰρ *J*^{1})] τὸ αὐτὸ τὸ αὐτὸ γάρ

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 1 esse *om. Ll* 2 aliter + est *TaSc* *Px*^{2}*Bg*$_1$ 3 est *om. ScWs* 4 et *om. Ta* non *om. Bg*$_2$*Cn*^{1} 7 dictum + scilicet *Px*^{2}*VuCn* et **om. Bg*$_1{}^2$**g** 9 simo naso *tr. Ta* 10 substantie *ante* solius *TaBg*$_1$; *ante* est (*an recte* ?) *Ko* 11 equalitatis *Ta*^{2}*ScKoBg*$_1{}^2$**g** et] aut *Sc*^{1} 13 bis *post* idem (inesse *Ko*) *WsPxKoBg*$_2$*Cn* : *om. Vu* 14 ut] aut *Sc*^{1} obliviscuntur *Ll* 16 *an* et *omittendum* ? 17 esse^1 *om. WsKo* *Bg*$_2$*VuCn* 20 esse^1 *om. KoCn*^{1} 24 substantia + prelivationem *Vu* 25 esse^1 + quid *Sc* a (*om. Cn*^{2}) suimet substantia *Bg*$_1{}^2$*Cn*^{2}**g** 28 hominem^1] -i *Ll***g** 29 et^2] ut *Ko*^{1} : *om. LlKo*^{2}

aut non necesse est que sunt secundum accidens esse eadem, non 1031a25
enim similiter extremitates sunt eedem ; sed forsan illud videtur
accidere, extremitates fieri easdem secundum accidens, ut album
esse et musicum esse ; videbitur autem non) ; in dictis vero secun-
5 dum se semper necesse idem esse, ut si que sunt substantie a
quibus diverse non sunt substantie nec nature priores diverse, 1031a30
quales dicunt ydeas esse quidam. Si enim fuerit diversum bonum
et bonum esse, et animal et animal esse, et ens quid et ens, erunt 1031b1
alie substantie, erunt et nature et ydee preter dictas, et priores
10 substantie ille, si quid erat esse substantia est. Et si sunt destructe
ab invicem, harum quidem non erit scientia, hec autem non
erunt entia (dico autem destrui si nec bono inest esse bonum nec 1031b5
huic esse bonum) ; scientia enim cuiuslibet quid erat esse illud,
et in bono et in aliis similiter se habet ; quare si nec bonum esse
15 est bonum, nec ens ens, nec unum unum ; similiter autem omnia
sunt aut nullum quid erat esse, quare si nec ens aliquod est ens, 1031b10
nec aliorum aliquid. Amplius cui non inest bonum esse, non est
bonum. Necesse igitur ut benignum et benignum esse et bonum
et bonum esse sint unum, et quecumque non secundum aliud dicun-
20 tur, sed secundum se et prima ; et enim hoc sufficiens est, quam-
quam non sint species, magis autem forsan et si sunt species 1031b15
(simulque palam quia si sunt ydee quas quidam dicunt, non est
subiectum substantia ; eas enim substantias esse est necesse, et
non de subiecto ; erunt enim et secundum participationem).

$E(A^bTJ)$ 4 esse^2 (TJ^2)] + ὡς (videbitur] δοκεῖ) (7 diversum] + αὐτὸ) 8 (ens quid (ὅν τι)] ὄντι) (9 erunt] *om.*) 10 substantia (A^b)] οὐσίας (destructe (? ἀπολλύμεναι)] *ἀπολελυμέναι) (12 destrui] ἀπολελύσθαι) (bono] + αὐτῷ) 13 (cuiuslibet] + αὕτη) esse illud (A^b)] ἐκείνῳ εἶναι 16 ens aliquod (τὸ ὄν τι)] τὸ ὄντι 19 et^2 ($Al.^l$)] *om.* 20 secundum se et prima (A^b)] πρῶτα καὶ καθ' αὑτά sufficiens (+ ἂν A^b)] + ἐὰν (24 et] **om.*)

$TaLlSc(WsPxKoBg_1Bg_2$; $VuCn)$ 1 aut — eedem (2) *om.* Sc^1 sunt *om.* $Bg_1Bg_2Cn^1$: $[Sc^1]$ 2 sunt] *an* fiunt *scrib.* ? eadem Sc^2 : $[Sc^1]$ 6 diverse^2 *ante* nature $LlWsBg_2$ 7 dicunt *post* esse $TaBg_1$ esse ydeas *tr.* *Vu* enim] sed *ante* si *Ta* fuerit] sunt *Ll* 8 et^2 *om.* $TaScPx^1Bg_1Bg_2VuCn$ animal^2] -lis *Ll* et^5 *ante* quid Bg_1 : *om.* *Ws* 9 et^1] / (?) *Ta* 10 destructe] *distincte (*utrum rectum est an potius coniectura cuiusdam librarii* ?) *Ws* Bg_2Cn : + id est (vel Px^2Ko^2) *distincte $Sc^2Px^2Ko^2$: + id est *separate Ta^2 12 esse] inesse $TaScKo^1$ 13 cuiuslibet + quod $Ko(\mathbf{g})$: + est *Vu* : + et *Cn* 14 quia *Sc* 15 autem] aut $ScPx^2$,(?)*Ws* 16 quare] quia *Ta* 17 non^1 *om.* *Ll* 18 ergo *Ll* ut + esse $LlSc^1PxBg_2Cn^1(\mathbf{g})$ 19 esse + non Ta^1 sunt Px^1 Ko,(?)Sc^1 20 secundum *om.* Bg_2Cn 21 sunt] sint $LlPxKo$ 23 eas + quasi Ta^1 substantias + substantie *Vu* 24 non *om.* *Ll* et **om.* $WsPx^1$

Ex hiis rationibus unum et idem non est secundum accidens
1031b20 singula et quid erat esse, et quia scire singula hoc est, quid erat esse scire, quare expositione necesse unum esse ambo (secundum accidens vero dictum, ut musicum et album, propter duplicem significationem non est verum dicere quia idem quid erat esse
1031b25 et id ; et enim diversum est cui accidit et accidens, quare est quidem quasi idem, est et quasi non idem quid erat esse et id ; nam homini et albo homini non idem, sed passioni idem). Absurdum enim apparebit si quis unicuique nomen imposuerit quid erat
1031b30 esse. Erit enim equum esse diversum ab equo. Et quid prohibet et nunc esse quedam statim quid erat esse, si substantia est
1032a1 quid erat esse ? Sed non solum unum, verum ratio eadem eorum sit, sicut palam est ex dictis ; non enim secundum accidens est unum esse et unum. Amplius si aliud fuerit, in infinitum sunt ; hoc quidem enim quid erat esse unum esse, illud vero non unum,
1032a5 quare et in illis erit eadem ratio. Quia igitur in primis et secundum se dictis unumquodque esse et unumquodque idem et unum, palam ; sophistici autem elenchi ad positionem eandem, palam quia eadem solvuntur solutione, et si idem Socrates et Socratem esse ; nichil enim differunt nec de quibus interrogatus est aliquis
1032a10 nec ex quibus est solvens. Quomodo ergo quid erat esse idem et quomodo non idem singulo, dictum est.

[7] Que fiunt alia natura fiunt alia arte alia automata, omnia vero que fiunt ab aliquo fiunt et ex aliquo et quid ; ' quid ' autem

---

E($A^b TJ$) (1 accidens] + αὐτὸ) 3 unum (A^b)] + τι 4 et (A^b)] ἢ 6 (diversum est] *om.*) accidit (A^b)] + λευκὸν 10 enim*] + καὶ παρ' ἐκεῖνο ἄλλο equum esse diversum ab equo] τῷ (τὸ E^2) τί ἦν εἶναι τὸ γάρ τί ἦν εἶναι ἵππῳ ἕτερον : οἷον τῷ τί ἦν εἶναι ἵππῳ τί ἦν εἶναι ἵππῳ ἕτερον A^b 13 *est²] + ἓν 15 enim] + *ἔσται non] *om.* 17 unum] + ἐστι (23 automata] ἀπὸ *ταὐτομάτου)

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 2 et² — esse¹ (3) *om. Ta*¹ 3 expositione *KoBg*$_1$*Bg*$_2$*Cn* : ex expo- *Px*² : ex po- *cett.* 6 id] idem *Px* : ratio *Bg*$_1$ quidem] quid *Ws* 7 quasi¹ — et¹ *om. Ta*¹ et¹ *ante* est *Ll* : *om. Ws* : [*Ta*¹] idem² + et *Sc* esse *bis scr. LlSc* id] ratio *Bg*$_1$ 8 idem¹ + eo quod diverse sunt nature homo et albedo et non est unum natura alterius *Ll* (*vide Alb.*) 10 *an post* enim *quaedam in memoria latina exciderunt* ? 11 esse² + erit enim *Ta*¹ si] sed *WsBg*$_1$² : et *Ko*¹ 12 sed *Bg*$_1$² : si *cett.* verum *om. Ko*¹*Bg*$_1$ eorundem *Ll*¹ 13 sit *om. TaBg*$_1$*Cn*² est¹ *post* dictis *WsCn* : *om.* (*an recte* ?) *PxBg*$_2$*Vu* 14 *an* unum *ante* unum¹ *excidit* ? et *om. Bg*$_2$*Cn*¹ 15 enim] *erit *WsBg*$_2$*Cn* : est *Bg*$_1$² : ? *Bg*$_1$¹ : *an* enim erit *scrib.* ? esse² *Px* : / ē *Ta* : est *cett.* 16 ratio *om. Ta*¹ primis] ipsis *Bg*$_2$*VuCn* 17 esse et unumquodque + est *ScKo* : *om. WsCn*¹ 20 differt *Bg*$_1$²*VuCng* quis *LlWs* 21 esse idem *om. Ta*¹ 23 automata *Px* : *ant(h)omato *Ll*²*Ws*² : ant(h)omata *cett.*

dico quamlibet cathegoriam ; aut enim hoc aut quantum hoc aut 1032a15
quale aut quando. Et generationes naturales quidem hee sunt
quarum generatio ex natura est, ‘ ex quo ’ fit, quam dicimus
materiam, ‘ a quo ’ natura quid entium, ‘ quid ’ vero homo aut
5 planta aut aliud quid talium, que maxime dicimus substantias
esse — omnia vero facta aut natura aut arte habent materiam ; 1032a20
potest enim esse eorum quodlibet, et hoc est in unoquoque
materia — universaliter vero est ‘ ex quo ’ natura et ‘ secundum
quod ’ natura (ut planta aut animal)et ‘ a quo ’ secundum speciem
10 dicta natura aut conformis (ea vero in alio) ; homo namque homi- 1032a25
nem generat. Sic enim fiunt genita propter naturam, generationes
vero alie dicuntur poeses. Omnesque poeses sunt ab arte aut a
potestate aut a mente. Et harum quedam sunt et automata et
fortuna similiter ut in factis a natura ; quedam enim et illic 1032a30
15 eadem et ex spermate fiunt et sine spermate. De hiis ergo posterius
perscrutandum est, ab arte vero fiunt quorumcumque species 1032b1
est in anima (speciem dico quid erat esse cuiusque et primam
substantiam) ; et enim contrariorum modo quodam eadem
species ; privationis enim substantia opposita, ut sanitas infir-
20 mitatis, illius enim absentia ostenditur infirmitas, sanitas autem 1032b5
est in anima ratio et in scientia. Fitque infirmantis ita ; quoniam
huic sanitati necesse, si sanum fuerit, hoc inesse, ut equalitatem,
sed si hoc, calorem ; et ita semper intelligit, usque ad hoc quod
idem valet ultimum facere. Deinde iam ab hiis motus poesis 1032b10

E(A^bTJ) 1 hoc²] *om.* 2 quando] *πού* 7 esse] + **καὶ μὴ εἶναι* in (*cett.*)] *om.* 9 *natura] + *τὸ γάρ γιγνόμενον ἔχει φύσιν* 10 aut (*ἢ*)] *ἡ* 12 sunt (A^b)] + *ἤ* 13 a (A^b)] *om.* 19 substantia (*τῇ οὐσία ἡ E γρ.*)] *οὐσία ἡ τῆι οὐσία* 21 fitque] + **τὸ ὑγιὲς* infirmantis (*νοσήσαντος*)] *νοήσαντος* 22 huic sanitati] *τοδὶ ὑγίεια* 23 usque] + *ἂν ἀγάγῃ* 24 hiis (*T*)] *τούτου*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 2 naturales] tales Bg_2 5 aliud *om. Ll* quid] aliquid (*ante* aliud *Ta*) $TaBg_1$ 7 quodlibet + *et non esse (*an recte ?*) $LlPx^2\boldsymbol{g}$ 8 est + et (*an recte ?*) $WsPx^2$: et (?) Bg_1 : *om.* $LlKo^2$ natura $Ta^2Ws^2Bg_1{}^2$: *om.* Ws^1 : materia *cett.* 9 quid $TaBg_1$ *an post* natura *quaedam in memoria latina exciderunt ?* 11 fiunt] sunt $TaBg_1$ per *LlKo* 12 dicuntur alie *tr. Ta* a *om.* $KoBg_2$ 13 sunt] *an* fiunt *scrib. ?* et²] qui *Ta* automata *scr.* : anto- *vel* auto- *TaVu* : ant(h)- *cett.* 15 sperma-te¹] permate $Ta^1LlBg_2{}^1Cn$ spermate² *LlSc* : -ibus *cett.* 16 speculandum *Ko* 17 quod $TaWsPx^1Bg_2Cn^1$ 19 privationes *Ta* sani *Ta* 21 fitque + *sanitas $Ws^2\boldsymbol{g}$ infirmantis] *sanitas $Ll^2\boldsymbol{g}$: /////// Ll^1 : infirmitatis Bg_2 23 calorem *scr.* : calor est *codd.* 24 valet] neque Bg_2Vu iam] autem *Ws* Bg_2VuCn

vocatur ad sanandum. Quare accidit modo quodam ex sanitate sanitatem fieri et domum ex domo, sine materia materiam habentem ; medicinalis enim est et edificatoria species sanitatis et domus ; dico autem substantiam sine materia quid erat esse.

1032b15 Generationum vero et motuum hec quidem intelligentia vocatur illa vero poesis, et hec quidem a principio et a specie intelligentia illa vero a finali intelligentie poesis. Similiter autem et in aliis que sunt infra singula fiunt. Dico autem ut si convalescit, 1032b20 oportet adequari. Quid igitur est adequari ? Id. Hoc autem erit, si calefactum fuerit. Hoc vero quid est ? Id. Existit autem id potestate ; hoc autem iam in eo. Faciens et unde inchoat motus sanandi, si enim ab arte, species est que in anima, si vero ab automato, ab hoc quandoquidem faciendi principium est ab 1032b25 arte, ut in mederi forsan a calefactione principium (hoc autem facit fricatione) ; calor itaque in corpore aut pars est sanitatis aut sequitur aliquid eum tale quod est pars sanitatis, aut per plura ; hoc autem ultimum faciens, et quod est ita, pars est 1032b30 sanitatis et domus (ut lapides) et aliorum ; quare, sicut dictum est, impossibile fieri si non preexistit. Quia igitur pars existat ex 1033a1 necessitate palam ; materia namque pars (inest enim et fit ea). Aliud ergo eorum que sunt in ratione ; utrimque vero dicimus ereos circulos quid sunt, et materiam dicentes quia es, et speciem quia figura talis, et hoc est genus ad quod primum ponitur. Et 1033a5 ereus circulus habet in ratione materiam.

Ex quo vero ut materia fit, quedam dicuntur, quando fiunt, non illud sed illius, ut statua non lapis sed lapidea, et homo conva-

---

E(A^bTJ) (6 a^2] **om.*) 10 id^2 (τοδὶ $A^{b2}E$ γρ.)] τῳδὶ (12 enim] μὲν) 13 quandoquidem (ὁπότε)] ὅ ποτε principium est] ἄρχει τῷ ποιοῦντι : ἀρχὴ τῷ ποιοῦντι *T* 19 non] μηδὲν 21 aliud (ἄλλ')] ἀλλ' 22 ereos (A^b *E* γρ.)] πολλοὺς

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 1 quia *Ta* 2 fieri ... materia *om. Ta*^{1} 5 generatum *Bg*$_2$*Cn* : -ativum *Ll*^{1}*Px* : -at$\overline{\text{m}}$ *TaWsKo* : genera / / / / *Bg*$_1{}^1$ motivum *LlPxBg*$_2$: mot$\overline{\text{m}}$ *TaWsVuCn*,(?)*Ko* : mot / *Bg*$_1{}^1$ 5-6 quidem ... quidem] quid ... quid *Ta* 6 a^2 **om.* (*an recte* ?) *Ta* 7 autem *om. Ta* 8 sunt *om. Sc* 9 id *post* adequari *Ko* : *om. Px*^{1} : *ante* adequari *cett.* 10 quid] -dem *ScVu* autem] enim *Sc* 11 et] ut *Bg*$_2$*Cn*^{1} : *om. Ll* modus *Sc* 13 automato *scr.* : automato *vel* anto- *Ta* : antomata *Bg*$_2$: antonata *Cn* : antoate *Vu* : ant(h)omato *cett.* principium faciendi *tr. TaScBg*$_1$ 16 eum aliquid *tr. LlScKo* 17 et *om. Ta* 18 et^1] aut *Sc*^{1} ut] et *Bg*$_1{}^1$: + et *LlScWsBg*$_2$ *Cn* : *om. Ta* aliorum + unumquodque *Ll* (*Alb.*) 19 existat] preex- *Px*^{2} *Cn*^{2} : preexistit *Vu* : -it *Cn*^{1} 20 ea + et aliud *Bg*$_2$: *om. VuCn* 21 utrumque *LlScBg*$_2$*Vu* 25 vero *om. Sc* fit] *an* fiunt *scrib.* ? fiunt] fuerint *Ta* : fit *Ll*

lescens non dicitur illud ex quo ; causa vero quia fit ex privatione et subiecto, quod dicimus materiam (ut homo et laborans fit 1033a10 sanus), magis etiam dicitur fieri ex privatione, ut ex laborante sanus quam ex homine, propter quod laborans quidem sanus non dicitur, sed homo, et homo sanus. Quorum vero privatio non manifesta et innominabilis, ut in ere figure cuiuslibet aut in 1033a15 cemento et lignis domus, ex hiis videtur fieri ut illic ex laborante ; propter quod sicut nec illic ex quo hoc, illud non dicitur, nec hic statua lignum, sed producitur lignea, non lignum, et enea et non es, et lapidea sed non lapis, et domus cementarea sed non cementa, quoniam nec ut ex ligno fit statua aut ex cementis 1033a20 domus, si quis intus inspexerit, non simpliciter dicet, quia oportet permutando fieri ex quo, sed non sustinente. Et propter hoc ita dicitur.

[8] Quoniam vero ab aliquo fit genitum (hoc autem dico unde 1033a25 principium generationis est) et ex aliquo (sit autem non privatio hoc sed materia ; iam enim diffinitum est quomodo hoc dicimus et quomodo fit hoc, hoc autem est spera aut circulus aut quodcumque evenit aliorum), quemadmodum nec subiectum facit es, sic nec speram, nisi secundum accidens, quia enea spera est et 1033a30 illam facit. Nam hoc aliquid facere ex totaliter subiecto hoc facere est (dico autem quia es rotundum facere est non rotundum aut speram facere sed aliud aliquid, ut speciem et hanc in alio ; nam si facit, ex aliquo facit alio, hoc enim subiectum ; ut 1033b1 facere eneam speram, et hoc ita quia ex hoc, quod est es, hoc facit, quod est spera) ; si igitur et hoc facit id, palam quia similiter faciet, et vadunt ipse generationes in infinitum. Palam ergo 1033b5

E(A^bTJ) 3 fieri ex privatione (A^bT)] ἐκ τῆς στερήσεως γίγνεσθαι 12 intus inspexerit (A^b)] *tr.* 18 quomodo] ὃ (hoc[1]] **om.*) 20 *spera] + σφαῖρα 23 et] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 6 innominalis *TaPx*[1]*Ko*[1] 7 cemento] aceto *Bg*$_2$ hiis] quibus *Sc*[1] 8 illic *Bg*$_1$[2] : illis *LlPx* : illi (?) *Ta* : ill' *cett.* 9 et[1] *om. Ta*[1] et[2] *om. LlScKoVu* 10 sed[1]] et *TaBg*$_1$*Vu* : *om. LlKo* cementaria *LlKoVu* 11 cementum *TaLlScKoBg*$_1$ aut] nec *TaBg*$_1$ 12 domus + ut *Sc* interius *Vu* : intra *Ws* dicitur *Px*[2]*VuCn* 15 unde] unum *TaSc*[1] 16 sit *scr.* : fit *codd.* 18 quomodo] *an* quod *scrib.* ? hoc[1] **om.* (*an recte* ?) *Vu* aut circulus *om. Ta*[1] 19 evenit] eneum *Ll*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$*Bg*$_3$; *VuCn*) 20 sic *scr.* : sed *codd.* nisi — spera *om. Ko*[1] accidens + et *TaBg*$_1$*Bg*$_3$ *an* spera *bis scrib.* ? 21 hoc[2] *om. LlScKo* 22 rotundum[1] *om. Ta*[1] 23 speciem] speram *LlKo*[1] 24 nam — alio *om. Bg*$_1$*Bg*$_3$ si *om. Ll* 27 faciet] -it *TaBg*$_1$*Bg*$_3$

quia nec species aut quecumque oportet vocare in sensibili formam, non fit, nec est eius generatio, nec quid erat esse hoc (hoc autem est quod in alio fit aut ab arte aut a natura aut a potestate). Eream vero speram esse facit ; facit enim ex hoc ere et
1033b10 spera ; nam si hoc hanc speciem facit, et est hoc spera enea, et hoc speram esse. Sed speram esse omnino si est generatio, ex aliquo quid erit. Egebit enim divisibile esse semper genitum, et esse hoc quidem hoc et hoc, dico autem hoc quidem materiam illud vero speciem. Sed si est spera ex medio figura equalis,
1033b15 huius hoc quidem est in quo erit quod facit, hoc enim in illo, aliud omne quod factum est, ut enea spera. Palam autem ex dictis quia hoc quidem quasi species aut quasi substantia dictum non fit, synodus secundum eam dicta fit, et quia in omni facto materia unum est, et hoc quidem hoc et hoc hoc.

1033b20 Utrum igitur est quedam spera preter has aut domus preter cementum ? Aut numquam facta est, si sic erat, hoc aliquid, sed quia hoc tale significat, hoc autem determinatum non est, sed facit et generat ex hoc tale hoc, et quando generatum est, est hoc tale hoc ? Omne vero hoc, Callias aut Socrates, est quemad-
1033b25 modum spera enea hec, homo vero et animal quemadmodum spera enea totaliter. Manifestum ergo quia specierum causa, sicut consueti sunt quidam dicere species, si que sunt preter singularia, ad generationes et substantias non necessarie ; nec
1033b30 si essent propter ea substantie secundum se. In quibusdam vero

---

E(*A*^{b}*TJ*) 2 hoc^{1} (*T*)] *τούτωι (3 autem] γὰρ) 4 hoc] *om.* 5 si (εἰ)] εἰς 5-6 et hoc speram esse (*J*)] *om.* 6 speram^{2} (*recc. sec. Ross*)] σφαῖρα 8 autem] + ὅτι 14 unum est (ἕν ἐστι)] ἔνεστι et^{1}] + ἔστι 15 has (τάσδε *cett.*)] τάδε

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$*Bg*$_3$; *VuCn*) 1 forma *Bg*$_1$^{1}*Bg*$_3$ 2 hoc^{1}] *huic *Px*^{2}**g** 3 a^{2} *om.* (*an recte ?*) *Ta*^{1}*WsBg*$_1$^{1}*Bg*$_2$*Cn* 4 eneam *Ws* 5 et^{1} + hoc *Sc* hoc^{2} *ante* est *Ta* : hec (*ante* est *Bg*$_1$*Bg*$_3$) *PxBg*$_1$ 6 sed speram esse *om. Ws Ko*^{1}*Bg*$_2$ 7 aliquo *om. Bg*$_3$ quid] -dem *LlScWsPxKoBg*$_2$*Cn*^{1} : aliquod *Bg*$_3$: aliquid *Bg*$_1$**g** esse] et *Sc*^{2} : *om. LlSc*^{1}*Ko*^{1} 8 hoc esse *tr. Ta* 9 id *WsCn* 10 huius *om. Bg*$_1$*Bg*$_3$ est + hoc *Bg*$_1$: + hec *Bg*$_3$ 11 enea + et *LlSc* 12 quidem *om. Ll* quasi] quod *Bg*$_2$*VuCn* 13 synodus + aut nuncquam [*sic*] factum est *Bg*$_2$ eam (ea *Sc*^{2}) + que *Sc* fit^{2}] sit *Sc* 14 unum] primum *Sc* 15 domos *PxCn* 16 est *om. Sc* erat] -it *Sc* 17 hoc^{1} *om. Bg*$_1$*Bg*$_3$ 18 generat] gnā ; *Ta* cst^{2} *post* hoc^{1} (19) *Ws* : et *Sc* : *om. KoVu* 19 hoc^{1}] hic *Sc*^{1}*Px*^{1}*Bg*$_1$*Bg*$_2$*Bg*$_3$ hoc^{2}] hic *Sc*^{1}*Px*^{1} 20 animal] albus *Bg*$_3$ quemadmodum + aut *Ll* 21 quia] quoniam *Sc* : quod *Ws* : quasi *Cn* 23 necesse *PxBg*$_2$ 24 esset *VuCn* preter *Sc* ea] eas (+ essent *LlKo*^{2}) *LlWsKo* in -- tale (**137**.1) *om. Ta*^{1}

palam quia generans tale quidem est quale generatum, nec tamen idem nec unum numero, sed unum in specie, ut in physicis — homo namque generat hominem — nisi quid preter naturam fiat, ut equus mulum (et ea quoque similiter ; quod enim commune est super equum et asinum non est nominatum, proximum genus, 1034a1 essent autem ambo forsan, mulus ; quare palam quia non oportet quasi exemplum speciem probare (maxime autem in hiis exemplaribus exquisite sunt ; nam substantie maxime sunt hee), sed sufficiens est generans facere et speciei causam esse in materia. 1034a5 Omnis vero iam talis species in hiis carnibus et ossibus, Callias et Socrates ; et diversa quidem propter materiam (diversa namque), idem vero specie (nam individua species).

[9] Dubitabit autem aliquis quare alia sunt arte et ab auto- 1034a10 mato, ut sanitas, alia non, ut domus. Causa vero est quia horum quidem est materia a generatione incipiens in facere et fieri aliquid ipsorum ab arte, in qua existit aliqua pars rei, — hec quidem talis est potens moveri ab ea illa vero non, et eius alia sic possibilis alia impossibilis ; altera namque possunt quidem 1034a15 ab eis moveri sed non sic, ut tripudiare. Quorum igitur talis est materia, ut lapides, impossibile sic moveri nisi ab alio ; sic quidem esse et ignem. Propter hoc alia quidem non erunt sine habente artem, alia sunt ; ab hiis enim movebuntur non habentibus quidem artem, moveri vero potentibus eis ab aliis non habenti- 1034a20 bus artem aut ex parte. Palam vero ex dictis quia modo quodam omnia fiunt ex univoco, quemadmodum naturalia, aut ex parte equivoca (ut domus ex domo, aut intellectu ; ars enim species est), aut ex parte aut habente aliquam partem, — nisi secundum 1034a25

E(A^bTJ) 2 unum in] ἓν : ἐν *J* 6 forsan] + οἷον (7 autem] γὰρ) (exemplaribus] *om.*) 18 altera] πολλὰ 20-21 quidem esse (μέντ' εἶναι A^b)] μέντοι ναί 22 sunt] ἔσται 23 eis (A^b)] + ᾗ 25 univoco] ὁμωνύμου (26 aut] + ὑπὸ)

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$*Bg*$_3$; *VuCn*) 1 quia *om. Bg*$_2$*VuCn* quidem] quid *LlVu* 3 generat *post* hominem *Bg*$_1$*Vu* ; *om. ScKo*^{1} 7 exemplum] -aris *WsKo* : extremum *Bg*$_2$ extremaribus (?) *Bg*$_2$ 8 sunt hee *om. Ll* 9 generatis *ScPxKoBg*$_1{}^1$*Bg*$_2$*Bg*$_3$*Cn*,(?)*Ws*^{1} causa *Ll* 10 omnino *Sc*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 13 *an* fiunt *scrib.* ? auto- *Ws* : auto- *vel* anto- *Ta* : anto- *cett.* 15 incipies *Ll* 17 potens est *tr. LlKo* illa] alia *Sc* 18 sic] sicut *Sc*^{1} : est *Ws* quidem *post* eis (19) *Ll* : *om. WsBg*$_2$*VuCn* 20 sic^1] sit *Ll* : fit *Ws* sic^2] si *Ta* 22 sunt *om. Ta*^{1} 23 quidem (quasi *Sc*) — habentibus *om. Ta*^{1} 24 artem] -e *Ll* quia *om. Ta*^{1} 25 natura-] universa- *Vu* 26 equivoca] -o *WsKoBg*$_1$*Bg*$_2$*Cn* 27 habentem *Sc*-

accidens fiat ; causa namque faciendi primum est secundum se pars. Calor enim in motu calorem in corpore fecit ; is vero est aut sanitas aut pars, aut sequitur eum pars aliqua sanitatis aut
1034a30 sanitas ipsa ; propter quod et dicitur facere, quia illud facit sanitatem, quod sequitur et accidit calor. Quare, quemadmodum in sillogismis, omnium principium est substantia ; nam ex quid est sillogismi sunt, et hic generationes. Similiter et que sunt natura constituta cum hiis se habent. Nam sperma facit tam-
1034b1 quam que sunt ab arte (habet enim potestate speciem, et a quo sperma, est equivocum — non enim omnia sic oportet querere ut ex homine homo ; et enim femina ex viro — unde mulus non ex mulo pyroma sit) ; que vero ab automato, sicut
1034b5 illic fiunt, quorum materia potest a se ipsa moveri eo modo quo sperma movet ; quorum vero non, ea impossibilia sunt fieri aliter quam ex eis.

Non solum autem de substantia ratio ostendere non fieri speciem, sed de omnibus similiter primis communis ratio, ut
1034b10 quantitate et in aliis cathegoriis. Fit enim ut enea spera sed non spera nec es, et in ere fit (semper enim oportet preexistere materiam et speciem), sic et in quid est et in qualitate et in
1034b15 aliis similiter cathegoriis ; non enim fit quale sed quale lignum, non quantum sed quantum lignum aut animal. Sed proprium substantie ex hiis accipiendum est quia necesse preexistere semper diversam substantiam perfectionem existentem que facit, ut animal, si fit animal ; quale vero aut quantum non necessarium nisi potestate solum.

1034b20 [10] Quoniam vero diffinitio ratio est et omnis ratio partes habet, ut ratio ad rem et pars rationis ad partem rei similiter

---

E(A^bTJ) 9 que (τὰ *cett.*)] τὸ 12 mulo] + ἀλλ' ἐὰν μὴ (13 *modo] τὴν κίνησιν) 16 ostendere] *δηλοῖ 18 quantitate] + ποιοῦ 19 ere (*T*)] + εἰ 20 *qualitate] + καὶ ποσοῦ 24 *perfectionem] ἐντελεχείᾳ

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 1 primum + vel principium vel prima *s. add. Px*^{2} : principium *VuCn* 2 motum *Bg*$_2$*Cn* facit *ScWsPx*^{2}*Cn*^{1} est *post* aut (ut *Ta*^{1}*Ko*^{1})*Bg*$_1$: *post* sanitas (3) *Px* 7 sunt^1] fiunt *WsBg*$_2$*VuCn* 9 enim *om. Bg*$_2$*Cn* 11 homine *om. Ll* 12 ex *om. LlWs*^{1} pironia (py-) *ScPxVu* sit *scr.* : fit *vel* sit *codd.* auto- *scr.* : anto- *codd.* 13 modo] *an* motu *scrib.* ? 14 quorum] quomodo *VuCn*^{2} 16 ostendunt *Cn*^{1} : *-it *Bg*$_1^2$**g** 17 ut + in *WsCn* 18 in (*om. Px*) aliis] de omnibus *Ko* 20 et^3] ut *Sc* : *om. Cn* *an* et in quantitate *post* qualitate *excidit* ? 22 sed quantum *om. Ta*^{1} 24 semper *om. Ta*^{1} perfectionem] per se communem *Ll* : *an* -ne *scrib.* ? 25 fit] sit *TaVu* : [*Cn*^{1}] 28 partem] -es *Ta* similiter *om. WsBg*$_2$*Cn*^{1}

se habet, dubitatur autem etiam an oportet partium rationem esse in totius ratione aut non. In quibusdam enim videntur esse, in quibusdam non. Nam circuli ratio non habet eam que est 1034b25
incisionum, sillaba vero habet eam que est elementorum ; et
5 tamen dividitur circulus in incisiones ut sillaba in elementa. Si priora sunt partes toto, et recti acutus est pars et digitus hominis, prior erit acutus recto et digitus homine. Videntur tamen illa 1034b30
esse priora ; secundum rationem namque dicuntur ex illis et esse si non ad invicem sunt priora.

10 Aut multipliciter dicitur pars, quorum unus quidem modus est quod mensuratur secundum quantitatem — sed hic quidem pretermittatur ; ex quibus vero substantia est ut partibus, perscrutandum est. Si igitur est hoc quidem materia illud vero 1035a1
species, aliud ex hiis, et substantia est materia et species et
15 quod ex hiis, et est quidem ut materia pars alicuius dicitur, est autem ut non, sed ex quibus speciei ratio. Ut concavitatis non est pars caro (ea namque materia in qua fit), simitatis vero 1035a5
pars aliqua est ; et totius quidem statue pars est es, statue vero non (et dicere speciei et in quantum species habet unumquodque,
20 sed materiale numquam secundum se est dicendum). Quapropter circuli ratio non habet eam que est incisionum, sed que sillabe 1035a10
eam que est elementorum ; nam elementa rationis partes sunt, species, quasi non materia, incisiones vero huius sic partes ut materia in quibus fit ; propinquior quidem speciei quam es,
25 quando in ere fit rotunditas. Est autem, quia neque elementa omnia sillabe in ratione insunt, ut cerea aut que sunt in aere ; 1035a15

E(A^bTJ) (1 autem etiam] ἤδη) 2 in² (A^bT)] *om.* 3 in (*T*)] *om.* 5 elementa] + ἔτι *δὲ (6 hominis] ζῴου) 11 quod mensuratur] *τὸ μετροῦν (12 partibus] + τοῦτο) 17 in (ἐφ' A^bJ)] ἀφ' 18 statue vero] τοῦ δ' ὡς εἴδους λεγομένου ἀνδρίαντος (19 *spcciei] το εἴδος) 23 *species] τοῦ εἴδους quasi (ὡς *E* γρ.)] καὶ huius] τούτων (26 ut] + ταδὶ)

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 1 dubitabitur *Ll* autem *om.* (*an recte* ?) *KoVu* etiam] et *Ta* : *om. Ll* 2 aut] an *WsKoBg*$_2$*VuCn* videtur *TaLlKoBg*$_1$ 3 est *om. LlVu* 4 est + ex *Ta*^{1}*WsPxBg*$_1{}^1$*Bg*$_2$*Vu*^{1}*Cn* 5 si] *sed *TaBg*$_1$: *an* sed si *scrib.* ? 6 acutum *Sc* 7 erit] est *Ta* 8 et *om. LlWs* 9 si non ... sunt] *an* sine ... *scrib.* ? 11 quod] et *Bg*$_2$*Cn* *mensurat (*an recte* ?) *Bg*$_1$ hic] hoc (*an recte* ?) *LlScKo*^{1}*Vu* 14 est] et *LlKo*^{1} 16 specie *Ta* 18 quidem] qualis *Ta* est² *om. Ll* 19 dicere] diffinire *Ll* speciei] *an* species *vel* -em *scrib. et* speciei *loco* species (23) *ponend.* ? 20 dicendum] dividendum (+ vel dicendum *add. Sc*²) *Sc* 21 incisionum est *tr. Ta* 23 species *post* quasi *LlScWs* : specie (?) *Ta*^{1} : *om. Ko*^{1} : *an* -ei *scrib.* ? 26 in- *om. WsBg*$_2$*VuCn* ut] non *Ll* ere *Ta*^{1}

iam enim et ea pars sillabe quasi materia sensibilis. Et enim linea divisa in dimidia corrumpitur, aut homo in ossa et nervos
1035a20 et carnes, propter hoc et sunt ex hiis sic ut entibus substantie partibus, sed quasi ex materia, et integri partes, speciei vero et cuius ratio non est ; quapropter nec in rationibus. Aliis qui- 5
dem inerat talium partium ratio, aliis vero non oportet inesse, nisi sit concepti ; nam propter hoc quedam ex hiis ut principiis
1035a25 sunt in que corrumpuntur, quedam vero non sunt. Ergo quecumque sunt concepta species et materia sunt, ut simum aut eneus circulus, ea quidem corrumpuntur in ea et pars eorum 10
est materia ; que vero non concipiuntur cum materia, sed sine materia ut rationes speciei solum, non corrumpuntur, aut omnino
1035a30 aut non quidem ita ; quare illorum quidem principia et partes que sunt sub eis, speciei vero nec partes nec principia ea. Et ideo corrumpitur lutea statua in lutum et spera in es et Callias 15
in carnem et ossa, amplius autem circulus in incisiones ; est
1035b1 enim aliquid quod simul concipitur cum materia ; equivoce namque dicitur circulus, qui simpliciter dicitur, et singuli, quia non est proprium nomen singulorum.

Dictum est igitur et nunc ipsum verum, et tamen amplius 20
1035b5 manifestius dicemus repetentes. Nam insunt rationis partes, et in que dividitur ratio, ea sunt priora aut omnia aut quedam ; recti vero ratio non dividitur in acuti rationem, sed que est acuti in que est recti ; utitur enim diffiniens acutum recto ; minor enim recto acutus. Similiter autem et circulus et emi- 25
1035b10 kiclium se habent ; emikiclium enim diffinitur circulo et digitus

---

E($A^b TJ$) 2 linea] + *οὐκ εἰ 5 quidem (A^b)] + οὖν οὐκ (6 inerat] *ἐνέσται) 17 aliquid quod (A^b)] τις ὃς 21 *insunt] ὅσα (24 que est recti] ὀρθήν)

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 2 linea + *non Ws^2 **g** : *an* non si *addendum* ? divisa + et *TaScPxKo*^{1}*Bg*$_1$*VuCn* : diversa *Ll* in (*om. Ko*^{1}) dimidia] individua $Px^1Bg_1{}^1Bg_2$: indivisa Px^2VuCn 3 hoc + non Ws^2 sic] sicut *Vu* : quasi Ko^1 ut entibus] utentibus *TaLlScWsPx*^{1}*KoBg*$_1{}^1Cn^1$: intentibus Bg_2 6 *inerit (*an recte* ?) Sc^2 7 sit] sic *Sc* : *om.* Bg_2VuCn^1 ut + in Cn^1 : in Sc^2Ko^2 9 sunt¹] sicut *WsKo*^{2} : *om. Cn* et] in *Ll*,(?)Ko^2 simus *Sc* 10 ca² + ut *Ll* 11 concipi-] corrump- *Ta*^{1}*LlScBg*$_1{}^1$*VuCn*^{2} 12 aut *om. Sc* 14 ea] illa *Ta* 15 corrumpuntur *LlVuCn* 16 in² *om. Sc*^{1}*VuCn* 20 tamen] causam *Ll* 21 insunt] *an* que sunt *scrib.* ? 23 est] et *Ta* 25 et¹ *om. TaKoBg*$_1$ et²] dc *Ll* emikiclium *Ws* : emikidim *Ll* : emikidum *Vu* : emikidium (?) *Cn* : emihiclum *Px* : emilendium (?) Bg_2 : emiciclium *Ta*^{1}*Sc*^{2}*Ko* : *aliquid simile cett.* 26 emikiclium *Ws* : emichidim *Ll* : emikidum *Vu* : emikidium *Cn* : emikiclum *Px* : emilendium (?) Bg_2 : -ciclium *Ta*^{2}*Sc*^{2}*KoBg*$_1$: emiclium Ta^1

toto, talis enim hominis pars digitus. Quare quecumque sunt partes ut materia et in que dividitur ut in materiam, sunt posteriora ; quecumque vero ut rationis et substantie secundum rationem, priora aut omnia aut quedam. Quoniam vero ani-
5 malium anima (hoc enim substantia est et animati) secundum 1035b15
rationem substantia et species et quid erat esse talis corporis (quelibet quidem pars si diffinitur bene, non sine actu diffinitur, quod non existit sine sensu), quare eius partes priores aut omnes aut quedam integro animali, et unumquodque similiter, corpus 1035b20
10 vero et huius partes posteriora sunt ea substantia, et dividitur in ea ut in materiam non substantia sed integrum, — ergo integro ea priora sunt ut, sunt autem ut non (neque enim possunt esse separata ; neque enim aliter est quocumque modo se habens digitus animalis, nisi equivoce quidem et †limargice) ; quedam 1035b25
15 vero simul, quecumque propria et in quo primo ratio et substantia, ut si hoc est cor aut cerebrum ; nichil enim differt, utrum tale. Homo vero et equus et que ita considerantur in singularibus, universaliter autem, non est substantia sed totum quiddam ex hac ratione et hac materia ut universaliter ; singula vero ex 1035b30
20 ultima materia ut Socrates, et in aliis similiter.

Pars igitur est et speciei (speciem autem dico quid erat esse) et integri ex specie et materia ipsa. Sed rationis partes speciei solum sunt, ratio vero est universalis ; circulum enim esse et 1036a1
circulus et animam esse et anima idem. Integri vero, ut circuli

---

E(A^b*TJ*) (5 et] *om.*) 7 quelibet (A^b)] ἑκάστου 13 neque (A^b*T*)] οὐ aliter est quocumque modo (ἄλλως πως A^b)] πάντως 14 equivoce quidem et (? *ὃ τε) *limargice] ὁμώνυμος ὁ τεθνεώς (17 considerantur] *om.*) 20 (ut] *om.*) (Socrates] + ἤδη ἐστίν) 24 integri] + ἢ : + ἤδη A^b

---

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_2$; *VuCn*) 2 in² *om. Sc*¹*Ko*¹*Cn* materia *Ll* 2-3 sunt posteriora Bg_1^2 : sunt -es *Px*²*Vu* : *om. cett.* 3 ut] in *Ta*¹*Ko* 6 et quid erat esse *om. Ll* 8 eius] erunt *VuCn*² : erit (?) *Cn*¹ : enim (?) Bg_2 10 vero *om. Ll* 12 autem Bg_1^2,(?)*Ko*² : ante aut *WsBg*$_2$: ante ante (?) *Ta* : ante an *Sc* : aut (?) *Ko*¹ : /// Bg_1^1 : ante *cett.* ut²] aut *LlPxKo*²*VuCn* : // Bg_1^1 14 quidem] *quod (*an recte* ?) *Ll* et] vel *TaKoBg*$_1$ limargice + id est similitudinarie *Sc*²*Px*²*Cn*² : + id est imaginarie ut puto (?) *Ta*² : *verbum corruptum est ; cf. tr. Novam, quae habet hoc loco* (*t.* 35) : mortuus. Et imagines. *Verba* et imagines *in graeco desunt. An glossa in archetypo nostrae traditionis* (mortuus *vel aliquid simile*) *a quodam librario male comprehensa est* ? zimagēs 15 similis *Ll* : -iliter Bg_1 que *Ws* 16 ut] et *TaKo*¹Bg_1 19 materia ... ratione *tr. TaLlScKoBg*$_1$ ut *om. PxVuCn* 21 et *om. KoBg*$_1$ speciem] species *Ta*¹ dicimus *Ta LlScWsBg*$_1$*Cn*,(?)*Ko*¹ : ? Bg_2 22 rationes *TaPxKoBg*$_2$*VuCn*,(?)*Sc*¹

huius et singularium alicuius aut sensibilis aut intellectualis (intellectualia vero dico ut mathematica, et sensibilia ut erea
1036a5 et lignea), et horum non est diffinitio, sed cum intelligentia et sensu cognoscuntur, abeuntia vero ex perfectione non palam utrum aliquando sunt aut non sunt ; sed semper dicuntur et cognoscuntur universalis ratione. Materia quidem ignota secun-
1036a10 dum se. Materia vero alia sensibilis alia intellectualis, sensibilis quidem ut es et lignum et quelibet mobilis materia, intellectualis vero que in sensibilibus existit non in quantum sensibilia, ut mathematica. Quomodo igitur habet de toto et parte et priore et posteriore, dictum est. Interrogationi vero obviare est necesse,
1036a15 quando quis interrogat utrum rectus et circulus et animal priora aut in quas dividuntur et ex quibus sunt partes, quia non simpliciter. Si enim est et anima animal aut animatum, aut singulum aut singuli, et circulus et circulum esse, et rectus et rectum esse et substantia recti ; quicquid et cuius dicendum
1036a20 est posterius, ut eorum que sunt in ratione et alicuius recti (et enim cum materia. eneus rectus, et in lineis singulis), qui vero est sine materia eis quidem que insunt in ratione posterior, eis vero que insunt singulis partibus prior est. Sed simpliciter non est dicendum. Si vero diversa et non est anima animal, et sic
1036a25 quidem hec sunt dicenda illa vero non dicenda, sicut dictum est.

[11] Dubitatur autem merito que speciei sunt partes et que non, sed concepti. Hoc enim non manifesto existente non est diffinien-dum singulum ; universalis enim et speciei est diffinitio. Que igitur
1036a30 partium est quasi materia et que non, si non est manifesta, nec ratio erit manifesta que est rei. Ergo quecumque apparent

---

E(*A*^{b}*TJ*) 1 aut^{1} (*cett.*)] *om.* 7 sensibilis^{1} (*1*)] + ἐστιν 10 *de (*post* et^{1}) (*A*^{b})] *om.* et^{2}] + περὶ 14 animatum (*cett.*)] ἔμψυχος 15 aut (*IE γρ.*)] ἢ (et^{2,4}] *om.*) (16 *quicquid] τὶ μὲν)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 intellectualis + vel *Sc*^{1} 2 sensibi-] sensua- *TaPxVuCn* 8 quelibet] quandoque *VuCn* mobilis + sua *Ta* 10 habet + et *Ta*^{2}*LlScKoBg* : *post* toto *WsVuCn* et^{1} + *de *LlKoBg* 14 et *om. WsPx*^{2}*VuCn* 15 aut *om. KoBg* et^{1}] aut *TaLlKoBg*^{1} et^{2}] aut *Ta*^{1} *Sc* : *om. Ws* 16 quicquid] quidquid *Ll* : *an* quid quidem *scrib.* ? 17 sunt] insunt *Sc* 18 materia + quidem *Sc* singulum *TaKoBg* quod *Sc* : que *PxVuCn* 20 insunt] sunt in *WsPxVuCn* 21 est^{2} *om. Ta*^{1} anima *Px*^{2}*Bg*^{2} : omnino *cett.* et^{2} *om. Sc* sic] si *ScBg*^{1} 22 vero *om. Sc* 28 ratio — que *om. Ll*

supervenientia in diversa specie, ut circulus in ere et lapide aut ligno, ea quidem manifesta esse videntur, quia non est pars circuli substantie es neque lapis propter eius separationem ; que vero non videntur separata, nichil prohibet similiter hiis 1036b1
5 se habere, ut si circuli omnes videantur enei ; non enim esset es speciei. Hoc autem auferre mente est difficile, ut hominis species semper in carnibus apparet et ossibus et talibus partibus. An igitur sunt hee partes speciei et rationis ? Aut non, sed 1036b5
materia, verum quia et non in aliis fiunt, non possumus separare ?
10 Quoniam autem hoc videtur quidem contingere, sed non manifeste aliquando, dubitant quidam iam et de circulo et de trigono, quasi non sit competens lineis diffiniri et continuo, sed omnia 1036b10
ea similiter dicunt quasi carnes et ossa hominis et es et lapis circuli, et referuntur omnes ad numeros, et linee rationem que
15 est duorum dicunt. Et ydeas dicentium hii quidem ipsam et lineam dualitatem dicunt, alii speciem linee ; quedam enim esse 1036b15
secundum speciem eadem, et non secundum speciem (ut dualitatem et speciem dualitatis) in linea vero non. Accidit et unam multorum esse speciem quorum species videtur esse diversa
20 (quod et Pythagoricis accidit), et contingit unam omnium facere eandem speciem, alias vero non species ; et taliter omnia 1036b20
unum sunt.

Ergo quia habent dubitationem quandam que sunt circa diffinitiones, et propter quam causam, dictum est. Quare omnia
25 reducere ita et auferre materiam superfluum est ; quedam enim forsan hoc in hoc est aut similiter habentia. Aut parabola de

---

E(A^bTJ) 2 aut] *καὶ (est pars] *om.*) 3 eius] αὐτῶν 5 non] οὐδὲν ... ἧττον 8 hee partes (A^b)] *tr.* 11 aliquando] πότε (13 dicunt] *λέγεσθαι) et[1] (A^b)] ἢ 14 omnes (*J*)] πάντα 15 duorum] + εἶναι (et[2]] *om.*) (16 dicunt] *om.*) 17 non] οὔ (26 aut[2]] καὶ)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 specie diversa *tr. WsKo* et] aut *WsPx VuCn* 2 aut] *et (*an recte* ?) *Ll* est *ante* non *VuCn*[2] : *om. WsCn*[1] 3 nec *Ll* 4 nichil + etiam *WsPxCn* : + hoc *Vu* hiis *ante* similiter *LlKo* : *post* se (5) *Ta* 8 an] aut (*post* igitur *Sc*) *LlScWsKo* 9 quia + semper *Ko* : -que *PxVuCn* non[1]] ut *Ll* fiunt] sunt *ScKo* 10 quidem *om. ScKo* 11 aliquando] alteri *VuCn*[2] : alii *Bg* de[2] *om. LlSc* 12 et *om. Ws* 13 *dicuntur *Ws* et[2] *om. Ws* 14 refirmentur (?) *VuCn* 19 videtur species *tr. WsVuCn* 20 contingit] -venit *LlScVuCn* 21 alia (*an recte* ?) *Pxg* : -os *Bg* totaliter *ScKo*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_4$; *VuCn*) 23 circa] contra *Ta*[1] diffinitionem *TaLlScWsKoBg*$_1$*Bg*$_4$

animali, quam consuevit iunior dicere, non bene se habet ; educit enim de veritate et facit suscipere quasi contingens hominem esse sine partibus, sicut sine ere circulum. Sed hoc non simile ; sensibile namque aliquod forsan animal, et sine motu non est diffiniendum ; quare nec sine partibus se habentibus qualitercumque. Non enim semper hominis est pars manus, sed potens opus perficere, quare animata existens ; non animata vero non pars. Sed circa mathematica quare non sunt partes rationis rationes, ut circuli emikiclia ? Non enim hec sunt sensibilia. Aut nil refert esse materiam quorundam et non sensibilium ; et omnis quod non est quid erat esse et species eadem secundum se sed hoc aliquid. Ergo circuli non est qui est universalis, singularium vero sunt partes, sicut dictum est prius ; est enim materia alia sensibilis alia intellectualis. Palam autem quia anima est et prima substantia, et corpus materia, homo vero aut animal quod est ex utrisque quasi universale ; sed Socrates et Coriscus, si quidem anima Socrates, dupliciter (alii namque ut animam alii vero totum), si vero simpliciter anima hec et corpus hoc, ut universale et singulare. Utrum autem est preter materiam taliùm aliqua substantiarum alia, et oportet querere substantiam eorum diversam quandam ut numeros aut aliquid tale, perscrutandum est posterius. Huius enim gratia et de sensibilibus substantiis temptabimus diffinire, quoniam modo quodam physice et secunde philosophie opus est circa sensibiles speculatio ; non enim solum de materia oportet scire physicum sed de ipsa secundum rationem, et magis. In diffi-

---

E(A^bTJ) 1 consuevit] + **Σωκράτης* (9 rationis] *τῶν λόγων*) (10 esse materiam] *ἔσται γὰρ ὕλη*) 13 partes] + *ταῦτα* 15 et[1]] *om.* 17 Socrates[2] (A^b)] *om.* (18 vero[1]] + *ὡς*) 19 est (A^b)] + *τι* 24 sensibiles] + *οὐσίας*

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_4$; *VuCn*) 1 animali quam] aliquam *VuCn* consuevit + *Socrates *Ws*[2]*Px*[2]*Bg*$_1$[2](**g**) 3 sine[2]] si / / *Bg*$_1$[1] : *om. Bg*$_4$ 4 -que *om. Ll* 5 distinguendum *VuCn* se] sine *Bg*$_4$: s / *Bg*$_1$[1] 6 hominis *ante* semper *WsVuCn* : *post* pars *Px* 9 emicidia *TaBg*$_1$: -kidia *LlWs* : -kida *Cn* : -croia *Bg*$_4$: -ria *Vu* : -ciclia *Sc*[2] : ? *Sc*[1] hec *post* sunt *Px* : *om. Vu* 10 nichil *WsVuCn* 11 sensibilem *TaLlScKoBg*$_1$*Bg*$_4$ 13 singularum *Ll* 15 substantia + est *Sc*[1] 17 dupliciter] dicitur (?) *Ko*[1](**g**) 18 si] sed *Ll* simplex *LlScWsPx*[1]*Bg*$_1$[1]*Bg*$_4$ 19 hec] hoc *TaWsBg*$_1$*Bg*$_4$*Vu* corpus + est *LlSc* est (*om. Cn*[1]) + et *VuCn* : et *Ws* 21 earum *Bg*$_1$*Bg*$_4$ 22 talium *Ll* 24 et secunde (-dum *Bg*$_1$[1]*Bg*$_4$) philosophie (physice *WsVuCn*[1]) *om. TaPx*[1] sensibiles] similes *Bg*$_4$: s / / / / *Bg*$_1$ 25 enim *post* solum *Bg*$_1$*Bg*$_4$: *om. VuCn* 26 et] de (*supra add.*) substantia *Ws*

nitionibus vero quomodo et partes que sunt in ratione, et quare una ratio diffinitio (palam enim quia res una ; res vero quare 1037a20 una, partes habens ?), speculandum est posterius.

Quid igitur est quid erat esse et quomodo idem secundum se, de omni dictum est, et quare aliorum ratio quid erat esse habet partes diffiniti aliorum non, et quia in substantie ratione sic partes quasi materia non sunt — non enim sunt partes substantie 1037a25 illius sed totius, et eius est ratio et non est ; nam cum materia non est (infinitum enim), sed secundum primam substantiam est, ut hominis anime ratio. Substantia namque est species que inest, ex qua et materia tota dicitur substantia, ut concavitas 1037a30 (nam ex ea et naso simus nasus est et simocitas, bis enim erit in eis nasus) — in tota vero substantia, ut naso simo aut Callia, inest et materia. Et quia quid erat esse et singulum in quibusdam 1037b1 idem, ut in primis substantiis, ut curvitas et curvitatem esse, si prima est (dico autem primam que non dicitur quia aliud in alio est et subiecto ut materia), quecumque vero ut materia aut concepta cum materia, non sunt idem, nec secundum accidens 1037b5 unum, ut Socrates et musicum ; eadem enim ea secundum accidens.

[12] Nunc autem dicimus primum in quantum in Analeticis de diffinitione non dictum est ; in illis enim dubitatio dicta 1037b10 prius in rationibus de substantia est. Dico autem eam dubitationem, quare unam unius rationem diffinitionem esse dicimus, ut hominis animal bipes ; sit enim hec eius ratio. Quare hoc unum est sed non multa, animal bipes ? In ipso namque homo et album multa quidem sunt, cum alterum non insit altero, 1037b15 unum vero, quando inest et patitur subiectum homo (tunc enim homo unum, et est albus homo) ; hic autem non participat alte-

---

E($A^b TJ$) 4 se (*S*)] + καθόλου (18 aut] + ὡς) (23 prius in] πρὸ ἔργου) 24 unius] ἐστιν οὗ 25 ut (A^b)] + ὁ 26 animal] + καὶ 28 patitur] + τι 29 *homo unum] ἓν γίγνεται

TaLlSc(*WsPxKoBg*$_1$*Bg*$_4$; *VuCn*) 1 -modo *om. Ko*^{1}*VuCn* 3 est] et *Ta* 4 idem] id *Ll* 6 non] vero *Vu* : vero non *Bg*$_1{}^2$*Cn*^{1} : *om. Bg*$_1{}^1$*Bg*$_4$

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 9 est + in *Px*^{2}*VuCn* *an* indefinitum *scrib.*? 12 et^1 *om. Sc* simositas *ScKo* : simitas *TaLl*^{2}*Px*,(?)*Bg* 13-14 inest Callia *tr. Ta* 14 et^1] aut *Ta*^{1} : *om. Ws* 15 curvitatem] -i *Px*^{2} : -e *VuCn*^{1} 16 quia *scr.* : quidem *BgVu* : quid *cett.* 19 ea *om. KoVuCn* 22 non *om. LlWs*^{1}*Ko*^{2} dicta *om. Ll* 25 hec] hoc *Ll* 29 *an* homo^1 *omittend.* ? hic] hoc (?) *LlSc*

rum altero ; genus enim non videtur participare differentiis
1037b20 (simul enim contrariis idem participaret ; nam differentie contrarie sunt quibus differt genus). Si vero et participat, eadem ratio, si sunt differentie plures, ut habens pedes, bipes, non alatum. Quare namque ea unum sed non multa ? Non enim quia
1037b25 insunt ; nam sic ex omnibus erit unum. Oportet enim unum esse quecumque in diffinitione ; numero enim diffinitio ratio quedam est una et substantia, quare unius alicuius oportet eam esse rationem ; et enim substantia unum quid et hoc aliquid significat, ut dicimus.

Oportet autem intendere primum secundum divisiones diffi-
1037b30 nitionibus. Non enim aliud est in diffinitione quam primum dictum genus et differentia ; alia vero genera sunt primum et cum hoc comprehense differentie, ut primum animal, habitum vero animal bipes, et iterum animal bipes non alatum ; similiter
1038a1 autem et si plura dicantur. Omnino vero non differt per plura aut per pauca dici ; quare nec per pauca et per duo ; duorum vero hoc quidem differentia illud vero genus, ut animal bipes :
1038a5 animal quidem genus et differentia alterum. Si ergo genus simpliciter non est preter ut generis species aut, si est quidem, ut materia est (vox enim genus est et materia, et differentie species et elementa ex ea faciunt), palam quia diffinitio est ex diffe-
1038a10 rentibus ratio. Sed oportet dividi differentie differentia, ut animalis differentia est pedalitas ; item animalis habentis pedes differentiam oportet scire in quantum habens pedes, quare non est dicendum habentis pedes aliud alatum aliud non alatum, si bene dicit (sed propter non posse facit hoc), sed si aliud habens
1038a15 fissos pedes, aliud non fissos pedes ; hee namque sunt differentie

---

E(A^bTJ) (5 enim] δέ γε) 7 numero] *om.* 13 differentia (γρ. *E*)] αἱ διαφοραί 16 si] + διὰ 17 et] ἢ 27 dicit] *λέγῃ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 simul Bg^2 : sil // Bg^1 : -iliter *cett.* idem *om. LlScWsKoVuCn*^{1} 5 ea namque *tr. WsVuCn* 8 quare + queritur *Ll* : quia *Ta* 11 divis-] diffinit- *Sc* 14 diffinitione *Px* animal primum *tr. WsPxVuCn* 15 et iterum animal bipes *om. KoVu* 16 differret *Ta*^{1} 17 pauca^2 + differunt *Ta*^{2} : + diei *Px* 19 quidem] enim est *Ws* 20 similiter *Ws* 23 differentie *post* differentia (-am Px^2VuCn : diffīnia *Ll*) *Cn* : *om. Ta*^{1} 25 differentiam (-as Ll^2 : -a *TaLl*^{1}*WsKoBgCn*) — pedes (26) *om. Sc* 26 *in codice Bg post verbum* pedes *lineae* **143**.23-**145**.7 [= Bg_4] *et lineae* **135**.20-**137**.11 [= Bg_3] *duplicatae sunt ; vide conspectum siglorum, p.* **2** *et adnotationem latinam ad pp.* **135-137, 143-145** 27 *dieat (an recte ?) *Ko* : -itur *Ws* posse + non *Ll* si *om. Ws* 28 pedes^1 *om. LlScKo*

pedis ; nam fissio pedis pedalitas quedam est. Et sic semper vult vadere, usque veniat ad non differentia ; tunc autem erunt tot species pedum quot differentie, et pedes habentia animalia equalia differentiis. Et si ea sic se habent, palam quia finalis differentia substantia rei erit et diffinitio, si non oportet multotiens eadem dicere in terminis ; superfluum enim. Accidit autem hoc ; nam quando dicit animal habens pedes bipes, nichil aliud dixit quam animal pedes habens, duos pedes habens ; quamquam hoc dividat propria divisione, multotiens dicit et equaliter differentiis. Si quidem differentie differentia fit, una erit finalis 1038a20 1038a25 species substantia ; si vero secundum accidens, ut si dividat habentis pedes aliud album aliud nigrum, tot quot sectiones erunt. Quare palam quia diffinitio ratio est que est ex differentiis, et harum finalis secundum rectum. Palam autem erit, si quis 1038a30 transponat tales diffinitiones, ut eam que est hominis, dicens animal bipes pedes habens ; superfluum enim est habens pedes dicto bipede. Sed ordo non est in substantia ; quomodo namque oportet intelligere hoc quidem posterius illud vero prius ? Ergo de diffinitionibus circa divisiones tot dicantur primum, quales 1038a35 quedam sunt.

[13] Quoniam vero de substantia perscrutatio est, iterum 1038b1 repetemus. Dicitur autem tamquam subiectum substantia esse et quid erat esse et quod ex hiis est, et universale. Ergo de duobus est dictum (et enim de quid erat esse et subiecto, quia dupliciter 1038b5 subicitur, aut hoc aliquid ens, ut animal passionibus, aut tamquam materia perfectioni), videtur autem et universale causa quibusdam esse maxime, et esse principium universale ; unde et de hoc tractabimus. Videtur enim impossibile esse substantiam esse quorumlibet et universaliter dictorum. Primum enim 1038b10 substantia singuli propria singuli, que non inest alii, universale

---

E(A^bTJ) 6 eadem ($\tau\alpha\grave{\upsilon}\tau\grave{\alpha}$ A^bT)] $\tau\alpha\hat{\upsilon}\tau\alpha$ 8 pedes[1] (A^bJ^2)] *om.* 11 species] + $\kappa\alpha\grave{\iota}$ 29 quorumlibet et] $\acute{o}\tau\iota o\hat{\upsilon}\nu$ primum (A^b)] $\pi\rho\acute{\omega}\tau\eta$

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 pedis[2]] -um *Sc* 3 pedum] -is *Ll* : differentie pedis *Ko*[1] : *om. Ko*[2] 4 se *om. Ll*[1] 5 et] ut *Ta*[1] diffinitio + et *Sc* si] sed *Ws* 6 in terminis] mentis *Vu* 8 duos] citros *Vu* pedes habens[2] *om. Sc* 9 dividit *Ko*[1]*Vu* 10 fit] sit *TaLlSc*,(?)*Vu* 11 substantia species *tr. TaLlKo*[2] 13 quare] quia *Sc* 15 dicimus *Ta*[1]*Vu* 16 bipes *post* habens[1] *TaWsPxKoBgVuCn* pedes habens[2] *tr. Sc* 19 divis-] diffinit- *Vu* 20 sunt] similiter *Ws* 21 perscrutandum *LlScWsKo* 23 et[2] — esse (24) *om. Ta*[1] ergo + quod *Sc* 26 perfecte *Ll*[2] : perfect /// *Ll*[1] et *om. Sc* 27 unde] unum *Ta* 30 in- *om. BgVuCn*

vero commune ; hoc enim dicitur universale quod pluribus inesse aptum natum est. Cuius ergo substantia hoc erit ? Aut enim omnium aut nullius. Omnium autem non est possibile ; unius quidem si erit, et alia hoc erunt ; quorum enim una substantia
1038b15 est et quid erat esse unum, ea sunt unum. Amplius substantia dicitur que non de subiecto, et universale de subiecto aliquo dicitur semper. Sed an sic quidem non contingit ut quid erat esse, in eis inesse, ut animal in homine et equo ? Ergo palam
1038b20 quod est quedam eius ratio. Differt autem nichil nec si omnium ratio est eorum que sunt in substantia ; non enim minus substantia hoc erit alicuius, tamquam homo hominis in quo existit, quare idem accidet iterum ; erit enim substantia illius substantia, ut animal, in quo specie ut proprium existit. Amplius autem impossibile et inconveniens hoc et substantiam, si est ex aliqui-
1038b25 bus, non ex substantiis esse nec ex hoc aliquid, sed ex quali ; prius enim erit non substantia et quale substantia et hoc, quod est impossibile. Nec enim ratione nec tempore nec generatione passiones possibile est priores esse substantia ; erunt enim
1038b30 separabiles. Amplius Socrati inerit substantia ; quare duorum erit substantia. Totaliter vero accidet, si est substantia homo et quecumque ita dicuntur, nichil ipsorum in ratione esse nullius substantiam nec inesse extra ea nec in alio, dico autem ut non esse quoddam animal preter aliqua, nec aliud eorum que sunt
1038b35 in rationibus nichil. Et ex hiis speculantibus palam quia nec
1039a1 universaliter existentium est substantia, et quia nullum communiter predicatorum significat hoc aliquid, sed tale. Sin autem,

---

E(*A*^{b}*TJ*) 7 an (ἆρα)] ἄρα 8 eis (*E* γρ.)] αὐτῷ (20 accidet] *συμβαίνει) 24 nec] οὐδὲν

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 dicere *Ll* 2 est] et *Ta* : + et *Ko*^{1} cuius] cum *Sc* 3 nullus *VuCn* 4 et *om. Ll* hec *Px* erit *Vu*,(?)*BgCn* 5 ea sunt unum *om. Ta*^{1} 6 non + est *WsPx*^{2}*BgVuCn* : + dicitur *Ko* et — subiecto^{2} *om. Ta*^{1} 7 an] aut *WsKo* non] an *Sc* convenit *PxBg* 8 inesse] esse *WsPx*^{2}*BgVuCn*^{2} : [*Cn*^{1}] 9 quod *om. TaScPxKo*^{1}*BgVuCn* nil *WsCn* 11 erit hoc *tr. LlSc* qua *Ll* 12 accidit *LlKoBg* substantia^{1}] -e *Bg* illius] nullius *Ws* substantia^{2} + non *Ws* 14 et inconveniens *post* substantiam (-a *TaScWs*) *Sc* : + et *Ws* hoc] homo (?) *Vu* 15 equali *Ws* 16 erit *om. TaLlPxBgVuCn* substantia et qualc + in *Sc* : *om. Ta*^{1} et^{2} *om. Px*^{1}*Ko* quod *scr.* : quidem *codd.* 17 nec^{1}] non *Sc* 18 posteriores *Vu* 20 erit] inerit *Sc* *accidit (?) *Bg* 21 esse] ens *Ll* 22 substantia *ScVuCn* nec^{1} *Ko*^{1} : *om. cett.* 23 aliud] -quod *LlKo* 24 nec *om. Ta*^{1}

alia quoque multa accidunt et tertius homo. Amplius autem et ita manifestum. Impossibile autem substantiam ex substantiis esse que insunt sicut perfectiones ; duo namque sic perfectione 1039a5
numquam sunt unum perfectione, sed si potestate duo sunt,
5 erunt unum (ut duplum ex duobus dimidiis potestate ; nam endelechia separat), quare si substantia unum, non erit ex substantiis que insunt et secundum hunc modum, quo dicit Democritus recte ; impossibile esse ait ex duobus unum aut ex uno 1039a10
duo fieri ; dimensiones enim individuales substantias faciunt.
10 Similiter palam quia et in numero habebit, si est numerus compositio unitatum, sicut dicitur a quibusdam ; aut enim non unum dualitas aut non est unitas in ea endelechia.

Habet autem quod accidit dubitationem. Si enim nec ex uni- 1039a15
versalibus possibile est esse nec unam substantiam propter tale
15 aliquid sed nec hoc aliquid significare, nec ex substantiis contingit endelechia esse nec aliquam substantiam compositam, incomposita erit substantia omnis, quare nec ratio erit nec unius substantie. Sed videtur omnibus et dictum est dudum aut solius 1039a20
substantie esse terminum aut maxime ; nunc autem nec eius.
20 Nullius igitur erit diffinitio ; aut modo quodam erit et modo quodam non. Manifestum autem erit quod dictum est ex posterioribus magis.

[14] Manifestum autem ex hiis eisdem quid evenit et ydeas 1039a25
esse substantias ponentibus et separabiles esse et simul speciem
25 ex genere facientibus et differentiis. Nam si sunt species, et animal in homine et equo, aut unum et idem numero sunt aut

---

E($A^b TJ$) (2 autem] γὰρ) 3 sicut (ὡς A^b)] οὕτως ὡς (perfectiones] ἐντελεχείᾳ) 6 si ($A^b T$)] *om.* 8 impossibile] + γὰρ 12 est (A^b)] ἔνεστι (14 nec unam (? μηδὲ μίαν)] μηδεμίαν) 16 (nec aliquam] μηδεμίαν) compositam (σύνθετον A^b)] *om.* 17 (incomposita] ἀσύνθετον) (nec unius] οὐδεμίας) 19 substantie esse (A^b)] *tr.* 24 (ponentibus] λέγουσιν) simul (A^b)] + καὶ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 autem + est (*an recte* ?) *TaLlScPxBg*^{2} et^2 *post* ita (2) *Sc* : *om. Ko* 2 impossible + est *WsKo* 3 insint *VuCn* : sunt *Ko* sic ut *Ta* 5 erit *BgVuCn* namque *Sc* 6 endelichia *LlWsPxBg* 7 insunt (sunt *Ko*^{1}) + unum (in *Ko*) actu *ScKo* modum + in actu *Cn*^{2} 8 ait *scr.* : aut *codd.* 10 est] enim *Sc* 12 unitas] unum *Ko* -deli- *Ll WsPxKoBg* 13 nec] non *Sc* 14 est *om.* (*an recte* ?) *BgVuCn* 15 convenit *PxBg* 16 endelichiam *LlScWsKo* 17 incomposita + enim *WsKo*^{1} 18 dicendum *Bg*^{1}*VuCn* 19 autem] aut *Ll* 21 est dictum *tr. WsPxBg Vu* : [*Cn*] 23 autem + et *TaLlScPxBg* : [*Cn*] et *om. Ta* 24 et^2 *om. Sc*

diversum ; ratione namque palam quia unum ; eandem enim dicit
1039a30 rationem dicens in utroque. Ergo si est aliquis homo idem secundum se hoc aliquid separatum, necesse et ex quibus, ut animal et bipes, hoc aliquid significare et esse separabilia et substantias ; quare et animal. Si igitur idem et in equo, sicut tu in te ipso,
1039b1 quomodo quasi in separatim existentibus unum erit, et quare non preter se ipsum erit animal hoc ? Deinde si quidem participatione bipedis et multipedis, impossibile quid accidit, contraria namque simul inerunt eidem uni et huic enti ; sin autem,
1039b5 quis modus, quando dicit aliquis animal bipes aut habens pedes ? Sed forsan componitur aut copulatur aut miscetur ; verum omnia inconvenientia. At et diversum in unoquoque ; infinita ergo erunt, quorum substantia animal ; non enim secundum accidens ex animali homo. Amplius multa erit idem animal ; substantia
1039b10 quoque in unoquoque animal (non enim secundum aliud dicitur ; sin autem, ex illo erit homo et genus eius illud), et amplius ydee omnia ex quibus homo ; ergo non aliud quidem erit ydea aliud vero substantia (impossibile namque) ; idem igitur animal erit unumquodque eorum que sunt in animalibus. Amplius ex quibus,
1039b15 et quomodo ex per se animali ? Aut quomodo possibile est esse animal, quod substantia hoc idem, preter idem animal ? Amplius autem in sensibilibus ea et hiis accidunt et absurdiora. Si autem impossibile sic se habere, palam quia non est ydea eorum, sicut quidam dicunt.

1039b20 [15] Quoniam vero substantia diversa, integrum et ratio (dico autem quia hec quidem sic est substantia, cum materia concepta

---

E(*A*^{b}*TJ*) 3 aliquid (*T*)] + καὶ (5 in²] *om.*) 6 quasi] *om.* 10 aliquis (τις *T*)] τίς (animal] + εἶναι) 12 infinita] + ὡς ἔπος εἰπεῖν 17 aliud ... aliud] ἄλλου ... ἄλλου 18 igitur (ἄρα *cett.*)] ἆρα *E*¹ 19 quibus] τίνος τούτου 20 per se animali (αὐτοζῴου *E γρ.*)] αὐτοῦ ζῴου 22 hiis accidunt et] συμβαίνει καὶ τούτων *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 enim] namque *Px* : nam *ante* eandem *Bg* 2 utroque + genus *Ws* est *post* homo *Ko*² : et (*ante* si) *Ta*¹ : *om. Ta*²*LlScKo*¹ aliquid *Sc* 3 et] est *Ko*² : *om. ScKo*¹*Vu* 4 et substantiarum *TaWsPx Bg*¹*VuCn* : *om. Ko* 5 sicut *om. Ta*¹ 6 quomodo *om. Ll* 7 hic (?) *Sc* quidem] aliquid *Ws* : quid *VuCn* 12 at + animal *Sc* : animal *Ll* et + si *Ws*² : ut *Sc*¹ in *om. Sc* 13 enim *om. LlSc* 14 erunt *TaScKo* 15 aliud] animal *Ko*¹ 17 non ergo *tr. LlSc* quidem] quid *Ta* : *om. Ll* 20 quomodo¹ + et *Ll* 21 animal² *bis scr. Ll* 22 et hiis] eis *WsBgVuCn* accidunt *ante* et¹ *Ko* absurdoria [*sic*] + sunt *Sc* 24 quidam + sunt *VuCn* 26 hoc *TaPxCn* quidem *Bg*² : quod *cett.* substantia + est *WsKo*²

ratio, illa vero ratio tota), quecumque ita dicuntur, harum quidem est corruptio (et enim generatio), huius rationis non est ita ut corrumpatur (non enim generatio, non enim fit domum esse sed 1039b25
hanc domum), verum sine generatione sunt et non sunt ; ostensum est enim quia nullus ea generat nec facit. Unde substantiarum sensibilium singularium nec diffinitio nec demonstratio est, quia habent materiam cuius natura talis est, quare contingit esse et non ; quapropter corruptibilia omnia singularia eorum. 1039b30
Ergo si demonstratio necessariorum et diffinitio scientialis, et non contingit, sicut nec scientiam quandoque scientiam quandoque ignorantiam esse, sed opinio tale quid est, ita nec demonstrationem nec diffinitionem, sed opinio est contingentis aliter se 1040a1
habere, palam quia numquam erit eorum nec diffinitio nec demonstratio. Non enim sunt manifesta corrupta scientiam habentibus, cum abeant a sensu, et salvatis rationibus in anima earundem non erit nec diffinitio amplius nec demonstratio. 1040a5
Quapropter oportet ad terminum studentem, quando quis diffinit aliquid singularium, non ignorare quia semper actu est ; non enim contingit diffinire.

Nec ydeam nullam est diffinire. Singularium enim ydea, ut dicunt, separabilis est ; necessarium vero ex nominibus esse 1040a10
rationem, sed nomen non faciat diffinitum (ignotum enim erit), sed posita communia omnibus ; ergo necesse est esse et aliorum ea ; et ut si quis te diffiniat, animal dicat gracile aut album aut aliquid aliud quod in alio sit. Si quis autem dicat nichil prohibere

---

E(A^bTJ) 3 non² (A^bT)] οὐδὲν 4 generatione] + καὶ φθορᾶς (17 studentem] *om.*) 18 semper (*cett.*)] *om.* *actu] ἀναιρεῖν 22 *diffinitum] ὁ ὁριζόμενος 23 aliorum] ἄλλῳ 24 et ut] καὶ : *οἷον A^bTE γρ.

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 quecumque $Px^2Bg^2Cn^1$: que cum *cett.* quidem] quid *TaLl* 5 eam *Sc* : *om.* Ta^1 nec + ita *vel* ista Ta^1 faciunt *TaScPx*^{1}*Ko*^{1}*Bg*^{1}*VuCn* 6 singularium *ante* sensibilium Ta^1 : -arum *Ll* : -lum (?) *Vu* 7 materiam + manifestam *Ll* convenit *LlPxBg* 11 ignorantiam] et generationem *Sc* 13 nequaquam *VuCn* : non quam *Ws* 15 abeant *coni. Geyer* : habeantur *codd.* rationibus *om.* Ta^1 in anima] monita *Vu* : monitam *Cn*, (?)Px^2 : i / / / ma Bg^1 16 eorundem *BgCn* : eorum *Sc* nec- *om. WsPx*^{2}*Ko*^{2}*BgVuCn* 17 diffinivit *Ll* 18 aliquod *TaKo* : *om.* Bg^1*VuCn* singulare *Ko* quia] quod *Ll* actu] *an* auferre *scrib.* ? 20 est] contingit *Ko* ut] et *Ll* : *om. Bg* 21 nominibus] omnibus Ta^1Bg^1 $VuCn^1$ 22 sed *scr.* : si *codd.* nomen *bis scr. Sc* *an* diffiniens *scrib.* ? enim] quidem *Sc* : *om. Ll* 23 est *om. TaPxCn* 24 ea] alia Ko^2 et **om. LlScKo* gracile (+ fiat $VuCn^2$) dicat *tr. WsBgVuCn* aut¹ *om.* Bg^1*VuCn*

1040a15 separatim communia multis, simul vero huic soli inesse, dicendum est primum quidem quia et ambobus, ut animal bipes animali et bipedi (et hoc in sempiternis et necesse esse, priora existentia et partes compositi ; sed separabilia, si homo separa-
1040a20 bile ; aut enim nichil aut ambo ; si igitur nichil, non erit genus preter species ; si vero, et differentia) ; deinde quia priora esse ; ea non contra auferuntur. Amplius ex speciebus ydee (nam magis incomposita sunt ex quibus), amplius in multis egebunt et illa
1040a25 predicari ex quibus ydea, ut animal et bipes. Sin autem, quomodo cognoscetur ? Est enim ydea quedam quam impossibile de multis predicari aut uno. Non autem videtur, sed omnis ydea esse participabilis. Quemadmodum ergo dictum est, obliviscitur quia impossibile diffinire in sempiternis, maxime vero quecumque
1040a30 unica, ut sol et luna. Non enim solum peccant additione talium quibus ablatis amplius erit sol, ut perigion aut maiephes (si enim stat aut apparet, non erit sol ; sed absurdum si non ; sol enim substantiam quandam significat) ; amplius quecumque in alio contingunt, ut si diversus fit talis, palam quia sol erit ;
1040b1 communis ergo ratio ; sed est singularium sol, ut Cleon aut Socrates ; quoniam quare nullus eorum terminum effert ydee ? Fieret enim manifestum quia verum quod modo dictum est.

1040b5 [16] Manifestum est autem quod substantiarum esse existimatarum plurime potestate sunt, ut ipse partes animalium (nichil enim separatum ab eis est ; et quando separatur, tunc sunt entia ut materia), terra, ignis et aer ; nichil enim eorum unum est,

---

E(A^bTJ) (1 *eommunia] *πάντα*) 1-2 dieendum est (A^bE *γρ.*)] *om.* 6 vero] + *ἔσται* 7 amplius (*ἔτι Al.*)] *ἔπειτα δὲ εἰ* : *ἔτι δὲ εἰ E γρ.* 10 est] *ἔσται* 14 enim (*cett.*)] *δὲ δὴ* (15 maiephes] **νυκτικρυφές*) 15-16 si enim stat (A^bJ)] *ἄνδρες τῆι* 21 manifestum] + *πειρωμένων* 23 potestate] **δυνάμεις* (ut] *om.*) 25 materia] + *πάντα*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 communia] *an* omnia *scrib.* ? 2 ut] et *Ll* 3 et[1] *ante* animali *Sc* : *om. Ko* 6 diffinientia *Ll* 7 eontra + alia translatio destruuntur se ad invicem Ta^1(***n*** : *t.* 54) 8 in multis *bis scr. Ll* 9 ut] vel *LlKo* et *om.* $Ta^1WsPx^1Bg^1VuCn$ 10 cognoscentur *PxBgVuCn* 12 esse] est $LlWsPx^2KoBg$ participalis *TaWsPxBg*^{1}*VuCn* ergo *post* est $Ta^1LlScKo$ 13 impossibile + maxime *Ko* 14 enim + solis *Sc* peecat *Ta* 15 amplius] adhuc Ll^2***g*** : a // Ll^1 sol + scd *Sc* malephes *Ta* : maiepheus *VuCn* : *nicriliphex Ll^2 : m // iphe / Ll^1 : *an* nicticriphes *vel aliquid simile scrib.* ? 16 aperet *Ll* 18 fit] fiat Ll^2***g*** : sit *TaWsPxKoBgVuCn* : /// Ll^1 19 aut] et *Ll* 20 quare quoniam *tr. LlWsKo* terminum *scr.* : tantum (t$\overline{\text{m}}$) *codd.* efferet *VuCn* 21 vero *Sc* 23 *potestates (*an recte* ?) Ws^1 24 separatui] -antur *WsKoVu* 25 terra + et *TaLl* enim *om.* Bg^1VuCn

sed ut coacervatio, antequam manifestentur et fiat aliquid ex 1040b10
eis unum. Et maxime si quis animatorum suscipiat partes et
que sunt anime propinque ambas fieri, entes et endelechia et
potestate, quia principia habent motus ab aliquo ut in curvis ;
propter quod quedam animalia divisa vivunt. Attamen potestate
omnia erunt, quando est unum et continuum natura, sed non vi 1040b15
aut complantatione ; tale namque est lesio. Quoniam vero unum
dicitur ens, et substantia unius una, et quorum una numero,
palam quia nec unum nec ens contingit substantiam esse
rerum, ut nec elementum esse principium ; sed querimus quod 1040b20
principium, ut ad notius referamus. Magis igitur horum substantia
est ens et unum quam principium et elementum et causa, sed
nec ea, si nec aliud commune nichil substantia ; nulli namque
inest substantia nisi ei et habenti eam, cuius est substantia.
Amplius unum multipliciter non erit simul, sed commune multi- 1040b25
pliciter existit ; quare palam quia nullum universale existit preter
singularia separatum. Sed species dicentes hic quidem dicunt
recte separantes eas, si substantie sunt, illic vero non recte, quia
unam super multa speciem dicunt. Causam vero quia non 1040b30
habent reddere que tales substantie incorruptibiles preter singu-
lares et sensibiles ; ergo faciunt easdem specie corruptibilibus
(eas enim scimus), per se hominem et per se equum, addentes
sensibilibus verbum idem. Quia et si non videremus astra, non 1041a1
minus, existimo, forent substantie sempiterne preter quas nunc
iocundamur ; quare et si nunc non haberemus que sunt, tamen
esse quasdam forsan est necessarium. Quia ergo nec universalium

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 manifestentur] *πεφθῆῃ*) (4 ut] *om.*) 8 dicitur] + **ὥσπερ καὶ* *numero] + *ἓν ἀριθμῷ* 14 ei (*αὐτῇ*)] *αὐτῇ E*^{2} : *αὖτη E*^{1} 15 commune] + *ἅμα* 24 quas (*A*^{b}*T*)] *ἃ* (24-25 *nunc iocundamur (? *νῦν ἡδόμεθα*)] *ἡμεῖς ἤδειμεν*) 25 haberemus (*ἔχοιμεν, vide Ross adnot., Bekker*)] **ἔχομεν*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 ante-] num- *Sc* aliquid (-s *KoCn*) *post* eis (2) *ScKo*^{1} 3 endelechia *Ta* : -deli- *cett.* 4 in (*om. Ta*^{1}*Ko*^{1}) curvis] interius *Sc* 5 animalia *ante* quedam *Ll* : om. *Ko* diversa *Ll* 6 erunt] vivunt *Ll* et *om. Px*^{2}*VuCn* 6-7 vi aut *Px*^{2}*Bg*^{2} : in *cett.* 7 contemplatione *Ta*^{1}*VuCn* 8 dicitur + *sicut et (*an recte* ?) *Ll*^{2}**g** una^{2}] unum *WsKo*^{2} *an post* numero *excidit* unum numero ? 9 nec ... nec] vero ... non *Ws* 10 esse] omne *TaWsPxVuCn* quid *Ll* 11 ad] aliquid *Ll* 12 primum *Vu* et^{2} *om. WsBgVuCn* 14 est *om. Ta* 15 unum] inde *Ta*^{1} 16 quare] quia *Sc* 17 separatim (*an recte* ?) *Wsg* hic] h' *ScWsKo*^{1} 19 multam *KoVuCn*,(?)*Ws*^{1} : multa / (?) *Bg*^{1} 20 in- *om. Ta* 23 non^{1} *om. ScKo*^{1} videmus *WsVuCn* 24 nunc] *an* nos *scrib.* ? 25 et *om. LlSc* *habemus (*an recte* ?) *WsBg*^{2}**g** 26 nec] neque *Sc*

dictorum nichil substantia nec est nec aliqua substantia ex non substantiis, manifestum.

[17] Quid autem oportet dicere et quale quid substantiam, iterum aliud tamquam principium facientes dicimus ; forsan enim ex hiis erit palam et de illa substantia que est separata a sensibilibus substantiis. Quoniam ergo substantia principium et causa quedam est, hinc est transformandum. Queratur autem ' quare ' semper sic : quare aliud alii alicui inest ? Nam querere quare musicus homo musicus homo est, hoc est dictum querere, quare homo musicus est, aut aliud. Quare igitur id est id ipsum, non est querere (oportet enim quia et esse existere manifesta entia — dico autem ut quia luna patitur eclipsim — eiusdem vero quia idem, una est ratio et una causa in omnibus, quare homo homo aut musicus homo musicus homo, nisi si quis dicat quia indivisibile ad idem singulum, hoc autem erat unum esse ; sed hoc commune de omnibus et est verum) ; queret autem aliquis, quare et homo est animal tale. Hoc quidem palam, non querit, quare existit (quia vero existit, oportet manifestum esse ; nam si non ita, nichil querit), ut quare tonitruum ? Quia sonitus fit in nubibus. Aliud enim ita de alio est quesitum. Et quare hec, ut cementum et lapides, domus sunt ? Palam quia querit causam ; hoc autem est quid erat esse, ut si ita dicatur logice, et in quibusdam est cuius causa, ut forsan in domo aut in lecto, in quibusdam vero quid movit primum ; nam causa et hoc. Sed talis causa in fieri queritur et corrumpi, altera vero et in esse. Obliviscitur autem maxime quesitum in non de ad invicem dictis, ut homo

---

E(A^bTJ) 1 (nec aliqua (οὐδὲ μία)] οὐδεμία) non] *om.* 7 queratur] *ζητεῖται 8 aliud (A^b)] + τι 9 hoc] ἤτοι (14 homo^{3,4}] *om.*) (15 idem] αὐτὸ) 16 *verum] σύντομον 17 et] *om.* palam] + ὅτι 18 *querit] + διὰ τί ὅς — ζητεῖ (41a22-23) 19 tonitruum (? βροντή)] βροντῇ 22 et] *δ 26 ad invicem (ἀλλήλων *E* γρ.)] ἄλλων μένοις

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 substantia^2 *bis scr. LlSc* 2 manifestum + est *WsBgVuCn* 4 facientes prineipium *tr. Sc* 6 substantia] -e *Ws* 7 transferendum *Px*^{2}*VuCn* *queritur (*an recte* ?) *WsBgVu***g** 8-9 querere quare *Ll*^{2},(?)*Ko* : querere propter quid *Bg*^{2}**g** : q / / / / / / / / / *Bg*^{1} : quare queritur *cett.* 10 id est *scr.* : idem *codd.* 11 quia + est *WsBgVuCn* 13 eidem *Ll* 14 si *om. LlScWsPxKoBg*^{2} : / / / / si *Bg*^{1} 15 quia] quod *Ll* 16 hoc] hic *LlWsPxBgVuCn* est verum] *an* (est) breve *scrib.* ? quereret *Ta*^{1} : querat *Ws* 18 *an post* querit *quaedam exciderunt* ? 19 sonus *Ll* 21 ut] et *Sc* 22 loyee *Ll* et] *quod (*an recte* ?) *LlBg*^{2}**g** 25 queritur *ante* in *VuCn* : *om. Ta*^{1} : + quare *Ll* fieri + quare *VuCn* et^2 *om. Sc* 26 quesitum] que sunt *Cn* : que sint *Vu* non de (*om. Vu*) *om. Ta*^{1}

queritur quid est propter simpliciter dici, sed non diffinire quia hec aut hoc. Sed oportet corrigentes querere ; sin autem, commune nichil querere et querere quoddam fit. Quoniam vero oportet habere et existere esse, palam quia materiam querit quare est ; 1041b5
ut domus hec quare ? Quia hec existunt, quod erat domum esse. Et homo hic aut corpus hoc tale habens. Quare causa queritur materie, hec autem est species, cui quid inest ; et hec substantia. Palam igitur quia in simplicibus non est aliqua questio nec 1041b10
doctrina, sed diversus modus questionis talium.

Quoniam vero ex aliquo compositum sic ut unum sit omne, sed non ut coacervatio sed ut sillaba ; et sillaba non est elementa, nec id ipsum B et A, nec caro, ignis et terra (nam dissoluta sunt, hec quidem non sunt, ut caro et sillaba, illa vero elementa sunt, 1041b15
ut ignis et terra). Est igitur aliquid sillaba, non solum elementa vocale et consonans sed diversum quid, et caro non solum ignis et terra aut calidum aut frigidum sed diversum quid — si dumtaxat necesse et illud aut elementum aut ex elementis esse, si 1041b20
quidem elementum, iterum eadem ratio erit (ex hoc enim et igne et terra erit caro et amplius alio, ergo in infinitum procedet) ; si vero ex elemento, palam quia non uno sed pluribus, aut illud idem erit ; quare rursum in hoc eandem dicimus rationem et in carne vel sillaba. Videbitur autem esse quid hoc elementum, et 1041b25
causa esse hoc quidem carnem et hoc vero sillabam ; similiter autem et in aliis. Substantia vero singulorum hoc (hoc enim causa prima esse) — quoniam vero quedam non sunt substantie

---

E($A^b TJ$) 6 tale (ὡδὶ *Al.*)] τοδὶ 8 aliqua] *om.* 12 ipsum *ba (τῷ $\overline{βα}$ αὐτὸ τῷ A^b : τὸ $\overline{βα}$ ταὐτὸ τῷ *recc.*)] ταὐτὸ τὸ *dissoluta] διαλυθέντων 14 ut] καὶ 16 aut²] καὶ (23 et] **om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 diffinire *scr.* : -ite *codd.* 2 aut] autem *Sc* cogentes *Vu* autem] aut *Ta* 3 et ... fit *scr.* : est ... *Sc* : est ... fit *Bg* : est ... sic *cett.* 4 materiam] naturam $Ll^1ScWs^1PxKoBg^1Vu$,(?)Ta^1 : [*Cn*] 5 quare + est *Ko* : queritur (?) *Ws* : *om. Ta*¹ 6 queritur] quare *VuCn* 7 hec¹] hoc (?) *Sc* quid] -dem *WsPxBgVuCn* hec²] hoc (?) *LlSc* 10 sic] sit *TaScWsKoCn* : fit *LlPx* omne] esse $WsVuCn^1$,(?)*Bg* 11 sillaba¹] substantia *Vu* : *om. Px* non² *om. Ta*¹ 12 id ipsum] et ipsum *Bg* : ad ipsum *Sc* : ipsum *ba *Ll* : *an* BA ipsum *scrib.* ? A et B *tr. Ws* nam — terra (14) *om. Ta*¹ dissoluta sunt] *an* -torum *scrib.* ? 15 quid] -dem *PxBgVuCn* 17 necesse + est *Ll* : + esse Px^1 : nec esse Ta^1ScKo^1 et *om. WsKo* 22 sillaba] substantia $Px^2BgVuCn$ 23 quidem (quoniam *Ko*) hoc (*om. Bg*) *tr. Ta LlScKo* et **om.* (*an recte* ?) *Ko* 24 substantia] subiecti *Vu* vero] autem *Px* : *om. LlScWsKo*² 25 causam primam *WsPxBgVuCn* quoniam] quō *Sc* non sunt *bis scr. Ll*

1041b30 rerum, sed quecumque substantie secundum naturam et cum natura constiterint, manifestabitur quibus ea natura substantia, que est non elementum sed principium. Elementum vero est in quod dividitur quod inest tamquam materia, ut sillabe A B.

E(A^bTJ) 1-2 et cum natura (*καὶ φύσει J*)] *om.* 4 A] + *καὶ*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 constiterit *LlWsKo* manifestabit *Ta ScPxCn* natura + est *Ta* : non Px^2VuCn

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER OCTAVUS⟩

[1] Ex eis que dicta sunt sillogizare oportet et colligentes capitulum finem imponere. Dictum est autem quia substantiarum 1042a5
queruntur cause et principia et elementa. Substantie vero confesse quidem sunt ab omnibus, sed de quibusdam proprie quidam enuntiaverunt ; confesse quidem physice, ut ignis, terra, aqua et alia simplicia corpora, deinde plante et partes eorum, et animalia et partes animalium, et finis celum et partes celi ; 1042a10
proprie vero quidam substantias dicunt esse speciesque et mathematica. Alias vero contingit ex rationibus substantie esse, quid erat esse et subiectum ; amplius aliter genus magis speciebus et universale singularium ; universali vero et generi etiam ydee 1042a15
copulantur (nam secundum eandem rationem substantie videntur esse). Sed quoniam quid erat esse substantia est, huius autem ratio diffinitio, propter hoc de diffinito et secundum se ante diffinitum est ; et quoniam diffinitio ratio, et ratio partes habet, necesse est de parte considerare, que substantie sunt partes et 1042a20

E(*A*^{b}*TJ*) 7 aqua (*J*)] + ἀήρ 16 *diffinito (? ὡρισμένου)] ὁρισμοῦ 18 est] ἦν

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit octavus *Cn* : *spat. tit. vac. Px* : *om. cett.* 3 hiis *Sc* 4 imponere (+ dictis *Ws*) *Ll*^{2}*Ws*^{2}*Px*^{2}*Bg*^{2} *Cn*^{2} : in ipso *TaScPx*^{1}*VuCn*^{1} : in illo *Ko* : /////// *Ll*^{1}*Ws*^{1}*Bg*^{1} substanti-] scienti- *Ta* 5 substantia *Ws*^{1}*Vu* 6 quidem] quedam (*ante* confesse [5] *Ll*) *Ta*^{2}*LlScKo* quidam] que- *Sc* : *om. Ko* 7 ignis + et *Ta* terra + et *TaLlScPx* 9 finis + et *LlCn* 10 esse *om. KoCn* -que *scr.* : quia *codd.* 11 substantias (*an recte ?*) *Wsg* esse + scilicet *Px* : que *Sc* 12 esse *om. WsBg*^{1}*VuCn* et *om. Ta* aliter] autem *Sc* 13 etiam *Ll* : et (*an recte ?*) *Bg*^{2}**g** : esse *cett.* 14 copulatur *Ta* 16 diffinitio *post* hoc *WsVu Cn*^{2} : *suo loco et post* hoc *Bg* : [*Cn*^{1}] propter hoc *in codice Bg bis scriptum est; inter primum et secundum* « propter hoc » *longa pars septimi libri* (**127**.2-**142**.1) *duplicata est; vide conspectum siglorum p.* **2** *et adnotationem latinam* (*Bg*$_{2}$) *ad* **127**.2-**142**.1 diffinito] *an* -tione *scrib. ?* et *om. Ll* ante] autem *ScWsVu* 17 ratio^{1} + est *TaLlScKo*

que non, et si easdem diffiniri oportet. Amplius nec universale substantia nec genus ; de ydeis vero et mathematicis posterius perscrutandum est ; nam preter sensibiles substantias quidam dicunt eas esse.

1042a25 Nunc autem de confessis substantiis tractabimus. Hee vero sensibiles, sed sensibiles substantie omnes materiam habent. Est et substantia aliter quidem materia aliter vero ratio (materiam vero dico que non hoc aliquid ens actu potestate est hoc aliquid), aliter vero ratio et forma, quod hoc aliquid ens ratione
1042a30 separabile est ; tertium vero est quod est ex hiis, cuius solius generatio et corruptio et separabile simpliciter ; nam secundum rationem substantiarum hee quidem separabiles ille vero non. Quia vero substantia est materia, palam ; nam in omnibus oppositis mutationibus est aliquid quod est subiectum mutationibus,
1042a35 ut secundum locum quod nunc hic iterum alibi, et secundum augmentum quod nunc est tantum et iterum minus aut maius,
1042b1 et secundum alterationem quod nunc est sanum et iterum laborat ; similiter autem secundum substantiam quod nunc est in generatione et iterum in corruptione, et nunc quidem subiectum quasi hoc aliquid et iterum subiectum quasi secundum priva-
1042b5 tionem. Et sequuntur eam alie mutationes, aliarum vero unam aut duas ea non sequitur ; non enim necesse, si quid materiam habet localem, hoc et generativam et corruptivam habere. Que enim differentia simpliciter fieri et non simpliciter, in Physicis dictum est.

E(A^bTJ) 1 easdem (ταὐτὰ *Al.*)] ταῦτα *diffiniri oportet] ὁρισμοῦ δὴ : ὁρισμοῦ δεῖ *J* : ὡρισμένου *E γρ.* 5 nunc — sensibiles (6) (A^b)] *om.* vero] + εἰσὶν A^b : [*E*] 7 substantia] + τὸ ὑποκείμενον aliter vero ratio (A^bE *γρ.*)] *om.* 12 separabiles] *om.* (18 autem] + *καὶ) 22-23 materiam habet (A^b)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 *an* *diffiniti *scrib.* ? 3 substantias — sensibiles² (6) *om. Ta*¹ quedam *Ta*²*Sc* : quidem *Ko* : [*Ta*¹] 6 sensibiles²] non substantiales *VuCn* omnes] ens *VuCn* 7 vero] quidem *TaLlScKo* 8 hoc¹ *om. ScKo* est] vero *Ll* 9 quod] quasi *TaSc* : qua (?) *Ll* : quidem *Cn* hoc *om. BgVuCn* ens *om. Ta*¹ 10 tertium] compositum *Ws*² : ////// *Ws*¹ 11 similiter *Ws* 13 quia] quoniam *Ll* : quod *Vu* 15 alibi + aut *Ll* 16 aut] et *LlKo*¹ 18 autem + *et (*an recte* ?) *KoCn*² : *om. Bg* 19 et¹ — corruptione *om. Ta*¹ subiectum *post* quasi¹ (20) *TaLl* : *post* aliquid (20) *Sc Ko* : substantiam *Ws* 20 et iterum subiectum *om. Sc* 23 hoc *om. WsPx Bg*¹*Cn*¹ et¹ *om. LlScKo* generationem *Ta* corruptionem *Ta* : motivam *Ko*

[2] Sed quoniam subiectam quidem ut subiecta et ut materia substantiam confessum est, ea vero est que potestate, ergo quasi 1042b10
actum substantiam sensibilium dicere quid est. Democritus ergo tres differentias simul existimat esse (nam subiectum corpus
5 secundum materiam unum et idem, differt autem et rismo, quod est figura, aut tropi, quod est positio, aut diathigi, quod est 1042b15
ordo) ; videntur autem multe differentie esse, ut alia compositione dicuntur materiei, sicut que in mixtura quemadmodum mellicratum, alia ligatione ut capitis ligatura, alia visco ut liber,
10 alia gumpho ut archa, alia in hiis pluribus, alia positione ut liminare inferius et superius tale (ea namque positione differunt), 1042b20
alia tempore ut cena et prandium, alia loco ut spiritus ; alia sensibilium passionibus ut duritie et mollitie, et spissitudine et raritate, et siccitate et humiditate. Sed alia horum quibusdam
15 alia omnibus hiis, et omnino alia superhabundantia alia defectu. 1042b25
Quare palam quia esse totiens dicitur ; limen enim est quia ita ponitur, et esse sic poni significat, et cristallum esse sic inspissari. Quorundam vero esse et omnibus hiis diffinietur, quia alia sunt mixta, alia complexa, alia ligata, alia inspissata, alia aliis diffe- 1042b30
20 rentiis utentia, sicut aut manus aut pes. Sumenda igitur sunt genera differentiarum (hee namque erunt principia generis), ut que sunt secundum magis et minus ut spissum et rarum et alia

---

E($A^b TJ$) 1-2 subiectam ... substantiam] ἡ ... *οὐσία 5 differt (A^b)] διαφέρειν (et²] **om.*) (9 capitis] *om.*) 10 in (A^b)] *om.* 11 tale] *om.* (14 sed] καὶ) (17 sic¹] + αὐτὸ) (20 sumenda (*cett.*)] λητπέον) 21 *generis] τοῦ εἶναι 22 ut] *ἢ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 subiectam] -a *Ws* : forsitam *Px²VuCn* : substantia *Ll²* : sub/// *Ll¹* subiecta] -am *KoBg* materiam *KoBg* 2 *substantia (*an recte* ?) *WsVuCn* : subiectam *Ko* confessus *Sc* : -ssari *Ko* que *ante* est² (+ in *Sc* : *om. Ko*) *Sc* 3 ergo] autem *WsPxBgVuCn* 4 simul (-ilis *Cn¹*) existimavit (existimav//*Px¹*) *WsPx²BgVuCn* : *an* similis est existimanti *scrib.* ? esse *om. PxKoVuCn* 5 secundum *om. Bg²* et² **om.* (*an recte* ?) *Ll²Bg²* 6 est² *om. Ll* aut²] aliud *Ko* : *om. Ta¹WsPx¹Bg¹VuCn* 11 luminare *Ta¹LlScWsPxKo*,(?)*Bg¹* : limitare *Vu* superior *TaCn¹* 12 et *om.Ta* prandium *ante* cena *Sc* spiritus] species *VuCn* : specie (?) *TaPxBg¹* 13 sensibilibus *TaLlSc* : sensibus et *Ko* et¹ *om. Sc* 14 humiditate (humili- *Ko*) et siccitate *tr. ScKo* 16 limen *Sc* : limes *cett.* ita] im- *Ws* : *om. Ko* 19 aliis differentiis + differens *Ll* : dissimilia *Ws* 20 utentia *Px² Bg²* : ut (*om. Ws²*) entia *cett.* sicut aut *coni. Geyer* : et (*om. Bg²*) sicca (sicut *Bg²*) ut (*om. KoBg²*) *codd.* sumenda] si *Sc* 21 genera] nomina *Vu* erunt *post* principia *Ta* : erint *Ws* generis] *an* entis *vel* esse *scrib.* ? 22 ut] *aut (*an recte* ?) *Bg²g*

talia ; omnia namque ea superhabundantia et defectus sunt. Si quid autem figura aut levitate aut asperitate, omnia recto et curvo. Hiis esse erit misceri, opposite vero non esse. Palam ex hiis quia si substantia causa quodlibet esse, quod in hiis est querendum que est causa esse horum quodlibet. Substantia ergo nichil horum nec coniugatum, similiter autem proportionale in quolibet, et in substantiis de materia predicatum, ea actus, et in aliis diffinitionibus maxime. Ut si nunc est opus diffiniri, lignum aut lapidem ita positum dicimus, et domum lapides et ligna sic posita (aut amplius et cuius causa in quibusdam est), si vero cristallum, aqua gelata aut congelata ita ; et simphonia acutionis et gravitatis commixtio talis ; eodem quoque modo in aliis. Palam ergo ex hiis quia actus alius alius materie et ratio ; aliorum enim compositio aliorum mixtio aliorum aliud quid dictorum. Unde diffiniendo hii quidem dicentes quid est domus, quia lapides cementum ligna, potestate domum dicunt, materia namque ea ; illi vero vas pecuniarum cooperimentum et corporum aut aliquid aliud tale addentes, actum dicunt ; alii autem ambo ea componentes tertiam et ex hiis substantiam (videtur enim differentia ratio speciei et actus esse, que vero est inexistentibus materie magis) ; similiter autem et quos Architas recipit terminos ; utriusque etenim sunt. Ut quid est nenemia ? Quies in aeris pluralitate ; aer enim materia, actus et substantia quies. Quid est tranquillitas ? Maris equitas ; subiectum enim quasi materia mare, actus et forma equitas. Palam autem ex dictis que sit sensibilis substantia et quomodo ; hec enim ut materia, illa vero ut forma quia actus, tertia vero que ex hiis.

E(A^bTJ) 6 similiter (ὁμοίως)] ὅμως (7 et¹] + *ὡς) 8 nunc] *οὐδὸν 19 differentia] διὰ τῶν διαφορῶν (20 inexistentibus] ἐκ τῶν ἐννπαρχόντων) (23 enim (A^b)] *om.*) (24 enim] μὲν)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 ea] omnia *Sc* 2 autem] aut *Ll* 4 si *om. Sc* causat *Sc* esse *om. Ll* 5 esse *post* cuiuslibet [*sic*] *Ll* : *om. TaScKo* 6 nec] sed *Ws* 7 et¹ + *ut Bg^2 ea] ipse *Ws***g** 8 nunc] *limen (*an recte* ?) Bg^2**g** 9 lignum *WsVuCn* : *om. Ko* 10 quibus *KoVu* 11 cristallus *Sc* aut] et *TaLlScKo* et *om. TaLlScKo* 12 quoque] -que *PxVuCn* : *om. Ko* 13 alius¹ *om. PxKo*¹,(?)*Ll*¹ 14 commixtio *Ta* quid] -dem *PxBgVu* : quam *Ko* 16 cementum + et *WsBgVuCn* 18 aliud *om. WsBg*¹*VuCn* autem *om. TaLlScWsKoBgCn* 19 et *om. LlWsBg* 20 esse + alio *Ws* inexistentibus *TaCn*,(?)*Ko* : in exist- (*an recte* ?) *cett.* 21 terminos] communis *Ws* 22 utrisque *Ll* quid] -*s Sc* quies] cimes (?) *Ta* 24 enim *om. Ll* 25 mare] in aere *Ta* : //// *Ll*¹ autem (ergo *LlScKo*) + est *TaLlWsKo* 26 vero *om. PxBgVuCn* 27 vero *om. Sc* que] quia *LlScKo*

[3] Oportet autem non ignorare quia aliquando obliviscitur utrum significet nomen compositam substantiam aut actum et 1043a30
formam, ut domus utrum signum communis est, quia tectum ex cemento et lapidibus ut decet positis, aut actus et speciei,
5 quia tectum, et linea utrum dualitas in longitudine, aut quia dualitas, et animal utrum quia anima in corpore aut anima ; 1043a35
ea namque substantia et actus corporis alicuius. Erit autem in utrisque animal, non quasi una ratione dictum sed quasi ad unum. Verum et hec ea ad aliquid differunt, ad questionem vero
10 substantie sensibilis nichil ; nam quid erat esse specie et actu 1043b1
existit. Nam anima et animam esse idem, hominem vero et homo non idem, nisi et anima homo dicatur ; sic autem alicui quidem alicui vero non.

Non videtur autem querentibus sillaba ex elementis ens et 1043b5
15 compositione, nec domus cementum et compositio. Et hoc recte ; non enim compositio et mixtio ex hiis quorum est compositio aut mixtio. Similiter autem nec aliorum nil, ⟨ut⟩ subliminare positione, non ex liminari positio sed magis hoc ex illa. Nec 1043b10
homo est animal et bipes, sed aliquid oportet esse quod preter
20 ea est, si ea materia, nec elementum nec ea ex elementis, sed substantia ; quod auferentes materiam dicunt. Si ergo hoc causa esse, et substantia hoc, eam substantiam diceret. (Necessariumque eam aut sempiternam esse aut corruptibilem sine corrumpi et 1043b15
factum esse sine fieri. Monstratum autem est et monstretur in
25 aliis quia speciem nullus facit nec generatur sed efficitur hoc, fit

---

E(A^bTJ) (6 quia] *om.*) 9 (hec ea] **ταῦτα*) aliquid] + *ἄλλο* 20 nec[1]] *ὃ οὔτε : οὔτε δὲ* E^2TJ ea[2]] *om.* (elementis] *στοιχείου*) 22 substantiam (A^bE^2)] + **οὐ* 25 *generat (A^b)] *γεννᾶται*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 aliquando + non *Ll* 3 signum commune Ll^2 : significationis Px^2VuCn : //////// Ll^1 rectum *Ws* 5 tetum (?) Cn^1 : rectum *Vu* : ///// Ws^1 6 aut] ut *KoVu* 9 ea **om. Ll* : *an* hec ea *duplex lectio* ? ad aliquid (*om. Px*) + ea (eam *Sc*) *TaLlScWsPxKo* : *om. BgVuCn* differunt *KoBg*[2] : differunt (-iniunt *Sc*) ea *cett.* 11-12 homo[1] ... hominem *tr. Ko* 11 vero + esse $Ta^2LlScWs$: esse *Ko* 12 anima et *tr. Sc* sicut *ScKo* 13 vero *om. KoBgVuCn* 14 ens] esse (*an recte* ?) *TaPxKoBgVuCn* 16 hiis + est *PxBgVuCn* 17 aut] et *ScBgVuCn* nichil *PxBgVuCn* ut *suppl.* sublimare *ScBg* : sublimitate *Ko* : *an* sub- *corrupta descriptio verbi* sicut ? 20 materia *KoBg* : natura *cett.* ex *om. Sc* 21 quod] quasi *Sc* 22 et *om. Ll* substantiam + **non* (*ex duplici lectione graeca* ?) *PxKoBgVuCng* 23 sine] sed non *TaLlScWsKo* 24 factam (*an recte* ?) *LlBg*[2] sine] si non *TaWsCn* : sed non *ScKo* 25 *generat Ll^2 : genera *TaWs* : genera / Ll^1

etiam quiddam hoc ex hiis. Sed si sunt corruptibilium substantie separabiles, non est palam ; attamen quia quorundam non con-
1043b20 tingit palam, quecumque non possibile est preter ipsa aliqua esse, ut domum aut vas. Forsan ergo nec substantie sunt nec aliquid eadem nec aliquid aliorum quecumque non natura consti- 5
terunt ; naturam enim solam si quis ponit ipsorum in corruptibilibus substantiam.) Tunc dubitatio quam Antistenici et sic
1043b25 indocti dubitaverunt habet tempus quoddam, quia non est quid est diffinire (terminum enim rationem esse longam), sed quale quid est contingit et dicere, sicut enim argentum, quid est non, 10
quia vero tamquam plumbum ; quare substantie est quidem cui contingit esse terminum et rationem, ut composite, sive
1043b30 sensibilis sit sive intellectualis ; ex quibus autem ea primis, non est, si quid de aliquo significet ratio diffinitiva, oportet ⟨hoc⟩ quidem ut materiam esse, illud vero ut formam. 15

Palam autem et ideo, si sint numeri substantie, sic sunt et
1043b35 non quidam unitatum ; nam diffinitio numerus quidam ; divisibilis enim in indivisibilia (non enim infinite rationes), et numerus talis. Et quemadmodum nec a numero ablato aliquo aut addito ex quibus numerus est, non est idem numerus sed diversus, et 20
1044a1 si minimus auferatur aut addatur, sic nec diffinitio nec quid erat esse erit ablato aliquo aut addito. Et numerum oportet esse aliquid cui unus, qui nunc non habet dicere cui unus, si est unus
1044a5 (aut enim non est, ut coacervatio, aut, si est, dicendum quid quod est faciens unum ex multis) ; et diffinitio una est, similiter 25

E(*A*^{b}*TJ*) 1 quiddam hoc] τὸ (10 *dicere] διδάξαι) (enim] *om.*) 11 substantie (*cett.*)] οὐσία E^{1} 17 quidam^{1}] *ὥς τινες λέγουσιν 19 talis (*T*)] τοιοῦτον (21 minimus] τοὐλάχιστον) 23 qui ... cui unus^{2} (ὃ [*sic*] ... τίνι εἷς *A*^{b}*T*)] *om.* 24 est^{1}] + ἀλλ'

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 quiddam + autem *Ll* : quidam *Ws* : quidem *PxBgVuCn* 3 quicumque *Ta*^{1}*Ws* 6 solum (*post* ponit *Ko*) *ScKoVu* in corruptibilibus *Bg* : in corporibus *Ko* : incorrup- *cett.* 7 sicut *BgVu* 8 dubitavit *Ws* : -verint *Vu* 8-9 quid est *om. Ll* 9 terminum *WsPx*^{2} : tantum *cett.* longam *WsPx*^{2} : loycam *Ll* : logicam *cett.* 10 *an* docere *scrib.* ? 11 vero *scr.* : *om. Ko* : non *cett.* quidem *scr.* : quid *Ws* : et *Sc* : quod *cett.* 12 terminum] tantum *TaBgVuCn* 14 quid *Cn* : -dem *cett.* significat (*an recte* ?) *PxBgVuCn* ratio] ideo *Sc* diffinita *Sc* hoc *suppl.* 15 quiddam *Ll* 16 sunt *Ll*^{1}*Cn*^{1},(?)*Ta*^{1} 17 non + *ut dicunt (*an recte* ?) *Ws*^{2}(*g*) veritatum *Ta* : mutatum *ScVu* 18 in indivisibilia *LlBg*^{2} : *om. Vu* : et -lis *cett.* : *an* et in indivisibilia *scrib.* ? non] sunt *Sc* 20 est^{2} *om. LlScKo* : [*Cn*^{1}] numerus idem *tr.TaPxBgVuCn* et] sed *KoBg* 21 minus *LlBgCn* 24 ut] aut *KoVu* dividendum *Sc* 24-25 quod quid *tr. LlWs* 25 est^{1} *om. Bg*^{1} *VuCn*

autem nec hanc habent dicere. Et hoc merito accidit ; eiusdem enim rationis, et substantia unum sic, sed non ut dicunt quidam ut unitas quedam existens aut punctum, sed endelechia et natura quedam singula. Et quemadmodum nec numerus habet magis 1044a10
et minus, nec secundum speciem in substantia, sed si, que cum materia. Ergo de generatione et corruptione dictarum substantiarum, quomodo contingit et quomodo impossibile, et de anagoga ad numerum, sit usque ad hec diffinitum.

[4] Sed de materiali substantia oportet non oblivisci quia et 1044a15
si ex eodem omnia primo aut eisdem ut primis et eadem materia ut principium factis, est tamen aliqua propria cuiuslibet, ut fleumatis est prima materia dulcia et crassa, colere vero rubee amara aut rubea quedam ; forsan autem ea ex eodem. Fiunt 1044a20
autem plures materie eiusdem quando alterius alia est, ut fleuma ex crasso et dulci, si crassum ex dulci, ex colera vero rubea per resolutionem in primam materiam colere. Dupliciter enim hoc ex hoc, quia aut via erit aut quia resoluti in principium. 1044a25
Contingit autem una materia existente fieri diversa propter moventem causam, ut ex ligno et archam et lectum. Quorundam vero diversa materia ex necessitate diversorum existentium, ut serra non fit ex ligno, nec in movente causa [in] hoc ; non enim faciet serram ex lana aut ligno. Si ergo idem contingit ex alia 1044a30
materia facere, palam quia ars et principium quod est ut movens idem ; nam si materia diversa et movens, et factum.

Quando vero quis querit quid est causa, quoniam pluribus modis dicuntur cause, omnes oportet dicere contingentes causas. Ut

---

E(*A*^{b}*TJ*) 5 in] *om.* 13 rubea] ἄλλ' (17 quia aut] *tr.*) 21 in^{2}] **om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 hanc *om.* *Bg*^{1}*VuCn* habent *ante* et *Ll* dicere] differentie *TaLlPxVuCn* : diffinire *ScKo* merito] numero *VuCn* 2 sic *scr.* : sit *Bg* : fit *cett.* 3 punctum + aut *Ta* sed] si (?) *Ta* endelechia *Ta* : -thele- *Ws* : -deli- *cett.* 4 singularia *Bg* : -larium *Ws* 5 et] aut *ScKo* nec *om.* *Px*^{1}*Bg*^{1}*VuCn* que cum] quecumque *VuCn*,(?)*Px* 8 hoc *LlSc* 11 tantum *Ll* 12 flematis *TaVuCn* : flegmatis (?) (*an recte* ?) *Ws* 13 autem *Bg* : aut *cett.* ea *om.* *Sc* 14 autem *scr.* : aut *codd.* 15 flegma (*an recte* ?) *Ws* : flēma *Vu* si] sed *Sc* : et *Vu* 16 relationem *Px* duplex *VuCn* : dicitur *Ll* 17 resoluta *Ws*^{2} : resolvi *Ll* principio *Ll* 19 et^{1} *om.* *BgVuCn* 20 vero + ex *Ta* diversorum existentium *om.* *Ll* 21 causa *om.* *Sc* in^{2} *excl.* : ad *Sc* : **om.* *Bg*^{2}**g** 22 serram + et *Ll* ligno ... lana *tr.* *Ll* si ergo *om.* *VuCn* : ////// *Bg*^{1} 22-23 materia aliqua [*sic*] *tr.* *Sc* 26 cause] esse *VuCn*,(?)*Ta*^{1}*Ws*^{1} causas contingentes *tr.* *TaLlScWsKo*

1044a35 hominis que causa quasi materia ? Ergo menstrualia ? Quid autem ut movens ? Ergo sperma ? Quid quasi species ? Quid erat esse.
1044b1 Quid quasi cuius causa ? Finis. Forsan autem ea ambo idem. Oportet quoque proximas causas dicere. Que materia ? Non ignem aut terram sed propriam. Ergo circa naturales causas et
1044b5 genitas necesse sic versari si quis recte versatur, ergo si hee sunt cause et tot, oportet et causas cognoscere ; in naturalibus quidem et sempiternis substantiis alia ratio. Forsan enim quedam non habent materiam aut talem, sed solum secundum locum mobilem. Nec quecumque natura quidem, non substantia vero,
1044b10 non est hiis materia, sed subiectum substantia est. Ut quedam causa eclipsis non quedam materia. Non enim est aliud quam luna quod est patiens. Que causa quasi movens et corrumpens lumen ? Terra. Cuius vero causa forsan non est. Quasi vero species ratio, sed non manifesta, si non cum causa est ratio. Ut quid
1044b15 eclipsis ? Privatio luminis. Si vero addatur ' de terra in medio obiecta ', cum causa ratio hec. Sompnum vero non manifestum quid primum patiens. Sed quia animal ? Etiam. Verum hoc secundum quid, et quid primum ? Cor aut aliud aliquid. Deinde a quo ? Deinde que passio, illius et non totius ? Quia immobilitas
1044b20 talis ; sed eam per aliquid pati primum.

[5] Quoniam vero quedam sine generatione et corruptione sunt et non sunt, ut puncta, si sunt, et totaliter species et forme (non enim album fit sed lignum album, ut si ex aliquo et aliquid
1044b25 omne factum fit), non omnia contraria fiunt ex ad invicem, sed

---

E(A^bTJ) (1-2 ergo^{1,2}] ἆρα) (7 oportet et] *tr.*) 9 aut] + οὐ 10 substantia (*recc. sec. Ross*)] οὐσίαι 11 quedam (τι)] τί 12 non^1] *om.* quedam] τίς aliud] ἀλλ' quam **om.* (ἢ A^bTJ)] ἤ 17 sompnum] *ὕπνου 21 (talis] + ναί) eam] *αὕτη aliquid] τί 23 et forme (καὶ αἱ μορφαί A^b)] *om.* 24 ut si] ἤ : εἰ A^bE^2

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 ut *om. Ll* 7 cause] esse *Ws* et^2 *om. LlWs* naturalibus + si *Sc* 8 quidem] quoque *Ll* quidem Bg^1Cn 10 non] ut Px^2VuCn,(?)Bg^1 11 hiis *post* materia *Sc* : substantia Ko^1 : *om. TaKo* sed subiectum substantia est *scr.* : sed subiectum substantia enim *Ko* : *om. cett.* ut] aut Ta^1 12 est *ante* enim *PxCn* : *om. TaLlScWsKo* aliud] ad *Sc* quam Ll^2Ws : **om.* (*an duplex lectio graeca* ?) *BgVuCn***g** : quidem (*ante* aliud *Ko*) *cett.* 14 lumen + quasi *TaLlScWsKo* vero^1 + cuius *Ta* 15 manifestas *Ta* si] sed *Ws* 16 de] a *PxBgVuCn***g** 17 *sopni [*sic*] Px^1Bg^2(**g**) : *an* sompni *scrib.* ? 19 aliquid aliud *tr. ScVu* 20 illius + est Ta^1Ws 21 *ea (*an recte* ?) Bg^2 : eam (?) Bg^1 aliud Px^2Bg^1VuCn 22 quedam *post* generatione *Sc* : *post* sine Ll^1 23 si] sed *Sc* et^2 *om. TaLl* 25 fit] sit *Ll* : [*Ws*] non + enim *WsPxBg*

diverse albus homo ex nigro homine et album ex nigro ; nec omnis materia est sed quorum generatio est et transmutatio in ad invicem ; que vero sine transmutatione sunt aut non, non est horum materia.

Habet autem dubitationem quomodo ad contraria materia 1044b30
cuiuslibet habet. Ut si corpus potestate sanum, contrarium vero infirmitas sanitatis, tunc ambo potestate ? Et aqua potestate vinum et acetum ? Et huius quidem secundum habitum et secundum speciem materia, illius vero secundum privationem et corruptionem preter naturam ? Dubitatio quedam est, quare vinum nec materia aceti nec potestate acetum (fit quidem ex 1044b35
eo acetum) et vivens potestate mortuus. Aut non, sed secundum accidens corruptiones, animalis vero materia ea secundum corrup- 1045a1
tionem mortui potentia et materia, et aqua acetum ; fit enim ex hiis ut ex die nox. Et quecumque sic transmutantur in invicem, ad materiam oportet redire, ut si ex mortuo animal, in materiam 1045a5
primam, deinde sic animal ; et acetum in aquam, deinde sic vinum.

[6] De dubitatione vero dicta et circa diffinitiones et numeros, qua de causa unum est ? Omnium enim que plures partes habent et non sunt quasi coacervatione sed est aliquod totum preter 1045a10
partes, est aliqua causa, quoniam in corporibus aliis quidem plana causa est unum esse, † alie vero tales †, aut passio diversa talis. Diffinitio vero ratio talis est una non coniunctione quemadmodum Ylias sed unius esse. Quid igitur est quod facit unum hominem, et quare unum et non multa, ut animal et bipes, aliter et si est, 1045a15
ut aiunt quidam, idem quid animal et idem bipes ? Quare namque

---

E(A^bTJ) (7 tunc (ἄρα)] ἆρα) 9 et (A^bT)] + κατὰ 14 acetum] ὄξους 16 si (*TJ*)] *om.* (19 et²] + περὶ) 20 omnium (*T*)] πάντα 21 *coacervatione] σωρὸς τὸ πᾶν 22 plana (? σαφής)] *ἁφή 23 alie vero tales] *τοῖς δὲ γλισχρότης (aut] + τι) 24 talis] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 4 eorum *BgVuCn* 5 -modo] -niam *Ll* 7 potestate² + et *Ll*¹ 11 vinum] unum *Sc* quidem + et *PxBg* 12 sed] et *Ta* 13 animal *Ta*¹*Vu* 14 mortuum *TaLlScWsKo* 15 in *om.* *Ta*¹ *ScKoVuCn* 17 sic ... sic] fit ... fit *Sc* 19 contra *Ll* et² + in *Ws* 21 *an* coacervatio omne *scrib.* ? est] etiam *Sc* aliquid *LlKo* : aliquidem *Cn*¹ 22 plana *ante* quidem *Px* : *post* causa (23) (*post* est [23] *Ko*) *VuCn* : *tactus *Bg*²**g** 23 *aliis (*an recte* ?) *Bg*²**g** tales] *tactus (*an recte* ? *sed vide* 22 *et adnot. graec.*) *Ws*² : ta // *Ws*¹ aut] ut *ScKo* 24 convictione *Ll* 25 ilias *TaPx*²*KoBgCn* : alias *Px*¹ sed] secundum *TaLl*¹*ScPxVuCn* : *om.* *Ko* 26 et³ *om.* *Sc*

non alia eadem homo est, et erunt secundum participationem homines non hominis nullius sed duorum, scilicet animalis et
1045a20 bipedis, et totaliter non est homo unum sed plura, animal et bipes ? Palam autem quia sic transformant ut consueverunt diffinire et dicere, non contingit reddere et solvere dubitationem ; si autem est, ut dicimus, hoc quidem materia illud vero forma, et hoc quidem potestate illud vero actu, non dubitatio videbitur
1045a25 esse quesitum. Est enim ea aporia eadem et si terminus est vestis rotundum es ; erit enim signum hoc nomen rationis, quare cum quesitum est quid causa est unum esse rotundum et es. Nullatenus dubitatio videtur, quia hoc quidem materia illud
1045a30 vero forma. Quid igitur huius causa : potestate ens actu esse, preter faciens, quibuscumque est generatio ? Nulla namque est causa diversa potestate speram actu esse speram, sed erat quid erat esse utrumque. Est autem materiei alia intellectualis alia
1045a35 sensualis, et semper rationis hoc quidem materia illud vero actus est, ut circulus figura superficialis. Quecumque vero non habent
1045b1 materiam nec intellectualem nec sensualem, statim quid esse est unumquodque, quemadmodum et quod est ens, hoc in quantum quale quid. Quapropter etiam non inest in diffinitionibus nec ens nec unum, et quid erat esse statim unum quid est sicut
1045b5 et ens quid, quapropter non est aliqua alia causa unum esse nulli horum nec ens esse ; statim enim unumquodque est ens quid, non quasi in genere ente et uno, nec quasi separabilibus existentibus preter singularia. Propter eam vero dubitationem hii quidem parti-

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 alia] **ἐκεῖνα*) 2 nullius (*A*^{b})] *οὐδ'*ἑνὸς* (scilicet] **om.*) (10 cum] *om.*) 13 faciens] + *ἐν* 14 sed] + *τοῦτ'* 16-17 actus est (*ἐνέργειά ἐστιν cett.*)] *ἐνεργείαι ἐστιν* 18 statim] + *ὅπερ ἕν* (19 ens] + *τι*) 19-20 hoc in quantum quale quid] *τόδε* (*τοῦτο E γρ.*), *τὸ ποιόν, τό ποσόν* 23 (ens[1] + *τι*) quid] + *καὶ ἕν τι*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 alia] *illa (*an recte* ?) *Bg*^{2}**g** : //// *Bg*^{1} 2 nullius] *unius *Ll*^{2}*WsBg*^{2} scilicet **om. Px*^{1} animal *Ta*^{1} 3 plura + scilicet *Px*^{2}*BgVuCn* 4 sic] si *BgVuCn* : si sic *Ta*^{2} 6 est *om. Sc* quidem] idem *Sc* vero + ut *Ll* 7 videtur (+ est *Ws*) *WsBgVuCn* 9 vestis *Px*^{2}*Bg*^{2} : ut vestis *Ko* : ut spere *Ll* : ut teretis (?) *TaWsCn* : ut tretis *Px*^{1} : ut terens *Sc* : ut terrentis (?) *Vu* : ////////// *Bg*^{1} es] ens *Ta* 10 esse] et *Ll* et *om. Bg*^{1}*VuCn* 11 dubitatio + esse *TaLlScWs* videtur + esse *Ko* 13 est[1] *om. LlScWsKo* 14 quidem *Sc* 15 materie *Ta*^{1}*ScBg*^{2}**g** 16 sensibilis *Ll* 17 superficialis figura *tr. LlKo* 18 nec[2] + super (?) *Sc* quid *WsVu* : -dem *cett.* 20 quale *bis scr. Sc* etiam *om. Ll* in *om. Bg*^{1}*Cn* 21 quid est *scr.* : quid *Ko* : aliquid est *Bg*^{2} : quidem *cett.* 22 non est *om. Sc* 24 inseparabilibus *Ws* 25 propter] preter *ScWs*

cipationem dicunt, et causam aliquam participationis et quid est participare querunt ; alii quidem consubstantialitatem anime, ut 1045b10
Licofron ait esse scientiam sciendi et anime ; alii vero compositionem aut coniunctionem anime cum corpore vivendo. Itaque
5 eadem ratio in omnibus ; et enim convalescere erit aut consubstantialitas aut compositio aut coniunctio anime et sanitatis, et es esse trigonum compositio est eris et trigoni, et album unum 1045b15
esse compositio superficiei et albedinis. Causa vero quia potestatis et endelechie querunt rationem unum quodcumque et differen-
10 tiam. Est autem, ut dictum est, et materia ultima et forma idem et potestate, aliud vero actu, quare simile est querere unius 1045b20
que causa et unum esse ; unum enim quid quodlibet, et quod potestate et quod actu unum quoquo modo est, quare causa nulla alia nisi ut quod movens ex potestate ad actum. Quecumque
15 vero non habent materiam, omnia simpliciter sunt quod quid.

E(*A*^{b}*TJ*) 1 aliquam (*τι*)] *τί* (2 quidem] *δὲ*) 4 vivendo] *τὸ ζῆν* 6 compositio ... coniunctio] *tr.* 7 unum (*E γρ.*)] *om.* 9 rationem (*A*^{b}*E γρ.*)] *om.* unum quodcumque (*ἓν ὁποῖον coni. Geyer*)] *ἑνοποιὸν* 15 sunt quod] *ὅπερ ὄντα*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 quidem (-dam *Vu* : quod *Ws*) *post* consubstantialitatem (-tas *Vu*) *TaLlScWsKo* 3 licrofon *ScWs* : lico ft'o (?) *Ta* ait] aie *Sc* : aut *Vu* : *om. Ws* sciendi] -tis *Ll* 5 consubstantialitatis *Sc* 6 compositio] comparatio *ScWs* 7 esse es *tr. Ta* et^{2} *om. Ta*^{1}*PxBg*^{1}*VuCn* 9 endelechie *Ta* : -tele- *Ws* : -delichie *cett.* queritur *Ll* : -it *Vu* : quarum *Ws* unum quodcumque] unumquodque *ScWsPxKo* 9-10 differentiam est *scr.* : -tia inest *codd.* 10 materia ... et^{2} *Ll* : *om. cett.* 11 id *TaScWsPxVuCn* : illud *Bg*^{1} et *om. BgVu* 12 unum^{2}] unde *TaLl* quolibet *Ws* 13 quoquo modo] quomodo *Ws* nulla + est *Sc* 14 quod *Ws* : quasi *cett.* : *an* ut quasi *duplex lectio* ? 15 naturam *Ll* quod] quidem *TaLlScWsKo* : quo *Cn*^{1}

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER NONUS⟩

1045b25 [1] Ergo de primo ente et ad quod omnes alie cathegorie entis
referuntur dictum est, de substantia (nam secundum substantie
1045b30 rationem dicuntur alia entia, quantitas, qualitas et alia sic
dicta ; omnia namque rationes habebunt substantie, ut diximus
in primis sermonibus) ; quoniam vero dicitur ens aliud quid aut
qualitas aut quantitas, aliud secundum potestatem et endele-
1045b35 chiam et secundum actum, determinabimus et de potestate et
endelechia, et primum de potestate que dicitur quidem maxime
1046a1 proprie, non tamen utilis est ad quod nunc volumus. Plus enim
est potestas et actus solum dictis secundum motum. Sed dicentes
de ea, in determinationibus de actu ostendemus et de aliis. Quia
1046a5 ergo dicitur multipliciter potentia et posse, determinatum est
nobis in aliis ; harum autem quecumque et equivoce potentie
pretermittantur (quedam enim similitudine quadam dicuntur,
quemadmodum in geometria et possibilia et impossibilia dicimus
eo quod aliquo modo sunt aut non sunt), sed quecumque ad
1046a10 eandem speciem, omnia principia quedam sunt, et ad primum
unum dicuntur, quod est principium transmutationis in alio in
quantum aliud est. Nam hec patiendi potentia, in patiente prin-

---

E(A^b*TJ*) 5 quantitas] + καὶ (6 *rationes] τὸν λόγον) 15 equivoce] + λέγονται 20 alio (A^b)] + ἢ 21 patiendi] + ἔστι (in] + αὐτῷ)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit liber nonus *Cn*^{2} : *spat. tit. vac. Vu* : *om. cett.* 4 de *om. Ll* 5 entia + scilicet *Px*^{2}*BgVuCn* 6 *an* rationem *scrib.* ? habebunt + habe (?) *Ll* 7 in primis *om. Sc* rationibus *Ko* aliud + quidem *Ko*^{1} 7-8 aut qualitas *om. WsKo* 8 secundum + potentiam *Ko*(*g*) 8-10 endelechiam ... -delechia *Ta* : -thele- ... -thele- *Ws* : -deli- ... -deli- *cett.* 10 quidem *om. Ll* 13 terminationibus *TaScWsPxBg*^{1} aliis + ultimis *Ll* 14 igitur *ScKo* : *om. Cn* 14 multipliciter *om. Bg*^{1}*Vu*^{1}*Cn*^{1} 15 et *om.* (*an recte* ?) *PxKo*^{1}*BgVuCn* 21 est *om. Px*^{2}*KoVuCn* : + aliud habitus in patiente non in deterius et corruptionis ab alio in quantum aliud (*vide* **169**.1-3) *Ta*^{1} hoc *Ta* patiendi] pati *Ta*^{2}*Ko* patiente + est *TaBgVuCn*

cipium mutationis passive ab alio, in quantum aliud est ; aliud habitus in patiente non in deterius et corruptionis ab alio, in quantum est aliud, a principio transmutativo. Nam in hiis inest 1046a15 omnibus terminis prime potentie ratio. Et iterum hee potentie dicuntur aut solum faciendi aut patiendi aut ipsius bene, quare in harum rationibus insunt priores rationes potentiarum.

Palam igitur quia est quidem quasi una potentia faciendi et 1046a20 patiendi (nam possibile est per se et habere potentiam patiendi et alius ab eo), est autem quasi alia. ⟨Alia⟩ namque est in patiente (etenim propter habere quoddam principium, et est ut materia principium quoddam, patitur patiens, et aliud ab alio. Crassum enim combustum est et suppositum sic eunuchizabile, similiter 1046a25 autem et in aliis), alia vero in faciendo aliquid, ut calor et edificatoria, alia namque in calefactibili alia in edificatoria ; quapropter in quantum aptum natum, nichil patitur id a se ipso ; unum enim et non aliud. Impotentia et impossibile tali potentie contra- 1046a30 ria est privatio, quare eiusdem et secundum idem omnis potentia et impotentia. Privatio dicitur multipliciter ; et enim non habens et aptum natum si non habet, aut omnino aut quando aptum natum est, et aut sic, tamquam omnino, aut tamquam quomodocumque. In quibusdam vero, si apta nata habere non habent vi, 1046a35 privari ea dicimus.

[2] Quoniam vero in inanimatis hec quidem insunt principia talia, illa vero in animatis et in anima et anime in rationem habente, 1046b1 palam quia et potentiarum alie sunt irrationabiles alie cum ratione ; quapropter omnes artes et poetice scientie potentie sunt ;

E(*A*^{b}*TJ*) 1 alio (*A*^{b})] + ἢ 2 (... *in patiente non] δ' ... ἀπαθείας) alio (*A*^{b})] + ἢ 6 priores] προτέρων rationes potentiarum (*TJ*)] *tr.* 9 alius] τῷ ἄλλο 10 *ut] καὶ 12 (suppositum] ὑπεῖκον) (eunuchizabile (? θλαδιατόν)] θλαστόν) 13 faciendo aliquid] ποιοῦντι 14 *edificatoria (οἰκοδομικῇ)] οἰκοδομικῷ (18 et¹] *om.*) 20 aut¹ (*TJ*)] ἢ (tamquam²] κἂν)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 in patiente non] *an* impatientie vero *scrib.*? 3 aliud est *tr. LlKo* 5 aut² (+ et *Bg*) *Ta*¹*WsBg* : vel *Ll* : et *cett.* bene] unum *Sc* 7 est *om. Sc* quidem *om. Px*²*BgVuCn* 8 nam — patiendi² *om. Ta*¹ 9 quasi + non *Ll* alia² *suppl.* 10 -enim] eum *Ll* ut] *an* et *scrib.*? 11 aliud] alius *Sc* 12 est *om.* (*an recte* ?) *WsVu* sic] sit *Ll* 14 alia²] aut *Sc* *an* edificatorio *scrib.* ? 15 idem *LlKo* 16 et² *om. Ll* impassibile *LlWs*²*PxCn*,(?)*TaVu*¹ : passibile *ScWs*¹ : passibili *Ko* 20 quocumque *Bg*¹*VuCn*¹ 21 vi *Px*²*Bg*² : et *Ko* : *om. Sc* : in *cett.* 22 ea *om. Ll* 23 vero *om. TaKo* in- *om. WsKoBg*¹*Vu* 24 talia *om. TaLlScWsKo* et² *om. LlScWs* in³ *om. LlKo*

principia namque mutabila sunt in alio in quantum aliud. Sed
1046b5 que cum ratione sunt, omnes contrariorum sunt eedem, et que
irrationabiles, una unius, ut calidum calefaciendi solum, medicina
infirmitatis et sanitatis. Causa vero quia ratio est scientia, et
ratio eadem ostendit rem et privationem, non tamen similiter,
1046b10 et est amborum, est autem quasi existentis magis, quare necesse
tales scientias esse quidem contrariorum, esse vero huius quidem
secundum se illius vero non secundum se ; et enim ratio huius
quidem secundum se illius vero modo quodam secundum acci-
dens ; nam negatione et ablatione ostendit contrarium ; et enim
1046b15 privatio prima contrarium, et ea est ablatio alterius. Quoniam
vero contraria non sunt in eodem, et scientia est potentia in
habendo rationem, et anima motus habet principium, salubre
quidem sanitatem solum facit et calefactibile caliditatem, sciens
1046b20 vero ambo. Est enim amborum ratio non similiter et in anima
que habet motus principium ; quapropter ambo ab eodem prin-
cipio movebit ad idem terminans ; unde secundum rationem possi-
bilia sine ratione possibilibus faciunt contraria ; unum enim prin-
1046b25 cipium continetur ratione. Palam autem quia bene potentiam
sequitur solum faciendi aut patiendi potentia, eam vero non illa
semper ; necesse enim bene facientem facere, sed solum facientem
non necesse bene facere.

[3] Sunt autem quidam qui dicunt, ut Megarici, quando ope-
1046b30 ratur solum posse, quando non operatur non posse, ut non edifi-
cantem non posse edificare, sed edificantem quando edificat ;
similiter autem et in aliis. Quibus accidentia inconvenientia non
est difficile videre. Palam enim quia non est edificator si non
1046b35 edificat (nam edificatorem esse possibile esse est edificare), similiter
autem et in aliis artibus. Si igitur impossibile est tales habere

---

E(A^bTJ) 1 sunt (A^b)] *om.* (6 est^1] + ὡς) 14 caliditatem] + καὶ τὸ ψυκτικὸν ψυχρότητα 16 que (ἢ *T*)] ἥι : ἢ ἢ A^b 18 unum principium (A^bT)] μιᾷ ἀρχῇ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 que cum] quecumque *LlScWsCn*^{1} : quantum *Vu* 3 ut] et *LlScWsBgVuCn* solum + et *Sc* 4 sentencia *Ll*,(?)*Sc* 7 contrariorum] superiorum *Sc* 8 vero — illius (9) *om.* *Ta*^{1} 8-9 quidem huius *tr.* *BgVuCn* : [*Ta*^{1}] 10 ambulatione *Sc* 11 ambulatio *Sc* 14 calitatem *Ll* 15 non + solum *Ll* 17 unde] unum *Ll* 18 unum] unde (uñ) *TaLlKo* 19 bene *om.* *Sc* 20 eam] causa *Ll* 21 sed] et *Ta* 23 ut] et *Bg*^{1}*Cn* Megarici] negatio *Sc* 25 non — edificantem *om.* *Ta*^{1} 29 habere tales *tr.* *LlBg*^{1}

artes non discentem aliquando et accipientem, et non habere non 1047a1
evenientem aliquando (aut enim oblivione aut passione aliqua
aut tempore ; non enim re corrupta, semper enim est) quando
quiescet, non habebit artem, iterum quod statim edificabit
quomodo accipiens ? Et inanimata similiter, neque enim frigidum 1047a5
neque calidum neque dulce neque amarum neque omnino sensi-
bile nichil erit non sentientium ; quare Protagore rationem eis
dicere continget. Sed nec sensum habebit si non sentit nec ope-
ratur. Si ergo cecum non habens visum, aptum vero natum, et
quando aptum est habere et amplius ens, idem ceci erunt sepe 1047a10
die una et surdi. Amplius si impossibile quod privatum est potes-
tate, non factum impossibile fieri ; sed quod impossibile est
fieri dicens esse aut futurum esse mentietur (nam impossibile
hoc significavit), quare hee rationes auferunt motum et genera-
tionem. Semper enim stans stabit et sedens sedebit ; non enim 1047a15
stabit si sedet ; impossibile namque surgere quod non potest
surgere. Si ergo non contingit eadem dicere, palam quia potentia
et actus diversa sunt (ille vero rationes potentiam et actum idem
faciunt, propter quod non parum quid querunt destruere), ergo 1047a20
contingit possibile quidem aliquid esse et non esse, et possibile
non esse et esse, similiter autem et in aliis cathegoriis possibile
vadens ens non vadere, et non vadens possibile esse vadere. Est
autem possibile hoc cui si inest actus cuius dicitur habere poten- 1047a25
tiam, non erit impossibile. Dico autem ut ⟨si⟩ possibile sedere
et contingere sedere, huic si inest sedere, non erit impossibile ;
et aut moveri aut movere aut statui aut statuere aut esse
aut fieri aut non esse aut non fieri, similiter. Venit autem actus 1047a30

E(*A*^{b}*TJ*) 2 evenientem (ἀποβαίνοντα)] ἀποβαλόντα 4 quod (ὅ *J*)] ὅ 6 neque amarum] *om.* 12 impossibile^{1}] + ἔσται 16 namque] + ἔσται (17 eadem] ταῦτα) (22 vadens^{1}] βαδίζειν) 25 contingere] ἐνδέχεται 26 aut^{1} (*J*)] εἰ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 dicentem *Ll* : differen- *PxBg*^{1}*VuCn* et^{1}] non *Ws* : *om. PxCn* 3 aut *om. Ta*^{1} re + tempore *Ta*^{1} enim^{2} + id est ponitur maxime artifex *Ta*^{1} 7 non] enim *Ko* : *om. TaSc* Pytagore *Sc* : Pit- *Ws* 8 contingit *ScBgVuCn* 10 aptum + natum *Sc* 12 quod + est *TaLlScKo* est *om. Ta*^{2}*Ko*^{2} 13 esse^{1} + ait *Sc* 16 quod — surgere (17) *om. Ta*^{1} 17 eadem + concedendo *Ta*^{1} 18-19 potentia et *om. Ta*^{1} 19 quid] -dem *PxVuCn* querit *TaScWsPxKoVuCn* 20 quidem (quod est *Ws* : quod im- *Sc*) possibile *tr. TaLlScWsKo* 22 et *om. LlScWsKo* esse] est *LlKo* vadere^{2} + diffinit possibile arguens contra eos *Ta*^{1} 24 si *cum Bg*^{2} *suppl.* : *om. cett.* 25 sedere^{2} *om. Px*^{1}*Vu*

secundum nomen, ad endelechiam compositus, et ad alia ex motibus maxime ; videtur enim actus maxime motus esse, quapropter et non existentibus non reddunt moveri, ⟨sed⟩ alias quasdam cathegorias, ut sententialia et concupiscibilia esse non
1047b1 entia, mota vero non ; hoc vero quia entia actu erunt actu. Non entium enim quedam potentia sunt ; non sunt autem, quia non endelechia sunt.

[4] Si autem est dictum possibile in quantum sequitur, palam
1047b5 quia non contingit verum esse aliquid dicere, quia possibile hoc, et non erit, quare impossibilia esse ideo fugiendum ; dico autem ut si quis dicat possibile diametrum commensurari non tamen commensurabitur, non excogitans impossibile esse, quia nichil prohibet possibile aliquod ens esse aut fieri, non esse vero aut
1047b10 non futurum esse. Sed illud necesse ex positis, et persuadeamur esse aut factum esse, quod non est quidem, possibile vero est, et non erit impossibile. Non enim idem quod falsum est et non
1047b15 possibile. Simul autem palam, quia A ente necesse B esse, et possibile ente esse A et B necesse est esse possibile ; si enim non necesse, sed possibile esse, nichil prohibet non esse possibile esse. Sit autem A possibile. Ergo quando A possibile est esse, si non
1047b20 ponitur A, nichil impossibile esse accidit ; et B necesse esse. Sed erat impossibile. Sit autem impossibile. Et si impossibile necesse esse A, necesse et B esse. Sed primum erat impossibile ; ergo et

---

E(A^bTJ) 5 quia] + οὐκ 14 et] εἶναι εἰ καὶ E^2 : εἰ εἴη καὶ *E γρ.* 16 *et[1]] ὅτι 16-17 *non possibile] τὸ ἀδύνατον· τὸ γάρ σε — οὐκ ἀδύνατον δέ (47b13-14) 17 quia (*T*)] + εἰ 19 sed] **om.* 20 non] **om.* 21 A (A^bT)] AB 23 ergo (ἄρα A^b)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 entelechiam *Ws* : -thele- *Ta* : -deli- *LlSc et alii* 2 actus] motus *Sc* 3 sed *suppl. Geyer* 4 sententialia + id est situ in omnia Ta^1 : semina- *Ll* : sensua- *Ko* : sensibi- *Cn* : simi- *Vu* : fina- *Ws* et *om.* Ta^1 concipilia *Ll* 5 hoc + ideo dicunt et bene Ta^1 6 sunt[1] *om. Ll* non[2] *om. Ll*[1]*Ws* 7 enthelechia *TaWs* : -deli- *LlSc et alii* 9 dicere *om. Sc* 10 impossibilia] -le *Ll* 11 ut] quod *KoBg* possibile *post* diametrum *Ll* : *om. Ko* 13 aliquid (*an recte ?*) *LlWsBgVu* esse ens *tr. Ta* esse[2]] necesse *Sc* 14 futurum esse *bis scr. Bg*[1]*VuCn* persuadeamur *Px* : persuadamur *Ws* : -eatur *TaKo* : -eremur *Bg* : -emur *cett.* 15 quidem] quid *Ll,*(?)*Cn* : *om. Ko* est[2] *om.* (*an recte ?*) *VuCn* 16 et[1]] *an* quia *scrib. ?* erit + quidem *TaLlScWsKo* id *LlScWs* quod] quid *Ll* : quidem *TaScKo* 16-17 *an ante vel post verba* non possibile *quaedam in memoria latina exciderunt ?* 17 similiter *PxBg*[1]*Cn*[1] A + esse *Bg* ente + esse *VuCn*[1] 18 possibile[1]] -i (*an recte ?*) Bg^2 19 sed **om. Ws*[1] 20 non] esse *Ll* : **om.* (*an recte ?*) *Px*[2]*Bg*[2]*Cn*[2] : [*Ws*]

secundum. Si ergo est A possibile, et B erit possibile, si sic se habebant, ergo A ente necesse est B esse. Sed si sic se habentibus A B non est possibile B ita, nec A B habebit ut positum est ; 1047b25 et si A possibili ente necesse B possibile esse, si est A, necesse esse B. Nam possibile esse ex necessitate B esse, si A possibile, hoc significat, si est A et quando ut erat possibile esse, et illud 1047b30 tunc et ita esse est necesse.

[5] Omnibus autem potentiis existentibus hiis quidem cognatis ut sensibus, aliis more ut que est tibicinandi, aliis disciplinatu ut que est artium, has quidem habere preagentes est necesse, quecumque more sunt et ratione, alias non tales et que sunt in pati 1047b35 non necesse. Quoniam vero possibile quid possibile et quando et 1048a1 quomodo et quecumque alia necesse adesse in diffinitione, et alia quidem secundum rationem, alia irrationabilia et potentie sunt irrationabiles, et alias quidem necesse in animato esse eas vero 1048a5 in ambobus, tales quidem potentias necesse, quando ut possunt passivo et poetico appropinquant, hoc quidem facere, illud vero pati, illas vero non necesse ; hee namque omnes ut una unius poetice, et ille contrariorum, quare simul faciunt contraria, sed hoc impossibile. Ergo necesse diversum quid esse quod proprium 1048a10 est. Dico autem hoc orexim aut proheresim. Quod enim desiderabit maxime, hoc facit, quando sicut potest existit et appropinquat passivo ; quare possibile secundum rationem omne necesse, quando desiderat cuius habet potentiam, et ut habet, hoc 1048a15 facere ; habet autem presente passivo et ita se habente facere ;

E(*A*^{b}*TJ*) 14 *rationem] + δύναται — λόγου (48a2-3) (15 alias] ἐκείνας) 17 passivo ... poetico] τὸ παθητικὸν ... τὸ ποιητικὸν (18 ut] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 si²] sed *BgVuCn* se *om. Bg*¹*VuCn* 2 habebunt *Ll* : respondebat *Vu* est + et *LlScWsKo* si *om. LlPxBgVuCn* se *om. ScBg* 4 possibili] -le *VuCn*,(?)*Bg*¹ esse *om. LlScWsKo* 5 ex] est *Ll* : ? *Ws*¹ necessitate] necesse *LlScWs* A *Ws*²*Bg*² : autem *vel* aut *cett.* 7 necesse *om. Ta*¹ 9 more] in ore *LlSc*,(?)*Ws*¹*Ko*¹ 10 est¹ *om.* (*an recte* ?) *WsPxBgVuCn* habere + ut *Px*¹*BgVu*,(?)*Cn* pangentes *TaScPx* : pingentes *Ko* est²] esse *Ta*¹*VuCn* 11 more] in ore *TaLlScKo* : *om. Ws* non] ut (?) *Ta*² in *om. Sc* 12 quid] -dem *Sc* 14 *an post* rationem *quaedam in latina memoria exciderunt* ? rationabilia *WsPx*²*Bg*¹*VuCn* : rationalia *TaScPx*¹*Ko* 15 irrationales *Ta*²*ScWsPx*¹ ani-] anto- *Ll* 16 in *om. BgVuCn* 17 et] vel *BgVuCn* poetico + et *Ta*¹*Ko* : poeneo (+ et *LlScWs*) *LlScWsPxVuCn*,(?)*Bg*¹ appropinquat *Ta*¹ 18 alias *PxBg VuCn* ut] et *Sc* 19 poetice] potentie (po^{e}) *Ll* 21 orerim *Sc* 22 sic *Sc* 23 possibile] pass- *LlWs* : passibilis *Ta* : *om. Vu* 24 quando] autem quod *Sc*

sin autem, facere non poterit (nichilo namque exteriorum prohibente determinare nullatenus oportet ; potentia enim habet, ut est potentia faciendi, est autem non omnino sed habentium aliquo modo, in quibus determinabuntur, que exterius prohibent ;
1048a20 auferunt autem hec eorum que sunt in diffinitione existentia quedam) ; propter quod nec si simul volunt aut cupiunt facere duo aut contraria, non faciet ; non enim simul habent suam potentiam nec est simul faciendi potentia, quoniam quorum est sic faciet.

1048a25 [6] Quoniam vero de potentia secundum motum dicta dictum est, de actu determinabimus quid est actus et quale quid. Et enim possibile simul manifestum erit dividentibus, quia non solum hoc dicimus possibile quod aptum natum est movere aliud aut moveri
1048a30 ab alio, aut simpliciter aut modo quodam, sed et aliter, quapropter querentes et de hiis tractavimus. Est autem actus existere rem non ita sicut dicimus potestate, ut in ligno Mercurium et in toto dimidietatem, quia auferretur, et scientem et non speculantem,
1048a35 si potens speculari ; quod vero actu. In singularibus autem est manifestum inductione quod dicere volumus, et non oportet omnis terminum querere sed quod proportionale est conspicere,
1048b1 quia ut edificans ad edificabile, et vigilans ad dormiens, et videns ad claudens oculum visum habens, et responsum de materia ad materiam, paratum ad non paratum est hoc, et eius differentie
1048b5 alterius parti sit actus determinatus et alteri possibile. Dicuntur autem actu non omnia similiter sed aut proportionaliter, ut hoc in hoc aut ad hoc, hoc in hoc aut ad hoc ; hec enim ut motus ad

---

E(A^b*TJ*) 2 potentia] *τὴν δύναμιν (5 *autem] γὰρ) 7 enim] + οὕτως simul (ἅμα [*ante* τὴν δύναμιν] *J*)] *om.* 16 *potestate] + λέγομεν δὲ δυνάμει 17 et² (*cett.*)] + τὸν θεωροῦντα καὶ 23 hoc (τοῦτο *E γρ.*)] τι 24 alterius parti] *θατέρῳ μορίῳ : θάτερον μόριον A^b

---

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 sin] si *BgVuCn* : [*Px*] nichil *Ll* 2 *potentiam (*an recte* ?) Bg^2**g** 5 autem] *an* enim *scrib.* ? 6 si *om. Ta KoBgVuCn* 11 et²] est *LlScWsPx²Ko*,(?)*Ta²Bg¹* enim] eum (?) *Ta²* 12 dividentibus + quod *Ta* 13 aut] autem *TaPxKoCn*,(?)*Ws¹* 16 *an* dicimus autem potestate *vel aliquid simile post* potestate *excidit* ? 17 quia] quare *Sc* aufertur *TaPx²VuCn*,(?)*Bg* 18 verum *Ll* actum *TaLl ScWsPxVuCn* autem Bg^2 : aut (*post* est *Ll*) *cett.* 19 induc-] in deduc- *Sc* 20 quod] quid *KoVu* prospicere *Ws* : aspi- *Ko* 21 edificabilem *Ta¹LlWsPxKoBg¹VuCn* 22 responsum] remotum *LlKo²* (*vide Alb.*) 23 ad + remotum *Ll* differentie] diffinire Bg^1Cn^1 24 alterius] *-ri Ws^2Bg^2**g** partis *LlKo²* alteri] -ius *Ll* 25 actu *KoBg²* : -um *cett.* 26 hoc³ (*om.* Cn^1) — hoc⁵ (*om.* Cn^1) *om. Ta¹LlScWsPx²KoVuCn²* : ?*Ta²* aut² *om.* Bg^1Cn^1 hec] hoc *LlPx*

potentiam illa vero ut substantia ad aliquam materiam. Aliter autem et infinitum et inane, et quecumque talia, dicuntur potes- 1048b10
tate et actu multis entium, ut videnti et vadenti et viso. Ea namque contingit et simpliciter vera esse aliquando (visum enim
5 hoc quia videtur, illud vero quia videri possibile) ; sed infinitum non ita potestate tamquam actu futurum separabile, sed notitia. 1048b15
Non enim defectus divisionis reddit esse potestate actum ipsum, separationem vero non. Quod igitur est actu quid est et quale, 1048b36
ex hiis et similibus manifestum erit nobis.

10 [7] Quando vero potestate est unumquodque et quando non, determinandum est ; nec enim quandocumque. Ut terra utrum 1049a1
est potestate homo aut non, sed magis quando iam fit sperma, nec loco forsan ? Quemadmodum nec a medicina omne sanatum est nec a fortuna, sed est aliquid quod possibile est, et hoc est
15 salubre potestate. Terminus autem a mente endelechia facta ex 1049a5
potestate entis, quando volente fit nullo exteriorum prohibente, illic autem in sanato, quando nichil prohibet eorum que sunt in ipso ; similiter autem potestate domus ; si nichil obest eorum que sunt in hoc et materia fieri domum, nec est quod oportet adesse 1049a10
20 aut abesse aut permutari hoc in domum potestate. Et in aliis similiter extra que principium est generationis. Et in ipso habente, quelibet nullo exteriorum impediente erunt per ipsum, ut sperma nondum (oportet enim in aliud permutari), quando vero iam per 1049a15
suum principium est tale, iam hoc est potestate ; et illa diverso
25 egent principio, ut terra nondum est statua potestate (es enim

---

E(*A*^{b}*TJ*) 6 potestate] + ἔστιν 13 loco (? τοῦ τόπου *vel* τῷ τόπῳ)] *τοῦτό πως : τοῦτό πω *J* 17 eorum (τῶν *cett.*)] τῶι 20 in domum potestate] δυνάμει οἰκία 21 et] + ὅσων δὴ 22 ipsum (αὐτοῦ *A*^{b})] αὑτοῦ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 4 contingunt *PxVuCn* vera] utraque *Px*^{2}*BgVuCn* 5 hoc *om. Sc* 6 actum *Sc* 7 defectis *TaScBgVuCn* : de factis *Ll* divisionibus *Ll* : divisis *Px*^{2}*BgVuCn* redd' *Ll* esse] ex *Ll* actu *TaBg* 8 quale + et *ScPxKoVu* 9 et *om. ScKo* 11 quecumque *Ko*^{1}*Vu* 12 aut] an *Sc* : autem *Ta* 13 loco] *hoc *WsBg*^{2}**g** : omnino *Ll* : adhuc (?) *Vu*^{2} : /// *Bg*^{1}*Vu*^{1} omne] esse *LlPxVuCn* : [*Ko*] 14 est^{2} *om. Ll* : [*Ko*] 15 a mente + erit *Sc* : ab ente (*post* facta *Ll*^{1}) *Ll* 16 voluntate *VuCn* fit] sic *Sc* 17 illic] illud *Ws*^{1}*Cn* : ibi *Ws*^{2}**g** autem] aut *TaScPxVuCn*,(?)*LlWs* 18 abest *Sc* 19 in + ipso *Ll* 22 -libet *om. Ta*^{1} nullo] modo *Sc* erit *PxBg*,(?)*Vu* : erint (?) *Cn*^{2} : ? *Cn*^{1} : erant *Ta*^{2} : er (?) *Ta*^{1} 23 iam] tamen *PxVuCn*,(?)*Bg*^{1} 24 diverso] *spat. vac, trium litt. Sc* 25 es *Bg*^{2} : res *cett.*

erat transpermutata). Videtur autem quod dicimus esse non hoc
1049a20 sed illinum, semper illud potestate simpliciter posterius est. Ut
archa non terrea nec terra sed lignea ; hoc enim potestate archa
et materia arche ea, simpliciter quidem simpliciter, huius hoc
1049a25 lignum. Si vero quid est primum quod non de alio dicitur illinum, 5
hoc prima materia est, ut si terra aerea est et aer non ignis sed
igneus, ignis est prima materia, hoc aliquid existens. In hoc enim
differt universale et subiectum, esse hoc aliquid aut non ; ut
1049a30 passionum subiectum homo et corpus et anima, et passio est
musicum et album (dicitur autem musica adveniente illud non 10
musica sed musicum, et albedo non est homo sed album, nec
ambulatio aut motus, sed ambulans aut motus, ut illinum) ; —
1049a35 ergo quecumque sic, ultimum substantia ; que vero non sic sed
species quedam et hoc aliquid predicatum, ultima materia et
1049b1 substantiá materialis. Et recte accidit illinum dici secundum 15
materiam et passiones ; ambo namque infinita. Ergo quando
dicendum est potestate et quando non, dictum est.

[8] Quoniam vero prius determinatum est quot modis dicitur,
1049b5 palam quia prior est actus potentia. Dico autem potentia non
solum diffinita que dicitur principium mutabile in alio in quantum 20
aliud est, sed totaliter omni principio mobili aut immobili. Et
enim natura in eodem fit ; eodem enim genere potentia ; princi-
1049b10 pium enim mobile, sed non in alio verum in eodem in quantum
idem.

E($A^b TJ$) 1 *erat] ἔσται 2 *illinum] + οἷον — ἐκείνινον (49a19-21) 7 prima (*Al.*)] + οὐ 12 motus²] *κινούμενον 18 quot modis (ποσαχῶς A^b)] ὁσαχῶς 22 fit] + δυνάμει ἐν : + ἐν *TJ*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 *erit (*an recte* ?) Bg^2**g** permutata *Vu* : transmu- *LlWsKo* : terra permu- *Bg* : *an* per transmutata *scrib.* ? autem + hoc *PxBg*¹*VuCn* 2 illinum] illum Ta^2Vu : illud Ta^1 : illi Ll^1Sc : *an lacuna post* illinum *in memoria latina orta est* ? illud + quod *Ll* 3 terra] terrea Px^1Vu sed] nec *ScPx*¹ 4 arche ea] arche *Ll* : archea *TaScWsPx* simpliciter¹ *om. Ta* 5 principium *WsBg* illinum] illi un̄ *Ta* : illi numero (?) *Vu* : illi *Sc* : *om. Ll* 6 est¹ *om.* (*an recte* ?) *VuCn* ut] et *Sc* est² *om.* (*an recte* ?) *PxBgVuCn* 8 esse] est *PxVu* : ens *Cn* : / *Bg* aut] autem *TaSc* 10 musica *om. BgCn* 12 motus²]* -um (*an recte* ?) Bg^2**g** illum *BgVu*,(?)Ll^1Px^1 13 quodcumque *Ll* sic¹] -ut *Ko* : sit *LlPxVuCn*,(?)Bg^1 : fit *Ws* sic²] sit *VuCn* sed *om.* Bg^1VuCn 14 hoc *om. Ll* 15 recte + hoc *Ta* illum (?) Ll^1 16 namque] autem *Sc* 19 autem] aut *Ta* 20 diffinita solum *tr.* $Ta^1LlScWsKo$ 22 potentie *Ll* 23 in¹ *om.* Bg^1Vu, (?)Cn^1 in² *om. TaSc*

Et omni tali prior est actus ratione et substantia ; tempore vero est quidem ut est, est autem ut non. Ergo ratione quia prior est, palam (nam contingere agere possibile est prius possibile, ut dico edificatorem potentem edificare, et speculatorem speculari, et 1049b15
visibilem potentem videri ; eadem est ratio et in aliis, quare necesse rationem preexistere et notitiam notitie) ; tempore vero prius ; specie idem agens est prius, sed numero non. Dico autem hoc, quia hoc quidem homine iam ente secundum actum, et 1049b20
frumento et vidente prius est tempore materia et sperma et visibile, que potentia sunt homo et frumentum et videns, et nondum actu ; sed horum tempore priora diversa sunt entia actu ex quibus ea facta sunt ; semper enim ex potestate ente fit quod 1049b25
est actu ens ab in actu ente, ut homo ex homine, et musicus ex musico, semper movente aliquo prius, sed movens actu iam est. Dictum est autem in sermonibus de substantia quia omne genitum fit ex aliquo et ab aliquo, et hoc specie idem. Quapropter videtur impossibile esse edificatorem esse non edificantem nichil aut citha- 1049b30
redum non citharizantem ; nam discens citharizare citharizans discit citharizare, similiter autem et alii. Unde sophisticus elenchus factus est, quia non habens quis scientiam faciet cuius est scientia ; discens enim non habet. Sed quia facti factum est ali- 1049b35
quid et totaliter moti motum est quid (palam autem in ipsis de motu hoc) et discentem necesse habere aliquid scientie forsan. 1050a1
Attamen et hoc palam, quia actus etiam sic prior potentia secundum generationem et tempus.

E(A^bTJ) (13 et] *om.*) 14 prius] πρώτου (16 aliquo¹] + τι)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 quia] qua *TaScPxKoBg*¹*VuCn* 3 nam *Ws*²*Bg*² : non *cett.* agere *om. LlCn*¹ est] nisi *Ll* : *om. Vu* possibile² + est *LlScWs* 5 eadem + enim *Ll* quare] quam *Ws* 6 rationem (-ne *Ll*) necesse (mente *Ws*) *tr. TaLlScWsKo* 7 prius¹ *om. Ll* 8 entes *ScKo* secundum] et (*om. Cn*) factura *PxCn* : et fa (+ *spat. vac. trium litt.*) *Vu* : ///// *Bg*¹ : *spat. vac. quinque litt. Sc* : *om. Ta*¹*Ws* actu *TaPxVuCn* 9 forimento *Ll* : frumentum *Ws* : furmento *BgCn* materia tempore *tr. Ll* sperma + et vi *Ll* 10 furmentum *BgCn* 11 sunt (insunt *VuCn*) diversa *tr. BgVuCn* 12 ea + actu *Px* 15 autem est *tr. Ll* 16 fit] est *Bg*¹*VuCn* 17 aut] autem (+ et *BgVuCn*) *ScWsPxKoVuCn*,(?)*Ta*¹*Bg*¹ 18 discens + in *Bg*¹*Vu Cn*¹ : dicens *Ta*¹ 19 dicit *Ta*¹*ScVuCn*¹ : discet *Bg*² : /// *Bg*¹ aliis *LlWs* 21 addiscens *Bg*²**g** : dicunt *TaScWsPx*¹*Vu* : dictum *Ko* : ///// *Bg*¹*Cn*¹ 22 totalitate *Px* : tota lite (*vel* totalite) *Ta*¹*ScVu*,(?)*Bg*¹ : ////// *Ws*¹ : aut omne (?)*Ws*² moti] ///// *Ws*¹ : moveri *Ws*² quid] ali- *Ll* 23 et] est *Sc* : eo *Ws* dicentem *ScWsPxBg*¹*Cn*¹ : discentes *Ko* : di /// *Ta*¹ 24 attamen] attendendum *BgCn*¹ sic *scr.* : fit *Ta* : sit *cett.* 25 tempore (?) *TaVu*

1050a5 Sed et substantia, primum quidem quia generatione posteriora
specie et substantia sunt priora (ut vir puero et homo spermate ;
hoc enim iam habet speciem illud vero non) ; quia omne ad prin-
cipium vadit factum et finem (principium enim cuius causa, huius
1050a10 vero causa generatio), et finis actus et huius gratia potentia sumitur. 5
Non enim ut visum habeant, vident animalia sed ut videant
visum habent, similiter autem et edificandi scientiam ut edifi-
cent et theoricam ut speculentur ; sed non speculantur ut theo-
ricam habeant, nisi meditantes ; et hii non speculantur, sed in
1050a15 quantum sic, aut quia non egent speculari. Amplius materia est 10
potestate, quia venit ad speciem ; quando vero actu est, tunc est
in specie. Similiter autem et in aliis, et quorum motus est finis,
quapropter ut docentes agentem demonstrantes putant finem
1050a20 reddere, similiter et natura. Nam si non sit ita, Passiones Mercu-
rius erit ; non enim manifesta scientia si interius que exterius, 15
quemadmodum ille. Opus enim finis, et actus opus, propter quod
et nomen dicitur actus secundum opus et confert endelechie.
Quoniam vero horum quidem ultimum usus (ut visus visio, et
1050a25 preter eam non fit aliud a visu opus), in quibusdam vero fit ali-
quid (ut ab edificatorià edificium preter edificationem), tamen non 20
minus hic quidem finis et illic vero magis finis potenti est. Nam
1050a30 edificatio in edificato, et simul fit et est cum domo. Quorum ergo
diversum aliquid erit preter usum genitum, horum actus in facto
est (ut edificatio in edificato et contextio in contexto, similiter

---

E(A^bTJ) (4 *huius] τοῦ τέλους) 9 non (A^bE γρ.)] + ἢ 14 Passiones (*Πάσσωνος T*)] *Παύσωνος* : *Πάσωνος* A^b, *i. marg. E* 15 que] ἢ 18 vero] + ἐστὶ 21 *potenti] τῆς δυνάμεώς 23 erit] ἐστι

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 priora] poster- Ll^1Ko^1 4 huius] *an* finis *scrib.* ? 6 habent $Ta^1Px^1Bg^1VuCn$ vident] fiunt *Ta* 7 et] ut *Ll* 8 speculantur] -entur *BgCn* : [*WsVu*] theoriam *KoCn* 9 medicantes *ScPx*^{1} 14 sit] *an* fit *scrib.* ? 14 pasxones Ll^2 : caxones *Ws* : passones Px^2 Ko^2 : pa//ones Ll^1 : taxones Bg^2 : ////ones Bg^1 15 erit] ait *Sc* si] sed *ScPxVuCn* que] et *Ll* 16 opus actus *tr. Sc* 17 conferunt *Ll* enthele- *TaWs* : -deli- *LlSc et alii* 18 ultimus *Ws* ut + et *Sc* : et Bg^1 visus + et *TaWsKo* : + est *Ll* et *om. Ta*^{1}*Ko* 19 non *ante* preter (*an recte* ?) *PxBgVuCn* fit^1 *om. LlScWsPxBgVuCn* 20 edificationem] -torem Ta^1 : -cantem *Ko* 21 hic ... illic vero *scr.* : huic ... illi non *codd.* *potentie Bg^2**g** : potestate (*an recte* ?) Cn^2 : ? Cn^1 : *an* potentia *scrib.* ? 22 edificatio] -ficio Ta^2ScWs in Bg^2 : cum $KoVuCn^2$: *om.* Cn^1 : et *cett.* edificato] -catum *Ll* : -catio *Sc* : -cio *Ws* et^1 *om.* Ws^1Ko^1 23 usum] unum *TaKo* 24 ut] et Bg^1VuCn^2 : *om.* Cn^1 contexio *PxKoBgVuCn* similiter — aliis (**179**.1) *om. Ll*

autem et in aliis, et totaliter motus in moto) ; quorum vero non est aliud quid opus preter actionem, in eis existit actio (ut visio 1050a35 in vidente et speculatio in speculante et vita in anima, quare et 1050b1 felicitas ; vita namque qualis speculatio est). Et secundum hanc rationem palam quia prior substantia est actio potentia, et, ut diximus, tempore semper accipiat actio alia aliam usque ad eam, 1050b5 que est moventis primum.

Sed etiam magis proprie ; nam sempiterna substantia priora sunt corruptibilibus, et nichil est potestate sempiternum. Ratio vero hec : omnis potentia simul contradictionis est ; nam non possibile existere, non existet in aliquo et possibile omne contin- 1050b10 git non agere. Ergo possibile esse contingit esse et non esse ; idem igitur possibile esse et non esse. Possibile vero non esse contingit non esse ; et contingens non esse corruptibile, aut simpliciter aut hoc idem quod dicitur contingere non esse, aut secundum 1050b15 locum aut secundum quantum aut secundum quale ; simpliciter autem quod est secundum substantiam. Nichil ergo corruptibilium simpliciter potentia est ens simpliciter (quid autem nichil prohibet, ut quale aut ubi) ; ergo actione sunt omnia ; nec eorum que ex necessitate sunt, et ea prima ; nam si ea non essent, nichil esset motus qui est sempiternus ; nec si quid motum sempiternum, non 1050b20 est secundum potentiam motum, sed unde quoque (huius autem nichil materiam prohibet existere), propter quod semper agit sol et astra et totum celum. Non est enim terribile ne quandoque instet, quod timent qui sunt circa naturam. Nec fatigat hoc

---

E(A^bTJ) 4 speculatio] *τίς* *est] + *ὥστε — ἐστιν* (5ob2-3) 7 est] + *ἀεὶ* 16 secundum² (*T*)] *om.* 17 *incorruptibilium (*A^b*)] *φθαρτῶν* (20 esset] + *οὐδὲ δὴ*) 21 qui] *εἴ τις* (22 sed (+ *ἡ* A^b)] + *ἦ*) 23 materiam] + **οὐδὲν* (24 enim] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 autem *om. Ta* 2 quid] -dem *Ll* : ali- *Bg* hiis *BgVuCn* 4 talis *Ll* *an lacuna post* est *in memoria latina orta est* ? 6 anticipat (*an recte* ?) *Alb.* aliam] -a Ta^2ScWs : *om.* Ta^1 ea *Sc* 7 moventis + vel res (tes [?] Ta^2Cn^1) $Ta^2Bg^1Cn^1$: removentis *Vu* 13 vero *om. Ta* 16 similiter *TaScPxKoVuCn*,(?)Bg^1 17 autem + eis *TaScWsPxKoBg*^{1} : + et hiis *Cn* : et in hiis *Vu* *incorruptibilium $Ta^2LlWs^2Ko^2Bg^2$**g** 22 sed *om.* Px^1Cn^1 unde quoque *scr.* : scilicet (secundum $VuCn^2$) unde et alicubi Px^2 $VuCn^2$: / / / / / / / quodque Px^1Cn^1 : unumquodque *cett.* 23 nichil *hoc loco* Ws^2Vu : *post* materiam $Px^2Bg^2Cn^2$: *om. cett.* 24 et astra *om.* Ta^1 est *om. Sc* ne] neque *LlKo* : nec *BgCn* quandoque + libet Ta^1 : quando *ScWs* 25 instent Bg^1VuCn : stet *LlWsBg*² timent] quandoquecumque Ta^1 sunt] sibi *Sc* fatigat Px^2 : -gatur *VuCn* : hoc (*om.* Px^1) facit *TaLlScPx*^{1}*Ko* : laborant Ws^2Bg^2**g** : / / / / Ws^1Bg^1 hec $LlBg^2$: / / Bg^1 : *om.* Cn^1

1050b25 agentia, non enim inest potentia contradictionis eis, ut corruptibilibus motus, quasi super laborem sit esse continuationem motus; nam substantia materia potentia, non actu causa huius. Imitantur autem corruptibilia que in transmutatione sunt entia, ut terra,
1050b30 ignis. Et enim ea semper agunt ; nam secundum se et in eis habent motum. Potentie autem alie, ex quibus diffinitum est, omnes contradictionis sunt ; nam possibile sic movere potest non sic, quecumque secundum rationem ; irrationabiles vero, quia adsit et non, contradictionis erunt eedem. Si ergo alique sunt nature
1050b35 tales aut substantie quales dicunt qui sunt in rationibus ydeas,
1051a1 multo magis scibile erit aliquid quam per se scientia et motum quam motus. Ea namque actiones magis, et ille horum potentie. Quia ergo prius est actus potestate et omni principio mutabili, palam.

1051a5 [9] ⟨... palam⟩. Nam que secundum posse dicuntur, est potens contraria, ut posse dictum convalescere idem est et infirmari, et simul ; eadem enim potentia convalescendi, laborandi, quiescen-
1051a10 di et edificandi et deponendi et edificandi et destruendi. Ergo posse contraria simul existit ; contraria vero impossibile est simul existere (ut sanùm esse et laborare), quare necesse horum

---

E(A^bTJ) 1 inest (? ὑπάρχει)] ὑπὲρ : εἶναι *E* γρ. 2 *quasi] ὥστε 3 materia] + καὶ 4 eorruptibilia (φθαρτὰ καὶ A^b)] *ἄφθαρτα καὶ terra] + καὶ 5 eis (αὐτοῖς)] αὑτοῖς (15 *⟨... palam⟩] ὅτι — δῆλον (51a4-5)) dicuntur] + ταὐτόν 16 infirmari (νοσεῖν *Al.*)] νοσοῦν 17 convaleseendi] + *καὶ laborandi] + *καὶ quiescendi] + καὶ κινεῖσθαι 18 edificandi² ... destruendi] *οἰκοδομεῖσθαι ... καταπίπτειν 20 simul (ἅμα *ante* ἀδύνατον A^b)] *om.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 agens *VuCn*² : agen // *Cn*¹ 2 motus¹] -is *Ll* quasi *om. Ws* : *an* -re *scrib.* ? sic *ScVu* : fit *Ws* eontinuatione *Px*¹*KoVu*² *Cn*² : continua omne *TaSc* : -tio *Ws* : eontinua ei *Ll* : continua // *Bg*¹ motus²] -u *Ta*¹*Ll* 3 imitatur *LlScPx* 4 *incorruptibilia (*an recte* ?) *Ta*¹*LlBg*²**g** 6 autem *Ta*¹*Ko*² : enim *cett.* 7 contradietiones *Sc* sic² + ut *Ll* 8 secundum] habent *Ll* : *om. ScWs* adsit *scr.* : sic // *Bg*¹ : ad (+ id *Ws*) sie *cett.* 9 heedem *TaWsPxKoBgVuCn* nature + sunt *TaLlScWsPx*² : // *Ko*¹ : *om. Cn* : [*Px*¹] 10 que *LlKo* 12 ea] snbstantie *Vu* magis *om. Ll* illo *TaScWsPx* : -a *LlBg*²**g** : ill / *Bg*¹ 13 prius *post* est *TaScKo* : -or *Ll* actus *ante* est *Ws* : + est *Ll* 15 ⟨... palam⟩] *lac. in memoria lat. orta est* potens] potestas *Ta*¹ : posse *Ko* 16 et *om. WsVu* 17 convalescendi + *et (*an recte* ?) *Vu* : eonvaseendi *Ta* laborandi + *et *Ll* 18 et edificandi¹ *om. WsKo* deponendi] destruendi *Llg* : *om. Vu* et³ *om. VuCn* edificandi²] -are *Ll* : *om. Vu* : *-ari (*an recte* ?) *Alb.* et⁴ *om. Cn* destrui (*an recte* ?) *Ll* : deferendi *Bg* : *om. Cn* 19 contraria *om. Ta*¹ est] et *Ta* : *om. Ko* 20 simul *om. PxBgVuCn* 20-**181**.1 alterum horum *tr. KoBgVuCn*

alterum esse bonum, posse vero similiter utrumque aut neutrum ; actus vero ⟨melior⟩. Est autem necesse et in malis finem et 1051a15
actum esse indigniorem potestate ; nam id valens ambo contraria. Palam ergo quia non aliquid malum preter res ipsas ; poste-
5 rius enim natura malum potentia. Non ergo nec eis que sunt a principio sempiternis nichil inest nec malum nec peccatum nec 1051a20
corruptum (et enim differentia est malorum). Inveniuntur autem et diagramata actu ; nam dividentes inveniunt. Si vero essent divisa, manifesta essent ; nunc autem inest potestate. Quare duo
10 recti trigonum ? Quia circa unum punctum anguli sunt equales 1051a25
duobus rectis. Si ergo necesse esset secus latus, scienti statim esset palam. Quare in emicirculo rectus universaliter ? Eo quod si sunt equales tres, et basis due et que de medio statuta secundum recturas, videnti palam illud scienti. Quare palam quia potestate
15 entia ad actum ducta inveniuntur ; causa vero quia intelligentia 1051a30
est actus ; quare ex actu potentia, et propter hoc facientes cognoscunt (posterius enim generatione secundum numerum actus).

[10] Quoniam vero ens dicitur et non ens hoc quidem secundum figuras cathegoriarum, illud vero secundum potentiam aut actum
20 horum aut contraria, quod autem est maxime proprium aut est 1051b1
verum vel falsum, et hoc in rebus est compositione aut divisione, unde verum est, quia divisum putans dividi et compositum componi, mentitus est econtrario res ipsas habens ; quando est 1051b5
aut non est quasi verum dictum aut falsum ? Hoc enim perscru-
25 tandum est quid dicimus. Non enim propter nos existimare te

---

E(A^b*TJ*) 3 *id] ταὐτὸ (4 non] + ἔστι) 6 principio] + καὶ 7 differentia (διαφορά)] διαφθορά (11 necesse esset] ἀνῆκτο) (scienti (? εἰδότι)] ἰδόντι) 12 eo quod (διότι *T*)] διὰ τί 20 aut² (*T*)] εἰ 21 compositione (τῷ συγκεῖσθαι A^b)] τὸ συγκεῖσθαι 22 *quia (? ὅτι)] ὁ τὸ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 bonum *om.* Bg^1VuCn^1 simpliciter Ta^1 : simul (?) *Ko* 2 melior *suppl.* autem] aut *Ll*,(?)*Ws* malis Px^2Bg^2 : aliis *cett.* 3 id] *an* idem *scrib.* ? 4 non] nec *Sc* 6 sempiternus *Ll* 7 autem] enim *LlSc* 9 divisa $Bg^2Vu^2Cn^2$: diversa *cett.* insunt *WsBg* 10 recte $Ta^1LlScWsPx^1Ko$ quadranguli *Ko* 11 est $Px^2BgVuCn$ 12 semicirculo $LlPx^2Bg^2Vu$ 13 statua *TaLlScPx*²*KoBg*¹*Cn* : stans *Ws* 15 inveniuntur + quia Sc^1 intellectiva *BgVuCn* 16 actus *om. Sc* 18 hoc] secundum *Sc* 20 aut¹] autem *Vu* : autem aut *Ta* quod *Ll* : quidem *cett.* autem] aut *TaWsPxKo* : *om. VuCn*² 21 vel] aut (*an recte* ?) *PxBgVuCn* aut] et Ko^1 : vel *Ws* 22 verum ... quia] *an* verus ... qui *scrib.* ? est *om. LlScWsKo* quia *om. Sc* putant *BgVu* : potant *Cn* 24 aut] vel Ko^1 enim] est *BgVuCn* 25 non — dicimus (**182**.2) *om. Sc*

verum album esse es albus, sed propter te esse album nos hoc dicentes verum dicimus. Si quidem alia semper componuntur et im-
1051b10 possibilia dividi, alia vero semper dividuntur et impossibilia componi, et alia contingunt contraria, et esse quidem est componi et unum esse, et non esse non componi sed plura esse ; ergo circa contingentia eadem sunt falsa et vera opinio et oratio eadem, et
1051b15 contingit quandoque veram esse et contingit quandoque falsam esse ; circa impossibilia vero aliter se habere, non fit ut aliquando vera aliquando falsa, sed semper ea vera et falsa.

Circa incomposita vero quid esse aut non esse et verum et falsum ? Non enim est compositum, ut sit quidem quando compo-
1051b20 nitur, et non sit si divisum est, sicut album lignum aut incommensurabile diametrum ; nec verum nec falsum similiter amplius existet in illis. Aut sicut nec verum in hiis idem, sicut nec esse, sed hoc quidem verum aliud autem falsum : nec verisimile dicere
1051b25 et dicere verum (non enim idem affirmatio et dictio), et ignorare non verisimile dicere (decipi namque circa quid est non est sed secundum accidens ; similiter autem et circa compositas substantias, non enim est decipi ; et omnes sunt actu, non potentia, generate sunt enim et corrupte sunt, nunc autem ens ipsum non
1051b30 generatur nec corrumpitur, ex aliquo namque generaretur ; — quecumque vero sunt quod esse quid et actu, circa ea non est

---

E(A^b*TJ*) 4 et² (*ut vid. Al.*)] **om.* 7 contingit²] **om.* (8 ut] *om.*) (13 nec²] καὶ) 14 verum (A^b)] + ἓν *sicut²] οὕτως 15 (sed] + ἔστι) aliud autem (τὸ δὲ *recc. secundum Ross et fort. Al.*)] ἢ (*nec] τὸ μὲν) 16 et dictio (καὶ φάσις *cett.*)] *om. E*¹ 22 *non (? μὴ)] δὴ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 es albus *TaKo* : [*Sc*] : *om. cett.* sed] et *Ko* : [*Sc*] 2 alia] illa *Ko* componuntur + componitur Bg^1*VuCn* impos *BgVuCn* 3 impossibile *Vu* : impos *BgCn* 4 et² **om. Ta*¹*LlScWsKo* est *om. Ta*¹*LlScWsKoCn* 5 non² *om. Ta*¹*Px*²*VuCn* plura] palam *Ta*¹ 6 sunt] fit (*an recte* ?) *Ws*²*Bg*² vera et falsa *tr. Ko* 7 et contingit **om.* (*an recte* ?) *BgVuCn* 7-8 esse falsam *tr.* (*an recte* ?) *TaScWsPxKo* 8 habet *TaScWsPxKoBg* fit] sic *ScWs* 9 falsa et (vel *Ll*) vera² *tr. TaLlSc WsPx* 10 composita *Sc* : impossibilia *Ko* quid] -dem *TaVu* aut + quid *Ta*¹*Ko* 11 est enim *tr. Sc* 12 et + si *BgVuCn* sit] sic *Ws* : sicut *Ko* si] quando *Ko* : non *Ws* lignum] signum *Sc* 13 similiter + autem Bg^1*VuCn* amplius] alii plus Ll^1 14 existit *WsVu*,(?)*Cn* sicut¹] sic *Bg* : sit *Cn* sicut²] *an* sic *scrib.* ? 15 aliud] illud *Sc* nec] *an* sed *scrib.* ? verisimile] verum inde similiter *Ll* 16 dictio] diffinitio *Ll* : divisio *PxBg*¹*Vu* : negatio *Sc* 17 est¹ *om. Ta* 18 autem et *scr.* : autem *LlSc WsPxKo* : et *TaBgVuCn* 19 est *om. Ll* actu + et *Ll* 22 vero] *non (*an recte* ?) *TaScWsPxKoBg*¹*VuCn*

decipi sed aut intelligere aut non ; verum quid est queritur de eis, si talia sunt aut non). Esse vero ut verum et non esse ut falsum, unum quidem est, si componitur, verum, si vero non componitur, falsum ; et unum vero, si ens, sic est, si vero non ita, non est ; et verum intelligere ea ; falsum vero non est, nec deceptio nec ignorantia nec qualis cecitas ; nam cecitas est, ut si intelligibile omnino non habet aliquis. Palam etiam et quia de immobilibus non est deceptio secundum quando, si quis suscipiat immobilia. Ut trigonum, si non permutari putat, non opinabitur quandoque duos rectos habere quandoque non (permutaretur enim), sed aliquid quidem, aliquid vero non, ut parem numerum primum esse nullum, aut aliquos quidem et aliquos non ; numero vero preter unum nec hoc ; non enim sunt aliqua quidem, aliqua vero non putabit ; sed verum dicet aut mentietur, semper sic se habente. 1051b35 1052a1 1052a5 1052a10

E(A^bTJ) (6 *nec[1]] ἀλλὰ) 13 preter] περὶ (14 mentietur] + ὡς)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 verum — non[1] (2) *om. Px*[1]*Vu* est *om. Ta*[1] 2 ut[1]] et *Ll* 4 si ens] sciens *WsPx* sic] sicut *Ko* : si *Ws*,(?)*Ta*[1] 5 et + non *Ws* 6 nec[1]] *an* sed *scrib.* ? nam cecitas *om. WsKo* 7 et quia de] quod (+ et *s. add.*) inde (+ de *s. add.*) *Ll* im- *om. LlKo*[1] 8 secundum *Ws*[2]*Bg*[2] : sed *cett.* quandoque *TaLlScWs*[1]*Ko* 9 ut] et *Ll* 11 enim + non *Ll* sed *Bg*[2] : si *cett.* 12 nullum esse *tr. BgVuCn* 14 putabitur *Ta* dicit *LlKo* 15 se *post* habente *VuCn* : *om. KoBg*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER DECIMUS⟩

1052a15 [1] Unum quia multis modis dicitur, in divisis de quotiens dictum est prius ; multipliciter vero dicto capitales modi sunt quatuor primorum et secundum se dictorum unum sed non secundum accidens. Continuum autem aut simpliciter aut maxime
1052a20 natura et non copulatione nec ligatione (et horum magis unum et prius cuius indivisibilior motus est et magis simplex) ; amplius tale et magis totum et habens aliquam formam et speciem, et maxime si quid natura est tale et non vi, ut quecumque visco aut
1052a25 gumpho aut coniunctione, sed habet in se causam suam ut sit continuum. Tale vero si sit motus unus et indivisibilis loco et tempore. Quare palam est, si quid natura motus habet principium primi primum, ut dico ferentie in circulo ferentium, quia hec prima dimensio una. Alia quidem sic unum aut continuum aut
1052a30 totum, alia vero si ratio una est, talia vero sunt quorum intelligentia una, et alia quorum indivisibilis, indivisibilis vero divisibilis specie aut numero ; numero vero indivisibile singulare, specie noto et scientia, quare unum erit primum et substantiis
1052a35 causa unius. Dicitur ergo unum tot modis, continuum natura et

---

E(A^bTJ) (6 autem] γὰρ) (14 in circulo *ferentium] κυκλοφορίαν) 15 aut[1] (*E*$^2A^b$)] *om.* 17 divisibilis] *ἀδιαιρέτου (19 *et[2]] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : *spatium tit. vac. Cn* : *om. cett.* 5 priorum *Ta*[1]*Bg* 6 aut[1] *om. Sc* aut[2] *om. Ll* 7 eorum *BgVuCn* 8 simpliciter *WsKoVuCn* 10 natura] natum *Ws* 11 sc] esse *Sc* 12 si *om. BgVuCn* 13 quid] quidem (+ natus *Sc*) *ScKo* 14 primi] -mum *TaLlKo* : *om. ScWsPx*[1] dico *om. Ll* ferentie] circumferentie *TaBgCn* : *om. Vu* ferentium] *an* -am *scrib.* ? hec] hic *Vu* : hoc *vel* hec *TaScPx* 15 aut[2]] ut *TaScWs* 16 alie *LlScWsKoBgVuCn*[2] : ali / *Cn*[1] sicut *Ll* intellectia [*sic*] *BgCn* : intellecta *Vu* 17 vero] non *Ta*[2] divisibilis] et divisibilis *LlScWs* : *indivisibilis (*an recte* ?) *Px*[2]*Bg*[2]**g** 18 vero] *an* ergo *scrib.* ? 19 noto *Sc* : -a *LlKo* : -e *cett.* et[2] **om.* (*an recte* ?) *Cn*[1] : *an* que *scrib.* ?

totum, et singulare et universale, omnia vero ea unum indivisibile esse, horum quidem motum illorum autem rationem. 1052b1

Oportet enim intelligere, quia non similiter dicendum que unum dicuntur, et quid est unum esse et que eius est ratio. Dicitur enim tot modis, et unumquodque unum erit horum, cui inest horum 1052b5 aliquis modorum ; unum vero esse quando horum alicui inerit, quandoque alii, quod magis propinquum nomini est, potestate vero illa, sicut de elemento et causa si eget dicere et in rebus determinantem et nominis terminum reddentem. Est enim ut elementum ignis (est et forsan secundum se infinitum aut aliquid 1052b10 aliud tale), est ut non ; non enim idem ignis et elementum esse, sed ut re et natura ignis elementum, nomen vero significat ei accidere, quia est aliquid ex hoc ut primo quod insit. Sic et in 1052b15 causa et uno et talibus omnibus, propter quod et unum esse indivisibile est esse, quod est hoc enti et inseparabili aut loco aut specie aut mente, aut toto et determinato. Maxime veio metrum esse primum cuiuslibet generis et maxime proprie quantitatis ; hinc enim ad alia venit. Metrum etenim est quo quantitas cognoscitur ; cognoscitur vero aut uno aut numero quantitas, et numerus omnis uno, quare omnis quantitas cognoscitur in quantum quantitas uno, et quo primo cognoscitur, hoc idem unum ; quapropter unum numeri principium aut numerus. Hinc autem et in aliis dicitur metrum quo primo unumquodque cognoscitur, 1052b25 et metrum cuiuslibet unum, in longo, in lato, in profundo, in

---

E(A^bTJ) 2 autem] + τὴν νόησιν ἢ (3 *enim] δὲ) 4 enim] + ἓν 12 re (? πράγματι)]*πρᾶγμά τι nomen (*cett.*)] + ὅλον significat] + τοδὶ 19 quantitas] + ᾗ ποσόν 22 aut (ἢ)] *ᾗ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 vero] ergo *Sc* 2 autem] aut *Sc* 3 enim] *an* autem *scrib.* ? similiter Bg^2 : simpliciter *cett.* que] quod *Bg VuCn* 4 dicuntur] -itur *BgVuCn* unum + non *ScWs* 5 cui inest horum *om. BgVuCn* 6 vero esse *scr.* : vere esse *VuCn* : nec esse *ScPxKo* : necesse *Ta*^{1} *Ll* : /// esse Ws^1Bg^1 : esse *Ta*^{2} : autem esse Ws^2Bg^2**g** quando + -que (*an recte* ?) Ws^2Bg^2 inerit] dent [*sic*] *Sc* 9 est *scr.* : *om. Ko* : et *cett.* 11 est *om. LlSc* ut] aut *Ll* 12 sed] s. [*sic*] *Sc* : secundum *Ws* *res *Ll* ignis + est et *Ll* : + et *Ta* : + sed *WsKo* : sed *Sc* ei *om. Sc* 13 prime (+ potentie *Ta*) *TaVuCn* : // Bg^1 14 et^1 + in *LlScWsKo* 15 hoc enti] habenti *Sc* 16 metrum] motus *Vu* 17 primum + vero Bg^1Cn 18 hinc] homo *Sc* : habere *Ko* alia] ea Bg^1VuCn cognoscitur] -eretur *Sc* 19 vero] enim *TaWs* quantitas *om. Ll* 20 quare] quia *Ta* : [*WsKoCn*^{1}] 21 uno] vero Bg^1VuCn et] ex *Ws* 22 aut] *secundum quod Ws^2**g** : /// Ws^1 hinc] hoc *TaScPxKoBg*^{1}*VuCn* : /// Ws^1 autem *om. Ll* 24 longo + et *BgVuCn*

gravitate, in velocitate (nam gravitas et velocitas commune in
contrariis ; duplex enim eorum utrumque, ut grave quod est
1052b30 quantumcumque habens motum et quod est habens excedentiam
motus, et velocitatem et quantumcumque motum habens et
excedentiam motus ; est enim velocitas quedam et tarditas et
gravitas levioris). Hiis in omnibus metrum et principium unum
quid indivisibile, quoniam et in lineis utuntur quasi athomo
pedali. Ubique namque metrum unum quid querunt et indivisi-
1052b35 bile ; hoc autem simplex aut quali aut quanto. Ubicumque igitur
videtur non esse auferendum aut addendum, hoc est certum
1053a1 metrum (quapropter numeri certissimum ; unitatem enim ponunt
semper indivisibile) ; in aliis vero imitantur tale ; nam a stadio
et talento et semper maiore obliviscetur forsan et additum quid
1053a5 et ablatum magis quam a minore ; quare a quo primo secundum
sensum non contingit, hoc omnes faciunt metrum et humidi et
sicci et gravis et dimensionis ; et tunc putant cognoscere quantum,
quando cognoscunt per hoc metrum. Et motum simplici motu
1053a10 et velocissimo (parvissimum enim habet hic tempus) ; quapropter
in astrologia tale est principium et metrum (motum enim equalem
supponunt et velocissimum qui est celi, ad quem alios iudicant),
et in musica discrimen, quia minimum, et in voce elementum.
Et ea omnia unum ita, non ut commune quid unum sed sicut
dictum est.

1053a15 At non semper numero unum metrum, verum aliquando plura,
ut discrimina duo, duo non secundum auditum sed in sermonibus,

---

E(A^b*TJ*) (3 motum ... motus (4)] ῥοπὴν ... ῥοπῆς) (5 tarditas] *τοῦ βραδέος) 7 indivisibile (*cett.*)] διαιρετόν E^1 11 numeri (A^b)] τοὺς ἀριθμοὺς (15-16 *humidi ... sicci] ὑγρῶν ... ξηρῶν) 19 tale (+ μὲν A^b)] + ἓν (22 unum[1]] + τι) 25 duo[2]] *αἱ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 3 quamcumque Ta^1 : quod- *Ko* motum + vel motum Bg^1 : + vel mutum *Cn* 4 quantum Ta^1 : quecumque *Ko* : [*Vu*] motum] -us Ta^1Ko 5 *tarditatis (*an recte* ?) Cn^2 : -dita / / Cn^1 : tardioris (*an recte* ?) *Ll* : *tardi Bg^2**g** 6 primum *Ta* 8 ubi Ta^1Sc quid] -quodque Ta^1Ko querit (*post* metrum *Ko*) *PxKoVu* 10 esse non *tr. BgVuCn* addicendum *BgVu* : -duc- *Cn* : addunt *Ws* 12 tadio [*sic*] *Sc* : studio *Vu* 13 obliviscitur *ScWs* 14-15 sensum secundum *tr.* Ta^1 15-16 humidi ... sicci *VuCn* : -dum ... -cum *cett.* : *an* -dorum ... -corum *scrib.* ? 17 quando] non $VuCn^1$ cognoscant *Vu* : -it *Ws* : -ere *Ko* 18 hic Bg^2 : hiis *cett.* 21 discrimen + est *BgVuCn* 22 et] ut *Px* ita unum *tr. TaLlWsKo* non ut Bg^2Cn^2 : non *Ll* : novum *ScPx* : nomen (?) Ta^2Ko : non autem Ws^2 : novit *Vu* : non / / / $Ta^1Ws^1Bg^1Cn^1$ quid] quidem *Ll* 24 at + vero *Ll* : aut Ta^1Ko^1 non] vero *Vu* verum] unum Ta^2 : / Ta^1 : *om.* Ws^1Ko : sed Ws^2**g** 25 duo **semel om.* (*an recte* ?) *Ws*

et voces plures quibus mensuramus, et dimensuratio duobus mensuratur et latus, et dimensiones omnes. Sic autem metrum omnium unum, quia cognoscimus ex quibus est substantia dividentes aut secundum quantitatem aut secundum speciem. Et 1053a20
ideo unum indivisibile, quia quod primum est in singulis indivisibile. Non similiter autem omne et indivisibile, ut pes, unitas, sed hoc quidem omnino, illud vero indivisibilia ad sensum voluit, sicut dictum est ; nam forsan omne continuum est divisibile. Semperque cognatum est metrum ; dimensionis enim dimensio, 1053a25
et unaqueque longitudo longitudinis, latitudo latitudinis, vox vocis, gravitas gravitatis, unitatum unitas. Sic enim oportet accipere, sed non quia numerorum numerus, et quod oportet similiter ; sed non similiter digni, verum ut unitatum unitates dignantur metrum et non unitatem ; numerus autem pluralitas 1053a30
unitatum est. Et scientiam metrum rerum dicimus et sensum propter idem, quia cognoscimus quod mensurat magis quam mensuratum. Sed accidit nobis veluti si alio nos mensurante cognoscimus quanti sumus cum cubitum in tantum nobis superpo- 1053a35
nimus. Protagoras vero hominem omnium ait esse metrum, sicut scientem dicens aut sentientem ; hos autem quia habent hic 1053b1
quidem sensum ille vero scientiam, que dicimus esse metra subiectorum. Nichil dicentes superhabundans videntur aliquid dicere. Quia ergo unum esse maxime est secundum nomen, quod deter-

---

E(A^bTJ) 4 et (JE^2)] *om.* 6 (et] *om.*) pes] + *καὶ 7 indivisibilia] εἰς ἀδιαίρετα (9 dimensionis] μεγεθῶν) 12 et quod oportet] καίτοι ἔδει εἰ 13 digni (ἄξιοι)] *ἀξιοῖ ut] + εἰ 16-17 quod mensurat magis quam mensuratum] τι αὐταῖς ἐπεὶ μετροῦνται μᾶλλον ἢ μετροῦσιν 19 sicut] + ἂν εἰ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 duabus *Sc* 5 in *om. TaLlWsPx*^{1}*Ko* 6 pes + *et (*an recte* ?) *WsCn* 7 hoc *om. TaBgCn*^{1} volunt *TaSc* 9 -que] quia *Ll* : quod *ScKo* : *om. Ws* enim *LlBg*^{2} : eius *cett.* 11 pergravitas *TaScPxKoBg*^{1}*Cn*^{1} gravitatis + et *PxBgVuCn* : per- *TaSc* 12 quod] quia *BgVuCn* : *om. Ws* 13 sed] si *LlKo* digni verum ut (et *Sc*) *TaSc* : *dignatur (*an recte* ?) verum ut *Ll* : dignificant ut (sed ac Bg^2***g***) $Ws^2Px^2Bg^2$: digni ///// ut $Ws^1Px^1Bg^1$: dig^t (?) ut *Ko* : dignitatum *Vu* : dignum *Cn* 14 metrum *om. Ta*^{1} 15 scientia *TaScWsPxBg*^{1}*VuCn* 16 idem] id *Ll* magis *ante* quod *Ll* 17 mensurante] -em *ScKo* : mensurabile *Cn* 18 sumus] scimus *Ta*^{1}*Cn* : simus *Ta*^{2} in] unum *LlWs* tant-] quant- *BgVuCn* supponimus *TaPxBgVuCn* 19 Protagoras *Ll*^{1} : Pitagoras *vel* Pitha- *cett.* homini (?) *VuCn* : -um *Px*^{1} : hom /// *Bg*^{1} 20 dicimus *LlScKo*,(?)*Ta*^{1} hos] hoc *Ta* qui *Sc* 21 quidem] quod *Ta*^{2}*Sc* : quoniam *Ll* 22 videtur *TaScKo* aliquod *TaPxBg*^{1}*Cn* : -quo *Ko* 23 est *ante* maxime *Vu* : *om. WsBg*^{1}*Cn*^{1} determinat Px^2*VuCn*,(?)*Bg*^{1}

1053b5 minant, metrum quoddam, et maxime proprium quantitatis, deinde qualitatis, palam ; erit autem tale hoc quidem, quodsi est indivisibile secundum quantitatem, illud autem secundum qualitatem ; unde indivisibile est unum aut simpliciter aut in quantum unum.

[2] Secundum substantiam vero et naturam querendum est
1053b10 utrum se habeat, quemadmodum in questionibus tractavimus quod unum est et quomodo oportet de eo loqui, utrum quasi substantia aliqua existente eiusdem unius, sicut Pythagorici dicunt prius et Plato posterius, aut magis supponitur quedam
1053b15 natura et quomodo oportet notabilius dici et magis sicut qui de natura ; illorum enim alius amorem esse dixit unum, alius aerem, alius infinitum. Si nullum universalium esse substantiam est possibile, tamquam in sermonibus de substantia et de ente dictum est, nec hoc idem substantiam ut unum quid preter multa possibile
1053b20 est esse (commune namque) sed secundum predicationem solum, palam sicut nec unum ; nam ens et unum universaliter predicantur maxime de omnibus. Quare nec genera nature quedam et substantie separabiles sunt ab aliis, nec unum genus contingit esse propter easdem causas propter quas nec ens nec substantiam.
1053b25 Amplius autem similiter in omnibus necesse est habere ; dicitur autem pariter ens et unum ; ergo quoniam in qualibus est aliud unum et alia natura, et similiter in quantis, palam et totaliter queritur quid est unum, quemadmodum et quid ens, quasi non sit sufficiens quod hoc idem sit eorum natura. Sed et in coloribus
1053b30 est quid color unus, ut album, deinde alia ex hoc et nigro viden-

---

E(*A*^{b}*TJ*) (22-23 *aliud ... *alia] τι ... τις) 23 palam (? δηλονότι)] δῆλον ὅτι (25 eorum] αὐτοῦ) 26 deinde (εἶτα *TJ*)] εἰ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 autem *ante* erit *TaScWs* : *om. Ko* 9 alia *TaScPxVu* 11 qui de] quidam *LlPx*^{2} : quedam *TaScPx*^{1}*Bg*^{1}*VuCn*^{2},(?)*Ws*^{1} : [*Cn*^{1}] 12 naturalium *Ll* esse *post* dixit *ScWsKo* : *om. BgVuCn* unum *om. Ta*^{1} 13 si] sed *Sc* nullus *TaBg*^{1}*Cn* : -ius *Sc* 14 impossibile *Sc* in] de *Sc* : de in *Ws*^{1} : in de *Ll*^{1}*Px*^{1} de^{1} *om. Ll*^{1}*ScWs*^{1} 15 hic *Ll* idem] quidem *TaLlScWsKo* ut + non *Ll* : et *Ta*^{1}*KoBgVuCn* : *om. Ta*^{2} unum *bis scr. Ta*^{1}*Ll* 17 palam + autem *Ta* predicantur] ponuntur *ScWs* 18 quare] quia *ScKo*,(?)*Ws*^{1} 19-21 sunt *post* aliis *et* similiter *post* omnibus *BgVuCn* 22 pariter + et *Ll* qualibus] quolibet *TaLlScPxKo* : -tatibus *Ws*^{2}*Px*^{2}*Bg*^{2}**g** : qu// *Ws*^{1} : [*Vu*] aliud] *-quod (*an recte* ?) *Ws*^{2} : al/ *Ws*^{1} 23 *an* aliqua *scrib.* ? 24 queritur] quare *Vu* : que *Ws* et] est *post* quid *Ll* quasi] quod *TaWs* 25 idem] quidem *Ta*^{1}*LlKo* : id *Cn* 26 quid] quidem *LlKo*

tur genita, nigrum vero privatio albi est ut lucis tenebre ; hoc enim est privatio lucis. Quare si entia essent colores, essent numerus quidam entia, sed quorundam palam quia colorum et unum esse, si est quid unum, ut album. Similiter autem et si melodie 1053b35
5 essentie essent, foret numerus discriminum ; sed non est numerus substantia eorum ; et unum esset quid, non substantia, non unum, sed discrimen. Similiter autem et in sonis elementorum, 1054a1 si essent entia numerus et unum elementum vocale. Et si figura euthygramme, figurarum esset numerus, et unum trigonum.
10 Eadem autem ratio et in aliis generibus, quare si in aliis passio- 1054a5 nibus et qualitatibus et quantitatibus et in motu numeris entibus et uno aliquo in omnibus numerus est quorundam et unum aliquid unum, sed non hoc idem substantia, et in substantiis necesse est similiter se habere ; similiter enim se habet in omnibus.

15 Ergo quia unum in omnibus genere est nature, et nullius hoc 1054a10 idem est natura unum, palam, sed sicut in coloribus color unus queritur unum ipsum, sic in substantia substantia una unum ipsum. Quia vero idem significant unum et ens — sequitur equaliter cathegorias ipsas — et quia non sunt in nulla una, palam (ut neque 1054a15
20 in quid est neque in quale, sed similiter se habent tamquam ens), et non diversum quid adpredicandum 'unus homo' de homine (quemadmodum nec esse preter quid aut quale aut quantum) et 'unum esse' unumquodque esse.

[3] Opponuntur autem unum et multa quibusdam modis, 1054a20
25 quorum uno unum et pluralitas sunt tamquam indivisibile et

---

E(*A*^{b}*TJ*) 2 enim (*Al.*)] δ' 3 quorundam (τινῶν)] τίνων 6 non[1]] οὐ 8 figura (? σχῆμα τὰ *vel* σχήματι)] *σχήματα 10 aliis[2]] *om.* 11 et[1]] + *ἐν 13 idem (αὐτὸ *A*^{b})] αὐτοῦ 15 omnibus] *παντὶ nature (? τῆς φύσεως)] *τις *φύσις (18-19 sequitur ... palam] δῆλον τῷ τε παρακολουθεῖν ...)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 est *om. ScVu* ut] in *Sc* 3 quidem *Ll* 4 esse] *an* esset *scrib.* ? quid] quidem *Ta* melodie + essentia *Sc* 5 est *om. Ll* 6 esse *BgVuCn* quid] quem *Sc* non[1]] ut *BgCn* 7 unum + enim *Ll* 8 si[2]] similiter *Ll* *figure (*an recte* ?) *Llg* 9 entigramine (*vel* enthi-, enthy-) *TaLlWsPxKoBgVu* 11 et[1] + *in (*an recte* ?) *Cn* quantitatibus ... qualitatibus *tr. BgVuCn* numeris] -us *ScWsPx*[2]*KoVuCn* : nu // *Bg*[1] 15 in *LlWs*[2]*Bg*[2] : *om. cett.* *omni (+ *quedam *Ws*[2]***g**) *Ws*[2]*Bg*[2] **g** : //// *Ws*[1] est + et *BgVuCn* *natura (*an recte* ?) *Ws***g** 16 sicut *om. Ta* 17 sic *Ll* : si *Ta*[1] : sicut *cett.* 18 vero + autem *Px*[1] : autem *Ta*[2] : autem vero *ScWs* : autem nec *Ta*[1] idem *post* unum *Ll* : *om. Ko* significat *VuCn*,(?)*Bg*[1] 19 illas *BgVuCn* in *LlBg*[2] : *om. cett.* 20 equale *TaScPxKoCn* 22 preter] propter *BgVuCn* 23 et] sed *Ws* unum] -quodque *Sc* esse[2] *om. Ll*

divisibile ; nam aut divisum aut divisibile plurale quid dicitur, indivisibile vero aut non divisum unum. Quoniam ergo hee contrapositiones quatuor modis dicuntur, et horum secundum priva-
1054a25 tionem dicitur alterum, contraria erunt et neque ut contradictiones neque ut ad aliquid dicta. Dicitur autem ex contrario et ostenditur unum, ex divisibili indivisibile, propter magis sensibile pluralitatem esse et divisibile quam indivisibile, quare ratione
1054a30 prius pluralitas indivisibili secundum sensum. Est autem unius quidem, sicut et in divisione contrariorum descripsimus, idem et simile et equale, pluralitatis vero diversum et dissimile et inequale. Dicto vero eodem multipliciter, uno quidem modo secundum numerum quia dicimus aliquando idem, hoc autem si ratione
1054a35 et numero unum, ut tu tecum specie quoque et materia unum ;
1054b1 amplius autem si ratio prime substantie est una, ut equales linee eedem recte, et equalia isigonia trigonia, etiam plura ; sed in hiis equalitas unio. Similia vero et secundum speciem ea sunt, si non eadem simpliciter entia, nec secundum substantiam indifferentia
1054b5 substantia, ut maius minori simile, et inequales recte ; hee namque similes quidem, eedem vero simpliciter non. Alia, si eandem speciem habent, in quibus magis et minus fuerit, nec magis sunt nec
1054b10 minus. Alia, si sit eadem passio in specie, ut album, magis et minus, similia dicunt esse, quia una species eorum. Alia, si plura habent

---

E(A^b*TJ*) (3 dicuntur] *om.*) 4 contradictiones] ἀντίφασις 12 quia (? ὅτι)] *ὃ : *om.* A^b idem (A^b)] αὐτό hoc (A^b)] τὸ 13 unum[1]] + ἢ 15 trigonia] τετράγωνα 16 et secundum speciem ea (ταῦτα) sunt] κατὰ τὸ εἶδος ταὐτὰ ἢ *ante* ὥσπερ (18) 18 substantia] *ὑποκειμένην maius] + τετράγωνον 21 in] καὶ ἓν

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 divisum + unum *Ll* plura Ta^1Ws quid] -dem *ScKoCn* 2-3 contra quatuor positiones *ScWs* 3 horum + unum *Ll* 5 ad *om.* Ta^1Px^1Vu dicuntur *Sc* ex] e- *ScVu* 6 divisibili] indi- $ScWs^1Px^1KoBg^1$ 8 unus $Ta^1LlScWsPx$ 9 quidam *Sc* et[1] *om.* *WsVuCn* conscripsimus *Ws* 10 pluralitas *Sc* et[2] *om.* *BgCn* : [*WsVu*] inequale + dicimus *Ta* 11 eadem *post* multipliciter *Ll* 12 quia] *quod (*an recte* ?) *Cn* : quando *Px* dicimus] domus $TaScCn^1$: d//mus Ws^1Bg^1 : d// Px^1 13 unum[1]] idem Ta^1Ko ut] non *Sc* : *om.* Bg^1VuCn quoque] vero *Ll* 14 si $LlBg^2Cn^2$: ri (?) Px^1 : *om. cett.* una *hoc loco* Px^2 Bg^2VuCn^2 : *ante* prime *Ll* : *om. cett.* 15 heedem $TaBgVuCn$: eodem *post* recte *Ko* et] ut Bg^1VuCn isigonia] trigo- *Ll* : + et Ta^1 etiam *om.* Ta^1 16 uno $BgCn^1$ et + non *Sc* 18 substantia] *subiectam (*an recte* ?) Bg^2**g** : ///// Bg^1 similie *Ll* : -iter *Ko* 19 eedem] hee- *LlKoVu* si] secundum *Sc* 20 magis[1]] maius *LlKo* fuerit (fiunt *Sc*) — minus[2] (21) *om.* Ta^1 sunt — magis (21) *om.* *Ws* : [Ta^1] 21 sint $ScPx^1Cn$: sunt Bg^1Ko : [Ta^1Ws] 22 alias $Ta^1ScWs^1PxKo^1BgCn$ si *om.* $TaScWs^1PxKoCn^1$

ea aut altera, aut simpliciter aut prochira, ut stagnum argento aut auro ignis aut croceo rubeum aut colerico ignis. Quare palam quia diversum et dissimile multipliciter dicitur. Et aliud quidem oppo- 1054b15
site et idem, quapropter omne ad omne aut idem aut aliud; aliud vero, si non et materia et ratio una, quapropter et tu propinquis diversus ; aliud vero idem, ut que sunt in mathematicis. Ergo diversum aut idem ideo omne ad omne dicitur, quecumque dicuntur et ens et unum ; non enim contradictio quedam eiusdem, 1054b20
quapropter non dicitur in non entibus omnibus (non idem vero dicitur), in entibus vero omnibus ; aut enim unum aut non unum aptum natum et ens et unum. Ergo diversum et idem ita opponuntur, differentia vero et diversitas aliud. Diversum enim a quo est diversum non necesse alicui esse diversum, omne namque aut 1054b25
diversum aut idem quodcumque est ens ; differens vero ab aliquo alicui est differens, quare necesse idem aliquid esse a quo differunt. Hoc autem idem est genere aut specie ; omne namque differens aut differt genere aut specie, genere quidem quorum non est communis materia nec generatio ad invicem, ut quecumque alia figura cathegorie, specie vero quorum idem genus est (dicitur 1054b30
autem genus secundum quod ambo idem dicuntur secundum substantiam differentia). Contraria vero differentia esse, et contrarietas differentia quedam. Quia vero bene hoc supponimus, palam ex inductione ; omnia namque differentia videntur eadem, non solum diversa sed alia genere diversa, alia in eadem coelementatione cathegorie, quare in eodem genere eadem specie. Determi- 1055a1
natum est autem in aliis, que sunt genere eadem aut diversa.

E(A^bTJ) 1 ea ($\tau\alpha\hat{\upsilon}\tau\alpha$)] $\tau\alpha\grave{\upsilon}\tau\grave{\alpha}$ 2 ignis aut (*J*, *fecit E*)] $\pi\upsilon\rho\grave{\iota}$ $\mathring{\eta}$ croceo] $\xi\alpha\nu\theta\grave{o}\nu$ $\kappa\alpha\grave{\iota}$ aut colerico ignis] *om.* 5 et tu propinquis] $\sigma\grave{\upsilon}$ $\kappa\alpha\grave{\iota}$ *$\acute{o}$ $\pi\lambda\eta\sigma\acute{\iota}o\nu$ 6 idem (? $\tau\alpha\grave{\upsilon}\tau\grave{o}$)] $\tau\rho\acute{\iota}\tau o\nu$ 8 ens ... unum] *tr.* quedam ($\tau\iota\varsigma$)] $\grave{\varepsilon}\sigma\tau\iota$ 9 omnibus] *om.* 12 diversum enim] + $\kappa\alpha\grave{\iota}$ (16 genere ... specie] $\gamma\acute{\varepsilon}\nu o\varsigma$ ... $\varepsilon\mathring{\iota}\delta o\varsigma$) 18 quecumque] $\mathring{o}\sigma\omega\nu$ (24 diversa[1]] + $\mathring{o}\nu\tau\alpha$)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 stannum (*an recte* ?) Ws^2,(?)Ll^1Bg^2: stanum Ws^1 : stamum *ScCn* : ? Bg^1 2 quare] quia *Sc* 3 dissimile] divisibile *TaLlScPx*^{1}*Ko* : di///// $Ws^1Bg^1Cn^1$ 4 et] ad *LlBg*^{2} 5 *propinquus *KoBg*^{2} 6 vero] non *TaLlScWsPxKo* 7 omne ... omne] esse ... esse *Vu* 8 et[1]] ut *Px*^{2}*BgVuCn* : ad *Ko* 9 vero] non *TaScKo* : ut *Px* : sed Ws^2 : // Ws^1 : *om. LlVu* 10 dicitur *om. Ll* 11 et[1]] est *PxBgVuCn* : sed *Ko*^{1} et[2] *om. Ta* 13 omne] esse Bg^1*VuCn* 15 alicui] -quo *LlWsPx*^{2}Bg^2**g** : -cuius *Ko*^{2} differunt *KoBg*^{2} : differant *VuCn* : -ert *Ws* : -erat *cett.* 16 est + aut *BgVuCn* 19 est genus *transp. TaLlScWsKo***g** 22 bene *post* hoc *TaScWsKo***g** : *post* supponimus *Ll* 25 eadem + substantia *Px*^{2}*BgVuCn* 26 autem *ante* est *Ta WsKoVu* : *post* aliis *Ll* sunt + in Bg^1*VuCn*

[4] Sed quoniam differre contingunt ab invicem differentia plus
1055a5 et minus, est aliqua maxima differentia, quam dicimus contrarietatem. Quia vero maxima est differentia, palam ex inductione. Genere namque differentia non habent viam ad invicem, sed distant magis, non convenientia ; differentibus specie generationes ex contrariis sunt ut ultimis, ultimorum vero distantia
1055a10 maxima est, quare et que est maxime contrariorum. Sed maxima in unoquoque genere est finalis. Maximum enim quid cuius non est yperbole, et finale extra quod non est amplius aliquid habere possibile ; finem enim habet finalis differentia (sicut alia finem habere dicuntur finalia), sed nichil extra finem ; ultimum enim
1055a15 in omni et complementum, quare nichil extra finem, nec eget aliquo quod finale est. Ergo quia contrarietas est differentia finalis, ex hiis palam ; multipliciter autem dictis contrariis, sequetur quod finaliter est ita ut si esse contraria insit eis. Et hiis
1055a20 entibus palam quia non contingit uni plura contraria esse (nec enim ultimo ulterius est aliquid, nec distantie uni plura sunt ultima), totaliter autem si est contrarietas, differentia vero duorum, unde et finalis. Necesse et alios terminos esse veros contra-
1055a25 riorum. Et enim plurimum differt finalis differentia (genere namque differentia non est exterius accipere specie ; ostensum est enim quia ad que sunt extra genus non est differentia, horum que est maxima), et in eodem genere plurimum differentia contraria sunt (maxima namque differentia horum est finalis), et in
1055a30 eodem susceptibili plurimum differentia (eadem enim materia

---

E(A^b*TJ*) (2 dicimus] λέγω) 7 maxime] *om.* 8 quid (? τι)] τε (9 amplius] *om.*) (10-11 finem habere (? τὸ τέλος ἔχειν)] τῷ τέλος ἔχειν) 17 sunt] δυοῖν 18 autem (δὲ A^b)] τε *contrarietas] + διαφορά 21 accipere] + καὶ (23 que est] δ' αὕτη)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 differre] -erentie *TaWsPxKoBgCn*^{1} ad *LlScKoCn* 2 alia *TaScWsPxKo* : autem *BgVuCn* 4 ad *Ko* : *om. cett.* 5 non] nisi *Px*^{2}*BgVuCn* : in- *Ko* generationes + vero (*an recte* ?) *Ll*(***g***) 6 contrariis + vero *TaScWs*(***g***) : + non *Ko* ut *scr.* : *om. LlPx*^{1} : in *cett.* ultimorum *Ws*^{2}*Bg*^{2} : universalior *cett.* distantia *om. LlScWsPx*^{1}*Ko* 7 maxima^2] -e *KoCn* : -um *Vu* 9 aliquod *Sc* : quid *Px* : *om. Ll* : [*Ws*] 12 nec] non *BgVuCn* 15 esse] est *Bg*^{1}*VuCn* : -et *Ta*^{1} 16 plura uni *tr. TaLlSc WsKog* 17 distantia *Ll* 18 *an* differentia *bis scrib.* ? 19 unde *Bg*^{2} : unum *cett.* necesse *om. Ll*^{1} 21 differentia] -am *TaScWsKoBg* specie *om. Px*^{2}*VuCn* 22 ad] ea *Ws* 23 est *om. VuCn* 25 plurimum + sunt *Ta* enim + est *Ta*^{2}*LlScWsPx* ; est *Ta*^{1} 25-**193**.1 contrariis materia *tr. Ta*

contrariis) et que sunt sub eadem potentia plurimum sunt differentia ⟨... differentia⟩.

Prima vero contrarietas habitus et privatio est ; sed non omnis privatio (multipliciter enim dicitur privatio), sed que est finalis. 1055a35
Et alia contraria secundum ea dicentur, hec quidem per habere illa vero per facere aut poetica esse, alia per defectum esse et mutationem horum et aliorum contrariorum. Si vero opponuntur contradictio et privatio et contrarietas et ad aliquid, horum quo- 1055b1
que primum contradictio, ⟨...⟩ et contradictoria palam. Privatio vero contradictio quedam est ; si enim impossibile non habere, aut quod aptum natum est habere non habet, privatum est aut 1055b5
totaliter aut modo quodam determinatum est (multipliciter enim iam hoc dicimus, sicut predictum est a nobis in aliis), ergo privatio quedam est contradictio, aut impotentia determinata aut concepta cum susceptibili ; quapropter contradictionis non est medium, sed privationis est ; equale namque aut non equale 1055b10
omne, equale vero aut inequale non omne, nisi solum in susceptibili equalitatis. Quodsi generationes in materia ex contrariis, fiuntque aut ex specie et ex speciei habitu aut privatione aliqua alicuius speciei et forme, palam quia contrarietas privatio quedam si est omnis, privatio vero non omnibus forsan contrarietas 1055b15
(causa vero quia multipliciter contingit privari privatum) ; ex

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 *differentia] + *καὶ γὰρ — διαφορὰ μεγίστη* (55a31-33)) 6-7 defectum ... mutationem] *λήψεις ... ἀποβολαὶ* (7 et] *ἢ*) 9 *contradictio] + *ἀντιφάσεως — ἀντίφασις* (55b1-3) (*contradictoria] *τἀναντία*) 10 si (*εἰ*)] *ἤ* *non] *ὅλως* (13 predictum est (? *διείρηται*)] *διῄρηται*) 16 sed] + *τινος* 18 in] **om.* 19 *ex (*post* aut²) (*A*^{b})] *om.* 20 alicuius] *τοῦ* 20-21 quedam si] *tr.* 21 *omnibus] *πᾶσα*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 sunt² *ante* plurimum *TaLlWsKo* : enim *Sc* 2 ⟨... differentia⟩] *lacuna in latina traditione orta esse videtur* 3 privatio ... habitus *tr. Ll* est *ante* habitus *BgVuCn* 4 sed] et *Ws* 5 secundum] sed *Ll* dicuntur *ScWsKo* : -etur *Cn* 6 per dcfectum] per deperf- *Ta* : de perf- *LlWsKo*,(?)*Bg*¹ : deperfectivum *PxVuCn* : per acceptiones *Bg*²***g*** 7 contrariorum + oppositis *Ll* 8 quoque] autem *Bg*²***g*** : *om. Bg*¹*VuCn* 9 ⟨...⟩] *an quaedam in latina traditione exciderunt ?* *an* contraria *scrib. ?* 10 non] *an* omnino *scrib. ?* 12 -dam *om. TaLlScPx* 13 pre- *om. BgVuCn* 15 cum] omni *Sc* susceptibili] sensi- *VuCn* : sensu *Bg* 16 namque *LlWs* : vero *Bg****g*** : nam (*ante* equale¹ *Px*²*VuCn*) *cett.* 17 aut *LlKo* : et *cett.* 18 quod-] et *Ll* -si generationes] significationes (?) *TaScWsPxBg* : significantes *Ko* in **om. ScWsPxKoBg* 19 -que] que *Ta*¹*VuCn*,(?)*Bg*¹ : quod *LlScWsKo* ex¹] a *Vu* : *om. Ta* ex² *om. KoVu* aut² + *ex *Px* : et *Ta* 20 quedam + est *Sc* 21 vero *om. ScKo* : [*Ws*] non + in *Sc* omnibus] *an* omnis *scrib. ?* forsan + non *Bg*¹*VuCn*

quibus enim mutationes ultimorum, contraria ea fiunt. Palam autem et per inductionem. Omnis enim contrarietas habet privationem alterum contrariorum, sed non similiter omnium ; nam
1055b20 inequalitas equalitatis et dissimilitudo similitudinis et malitia virtutis, differt autem ut dictum est ; aliud enim si est solum privatum, aliud si est aliquando aut in aliquo, aut in etate aliqua aut proprio aut omni ; quapropter horum quidem est medium, et est neque bonus homo neque malus, aliorum vero non est,
1055b25 sed necesse est aut parem aut imparem. Amplius alia habent suppositum diffinitum, alia non. Quare palam quia semper alterum dicitur in contrariis secundum privationem ; sufficiunt autem sive prima sive genera contrariorum, aut unum et multa ; alia namque ad ea referuntur.

1055b30 [5] Quoniam vero unum uni contrarium est, dubitabit aliquis quomodo opponuntur unum et multa, et equale magno et parvo. 'Utrum' semper in contrapositione dicimus, ut utrum album aut nigrum, et utrum album aut non album (utrum vero homo aut
1055b35 album non dicimus, nisi ex suppositione querentes, utrum venit Cleon aut Socrates — sed non secundum necessitatem est hoc in aliquo genere ; verum hoc inde venit ; nam opposita sola non contingit simul existere, quo hic utitur in : quis eorum venit ?
1056a1 Si enim simul contigisset, derisio foret interrogatio ; si vero, et ita similiter incidet in contrapositionem, in unum aut multa, ut

---

E(A^bTJ) (1 fiunt] *om.*) 3 alterum (A^b)] θατέρου (omnium] πάντα) 6 *aut²] οἷον (7 omni] πάντῃ) 9 (est] εἶναι) parem ... imparem] *tr.* 12 sive²(? κἂν)] καὶ *aut] οἷον 16 utrum] + γὰρ dicimus (*cett.*)] λεγόμενον E^1 (18 querentes] καὶ ζητοῦντες οἷον) 19 secundum necessitatem (E γρ.)] ἀνάγκη 23 similiter (*cett.*)] ὅμως

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 contraria + enim *BgVuCn* 4 equalitatis] quali- Ta^1ScBg^1Cn similitudinis] dis- *ScWs* malitia] in alia Ta^1 5 est¹ *om. Ta* 6 si est Bg^2 : diē *Sc* : diem *Ko* : die *PxVuCn* : dicere *TaLlWs* : ////// Bg^1 aliquando] aliud *WsKo* aut²] *an* ut *scrib.* ? 7 omni] communi $VuCn^2$: *om.* Cn^1 quapropter + eam *BgCn* 8 malus + homo *Ko* : in aliis Ta^1Vu 10 superpositum *TaScWs* quare] quia *VuCn* 11 autem + sive principia *Ll* 12 aut] sint *Ll* : *om. Ko* : *an* ut *scrib.* ? et] aut *Sc* 13 namque] manet *Ta* referrimur (?) *Ko* : rest'eruntur *Ta* 14 est *om. LlKo* 16 contrapositionem *Sc* : oppositione $Ws^2Bg^2\mathbf{g}$: ///// Ws^1Bg^1 ut] et *ScCn* : *om. Ko* 17 utrum¹ — aut¹ *om. Sc* aut¹ *Ll* : [*Sc*] : et *cett.* aut²] et *Ta* 19 Socrates] so *BgVuCn* est *om. Sc* hoc] hic (?) *Ll* 20 inde] idem *LlPx²VuCn* 21 hic] hoc *Ta* : *om. Cn* in] ut *Ll* : *om.* Ws^2Ko eorum quis *tr. Ll* 22 vera *Bg*,(?) *Cn* 23 similiter + et *Sc* incident *ScKo* : -unt *PxVuCn* : -eret (?) *TaWs* compositionem Ta^1 multa] ultima (?) *Ll*

utrum utrique venerunt aut alter) ; — quodsi in oppositis semper est ipsius 'utrum' interrogatio, dicitur autem 'utrum magis aut 1056a5
minus aut equale', que est contrapositio ad ea equalis ? Non enim alteri soli contrarium nec ambobus ; quid enim magis aut
5 minori aut maiori ? Amplius inequali contrarium est equale, quomodo in pluribus erit aut uno. Si vero inequale significat idem simul ambobus, esset oppositum ambobus (et negatio iuvat 1056a10
dicentes equale dualitatem esse), sed accidit unum duobus contrarium ; quod est impossibile. Amplius equale quidem medium
10 videtur esse magni et parvi, sed contrarietatis medium non videtur nec ex diffinitione possibile est ; non enim erit finalis mediatio alicuius existens, sed magis habet semper suimet aliquod medium. 1056a15
Restat igitur aut ut negationi opponitur aut ut privationi. Alteri vero non contingit (quid enim magis magno aut parvo ?) ; ambo-
15 rum igitur negatio privativa est, quapropter ad utrumque prius dicitur, ad alterum vero non (ut utrum maius aut equale, aut utrum equale aut minus), sed semper tria. Non privatio ex 1056a20
necessitate ; non enim omne equale aut maius aut minus, sed in quibus aptum natum est esse.

20 Est autem equale quod neque est magnum neque parvum, aptum natum magnum aut parvum esse ; et opponitur ambobus ut negatio privativa, quapropter mediatum est. Et quod neque malum neque bonum opponitur ambobus, sed innominabile ; 1056a25
multipliciter enim dicitur utrumque et non est unum suscepti-

---

E($A^b TJ$) 5 minori ... maiori] *tr.* 6 quomodo] * ὥστ' aut (*cett.*)] + ἐν 8 equale] *ἄνισον (10 contrarietatis] *ἐναντίωσις) 12 medium (*cett.*)] + τινος οὖσα (13 negationi ... privationi] ἀπόφασιν ... *στέρησιν) 15 prius (πρότερον)] πότερον 18 aut[1] (*Al.*^{c})] ὃ μὴ 19 esse (*J*)] ἐκεῖνα 21 aut* (*post* natum) (A^b)] *om.* 23 *bonum ... malum (A^b)] *tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 -si *om. Ll* in *om. Sc* positis Bg^1 Vu^1Cn^1 2 autem] aut *LlWsKo* aut + et *Cn* : et *LlBg* 3 compositio Ta^1 : oppositio Ws^2Bg^2 : ? Ws^1Bg^1 4 nec] aut *BgVuCn* 6 quomodo] quoniam *Ta* : quam *ScKo* : quod *Ws* : *quare (*an recte ?*) Bg^2**g** : // Bg^1 significat *LlKo* : + et *cett.* 7 esset (+ utique *Llg*) — ambobus (amplius Ta^2) *om. Sc* negatio] dubitatio Ws^2Bg^2**g** : //// Ws^1Bg^1 8 *inequale (*an recte ?*) Ws^2Bg^2**g** 10 *contrarietas (*an recte ?*) Bg^2Cn 12 suimet + -que *Sc* : sumet *PxVu* : suum (?) *Ko* 13 opponitur] opponuntur *TaWs* : opponatur *Ll* ut[2] *om. ScWsBgCn* *privationem (?) *Px* 14 magno magis *tr. Ta* 15 prius *post* dicitur (16) *LlKo* : *om. Bg* 16 aut[2] *om. Sc* 17 privativa *PxVuCn* : [*Ws*] 18 maius] magis *BgVuCn* sed + semper Ta^1 20 neque[2] + est *WsBg* parvum + est *Ll* 21 natum + *aut (*an recte ?*) *Ll* opponuntur *TaScWs KoBg* 23 bonum ... malum **tr.* (*an recte ?*) *ScKo* opponuntur $ScBg^1$

bile, sed magis quod neque album neque nigrum. Unum vero non hoc dicitur, sed diffiniti modo quodam colores in quibus dicitur
1056a30 privativa negatio ipsa ; nam necesse aut subalbum aut pallidum esse aut tale aliquid aliud. Quare non recte corrigunt opinantes similiter dici omnia, quare erit inter pedem medium et manum quod neque pes neque manus, quoniam et neque bonum neque malum boni et mali, quasi omnium existente aliquo medio. Non
1056a35 est autem hoc accidere necesse. Oppositorum enim connegatio est quorum est medium aliquod et distantias aptum natum est
1056b1 esse ; aliorum vero non est differentia ; nam in alio genere quorum connegationes, quare nec subiectum unum.

[6] Similiter autem et de uno et multis dubitabit aliquis. Nam
1056b5 si multa simpliciter uni opponuntur, accidit uni impossibile inconveniens. Nam unum aut paucum aut pauca erit ; nam multa paucis opponuntur. Amplius duo sunt multa, si duplicatio est multiplicatio, dicitur autem secundum duo ; quare unum est paucum ; ad quid enim sunt multa duo nisi ad unum et paucum ?
1056b10 Non enim est minus. Amplius sicut in longo productum et breve, sic in pluralitate multum et paucum, et quod est multum et multa, ⟨et multa⟩ multum. Tunc nisi differant in continuo indeterminato, paucitas pluralitas quedam erit. Quare unum pluralitas quedam est, si et paucum ; hoc autem necesse, si duo sunt
1056b15 multa. Sed forsan multa dicuntur quidem quasi et multum, sed ut differens, velut aqua multa et non multa. Sed quecumque

---

E(*A*^{b}*TJ*) (3 *privativa] στερητικῶς) 6 quoniam (ἔπειπερ *A*^{b}*J*)] εἴπερ 9 distantias (? διαστήματα)] *διάστημά τι 13-14 uni impossibile inconveniens] ἕνια ἀδύνατα 18 amplius (*A*^{b}*J*)] + εἰ 20 differant] τι διαφέρει indeterminato (ἀορίστῳ *E* γρ., *Al.*)] εὐορίστῳ (24 multa^{1}] *πολύ)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 hic *Ll* dicitur^{1} *om. Ll* indefiniti *Ll* 3 *an* privative *scrib.* ? 5 pedes *Sc* : -um *Ws* 6 manus *om. Ll* neque^{3,4}] nec *Ll* bonum + et *Ta* 7 et] aut *Ws* medio] modo *ScPx*^{1}*Ko*, (?)*TaLlWs* : m / *Bg*^{1}*Cn*^{1} 8 accidere hoc *tr. Sc* 8-9 connegatio est *Bg*^{2} : negatio est *Ta* : in negatione *cett.* 9 *distantia *Px*^{2}*Bg*^{2}*VuCn*^{2} est^{3} *om.* (*an recte* ?) *Ta*^{2}*LlSc* 11 connegationes *Bg*^{2} : congregat- (?) *Ll* : cognit- *cett.* non *Px*^{2}*BgVuCn* unum *Ll* : *om. cett.* 12 autem *om. LlKo* et^{2} + de *KoVuCn* 13 accidit + enim *Sc* impossibile + et *Ko* 14 pauca] multa *Sc* 15 si *Bg*^{2} : sed *cett.* 16 quare] quia *Sc* 17 ad quid] quid *Px*^{2}*Vu* : aliquid (+ non *Ll*) *LlScWsPx*^{1}*KoCn* : //// *Bg*^{1} nisi] non *Ws* : *om. Sc* 18 sicut] sunt *TaScWsKo* longo + simul *Ta* 19 sic] sicut *Ta*^{2}*ScWsKo* : sint *Ta*^{1} 20 et multa^{2} *suppl.* nisi] enim *Ll* : non *Ws* 22 est] erit *Bg VuCn* si^{1} *post* et *TaLlPxKo* : nt *Sc* autem + est *Sc* sint *PxBg* 23 et quasi *tr. Ll* 24 ut] et *LlBgVuCn* : non *Ws* multa^{1}] *-um (*an recte* ?) *Bg*^{2}***g***

divisibilia, in hiis dicuntur, uno quidem modo si est pluralitas habens excedentiam, aut simpliciter aut ad aliquid (et paucum similiter pluralitas defectum habens), tamquam numerus aut quod opponitur uni solum. Ita namque dicimus aut multum 1056b20
aut multa, ut si quis dicat unum et una aut album et alba, et mensurata ad metrum et mensurabile ; sic et multiplicationes dicuntur ; multa namque unusquisque numerus, quia unum et quia mensurabilis uni quilibet, et ut contrapositum uni, non pauco. Sic igitur sunt multa et duo, tamquam pluralitas vero 1056b25
habens excedentiam aut ad aliquid aut simpliciter non est, sed primum. Pauca simpliciter duo ; pluralitas enim defectum habens primum (quapropter non recte affirmavit Anaxagoras dicens quia simul res sunt omnes infinite et pluralitate et parvitate, oportet 1056b30
enim dicere pro hoc 'et parvitate' : 'et paucitate' ; non enim infinita), quoniam paucum nec propter unum, ut quidam dicunt, sed propter duo.

Opponitur enim unum multis, ut metrum mensurabili ; alia vero ut ad aliquid, quecumque non secundum se eorum que sunt ad aliquid. Divisum autem est a nobis in aliis quia dupliciter 1056b35
dicuntur, alia namque ut contraria, alia ut scientia ad scibile, quia dicitur aliquid aliud ad id. Unum vero esse minus aliquo, 1057a1
ut duobus, nichil prohibet ; non enim, si minus, et paucum. Pluralitas vero quasi genus est numeri ; est enim pluralitas uno mensurabilis, et opponitur unum et numerus, non ut con- 1057a5
trarium sed sicut dictum est ut ad aliquid quedam ; in quantum enim hoc est metrum mensurabile, ideo opponitur, quapropter

---

E(A^bTJ) 3 habens] + τὸ δὲ 3-4 aut quod] ὃ καὶ 4 aut multum] *ἓν 11 enim] + ἐστιν 12 affirmavit (? ἀπέφηνε)] ἀπέστη (13 sunt] ἦν) 20 dicuntur] + τὰ πρός τι 23 quasi (οἷον A^b)] οἷον ὡς enim] + ἀριθμός (25 ut (? ὡς)] τῶν) 26 hoc est metrum] μέτρον τὸ δὲ

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 4 multum] *unum (*an recte* ?) Bg^2**g** : *an* multum *correctio marginalis erat pro* multa[1] (**196**.24) ? 6 ad] aut Ta^1 : at Ta^2 et[1]] ad Ta^2 7 quia + in Ll^1 8 quia *post* et (7) (*om. Ws*) *LlSc* : *post* quilibet Ta^1 : *om.* Ta^2 compositum *TaLlScWsKo* : oppositum Bg^2 9 vero] non *Ll* 10 ad *om.* Ta^1*ScKo* : [*Ws*] 12 primum *om.* Px^2*VuCn* quod *Sc* 13 sunt res *tr.* (*an recte* ?) *BgVuCn* oportet — paucitate (14) *om. Ll* 14 et[1] *om. TaScWsKo* : [*Ll*] 15 in- *om. LlPx*^{2}*Bg*^{1}*VuCn*^{2} 17 alia] -o *Sc* : -ud *Ws* 19 est autem *tr.* (*an recte* ?) *ScPxKo* 21 aliud aliquid *tr. BgVuCn* vero + est *Sc* 23 numeris Ll^1 : -i Ll^2 : nu // Bg^1 : ? *Ta* 24 opponuntur (*an recte* ?) *PxBgVuCn* : -situm *Ko* 25 ut *om. Sc*

non omne quod est unum, numerus est, ut si quid indivisibile est. Similiter autem dicta scientia ad scibile non similiter reddunt.
1057a10 Videturque scientia metrum esse, scibile vero mensuratum, accidit autem scientiam quidem omnem scibile esse, scibile vero non omne scientiam, quia modo quodam scientia mensuratur scibili. Sed pluralitas nec pauco est contraria, verum hoc quidem multa sicut excedens pluralitas ex⟨cesse⟩ pluralitati, sic nec uni semper;
1057a15 sed hoc quidem ut dictum est, quia divisibile, illud vero indivisibile, hoc quidem tamquam ad aliquid, ut scientia scibili, si est numerus, aliud vero unum metrum.

[7] Quoniam vero contrariorum contingit medium esse ⟨...⟩.
1057a20 Omnia namque media in eodem sunt genere et quorum sunt media. Media namque ea dicimus in que permutari prius est necesse quod permutatur (ut ypate in netem si transit per minimam rationem, veniet prius ad medios phtongos, et in colore si venit ex
1057a25 albo in nigrum, prius venit ad phunicum et palumbinum quam ad nigrum ; similiter autem et in aliis) ; sed permutari vero ex alio genere in aliud genus non est nisi secundum accidens, ut ex colore in figuram. Necesse igitur est media et quorum sunt media in eo-
1057a30 dem genere esse. Sed omnia media sunt oppositorum quorundam. Et enim hiis solum secundum se est permutatio (quapropter im-

---

E(A^b*TJ*) (3 -que] μὲν γὰρ ἂν) 6 *hoc] τούτῳ (multa] τὸ πολὺ) 7 *sic] *om.* 8 vero (*cett.*)] *om.* 11 *esse] + καὶ ἐνίων — μεταξύ (57a18-19) 14 ut] + ἀπὸ (15 colore] χρώμασιν) 19 media[1]] + καὶ αὐτοῖς (21 *et] ἐκ) solum (A^b)] *μόνων

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 non *hoc loco Ll*Bg^2 : *ante* numerus *PxCn* : *om. cett.* unum *hoc loco* Bg^2 : *post* numerus *Ko* : numeri *PxVuCn*,(?)Bg^1 : numerus (+ est Sc^1) *cett.* indivisibile] in diffinitione *Ws* 3 -que] quod *Ta* : quia *Ws* 4 esse *ante* scientiam *Ll* : *post* scientiam Ta^1*ScWsKo* omnem quidem (quicquid *Ws*) *tr. TaScWsKo* scibile[1]] -em *ante* quidem *Ll* 5 omne] -em Ta^1*PxVuCn* : esse *WsBg*^{2} : /// Bg^1 scientiam] -ie *Ll* 6 *an* huic *scrib.* ? 7 -cesse *suppl.* pluralitati] -te *TaLlPxVuCn*^{2} sic] sicut *Sc* : *an omittend.* ? neque Bg^2*Vu* : /// Bg^1 : *om. TaScWsPxKoCn*^{1} unum *Ll* 8 in- *om. Sc* 10 unum] ut *Ll* 11 vero] nec *Ta* : igitur *Px* : autem Ws^2 : / (?) Ws^1 : *om. Ko* ⟨...⟩] *an quaedam in latina traditione exciderunt* ? 12 in *om.* Bg^1*VuCn* 13 namque] enim (*an recte* ?) *LlScWsKo* ea *om. Ta* 14 in netem] in metem *Vu* : in motem *Cn* : Hno *Ll* : uno *ScWs* : et nece *Ta* : enim no *Ko* rationem *om. Ll* 15 phtongos *scr.* : phtogos *BgVuCn* : phteg- *Px* : phog- *Ta* : fog- *Ko* : tong- *Ll* : tog- *Sc* : rog- *Ws* si] super *Sc* ex] et *ScWs* : ab *Ko* 16 venit + et *ScKo* punicum *LlScWsKoCn*: finicum *Bg* : phunithicum Ta^2 : punithicum Ta^1 palumbium *Sc* : plumbinum *Ko* : ? *Ta* 17 sed ... vero] *an duplex lectio* ? 18 calore *Sc* 19 igitur *Ll* : ergo *Px*^{2}Bg^2 *VuCn*^{2}**g** : *om. cett.* est *om. Ll* 20 media] genera *Px*^{2}Bg^1*VuCn* 21 et] *an* ex *scrib.* ? *solis (*an recte* ?) *LlSc*,(?)*TaWs*

possibile est esse media non oppositorum ; esset enim permutatio et non ex oppositis). Oppositorum vero contradictionis medium non est (est enim contradictio contrapositio cuius altera quelibet pars est eterna aut non nullum medium habet), ceterorum vero alia ad aliquid, alia privatio, alia contraria. Ad aliquid vero quecumque non sunt contraria, non habent media ; causa vero quia non in eodem genere sunt. Quid enim scientie et scibilis medium ? Sed et magni et parvi. Si vero sunt in eodem genere media, ut ostensum est, et media contrariorum, necesse ea componi ex hiis contrariis. Nam aut est aliquod genus eorum aut nullum. Et si quidem genus sit ita, ergo prius est aliquid, contrariorum vero differentie priores contrarie erunt facientes contrarias species quasi generis ; nam ex genere et differentiis species (quibus si album et nigrum contraria sunt, est et hoc quidem discretivus color, illud vero concretivus color, differentie ipse, discretio et concretio, priores ; quare ea contraria se invicem priora). Verum contrarie differentia magis sunt contraria ; et reliqua et media ex genere sunt differentiarum (ut quicumque colores albi et nigri sunt medii, eos oportet ex genere dici — est autem genus color — et ex differentiis quibusdam ; hee vero non prima contraria ; sin autem, erit quilibet aut albus aut niger ; ergo diversa media primorum contrariorum erunt ; prime differentie discretivum et concretivum quare ea prima sunt querenda) ; quecumque vero contraria non sunt in genere, ex aliquo sunt

1057a35 1057b1 1057b5 1057b10 1057b15 1057b20

E(A^bTJ) 3 est[1]] + τοῦτο quelibet] ὁτῳοῦν 4 est eterna aut (semper est et ***n***)] πάρεστιν 5 contraria] + ἐστίν 12 vero] *om.* priores (A^bE γρ. *J*)] πρότερον 14 quibus (? οἷς)] οἷον 17 priora (A^bE γρ. *J*)] πρότερον 20 vero] + ἔσονται (22 contrariorum] + αὗται) 24 (vero] *om.*) aliquo] τίνος

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 3 quedam *LlKo* : *om. Ta*[1] 4 est eterna aut *Ll* : est entia aut Px^2VuCn^2 : ens entia aut $TaScWsCn^1$: ens entium aut *Ko* : ens //// aut Bg^1 : ens cuicumque aut Bg^2 : // aut Px^1 : est aut *coni.* (*an recte* ?) *Geyer* 6 contraria + sunt $WsPx^1Ko$: + causa *Ll* 8 sed — parvi *om. Sc* et[1]] est *Ll* : *om. Vu* : [*Sc*] 9 ut] vero *ScWs* : *om.* Vu^1Cn 13 generis] -us *TaBg* nam] quia *LlScWsKo* 14 quibus + et *Ta* albus (?) *Ta* 15 discretus *BgVu* : discretius *Ws* concretus *Bg* : cong'atois *Ko* : [*Ws*] ipsius *Sc* 16 concretio (-gregatio *Ko*) ... discretio *tr. ScCn* se invicem] sunt *Ll* 17 priora] contraria *Sc* contrarie] -a Ta^1 differentie *LlPxKoBg* 18 et *om.* $Ta^2LlScBg^2$ differentiarum *ante* genere *LlScWsKo* quecumque *LlKo* 19 sunt + et Bg^1VuCn oportet eos *tr. TaLlScWsKo* 20 et *om. Ta* hcc *TaLlWs* 21 contraria + erunt *Ta* album *Ko* nigrum *TaKo* 22 contrariorum + et *Ll* 23 discretivum et concretivum] discreti (?) Ta^1 24 non sunt in genere] in genere non *Ll*

mediorum suorum (necesse namque que sunt in eodem genere ex incompositis genere componi aut incomposita esse). Contraria namque incomposita sunt ex ad invicem, quare sunt principia ; sed que sunt media aut omnia aut nullum. Ex contrariis vero
1057b25 fit aliquid, quare erit transmutatio in hoc prius quam in ea ; utriusque enim minus erit et magis. Ergo medium erit et hoc contrariorum. Ergo et alia omnia composita que sunt media ; nam huius quidem magis illius vero minus compositum est in illis quorum dicitur esse huius quidem magis illius vero minus.
1057b30 Sed quoniam non sunt diversa priora eiusdem generis contrariorum, omnia ex contrario media sunt. Quare et inferiora omnia, et contraria et media, ex primis contrariis erunt. Quia ergo media in eodem genere omnia et media contrariorum et componuntur ex contrariis omnia, palam.

1057b35 [8] Diversum vero specie ab aliquo diversum est, et oportet hoc ambobus inesse ; ut si animal diversum est specie, ambo sunt animalia. Ergo necesse in eodem genere esse diversa specie. Tale namque genus voco quod ambobus unum et idem dicitur,
1058a1 non secundum accidens habens differentiam, sive ut materia ens sive aliter. Non enim oportet solum commune existere, ut ambo animalia, sed et aliud utrique hoc animal ipsum, ut hoc quidem equum illud vero hominem, quapropter hoc commune diversorum
1058a5 ab invicem est specie. Est et secundum se hoc quidem tale animal illud vero tale hoc, ut hoc quidem equus illud vero homo. Ergo necesse differentiam eandem diversitatem esse generis. Dico enim generis differentiam diversitatem in quantum diversum facit hoc idem. Contrarietas quidem erit ea (palam autem et ex
1058a10 inductione) ; omnia namque dividuntur per opposita, et quia

---

E(A^bTJ) 1 mediorum (? τῶν μεταξὺ)] τὰ μεταξὺ 8 in] ἐξ 10 sed (δὲ *cett.*)] οὖν (11 contrario] *τῶν ἐναντίων) 22 *diversorum] ἕτερον 25 eandem (? ταὐτὴν)] ταύτην 26 in quantum (ᾗ)] ἢ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 ex] et *WsVu* genere *bis scr. ScWs* 4 aut²] ex *Sc* nullis *Sc* : -a *Ta* : -us *Ko* 5 erit *om. TaPxVuCn*² 6 et¹ *Ta*²*Bg*²*Vu* : *om. cett.* 8 compositum — minus (9) *om. Px*¹*Ko* 11 contrario] *-iis (*an recte* ?) *LlKoBg*²**g** omnia² *om. LlScWs* : [*Ko*] 12 et¹ *om. Ll* quia] quoniam *Sc* 13 et² *om. Ll* 18 voco] verum *Ta*¹ 21 et] ad *Ko* : *om. WsCn*¹ 22 *an* diversum *scrib.* ? 23 est¹] esse *ScWsKo* : *om. Ll* *inde a* 23 *usque ad* **202**.17 *plurima verba legi non possunt in Ta*

LlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 26 differentiam generis *tr. LlSc* 27 erit *bis scr. Ll* : -at *Sc* ea] causa *ScWs* : *om. Ko* et *om. WsPxKoCn* 28 quare *Sc*

contraria in eodem genere sunt, ostensum est ; nam contrarietas est differentia finalis, differentia vero specie omnis alicuius aliquid est, quare hoc idemque et genus est in ambobus (quare in eadem coelementatione omnium sunt contraria cathegorie, quecumque sunt specie differentia et non genere, diversa sunt ab 1058a15
invicem maxime — finalis enim est differentia et simul ad invicem non fit). Ergo differentia contrarietas est. Hoc enim est diversa esse specie, in eodem genere entia contrarietatem habere que sunt individua entia (ea vero quecumque non habent contrarietatem individua entia) ; nam in divisione et mediis fiunt contra- 1058a20
rietates priusquam ad individua perveniatur ; quare palam quia ad nominatum genus nec idem nec diversum specie nichil est tamquam generis specierum convenientium (nam materia negatione ostenditur, sed genus materia quorum dicitur genus, non quasi quod est Eraclitum sed quod in natura), nec ad ipsa non 1058a25
in eodem genere, sed que differunt genere ab illis, specie vero ab eis in eodem genere. Contrarietatem enim necesse est esse differentiam non differre specie ; ea namque inest in eodem genere existentibus solum.

[9] Dubitabit autem aliquis, quare femina a viro non specie differt, contrario feminino et masculino existente, differentiis 1058a30
contrarietas ; non enim animal masculinum et femininum diversum est specie, cum secundum se animalis ea sit differentia et non ut albedo sed in quantum animal femininum et masculinum inest. Est autem enuntiatio fere eadem et quare alia quidem facit 1058a35
specie diversa contrarietas alia non, ut ambulare et volare, sed

---

E(A^bTJ) 4 omnium sunt] **πάντα* 9 ea (*ταῦτα J*)] *ταὐτὰ* vero] + *τῷ εἴδει* (10 et] + *ἐν*) 13 convenientium (*προσηκόντων J*, A^bT *sec. Bekk.*)] *προσηκόντως* (14 quorum] *οὗ*) 15 Eraclitum] **Ἡρακλειδῶν* (sed] + *ὡς*) 21-22 differentiis contrarietas] *τῆς δὲ διαφορᾶς* **ἐναντιώσεως* 22 (non enim] *οὐδὲ*) masculinum ... femininum] *tr.* 24 albedo] + *ἢ μελανία* (25 enuntiatio] + *αὕτη*)

LlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 3 quare[1] + idem *Ll* -que] quod *KoBgVu* : et quod *Cn* : quem *Ll* 4 *omnia (*an recte* ?) Cn^1 sunt *om. Ll* 6 est *om.* (*an recte* ?) *KoVuCn* 7 fit] sit *Sc* 8 diversas *PxBg*[1]*VuCn* : -is Bg^2 esse specie *om. Ll* 9 entia *om. LlScWsPx* ea — entia (10) *om. KoBg*[1]Cn^1 10 individua entia] sunt individua entia *ante* contrarietatem (9) *LlVuCn*[2] medius *Ll* 15 *Eraclitorum (*an recte* ?) $Ws^2Bg^2Vu^2$***g*** quod[2] + est *LlScWsPx* 18 differre] -rentie *ScKo* speciem *Sc* 21 differentiis] -tis *TaWsPx* 22 contrariis *Ko* : *contrarietatis (*an recte* ?) Cn^2 ? 23 animal *VuCn* sit] fit *PxKoVu* 24 ut *om. Ll*

albedo et nigredo non. Aut quia hec quidem sunt proprie passio-
1058b1 nes generis, illa minus ? Quoniam vero species alia ratio, alia
materia, quecumque in ratione sunt contrarietates specie faciunt
differentiam, que vero in concepto cum materia non faciunt.
Quapropter homines albedo non facit nec nigredo, nec albi homi-
1058b5 nis est differentia secundum speciem ad nigrum hominem, nec
nomen est impositum. Nam quasi materia homo, sed non facit
differentiam materia ; non enim hominis materia sunt homines ;
ideoque diverse sunt carnes et ossa ex quibus hic et hic ; sed inte-
grum quidem diversum, specie vero non diverse, quia in ratione
1058b10 non est contrarietas. Hoc autem est ultimum individuum ; Callias
vero est ratio cum materia ; et albus homo, quia Callias albus ;
ergo secundum accidens homo albus. Sed nec ereus circulus et
ligneus ; nec triangulus ereus, circulus ligneus, nec propter mate-
1058b15 riam specie differunt, sed quia in ratione inest contrarietas. Utrum
autem materia non facit diversa specie ens aut est, quia facit ?
Nam quare hic equus ab hoc homine diversum est specie, cum
eorum ratio sit cum materia ? Aut quia est in ratione contra-
1058b20 rietas ? Et enim albi hominis et nigri equi diversitas est specie,
sed non in quantum hic albus et ille niger, quoniam et si ambo
albi essent, tamen essent specie diversa. Masculum vero et femi-
na animalis proprie sunt passiones, et non secundum sub-
stantiam, verum in materia et corpore ; unde idem sperma
femina et masculum fit patiens passionem aliquam. Quid igitur
1058b25 est esse diversum specie, et quare alia differunt specie et alia
non, dictum est.

[10] Quoniam vero contraria sunt diversa specie, sunt et corruptibile et incorruptibile contraria (privatio namque est

---

E(A^bTJ) 2 species (εἶδος)] ἐστι 5 *homines] ἀνθρώπου 7 est impositum (ἐντεθῇ)] ἓν τεθῇ 8 materia[2] (A^b)] εἴδη 10 *diverse] ἕτερον 14 (ereus] + καὶ) (nec[2]] οὐ) 17 diversum] *ἕτερος (18 ratio] οἱ λόγοι) (19 diversitas] *om.*) (24 et] ἢ)

LlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 illa + vero (*an recte* ?) *LlBg*[2] minus] non *Ll* 4 cum] est *ScPxKoVuCn*[2] : ex Cn^1 : / Bg^1 5 homines] *an* -is *scrib.* ? hominis] -es Bg^1Cn^1 : -i *Ws* 8 differentiam *post* materia[1] *Sc* : -a *WsPxVuCn* : *om. Ko* hominis] -es *KoCn* 10 species *Ll* diverse] *an* -um *scrib.* ? 11 ultimum] inti- *Ll* 14 nec[1] — ligneus *om.* Px^1Bg ligneus] ig- *Ws* : [Px^1Bg] 15 in- *om. LlWs* 17 *diversus (*an recte* ?) *Kog*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 18 quia] que $KoBg^1VuCn$: [*Ws*] 23 unde] unum *Ll* 24 masculum (-linum *Ta*) + et $Ta^2ScWsPxKoVuCn$: -lus *Ll* sit *KoVuCn*,(?)*Ta* : sic *Px* 25 diversum esse *tr. Ta* et[2] *om. KoBgVuCn* 27 sunt[2] *om. LlBg*[2]

impotentia determinata), necesse diversum esse genere corruptibile et incorruptibile. Nunc ergo de hiis diximus universalibus nominibus, ut opinatum est non necesse esse quia et incorrupti- 1058b30
bile et corruptibile diversa sunt specie, quemadmodum non album et nigrum (idem enim contingit esse, et simul, si est universalium, quemadmodum homo est albus et niger, et singularium ; erit enim, non simul, idem et albus et niger ; est 1058b35
et album contrarium nigro), sed ipsorum hoc quidem secundum accidens inest quibusdam, ut que nunc dicta sunt et alia multa, impossibile quorum est et corruptibile et incorruptibile. Non 1059a1
enim est corruptibile secundum accidens ; nam accidens contingit non existere, et corruptibile ex necessitate existentium est quibus inest ; aut erit idem et unum corruptibile et incor- 1059a5
ruptibile, si contingit non existere idem ipsum corruptibile. Ergo aut esse substantiam aut in substantiam necesse est inesse corruptibile unicuique corruptibilium. Eadem vero ratio et de incorruptibili est. Nam ex necessitate existentium ambo sunt. Ergo si secundum quidem primum corruptibile et incorruptibile, habet contrapositionem, unde necesse genere esse 1059a10
diversa. Palam quia non contingit esse species ⟨...⟩ quibusdam et non equivocas ; diversa vero genere plus distant quam diversa specie.

E(*A*^{b}*TJ*) 3 quia et (? *ὅτι οὖν*)] *ὁτιοῦν* 8 ipsorum hoc (? *τῶν αὐτῶν τὸ*)] *τῶν ἐναντίων τὰ* 10 impossibile] *τὰ δὲ ἀδύνατον* 18 si (*εἰ*)] *ἢ* 20 *species] + *τοιαῦτα — εἴδη* (59a11-13) (21 diversa²] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 ergo] vero *Sc* diximus *ante* de *TaLlScWs* 3 quia et] et etiam *Ll* : quia etiam *ScWs* : quia *PxKo* : quodcumque *Bg*²**g** 4 et corruptibile *om. WsKo* specie sunt *tr. PxKoBgVuCn* non] neque (*an recte* ?) *LlBg*²**g** : ut *Ta* : *om. Vu* 6 est *ante* homo *Sc* : *post* albus *Ko* : + et *Ta* 7 et¹] est *TaWsPxVuCn* : / *Bg* 8 hic *PxVuCn* 10 et¹ *om. TaWs* et incorruptibile *TaBg*² : *om. cett.* 11 nam (non enim *Ll*) accidens *om. KoCn* 14 si] sed *VuCn*,(?)*Px*² 15 ergo] et incorruptibile *Ll* esse + secundum *Sc* : est *Px*¹*Bg*¹ : *om. Ta*¹*Bg*²**g** substantiam²] -a (*an recte* ?) *Bg*²**g** 17 de incorruptibili *Bg*² : de corruptibili et incorruptibili *Ta* : incorruptibile *Bg*¹ *VuCn* : idem corruptibile *cett.* 18 quid *LlVu* : *om. Ta* 19-20 diversa esse *tr.* (*an recte* ?) *LlWs* 20 ⟨...⟩] *an quaedam in latina traditione exciderunt* ? 21 diversa¹] -as *TaLl*,(?)*Ws*¹

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER UNDECIMUS⟩

[1] De substantia quidem theoria est. Nam substantiarum principia et cause queruntur. Et enim si ut totum quoddam
1069a20 omne, substantia est prima pars ; et si deinceps, et ita primum substantia, deinde qualitas aut quantitas. Simul autem nec entia ut simpliciter dicantur ea, sed qualitates et motus, aut et non album et non rectum ; dicimus igitur esse et ea, ut est
1069a25 non album. Amplius nichil aliorum separabile. Testantur autem et antiqui opere ; nam substantie querunt principia et elementa et causas. Igitur alii universales substantias magis ponunt (nam genera universalia, que dicunt principia et substantias esse magis propter logicam inquisitionem) ; antiqui
1069a30 vero alii particulares, ut ignem et terram, sed non commune : corpus. Substantie vero tres sunt, una quidem sensibilis, cuius alia quidem sempiterna alia corruptibilis, quod omnes esse confitentur, ut plante et animalia, alia sempiterna, cuius elementa sumere est necesse, sive unum sive multa ; alia vero immobilis, eam dicunt quidam esse separabile, hii quidem

---

E(A^bTJ) (3 quidem] *om.*) (5 deinceps (τὸ ἐφεξῆς A^b)] τῷ ἐφεξῆς) 6 *postea (A^b)] ἢ 7 aut (*J*)] ἢ (10 querunt] ἐζήτουν) (11 universales] νῦν τὰ καθόλου) (14 particulares (? τὰς καθ' ἕκαστον)] τὰ καθ' ἕκαστον) 16 *quod (? ὃ)] ἣν 19 separabile] *χωριστήν

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1-2 *titulum suppl.* : Incipit duodecimus deficit undecimus *Cn*^{2} : *om. cett.* *inde a l.* 3 *usque ad* **215**.23 *folia pessumdata sunt et complura verba non bene legibilia Ta* 3 theorica *TaScWsPx*^{1}*Ko* substantiarum + vero *Ta*^{1} 4 et^2 *Ws*^{2}*Bg*^{2}*Vu*^{2} : ecce *cett.* 5 omne] esse *WsVu* 6 aut] *postea *KoVuCn* : *om. Bg* : *verbum* postea, *quod aliam lectionem graecam reddit, non translatoris* (*cf. indicem sub* εἶτα) *sed cuiusdam recensoris esse credimus; an potius ex illa parte translationis Iacobi remansit, quae perdita est* ? 7 dicatur *Ll* sed] scilicet *VuCn*,(?)*Px*^{1} : *om. Ll*^{1} qualitas *LlPx*^{2}*KoBg*^{1}*VuCn* 8 est + et *Ta*^{2} 9 album + et non *Sc* superabile *Ll* 12 ponunt *om. Sc* 13 esse *ante* et (12) *Sc* 15 tres] due *Px* : *om. KoBg*^{1}*VuCn* sunt *om. Ta*^{1}*Ws* 16 quod] quia *Sc* : *an* quam *scrib.* ? 18 multa] plura *Ll* 19 immobilis + et *Ta* *separabilem (*an recte* ?) *LlBg*^{2}**g** : *ante* esse *Sc* quidem] quod *Ll*

in duo dividentes, alii in unam naturam species ponentes et 1069a35
mathematica, alii horum mathematica solum. Ille quidem
physice (sunt enim cum motu), et hec diverse, si nullum eorum 1069b1
principium commune.

Sensibilis vero substantia mutabilis. Sed ⟨si⟩ mutatio est
ex oppositis aut mediis, sed oppositis non omnibus (non album 1069b5
enim est vox), sed ex contrario, necesse subesse quid mutabile
in contrarietatem ; non enim contraria transmutantur.

[2] Amplius hoc quidem manet, aliud vero contrarium non
manet ; est igitur quid tertium preter contraria : materia.
Quodsi transmutationes sunt quatuor, aut secundum quid aut 1069b10
secundum qualitatem aut secundum quantitatem aut ubi, et
generatio quidem simplex et corruptio secundum hoc, et aug-
mentum et decrementum secundum quantitatem est, et alte-
ratio secundum passionem, et ferentia secundum locum, et in
contrarietates erunt singulorum transmutationes. Quare necesse
est transmutari materiam valentem ambo. Sed quoniam duplex 1069b15
est ens, transmutatur omne ex potestate ente in actu ens (ut
ex albo in potestate in actu album, similiter autem in augmento
et decremento), quare non solum secundum accidens contingit
fieri ex non ente, sed ex ente fiunt omnia, potestate quidem 1069b20
ente, ex non ente vero actu. Et hoc est Anaxagore unum
— dignius est enim quam « simul omnia » — et Empedoclis mix-
tura et Anaximandri, et ut Democritus ait : « nobis erant omnia
potestate, actu vero minime » ; quare materie essent continuata ;
omnia vero materiam habent quecumque transmutantur, sed 1069b25
diversam ; et sempiternorum quecumque non genita, mobilia

E(*A*^{b}*TJ*) 2 mathematica alii (*cett.*)] *om.* 8 transmutantur (*cett.*)] μεταβάλλειν E^{1} (12 secundum²] *om.*) 15 ferentia (φορὰ A^{b})] φθορὰ 25 continuata (? ἠμμένα)] ἠμμένοι

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 alii *bis scr. Ta* speciem *TaWsBg*¹ et Bg^{2} : et in *Vu* : ut *Ws* : *om. Ko* : in *cett.* 3 hee *Ll* eorum + est *PxKoBg* 4 commune + est *TaScWs* 5 sed ⟨si⟩] si *suppl.* : si Bg^{2}**g** : s / Bg^{1} : sed *cett.* 6 oppositis¹ + in alia (alio *TaKo*) in situ *TaPxKoBg*¹*VuCn* (**n** : *t.* 6) 7 enim] non *Sc* quid] quidem *Ll* 12 et] ut *Ll* : aut *Ws* 13 simpliciter *LlWsKo* 15 et in] que *Ws* : et *ScKo*¹*Cn*² : non *Vu* : *om. Cn*¹ : *an* et *omittend.* ? 17 dupliciter *LlKoCn*² : *om. VuCn*¹ 18 omne] esse *WsVuCn*,(?)*PxKo*¹ actum *Bg*¹*VuCn* 19 autem + et (*an recte* ?) *Sc* 20 et] aut *Ta* : *om. Cn* quare *Ws*²*Bg*² : quando *cett.* 23 dignius *Ta*²*LlBg*²*VuCn*² : dinius *Cn*¹ : dignus *cett* 24 erunt *VuCn*,(?)*Ta* 25 quare] quia *Ll*

vero ferentia, verum [sed] non generationem habent, sed unde. Dubitabit autem aliquis ex quo non ente est generatio ; tripliciter enim non ens. Si quid est potestate, attamen non cuiuslibet sed diversum ex diverso ; nec sufficiens est quia simul
1069b30 res omnes ; differunt enim materia, deinde quare quoniam infinita facta sunt sed non unum ? Est intellectus enim unus, quare et si materia una, illud factum est actu cuius materia erat potestate. Tres vero sunt cause et tria principia, duo quidem contradictoria, cuius hoc quidem ratio et species, illud vero privatio, et tertium materia.

1069b35 [3] Quia nec fit materia nec species, dico autem ultima. Omne
1070a1 namque quod transmutat aliquid et ab aliquo et in quid ; ab aliquo quidem, primo movente ; illud vero, materia ; in quod vero, species. In infinitum ergo sunt, si non solum es fit rotundum sed et ipsum [et] rotundum in quantum es necesse est stare.

1070a5 Post ea, quia cuiusque ex univoco fit substantia (nam et que sunt natura substantia et alia). Nam ars aut natura fit aut fortuna aut automato. Ars igitur principium est in alio, et natura non est principium in alio (homo namque hominem generat), relique vero cause horum privationes. [Et forsan casu

---

E(*A*^{b}*TJ*) 1 (verum *sed] ἀλλ') (generationem] γενητὴν) unde] + *ποι 5 deinde (? ἔπειτα) ... quoniam] ἐπεί ... (9 contradictoria] ἡ ἐναντίωσις) 10 materia] + μετὰ ταῦτα 12 quod] *om.* 13 aliquo] οὗ *cuius (οὗ *J*)] ὃ 15 (*et^{2}] *om.*) in quantum] ᾗ 17 cuiusque] ἑκάστη 18 substantia] οὐσίαι ars (ἡ τέχνη)] ᾗ τέχνῃ (20 non ... alio] ... αὑτῷ) (21 *et — putrefactionem (**207**.1)] *om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 ferentia] non entia *Sc* sed^{1} *excl.* : si *Ll* : *om. Bg*^{2}**g** : *an* verum sed *duplex lectio* ? unde + *quo (*an recte* ?) *Ws***g** : tamen *Sc* 2 aliquis autem *tr. LlPx* est *om. BgVuCn* 3 quid] quidem *LlScWsKoBg,*(?)*Cn*^{1} 5 quare] queritur *Ta* quoniam + quia *Px* : *om.* (*an recte* ?) *Ll* : *an* deinde ... quoniam *duplicem lectionem graecam reddunt aut* quoniam *e correctione translatoris vel cuiusdam recensoris provenit* ? 6 non *om. ScKo* 9 contradictoria cuius] contraria (*an recte* ?) quorum *Ll* 11 dico] duo *TaScPxKoVuCn,*(?)*Ll*^{1}*Ws*^{1}*Bg*^{1} 12 namque] autem *Ta*^{1} transmutatur *Ll* 13 illud] *cuius (*an duplex lectio* ?) *TaScWsKoBg,*(?)*Cn*^{1}**g** vero] nec *TaScKoCn*^{1},(?)*Ws*^{1}*Bg*^{1} : vocatur *Px* 14 es] res *ScWs*^{1}*Px*^{1}*Cn*^{1} fit] sit *ScKoVuCn,*(?)*Ta*^{2} : si *Ta*^{1} 15 et^{2} (*om. Cn*) *excl.* es *scr.* : esse *Sc* : est *cett.* est *om. PxBgVuCn* 18 ars] res *LlPxVuCn* 19 automato *scr.* : auto- *vel* anto- *TaScKo* : anto- *cett.* et — alio (20) *om. Sc* 20 est] in *TaPxKoVuCn* : *om.Ws*^{2}*Bg*^{2} : [*ScWs*^{1}*Bg*^{1}] principio *Px*^{2}*KoVuCn* : [*ScWs*^{1}*Bg*^{1}] 21 *verba* et — putrefactionem (**207**.1) *excl., quia non translatoris sunt sed quodam modo e commento Averrois* (*c.* 13) *in archetypum nostrae traditionis penetravisse videntur*

fiunt et per se animalia generata per putrefactionem.] Sed substantie tres sunt, materia tamen hoc aliquid ens et apparens 1070a10
(nam quecumque sunt tactu et non complantatione, est materia ad subiectum), natura vero hoc aliquid, in quam habitus qui-
5 dam est ; amplius tertia que est ex hiis singula, ut Socrates et Callias. Igitur in quibusdam hoc non est preter compositam substantiam, ut domus species, nisi ars (nec est generatio et 1070a15
corruptio horum, sed alio modo sunt et non sunt domus sine materia et sanitas et omne secundum artem), sed si, in eis que
10 sunt natura ; quapropter non male Plato ait quia species sunt quotcumque natura, si sunt species, sed horum ut ignis, caro, caput ; omnia namque materia sunt, et maxime substantie 1070a20
finalis. Moventes igitur cause ut antecedentia facta, alie quasi ratio simul. Nam quando sanatur homo, tunc sanitas est, et
15 figura eree spere simul et erea spera (sed si et posterius aliquid 1070a25
manet, perscrutandum est ; nam in quibusdam nichil prohibet, ut si est anima tale, non omnis sed intellectus ; omne namque impossibile forsan). Palam etiam quia non oportet propter ea esse species ; nam homo hominem generat, quilibet aliquem ;
20 similiter autem et in artibus ; nam medicinalis ars ratio sani- 1070a30
tatis est.

[4] Sed cause et principia alia aliorum sunt hoc, sunt autem ut, si quis dicat universaliter secundum proportionem, idem omnium. Dubitabit autem aliquis, si eadem sunt principia et elementa
25 substantiarum et eorum que sunt ad aliquid, et cuiuslibet 1070a35
cathegoriarum similiter. Sed impossibile, si eadem omnium ; ex eisdem enim essent ad aliquid et substantia. Quid igitur hoc 1070b1
erit ? Nam circa substantiam et alia predicamenta nichil com-

---

E(A^bTJ) (2 et apparens] τῷ φαίνεσθαι) 4 ad] καὶ 17 *omne] πᾶσαν (19 species] ἰδέας) 23 secundum] καὶ κατ' idem] ταὐτὰ 24 autem (*J*)] γὰρ si] πότερον ἕτεραι ἢ 27 substantia (A^bE^2)] οὐσίαι 28 circa] παρὰ (nichil] + ἐστι)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 3 complacatione *ScKo* 4 ad] aut *Ta* : *an* aut *vel* et *scrib.* ? quam] quantum Ta^2Bg 5 singula *om. Sc* 6 est] inest *Ll* 7 nec] hoc *Sc* 9 omne] esse *PxKoVuCn* si in Bg^2 : sine *cett.* 10 non male *om. Sc* 11 quorumcumque *Ll* : quo- *Ko* : que- *Ws* 12 caput] capra *Ll* 13 igitur cause] ergo omne *Sc* antecedentia *scr.* : antecedecia *Ll* : addantia *Bg* : ad entia *Vu* : addentia *cett.* 15 sed si Bg^2 : sed *ScPx KoBg*^{1}*Cn* : si *LlWsVu* : [*Ta*] 17 omne] *an* -cm *scrib.* ? 19 homo *om. Sc* 22 aliorum] ho- *Sc* hoc *scr.* : hoc *vel* hec *codd.* autem] aut *ante* sunt^2 *Sc* 23 universaliter + quidem *Sc* idem] quidem *Sc* 26 cathegorie *Ll*

mune, prius autem est elementum ; sed nec substantia elementum est ad aliquid, nec horum aliquid substantie. Amplius
1070b5 quomodo contingit esse omnium elementa eadem ? Nullum enim possibile esse elementorum cum ex elementis composito idem, ut ei quod est BA aut A vel B † nec aut AB † (nec intellectualium elementum, ut unum aut ens ; insunt enim ea singulis et compositorum). Nichil igitur erit eorum nec substantia nec
1070b10 ad aliquid ; sed necessarium. Non sunt igitur omnium eadem elementa.

Aut ut dicimus, est quidem ut est, est vero ut non, ut forsan sensibilium corporum quasi species calor et alio modo frigidum privatio, materia vero quod potestate ea primum secundum se, substantia vero eaque et que ex hiis, quorum
1070b15 sunt principia ea, aut si quid ex calido et frigido fit unum, ut caro aut os ; diversum enim necesse est ab illis esse factum. Horum igitur ea elementa et principia (aliorum vero alia), omnium autem, ut ita dicatur, non est, sed irrationabilium, quemadmodum si quis dicat quia principia sunt tria, et species et privatio et
1070b20 materia. Sed horum singula diversa circa genus unumquodque sunt, ut in colore album, nigrum ; deinde dicunt lux, tenebre, aer ; ex hiis dies et nox. Sed quoniam non solum que insunt cause alie sunt ab eis que sunt extra ut movens, palam quia diversum principium et elementum, cause vero ambo, et in ea dividitur
1070b25 principium, quasi movens vero aut stans principium est quoddam, quare elementa secundum analogiam tria, sed cause et

---

E(A^bTJ) 1 *elementum[1]] + ἢ ὧν ἐστὶ τὸ στοιχεῖον 2 ad aliquid] τῶν πρός τι 5 aut A vel B *nec aut AB] τὸ *B* ἢ *A* (ἄμφω *J*) 6 elementum (A^bT)] στοιχείων 13 substantia (*T*)] οὐσίαι 17 irrationabilium (τῶν ἀλόγων)] τῷ ἀνάλογον 20 deinde dicunt (? ἐπὶ φάναι)] ἐπιφάνεια 21 et (A^b)] *om.* 22 alie (ἄλλα)] ἀλλὰ (24 quoddam] + οὖσα)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 *an post* elementum[1] *quaedam exciderunt* ? 1-2 est elementum *tr. Ll* 2 horum + ad Px^1KoBg^1VuCn 3 esse *post* elementa *LlKo* : *om. Sc* 4 posse *KoBg*[1]*VuCn* ex *om. LlKo* 5 nec aut AB *om.* (*an recte* ?) *Vu* : *an glossa in latina aut graeca memoria erat* ? intellectualium Bg^2 : intellectu (-tum *Ws*) aliud *cett.* 7 erit *om. Ta* 8-9 elementa eadem *tr. Ta* 11 calor *Ll* : -ri (?) *Ta* : color *PxVu* : coloris *Ws* : colorari *Ko* : colori *cett.* 12 vero *om. Ll* quod *om. LlScWs* 13 secundum *om. Ll* se *om. TaLlScPxBg*[1]*VuCn* -que] que *Sc* : *om. TaVu* 14 fit] sit *ScPxKoVu* 16 vero] non *ScKo* alia + non *Ll* 17 rationabilium Px^2VuCn^2 : irrationabile *Ll* : proportionabiliter Ws^2(*g*) : proportionabilium Bg^2(*g*) : /////// Ws^1Bg^1 20 tenebre lux *tr. LlScWs* 23 elementum $Px^2KoBgVuCn$: -ta *cett.* cause] esse *Sc* eadem *KoBgVuCn*

principia quatuor ; aliud vero in alio, et prima causa quasi movens aliud alii. Sanitas, infirmitas, corpus ; movens : medicina. Species inordinationis talis, cementum ; movens : edificatoria ; et in ea dividitur principium. Quoniam vero movens in physicis 1070b30
hominis homo, et in ipsis que a mente species aut contrarium, modo quodam igitur tres cause erunt, ita vero quatuor. Nam sanitatis medicina et domus species edificatoria, et homo hominem generat ; amplius preter ea ut primum omnium movens 1070b35
omnia.

[5] Sed quoniam sunt hec separabilia et illa inseparabilia, substantie ille sunt. Et per omnia cause hee, quia sine substantiis 1071a1
non sunt passiones et motus. Deinde erit ea anima forsan et corpus, aut intellectus et desiderium et corpus.

Amplius alio modo, quod proportionale est, principia eadem, ut actus et potentia ; sed et hec alia aliis et aliter. In quibusdam 1071a5
enim idem quandoque actus est quandoque potentia, ut vinum, caro aut homo (cadunt enim ea in dictas causas ; actu quidem species, si est separabilis, et quod ex ambobus, privatio vero, ut tenebre aut labor, potestate vero materia ; hoc enim est potens 1071a10
fieri ambo) ; aliter autem actu et potestate differunt quorum non est eadem materia, quorum non est eadem species sed diversa, quemadmodum hominis causa elementa, ignis et terra ut materia et species propria, et si quid aliud extra ut pater, et preter ea 1071a15
sol et inclinatus circulus, non materia entia neque species neque privatio neque conforme neque moventia. Amplius autem videre oportet quia alia universalia est dicere, alia non. Omnium autem

---

E(*A*^{b}*TJ*) 3 *inordinationis] ἀταξία 5 hominis] ἀνθρώποις (6 igitur] *om.*) (7 sanitatis] ὑγίεια) 11 per] + τοῦτο (14 quod ... est] τῷ ...) 16 *actus] ἐνεργείᾳ vinum] + ἢ 25 neque²] *ἀλλὰ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 principium *Ll* 2 sanitati *TaScWsPx*¹ *Bg*¹*Cn*¹ 3 *an* inordinatio *scrib. ?* cementum *scr.* (*vide indicem graeco-latinum sub* πλίνθοι) : unum *codd.* 4 dividere *KoBgVuCn* 5 ipsas *TaSc*, (?)*Ws*¹ : ipsa *Ws*² 6 erunt cause *tr. TaLlScWs* 7 sanitati (*an recte ?*) *Ta ScWsKoBg* 8 omnium *post* omnia (9) *Ko* : *post* movens *Sc*¹ : *om. VuCn* 10 hec + omnia *Px*²*VuCn* : *om. LlBg*¹ 12 erunt (*post* ea *Ko*) *KoBgVuCn* 13 aut] et *Ll* 14 alio modo *post* est *Ll* 15 et² *om. TaLl*¹ et³ *om. Ta*¹ 16 quandoque idem *tr. Ll* *an* actu *scrib. ?* est *WsBg*² : [*Ko*] : enim (*? Bg*¹) *cett.* quandoque² + substantia *Sc*¹ 17 aut] et *TaLlScWs* 19 vero] + ut *Ll* 20 aliter] -cuius *Sc* 20-21 quorum non est (*om. Ta*) eadem materia *TaPx*¹ : *om. cett.* 21 est² *om. TaKoBgVuCn* 25 neque²] *sed (*an recte ?*) *Bg*²

prima principia quod actu est primum hoc et aliud quod potes-
1071a20 tate. Illa quidem universalia non sunt ; principium enim
singularium singulare ; nam ⟨homo⟩ hominis universalis, sed
non est nullus, verum Pileus Achillis, tui vero pater, et hoc B
huius BA, totaliter vero B simpliciter BA. Deinde species 5
1071a25 substantiarum alie aliorum cause et elementa, sicut dictum est,
non in eodem quidem genere, colorum et sonorum, substantia-
rum, quantitatum, preter proportionalia ; et que sunt in eadem
specie diversa, non specie, sed ipsorum secundum diversum
aliud, tua materia et species et movens et mea, universali 10
1071a30 ratione eadem fiunt. Querere vero que principia aut elementa
substantiarum et ad aliquid et qualitatum, utrum eadem aut
diversa, palam quia multipliciter dictorum sunt singula, divi-
sorum vero non eadem sed diversa, nisi sic et omnium, sic quidem
eadem in quantum proportionaliter, quia materia, species, 15
1071a35 privatio, commune, et sic substantiarum cause ut cause om-
nium, quia destruuntur destructis ; amplius primum endele-
chia ; sic autem diversa prima sunt quecumque contraria que
1071b1 nec ut genera dicuntur nec multipliciter dicuntur ; et cause et
materie. Ergo principium sensibilium et quot, et quomodo 20
eadem et quomodo diversa, dictum est.

[6] Sed quoniam tres sunt substantie, due quidem physice
et una immobilis, de ea dicendum est quia necesse est esse
1071b5 sempiternam aliquam substantiam immobilem. Nam sub-
stantie prime entium, et si omnes corruptibiles, omnia corrup- 25

E(A^bTJ) 5 species (A^bTJ^2)] ἤδη 6 est] + τῶν (7 et] *om.*) 8 quantitatum] ποσότητος 9 (sed] + ὅτι) diversum] ἕκαστον (11 fiunt] *om.*) 13 singula (? ἕκαστον)] ἑκάστου 15 in quantum] ἤ 16 commune] κινοῦν 19 cause (αἰτίαι)] ἔτι αἱ 20 principium] τίνες ἀρχαὶ et quot (*cett.*)] *bis scr.* (22 sunt] ἦσαν)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 3 nam] homo Bg^2 homo *cum Geyer suppl.* sed *om. Ll* 4 nullus + universalis *Ll* pirrus *Ll* Achillis] aculis *Px* *KoBg*^{1}*VuCn*^{1} tui Bg^2 : huius *Ll* : cui *cett.* hoc + p. *Ko* : hic (?) *Ll* B] hoc *ScWs* : huius (?) *Ll* 6 aliarum *Ll* cause] esse *Sc* et elementa *om.* *Px*^{2}*KoBgVuCn* 7 sonorum *om. LlScWs* 8 propter proportionabilia *Ll* 9 diversa non specie *om. Ll* 10 tua Bg^2 : tertia *TaScWs* : et ita *Ko* : tria *cett.* mea Bg^2 : ea *Ll* : in ea *cett.* 11 sunt (*ante* eadem) *KoBgVuCn* 12 et^1 *Ll* *Bg* : *om. cett.* 13 quia *om. Sc* divisorum *scr.* : divers- *codd.* 14 vero *om. KoBg*^{1}*VuCn* 16 cause^1] esse *Sc* omnium *om. Sc* 17 quia] -que *Px*^{2}*KoBg*^{1}*Cn* : que *Vu* endelechia *Ta* : inte- *Ws* : enthelechia *Sc* : endelichia *cett.* 18 autem] et *KoBgVuCn* sunt prima *tr. Sc* que] queque *Ll* 19 ut *om. Ll* dicuntur^1] -unt *Bg*^{1}*VuCn* 25 corruptibiles] incor- *Sc*

tibilia, sed impossibile motum aut fieri aut corrumpi (semper enim erat), nec tempus. Non enim possibile prius et posterius esse cum non sit tempus ; ergo motus sic est continuus ut tempus ; aut enim idem aut motus est aliqua passio. Motus 1071b10
vero non est continuus nisi secundum locum, et eius qui est in circulo.

Sed si fuerit mobilis aut effectivus, et non agens aliquid, non est motus ; contingit enim potentiam habens non agere. Nichil ergo prodest, nec si substantias ponamus sempiternas, quemad- 1071b15
modum et qui species, nisi aliquod potens inerit principium transmutari ; non ergo nec ea sufficiens erit, nec alia substantia preter species ; nam si non egerit non erit motus 〈...〉 sempiternus ; contingit enim quod potentia est non esse. Oportet igitur esse 1071b20
principium tale cuius substantia actus. Amplius tales oportet esse substantias sine materia ; sempiternas enim esse oportet, si et aliud aliquid est sempiternum actu. Amplius est et dubitatio ; videtur enim hoc quidem agens omne posse, illud vero potens non omne agere, quare prius est esse potentiam. Sed si hoc, 1071b25
nichil erit entium ; contingit quidem posse esse, nondum vero esse. Etiam sicut dicunt theologi, qui ex nocte mundum generant, aut physici, forent simul res omnes, dicunt idem impossibile. Quomodo namque movebuntur, si non fuerit actu aliqua causa ? Nec enim materia eadem se ipsam movebit, sed tectonica, nec 1071b30
menstrua nec terra, sed spermata et genitura [id est sperma hominis]. Quapropter faciunt quidam semper actum, ut Leucippus et Plato ; semper enim esse dicunt motum. Sed quare et quem non dicunt, nec sic nec causam. Nichil enim ut contingit movetur, sed oportet aliquid semper existere, quemadmodum 1071b35

E(*A*^{b}*TJ*) 5 nisi (ἀλλ' ἢ *T*)] ἀλλ' 7 fuerit (ἔσται *TJE*^{2})] ἔστι 10 et qui (? οἵ τε)] οἱ τὰ 12 *motus] + ἔτι — οὐ γὰρ ἔσται κίνησις (71b17-18) (14 tales] ταύτας) 20 *sicut] εἰ ὡς mundum] *om.* 21 forent (ἦν *cett.*)] *om.* (24-25 id est sperma hominis] **om.*)

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 2 non] nec *TaLlScWs* possibile enim *tr. Sc* 7 effectus *PxBg* 9 ergo] igitur *Ll* 11 transmutare *Px*^{1}*Vu* aliqua *Sc*^{1} 12 〈...〉] *an lacuna in latina traditione orta est* ? 15 si] sed *Sc* 16 aliquid aliud *tr. Ta* et *om. Sc*^{1}*VuCn* 17 omne] esse *LlVuCn* 18 omne] esse *Ll* 19 possibile *Sc* 20 sicut] *an* si ut *scrib.* ? 21 fore *Ll* omnes + simul *Ll* 22 namque *TaLl* : ergo *cett.* aliqua actu *tr. Ta* 23 mobit *Ll* tectorica *Sc* 24-25 id est sperma hominis *excl.* : **om. Ll* : *an glossa in archetypo erat* ? 25 quidam *scr.* : -dem *codd.* actu *Px*^{1}*VuCn* 26 dicunt esse *tr. LlScWsBg* 28 oportet *om. Ll*

nunc natura quidem sic, vi vero aut ab intellectu aut alio sic. (Deinde qualis prior ? Differt enim valde quodcumque est.)
1072a1 Sed nec Platonicis possibile dicere quod existimabat aliquando principium esse, idem se ipsum movens ; posterius enim et simul cum celo est anima, ut ait. Quia potentia, ut existimant esse, prior actu, est quidem quasi bene, est et quasi non (dictum est
1072a5 autem quomodo) ; quia vero actuale est prius, testatur Anaxagoras (intellectus enim actus est) et Empedocles amorem et odium, et semper dicentes motum esse, ut Leucippus ; quare non fuit semper infinitum tempore chaos aut nox, sed eadem semper sunt aut circuitu aut aliter, si prius actus est potentia. Quodsi idem
1072a10 semper circuitu, oportet aliquid semper quidem similiter agere. Quodsi †semel odio† inest generatio et corruptio, aliud oportet agens esse aliter et aliter. Ergo necesse sic quidem secundum se agere, sic vero secundum aliud ; aut ergo secundum diversum aut secundum primum. Necesse secundum hoc ; iterum enim
1072a15 illud eique causa et illi. Ergo melius ; et enim causa erat illius semper similiter ; aliter vero diversum, sed semper aliter ambo palam. Ergo sic se habent motus. Quid ergo alia oportet querere principia ?

[7] Quoniam vero ita contingit, et si non essentialiter, ex nocte
1072a20 erunt et « simul omnium » et non ex ente, solvuntur ea, et est aliquid semper motum motu non cessante, et ille circulatio

---

E(A^bTJ) 3 *Platonicis] *Πλάτωνι* 7 actuale (*ἐνέργεια T*)] *ἐνεργείᾳ* 10 semper[1]] *om.* 12 quidem] *μένειν* 13 semel odio (*an* *melodia [*μέλει*] *scrib.* ?)] *μέλλει* 17 eique (*αὐτῷ τε Al.*)] *αὐτῷ τε* melius] + *τὸ πρῶτον* illius (*ἐκείνου*)] *ἐκεῖνο τοῦ* 21 essentialiter (*ὄντως*)] *οὕτως* 22 non ex] **tr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 sic[2]] sit *Ws*,(?)*Px* : fit *Ll* 2 differt *scr.* : -ertur *BgVu* · -untur *Cn* : -unt *cett.* quicumque *Ll* 3 *an* Platoni *scrib.* ? existimabant (*an recte* ?) *BgVu* 4 et] aut *Ll* 5 esse] est *Ll* : *om. WsKo* 8 est actus *tr. TaBg* 11 si *LlBg*[2] : sed *cett.* actus *Ll* : semper sed *Ta*[1] : *om. cett.* est *om. Ll* 12 agere *om. Ta*[1] 13 semel odio *Ll* : semel (*an recte* ?) *Cn*[1] : [*WsBg*] : semel -ia *cett.* : *an* *melodia *scrib.* ? aliud *scr.* : -quid *vel* a[i]d *codd.* 14 aliter[1] *ante* esse *Ll* : alicuius *Sc* aliter[2]] -cuius *Sc* quidem sic *tr. Ta* 15 agere + existens sed quoniam motum commovens et medium quidem quod non motum movet sempiternum et substantia et actu et ens (*vide* **213**.3-5) *Ta*[1] sic] si *Ta* : *om. VuCn* 17 eique *Bg*[2] : neque *cett.* 18 sed] et *Ta* aliter[2]] -cuius *Sc* 21 quoniam] -modo *Ll* et *post* non *Ta* 22 crit *TaKoBgVuCn* omnia *LlWs* ex non **tr.* (*an recte* ?) *Ws*[2]*Bg*[2]***g*** : ?*Ws*[1] ente] nocte *Ll* solvitur *TaPxKoVuCn* : -entur *Bg*[2] : solv ||| *Bg*[1] ea + quare sempiternum *Ta*[1] : *om. Ll* et[3] — manifestum (**213**.1) *TaLl* : *textum sec.* ***g*** *supplevit i. marg. Bg*[2] : *om. cett.*

(et hoc non ratione solum sed opere, manifestum), quare sempiternum erit primum celum. Est et aliquid et quod movet [sempiternum, et substantia actu existens]. Sed quoniam motum et movens et medium quidem quod non motum movet, sempiternum 1072a25
et substantia et actu est ens. Movet autem sicut quod desiderabile et intellectuale ; movet non mota. Et horum prima eadem. Nam concupiscibile est et quod magis est apparens bonum, quod autem volumus primum bonum. Desideramus autem quia videmus bonum aut videtur eo quod desideramus ;
principium enim est intelligentia. Sed intellectus ab intellectuali 1072a30
movetur ; intellectuale diversa coelementatio secundum se ; sed eius substantia prima, et eius que simplex et secundum actum (est autem et simplex et unum non idem ; unum enim metrum significat, et simplex quomodo id habens). Atqui et
bonum et hoc amabile in eadem coelementatione ; et est optimum 1072a35
semper aut proportionale primum. Quia vero est cuius causa 1072b1
in immobilibus, divisio ostendit ; est enim alicui cuius ⟨causa⟩, quorum hoc quidem est illud vero non est. Movet autem quasi desideratum, et motum vero alia movet. Igitur si quid movetur,
contingit aliter habere secundum locum, et si non secundum 1072b5
substantiam ; sed quoniam est aliquid movens per se movens ens, actu ens, hoc non contingit aliter se habere nullatenus.

E(*A*^{b}*TJ*) (2 *sempiternum — existens (3)] *om.* 4 *quidem] + ἔστι τι 5 actu] ἐνέργεια 7 *et quod magis est] *om.* 9 bonum (καλὸν *fecit E*)] *μᾶλλον *E γρ.* (12 sed] καὶ) 13 simplex ... unum[1]] *tr.* 15 hoc (? τοδὶ)] τὸ δι' αὑτὸ : τὸ *T* 19 motum (*A*^{b2} *et fort. Al.*)] κινουμένῳ 20 *habere] + *ὥστ' εἰ — ἄλλως ἔχειν (72b5-6) 21 movens[2]] κίνητον *E*[1] : ἀκίνητον *cett.*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 principium *Px*[2]*BgVuCn* et[1] *ante* est (enim *Ll* : *om. Ko*) *TaLl* : *om. ScWs* aliud *Ll* et[2] *om. KoBgVuCn* *verba* sempiternum — existens (3) *excl.* : *an errore translatoris vel cuiusdam librarii hoc loco inveniuntur* (*vide* 4-5) ? 3 et[1]] est *Ll* substantia + et *Ta* 4 quidem] *an* quid est *scrib.*? non *om. LlScWs* 5 et substantia *om. KoBg*[1]*VuCn* est ens *Ll* : et ens *cett.* : *an* existens (*vide* 2-3) *scrib.* ? quod sicut *tr. Sc* 6 movent *PxBgVu* motu *Sc* principia *Ll* 7 *an* *quod magis est *duplicem lectionem graecam reddit* (*vide* *bonum (9)) ? 9 autem] aut *Ko*,(?)*Ta* videtur + bonum *TaLlScWs* 11 intellectuale + vero *Ll* : + autem *Px* 12 et[2] (+ eiusque *Ta* : *om. Ll*) — simplex (13)*om. WsBg* 17 in *om. ScWs*[1]*Cn* im- *om. Ko* est *scr.* : et- *codd.* cuius] eius *Ta* : et lis *Ll* causa *suppl.* 18 illud] id *Ta* quasi] quod *Ta* · et *PxKoBgVuCn* 19 et] per *Ll* 20 contingit + aliquid *Ta* habere + *quare latio prima et actus est quo movetur hanc autem contingit aliter habere *Px*[1](*g*) : *an lacuna post* haberc *in latina traditione orta est* ? 21 movens[1] *post* se *LlWsPx* : *om. Sc* 22 aliter *om. Ll*

Ferentia namque prima mutationum, eius vero que est circulo ;
1072b10 sed eam movet. Igitur ex necessario est ens ; et in quantum necesse, bene, et sic principium. Nam necessarium totiens dicitur, hoc quidem vi, quia preter impetum, illud vero non sine bene, quod autem non contingit aliter se habere simpliciter.
1072b15 Ex tali principio pendet celum et natura. Deductio vero est qualis optima parvo tempore nobis (sic enim semper illa ; nobis etenim impossibile), quoniam voluptas actus est huius (et propter hoc evigilatio et sensus, intelligentia delectabilissimum, spes vero et memorie propter ea). Verum intelligentia secundum se eius est quod secundum se optimum, et maxime
1072b20 eius quod est maxime. Eum autem intelligit intellectus secundum transumptionem intelligibilis ; intelligibile fit ordinans et intelligens, quare idem intellectus et intelligibile. Nam susceptibile intelligibilis et substantie est intellectus, agit autem habens, quare illud magis hoc quod putat intellectus divinum habere, et theoria dulcissimum et desiderabilissimum. Si ergo sic se
1072b25 habet, ut nos quando, Deus semper, mirabile ; quodsi magis, mirabilius. Habet autem sic. Et vita existit ; nam intellectus actus est vita, sed illud actus ; sed et actus secundum se illius est vita optima et sempiterna. Dicimus autem Deum esse animal sempiternum nobilissimum, quare vita et semper con-
1072b30 tinua, sempiterna inest Deo ; hoc enim est Deus. Quicumque suscipiunt, ut Pythagorici et Speusippus, optimum et nobilissimum non in principio esse, quia et plantarum et animalium

---

E(A^bTJ) 2 sed] + τοῦτο 4 dicitur] *om.* vero] + οὖ 5 se habere] ἀλλ' 6 vero (A^bTE^2)] *om.* 7 illa (A^b)] + *ἐστιν (9 et²] *om.*) 10 memorie (*cett.*)] κνῆμαι 12 eum (αὐτὸν)] αὑτὸν 13 intelligibile] + γὰρ (ordinans (τάττων)] θιγγάνων) 17 desiderabilissimum (ἄριστον *cett.*)] ἀόριστον sic (J^1)] + εὖ

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 est + in *Sc* 2 sed + secundum Ta^1 eam] causa *Sc* 3 et *om. Ll* 4 hic *Ll* propter *Ll* impetum + nature *Ll* 5 quod *om. Ta* autem] aut *Ta* 6 principaliter *Sc* 7 equalis *Sc* nobis + *est *Px* 8 etenim *Px* : et est *Ll* : et *cett.* 10 species *LlPx* : specie *Ko* memoria *TaLlWs* intellectiva *LlBg* 12 quod] quidem quod *Px* : quidem Bg^1VuCn : quid *Ko* : *om.* Ta^1 eum *Sc* : ipsum (?) Bg^2(**g**) : cum (? Bg^1) *cett.* autem] a *Ll* 14 quare + et *Ta* susceptibile + et *KoVu* 15 intelligibile *KoCn* autem + ut *Ll* 16 hoc *om. Ll* 17 dulc-] dilect- (*an recte ?*) *Ws* et² *om. Ll* desiderabilissimum + delectabilissimum *Ll*(**g**) 18 quandoque Ta^2Bg^2 mirabile *scr.* : -bil' *vel* -bilis *codd.* 20 sed¹ — vita (21) *om.* Ta^1 et *om. Ll* : [Ta^1] 23 deus est *tr. Ll* 24 suscipiunt *scr.* : putant Ws^2**g** : ///// Ws^1 : suffic- *cett.* et¹ *om. TaWsKoBg*¹*VuCn*

principia cause sunt, bonum vero et perfectum in ipsis ex hiis, non recte existimant. Nam sperma ex diversis est prioribus et 1072b35
finalibus, et primum non est sperma sed finale ; ut priorem 1073a1
hominem dicat aliquis esse spermatis et ex hoc genitum, sed
5 diversum ex hoc sperma. Ergo quia est substantia aliqua sempiterna et immobilis, separabilis a sensibilibus, manifestum. 1073a5
Ex dictis vero ostensum est et quia mensuram non contingit habere eam substantiam, verum sine parte et indivisibilis est (movet enim in infinitum tempus, et non habet potentiam
10 infinitam finitum ; sed quoniam omnis dimensio aut infinita est aut finita, finitam non habet dimensionem, infinitam vero 1073a10
quia totaliter non est nulla infinita dimensio) ; verum etiam quia impassibilis et non alterabilis ; omnes enim alii motus posteriores sunt eo qui est secundum locum. Hec ergo manifesta
15 eo quod hunc habent modum.

[8] Utrum vero una ponenda est talis substantia aut plures, et 1073a15
quot, oportet non oblivisci, sed reminisci et aliorum negationes, quia de pluralitate nichil dixerunt, cum et planum sit dicere. Nam circa species susceptio nullam habet perscrutationem
20 propriam (numeros enim dicunt species species dicentes, sed de numeris quandoque quidem ut infinitis dicunt, quandoque usque 1073a20
quasi ad decada determinatis ; propter quam vero causam tanta pluralitas numerorum, non dicunt cum studio demonstrativo) ; nobis autem et ex substantiis divinis et determinatis dicendum.
25 Principium enim et primum entium est immobile et secundum

E(A^bTJ) (2 et] *om.*) 4 spermatis et (? σπερμάτων)] τοῦ σπέρματος *οὐ (5 hoc] *οὗ*) (6 immobilis] + καὶ) 11 finitam] + μὲν διὰ τοῦτο 18 cum (? ὅταν)] ὅ τι (21 ut] + περὶ) (23 dicunt] λέγεται) 24 (et[1]] **om.*) *substantiis divinis] τῶν ὑποκειμένων

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 cause] esse *Sc* 2 existant *Sc* 3 principium Px^2VuCn 4 et + *non (*an recte* ?) Bg^2(**g**) ex ... sed *om. Ta*[1] 6 sensibus *VuCn* 7 ostensum] manifestum *TaKo* 10 infinitam finitum] infinita infinitum *Sc* quoniam + vel non *TaWs* : + vel vero *Px* : + vel *Sc* : + utrum *Ll* omnis + quia *Ll* infinita ... finita (11)] finita ... infinita *TaPxKoBgVuCn* 11 est *ante* finitam *Ta* : *om. PxBg* finitam + vero *Ws* : -um *Px* : -a *KoVuCn* infinitam *Ll* : -a *cett.* vero + non *LlBg*^{2}**g** 12 ulla *Ll* etiam] et *KoBgVuCn* 14 que *Ll* ergo hec *tr.* (*an recte* ?) *Ll* 15 hunc *om. Ll* mod-] mot- *Sc* : medi- *Ll* 16 et] aut *Ll* 17 negotiationes (*an recte* ?) *TaLlBg*^{2}**g** 19 nulla *ScKo* 20 species *semel tantum Px KoVuCn* 22 decadi *Sc* 22-23 tantam pluralitatem Px^2VuCn^2 23 demonstratio (?) Bg^1VuCn : -strato (?) *LlPx* 24 et[1] *om.* (*an recte* ?) Ll^1 substantiis divinis] *an* subiectis *scrib.* ?

1073a25 se et secundum accidens, movens enim primum sempiternum et unum motum ; sed quoniam quod motum est necesse ab aliquo moveri, et primum movens immobile esse secundum se, et sempiternum motum a sempiterno moveri et unum ab uno, videmus autem preter universi simplicem ferentiam, quam
1073a30 movere dicimus primam substantiam et immobilem, alias ferentias quascumque planetarum sempiternas (sempiternum enim et instabile circulo corpus ; ostensum est autem in Physicis de hiis), necessarium harum quamlibet ferentiarum ab immobili moveri secundum se et sempiterna substantia. Si enim
1073a35 astrorum natura sempiterna quedam est, et movens sempiternum et prius moto, et prius substantia substantiam esse necesse est. Palam itaque quia tot substantias est esse necesse et natura sempiternas et immobiles secundum se, et sine dimensione
1073b1 propter predictam causam.

Ergo quia sunt substantie, et harum quedam prima et secunda secundum ordinem eundem ferentiis astrorum, palam est ; pluralitatem vero iam ferentiarum ex maxime propria
1073b5 philosophia mathematicarum scientiarum intendere oportet : ex astrologia ; ea namque de substantia sensibili et sempiterna facit theoriam, alie vero de nulla substantia, ut que est circa numeros, et geometria. Ergo quia plures sunt ferentie delatorum,
1073b10 manifestum est parum considerantibus (pluribus enim quam uno astrorum errantium unumquodque fertur) ; sed quot sint hee, nunc quidem et nos que dicunt mathematicorum quidam sententie gratia dicimus, ut mente pluralitas aliqua determinata suscipiatur ; reliquum vero hec quidem querentes oportet, illa
1073b15 vero persuasos ab interrogantibus, si quid videtur preter modo

---

E(*A*^{b}*TJ*) (1 *enim] δὲ) 7 quascumque (*ὅσας*)] *οὔσας* 10 moveri (*cett.*)] + *καὶ* si] *ἤ* 11 sempiterna] + *οὐσία* 16 quedam (*ut. vid. Al.*)] *τίς* (22 geometria] *τὴν γεωμετρίαν*) (25 et] *om.*) 27 querentes] + *αὐτοὺς* 28 ab interrogantibus (*cett.*)] *bis scr.*

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 enim] *an* autem *scrib.* ? 2 necesse + est *TaPx* 9 necessarium + autem *Ll* quarumlibet *Ta*^{2}*LlScWs* 11 astorum *Ta*^{1}*LlCn*^{1} 12 et^{1} *om. Ll* 13 quia *om. LlVu* 14 sempiterna *Ta* et^{2} — substantie (16) *om. Ll* 15 pre- *om. Sc* 16 quedam] quidem *Sc* 20 sempiternam *Ta*^{1} 21 alia *Ll*^{1} contra *Ta*^{1} 22 delatarum *TaWs* : dilato- *Bg*,(?)*Ko*^{1} : dilata- *PxKo*^{2}*VuCn* 24 quot] quod *TaScWs* 25 hee *bis scr. Ta*^{2}*Sc*^{1}*WsPx*^{2}*Bg*^{1}*VuCn* quidam] que- *Sc* 26 sententie *post* dicimus *Cn* : finem *Sc* : fidem *Ws* : attentionis *Bg*^{2}**g** : ///// *Bg*^{1} gratie *ScWs* aliqua *Ta*^{2}*Ll* : *om. cett.* 27 reliqui *Ll* 28-**217**.1 persuasis ... videntur ... contractantibus *Ll*

dicta ea tractantibus, amare quidem utrosque, persuaderi vero a certioribus.

Eudoxos ergo solem et lunam, utriusque ferentiam, in tribus posuit esse speris, quarum primam aplanorum astrorum esse, secundam zodiaci per medium, tertiam iuxta inclinata in 1073b20
latitudine zodiaci (sed in maiori latitudine inclinari secundum quam luna fertur quam secundum quam sol), errantium vero astrorum in quatuor cuiusque speris, quarum primam quidem et secundam illis eandem esse (nam que est aplanorum omnes 1073b25
esse ferentem, et sub ea ordinatam zodiaci naturalem habentem motum omnium esse), tertie vero omnium polos in medio zodiorum esse, et quarte ferentiam inclinatorum ad medium suum ; 1073b30
esse vero tertie spere polos aliorum quidem proprios, Veneris vero et Mercurii eosdem ; Callippus autem positionem quidem sperarum eandem posuit cum Eudoxo, hoc est absidentiarum ordinem, pluralitatem vero Iovis quidem et Saturni eandem 1073b35
cum illo dedit, soli vero et lune duas existimabat adhuc apponendas esse speras, apparentia si qua est redditura, reliquis vero planetis singulis unam. Sed necesse, si composite omnes appa- 1074a1
rentia sunt redditure, cuiuslibet errantium diversas speras una minus esse evertentes et ad idem dirigentes positionem primam sperarum semper inferius ordinati astri ; sic enim solum contin- 1074a5
git planetarum ferentiam omnia facere. Quoniam ergo in qui-

E(*A*^{b}*TJ*) 3 solem ... lunam] *ἡλίου ... σελήνης* 10 *zodiaci naturalem ...] *καὶ κατὰ τὸν διὸ μέσων τῶν ζῳδίων ... κοινὴν* 12 inclinatorum] *κατὰ τὸν λελοξωμένον* (suum (? *σὐτῆς*)] *τσύτης*) 15 hoc — ordinem (16) (*cett.*)] *om.* *absidentiarum] *om.* : *ὑποστημάτων cett.* 21 (*evertentes] *ἀνελιττούσας*) (positionem ... sperarum (22)] *τῇ θέσει ... σφαῖραν*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 3 Eudoxos *scr.* : endoxos *LlScWs* : endoclos *Ta*^{2}*Ko* : alia littera endoxis endclos *Ta*^{1} : eudocles *Px* : eudoclios *BgVuCn* utrisque (?) *Sc* 4 prima *LlKoCn* : principia *Vu* esse^{2} + speram *Ta*^{1} 5 secundum (?) *Sc* odyaci *Sc* 6 zodiaci *Ws* : zodia *vel* zodya *cett.* 7 quam^{2} *TaLlBg*^{2} : quod *cett.* 8 quar-] quant- *Sc* quidem primam *tr.* (*an recte* ?) *Ta* 9 secundum *Sc* eadem *Ll* 10 ferentie *TaCn* · -es *Bg* : [*Ws*] *an ante* zodiaci *quaedam in memoria latina exciderunt* ? 11 tertium *Sc* zodiacorum *WsKo* 13 tertie + ferentie *Ta* vernis *Ll* 15 Eudoxo *scr.* : endoxo *LlScWs* : e$\overset{n}{x}$doc^{s}o (?) *Ta* : edoclo *BgVuCn* : euclo *Px* : eudaso *Ko* abscidentiarum *Ta* : abscind- *Bg* : *an* abscedentiarum *scrib.* ? 17 existimabat *Ll* : -bant *cett.* opponendas *LlWs* : po- *Sc* : apponendos *VuCn* 18 apparentiam *Sc* 19 apparentiam *Sc* : -i *Ko* : -ie *Bg*^{1} 21 minus] unius *Ll* evertentes] existen- *Sc* : *an* convertentes *scrib.* ? dirigendes [*sic*] *Sc* : digentes *Ta*^{1} prima *Sc*^{2}*WsPxKoBgVuCn* 23 ergo] igitur *Ll* : vero *Ta*

bus ea feruntur speris alie quidem octo, alie quinque et viginti sunt, harum autem solas non oportet converti in quibus infime
1074a10 ordinatum fertur, ⟨...⟩ posteriorum vero quatuor sedecim ; per omnes numerus et ferentium et revolventium eas quinquaginta quinque. Quodsi lune et soli non addiderit quis quos dicimus motus, omnes spere erunt septem et quadraginta.
1074a15 Pluralitas vero sperarum tanta sit, quare substantias et principia immobilia tot rationale est suscipere (necessarium enim dimittatur fortioribus dicere) ; quodsi nullam possibile esse ferentiam contendentem ad astri ferentiam, amplius autem omnem naturam et omnem substantiam impassibilem et secun-
1074a20 dum se quod melius est sortientem finem esse oportet existimare, nulla erit preter eas diversa natura, sed hunc substantiarum numerum est esse necesse. Nam si sunt alie, movebunt quasi fines existentes convehibiles; sed alias esse ferentias impossibile est
1074a25 preter dictas. Et hoc rationale ex comportatis suscipere. Nam si omne ferens convexi gratia propter naturam et ferentia omnis convexi est alicuius, nulla ferentia sui causa erit nec alius convehibilis, sed astrorum. Nam si fuerit convehibile convehibilis causa, et illud diversi eguerit gratia esse, [erit]
1074a30 tunc, quoniam non possibile est in infinitum ire, finis erit omnis ferentie convexorum divinorum corporum secundum celum. Quia vero unum celum, manifestum est. Nam si plures essent celi ut homo, foret circa quodlibet principium specie unum, et numero multa. Sed quecumque sunt numero multa, materiam

---

E(*A*^{b}*TJ*) 3 *fertur] + αἱ δὲ τὰς τῶν πρώτων — ἔσονται (74a8-9) 3-4 per omnes (? διὰ πασῶν)] δὴ ἁπασῶν 8 immobilia (*Al.*)] + καὶ τὰς αἰσθητὰς 10 ferentiam] + μὴ 12 finem (τέλος *E γρ. Al.*)] τέλους 14 fines] τέλος 15 *convehibiles (? φοράς)] φορᾶς (19 astrorum] + ἕνεκα) (20 *erit] *om.*) (21 ire] *om.*) 22 convexorum] + τι 24 homo] ἄνθρωποι

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 ea *om. Ll* alie[1]] -a *PxVuCn*,(?)*Ta* 2 non] neque *Ll* infime *Bg*^{2} : in finem *Sc* : infine *vel* in fine *cett.* 3 ⟨...⟩] *an lacuna in latina traditione orta est* ? posteriorum] preterito- *Sc* 7 sperarum] substantiarum (?) *Ta* 11 omnem[2] *om. KoBg*^{1}*VuCn* impassibilem *bis scr. Ta*^{1} : -e *Cn* : imposs- *Sc* : pass- *Ws* 14 necessaric *LlBg* : -arium *VuCn* 15 *an* convehibilis *scrib.* ? 17 convexi *LlKo*^{2} : -vecti *Ta* : -venienti *Sc* : -venti *cett.* propter *Ll* : preter *cett.* ferentia] -am *KoCn*^{1} : -tis *Ws* 18 connexi *Ws* : et nexi *Px*^{2}*VuCn* 19 alicuius *LlKo* con-[2]] circum- *Ll* 20 circumvehibilis *Ll* eguerint *TaScWsKoBgVuCn*,(?)*Px*^{1} esse] cuius *Ll* erit *excl.* : erint (?) *Ta*^{2} : erunt *Ta*^{1} : *an correctio pro* (egu)erint *erat* ? 21 posse *Px Ko*^{2}*Bg*^{1}*VuCn* : ? *Ko*^{1} in *om. PxVuCn* 22 circumvexorum *Ll* 24 contra *Ta*^{1} 25 multa[1]] -i *Ll* scd — multa[2] *bis scr. Ta*^{1} : *om. WsVu* sunt *Ll* : [*WsVu*] : + et *cett.*

habent (nam una et eadem est ratio multorum, ut hominis, 1074a35
Socrates vero unus) ; quid autem erat esse non habet materiam
primam ; nam endelechia est. Unum igitur et ratione et numero
primum movens ens immobile ; et motum amplius semper et
continue unum solum ; ergo unum solum celum. Traditum est
autem a senioribus et antiquis in fabule figura dimissum poste- 1074b1
rioribus, quia dii sunt hii, et continet divinum naturam uni-
versam. Reliqua vero fabulose iam adducta sunt ad persuasionem
multorum et ad usum ad leges et conferens ; conformes enim 1074b5
hominibus hos et aliorum animalium quibusdam similes dicunt,
diversa consequentia et dictis similia, a quibus si quis separans
id accipiat solum primum, quia deos existimarunt primas
substantias esse, divine dici putabit, secundum conveniens sepe 1074b10
inventa ad possibile qualibet et arte et philosophia et iterum
corruptis, etiam easdem illorum opiniones quasi reliquias usque
nunc salvari. Igitur opinio paterna et que a primis in tantum nobis
manifesta solum.

[9] Que vero circa intellectum quasdam habent dubitationes ; 1074b15
videtur enim apparentium maxime divinum, quomodo vero se
habens talis sit, habet quasdam difficultates. Nam si non intel-
ligit, quid erit insigne, sed habet ut si dormiens sit ? Si intelligat,
huius vero aliud est proprium, non enim est hoc quod est sua
substantia intelligentia, sed potentia, nec erit optima substantia ; 1074b20
quia intelligitur ei honorabile inesse. Amplius autem sive intellec-
tus sua substantia sive intelligentia, quid intelligit ? Aut enim se

---

E($A^b TJ$) 3 primam] *τὸ πρῶτον 10 dicunt] + καὶ τούτοις 13 putabit] + καὶ (19 enim] + εἶναι) 24 (quia] + γὰρ) inesse] ὑπάρχει 25 (intelligentia] + ἐστι) (enim] + αὐτὸς)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 ut *LlBg*^{2} : / *Bg*^{1} : et *cett.* 3 primam] *-um (*an recte* ?) *Ll*^{2}*Bg*^{2} : propriam *Bg*^{1} endelechia *scr.* : -t(h)ele- *ScWs* : -delicia *Ko* : -deli- *cett.* et^1 *om. Sc* 4 principium *Px*^{2}*VuCn* immobile ens *tr. Ll* amplius *ante* et^1 *Ll* 5 solum + est *Ll* : + in *Ws* celum *om. PxKoBg*^{1}*VuCn* 6 autem] ante *PxKoVuCn*,(?)*Ta* : aut (?) *ScWs* figure *ScWsPx*^{1}*KoBg*^{1}*VuCn* 7 continent *TaLl* divinum *Bg*^{2} : -a hec *Ll* : -am *cett.* materiam *ScWs* 8 adducta + est *Sc*^{1} 9 ad usum *coni. Geyer* : ad divers- *Ta*^{2} : divers- *Sc* : avers- *Cn* : advers- *cett.* ad^2 *om. Ll*^{1} 11 continentia *Ta*^{1} 12 existimarunt *coni. Geyer* : -re *Ll* : -re (-te ? *Sc*) erunt *ScPx* : -re erit *cett.* 13 divine] -i *Sc* 14 quamlibet *Vu* : quoniam *Ll* arte *Bg*^{2} : ante *cett.* et^2] hec *vel* hoc *Ll* : *om. Ta*^{1} et^3 *om. Sc*^{1} 15 corrupta *Ll* reliquas *BgCn* 18 circa *ante* vero *Ta*^{1} : contra *PxKoBg*^{1}*VuCn* : *om. Ws* 19 vero] nec *ScWsKo* 20 habet] -ens *KoVuCn*,?*Bg*^{1} 21 sed *Bg*^{2} : si *cett.* si^2 *om. Ta* 22 vero] nec *TaLl*^{1}*ScWsKoCn* 24 autem *om. Ll* 25 sive] si *Ta*^{2}

ipsum aut diversum aliquid ; et si diversum aliquid, aut idem semper aut aliud. Ergo utrum differt in aliquo aut nichil est
1074b25 intelligere bonum aut contingens ? Aut et absurdum est intelligi de quibusdam ? Palam ergo quia hoc maxime divinum est et honoratissimum intelligit, et non mutatur ; nam in indignius foret mutatio, et motus quidam iam tale. Primum ergo si non est intelligentia sed potentia, rationabile est laboriosum esse quod
1074b30 ei continet intelligentiam ; deinde palam quia aliud erit aliquod quod dignissimum est, ut intellectum, quam intellectus. Et enim intelligere et intelligentia inerit et indignissimum intelligenti, quare si diffugiendum hoc (et non videre quedam dignius quam videre), non erit nobile quid intelligentia. Se ipsum ergo intelligit, si est quod potentissimum est, est et intelligentia intelli-
1074b35 gentie intelligentia. Videtur autem semper alius scientia et sensus et opinio et mens, et eius in vocante. Amplius si aliud est intelligere ⟨et intelligi⟩, secundum quod ei bene inest ? Non
1075a1 enim idem esse putabit et intellectum, et in quibusdam aut scientiam rem, in poeticis quidem sine materia substantia et quid erat esse, in theoricis vero ratio res et intelligentia. Ergo non diverso existente intellecto et intellectu, quecumque non
1075a5 materiam habent, idem sunt, et intelligentia intellectus una. Amplius autem restat dubitatio, si compositum est intellectum ; transmutatur enim in partibus totius. Aut indivisibile omne quod non habet materiam — ut humanus intellectus aut quod

---

E(*A*^{b}*TJ*) (4 *hoc ... est] *om.*) 9 (dignissimum] *τιμιώτερον*) *ut intellectum quam intellectus] *ἢ ὁ νοῦς τὸ νοούμενον* (11 et] + *γὰρ*) (12 quid] *om.*) (17 intellectum] *νοουμένῳ*) 17-18 et ... aut scientiam rem] *ἢ ... ἡ ἐπιστήμη τὸ πρᾶγμα* 21 et — una (*cett.*)] *om. E*^{1} (intellectus] *νοουμένου*)

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 1 idem] enim *Sc* 2 aut^{1}] ut *Ta*^{1} 3 intelligere + intelligibile *Ll* aut^{2} *om. Ta*^{1} est *om. KoVuCn* 4 hoc] *an* quod *scrib.* ? 5 honoratissimum + quod *Px*^{2}*Vu* in *TaLlSc* : *om. cett.* indignus *LlWsKoCn* 6 et] enim *Ll* 7 rationale *ScKo* 9 quod *om. KoBgVuCn* quam *ante* ut *Px*^{1}*KoBg*^{1}*VuCn* : *an* quam intellectus ut intellectum *scrib.* ? 11 si *scr.* : sic *codd.* distinguendum *LlCn* hec *LlWs* quedam *Bg*,(?)*Ta*^{1} : qui- *KoCn* : quicquam *Ws* : quidd- *cett.* 12 ergo *Ll* : *om. cett.* 13 quid *Ll* et] autem *Ll* 14-15 et (*om. Ta*) sensus *om. Px*^{1} 15 eius] est *Ll* 16 intelligere ⟨et intelligi⟩] et intelligi *suppl.* : intelli intelligere *Bg*^{1} : intelligi et intelligere *Bg*^{2}(g) : intelligere *cett.* bonum *Px*^{2}*VuCn* 17 putabis *Ll* et^{1} *om. Ll* et^{2} + intelligentia *Ll* 18 poeticis *scr.* : potentiis *codd.* 20 intellectu ... intellecto *tr. LlScWs* non] ut *ScWs* 21 intelligentia + et *LlKo* unum *Ll* 22 compositum est] corporem *Ta*^{1} 23 omne] alia littera omne esse *Ta*

compositorum habet ⟨...⟩ bene in hoc aut in hoc, sed in toto quodam quod nobilissimum est, aliud quid — sic autem se habet ipsa et huius intelligentia eternaliter. 1075a10

[10] Perscrutandum autem est qualiter se habet totius natura bonum et optimum, utrum separatum quid et idem secundum se, aut ordine. Aut utroque modo sicut exercitus ? Et enim in ordine bene et miles, et magis hic ; non enim ille propter ordinem sed ille propter hunc est. Omnia vero ordinata sunt, sed non similiter, marina et volatilia et plante ; et non sic se habent quare non est alteri ad alterum nichil, sed est aliquid. Nam ad unum omnia coordinantur, sed quemadmodum in domo liberis non est possibile quodlibet facere, sed omnia aut plurima ordinata sunt, servis vero et bestiis parvum quid quod ad commune, multum vero secundum eventum ; tale namque cuiuslibet principium eorum natura est. Dico autem quasi ad discernendum necesse omnia venire, et alia sic sunt quorum communium omnia ad totum. 1075a15 1075a20 1075a25

Quecumque vero impossibilia accidentia aut absurda aliter dicentibus, et qualia gratiosius dicentes, et in quibus minime dubitationes, oportet non oblivisci. Omnes enim ex contrariis faciunt omnia. Sed nec omnia nec ex contrariis recte, nec in quibuscumque contraria existunt, ex contrariis erunt, non dicunt ; impassibilia namque sunt contraria ad invicem. Nobis autem solvitur rationabiliter tertium quid esse. Alii vero quod diversum est a contrariis materiam faciunt, quemadmodum qui inequale equali aut uni multa. Solvitur autem et hoc eodem 1075a30

E(*A*^{b}*TJ*) 1 *habet] + ἔν τινι χρόνῳ οὐ γὰρ ἔχει 3 et huius] αὐτῆς (13 quid] *om.*) (17 communium] κοινωνεῖ) 18 accidentia] συμβαίνει 22 existunt (? + πως)] + πῶς 24 solvitur] + τοῦτο

TaLlSc(*WsPxKoBg* ; *VuCn*) 1 ⟨...⟩ *an lacuna in latina traditione orta est* ? aut in hoc *om. Sc* 2 quidam *Sc* est *bis scr. Bg* : *an* est ens *scrib.*? 3 ipsa + prima causa *Vu* : -am *Ta*^{1}*ScWsPx*^{1}*Ko* : *om. Ll* et huius intelligentia *om. Ta* essentialiter *Sc* 4 est autem *tr. PxKoBgVuCn* 7 bene *ante* in *Ta* : + est *Ll* et^{1}] com- *VuCn* : *om. Px* ille *om. KoBgVuCn* : *an* hic *scrib.* ? 8 propter^{1}] preter *Sc* vero + duo *ScWsPx*^{1} 10 est^{1} *om. Ta*^{2}*Ll* nichil *om. Ll* est^{2} *om. Ll* 11 coordinatur *ScKo* 12 est possibile] licet *Llg* 13 quod] quasi *Sc* : *om. Ll* 15 cuiusque *Sc* principiorum *Ll* natura] non *ScWs* quasi] quod *Ta* 16 discernandum *Ll* 18 accidentia — absurda *om. Ws* aut] vero *Sc* absurda + impossibilia *TaPxKoBg*^{1} *VuCn* : [*Ws*] : *an duplex lectio aut glossa ex* **n** (*t.* 53) ? 19 gratiosus *LlBg*^{2} : grossius *cett.* 24 quid] quidem *Ta*^{1},(?)*Ll* esse] est *Sc* vero + non *Ll* : nec *Ta* 26 autem] enim *KoBgVuCn* hoc et *tr. Ll*

1075a35 modo ; materia namque una nulli est contraria. Amplius omnia inertie participatione sunt extra unum, nam pravum ea alterum elementorum. Sed alii nec principia bonum et malum ; et etiam in omnibus maxime bonum est principium. Alii vero hoc quidem recte quia principium, sed quomodo bonum principium
1075b1 non dicunt, utrum quasi finis aut quasi movens aut quasi species. Verum inconvenienter et Empedocles ; amorem enim facit bonum, ea namque est principium et ut movens (colligit enim) et ut
1075b5 materia ; pars enim mixture. Si et eidem accidit ut materiam et principium esse et ut movens aliquid, et esse non idem. Secundum quid igitur amor ? Sed inconveniens incorruptibile esse odium ; et hoc est ei mali natura. Anaxagoras vero ut movens bonum principium esse ; intellectus enim movet. Sed causa alicuius
1075b10 movet, quare diversum est quam dicimus ; nam medicina est sanitas. Est et impossibile contrarium non facere bono et intellectui. Sed omnes contraria dicentes non utuntur contrariis, nisi figuret aliquis. Quare hec quidem corruptibilia illa vero incorruptibilia, nullus dicit ; omnia namque entia faciunt ex
1075b15 eisdem principiis. Amplius alii ex non ente faciunt entia ; alii vero non hoc cogentes unum omnia faciunt.

Amplius quare semper erit generatio et que est causa generationis, nullus dicit. Et duo principia facientibus aliud necesse principium magis proprium esse, et species, quia aliud
1075b20 magis proprium ; nam quare participavit aut participat ? Et

---

E(*A*^{b}*TJ*) (2 ea] *αὐτὸ*) (8 namque] *δ'*) 10 movens aliquid (*κινοῦν τι*)] *κινοῦντι* 12 ei (*Shorey*)] *αὐτὸ* 14 quam] *πλὴν ὡς* 18 omnia (*cett.*)] *πάντες* 20 cogentes (? *ἵνα ἀναγκάζωσιν*)] **ἵνα ἀναγκασθῶσιν* 23 aliud] + *ἀρχὴ*

TaLlSc(*WsPxKoBg ; VuCn*) 2 inertie *scr.* : inerentie *vel* inherentie *codd.* pravum Bg^{2} : ponunt *Ll* : pr / / / Bg^{1} : purum *cett.* 3 alii *LlBg*^{2} : -a *cett.* nec] vero *Sc* 5 quia *om. ScWs* bonum *om. LlScWs* 6 quasi^{1}] quia *Ko* : *om. Ta* 7 inconvenientius *Ll* 8 ea *om. Ll* est namque *tr. Ll* enim *om. Ll* 9 materiam] naturam *KoVuCn*,(?)Bg^{1} et^{2} *om. Ll* 11 quid *Ll* : que *Sc* : quod *cett.* inconveniens + et *Sc* 12 et — ei] est enim hoc *Ll* vero] autem *ScWs* bonum + et *KoBgVuCn* 13 principium + dixit *Ll* esse] est *TaScWsPxKoVuCn* 14 est^{2} *om. Ta*^{1}*Ko* 15 est *om. LlPx*^{2}*BgVuCn* intellectum *KoBgVuCn*

TaLlScRe(*PjWsPxKoBg*) 16 omnes $ReBg^{2}$: -ia *cett.* non] ut *Ta* 17 nisi] non *WsBg*^{1} figure *Sc* : significet *Re* hoc *Ta* illud *TaScWs PxKoBg*^{1} 18 dicit (-et *Re*) + omnia *Sc* 19 alii^{1} *post* ente *Ll* 20 vero non hoc cogentes *scr.* : vero hoc co- *PxKoBg*^{1} : non hoc co- (co- hoc *tr. Ta*) *Ta ScRePjWs* : *vero ut non (+ ad *Ll*) hoc cogantur (*an recte* ?) *LlBg*^{2}***g*** 22 aliquid *Ta* 24 quare *RePj* : *om. cett.* participat] -atur *RePjPx*^{2}*KoBg*^{1}

aliis quidem necesse sapienti et honoratissime scientie aliquid esse contrarium, nobis autem non. Non enim est contrarium primo nichil ; nam omnia contraria materiam habent, ea potentia sunt ; sed contrarietas ignorantia ad contrarium, primo vero contrarium nichil. Amplius si non fuerit preter sensibilia, sed 1075b25 si non erit principium et ordo et generatio et celestia ; quodsi principii principium, ut theologis et physicis omnibus. Et si fuerint species aut numeri, nullius cause; sin autem, non quid motus. Quare quomodo erit extra mensuram mensura et continua ? Non enim numerus facit continuum, nec ut movens nec ut species. 1075b30 Sed nichil erit contrariorum quod et poeticum et mobilem ; recepisset enim non esse. Sed posterius facere potentia. Non ergo sempiterna sunt entia, sed sunt ; auferendum igitur horum aliquid. Et hoc dictum est quasi. Amplius aliquo numeri unum aut anima et corpus et totaliter speciem rem, nichil dicit nullus ; 1075b35 nec contingit dicere, si non — ut nos — dicit, et communicare facit. Nec dicentes numerum primum mathematicum et sic semper aliam habentem substantiam et principia cuiuslibet alia, 1076a1

E(A^bTJ) (1 sapienti] τῇ σοφίᾳ) 3 ea (ταῦτα *J*)] ταὐτὰ (5 amplius si] εἴτε) 5-6 sed si (? ἀλλ' εἰ)] ἄλλα 6 quodsi (? ἀλλ' εἰ)] *ἀλλ' ἀεὶ 9 extra mensuram] ἐξ ἀμεγεθῶν 14 aliquo] *τίνι 15 *speciem] + καὶ 16 et communicare] *ὡς τὸ κινοῦν 17 nec (? οὐδὲ)] *οἱ δὲ 18 habentem] *ἐχομένην

TaLlScRe(*PjWsPxKoBg*) 1 necesse + se *TaScPxKoBg*^{1} sapient *Sc* : *an* sapientie *scrib.* ? 2 esse *post* contrarium^1 *Ll* : est *ante* aliquid (1) *Re* nobis — contrarium^2 *om. Re*^{1} non^1 + esse *Ll* est *ante* enim *Re*^{2}*Ko* : *om. Ta Pj*^{1} : [*Re*^{1}] 3 contraria *LlBg*^{2}*Ed* : contra *Ws* : circa (? *Bg*^{1}) *cett.* ea] que ad ea in *Ll* : et a *Re* 4 sunt] est *LlBg*^{2}**g** 5 nichil (+ est) *ante* contrarium *Ll* fuerint *Ll*,(?)*Bg*^{2} 5-6 sed (et *Re*) si *om. LlBg* 6 erit] fuerit (?) *Sc* quodsi] *sed semper *LlBg*^{2}**g** 7 ut + in *Ko* : et in *Bg*^{1} : et *Sc* theologi *Ws*,(?)*Sc* : -ie *Bg* physicis] filosoficis *Re* et si] si autem *Llg* 8 fuerit *Sc* nullius] ill- *Re* sin] si *LlRe* non quid *TaBgVuCn* : non quidem (*an recte* ?) *Ll* : numquam *Re* : numquid *cett.* 9 extra *RePj* : ex non *Bg*^{2} **g** : intra *cett.* mensura *om. Sc* et *om. Ll* 10 continuum + sed *Ta* nec^1 *om. Ll* 11 quod *om. Ta*^{1}*Px* poeticum ... recepisset (12)] ponerent ... poeticum *Ll* motivum *Llg* 12 facere *om. Ta* 13 ergo] enim *Ta* auferendum + est *Re* igitur + et *Ta*^{2}*ScWsPxKoBg* 13-14 aliquid horum *tr. Re* 14 et + ad *Re* quasi] -liter *Re* : sic *Ll* aliquo] -cuius *Re* : quomodo *Ll* : quo *Bg*^{2} : *a quo (*an recte* ?) *Alb.* 15 aut] ut *Ll* corpus et *om. Re*^{1} speciem rem] species rem *Ko* : species rerum *Ll* : *an* species et res *scrib.* ? nichil *om. Ll* 16 continget *Re* et communicare] *quod movens *LlBg*^{2}**g** 17 nec] *autem *post* dicentes *LlBg*^{2}**g** : *an* sed *scrib.* ? mathematicus *TaScPjWsPxKoBg*^{1} 18 habentem (*habitam [*an recte* ?] *Llg*) aliam *tr. TaBg*^{1}

accidentalem universi substantiam faciunt (nichil enim alia alii confert ens aut non ens), et principia multa ; entia vero nolunt tractari male. Nec bonum plures dominatus. Unus ergo dominatus.

E(A^bTJ) (3 ergo] *om.*)

TaLlScRe(*PjWsPxKoBg*) 1 alia] -ud *Re* 2 conferunt entia Ta^1 3 nolunt *Bg* : voluit *RePj* : volunt *cett.* bene Px^2VuCn 4 dominatus] princeps $Px^2Bg^2\mathbf{g}$: + XII' *Vu*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER DUODECIMUS⟩

[1] Ergo de sensibilium substantia dictum est que est, in methodo [id est viatico] quidem physicorum de materia, pos-
terius vero de ea que est secundum actum ; quoniam vero 1076a10
perscrutatio est utrum est aliqua preter sensibiles substantias immobilis et sempiterna aut non est, et si est que est, primum que ab aliis dicta sunt speculativa sunt, ut si qui non bene dixerunt, eis non assentiamus, et si quod commune dogma nobis fuerit
et illis, hoc separatim ne adversum nos graves simus ; amabile 1076a15
namque si quis hec quidem melius dicit illa vero non deterius. Due vero sunt opiniones de hiis ; nam mathematici dicunt substantias esse quasdam, ut numeros et lineas et hiis cognata, et omnes ydeas. Sed quod hii quidem duo genera eadem faciunt : 1076a20
ydeas et mathematicos numeros, alii unam naturam utrorumque, et alii quidam mathematicas solum substantias esse dicunt, perscrutandum est primum quidem de mathematicis, nullam aliam addentes eis naturam, ut utrum ydee sint aut non, et utrum principia et substantie entium aut non, sed quasi apud mathe- 1076a25

E(*A*^{b}*TJ*) 3 que (*cett.*)] *τί* (4 *id est viatico] *om.*) (8 *qui] *τι*) 11 dicit] **λέγοι* 12 *mathematici] *τὰ μαθηματικὰ* 14 omnes (*πάντας*)] *πάλιν τὰς* (eadem (*ταὐτὰ*)] *ταῦτα*)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1-2 *titulum suppl.* : INCIP̄ . L' . XII METH'E AR⟨istotelis⟩ *post* perscrutatio (6) *Ed* : *spatium tituli vacuum PxVuCn* : *om. cett.* 4 id est (+ in *Re*) viatico (mathema- *BüKo*) *excl.* : *an glossa cuiusdam librarii erat ?* 6 est[1] *om. WsPx* est[2] *om. Sc* 8 qui] *an* quid *scrib.* ? dixerint *Ta*[2]*RePxKoBg* 9 commune + ibi (*post* dogma *Ko*) *PjWsPxKoBg*, (?)*Ta* fuit *TaWsPxBg* 10 separatum *Sc* adversum] ad usum *BüSc RePjWsPxBg* nos *om. Sc* 11 *dicet (*an recte* ?) *Px* vero *om. Sc* 12 opiniones sunt *tr. Sc* nam *om. Sc* *an* mathematica *cum Alb. scrib.* ? dicunt + eas *BüRe* 13 substantias *post* quasdam *Bü* : in alio substantias eas *Sc* 14 sed + differunt *TaScWs* 16 quidem *ReWsKo* : *om. Ta* mathematica *Re* dicuntur *Bü* 17 est + igitur *Ta* quidem] quid *BüSc* ; *om. KoBg* 18 eis] eidem *Re* ut] et *Bü* sunt *TaBg*

matica solum sive sint sive non sint, quodsi sunt, quomodo sunt ; quoniam que post ea separatim et de ydeis ipsis simpliciter et quodcumque legis gratia ; divulgantur enim multa ab exterioribus rationibus, amplius autem ad illam oportet perscru-
1076a30 tationem omnium esse plurimam rationem, quando perscrutamur si substantie et principia entium numeri et ydee sunt ; nam post ydeas ea restat tertia perscrutatio.

Necesse est vero, si sunt mathematica, aut in sensibilibus esse ea quemadmodum dicunt quidam, aut separata a sensibi-
1076a35 libus (dicunt autem et ita quidam) ; aut si neutraliter, aut non sunt aut alio modo sunt ; quare dubitatio nobis erit non de esse sed de modo.

[2] Quia equidem in sensibilibus impossibile esse et simul cum
1076b1 plasmate ratio, dictum est quidem et in dubitationibus quia duo sólida simul esse impossibile, amplius et quia eiusdem rationis alias potentias et naturas in sensibilibus esse et nullam separatam.
1076b5 Ea ergo dicta sunt prius, sed ad hec palam quia impossibile dividi quodcumque corpus ; nam secundum superficiem dividitur, et hoc secundum lineam et ea secundum punctum, quare si punctum dividere impossibile, et lineam, quodsi eam, et alia. Quid ergo differt aut eas esse tales naturas, aut eas quidem
1076b10 non, sed esse in eis tales naturas ? Idem enim accidet ; nam divisis sensibilibus dividentur, aut nec sensibiles. Verum nec separatas quidem esse naturas tales possibile. Nam si sint solida preter sensibilia separata ab hiis diversa et sensibilibus priora, palam
1076b15 quia preter superficies alias necesse est esse superficies separatas et

---

E(A^bTJ) 2 quoniam que (ἐπεὶ τὰ)] ἔπειτα 5 omnium esse (ἁπάντων)] ἁπαντᾶν

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 sunt] -i- *TaRe* 2 sunt + et *TaSc* : et *Ws* de] que *TaPjWsPxKoBg* 3 quodcumque *Re*,(?)*Ed* : que- *cett.* 5 omnem *Ta* quoniam *Bü* 6 principia (+ omnium *Re*) ... substantie *tr. TaPx KoBg* post *scr.* : primas *Ta* : prius *cett.* 7 ea] esse *ScPx*^{1}*KoBg* : esse ea (*post* restat *Ws*) *TaWs* 8 est *om.* (*an recte* ?) *BüReKo* 13 impossibile + est *Bü* simul cum] si multum *Ta*^{1}*PxKo* : [*Bg*] 15 simul *ante* solida *Px Ko*^{1} : *post* esse *Ta* : *om. Ko*^{2}*Bg* impossibile + est *Re* 17 ergo ea *tr. Ta* ad *om. Bü* hec] -huc *TaRe* impossibile + est *RePj* 18 dicitur *Ta WsPxBg* 19 hoc *om. TaWsBg* et^2 — lineam(20) *om. Sc* eam *Re* 20 punctum *ReEd* : potentia *Ws* : [*Sc*] : -a *cett.* dividere + est *ReEd* 21 quidem] quod idem *Sc* : quid *BüPj* 22 non + esse *Re* accidit *Re* nam + si *Sc* 23 dividuntur *ReWsKoBg* verum] rerum *Re* : quoniam *Sc* 24 sunt *BüTaScBg* 26 est *om. KoBg* et — iterum (**227**.1) (rationem *Ta*^{1}) *om. Ta*^{2}*ScWsPxKoBg*

puncta et lineas (eiusdem enim est rationis) ; quodsi eadem, iterum preter solidi mathematici plana et lineas et puncta alia separata (nam priora compositis sunt non composita ; et si sensibilibus priora sunt corpora non sensibilia, eadem ratione superficiebus et eis 1076b20
que sunt in immobilibus solidis eadem secundum se, quare alia sunt plana et linee ab eis que sunt cum solidis separatis ; alia namque simul sunt cum mathematicis solidis alia priora mathematicis solidis). Iterum et harum superficierum erunt linee, quibus 1076b25
prius alias lineas et puncta esse oportebit eadem ratione ; et hiis in prioribus lineis priora puncta, quibus non amplius priora alia. Absurda namque fit congeries (accidunt etenim solida quidem unica circa sensibilia, et que in mathematicis solidis et que circa 1076b30
ea que sunt in hiis, sed linee vero quaternarie et puncta quinaria ; quare circa que erunt scientie mathematice horum ? Non enim circa ea que sunt in solido immobili plana et lineas et puncta ; 1076b35
semper enim circa priora est scientia) ; est et eadem ratio de numeris ; nam preter singula puncta diverse erunt unitates, et preter singula entia, sensibilia aut intelligibilia, quare erunt genera mathematicorum numerorum. Amplius que in questionibus de- 1077a1
currimus quomodo contingit solvere ? Nam circa que est astrologia, est autem similiter et circa sensibilia et circa que geometria ; esse vero celum et partes eius quomodo possibile est, aut aliud quodcumque habens motum ? Similiter et optica et armonica ; est 1077a5

E(*A*^{b}*TJ*) (1 eadem] ταὐτα) (5 alia] + ταὐτα) (6 *sunt cum] ἅμα) (9 in] ἐκ) 10 lineis] + ἑτέρας (non amplius (οὐκ ἔτι)] οὐκέτι) 12 circa^{1}] παρὰ sensibilia] + τά τε παρὰ τὰ αἰσθητὰ circa^{2}] παρὰ 18 aut] εἶτα (21 est autem] ἔσται) circa^{1}] παρὰ (23 est] ἔσται)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 preter — lineas *om. PxKoBg* solida *Re* : [*PxKoBg*] puncta + et *Re* 3 si] in *Ta* : *om. Re* 4 ratione + non *ScWs* 5 im- *om. RePx*^{2} eadem *om. PxKoBg* 6 hiis *Ta* sunt^{2}] *an* simul *vel* sunt simul *scrib.* ? solidis + et *BüTa*^{2}*ScPjWsPxKoBg* 7 simul *om. PxKoBg* mathematicis^{1} + et *Sc* 10 quibus — alia *om. Sc* 11 accidunt + namque *Sc* et- *om. BüKo* 11-12 quidem unica *post* sensibilia *Ta* 12 solida *Re* que^{2}] etiam *Re* 13 vero *BüTa*^{2}*ScReEdSy* : *om.* (*an recte* ?) *Ta*^{1} : non *cett.* : *an* sed ... vero *duplex lectio* ? quinaria] quaternaria *Sc* 14 erit *Re*^{2}*Bg* 15 et^{1}] enim *Sc* et^{2} *om. Ta*^{1}*PjPxKoBg* : [*Re*] 16 et *om. BüTa*^{1} 18 aut] ad *PjWsPxBg*,(?)*Ta*^{1} genera + diversa *TaScWs* 19 mathematicorum + et *Re* decernimus *KoBg* 20 convenit *TaBg* 21 similiter *Ta*^{1} : *om. PxKoBg* : simul *cett.* et^{1}] etiam *Re* : *om.* (*an recte* ?) *ScSy* que + est *Sc* geometria + est autem simile (simul est *Ta*^{1}*Px*^{2}*Bg*) et (*om. Px*^{1}) circa sensibilia et circa que geometria *Ta*^{1}*PxKoBg* 22 alium *Re*^{2} 23 et^{1} *om. Sc*

enim vox et visus circa sensibilia et singularia, quare palam quia alii sensus et alia sensibilia ; quid enim magis hec aut hec ? Quodsi eadem, et animalia erunt, si et sensus. Amplius scribuntur quedam
1077a10 universaliter a mathematicis preter eas substantias. Erit igitur et ea quedam alia substantia media separata ab ydeis et mediis, que nec numerus est nec puncta nec mensure nec tempus. Sed si hoc impossibile, palam quia et ea impossibile est esse separata a
1077a15 sensibilibus. Sed totaliter contrarium contingit veri et consueti suscipere, si quis ponat sic ipsa mathematica esse ut separatas quasdam naturas. Nam necesse, quia sic sunt hee, priores esse sensibilibus mensuris, sed secundum verum posteriores ; nam imperfecta mensura generatione quidem prior est, substantia vero
1077a20 posterior est, ut inanimatum animato. Amplius cui et quando erunt unum mathematice mensure ? Nam que sunt hic, anime aut parti anime aut alii alicui rationabili ; (sin autem, multa, et dissolvuntur) ; illis vero divisibilibus et quantis entibus que causa unum esse et accidere ? Amplius generationes ostendunt. Primum
1077a25 enim in longum fit, deinde in latum, postremo in profundum, finemque habuit. Ergo si quod est generatione posterius est substantia prius, corpus erit prius plano et longo ; ideoque et perfectum et totum, magis autem animatum fit ; sed linea animata aut
1077a30 superficies quomodo erit ? Nam super sensus nostros erit axioma. Amplius corpus substantia quedam est (iam enim habet perfectionem), et linee substantie. Sic enim quasi species et forma quedam, velut igitur anima tale, nec ut materia, veluti corpus ;

E(*A*^{b}*TJ*) 1 circa] *παρὰ* (3 eadem] *ταῦτα*) 6 mensure] **μέγεθος* 13 amplius (*cett.*)] + *ἐν* 17 accidere (*συμβαίνειν*)] *συμμένειν* 21 *autem] *ὅτι* 23 quedam (*τις Al.*)] *τίς* 24 linee (? + *πως*)] + *πῶς* (*sic] *οὔτε*) 25 velut] + *εἰ*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 magis + habet *Sc* aut *om. Re* hec^{2}] hoc *TaBg* : *om. ReKo* 3 alia *Sc* amplius *post* quedam *Ta* 4 universaliter *post* mathematicis *Re* : natura- *Px*^{2}*VuCn* : *om. Ta*^{1} 6 est] que *Ta*^{1} : *om. Ta*^{2} *mensura (*an recte ?*) *Bg* 9 recipere vel suscipere *Re* 11 verum] numerum *Re*^{1} 12 quedam *Re* : quid *ScWs* : qui *PxKoBg* vero] nec *Ta*^{1} : non *PjPxKoBg* 13 est *om.* (*an recte ?*) *Re* 16 causa] iam *Sc* : tam *Bü* 17 accidere + et *Sc* 18 fit + valde *BüReCdEdSy* deinde] demum *Bü* 20 corpus erit prius *om. Sc* longo ... plano *tr. Bü* 21 autem] ergo *Sc* : aut *ReBg* : *an* quia *scrib.* ? 22 erit^{1}] -unt *Sc* axioma *scr.* : anxi- *vel* auxi- (*ante* erit^{2} *ScWs*) *codd.* 23 quedam substantia *tr. WsPx* est *om. Ta*^{1} 24 sic] sicut *Bg* : sit *Ta* : *an* nec *scrib.* ? forma et species *tr. KoBg* : et species forma *tr. Px*

nichil enim ex lineis nec superficiebus nec punctis videtur constitui 1077a35
potens, quodsi essent substantia aliqua materialis, hoc videtur
potentia pati. Ergo ratione sunt priora, sed non omnia quecumque 1077b1
ratione sunt priora substantia sunt priora. ⟨...⟩ quecumque
separata in esse supponit, ratione vero, quantum rationes ex
rationibus ; ea vero simul non existunt. Nam si non sunt passiones 1077b5
preter substantias, ut motum aliquod aut album, albo homine
album prius est secundum rationem sed non secundum sub-
stantiam ; non enim contingit esse separate, sed semper simul cum
integro est (integrum vero dico hominem album), quare palam
quia nec quod est ex ablatione prius est nec quod est ex additione 1077b10
posterius ; nam ex additione albo albus homo dicitur.

Ergo quia nec substantie magis corporibus sunt nec priores esse
sensibilibus sed ratione solum, nec separata alicubi esse possibile,
dictum est sufficienter ; quoniam vero nec in sensibilibus contingit 1077b15
eadem esse, palam quia aut totaliter non sunt aut modo quodam
sunt, unde non simpliciter sunt ; nam multipliciter esse dicimus.

[3] Sicut enim universalia in mathematibus non de separatis
sunt circa mensuras et numeros sed de hiis quidem, non in quan-
tum talia qualia habere mensuram aut esse divisibilia, palam 1077b20
quia contingit et de sensibilibus mensuris esse et orationes
et demonstrationes, non in quantum sunt sensibilia sed in quan-
tum talia. Sicut enim et in quantum mota solum multe rationes
sunt, extra quid est unumquodque talium et accidentium eis, et 1077b25
non necesse propter ea aut separatum quid esse motum a sensi-

---

E(*A*^{b}*TJ*) 4 *priora²] + τῇ μὲν γὰρ οὐσίᾳ πρότερα 5 (*supponit] ὑπερβάλλει) quantum (? ὅσον)] ὅσων 9 separate (? κεχωρισμένως)] κεχωρισμένον (16 eadem] αὐτὰ)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 potens] ponimus (?) *Ta* aliqua *om. Sc* materialis *Ta*¹ : + est (esset *Ko*) *cett.* 3 potentia] potius *TaSc* sint *PxBg* sed — priora¹ (4) *om. TaWs* 4 substantia sunt priora *om. Ta* ⟨...⟩] *an lacuna in latina traditione orta est ?* quecumque + esse sunt priora *Ko* 5 in] inde *Re* : *om.* (*an recte ?*) *PxKoBg* *an* superponit *scrib. ?* in quantum *Ta* 7 albo] -i *RePjPxKoBg* : ab *Ta*¹ homines *BüRePj* : -is *Px* 8 album *om. TaWs* est + albus *Ws* 9 simul *om. WsPxKoBg* 11 nec¹ *post* quod¹ *Bü* : *om. PxKoBg* est¹ *om. Ta* est prius *tr. Ta* 12 albo] -i *TaScWs* : *om. Ko* 13 corruptibilibus (?) *Ta* 14 sed] nec *Ta* 18 mathematicis *Re* : -ticibus *Ws* non *scr.* : ut *Re* : *om. Bg* : vero sunt *Ta*¹*Ws* : vero *cett.* 20 aut esse *bis scr. Sc* 21 et¹ *ante* quia *TaWsPxKoBg* esse *om. KoBg* 23 sicut *BgSy* : sic *cett.* 24 quid est *BüCdSy* : quod est *Re* : quidem *cett.*

bilibus aut in hiis quandam naturam esse determinatam, sic et in motis erunt rationes et scientie, non in quantum mota sed in quantum corpora solum, et iterum in quantum superficies solum et in quantum longitudines solum, et in quantum divisibilia
1077b30 positionem habentia et in quantum indivisibilia solum, quare sicubi simpliciter est dicere verum non solum separabilia esse, verum et non separabilia (ut non mota esse), et mathematica quia est simpliciter verum dicere et talia qualia dicunt. Et quemadmo-
1077b35 dum alias scientias simpliciter verum est dicere huius esse, non accidentis, ut quia album, si sanum quod album est, in quantum
1078a1 vero sanum, at illius in quantum est cuiuslibet, si sanum sani, quodsi in quantum homo hominis, sic et geometriam ; non si acciderunt sensibilia esse quorum sunt, non sunt autem sensibilia, non sensibilium erunt mathematice scientie, non equidem preter
1078a5 ea aliis separatis. Multa vero accidunt secundum se rebus in quantum unumquodque existit talium, quoniam in quantum femininum animal, in quantum masculinum, proprie passiones sunt (et non est aliquod femininum nec masculinum separatum ab animalibus) ; quare et in quantum sunt longitudines solum et in
1078a10 quantum superficies. Et quanto plus de prioribus ratione et simplicioribus, tanto magis habet quod certum est (hoc autem simplex est), quare sine mensura magis quam cum mensura, et maxime sine motu ; sed si motum, maxime primum ; simplicissimus enim, et eius in quantum equalis. Nec eadem ratio de armoniis
1078a15 et optica ; neutra namque in quantum visus et in quantum vox speculatur, sed in quantum linee et numeri (proprie quidem hee

---

E(A^bTJ) 4 *divisibilia (G^b)] + καὶ ᾗ ἀδιαίρετα 5 positionem (A^bT)] + δὲ 7 non mota] κινούμενα 10 album[1]] λευκοῦ 13 autem (F^b)] + ᾗ 17 animal] + καὶ 24 in quantum] ᾗ nec] ὁ *δ'

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 esse *om. TaPjWsPxKoBg* sic — sed (2) *om. Sc* 4 *an post* divisibilia *supplend. est* : et in quantum indivisibilia ? 6 sicubi Px^2,(?)*Sc* : sie ubique *Ko* : sic ubi *cett.* 7 non[1]] in- *TaWsPxKoBg* quia + non *TaPjWsPxKoBg* 8 et[1] *om. Ta* dieunt] -tur *Sc* 9 est verum *tr. Bü* 10 si + non *Sc* est + et *TaPjWsPx²KoBg* : et Px^1 : *an* et ... vero (11) *duplex lectio* ? 11 at *scr.* : aut *codd.* cuiuslibet + ut *Bü* sani] -um *TaPjWsPxBg* : *om. Ko* 12 sic] sit *PjWsPxBg* 13 accidunt *Ko Bg* : -eret *Re* sensibilia[2] + et *Sc* 14 preter *BüReCdSy* : propter *cett.* 18 est *om. PjPxKoBg* : [*Ws*] nec] vero *KoBg* 19 et[1] *om. TaKo* 22 est simplex *tr. BüScRePj* 23 primus *Sc* 24 nec] *vero (*an recte* ?) *Ko* 25 namque] autem *Ta* et[2]] sed *Re* : *om. BüPjPxKoBg* 26 numeri ... linee *tr. TaWsPxKoBg* hee *om. TaWs*

passiones illorum), et mechanica similiter, si quis ponens separata ab accidentibus intendit aliquid de hiis in quantum talia, nichil propter hoc falsum mentitur, ut nec quando in terra scribit et pedalem dico pedalem ; non enim in propositionibus est falsitas. 1078a20
Optime vero sic speculabitur unumquodque, si quis non separatum ponat separans, quod arismeticus facit et geometer. Unum enim indivisibile est celum in quantum celum, quod autem positum est unum indivisibile, deinde speculatus est si quid celo 1078a25
accidit in quantum est indivisibile. Sed geometer nec in quantum celum nec in quantum indivisibile, verum in quantum solidum. Que namque si non esset indivisibile inessent ei, palam quia et sine hiis contingit ei inesse possibile, quare propter hoc recte geometre dicunt, et de entibus disputant, sunt et entia ; dupliciter enim 1078a30
ens, hoc quidem endelechia, illud vero materialiter. Sed quoniam agathon, id est valde bonum, et bonum diversum (hoc enim semper in actu, illud vero bonum et in immobilibus), dicentes quod non dicit mathematica scientia de bono aut agathon, mentiuntur. Dicunt enim et ostendunt maxime ; non enim si non nominant opera vero et rationes ostendunt, non dicunt de eis. Boni sunt 1078a35
maxime species et ordo et commensuratio et determinatum, que 1078b1
maxime ostendunt mathematice scientie. Et quoniam multorum hec cause videntur (dico autem ut ordo et determinatum), palam quia dicunt et causam talem eam ut bonam causam modo quodam. 1078b5
Magis vero note si aliter de eis dicimus.

[4] Ergo de mathematicis, quia entia sunt et quomodo entia, et quomodo priora et quomodo non priora, tot dicta sunt ; de ydeis

---

E(*A*^{b}*TJ*) 1 similiter] + ὥστ' 4 dico] + μὴ 7 celum ... celum] ἄνθρωπος ... ἄνθρωπος quod (δ)] ὁ 8 celo] ἀνθρώπῳ 10 celum] ἄνθρωπος 17 mathematica scientia] *μαθημάτικας ἐπιστήμας 24 si aliter (εἰ ἄλλως)] ἐν ἄλλοις 26 et quomodo non priora (*cett.*)] *om. E*^{1}

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 passiones + numerorum *Re* eorum *ReWs* mechanica] -as *Ta*^{1} : mathematica *BüReWs* : mathematicas *KoBg* 4 pedalem^{1}] bipe- *Ta*^{2}*ScWs* : -e *Re* 5 sic] sicut *ScBg* non] vero *Bü* 7 divisibile *BüRePjPxKoBg* 8 est^{1} *om. Ko* : [*Bg*] speculat̄ *Ta* 12 posse *Ta*^{2}*Ws* 14 ent(h)e- *ScWs* : endelichia (-theli-*Px*) *PxKoBg* : -dili- *Bü* vero *om. PjPxKoBg* 15 id est valde bonum] *an glossa* ? 16 illud] id *Ta* et — dicentes *om. Ta*^{1} in^{2} *om. ScReWsKoBg* : [*Ta*^{1}] quod ... dicit mathematica scientia (17)] quos (quas *ReKo*) ... dicit *-cas -tias *BüRePjPxKoBg* 18 non^{2} *om. TaPxKoBg* 19 boni + enim *TaScWs* : *an* autem *addend.* ? 20 et^{2} *post* determinatum *Ta*^{1} : *om. Ta*^{2}*Ws* et^{3} *om. Ta*^{1} que — determinatum (22) *om. WsBg* 21 maxime + hos *Bü* 22 hee *BüScRePj* : [*WsBg*] et *om. Bü* 23 quia *om. Ta*^{1}*PjPxKoBg* 25-26 quomodo^{1,2}] quoniam *Ta* 26 dicta] determinata *Ta*

1078b10 vero primum eam que secundum ydeam opinionem perscrutari
oportet, nichil copulantes ad numerorum naturam, sed ut susce-
perunt a principio primi ydeas esse dicentes. Accidit autem de
speciebus opinio dicentibus quia fit fides de veritate Eracliticis
1078b15 sermonibus ceu omnibus sensibilibus semper transitoriis, quare 5
si scientia alicuius est prudentia, oportet diversas quasdam
naturas esse preter sensibiles manentes ; non enim est transi-
toriorum scientia. Socrates vero circa ethicas virtutes versans et de
hiis diffinire universaliter est querens ; primum enim hic physicus
1078b20 parum tetigit solum et diffinivit quomodo calidum et frigidum 10
(Pythagorici vero prius de quibusdam paucis, quorum rationes
ad numeros reduxerunt, ut quid est tempus aut iustum ; sanius
etiam ille rationabiliter quesivit quid est ; nam sillogizare que-
1078b25 sivit, principium enim sillogismorum est quid est ; dialetica
namque virtus nondum quid erat, ut possent et separatim absque 15
quid est contraria intendi, et contrariorum erit ea scientia ; duo
namque sunt que aliquis reddat Socrati iuste, epactivas rationes et
diffinire universaliter ; ea namque sunt ambo circa principium
1078b30 scientie) ; — sed Socrates quidem universalia separabilia fecit,
non diffinitiones ; alii separaverunt et talia ab eis que sunt, et 20
ydeas appellaverunt, quare accidit eis fere eadem ratione omnium
ydeas esse universaliter dictorum, et similiter ut si quis numerare
1078b35 volens minus quidem entes putet non posse, et plus faciens
1079a1 numeret ; plures enim sunt singulorum sensibilium ut si sic dicatur

---

E(*A*^{b}*TJ*) 6 est] ἔσται καὶ 9 primum ... hic physicus] πρώτου τῶν ... φυσικῶν 10 parum] + Δημόκριτος (quomodo (πῶς)] πως 12 reduxerunt (ἀνῆγον *E γρ. Al.*)] ἀνῆπτον sanius] ἢ γάμος 15 quid erat (? τὸ τί ἦν)] τότ' ἦν 16 erit (? εἴη)] εἰ ἡ : ἢ ἡ *A*^{b} 19 universalia] + οὐ 20 et²] **om.*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 que + est *ScKoBg* 2 suscipiunt *TaPj WsPxKoBg* 4 sit *ScRe* : *om. Px* eraditis *Ko* : eraclitis *PjWs* : eracliti-nis *Re* 5 ceu *BüPj* : *om. PxKoBg* : seu *cett.* 6 est *ante* oportet *Ws* : *om. Re*¹ 7 manens *Sc* transitoria *Ta*¹*PjPxKoBg* 8 Socrates] scientes *Sc* 9 hic *Re* : cst (+ hoc *Ws*) *Ta*¹*PjWsPxKo*² : *om. Ko*¹*Bg* : h' *cett.* 10 calidum] c̄lm *Ta* 11 rationes *post* numeros (12) *Ta* 12 sanius] scimus *ReKo* 13 sillogice *TaScWs* 14 enim *om. ScRePx*¹ 15 nondum *scr.* : modus *TaScBg* : modum *cett.* quid] -dem *WsBg* 16 intendi] mutan- *Ws* scientia ea *tr. Ta* duo *scr.* : numero *codd.* 17 cpactivas *Ta*¹*PjWsCd*¹*PkSy* : + id est inductivas (*post* rationes *BüRe*) *BüReCd*² : + inductivas (+ et *PxBg*) *Ta*²*ScPxKoBg*(**g**) 18 sunt *post* ambo *TaWs* : *om. KoBg* 19 facit *Px*²*KoBg* 20 que *ante* ab *PxKoBg* et² **om.* (*an recte* ?) *BgSy* 21 rationc eadem *tr. Ta*¹ 22 ut *om. BüPx*¹ 23 putat *ReBg* 24 sunt *om. Sc* singulorum *scr.* : sillogismo- (sill'orum) *codd.*

species, de quibus querentes causas ex hiis illuc pervenerunt ; quelibet enim equivoca est et circa substantias, aliarumque unum est in multis, et in hiis et in sempiternis. Amplius secundum quos modos ostenditur quia sunt species, secundum nullum 1079a5
horum videtur ; nam ex quibusdam non necesse fieri integrum, ex quibusdam vero et non quibus putant harum species fieri. Nam secundum rationes ex scientiis erunt species omnium quorumcumque scientie sunt, et secundum unum in multis et negationibus, 1079a10
atqui secundum quod intelligitur aliquid corrupti, corruptibilium ; fantasma namque aliquod hoc est. Amplius autem certissime rationum alie eorum que sunt ad aliquid faciunt ydeas, quarum non dicunt esse secundum se naturam unius, alie tertium hominem dicunt. Totaliterque auferunt ⟨que⟩ de speciebus sunt rationes quas magis volunt esse dicentes species ydeas esse ; accidit enim 1079a15
non esse primam dualitatem sed numerum, et hoc ad aliquid et secundum se, et omnia quecumque aliqui sequi facientes de speciebus opiniones adversabantur principiis. Amplius secundum susceptionem secundum quam dicit esse ydeas, erunt species 1079a20
et diversorum multorum aliorumque multorum (nam intellectualitas una non solum circa substantias sed et de non substantiis est, et scientie non solum substantie erunt ; accidunt autem et alia mille talia) ; secundum vero necessarium et opiniones de eis, 1079a25
⟨si⟩ sunt participabiles species, substantiarum necesse ydeas esse solarum ; non enim secundum accidens participantur sed oportet hoc singuli participare in quantum non de subiecto dicuntur

---

E(*A*^{b}*TJ*) 2 circa] *παρὰ* 5 integrum (? *σύνολον*)] *συλλογισμόν* (6 fieri] *γίγνεται*) 12 naturam unius] *γένος* 15 *primam] *πρῶτον* hoc (*E γρ.*)] *τούτου τὸ* et^{2} (*E γρ.*)] + *τοῦτο τοῦ* 18 dicit] **φασιν* 19 et diversorum ... aliorumque (*καὶ ἑτέρων ... A*^{b}, *i. marg. J* : *ἄλλων τε ... TJ*)] *ἄλλων E*^{1} (24 solarum] *μόνον*)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 prevenerunt *BüPjPxBg* 2 enim — est *om. Ta*^{1} -que] que *ReWs* : quod *Ta*^{1} : *om. Ko* 4 modos] numeros *Ta*^{1} secundum] sed *BüRePjPxKoBg* nullam *Ta* 5 videntur *Sc* 6 vero] non *PjPxBg* : [*Ko*] horum (*an recte* ?) *Px* fieri *post* putant *KoBg* 9 corrupti *VuCnCdSy* : *om. BüRePxEd* : -umpi *cett.* 10 autem] namque *Pj PxKoBg* 11 quorum *Ko* : quare *Sc* 12 se *om. Ta* 13 -que + suas *Ta* : quia *BüReWs* : *om. PjBg* que *suppl.* sunt] suas *TaScWs* 15 *an* primum *scrib.*? sed] secundum *ScWs* 18 *dicunt (*an recte* ?) *Ko* 19 diversorum multorum aliorumque (*om. Ko*) multorum (*om. Ko*)] *an duplicem lectionem graecam reddit* ? 20 et *om. ReWsKoBg* 21 esse *ScBg* 22 necessarium (numerum *Re*) vero *tr. BüScRePj* 23 si *suppl. Geyer* particulares *Bg* : principales *Ko* 25 hoc *scr.* : ut *Ko* : non *cett.*

1079a30 (dico autem ut si quid per se ⟨...⟩ duplum sempiternum esse) ; quare erit substantia species ; hee vero hic substantiam significant et illic, si quid fuerint, esse videri aliquid preter eas, unum in multis, et si quidem per se species ydeis et participantibus est
1079a35 aliquid communicans (quid enim magis in corruptibilibus dualitatibus, multis quidem, sempiternis vero, dualitas unum et idem,
1079b1 in ea et alia quadam ?) ; quod non eadem species, equivoca erit, et simile ut si quis vocet hominem et Calliam et lignum, nullam communitatem inspiciens eorum. Si vero alia quidem rationes con-
1079b5 gruere posuerimus speciebus in circulis habebit superficiem et reliquas partes rationis ; cuius autem est, addetur ⟨...⟩ medio aut superficiei aut omnibus. Omnia namque que sunt in substantia, ydee sunt, ut animal et bipes. Amplius palam quia necesse
1079b10 id esse aliquid, ut superficiem, naturam quandam que omnibus inerit speciebus ut genus.

[5] Omnium vero maxime dubitabit aliquis quid conferunt species ipse aut sempiternis sensibilium aut genitis et corruptis ;
1079b15 nec enim motus est nec transmutationis nullius causa eis. Sed nec ad scientiam nichil iuvabit ipsam aliorum (non enim substantia ille horum ; in hiis etenim essent), nec ad esse, non existentes in participantibus ; sic enim causam opinabitur esse album mix-
1079b20 tum albo, sed nec ratio quidem est nimis facile mobilis, Anaxagoras quidem prior est et Eudoxus posterior dubitans et alii quidam

---

E(A^bTJ) 1 *per se] + διπλασίου — συμβέβηκε γὰρ (79a28-30) 3 si (εἰ)] ἢ (videri] φάναι) 4 per se (αὐτὸ)] ταὐτὸ 5 dualitatibus (G^b)] + καὶ τῶν δυάδων 6 idem] + ἢ 9 rationes] τοὺς κοινοὺς λόγους 10 in circulis] οἷον ἐπ' αὐτὸν τὸν κύκλον habebit (? σχήσει)] σχῆμα 11 *addetur] + σκοπεῖν — προστεθήσεται (79b6-7) 21 enim] + ἴσως causam] αἴτια 22 *nec (? οὔτε)] οὗτος mobilis] + ὄν 23 *posterior] + ἔλεγε

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 ⟨...⟩] *an lacuna in latina traditione orta est* ? duplum per se *tr. RePx* 2 quare] quia *ScWs* substantia] scientia *TaScWs* 3 fuerit (*an recte* ?) *Ko* : -unt *BüScRePj*,(?)Ta^1Px^1 : ferunt Px^2 : ferant *Bg* videi *WsBg* 4 quidem *scr.* : quid *codd.* 6 vero *post* dualitas *Ta* : non *Re* : *om. KoBg* 7 quadam + vel aliam quandam *Sc* quod] *an* quodsi *scrib.* ? equivoca *om. Ta* et^2] ut *BüTaScRePjWsPx*^{1} 8 ut *ReEd* : *om. cett.* communicationem *Ta* : contrarietatem *Ws* 9 congruere *scr.* : congrue *codd.* 10 speciebus in circulis] -em sed -lus *Bg* 11 autem — aliquid (14) *om.* Ta^1 ⟨...⟩] *an lacuna in latina traditione orta est* ? medi *Sc* 14 naturam *om. Sc* 16 aliquis *om. Ta* 18 nec^1] non *KoBg* : vero *Sc* causa + est in *Re* 19 ipsa *Re* aliarum *Sc* substantie *Ko* 20 eorum *Bü* adesse *TaScWsPx* 22 nec] *an* hec (*vide supra* **30**.22) *scrib.*? nimis *scr.* : minus *codd.* 23 quidem + autem Ta^2Ws : autem $Ta^1PxKoBg$ endoxus *Sc* : + dicebat *suppl. Geyer* alii] -qui *Sc* quidam] -dem *BüRePxKoBg*

(facile namque multa colligere et impossibilia ad talem opinionem); sed nec ex speciebus sunt alia secundum nullum modum consuetorum dici. Dicere vero exempla esse et eis alia participare vani- 1079b25
loquium est et metaphoram dicere poeticam. Quid enim est quod operatum est ad ydeas respiciens ? Contingitque et esse et fieri quodcumque et non assimilatum, quare ente Socrate et non ente fiet quasi Socrates ; similiter etiam palam quia et si fuerit Socrates 1079b30
sempiternus. Erunt eiusdem plura exempla, quare et species, ut hominis animal et bipes, simul autem et per se homo. Amplius non solum sensibilium exempla sunt species sed et earum, ut genus quasi generis specierum ; quare idem erit exemplum et ymago. 1079b35
Amplius videbitur impossibile esse separatim esse substantiam et cuius est substantia ; ergo quomodo ydee substantie rerum entes 1080a1
separatim erunt ? In Phedrone vero dicitur hoc modo, quia esse ⟨et⟩ fieri cause sunt species ; et etiam species cum sint, non quidem fiunt si non sit quod motum est, et multa fiunt alia, ut domus et 1080a5
digitus, quorum non dicit esse species ; quare palam quia contingit et illa, quorum dicunt ydeas esse ; et esse et fieri propter tales causas quales et que dicte nunc, sed non propter species. Verum de ydeis et horum modis et per rationabiliores et certiores sermones 1080a10
est multa colligere similia speculantibus.

[6] Quoniam vero determinatum est de hiis, bene se habet iterum speculari secundum numeros accidentia dicentibus substantias eos esse separabiles et entium primas causas. Necesse vero, 1080a15
si est numerus natura quedam et non alia aliqua est eius substantia

---

E(*A*^{b}*TJ*) (4 metaphoram ... poeticam] *μεταφορὰς ... ποιητικάς*) (14 Phedrone] **Φαίδωνι*) 16 motum (? *κινητὸν*)] *κινῆσον* 17 digitus (*δάκτυλος*)] *δακτύλιος* *dicit] *φασιν* 20 horum modis] *τοῦτον τὸν τρόπον*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 facilē [*sic*] + facile est *Bü* 2 alia (*vide supra* **30**.25) *scr.* : -e (*ante* sunt *Bü*) *codd.* secundum] sed *BüRePjPxBg* 4 est^{1} *om. Ta* est^{2} *om. Sc* 5 -que] enim (*vide supra* **31**.2) *Sc* : quod enim *Ta* : oportet enim *Ws* et^{1} — fieri (+ et *Bü*) *om. PjPxKoBg* 6 assimulatum *BüRe* : -milant *Ta* : -mulant *Ws* 7 similiter — Socrates^{2} *om. Sc* quia *Ko* : + qua (*sed vide supra* **31**.4) *cett.* 8 quare *om. Ta* 11 generis] genus *RePj* et] vel *Sc* 12 videtur *KoBg* : videbunt *Ws* esse^{1} (*om. KoBg*) — entes (13) *om. Ws* separatum *BüKoBg* : [*Ws*] 13 ydee (+ sunt *Re*) *ReEd* : [*Ws*] : id esse *cett.* 14 *Phedone (*an recte* ?) *Ta*^{1} : pedectone *Bg* : *vide supra* **31**.11 hoc modo *om. TaWs* 15 et^{1} *suppl. cum Alb.* : *vide supra* **31**.12 species^{2} + quidem *TaWsPxKoBg* quidem *om. Ko* 16 motum] -ivum *coni. Geyer* : *vide supra* **31**.13 17 *an* dicunt *scrib.* ? 18 quorum + non *Re* 19 et *om. TaKo* dicte + sunt *ReWs* 22 de hiis *om. Sc* 23 iterum] rerum *PxKoBg* : verum *Ws* speculum *ScPjPxBg* : -lans *Ko* 24 eas *Re* 25 natura] materia *Bg* alia *scr.* : *om. Bg* : ab *cett.* aliquo *Sc*

sed hoc idem, ut dicunt quidam, scilicet esse hoc quidem primum quid eius illud vero habitum, diversum ens specie unumquodque, et hoc aut in unitatibus statim existit et est non concidens quelibet
1080a20 〈...〉 quibuslibet, ut dicunt esse mathematicum numerum (nam in mathematico nichil differt nulla unitas alia ab alia) ; aut has quidem collatas illas vero non (ut si est post unum prima dualitas,
1080a25 deinde trinitas et sic alius numerus, sunt autem collate in singulis numeris unitates, ut que sunt in dualitate prima eis, et similiter in aliis numeris ; que vero sunt in dualitate ea ad eas que sunt in
1080a30 trinitate, ei non collate, similiter autem et in aliis deinde numeris ; quapropter et mathematicus numerat post unum duo, addit autem uni, sed in quantum aliud, unum, et tria cum duobus hiis aliud unum, et residuus similiter ; hic autem post unum duo diversa preter unum primum, et trinitas preter dualitatem, similiter
1080a35 autem et alius numerus) ; aut hunc quidem esse numerorum quibus primus dictus est, illum vero qualem mathematici dicunt, tertium vero dictum in fine ; amplius hos aut separabiles esse
1080b1 numeros a rebus, et inseparabiles sed in sensibilibus (non sic autem ut primum intenderunt, sed ut ex numeris qui insunt entia sensibilia) aut horum eorumdem quidem esse illorum vero non, aut omnes esse.

1080b5 Ergo modi secundum quos contingit eos esse hii sunt ex necessitate soli, fere autem et dicentes unum principium esse et sub-

---

E(A^b*TJ*) 3 *quelibet] + μονὰς — ὁποιαιοῦν (80a19-20) 8 *eis] αὐταῖς (αὐταῖς *fecit* A^b) καὶ ἐν τῇ τριάδι τῇ πρώτῃ αὐταῖς (αὐταῖς *fec.* A^b) 11 addit *autem] πρὸς τῷ ἔμπροσθεν (12 sed in quantum] *om.*) 16 *quibus (οἷς)] οἷος 18 *et] ἢ 19 intenderunt (ἐπεσκόπουν A^b)] ἐπεσκοποῦμεν 20 horum (τῶν *J*)] τὸν eorumdem (αὐτῶν *cett.*)] αὐτὸν illorum (τῶν)] τὸν

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 quidam] -dem *WsKo* scilicet] sed *Ko* : ut *Bg* 2 quid] -dem *KoBg* 3 et²] id *Sc* concidentis *BüTaPjPx*¹ : -cedentis *Re* : -cidentibus *TaScWs* : *an* coniciens *scrib.* ? 4 〈...〉] *an lacuna in latina traditione orta est* ? nam] anima *Bg* in *om.* *Ta*¹*Ws* 5 unitas] veritas *Bg* aut] ut *Px*²*Bg* 7 collative *Re* : -ata *Ko* : -are (?) *Ws* : -ocate *Ta* 8 unitatibus *Ws* : veritates *Bg* ut] et *WsKoBg* *an post* eis *quaedam in lat. trad. excid.* ? 10 collate (-ocate *Ta*¹*Pj*¹) + vel (vel non *Pj* : in *Bg*) collocate (collate *Ws*) *PjWsPxKoBg* numerus *WsBg* 11 qua-] quia *Ta* et *post* numerat *Re* : *om.* *TaWs* autem *ante* addit *Bü* : *an* ante *scrib.* ? 12 uni] -um *Ta*¹*Ws* sed + neque *Bü* et — unum¹ (13) *om.* *Sc* aliud²] aut *Px*²*Bg* 15 alius numerus] in aliis numeris *Bü* 16 quibus] qualis *coni. Geyer* 18 et (*an* aut *scrib.* ?) inseparabiles (separabiles *Bü*) *ante* esse (17) (*om.* *KoBg*) *Sc* : *om.* *Ko* sicut *BüRePjPxKoBg* 19 ut¹] ex *Px*²*Bg* intendunt *TaWsBg* : -ent *Px* : -eretur *Bg* que *TaRe* 20 vero] ut *Ta*¹ non] ut *Ws*

stantiam et elementum omnium, et ex hoc et alio aliquo esse numerum, quilibet horum modorum quemdam dixit, absque ipso omnes unitates non collatas. Et hoc accidit rationabiliter ; non enim 1080b10
contingit amplius alium modum esse preter dictos. Hii ergo utrosque dicunt esse numeros, hunc quidem habentem prius et posterius ydeas, illum vero mathematicum preter ydeas et sensibilia, et separabiles utrosque a sensibilibus, alii mathematicum solum numerum esse, primum entium, separatum a sensibilibus. 1080b15
Et Pythagorici unum, mathematicum, tamen non separatum sed ex hoc sensibiles substantias consistere dicunt ; totum enim numerum faciunt ex numeris, tamen non unitis, sed unitates suscipiunt habere dimensionem ; quomodo vero primum unum 1080b20
consistat habens dimensionem, dubitare visi sunt. Alius aliquis primum numerum specierum unum esse, quidam et mathemati-cum et mathematice dicunt, qui non faciunt ydeas numeros, nec 1080b25
esse dicunt ydeas, alii mathematica, sed non mathematice ; non enim incidi nec dimensionem ⟨omnem⟩ in dimensionem, nec quasli- 1080b30
bet unitates dualitatem esse. Monadicos vero numeros esse omnes ponunt, preter Pythagoricos, quicumque unum elementum et principium dicunt esse entium ; illud autem habens dimensionem et quemadmodum dictum est priorem. Quotiens ergo contingit

---

E(*A*^{b}*TJ*) 8 separatum (*E*^{2})] κεχωρισμένων *E*^{1} 11 *numerum] οὐρανὸν 14 *mathematicum] + τὸν αὐτὸν — οἱ μὲν τὰ μαθηματικὰ (80b23-26) (17 *dimensionem^{2}] μεγέθη) 20 illud ... habens] ἐκεῖνοι .. ἔχοντας : ἐκεῖνοι ... ἔχον *ut vid. Al.* 21 et] **om.*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 et^{3} *om. Sc* alio *post* aliquo *Re* : *om. Ta*^{1} numero *Ws* : verum *Ta* 2 quislibet *BüTaPjWsPx* horum + in *TaWs* modorum *Re* : -is (?) *TaPjWsKo* : -um *cett.* omnes *scr.* : preter *Re* : potest *cett.* 3 et] ex *TaWsPxKoBg* 4 esse *om. Bü* 5 numeros esse *tr. Bü* 6 illud *TaBg* : [*Ws*] 8 numerum *ante* solum *Ws* : *om. Ta* 9 pythagori *vel* pitagori *PjWsPxKoBg* tamen *post* separatum *Bü* : *post* non *Ta* 11 numerum] universum (*an recte* ?) *Alb.* unitis *TaWsPxBg* : -cis *cett.* 12 dimensionem] -es *Bg* : -um *Re* unum + et *BüTaScPjPxBg* 13 consistat + visi *Ta*^{1} : + habere *Ws* : -it *ReBg* dimensionem + vel visi *Bg* dubitare *ante* habens *Ta* : + vel nisi *Ko* visi] nisi *Ta*^{1}*Bg* aliud *Sc* aliquis *om. Ta*^{1} 14 esse + et circa specierum unum esse *Re* : + et cetera *Bü* quidam] -dem *ReKo*,(?)*Ws* *an post* mathematicum *particula textus in latina traditione excidit* ? 16 dicunt esse *tr. Bü* mathematica *Ko* : -um *Bg* : -am *cett.* sed non mathematice *om. Ko* 17 dimensionem^{1} *SyPk* : dimensione *BüRePjPxKoBgCd* : -iones *TaScWs* omnem *suppl.* in *om. Sc* dimensionem^{2}] -e *Re* : *an* -es *scrib.* ? qualibet *Bü* 19 elementum *ante* unum *Sc* 19-20 principium ... elementum *tr. ReWs* 20 dicunt esse *TaReEd* : esse dicunt *tr. cett.* illum *Re* 21 et **om.* (*an recte* ?) *Re*

1080b35 dici de eis, et quia omnes sunt dicti modi, palam ex hiis ; amplius autem omnia quidem impossibilia, sed magis forsan altera quam diversa.

[7] Primum ergo perscrutandum est si conferuntur unitates
1081a1 aut ⟨non conferuntur⟩ et, si non collate, utrum quemadmodum exposuimus. Est enim quamlibet esse cuilibet unitati non collatam, est autem ipsas in hac dualitate ad ipsas in hac trinitate, et sic
1081a5 oportet non collatas esse ipsas in unoquoque primo numero et ad invicem. Ergo si omnes collate et differentes sunt unitates, mathematicus fit numerus et unus solus, et ydeas non contingit esse numeros (qualis enim erit numerus per se homo aut animal aut alia quelibet specierum ? Ydea namque una est cuique, ut per se
1081a10 hominis una et per se animalis alia una ; quodsi similes et diverse infinite, quare non et magis hec trinitas per se homo quam quelibet alia), si vero non sunt numeri ydee, nec omnino possibile est eas esse (ex quibusdam enim erunt principiis ydee ; numerus enim est
1081a15 ex uno et dualitate indeterminata, et principia et elementa dicuntur numeri esse, ordinarique nec priores contingit numeris eas nec posteriores) ; si vero non conferuntur unitates, et sic non collate ut quelibet cuilibet, nec mathematicum contingit esse hunc nume-
1081a20 rum (nam mathematicus ex non differentibus, et ostensa adversum se ut in talia congruit) nec ipsum specierum. Non enim dualitas prima ex uno et indefinita dualitate, deinde qui deinceps sunt numeri, ut dicitur dualitas, trinitas, tetras — simul enim que sunt in dualitate prima unitates generantur, sive ut primus dicens
1081a25 ex inequalibus (equatis enim generabantur) sive aliter —, deinde

---

E(*A*^{b}*TJ*) 2 amplius (ἔτι)] ἔστι (7 hac^{1,2} (? ταύτῃ)] αὐτῇ) 8 oportet (δεῖ)] δὴ et] **om.* 9 differentes] ἀδιάφοροι 13 quodsi (? εἰ δὲ)] οἱ δὲ diverse] ἀδιάφοροι (14 non *et] οὐθὲν) (15 alia] *om.*) 16 quibusdam] **τίνων* 22 (se (? αὑτοῦ)] αὐτοῦ) enim] + ἔσται

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 dici *om. KoBg* dicti sunt *tr. Bü* 2 quidem *om. Ta*^{1}*KoBg* forsan *ante* magis *Ta* : -itan *Sc* 4 conferunt *Sc* : -entur *Cn* : -atur *Bg* unitas *Sc* 5 non conferuntur *suppl. cum Geyer sec. Alb.* et *om. TaReWsBg* 7 trinitatc hac *tr. Bü* 8 collocatas *Ta*^{2}*Bg* : collocatos *Ta*^{1} primo *om. TaWs* et **om.* (*an recte* ?) *WsBg* 9 collocate *Re* unitates *om. Sc* 12 namque] manct *PxKoBg* est] enim *Bg* 13 animalia *Sc* : animal *WsKoBg* -si *om. ScKo* 14 et **om.* (*an recte* ?) *KoBg* 15 numeri] unum *TaScWs* ydea *TaWs* 16 *quibus (*an recte* ?) *Wsg* est *om. BüWsKoBg* 17 et^{1}] in *Sc* in- *om. Bü* 18 numeri] unum *Re Bg* : *om. Ta* -que] que *Ta* : quia *Ko* nec^{2}] ne *Sc* 19 vero *om. Bü* conferunt *Bü* sic et *tr. Bü* 22 contingit *Ta* 24 ut] ubi *KoBg* 25 dictus *Sc* : ductus *Ta*

si fuerit diversa unitas diversa prior, et dualitas que ex hiis est erit prior ; nam quando est aliquid hoc quidem prius illud vero posterius ⟨...⟩. Amplius quoniam primum quidem unum est, deinde et aliorum est primum unum, secundum vero post illud, 1081a30
et iterum tertium secundum quidem post ⟨secundum⟩ et tertium post primum unum, — quare priores sunt unitates quam numeri ex quibus complectuntur, ut in dualitate tertia unitas est prius quam ipsa tria sint, et in trinitate quarta et quinta prius quam 1081a35
numeri hii. Nullus enim igitur hunc dixit modum eorum unitates vero non collatas, est autem secundum illuc principia rationabile et sic, secundum vero veritatem impossibile. Unitates enim priores 1081b1
et posteriores esse rationabile, si et prima aliqua est unitas et unum primum, similiter autem et dualitates, si et dualitas prima est ; nam post primum rationabile est et necessarium secundum 1081b5
aliquid esse, et si secundum, tertium, et sic alia deinceps (simul autem utraque dicere, unitatemque post unum primam esse et secundam, et dualitatem primam, impossibile). Alii vero faciunt unitatem quidem et unum primum, secundum vero et tertium non, et dualitatem primam, secundam vero et tertiam non. Palam 1081b10
autem quia non contingit, si non coniuncte omnes unitates, dualitatem eam esse et trinitatem et sic alios numeros. Sive namque sint indifferentes unitates sive differentes quelibet ab alia, necesse numerari numerum secundum additionem, ut dualitatem cum 1081b15

E(*A*^{b}*TJ*) 1 dualitas] τῆς δυάδος 3 *posterius] + καὶ τὸ ἐκ τούτων — ὕστερον (81a28-29) (quidem] + αὐτὸ) 4 (et] *om.*) est (*A*^{b})] + τι 7 complectuntur (*A*^{b}*J*^{2})] λέγονται (est] ἔσται) 10 (*vero] *om.*) *illuc (? ἐκεῖ)] ἐκείνων

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 dualitas + etiam *ScWs* 2 quandoque *Ta* 3 ⟨...⟩] *an lacuna in latina traditione orta est* ? quoniam] quando *TaSc* quidem primum *tr. Ta* 4 vero *om. PxKoBg* illud *WsEd* : -um *Re* : et -um *Ta*^{2} : et ill / *Ta*^{1} : -is (*vel* ill') *cett.* 5 secundum^{2} *suppl. sec. Alb.* 6 post + et *Sc* unum (+ qua *Ta*^{1}) + erit *TaScWs* quare *om. Sc* 7 complectantur *Bü* est unitas *tr. Bü* 8 sunt *TaBg* et^{2} + in *TaPxWs* 9 *an* enim *omittend.* ? dixit + esse *Px* 10 vero non] vero *BgCn* : *an* non *scrib.* ? illud *Bg* : *an* illorum *scrib.* ? 11 veritatem] uni- *BüPxBg* enim *ante* unitates *Bü* : eorum *Sc* 14 rationale *Ta*^{1}*PxKoBg* 15 similiter *Px* 16 autem] aut *Bü* utroque (?) *Sc* : unumque *Re*^{2} : ut cumque *Re*^{1} -que^{2} + que *Bg* : que *Re* : quia *TaWs* : [*Ko*] 17 secundum *KoBg* et *om. Sc Pj*^{1}*Ko* prima *Px* : *spat. vac. quattuor litt. Bg* : *om. Ko* 18 primum + et *Ta* 19 non^{1}] homo *Bg* : *om. Sc* 20 non^{2} + vel *Sc* coniecte vel coniuncte *Pj* : collecte *Re* omnes] dicimus *TaWsPxKoBg* 21 esse eam *tr.* (*an recte* ?) *Ws* 22 sint *post* indifferentes *KoBg* : sunt *Ta*^{1}*Px* 23 ut *om. Ta*^{1} dualitatem + esse eam (*cf.* 21) *Ta*^{1}

uno alio uno addito, et tetrada similiter ; hiis autem entibus impossibile generationem esse numerorum ut generetur ex duali-
1081b20 tate et uno. Pars enim fit dualitas trinitatis et ea tetradis, eodem quoque modo accidit et in habitis. Sed ex dualitate prima et indeterminata dualitate facta est tetras, dualitates due preter ipsam dualitatem ; at si non pars fuerit ea dualitas, verum diversa aderit
1081b25 una dualitas. Et dualitas erit ab uno eo et alio uno ; sed si hoc, non possibile est esse aliud elementum dualitatem indeterminatam ; unitatem enim unam generat sed dualitatem determinatam. Amplius preter trinitatem ipsam et dualitatem ipsam quomodo erunt alie trinitates et dualitates ? Et quomodo ex prioribus unitatibus et posterioribus componuntur ? Omnia namque
1081b30 ea sunt ficta, et impossibile est esse primam dualitatem, deinde trinitatem ipsam. Necesse vero, quoniam sunt unum et indefinita dualitas elementa. Quodsi impossibilia accidentia, et principia esse ea impossibile est.

1081b35 Ergo si sunt differentes unitates quelibet quibuslibet, ea et alia talia accidunt in necessitate ; si vero hee quidem sunt in alio differentes ab invicem ille vero in eodem numero indifferentes ab invi-
1082a1 cem sole, et ita non minus accidunt difficilia. Ut in decade insunt decem unitates, componitur autem et ex hiis et ex duobus quinquenariis decas. Quoniam non quisque numerus decas ipsa nec componitur ex quibuslibet quinariis, sicut nec unitatibus, necesse
1082a5 differre unitates que sunt in decade ea. Nam si non differunt, nec

---

E(A^bTJ) 1 addito (*T*)] + καὶ τὴν τριάδα — προστεθέντος (81b15-16) 2 *generetur] γεννῶσιν 9 *sed (? ἀλλὰ)] ἀλλ' οὐ (19 ab invicem¹] *om.*) 20 ut] + γὰρ (decade] + αὐτῇ) 22 ipsa (A^bJ)] αὕτη

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 uno² *om. TaWs PxKoBg* tetraba *Bü* : tetradi *Sc* autem *ante* hiis (*om. Bg*) *WsKo* : vero *Re* 2 generentur (*an recte* ?) *ScBg* : *an* -ant *scrib.* ? 4 quoque] -que *Ta* : *om. ScWs* 5 dualitates] -is *ScBg* ipsam] quam *Sc* 6 ea] illa *KoBg* 7 eo et *scr.* : eo *BüScReCdEdSy* : et *cett.* 8 indeterminatum *Ta*¹*WsPxKoBg* 9 generat unam *tr. Ta* sed] *an* non *addendum* ? indeterminatam *WsPx* 11 erit *BüPjPxBg* 12 componuntur *Ed*² : oppo- *cett.* nam *Ta*¹ 13 ficita *Ta*¹ : facta *Bg* : *om. Ws* 16 ea *ante* esse *TaKo* : *om. Sc* 17 unitate *Sc* quelibet quibuslibet *coni. Geyer* : quibus *Px* : quilibet *cett.* 18 in¹] de *Re* vero + et c' nec *Ta*¹ in² *ReEd* : an *cett.* alie *TaSc* 19 ille — invicem² *om. PjPxKoBg* indifferentes ab invicem *om. Ta*¹ 21 autem] has *Ta PjKoBg* : as *Bü* : hoc *Px* : atque *Ws* : *spat. vac. trium litt. Sc* et¹ *om. ReWsKo* quinariis (*an recte* ?) *ReKo* : quinqueunaciis *Sc* 22 decas¹ — quinariis (23) *om. Ta*¹ quisque] quilibet *ScKoBg* : [*Ta*¹] 23 quinaciis *Sc* nec + ex *Sc* 24 non *om. BüScPjPxKoBg*

quinarii differunt ex quibus est decas ; quoniam vero differunt, et unitates differunt ; et si differunt, an non inerunt quinarii alii sed solum hii duo, aut erunt ? Sive non inerunt, absurdum ; sive 1082a10 inerunt, que erit decas ex illis ? Non enim est diversa decas in decade preter eam. Sed et necesse non ex evenientibus dualitatibus tetrada componi ; nam indeterminata dualitas, ut dicunt, accipiens determinatam dualitatem duas dualitates facit ; nam accepti erat duorum efficax. 1082a15

Amplius esse preter duas unitates dualitatem naturam quandam, et trinitatem preter tres unitates, quomodo contingit ? Aut enim participabit altero alterum, ut albus homo iuxta album et hominem (participat enim istis), aut quando est alterius alterum differentia quedam, ut homo iuxta animal et bipedem. Amplius 1082a20 alia quidem sunt tactu unum, alia commixtione, alia positione ; quorum nichil contingit inesse unitatibus ex quibus dualitas et trinitas ; sed quemadmodum duo homines non unum quid secundum utrosque, sic necesse et unitates. Non, quia indivisibiles, differant propter hoc ; et enim puncta indivisibilia, attamen 1082a25 secundum duo nichil aliud dualitas ab eis.

At nec oportet oblivisci, quia accidit priores et posteriores esse dualitates, similiter autem et alios numeros. Nam que sunt in tetrade dualitatem constituerunt ad invicem simul ; sed hee eis que sunt in senario sunt priores, et generaverunt, quemadmodum 1082a30 dualitas eas, hee tetradas quas in octonario ipso, quare et si prima

---

E(*A*^{b}*TJ*) (5 *enim (? γὰρ)] γε) (20 nec] + τοῦτο) 22 *dualitatem constituerunt (? ἔστησαν)] δυάδες ἔστωσαν 23 senario] ὀκτάδι

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 quinacii *Sc* differunt[1]] -ert *ScPjPx* : difertur (?) *Bg* differunt[2]] -ert *PxSc* : difertur (?) *Bg* 2 et unitates differunt (*om. Ko*) *om. PxBg* si *om. PxBg* differunt[2]] -ert *TaSc* : difertur (?) *Bg* an] aut *TaWs* non] vero *Sc* quinacii *Sc* 4 qui *Sc* est] erit *Re* : *om. ScPj* diversa — non (5) *om. Sc* decas *om. Ta* : [*Sc*] 5 et + si *Ta*[1] : *om. PxKo* : [*Sc*] non + *enim (*an recte ?*) *TaWs* : *om. BüKoBg* : [*Sc*] ex *om. Ta*[1] evenientibus] *spat. vac. quattuor htt. Sc* 6 retarda *Bü* 10 quomodo] quando *Ta* : quoniam *Re* contingat *Bü* 11 ut] vel *BüScPjPxBg* : aut *Re* 12 quando] quare *TaPjWsKoBg* : quia *Px* alterum] alius *Sc* 13 animal] album *Bg* amplius + autem *TaWsPxKo* : + autem et *Bg* 16 quemadmodum] quoniam *Ta* quidem *RePx* secundum] sed *KoBg* 18 differunt *Re* : -at *Bg* propter *ReEd* : in *cett.* et enim] est *Sc* 19 secundum + quod *Bg* nichil] vel *Bü* eos *Bü* 20 nec] non *Bg* : vero *Re* 21 in + decade *Re* : et *Sc* 22 tetrade *om. Sc* *an* dualitates *cum Alb. scrib. ?* constituunt *TaWsPx* : -ferunt *Ko* : -sistunt (*an recte ?*) *coni. Geyer* hee *coni. Geyer* : de *codd.* eis] hiis *Ta* 23 sunt[2] *om. Ta*[1]*Px* 24 eas + sed *Ta*[1] : *om Ta*[2] *WsPxKoBg* quas] quemadmodum *Px* si *om. PxKoBg*

dualitas ydee, et hee ydee quedam erunt. Eadem autem est ratio et in unitatibus ; nam que sunt in dualitate prima unitates gene-
1082a35 rant quatuor que sunt in tetrade, quare omnes unitates ydee fiunt et componetur ydea ex ydeis ; quare palam quia illa quorum ydee
1082b1 hee sunt, composita erunt, ut si animalia dicat quis componi ex animalibus, si horum sunt ydee.

Totaliter autem facere unitates differentes quantumlibet inconveniens et fictum (dico autem fictum quod ad suppositionem est coactum) ; neque enim secundum quantitatem neque secundum
1082b5 qualitatem videmus differentem unitatem ab unitate, necessariumque aut equalem aut inequalem esse numerum, omne quidem secundum unitatem, quare si neque plus neque minus, equalis ; equalia vero et omnino indifferentia ea suscipimus in numeris.
1082b10 Sin autem, nec que sunt in decade dualitates indifferentes erunt equales existentes ; quam enim causam habebit dicendi dicens indifferentes esse ? Amplius si omnis unitas et unitas alia duo, que ex dualitate ea unitas et que ex trinitate ea dualitas erit et ex differentibus, et utrum prior trinitate aut posterior ? Magis enim
1082b15 videtur priorem necessarium esse ; hec enim simul cum trinitate et illa simul cum dualitate unitatum. Et nos quidem suscipimus totaliter unum et unum, et si sunt equalia aut inequalia, duo esse, ut bonum et malum, et hominem et equum ; sic vero dicentes nec
1082b20 unitates. Si non sit plus numerus qui est trinitatis quam qui dualitatis, mirum ; et si sit plus, palam quia et equalis inest dualitati, quare hic indifferens est cum dualitate ipsa. Sed non contingit, si primus aliquis est numerus et secundus. Nec erunt ydee numeri.
1082b25 Hoc enim idem recte dicunt qui differentes unitates dignantur

---

E(A^bTJ) (7 quantumlibet] ὁπωσοῦν) 11-12 *omne ... secundum unitatem] πάντα ... ἀλλὰ μάλιστα τὸν μοναδικόν 13 ea (ταῦτα A^b)] ταὐτὰ (14 in] + ταύτῃ) (23 trinitatis] + αὐτῆς) 24 plus (πλείων *T*)] πλείω

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 autem *om. Sc* est *om. TaKo* 3 fiunt] erunt (*ante* ydee *Ta*) *TaWs* : sunt *RePx* 5 hee *om. Sc* erunt] sit Px^1 : *om.* Px^2*KoBg* 7 unitas *Ta* 11-12 omne ... secundum unitatem] *an* -em ... sed maxime unitum *scrib.* ? 13 omnino *scr.* : [*WsBg*] : -ia *codd.* 14 si *Sc* 15 enim *coni. Geyer* : neque *codd.* dicendi] dividendi *Ta* 17 ex³] in- Ta^1 : in alia ex Ta^2 : *om. WsPxKoBg* 19 hoc *Ta* : hic *Re* 22 et²] ut Ta^1 : *om. ScPxKo*¹ sic] si *Ws* vero] non Ta^1PxKo : in alia vero Ta^2 : si *Bg* 23 plus] prius *Bg* quam *Re* : quod *cett.* 24 mirum] videntur (?) *TaWs PxKoBg* plus] prius *Bg* equalis inest *scr.* : equalem (equale *TaReKo*) est (*om. Ws*) *codd.* dualitatem *Bg* 25 hoc *TaRe* 26 aliquis Px^2Ko : alii quis *cett.* 27 idem *post* recte *Ta* : *om.* Re^1 dicunt recte *tr. Bg*

esse, si ydee fuerint, ut dictum est prius ; una etenim species, unitates vero si sint indifferentes, dualitates et trinitates erunt indifferentes. Quapropter et numerari sic : unum duo, non assumpto cum existente necessarium est eis dicere (nec enim generatio erit ex 1082b30
indeterminata dualitate, nec ydeam contingit esse ; inerit enim alia ydea in alia, et omnes species unius partes) ; quapropter ad ypothesim dicunt, totaliter vero non recte ; multa namque auferunt, quoniam hoc idem habere quandam dicunt dubitationem, utrum, quando numeramus et dicimus unum, duo, tria, assu- 1082b35
mentes numeramus aut secundum portiones. Facimus utrimque ; quapropter derisio est eam ad tantam substantie reducere differentiam.

[8] Omniumque primum bene habet determinari que numeri 1083a1
secundum portiones differentia unitatis, si est. Necesse secundum quantitatem aut secundum qualitatem differre ; horum autem neutrum videtur contingere existens. Sed in quantum numerus, secundum quantitatem. Quodsi unitates quantitate differebant, 1083a5
et numerus a numero differebat equalis pluralitate unitatum. Amplius utrum, que priores, sunt maiores aut minores, et que posteriores, superdant, aut contrarium ? Ea namque omnia irrationabilia. Sed nec secundum qualitatem differre contingit. Nullam enim eis possibile est inesse passionem ; posterius et- 1083a10
enim et numeris dicunt inesse qualitatem, quantitatem. Amplius nec ab uno hiis factum est nec a dualitate. Hoc enim non qualitas, illa vero quantitate quale ; nam multa entia esse causa est natura. Ergo si se habet quocumque modo aliter, dicendum in 1083a15

E(A^bTJ) 7 ypothesim] + ὀρθῶς 13 -que (A^bTJ^2] δὲ 14 (secundum portiones] *om.*) differentia] + καὶ 23 *quantitatem] τοῦ ποσοῦ 24 hiis (τοῦ ταύταις *J*)] τοῦτ' αὐταῖς (25 *est] αὐτῆς : αὕτη A^b)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 fuerunt *TaWsKo* 2 sunt *Re* indifferentes[1] + si sunt indifferentes *BüSc* 3 et *om. KoBg* uno *KoBg* 4 necessarium *bis scr. ScPj*[1] 6 species omnes *tr. Sc* qua- *BüCd*[2] : qui (que *Bg*) *cett.* 7 dicunt *om. Ta*[1] auferunt *Cn* : -entur *Bg* : -untur *cett.* 8 idem] quidem *ScWs*[1] 10 proportionem *Ko* : participationes *Ws* · priores patōīs *Ta*[1] : in alia portiones *Ta*[2] utrumque *BüReBg*,(?)*Ta*[1] : utrum *Ws* 11 est (et *Ws*) eam (*om. Ws*) *om. Ta*[1] substantiam *TaWs* 13 -que] que *Px* : quia *Re* 15 differentie *Px*,(?)*TaBg* 18 numerus] -os *ScPx*[2]*Bg* : [*Px*[1]] 19 que[1]] -que *Ws* : *om. Re* 20 superhabundant *Ws* : perdant *Px* 22 enim + in *Sc* 23 et *om. Ta*[1]*Ws* numeris *Ta* : -us *cett.* quantitatem *BüScCdEdSy* : *om. Ko* : et quantitatem *cett.* : *an* -te *scrib.* ? 24 nec[1]] hec *Bü* hiis *BüRe CdEdSy* : *om. Ta*[2]*Sc* : habens *cett.* 25 quantitate *Re*[1] : -em *Cn* : qualitatem *Bg* : qualitate *cett.* est] *an* eius *vel* hec *vel* ea *scrib.* ?

principio maxime hoc et est determinandum de unitatis differentia, maxime quidem et eo quod necesse inesse ; sin autem, quam dicunt ?

Quia ergo, si sunt numeri ydee, nec coniectas collatas unitates de hiis contingit esse, palam, nec non collatas ad invicem nec
1083a20 alio modo ; nec ut alii quidam dicunt circa numerum bene dicitur. Sunt autem hii quicumque ydeas quidem non possibile esse nec simpliciter nec ut numeros quosdam secundum substantiam, mathematica vero esse et numeros primos entium, et principium eorum esse unum ipsum. Inconveniens enim esse
1083a25 unum quidem esse aliquod primum unorum, ut illi dicunt, dualitatem vero dualitatum non, nec trinitatem trinitatum ; eiusdem enim rationis omnia sunt. Ergo si sic habet eam que est de numeris et ponat quis esse mathematicum solum, non est unum prin-
1083a30 cipium (nam necesse differre unum quod est tale ab unitatibus aliis ; sed si hoc, et dualitatem quandam primam dualitatum, similiter autem et alios numeros deinceps) ; si vero est unum principium, necesse magis ut Plato dixit habere ea que sunt circa numeros, et esse dualitatem primam et trinitatem, et non coniunc-
1083a35 tos esse numeros ad invicem. Si quis autem rursum ponit ea, dictum est quia impossibilia multa accident. At necesse aut sic
1083b1 aut illo modo se habere, quare si non aliter, non continget esse numerum separabilem.

E(A^bTJ) 5 *de hiis] ἁπάσας (5-6 nec alio modo] οὐδέτερον τῶν τρόπων ἀλλὰ μὴν) (6 numerum] τῶν ἀριθμῶν) 7 possibile (οἷόν τε)] οἵονται 8 secundum substantiam] οὔσας 13 *eam que est] τὰ (de numeris] περὶ τὸν ἀριθμὸν) 19 esse (A^bJ)] + τινα

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 hoc + est *Ws* : *om. Ta* 2 quidem] quid *Sc* necesse + est *ScRe* 3 dicuntur *ReBg* 4 sint *Sc* *an* coniectas collatas *duplex lectio* ? 5 de hiis] *an* omnes *scrib.* ? 7 quidem] quid *Sc* : in alia quid Ta^2 possibilia *Ta* 8 nec[1] + dicitur nec *Bg* 9 vero] non *Sc* : in alia mathematica non esse Ta^2 11 aliquid *BüTa*[1]*WsKo* unorum Px^2 : numerorum *Ta*[1]*ReWsEd* : utrorumque *ScTa*[2] : virorum *cett.* 12 vero *post* dualitatum *Ta*[1] : *om. Sc* dualitatum *om. Sc* nec non *tr. ScBg* eundem *Sc* 13 enim] vero *TaWsPxKoBg* omnia rationis *tr. Sc* *an* habent ea ... sunt *scrib.* ? 15 differre *Re*,(?)*Ed* : -inire *cett.* quod est tale *scr.* : quid (quidem [*ante* unum *Re*] *BüReKo*) est tale quod *codd.* 17 si vero] si non *PjPxKoBg* : sed si non *TaWs* 19 coniunctos] -iectos -iunctos *Sc* : -iectis *Re*[1] : ? *Re*[2] 20 sursum *TaScPjWsPx* : [*Bg*] 21 accidunt (*an recte* ?) *ReWs* at] ac *Sc* aut *BüSc* : [*Bg*] : autem *cett.* 22 illo *scr.* : ullo *Bü* *Re*[2]*PjCdEdSy* : nullo *cett.* : *an* in illo *scrib.* ? se habere *om. Ta* non[1] *om. TaWsPxKoBg* contingit *Re* : -ens *Sc*

Palam ex hiis et quia deterrime dicitur tertius modus, esse numerum eundem eum qui est specierum et mathematicum. Nam necesse uni opinioni accidere duo peccata ; nec enim mathematicum numerum contingit hoc esse modo, sed propriis 1083b5
5 suppositionibus positum necesse non movere, quecumque ipsis ut species numerum dicentibus accidere ea necesse dicere.

Pythagoricorum vero modus alicubi quidem inferiores habet difficultates priorum dictorum, alicubi vero proprias alias. Nam 1083b10
non separabilem facere numerum aufert multa impossibilium ;
10 corpora vero ex numeris esse composita, et numerum hunc esse mathematicum, impossibile est. Nec enim athoma dimensiones dicere verum est, si quidem maxime hunc habent modum, nec unitates dimensionem habent ; sed dimensionem ex indi- 1083b15
visibilibus componi quomodo possibile est ? Atqui arismeticus
15 enim numerus monadicus est. Illi vero numerum entia dicunt ; ergo theoremata corporibus adaptant ut ex illis entibus numeris.

Si ergo necesse, si est numerus eorum que sunt quid secundum 1083b20
se, horum esse quemdam dictorum modorum, nullum autem horum contingit, palam quia non est numeri aliqua talis natura
20 qualem probant qui separabilem faciunt eum.

Amplius utrum quelibet unitas ex magno ⟨et parvo⟩ equatis est, aut hec quidem ex parvo, illa vero ex magno ? Sed si sic, 1083b25
nec ex omnibus elementis quodlibet nec indifferentes sunt unitates (in hac enim magnum in illa vero parvum existere, con-
25 trarium nature ens) ; amplius que sunt in trinitate ea, quomodo ? Nam una est superflua ; sed propter hoc forsan unum ipsum faciunt in superhabundanti medium. Si vero utraque unitatum 1083b30

E(*A*^{b}*TJ*) 5 non movere (*μὴ κινεῖν*)] *μηκύνειν* 6 accidere] *συμβαίνει καὶ* (15 enim] *γ'*) 24 existere] *ὑπάρχει*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 eum + cum *Bg* mathematicum + numerum *Ta* 3 peceata] puncta *Bü* enim *om. Bü* 4 sed] si *Ws* : scilicet *Re* 5 positum] -is (?) *Sc* movere] manere *Re* ipsis *scr.* : -ius *codd.* 6 ea *om. Sc* 9 facere — aufert] vel faeere faciem numerati sunt *Sc* 11 est *om. Ta*^{1}*PxKo* enim] est *Ko* 12 verum] numerum *Ws* quidem] quis *ReEd* : quid*ScCdSy* hune maxime *tr. TaWsPxKoBg* 13 dimensionem^{2} + habent *Sc* 16 theoremata *Bg* : -ri- *Re* : -reu- *cett.* entibus *om. KoBg* numeros *ReWs* 17 necesse] est neeesse *Ko* : necesse est *Ta*^{1} 18 nullum autem] -lam *Sc* 19 numerus *Ta* 21 et parvo *cum Geyer suppl.* 23 nec^{1}] non *TaWs* nec^{2}] modo *Ta* 24 has *Bü* in illa] nulla *Ta* parvum] partium *Ta* 26 ipsum *om. Ta* 27 in super-] numerum (*ante* faciunt *Ta*) *TaWsPxKoBg*

ex utrisque est equatis, dualitas quomodo erit una existens natura ex magno et parvo ? Aut quid differunt ab unitate ? Amplius prior est unitas dualitate (ablata namque aufertur dualitas) ; ydeam igitur ydee esse est necessarium eam esse, prioremque
1083b35 entem ydea, et esse factam priorem. Ex quo ergo ? Nam infinita dualitas duopoius erat.

Amplius necesse aut infinitum numerum esse aut finitum ;
1084a1 separabilem enim faciunt numerum, quare non est possibile nec non horum alterum existere. Quia vero infinitum non contingit, palam (nec enim impar infinitus est nec par, generatio vero numerorum aut imparis numeri aut paris semper est ; sic
1084a5 quidem uno in parem cadente, impar fit, sic veio dualitate quidem incidente qui ex uno duplicatus, sic vero imparibus alius par ; amplius si omnis ydea alicuius et numeri ydee, infinita erit ydea alicuius, aut sensibilium aut alius alicuius ; etenim
1084a10 non secundum positionem contingit nec secundum rationem, ordinant autem sic ydeas) ; quodsi finitus, usque ad quantum ? Hunc enim oportet dici non solum quia sed et ideo. Atqui si usque ad decada numerus, ut quidam dicunt, primum quidem cito deficient species ; ut si est trinitas per se homo, aliquis erit
1084a15 numerus per se equus ; idem enim quilibet numerus usque ad decada ; necesse quoque ex hiis numeris aliquem esse (nam substantie et ydee sunt hii) ; attamen deficiet aliquis (animalis enim species existunt) — ; simul autem per se palam est, si

---

E(A^bTJ) (1 una] + τις) (4 -que (? τ')] γ') 5 quo (A^b)] τινος (12 fit] *om.*) 18 hunc] τοῦτο 20 aliquis] τίς (21 idem] αὐτὸ) 22 aliquem (τινὰ *Al.*)] τινὰς (23 aliquis] *om.*) 24 existunt] ὑπερέξει (per se palam est (? δῆλον αὐτὸ)] δῆλον ὅτι)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 utrisque + quod *Px* : + unitatibus *Re* 2 differunt *WsKoSy* : + at (aut *Re* : ad *BüCdEd*) quid differunt (*an quidam librarius incertus erat inter* aut *et* at ?) *BüTaScRePjPxBgCdEd* : *an* differet *scrib.* ? 4 -que] quod *KoBg* 5 indefinita (*an recte* ?) *BüTa* 6 duopoius *scr.* : duo prius *codd.* erat *Ws* : -ant *cett.* 7 esse *om. Sc* finitum + numerum *Bg* 9 non[1]] tamen *Ta* alterum horum *tr. TaWsPxKoBg* 9 vero *BüReCdEd Sy* : in *Ko*[2] : non *cett.* 11-12 sicut (si *Ko*) quidam *Bg* 12 pare *Sc* cadentem *TaWsPxKoBg* sit *PxKo* sic] sicut *Bg* 13 qui] cui *KoBg* : ? *Ta*[2] duplicatus + est *TaWs* sic *scr.* : sicut *codd.* vero] non *TaPjWsPxKoBg* 15 aut[1]] ut *KoBg* 16 non *post* positionem *Ta* : *om. Bg* 17 ordinavit *BüScWsPxKoBg*,(?)*Pj* -si finitus] *spat. vac. sept. litt. Bü* 18 hinc *KoBg* : nunc *Bü* oportet enim *tr. Ta* 18-19 si usque] fuisset *Sc* 19 primo *KoBg* 21 idem] item *Sc* : ydee *Re* quislibet *Bü* 23 deficient *Bü* 23-24 enim animalis *tr. Bü* 24 existent *Sc* simul *scr.* : -iliter *codd.*

sic trinitas per se homo, et alie trinitates (similes enim que sunt in eisdem numeris), quare infiniti erunt homines, si quidem ydea quelibet trinitas, per se quilibet homo, sin autem, sed homines. Et si pars qui minor est maioris, qui est ex coniectis unitatibus que sunt in eodem numero, sed si tetras ydea est alicuius, ut equi aut albi, homo erit pars equi, si dualitas est homo. Sed inconveniens est decadis esse ydeam, undenarii vero non, nec habitorum numerorum. Amplius autem sunt et ⟨fiunt⟩ quedam et quorum species non sunt, ergo quare non et illorum species sunt ? Non ergo cause sunt species. Amplius inconveniens, si numerus qui est usque ad decada magis aliquod ens et species decadis ipsius, et etiam huius quidem non est generatio ut unius, illius vero est. Temptant autem quasi usque ad decada perfectum numerum existentem. Generant ergo sequentia, ut generans proportionem, imparem et alia similia, infra decada ; hec enim principiis reddunt, ut motus, statum, bonum, malum, alia vero numeris ; propter quod unum impar ; nam si in trinitate, quomodo quinarius impar ? Amplius passiones et similia usque ad quantitatem, ut prima linea indivisibilis est, deinde dualitas, deinde et ea usque ad decadam.

Amplius si separabilis numerus, dubitabit aliquis utrum prius est unum quam trinitas et dualitas. In quantum quidem compositus est numerus, unum, in quantum vero universale prius

1084a20 1084a25 1084a30 1084a35 1084b1 1084b5

E($A^b TJ$) (5 tetras] + αὕτη) 14 generans (? γεννῶν *vel* τεκόν)] κενόν 16 *motus] κίνησιν 17 *quoquomodo (? πως)] πῶς 18 passiones (J^1)] μεγέθη : μετὰ πάθη A^b et] + ὅσα quantitatem (ποσοῦ *Al.*)] πόσου (21 si] + ἔστι) 22 *hec (ἡ)] ἥ

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 sic] sit *BüTaScWsBg* 2 sint *Sc* 3 ydea *scr.* : -am *codd.* quislibet *BüScPjWs*^{1}*PxBg* si *Ta* sed *om. Ta* 4 minor est] minorem *Sc* est^2 *ante* unitatibus (5) *Ta* coniectis + vel ex coniunctis *PjPx* : -iunctis (+ vel ex -iectis *Ko*) *KoBg* : *an duplex lectio ?* 6 alius *Ta* ut] aut *TaRe* : non *Ko* aut] ut *Ta*^{1} 7 undenariis *Ta*^{1} : denarii *ReKo* 8 habito-] alio- *KoBg* fiunt *cum Geyer suppl.* 9 ergo + quorum *Sc* non^2 *post* species (10) *TaWsPxKo* : [*Bg*] et^2 *ReEd* : *om. cett.* 10 inconveniens *om. Ta* 12 huius] homo *post* quidem *Bg* ut *scr.* : non *codd.* 13 vero] nec *Ta*^{1} usque] ut *Ws* : non *Ko* : *om. Bg* 14 ergo *ReEd* : non *PxKo Bg* : vero *cett.* 15 imparemque *BüTaPjWsPxKoBg* 16 motus] an motum *scrib. ?* 17 numeros *ScReBg* par *Re* : numeros *Bg* quomodo *Cd*^{1}*EdSy* : -niam *Re* : quoquo- *cett.* 18 equinarius *Bü* 19 prima] penna *Bü* 20 decadem *Sc* 22 in quantum *Re* : *hec *Ed* : + hee *cett.* : *an translator incertus erat inter* ἥ *et* ἡ, *et* inquantum hec *vel* in quantum hec *scripsit ?* quidem] qui est *Bü* 23 est + hic *Re*

et species, numerus ; quelibet enim unitatum pars est numeri quasi materia, hic ut species. Et est quidem ut rectus prior acuto, quia diffinitur et ratione ; est autem quasi acutus, quia pars et in eum dividitur. Est quidem tamquam materia acutus et
1084b10 elementum et unitas prior, quasi vero secundum speciem et 5
substantiam secundum rationem ⟨rectus⟩ et totum quod est ex materia et specie ; propinquius enim speciei et cuius ratio quod ambo, generatione vero posterius. Ergo quomodo principium unum ? Quia non divisibile, dicunt ; sed indivisibile et
1084b15 universale et quod est in parte et elementum. Sed alio modo, 10
hoc quidem secundum rationem illud vero secundum tempus. Utrum igitur unum est principium ? Sicut enim dictum est, et rectus acuti et is illi videtur prior esse, et uterque unus. Utrimque etiam faciunt unum principium. Sed est impossibile ; hoc
1084b20 enim ut species et substantia, illud ut pars quasi materia. Est 15
enim unum utrumque — veritate quidem potentia (nam si numerus unum quid et non ut coacervatio sed diversum ex diversis unitatibus, ut dicunt), endelechia non est unitas utraque ; causa vero accidentis peccati, quia que ex mathematibus sunt venati
1084b25 et ex rationibus singulorum, quare ex illis quidem tamquam 20
punctum unum ipsum et principium posuerunt (unitas enim punctum non habens positionem est ; quemadmodum ergo diversi quidam ex minimo entia composuerunt, et hii, ergo fit unitas materia numerorum, et simul prior dualitate, sed omnis
1084b30 posterior quasi materia alicuius et unius et species dualitatis 25

E(*A*^{b}*TJ*) (5 *prior] πρότερον) (16 nam] γε) (17 diversum] ἕτερος) 19 que (? ἅττα)] ἅμα 20 singulorum] τῶν καθόλου 24 omnis] πάλιν 25 materia (ὕλη)] ὅλου

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 quelibet — numeri *om. Sc* numeri *ReEd* : [*Sc*] : -us *cett.* 3 et] cum *ReEd* ratione (+ est *BüSy*) *BüReEdSy* : ratio est *cett.* 4 et^{2} + unum *Ta*^{1} 5 *an* prius *scrib.* ? 6 rectus *cum Geyer suppl.* 7 ex *om. Sc* materia et *scr. : om. ScPx* : una *cett.* speciei] -es *Sc* 8 generationem *PjPxBg* 10 est *post* parte *Ta* in *om. Ta* et^{2} *om. WsPx* 11 vero *om. PjPxKoBg* : utrum *Ta*^{1} 12 utrum *om. Ta*^{1} 13 unus *om. Ta*^{1} utrimque *ScSy*,(?)*Ta* : [*Bg*] : utrumque (*ante* et^{2} *Re*) *cett.* 16 veritate] unitate *WsBg* potius *Sc* : in alia potius *s. add. Ta*^{2} nam *om. Ta*^{1} 18 endelichia *BüRePxKoBg* : -thele- *Sc* 19 vero *ante* causa (18) *Re* : non *PjWsPxKoBg* : vero non *Ta*^{1} : in alia vero *s. add. Ta*^{2} peccati] puncti *Ta* 20 rationibus] omni- *Sc* quare] quidam *Ta*^{1} quidem] quid *Sc* : *om. Re* 21 ipsum *om. Sc* 22 est *om. TaSc* 23 quidem *ReKo* : ?*Ws* : [*Bg*] 24 numerorum + sed *Ta*

existentes) ; dualitatem vero universale querere predicatum unum et ita tamquam partem dicebant. Sed ea simul eidem inesse impossibile est. Quodsi unum id oportet solum non positionem habens esse (nam nil refert, aut quia est principium), et dualitas quidem divisibilis, unitas vero non, similior erit uni ipsi, in quantum unitas. Sed si unitas, et illud unitati aut dualitati ; quare prior erit utraque unitas dualitate. Sed non dicunt ; generant ergo dualitatem primum. Amplius si est dualitas unum quid ea et trinitas, ambo ea dualitas. Ex aliquo igitur dualitas ipsa. [9] Dubitabit autem aliquis et quoniam tactus non est in numeris, sed deinceps, quantum non est medium unitatum (ut earum que sunt in dualitate aut trinitate), utrum deinceps uni inesse ei aut non, et utrum dualitas prior sit eis que sunt deinceps aut unitatibus ; que igitur ?

Similiter autem et de posterioribus generibus numero accidunt difficilia, lineaque et superficie et corpore. Nam hii quidem ex speciebus magni et parvi faciunt, ut ex producto et brevi longa, lato vero et stricto superficies, et ex profundo et humili moles ; ea vero sunt species magni et parvi. Principium vero secundum unum alii aliter ponunt facientium. Et in hiis mille videntur et impossibilia et ficta et subcontraria omnibus rationabiliter. Perdita namque fore ab invicem accidit, nisi sequantur et principia ut sit latum et strictum, productum et breve (quodsi hoc, erit superficies linea et solidum superficies) ; amplius autem anguli et figure et talia reddentur, quodcumque accidit ipsis

1084b35 1085a1 1085a5 1085a10 1085a15 1085a20

E(*A*^{b}*TJ*) 1 (*existentes] *οὔσης*) dualitatem] *διὰ* 5-6 in quantum] *ἡ* 8 primum (*cett.*)] *πρώτην* 9 ambo ea] *tr.* aliquo] *τίνος* 11 *quantum (? *ὅσον*)] *ὅσων* 12 earum (*τῶν cett.*)] *τὸν* (13 inesse] *om.*) 14 que igitur (? *ὁποτέρα οὖν*)] *ὁποτεραοῦν* 20 facientium (*ποιούντων*)] *τοιούτων* 21 rationabiliter (*εὐλόγως*)] **εὐλόγοις* 23 strictum] + *καὶ* 25 talia (? + *πως*)] + *πῶς* quodcumque] *ταὐτό τε*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 existens *Re* : [*Ws*] : *an* -tis *scrib.* ? universalem *Ta*^{1}*ReBg* : [*Ws*] predicamentum *KoBg* : [*Ws*] 4 et *post* dualitas *Px* : *om. Re*^{1}*Ws* 5 non] nec *BüScRe* 8-9 quid ea] quidem *Bü* : + quidem *Re* 11 quantum] *an* quarum *scrib.* ? 12 aut] et *TaWsPxKo* : [*Bg*] 13 ei *om. Ta*^{1}*PjPxKoBg* eis] eius *Bg* 14 igitur + sunt *Bg* 16 -que] quia *Px* : quod (?) *Pj* et^{2} *Re* : *om. cett.* quidem] quid *TaScPj* 17 longo *Ko* : -um *Re* 18 lata *Ta* et^{2}] ut *Sc* ex *om. PxWs* : [*Bg*] 19 vero^{1}] non *Sc* vero^{2}] enim *TaWsPxKoBg* 20 proponunt faciendum *Sc* et^{2} *om. Ko*^{1}*Bg* videntur mille *tr. Bü* 21 *rationabilibus (*an recte* ?) *Re* : irrationabiliter *KoBg* 22 namque perdita *tr. Bü* 23 principia ut] -ium aut *Sc* 25 figure] sic *Sc* eis *KoBg*

circa numerum ; hee namque passiones dimensiones sunt, sed non ex hiis dimensio, sicut nec ex recto et curvo longum, sicut nec ex levi et aspero solida.

Omnium vero commune horum quod in speciebus ut genere
1085a25 accidit dubitare, quando quis ponit universalia, utrum animal 5
ipsum in animali aut diversum ab eo animali. Hoc enim non separabili quidem ente nullam faciet dubitationem ; separabili vero, quemadmodum ea dicentes dicunt, unius et numerorum
1085a30 non est facile solvi, si non facile oportet dicere impossibile. Nam quando intelligit aliquis in dualitate unum et totaliter in numero, 10
utrum idem intelligit quid aut diversum ?

Hii quidem igitur magna generant ex tali materia, alii vero ex puncto (sed punctum eis videtur esse non unum sed quale unum) et alius materie qualis pluralitas, sed non pluralitatis ;
1085a35 de quibus non minus accidit eadem dubitare. Nam si una ma- 15
teria, idem linea, superficies et solidum (ex eisdem enim idem
1085b1 et unum erit) ; quodsi plures materie, alia quidem linee alia superficiei et alia solidi, aut sequuntur se invicem aut non, quare eadem accident et sic ; aut enim non habebit superficies lineam aut erit linea. 20

1085b5 Amplius quomodo contingit esse ex uno et pluralitate numerum, non probatur ; ergo quocumque modo dicant, eedem accidunt difficultates que et ex ipsis et ex uno et dualitate et indefinita. Hic enim ex predicato universaliter generat numerum et non aliqua pluralitate, ille vero ex aliqua pluralitate, sed 25
1085b10 prima (dualitatem enim primum [enim] aliquam esse pluralitatem), quare differt nichil ut si ita dicat, sed eedem dubitationes

---

E(*A*^{b}*TJ*) (2 sicut^{2}] *om.*) (16 linea] + καὶ) 23 *ex^{1} ... et^{2}] **om.* et^{4}] **om.* 25 ille vero (*cett.*)] οὐδ' (26 *enim^{2}] *om.*) 27 eedem (αἱ αὐταὶ *Syr.*^{l} *et ut vid. Al.*)] αὗται

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 non *om. Re* sicut^{1}] sed *Bü* 3 ex *om. ScPx* leni *ScRePxKo* : leti *Bg* solido *Bg* : solid' *Ko* 8 vero] non *Pj KoBg* : nec *Px* 11 quid *scr.* : quod *Ko* : -dem *cett.* 12 alio *Re* : -a *Bg* vero] non *PjPxBg* : modo *Re* 13 esse *post* unum *Sc* : *ante* videtur *Re* non *ante* eis *Ta*^{1} : *om. Sc* 15 si una *scr.* : si non *PxBg* : sive *BüTaRePjCdEdSy* : sine *cett.* materia *om. Sc* 16 ex] et *Sc* 16-17 unum ... idem *tr. TaKo* 22 probatum *Sc* quodcumque *Ta* dicunt *Bü* eodem *Sc* : heedem *Ta* 23 et^{1} *ante* que *Ta* : *om. Bg* *an* ex^{1} *omittend.* ? et^{2} **om.* (*an recte* ?) *Cn* et^{4} **om.* (*an recte* ?) *Ta*^{1} 24 infinita *Re* : insita *Sc* : infinitate *Bg* hec *Ta Ws* : hinc *Re* universali *Bg* generant *KoBg* 25 ille — pluralitate^{2} *om. ScPx* 26 prima *scr.* : -am *codd.* primum] -am *coni. Geyer* enim^{2} *excl. cum Geyer* 27 dicant *ReBg*

sequuntur, mixtura aut positio aut permixtio aut generatio et quecumque similia. Maxime vero aliquis quereret, si una queque unitas ex aliquo est ; non enim idem unum quelibet. Necesse vero ex eodem uno inesse et pluralitate aut parte pluralitatis. 1085b15
Pluralitatem igitur aliquam esse dicere unitatem, impossibile, indivisibilem entem ; quod autem est ex parte alias habet multas difficultates ; indivisibilemque namque unamquamque necessarium est esse partium (aut pluralitatem esse et unitatem divisibilem) et non elementum esse unum et pluralitatem (unitas 1085b20
enim quelibet non ex pluralitate et uno) ; amplius nichil aliud facit qui hoc dicit quam numerum diversum ; pluralitas enim indivisibilium est numerus. Amplius querendum est et a sic dicentibus, utrum infinitus numerus aut finitus. Existit enim, ut videtur, finita pluralitas, ex qua finite unitates et uno ; est 1085b25
et diversa per se pluralitas et pluralitas infinita ; que igitur pluralitas elementum est et unum ? Similiter autem et de puncto queret aliquis et elemento ex quo faciunt dimensiones. Non enim unum solum punctum est id ; ergo aliorum punctorum 1085b30
quodlibet ex aliquo ; non enim ex distantia aliqua et eo puncto.
Sed nec partes indivisibiles contingit distantie esse partes, ut pluralitatis ex quibus unitates ; numerus enim ex indivisibilibus componitur, mensura vero non.

Omnia etiam ea et alia similia manifestum est facere, quia 1085b35
impossibile est esse numerum et mensuras separabiles, amplius
autem discordari modos de numeris signum est quia res eedem 1086a1
non entes vere prestant turbationem eis. Hii namque apud

E(*A*^{b}*TJ*) 2 *quecumque] + ἄλλα 3 aliquo] τίνος (idem] αὐτό) 6 indivisibilem (*cett.*)] ἀδιόριστον 19 aliquo] τίνος 23 facere] ποιεῖ (26-**252**.1 *apud mathematicos] τὰ μαθηματικά)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 mixta *Ko*^{2} : iuxta *Ws* : *om. Ko*^{1} 2 similia *BüScRePjCdEdSy* : talia *cett.* : *an* talia similia *duplex lectio et* alia *excidit* ? aliquis ... maxime *tr. Ta* quereret *coni. Geyer* : queret et *codd.* 3 unum *ante* idem *Re* : *om. Ws* 5 pluralitate *Ko* : *om. Ta*^{1} aliqua *WsKo* 6 indivisibile *WsKo* 7 indivisibilemque *Bg* : -lem *BüTaReCdEdSy* : -le *cett.* necesse *Sc* 8 esse^{1} *om. Sc* et] aut *TaWs* 11 facit (-iet *Pj*^{1}) *ante* aliud (10) *TaPjWsPxKoBg* 14 finite] -a *WsKo* 15 quod (?) *Sc* 17 non] ut *Sc* 18 punctum *om. PxKoBg* 19 quolibet *Sc*,(?)*Ta*^{1} : que- *Ws* : quod hoc *PxKoBg* non] nec *Sc* 20 partes esse (*om. Pj*^{1}) *tr. Ta* 21 pluralitatis *Re*^{2} : -tas *Ta Cd*,(?)*Ed* : -tates *cett.* 22 mensura *Bü* : mensurans *TaScReWsSy* : vel mensura vel mensurans *Cd*^{2} : [*BgCn*] : -as *cett.* : *an* -e *scrib.* ? 25 autem + si *Sc* modis *WsPxKo* : -do *Bü* heedem *Ta* 26 apud] amplius *Px* : *an omittend.* ?

mathematicos solum facientes circa sensibilia, speculantes circa
1086a5 species difficultatem et errorem, destiterunt a speciali numero
et mathematicum fecerunt ; illi vero species volentes simul et
numeros facere, et non speculantes principia, quis ea ponat,
quomodo erit mathematicus numerus preter specialem, eundem
specialem et mathematicum fecerunt numerum ratione, quoniam
1086a10 actu aufertur mathematicus (proprias enim et mathematicas
ypotheses dicunt) ; qui vero primus posuit species esse et nume-
ros species et mathematica esse, rationabile separavit ; quare
omnes accidit secundum quid dicere recte, sed totaliter non
1086a15 recte. Et hii confitentur non eadem dicentes sed contraria.
Causa vero quia ypotheses et principia falsa. Est et difficile non
bene sese habentibus dicere bene, secundum Epicharmum ;
nunc enim dictum est, et statim videtur non bene habens.

Sed de numeris sufficientia dubitata et determinata (magis
1086a20 enim ex pluribus credet aliquis persuasus, ad credendum vero
non persuasus non magis).

De primis vero principiis et primis causis et elementis que-
cumque dicunt de sola sensibili substantia diffinientes, alia qui-
dem in ipsis de natura dicta sunt, alia non sunt presentis tracta-
1086a25 tus ; que vero sunt dicentes esse preter sensibiles diversas sub-
stantias, habitum est speculari ex dictis. Quoniam ergo dicunt
quidam tales esse ydeas et numeros, et horum elementa entium
esse elementa et principia, perscrutandum est de hiis quid
1086a30 dicunt et quomodo dicunt. Qui ergo numeros faciunt solum et
hos mathematicos posterius perscrutandi sunt ; sed ydeas dicen-
tium simul et modum speculatus est aliquis et circa dubitationem

---

E(A^bTJ) 1 circa[1]] παρὰ 4 speculantes] + εἰς *fecit E* : + εἰ *cett.* 7 proprias (*cett.*)] ἰδέας 9 *rationabile] εὐλόγως 12 difficile] + ἐκ 27 circa] *om.*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 *an* mathematica *scrib.*? 2 destituunt *Ws* : disti (desti *PjPx*) + *spat. vac. PjPxKoBg* spirituali (?) *BüScRePj* 3 volentes species *tr. TaWsPxKoBg* 5 -modo *om. Sc* eandem *PxBg* : *om. Bü* 6 specialem *om. Bü* ratione *scr.* : -um *Ws* : *om. Ta*[1] : -em *cett.* 8 numeros + et *Sc* 9 rationale *TaRe*[2]*PjWsPxKo* : *an* -biliter *scrib.* ? separaverit *Sc* : -bit *BüPjPxKoBg* quarc] quod *Sc* 10 quod *BüScWs* : *om. PjPxKoBg* non] si *Sc* 11 dentes *Sc* 12 et est *tr. Ta* 13 sese] esse *Bg* : se *BüRe PjPxKo* bene[2]] unum *Sc* secundum] sed *Sc* : si non *Ws* 15 inficientia (?) *Sc* 16 persuasus + enim *Ta* ad — persuasus (17) *om. PjKo* 17 non[1]] nec *Ta* 18 primis[2] *om. Ta* 21 quod *Sc* 22 ergo] vero *Ta* 23 entium — elementa (24) *om. ScWs* 25 qui] quia *Ws* : -d *Px* 26 has mathematicas *Bg* 27 modis (?) *TaPj* : motum *Ws* dubitationes *TaWsPxKoBg*

de eis. Simul enim universaliterque quia substantia faciunt ydeas et iterum quia separabiles a quibuslibet. Et ea, quia non contingit, dubitata sunt prius. Causa vero copulare ea ad idem dicen- 1086a35
tibus ydeas universales, quia sensibilibus non substantias fece-
runt ; ergo que sunt in sensibilibus singularia transire putaverunt 1086b1
et manere nichil eorum, universale vero preter ea esse. Hoc autem, ut in precedentibus diximus, movit quidem Socratem propter diffinitiones, et non separavit ab entium diversis ; et hoc recte intellexit non diffiniens. Ostendit autem ex actibus ; 1086b5
nam sine universali non est scientiam dicere, separare vero causam accidentium difficultatum circa ydeas est. Hii vero quasi necessarium, si fuerint quedam substantie preter sensibiles et transitorias, separabiles esse, alias quidem non habebant eas vero universaliter dictas posuerunt, quare concidit fere easdem 1086b10
naturas esse universales et que de diversis. Eadem igitur secundum se erit aliqua difficultas dictorum.

[10] Hoc autem et cum dicentibus ydeas dubitationem habet et cum non dicentibus, et a principiis questionibus dictum est 1086b15
prius, dicimus nunc. Si quis enim iuvat substantias esse separatas, et hoc modo, ut dicitur, singularia entium, auferet substantiam ut volumus dicere ; sed si quis ponat substantias separabiles, quomodo ponet substantias et principia earum ? 1086b20
Nam si singulare et non universale, tot erunt entia quot elementa, et non scibilia elementa (sunt enim in voce sillabe

---

E(A^bTJ) 1 -que *quia ($\tau\epsilon$ $\dot{\omega}\varsigma$ *recc. Al.*)] $\tau\acute{\epsilon}\omega\varsigma$ *substantia] $o\dot{\upsilon}\sigma\acute{\iota}\alpha\varsigma$ (4 non] + $\tau\grave{\alpha}\varsigma$ $\alpha\dot{\upsilon}\tau\grave{\alpha}\varsigma$) 6 *esse] + $\tau\epsilon$ $\kappa\alpha\grave{\iota}$ $\check{\epsilon}\tau\epsilon\rho\acute{o}\nu$ $\tau\iota$ $\epsilon\tilde{\iota}\nu\alpha\iota$ 7 *Socratem] $\Sigma\omega$-$\kappa\rho\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$ 8 entium] $\gamma\epsilon$ $\tau\tilde{\omega}\nu$ 9 diffiniens (? $\delta\rho\acute{\iota}\sigma\alpha\varsigma$)] $\chi\omega\rho\acute{\iota}\sigma\alpha\varsigma$ 17 *hic (? $\acute{o}$ *vel* $\tilde{o}\varsigma$)] $\tilde{o}$ (dubitationem] $\tau\iota\nu\grave{\alpha}$ $\grave{\alpha}\pi o\rho\acute{\iota}\alpha\nu$) 18 principiis] + $\grave{\epsilon}\nu$ 19 dicimus (E^2)] $\lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega\mu\epsilon\nu$ iuvat ($\beta o\eta\theta\acute{\eta}\sigma\epsilon\iota$)] $\mu\grave{\eta}$ $\theta\acute{\eta}\sigma\epsilon\iota$ 22 substantias] $\tau\grave{\alpha}$ $\sigma\tau o\iota\chi\epsilon\tilde{\iota}\alpha$

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 similiter *Bg* 1-2 *an* quasi substantias ... quasi *scrib.*? 3 causam *Re* : eam *Sc* 4 universales + esse *Sc* quia *om. Ta*[1] substantias *bis scr. Sc* 6 vero] autem *Bü* *an post* esse *quaedam in latina traditione exciderunt* ? 7 presentibus *Re* *an* Socrates *scrib.* ? 8 ab *Ko* : *om. Pj* : [*Bg*] : ad *cett.* 9 definiens *BüSc* accidentibus *Re* 11 circa ydeas *om. Sc* hii vero Cd^2Sy^2 : huiusmodi (+ et *Ed*) hii vero *ReEd* : huius et hii vero *Bü* : [*Bg*] : huius *cett.* 13 et ... esse *om. Ta* 17 hoc *Bg* : hic (*an recte* ?) *BüReCd* : h' *cett.* : *an* quod *scrib.* ? habet *om. KoBg* 18 principibus questioni [*sic*] *Sc* 19 diximus *Bg* : dictus *Sc* iuvet *Bü* 20 auferret *Px* : -ert *TaBg* : -erri et *Re* substantiam — ponat (21) *om. Sc* 21 ponat] -it *BüRePj* : [*Sc*] substantias + esse *Bü* 22 ponet *om. Bü* eorum *ReKo* 23 singula *Sc* non *om. Ta* quot + scibilia *Re* 24 sci-] sensi- *ReWs* sillabe *om. Sc*

substantie et elementa earum elementa substantiarum ; necesse
1086b25 vero ⟨BA⟩ unum esse et quamlibet sillabarum unam, si non
universaliter et specie eedem sed una queque numero et hoc
aliquid et non equivocum ; amplius idem quod est in unumquod-
que ponunt ; si vero sillabe, sic et ex quibus sunt ; ergo non sunt
plura A uno, nec aliorum elementorum nullum secundum eandem
1086b30 rationem qua neque aliarum sillabarum eadem alia et alia ; sed
si hoc, non erunt preter elementa diversa entia, sed solum
elementa ; amplius nec scibilia elementa ; non enim universalia,
est et scientia universalium ; palam autem ex demonstrationibus
1086b35 et diffinitionibus, non enim fit sillogismus, quia hoc trigonum
duobus rectis, nisi omnis triangulus duobus rectis, nec quia hic
homo animal, si non omnis homo animal) ; sed si universalia
1087a1 sunt principia, aut et ex hiis substantie universales, erit non
substantia prior substantia ; nam universale non substantia,
sed elementum et principium universale est, et prius elementum
et principium quorum principium et elementum. Ea vero accidunt
1087a5 rationabiliter, quando ex elementis faciunt ydeas et preter
eandem speciem habentes substantias et ydeas unum quid
dignentur esse separatum ; sed si nichil obest ut in vocis ele-
mentis multa esse A et B et nichil esse preter multa idem A et
1087a10 idem B, erunt huius causa infinite similes sillabe. Scientiam vero
esse universalem omnem, unde necesse esse et entium principia

---

E(*A*^{b}*TJ*) (4 idem (? *ταὐτὸ*)] δ' *αὐτὸ*) in] *ἓν* 12 rectis^{2} (*ὀρθαῖς J*)] *ὀρθαί* 17 (elementum] + *ἐστιν*) vero] + *πάντα*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 BA *suppl.* sillaba-] substantia- *ScPj* si non] sine *PjPx* : sed *Ko* 3 universaliter *TaKo* : -li *cett.* specie + et *Ta* heedem *Ta* hoc] his *Bü* 4 amplius + autem *Ta*^{1} quod *scr.* : quid *Bü* : *om. Ws* : quidem *cett.* in *om. Ta*^{1} 5 sillabe] substantie (?) *Sc* et *om. Ta*^{1}*ReWs* 6 ā uno *Ed* : an uno *BüPjBgCdSy* : aut uno *TaSc Ws* : ex uno *Re* : omnino *Px* : animo *Ko* 7 rationem + quia *Bü* nec *Bg* : nec est *Re* sillaba-] substantia- *ScRe* 8 entia *ante* diversa *Re* : *om. Sc* 10 autem] enim *Re* : *om. Ta*^{1} 11 sit *KoBg* sillogismus] sillaba (?) *Ta* : nullus *Bg* hic *ReBg* triangulus *Re* 12 rectis^{1}] modis *Bg* 13 si^{2} *om. Ta*^{1}*KoBg* 14 sunt] sint *Sc* et *om. Bü* 19 specics *Ws* substantias *ante* habentes *TaWsPx* : -am [*sic*] ... speciem *tr. KoBg* unum *Bü* : num *PjBgCd* : unde *Re*,(?)*Ed* : non *Ko* : nuc *Sy* : nunc *cett.* 20 dignantur (*an recte* ?) *ReKo* : -etur *Bg* 21 A^{1}] autem *PjPxBg* : IX *Ws* : VIIII *Ta* : 9 *Sc* B *scr.* : b *vel* v *TaScReWs* : v̇ *PjKo* : v̇ *Bü* : ut (+ igitur *Bg*) *PxBg* esse^{2} *post* multa^{2} *Re* : est *Ta* A^{2}] autem *BüScRePjKoBg* 22 B] b *ante* et^{3} (21) *Re* : v *Sc* : v̇̇ *Pj* : v̇ *Bü* erunt *scr.* : esset *Sc* : -it *cett.* sillabe] substantie (?) *Sc* vero + nec *Sc* : *om. Re* 23 universalem esse *tr. TaSc* omnium *TaScPjPx KoBg* esse^{2}] est *ScKoBg* : *om.TaPjWsPx* et *om.KoBg* entium] omnia *Bg*

universalia esse et non substantias separatas, habet maxime dubitationem dictorum, non quidem sed est quidem ut verum quod dictum est, est autem ut non verum. Nam scientia, quem- 1087a15
admodum et scire, duplex, quorum hoc quidem potentia illud
5 vero actu. Ergo potentia ut materia universalis ens et indefinita universalis et indefiniti ⟨...⟩ ens huius alicuius, sed secundum accidens visus universalem colorem aspicit, quia hic color quem 1087a20
videt color est, et quod speculatur grammaticus, hoc A A; quoniam si necesse principia universalia esse, necesse et que ex hiis
10 universalia, ut in demonstrationibus ; quodsi hoc, non est separabile nichil nec substantia. Sed palam quia est quidem ut scientia universalis, est et ut non. 1087a25

E(*A*^{b}*TJ*) 6 *indefiniti] + ἐστίν — ὡρισμένου τόδε τι (87a17-18) (10 est] ἔσται)

BüTaSc(*RePjW'sPxKoBg*) 1 habet *post* maxime *Ta* : *om. PxKo* 2 non quidem *scr.* : un̄ quid *Ta* : numquid *cett.* 4 dupliciter *Sc* : dixit *Bg* hic *BüBg*,(?)*Pj* 5 universalis + est *Sc* ens *om. Bü* indefinita] infi- *Ta*^{1} : in infi- *Bg* 6 indefiniti *Ed*^{2} : indefinenti (?) *Ed*^{1} : -um *Re* : idem finiens *Ws* : idem finiti *cett.* ⟨...⟩] *an lacuna in traditione latina orta est ?* 7 universale *Sc* color *om. KoBg* 8 vidit *RePj* est *om. KoBg* quod] -niam *Ta* : quem *Re*^{1} A^{2}] an *Bg* : *om. Sc* 10 ut *om. Sc* 12 et ut *scr.* : ut *Bg* : et *cett.*

⟨METAPHYSICE ARISTOTELIS

LIBER TERTIUS DECIMUS⟩

1087a30 [1] Ergo de substantia ipsa tot sunt dicta, omnes vero faciunt principia contraria, ut in physicis, et circa immobiles substantias similiter. Quodsi omnium principio non contingit prius aliquid esse, impossibile est principium diversum quid ens esse principium, ut si quis dicit principium album esse non in quan-
1087a35 tum diversum sed in quantum album, esse quidem de subiecto et diversum quid ens album esse ; illud enim prius erit. Sed omnia fiunt ex contrariis tamquam subiecto aliquo ; ergo necesse maxime
1087b1 contrariis hoc existere. Semper igitur omnia contraria de subiecto et nichil separabile, sed videtur nichil substantie contrarium, et ipsa ratio testatur. Nichil amplius contrariorum proprie principium omnium sed diversum.

1087b5 Hii vero diversum a contrariis materiam faciunt, hii quidem uni equali inequale, ut hoc pluralitatis entem naturam, illi vero uni pluralitatem (generantur enim numeri hiis quidem ex inequalitatis dualitate, magni et parvi, illi vero ex pluralitate, ab unius substantia ambobus) ; et enim inequale et unum dicens
1087b10 elementa, et inequale vero ex magno et parvo dualitatem, ut unum entia inequale, magnum et parvum dicit, et non deter-

---

E(*A*^{b}*TJ*) (3 ipsa] ταύτης) 7 principium album] *tr.* 10 *aliqui (? τινες)] τινός 12 sed] + *ὥσπερ καὶ 16 illi (οἱ *A*^{b}*T*)] ὁ (20 et^{1} ... vero (... δὲ καὶ *T*)] ... δὲ) (21 inequale] + καὶ)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1-2 *titulum supplevi* . INCIP·L'· XIII METH'E AR⟨istotelis⟩ *Ed* : *spat. tit. vac. ScCn* : *om. cett.* 4 circa] contra *Bü* immobiles *om. Ta* substantias *om. Sc* 5 principio *om. Ta*^{1} convenit *ScBg* 6 aliquod *Sc* 8 quidem] -od est *KoCn* : -od *Bg* 9 ens + et *Bü* 10 ex] eis *Bü* aliquo *BüKo* : -quid *PjWs* : -qui vel -quid *Sc* : -cui *Re*^{2} : -qui vel -quo -qui *Sy*^{2}*Cd*^{2} : *-qui (*an recte vel* -quo *scrib.* ?) *cett.* 11 hoc *ReSy* : his *Ta* : hic *cett.* ergo *Re* : enim *KoBg* 12 sed + natura *Sc* : + *ut (*an recte* ?) *Re* : + nec *Bü* 16 equali uni *tr. Bü* inequale] pluralitatem *Bg* 17 hii *Ta*^{2} quid *Pj* : qui *KoBg* 20 *an* et^{1} ... vero *duplex lectio* ? ex *om. KoBg* ut] et *Pj* : aut *Bg* 21 et parvum *om. KoBg*

minat quia ratione, numero vero non. Sed et principia que elementa vocant non bene reddunt, alii quidem magnum et parvum dicentes cum uno, tria ea esse elementa numerorum, 1087b15 duo quidem materiam et unum formam, alii vero multum et paucum, quia magnum et parvum mensure magis propriam naturam, alii universale magis in hiis, excedens et excessum. Differt autem ab hiis nichil, ut si dicatur, ad quedam conferentium, sed ad logicas solum difficultates, quas servant, quia et 1087b20 ipsi logicas afferunt demonstrationes. Preter eiusdem rationis excedens et excessum esse principia, sed magnum et parvum numerum prius dualitate ex elementis ; universalia namque utraque magis sunt. Nunc autem hoc quidem dicunt illud vero 1087b25 non dicunt. Alii diversum et aliud ad unum contraponunt, alii pluralitatem ei unum. Quodsi sunt, ut vult, que sunt, ex contrariis, et uni vero aut nichil contrarium aut, si sine magnitudine, pluralitas, et inequale equali, diversum vero eidem et aliud ipsi: 1087b30 maxime quidem unum pluralitati contraponentes quandam habent opinionem, nec hii sufficienter ; crit enim unum paucum ; nam pluralitas paucitati, multum vero pauco opponitur.

Unum vero quia metrum significat, palam est. Et in omni quid est diversum subiectum, ut in armonia discrimen, et in 1087b35 mensura digitus aut pes aut aliquod tale, sed in rithmis basis aut sillaba ; similiter autem et in gravitate libra quedam diffinitio est ; et de omnibus eodem modo, in multis quidem quale 1088a1 aliquod et in quantis quantum quid, indivisibile mensura, hoc

---

E(A^bTJ) 5 magis propriam] οἰκειότερα : οἰκειότερον *T* 9 rationis] + ἐστὶ 10 sed (? + μὴν)] + μὴ parvum] + καὶ 14 vult] βούλονται 15 et] *om.* sine magnitudine (? ἀμεγέθει)] ἄρα μέλλει : ἀμέλει A^bJ 21 quid est (G^b)] ἔστι τι 24 multis (πολλοῖς)] ποιοῖς 25 quid (*TJ*)] + καὶ

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 vocant + verbum *BüRe* 3 parvum + et *KoBg* ea esse *Re* : et *Ed* : esse *cett.* : *an* ea *scrib.* ? 4 unam *Sc* vero + non Ta^2Ws : non *Px* 5 parvum] parum *Ta* mensure + sunt *BüSc* : + ferunt *Re* proprio *Ta* 9 ipsa *Ta* asserunt *Ko* : auferunt *TaWs* 12 utraque *post* magis *PjKo* : *om. Sc* 13 alii[1]] -ud *Bg* diversum + aut Ta^1 aliud] -i *Sc* : non Ta^1 componunt *Ws* 14 ut (et *Bü*) — sunt *om. Sc* : [*Re*] 15 *an* et ... vero *duplex lectio* ? uni *cum Alb. scr.* : -um *codd.* vero + non *Bg* : *om. Re* si sine *BüScRePjCdSy* : sine *KoCn Ed* : si non *cett.* magne *TaPxKoBg* 16 et[1] *om.* Ta^2Ws 17 quod *Ta* 17-18 opinionem habent (dicunt *Sc*) *tr. Bü* 20 vero *ReEdSy* : non *cett.* 21 quid *ReEd* : -dem *cett.* ut *om. Sc* discrimen] defectum *Bg* 22 pes *cum Alb. scr.* : species *codd.* sed — basis] *spat. vac. decem litt. Sc* 23 sillaba] substantia *Sc* : similia *Bg* 24 equale *TaWs* 25 quid *scr.* : -dem *codd.*

quidem secundum speciem illud vero ad sensum, quasi non ente aliquo uno secundum se substantia. Et hoc secundum rationem ;
1088a5 significat enim unum quia metrum pluralitatis alicuius, et numerus quia pluralitas mensurata et pluralitas est metrum (quapropter rationabiliter non est unum numerus ; non enim metrum mensurat, sed principium et metrum et unum). Oportet autem semper idem aliquid inesse omnibus metrum, ut si equus
1088a10 metrum, equus, et si homo, homo. Sed si homo et equus et deus, animal forsan, et numerus eorum erit animal. Si vero homo et album et vadens, non numerus horum, quia ei omnia insunt et uni secundum numerum, attamen generum erit numerus, aut alicuius alius talis appellationis.
1088a15 Nec inequale ut unum quod, sed dualitatem vero indefinitam facientes magni et parvi, longe nimium ab opinatis et possibilibus dicunt ; passiones enim ea et accidentia magis quam subiecta numeris et mensuris sunt, multum et paucum numeri,
1088a20 et magnum et parvum mensure, ut par et impar, et leve et asperum, et rectum et curvum ; amplius autem cum eodem peccato et ad aliquid [cum] necesse esse magnum et parvum et quecumque talia sunt ; ad aliquid vero omnium nullatenus natura aliqua substantia cathegoriarum est, et posterior qualitate et quantitate ; et passio quedam quantitatis ad aliquid, ut
1088a25 dictum est, sed non materia, si quid diversum et omnino communi ad aliquid et partibus suis et speciebus. Non enim est neque

---

E(A^bTJ) 4 *metrum] *μέτρων* 6 mensurat (*μετρεῖ T*)] *μέτρα* 8 equus[1]] *ἵππους* homo[2] (*fort. Al.*)] *ἀνθρώπους* 9 animal[2]] *ζῷα* (10 ei] *ταὐτῷ*) 11 numerus] + *ὁ τούτων* 13 *nec (? *οὐδὲ*)] *οἱ δὲ* quod (*τι cett.*)] *om.* (19 *cum] *om.*) 21 substantia (? *ἡ οὐσία*)] *ἢ οὐσία*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 aliquid *Sc* 3 pluralitatis alicuius *BüSc PjCdEdSy* · *tr. cett.* 4 *an* metrorum *scrib.* ? 8 si[1] + metrum *Bg* sed] et *TaReKo* 10 non *scr.* : homo *BüRe* : homo vel non *cett.* ei] enim *Ta* 11 generum *scr.* : granus *Ws* : granum *cett.* 12 talis] tamen *Sc* 13 nec] *an* sed *scrib.*? ut] et *Sc* : *om. Bg* unum quod *BüEdSy* : utrumque *Ws* : numquam *Px* : unum quodque (-libet *Re*) *cett.* sed *om. Re* : *an* sed ... vero *duplex lectio* ? infinitam *Ta*[1]*ReBg* : in infi- *Ko* : indefinitatam *Sc* 14 nimium *coni. Geyer* : minimum *codd.* opinati *Sc* passibilibus *Ws* : ponenti- *Re* : posteriori- *Bg* 16 substantia (?) *Sc* numeris] -us *WsBg* et mensuris *bis scr. Sc* numeri *om. Ta* 17 leve *Sc* : lene *cett.* 18 autem + et *Sc Re* : [*Px*] 19 peccato] puncto *Ws* cum *excl.* : *an* ad ... cum *duplex lectio* ? 20 vero omnium *om. Sc* 21 aliqua (alia *TaPxKoBg*) natura *tr. TaKoBg* 21-22 quantitate ... qualitate *tr. KoBg* 22 aliquid *Bü* : -od *cett.* 24 aliquod *ScPjPxKoBg*

magnum neque parvum, nec multum nec paucum, nec omnino ad aliquid, quod non diversum aliquod ens multum aut paucum aut magnum aut parvum aut ⟨ad⟩ aliquid est. Signum autem quia non est substantia aliqua et ens aliquod ad aliquid, quia 1088a30
solum non est eius generatio nec corruptio nec motus quemadmodum secundum quantitatem crementum et decrementum et alteratio secundum qualitatem et secundum locum mutatio, secundum substantiam simplex generatio et corruptio, — sed non secundum ⟨ad⟩ aliquid ; nam sine motu quandoque quidem maius, quandoque minus aut equale erit altero moto secundum 1088a35
quantitatem. Et necessarium est cuiuslibet materiam esse quod 1088b1
est potentia tale, quare et substantie ; ad aliquid vero nec potentia substantia nec actu. Inconveniens igitur et magis impossibile substantias non substantiarum facere elementum et prius ; posterius enim omnes hee cathegorie. Amplius autem elementa 1088b5
non predicantur de eis quorum sunt elementa, sed multum et paucum et separatum et simul predicantur de numeris, et longum et breve de linea, et superficies est lata et stricta. Sed si est pluralitas, sic quidem semper est paucum, ut dualitas (si namque multum, unum paucum erit), quamquam multum simpliciter sit, ut 1088b10
decas multum, et si eius non plurimum, aut mille. Quomodo ergo erit sic ex pauco et multo numerus ? Aut enim ambo oportet predicari aut non secundum, nunc autem diversum solum predicatur.

E(*A*^{b}*TJ*) 3 aut^{3} (*cett.*)] ἃ 4 quia^{2} (? τῷ)] τὸ 5 solum (*A*^{b}*TJ*^{2})] μόνου (6-7 et^{2} ... et^{3}] *om.*) 7 *corruptio (? φθορά)] φορά 10 erit (*A*^{b}*T*)] ἐστὶν (14 substantias non substantiarum] οὐσίας μὴ οὐσίαν) 17 numeris (ἀριθμῶν *A*^{b})] ἀριθμοῦ (18 est^{2}] + τι) 19 sic (? οὕτω)] οὗ τὸ (21 non] + ἐστι) 22 sic (οὕτως *A*^{b})] οὗτος 23 non secundum (? μὴ δεύτερον)] μηδέτερον

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 parvum ... magnum *tr. Sc* parvum ... multum ... magnum *tr. Ta* nec^{1,2}] neque *Ta* 2 aliquid] -od *TaScPjWs PxKo* ens + et *Sc* 3 aut magnum *om. Px* aut (et *BüSc*) parvum *om. Re* ad *suppl. sec. Alb.* autem *BüRePjCdEdSy* : aut *cett.* 4 aliqua] -ia *Ta* aliquod] -id *Sc* : -o *TaPjWsPx*,(?)*Bü* : qualis *Re* 5 eius *post* generatio *Bü* : ens *Sc* nec^{1}] et *KoBg* nec^{2}] ne *Sc* quemadmodum + aliquid *Ta* 6 cre-] aug- *Re*(**g**) et^{1}] aut *TaWsPxKoBg* 7 mutatio] *corruptio *BüScRePjCd*^{1}*EdSy* : *an duplex lectio* ? 8 substantiam] suam *Bg* 9 ad *suppl. sec. Alb.* quidem] -id *ScPj* : -od *KoBg* : *om. Re* 10 maius] materiam *Re* moto *scr.* : -d- (*vel* m̊) *codd.* 11-12 quod est *scr.* : -idem *Ta ReWs* : -id est *cett.* 12 potentia^{1}] prima *Sc* vero] non *Sc* potentia^{2} *Cn* : + nec *cett.* 14 non] nec *Ta* prius + et *Sc* 16 ponuntur *Ws* : purum *Px* hiis *TaWsPxKoBg* 17 et^{2} *om. KoBg* simile ponitur (?) *Ws* 19 namque] autem *Ta* 20 erit paucum *tr. Sc* sit] sic *Ws* : si *Ko* 21 mille] nulle *BüSc* 22 erunt *BüScRePjWsPx* numeri *Re*

[2] Simpliciter autem oportet intendere, ergo possibile ydeas
1088b15 ex elementis componi. Materiam enim habebit ; nam compositum est omne quod est ex elementis. Amplius nunc necessarium, ex quo est, si et semper est, quamquam, si factum est, ex fieri ; fit autem omne ex potentia ente hoc quod fit (non enim factum
1088b20 est ex impossibili nec erat), possibile vero contingit agere et non, et si quia maxime semper est numerus aut quodcumque aliud materiam habens, contingit non esse, ut unam diem habens et quantumcumque amplius ; quodsi ita, et tanto tempori non finis est. Non etiam erit sempiterna, si non sempiternum quod
1088b25 contingit esse, quemadmodum in aliis sermonibus contingit tractari. Atqui si est quod dictum est nunc verum universaliter, quia nulla est sempiterna substantia, si non est actu, elementa vero materia substantie, nullius erit sempiterne substantie elementa ex quibus est existentibus. Sunt autem quidam qui
dualitatem quidem indefinitam faciunt cum uno elementum,
1088b30 inequali vero gravari irrationabiliter, 〈...〉 quoniam efficitur inequale et ad aliquid elementum necesse accidere dicentibus ; quot vero extra eam opinionem, et talia illis inesse necesse, sive
1088b35 specialem numerum ex eis faciant, sive mathematicum.
1089a1 Ergo multe sunt cause in eas causas conversionis, maxime dubitare antiquitus. Videbantur enim eis omnia futura esse

---

E(A^bTJ) 1 ergo (ἄρα)] ἆρα ydeas] τά ἀΐδια 3 amplius nunc (*J*)] εἰ τοίνυν 4 ex²] + τούτου 9 amplius (ἔτι)] ἔτη non (οὐ μὴν G^b)] οὖ μὴν 11 contingit¹] + μὴ sermonibus (λόγοις *cett.*)] *om.* 13 actu (*T*)] ἐνέργεια 17 inequali ... *gravari irrationabiliter] τὸ ... ἄνισον δυσχεραίνουσιν εὐλόγως *〈...〉] διὰ τὰ συμβαίνοντα — δυσχερῶν ὅσα (88b30-31) 18 necesse accidere] ἀναγκαῖα (-ον *T*) συμβαίνει (19 talia] ταῦτα) 22 futura esse] + ἓν

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 autem *om. KoBg* 2 materiam] multiplex *KoBg*,(?)*Ta*¹ enim] non *Sc* 3 est¹ *om. TaWsPxKoBg* 4 si¹ *post* et *TaRe* : *om. Sc* 5 fit¹] fieri *Sc* hoc *om. KoBg* 6 vero] nec *Ta*¹*ReWs* convenit *Sc* 7 aut + si *Sc* quocumque *Ta*¹ 8 materia *Pj* : naturam *Ws* 9 quemcumque *KoBg* : quam- *Ws* tempori] ipsi *Sc* non *Alb.* : vero *Sc* : nec est *Re* : vero est *cett.* 10 non¹] nec *Re* : *om. Ws* *an* erunt *scrib.* ? 12 -qui] -quot *Ko* : que *Re* : *om. Sc* : [*Bg*] verum] numerum *Ta*¹ universaliter] ultimum *Re* 13 acta *Sc* 14 erunt (*an recte* ?) *Re* 15 autem quidam (*om. Px*) qui (*om. Px*)] *spat. vac. quinque litt. KoBg* 16 dualitatem] *spat. vac. quinque litt. Ko* quidem *om. Ta* indefinitam (infi-*TaReWsPx*¹*Bg*) *post* faciunt *KoBg* 17 gravari ir- (non *Re*) *ReCdEdSy*,(?)*Bü* : generari (?) ir- *cett.* : *an* gravantur *scrib.* ? 〈...〉] *an lacuna in traditione latina orta est* ? 18 elementum] crementum *Re* 19 quot] q' *TaWs* 20 faciant *RePj* : -unt *cett.* 21 conversationis *Sc*

entia ens ipsum, nisi quis solvat et simul vadat cum Parmenidis ratione : « non enim non aliquando, hoc autem non de more plantata », sed necesse esse non ens ostendere [si] quod est ; 1089a5 sic enim ex ente et alio quodam entia futura sunt esse in multa. Et primum quidem in ens multipliciter (hoc enim quia substantiam significat, illud vero quia qualitatem, aliud quia quantitatem, et alias cathegorias), quale ergo entia omnia unum, si non fuerit non ens ? Utrum substantie aut passiones et alia similiter 1089a10 omnia, et erit unum hoc et tale hoc et tantum hoc et alia quecumque unum significant ? Sed absurdum et magis impossibile unam naturam aliquam genitam esse causam entis, hoc quidem esse tantum hoc, aliud ubi. Deinde ex quali non ente que sunt ? 1089a15 Multipliciter enim et non ens, quoniam ens ; et non hominem quidem significat non esse hoc hoc, non rectum non esse tale hoc, non tricubitum non esse tantum hoc. Ergo ex quo ente et non ente multa entia ? ⟨...⟩ Quapropter, quia oportet falsum 1089a20 quid supponere, ut geometre pedalem esse non pedalem ; sed impossibile est ea sic habere, non enim geometre falsum aliquod supponunt (non enim in sillogismo propositio), nec ex ita non 1089a25 ente entia fiunt nec corrumpuntur. Sed quoniam secundum casus non ens pariter cathegoriis dicitur, preter hoc quasi falsum dicitur non ens et quod est secundum potentiam, ex hoc generatio est, ex non homine, potentia vero homine, homo, et ex non albo, 1089a30 potentia vero albo, album, similiter sive unum quid fiat sive multa.

E(A^bTJ) 2-3 hoc autem non de more plantata (? τοῦτο δὲ μὴ ἤθει φύοντα)] τοῦτο δαμῇ (τοῦτ' οὐδαμῇ A^b : τοῦτο δυνάμει *T*) εἶναι μὴ ἐόντα (3 si*] *om.*) 4-5 in ... in] εἰ ... εἰ (10 unum] + τι) 11 quidem] + τόδε 12 esse (A^b)] + τὸ δὲ τοιόνδε τὸ δὲ ente] + καὶ ὄντος 16 *entia] + βούλεται — πολλὰ τὰ ὄντα (89a20-21) quapropter] + καὶ ἐλέγετο

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 ens *om. Sc* quis *RePx*² : qui *cett.* vadat simul (-iliter *Ws*) *tr. TaWsPxKoBg* Parmenidis *scr.* : amedi *Ta*¹ : amandi *Ws* : ameniendi *Bg* : amenidi *cett.* 2 hec (?) *PxKo* : hic *Bü* de more] dignior *Re* 3 plantate *Bg* : planta *Re* si *excl.* : *an correctio pro* in¹·² (4-5) *erat* ? 8 fuit *Sc* aut] et *RePj* et] aut *Bü* 9 et¹] est *Sc* erit *scr.* : enim *codd.* hoc¹] hic vel hoc *Sc* : hic (*ante* unum *Ta*)*TaPjPxKo*,(?)*Ws* talia queque *Ta* 11 aliquam + esse *Sc* esse] est *ScBg* 12 *an in* hoc tantum *transponend.* ? 15 tibi cubitum *Bü* 16 ⟨...⟩] *an lacuna in traditione latina orta est* ? 17 quidem *Ta* 19 nec *om. Sc* 21 propter *Bü* quasi] quod *Ta* 22 dicitur] *spat. vac. Re* : *om. Sc* 22-23 est generatio *tr. TaWsPxKoBg* 23 homine² *ReWs* : -em (*bis scr. Sc*) *cett.* et ... album (24) *om. Sc*

Apparet autem questio, quomodo multa ens, quod secundum substantias est dictum ; numeri namque et longitudines et corpora genita sunt. Absurdum vero, quomodo quidem multa ens,
1089a35 ' quid est ' querere, quomodo vero aut qualia aut quanta, non. Non enim dualitas indefinita causa nec magnum et parvum duo
1089b1 alba esse aut multa esse colores aut humores aut figuras ; numeri namque et ea essent et unitates. At si ea pertransissent, vidissent causam ipsam et que est in illis ; ea namque ipseque
1089b5 excessus causa, et oppositum enti et uni queruntur, ex quo et hiis entia, ad aliquid et inequale est supponere, quod nec contrarium nec negatio illorum, una natura entium quemadmodum et quod et quale. Et querere oportet et hoc, quomodo multa ad aliquid sed non unum ; nunc autem, quomodo multe
1089b10 unitates circa primum unum, querendum est, quomodo etiam multa inequalia preter inequale, non. Utuntur quidem et dicunt magnum parvum, multum paucum, ex quibus numeri, productum breve, ex quibus longum, latum artum, ex quibus superficies, profundum humile, ex quibus moles ; et amplius plures species
1089b15 dicunt ' ad aliquid ' ; talibus vero que causa multa esse ?

Ergo necesse, ut dicimus, supponi potestate ens cuique (hoc autem enuntiavit ea dicens, quid potestate hoc et substantia, non ens vero secundum se, quia ad aliquid, ut ait, aut quale, quod
1089b20 non potestate est unum aut ens nec negatio unius nec entis sed

---

E(A^bTJ) 8 *illis] + τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ τὸ ἀνάλογον αἴτιον -que[2]] *om.* (9 queruntur] ζητοῦντα) 14 circa] παρὰ (19 talibus (τοιούτοις)] τούτοις) 22 ut] + εἰ aut] *om.*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 et[2] *om. Bü* 3 quidem *scr.* : *om. Ws* : -od *cett.* 4 quid est] quidem *Bg* : quedam *Re* vero *BüScPjEdSy* : *om. Re* : autem *cett.* non *om. ReBg* 5 infinita *TaReBg* et] nec *Bg* : aut *Pj* 7 at *coni. Geyer* : aut *codd.* 8 *an post* illis *quaedam in latina traditione excide-runt* ? ipseque + ex ipsis *Ta* 9 processus *Sc* : in alia processus *supra add. Ta*[2] 10 suppositione vel (*om. Ws*) supponere *PjWsPx* : -sitione Ta^1Bg : -sitionem *Ko* quod] quia *Bg*,(?)*Px* 12 *an* quid *scrib.* ? oporteret (*an recte* ?) *Re* : -tere *Sc* et[4] $Bü Ta^2 ScReEdSy$: in *cett.* 13 ad *om. Sc* aliquid *ReEd*,(?)Ko^1 : *om. Sc* : -od *cett.* nunc] hunc *Bü* 14 unum *post* est *Ta* etiam *ante* quomodo *Ko* : entia *post* multa (15) *Re* : et (*an recte* ?) *Sc* 15 multa + et *ScWs* : unum *Bg* incqualia *om. KoBg* 16 magnum + et $Ta^1WsKoBg$ parvum + et *Bg* paucum + et *KoBg* productum + et *Ko* 17 quibus[1] + linee *Ko* longum + et *Ko* artum *om. Sc* 18 et] est *Sc* species *om. Sc* 19 multa causa *tr. Ta* 21 enuntiant *Re* : entia ut *Ws* dicimus *WsPxBg* quid] -dem *Bg* : -dam *Re* 22 aliquid *ReKo* : -od *cett.* ut *om. Sc* ait *om. BüScRe* 23 entis] etatis *Bg*

unum quid entium), multumque magis, ut dictum est, si quesivit quomodo multa entia ; nam alia substantie, alia passiones, alia ad aliquid. Igitur in aliis cathegoriis habet quandam et 1089b25
aliam intentionem quomodo multa (nam per non separabilia
5 esse ipsoque subiectum multa fieri et esse, qualia quoque multa esse et quanta ; etiam oportet quandam esse materiam singuli generibus, excepto separabilem impossibile est a substantiis) ; sed in hiis aliquibus quandam habet rationem quomodo multa hoc aliquid, nisi aliquid fuerit et hoc aliquid et natura aliqua 1089b30
10 talis ; hec autem est inde magis dubitatio, quomodo multe actu substantie sed non una. At quidem et si idem sit hoc aliquid et quantum, non dicitur quomodo et quare multa, sed quomodo quanta multa. Nam si omnis ⟨numerus⟩ quantum quod significat, et unitas, si non metrum, quia quod est secundum quan- 1089b35
15 titatem indivisibile. Si ergo diversum quantum et quod est, non dicitur quid est ex aliquo nec quomodo multa ; quodsi idem, 1090a1
multas sustinet dicens contrarietates.

Insistet autem aliquis perscrutationi de numeris, unde oporteat accipere fidem quia sunt. Nam ydeas ponenti prestant quandam
20 causam in entibus, si cuiuslibet numerorum est ydea aliqua, 1090a5
ydea vero aliis est causa existendi quocumque modo (sit enim

E(*A*^{b}*TJ*) 1 quesivit (ἐζήτει *cett.*] ἐζητεῖτο 2 *entia] + μὴ τὰ ἐν — πολλὰ τὰ ὄντα (89b21-23) 5 ipsoque (τῷ τε)] τῷ τὸ (6-7 *singuli generibus] ἑκάστῳ γένει) 11 substantie (*cett.*)] οὖσα si] + μὴ 12 multa] + τὰ ὄντα 13 si] ὁ 16 aliquo] τίνος 20 cuiuslibet] ἕκαστος

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 multumque + entium *Bg* quesivit + sunt *Ta*^{1} : -verit *Ko* : que sunt *Sc* : autem sunt *Re* 2 *an lacuna post* entia *in traditione latina orta est ?* 3 quid *Sc* quandam *Re* : quoddam *cett.* 4 aliam *BüScReEdSy* : -ud *cett.* intentionem] in causationem *Ws* 5 ipso *Bg* : -um *ScPx* qualia — esse^{1} (6) *om. Sc* qualia quoque] qualiaque (*an recte ?*) *Px*^{2} 6 esse^{2}] est *Ta* materiam *BüScReEdSy* : natu- *cett.* *an* singulis *cum Alb. scrib. ?* 7 separabilem + inseparabilem *Sc* impossibile est *Re* : -lem *BüScEd* : impassibilem *BgSy* : impossibilem (-liter *Ws*) vel (*ante* impossibilem *Ko*) impassibilem (-liter *Ws*) *cett.* 8 quandam *post* rationem *Ta* quomodo + oportet *KoBg* 9 et^{2} *BüScReEdSy* : in *cett.* materia *Ta* alia *ScPjPxKoBg* 10 hec] hoc *Ta* : hic *BüRePj* est *om. Sc* 11 at *BüScReSy* : ad *cett.* quidem *BüReEd* : aliquid *TaBg* : -id *cett.* aliquod *BüScPj* 13 numerus *suppl.* quod] quid (*an recte ?*) *Re* 14 quod] -id *ScPxKoBg* 15 indivisibilem *Bü* ergo *BüScPjEdSy* : *om. Re* : igitur *cett.* *an* quid *scrib. ?* 16 alio *Sc* 18 perscrutationem *ScWsKoBg* de numeris + universaliter *Re* : *om. Bü* unde + unum *Sc* : undeque *Ta* oportet *BüTa* 20 causam] eam *Sc* in entibus *BüTa* : menti- *cett.* si] sed *BüScRe* 21 quodcumque modo *Sc* : quomodocumque *TaPxKoBg* : quocumque *Ws* enim] ei *Bg* : eis *Ws*

subiectum eis hoc) ; huic hoc quidem modo proprio facto, quia inesse difficultates videntur circa ydeas, quare propter ea
1090a10 non est facere numeros, facienti vero numerum mathematicum, unde oportet credere quia est talis numerus, et quid aliis eget ? Nullus enim nec natura dicens eum esse, sed quasi eam aliquam dicere secundum se naturam entem, nec videtur quorum causa ;
1090a15 nam theoremata arismeticorum omnia et de sensibilibus existunt, sicut dictum est.

[3] Ergo qui ponunt ydeas esse, et numeros eas esse, secundum expositionem cuiusque circa multa accipere unum quid quodlibet temptant dicere modo quodam quare sunt, non quidem
1090a20 sed quoniam ⟨nec⟩ necessaria nec possibilia ea, nec numerum propter ea esse dicendum est ; Pythagorici vero quia viderunt multas numerorum passiones existentes in sensibilibus corporibus, esse quidem numeros fecerunt entia, non separabilia, sed ex numeris entia. Quare vero ? Quia passiones numerorum in
1090a25 armonia existunt et in celo et in multis aliis. Alii vero mathematicum solum dicunt esse numerum, sed nichil tale contingit dicere secundum suppositiones, sed quia non erunt eorum scientie dictum est. Nos autem dicimus esse, sicut diximus prius. Et palam quia non sunt separata mathematica ; non enim
1090a30 separatarum passiones exstiterunt in corporibus. Ergo Pytha-

---

E(*A*^{b}*TJ*) 1 proprio facto (? *οἰκειουμένῳ*)] *οὐκ οἰομένῳ* (2 *videntur] *ὁρᾶν*) 5 *nullus] *οὐθενὸς* natura (*φύσιν*)] *φησὶν* quasi (*ὡς cett.*)] *om.* 6 dicere] *λέγει* quorum (*ὧν*)] *ὧν* 10 circa] *παρὰ* 11 modo quodam (*πως Al., Bullinger*)] *πῶς* (17-18 alii ... dicunt ... sed] *τοῖς ... λέγουσιν*)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 subiectum eis] substantiam *Sc* hoc[1]] hic *BüScPjPxKo* : sed *Bg* : *om. Ws* hoc[2] *TaReEdSy* : hic *cett.* quidem] -id *KoBg* 2 *an* viderunt (*cf. l.* 13) *scrib.* ? contra *BüTa*[1] quare propter ea] quapropter *TaPx* : quare propter *Bü* 3 non est] nec est *BüPj* : neque *Re* 4 quia] -od *Ws* talis est *tr. Sc* quid] -ia *Ws* aliis *Ta* : -i *cett.* 5 nullus] -is *Ws* : -ius (*an recte* ?) *Alb.* quasi] -od *Ta* : *spat. vac. ReWs* ea *Px* : eum *Bg* aliquam *BüScReEd* : a materia *PxKo* : -am *cett.* 6 quorum] aliorum *Re* 7 theoreumata *BüTa*[2]*Sc* : -i- *Px* : -u- *Ta*[1] arismeticarum *Bü* existunt] -entibus *Bg* 9 ponit *Ta* 10 cuiuscumque *Ta* quid] -dem *ReWs* 11 quare] que *Re* non] ut *Ko* : num- *BüScPjBgSy* : unum *ReEd* quidem *Re* : -id *cett.* 12 nec[1] *suppl.* nec[2]] erunt *Ta* possibilia + esse *Bü* 13 ea *om. KoBg* vident *PxBg* : -detur (?) *Ko* 14 existentes + esse *Ws* : + que *Re* : -ens *Bg* 17 aliis (*om. Ws*) multis *tr. TaSc* alii *Ta* : -a *cett.* 18 solum *RePjSy*[1] : sol' *Ws* : -a *cett.* esse *om. TaWsPxKoBg* nichil] vel *Bü* : nil *TaPx* convenit *Sc* 19 erant *Px* : erit *Bg*,(?)*TaWsKo* 22 separatarum] -orum (*an recte* ?) *Px* : -ta *Sc* passiones *post* corporibus *Re* : *spat. vac. Sc* extiterit *Sc* : existerunt *ReBg*

gorici secundum tale nullius sunt rei, et secundum quod faciunt ex numeris physica corpora, ex non habentibus gravitatem nec ⟨levitatem⟩ habentia levitatem et gravitatem, visi sunt de alio celo dicere et corporibus aliis sensibilibus ; alius separabilem 1090a35
5 facit, quia in sensibilibus non erunt dignitates ; vera autem sunt dicta animamque persuadent, et esse suscipiunt et separabilia esse ; similiter autem et mensuras mathematicas. Palam 1090b1 ergo quia adversans ratio contraria dicit, et quod modo dubitatum est, solvitur ita dicentibus, quare nullatenus in sensibilibus
10 existentium passiones existunt eorum in sensibilibus. Sunt autem 1090b5 quidam qui ex esse terminos et extremitates punctum quidem linee, eamque superficiei, et hanc solidi, existimant esse necesse tales naturas esse species, et hanc inspicere rationem, non nimis in quantum infirma. Non enim sunt substantie ultima sed magis
15 ea omnia termini (quoniam ambulationis et omnino motus est 1090b10 aliquis terminus ; hoc igitur est hoc aliquid et substantia aliqua, quod est absurdum) ; — non quidem sed semper et in evum sensibilium horum erunt omnia (in hiis enim ratio dixit) ; quare ergo separabilia erunt ?

20 Amplius autem queret aliquis, non valde oportunus ens, de numero omni et mathematicis nil conferre sibi invicem priora 1090b15 posterioribus (nam etsi non sit numerus, non minus dimensiones erunt mathematica solum dicentibus, et hiis solum entibus anima et corpora sensibilia ; non videtur natura accidentalis ens ex

---

E(*A*^{b}*TJ*) 4 aliis (ἄλλων)] ἀλλ' οὐ 4-5 alius ... facit] οἱ ... ποιοῦντες 13 species (εἴδη)] δεῖ δὴ 14 in quantum] ᾗ 15 ea omnia (*A*^{b}*T*)] *tr.* 17 in evum (? εἰς αἰῶνα)] εἰσί, τῶνδε 23 (solum^{1}] + εἶναι) *solum^{2}] μὴ

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 secundum] sed *WsKo* rei sunt *tr.* (*an recte* ?) *Ws* 2 corpora + etiam *Re* ex^{2} *BüScReEdSy* : et *cett.* habenti *Sc* nec *BüReEd* : [*Bg*] : non *cett.* 3 levitatem^{1} *suppl.* habentia + gravitatem *Px*^{1} gravitatem ... levitatem *tr. Ta*^{1}*Pj* visi] nisi *BüWsKoBg* 5 erit *PjPx*,(?)*KoBg* 6 sunt *ante* autem (5) *Re* : *om. Sc* -que *om. Ta*^{1}*Px KoBg* esse + et *Ws* : *om. KoBg* 8 dicitur *Sc* quod (+ est *Ws*) *Sc WsSy* : -o *Re* : -idem *ScBg* : -id *cett.* dubitanter *BüScRePjPxBg* 11 quidem] qui est *Px*^{2} : *om. WsKoBg* 12 eamque + superficies *Sc* has *Ko* : habeas *Bg* 13 tale *Sc* et *om. Sc* nimis *coni. Geyer* : minus *codd.* 14 infinita *Ws* sunt *om. Sc* 15 omnia] -i *Sc* termini *om. Ta*^{1}*Re* 16 hoc^{1}] hic (*an recte* ?) *Bg* aliquid] -od *BüScPjPx* 17 non] num- *Bg* quidem] -id *TaPxKoBg* in (*om. Ta*^{1}) evum] in ei cum *Pj* : medium *Re* 18 erunt omnia *scr.* : erit (est *Re*) anima *codd.* 21 mathematicis *scr.* : -us *codd.* priora] propria *Sc* 22 et- *om. Ta* 23 solum entibus] solventibus *Bg* : *an* non entibus *scrib.* ? anima *om. Ta*^{1} 24 videtur *Ta* : -entur *cett.* ens *bis scr. BüTaScPj*

parentibus, tamquam lugubris tragedia) ; ydeas vero ponentes hoc quidem diffugit, illud vero non diffugit, faciunt enim mensuras ex materia et numero ; portat enim nichil ; sed ea vero prius ydee erunt, aut quis est locus earum, et quid conferunt entibus ? Nichil enim, ut nec mathematicum, nec ea conferunt. Sed nec est de eis nullum theorema, si non quis vult movere mathematica ipsa et facere quasdam proprias opiniones. Est autem non difficile quascumque suppositiones accipientes producere et conglutinare. Igitur hii ea causa inhiantes ydeis in mathematicis peccant ; alii vero primum duos numeros facientes, specierumque et mathematicum alium, nullatenus neque dixerunt neque habuerunt simpliciter dicere quomodo et ex quo erit mathematicus. Faciunt enim eum inter specialem et sensibilem. Nam si ex magno et parvo, idem illi erit ipsi ydearum ; alius vero alicuius parvi et magni, etenim mensuras faciunt. Si vero diversum quid dicit, plura elementa dicit ; et si unum quid utriusque est principium, commune quid in hiis erit ipsum unum. Querendum est autem, quomodo et ea multa unum, et simul numerum fieri aliter aut ex uno et dualitate indefinita impossibile secundum illum omnia ea. Sed et adversantur eadem sibi et rationabilibus, et videtur in eis esse Simonidi longa oratio, cum nichil sanum dicant. Videntur etiam et ea elementa,

---

E(A^bTJ) 2 *illud vero non diffugit] *om.* 3 *numero] + ἐκ μὲν τῆς δυάδος — ἀριθμῶν 4 prius (I^b)] πότερον locus] τρόπος (5 mathematicum] *τὰ μαθηματικὰ) 6 de eis (*cett.*)] τούτων 9 producere (? μακροποιεῖν *cett.*)] μακρὸν ποιεῖν (10 primum] πρῶτοι) 11 specierumque (τόν τε τῶν εἰδῶν *cett.*)] τόν τε τῶν ἰδεῶν nullatenus (*TJ*)] *om.* 12 simpliciter (? ἁπλῶς)] ἄν 14 ydearum] + ἐξ (18 autem] τε) 20 sed (ἀλλὰ)] ἄλογα 22 *oratio] + γίγνεται γὰρ ὁ μακρὸς λόγος ὥσπερ ὁ τῶν δούλων : + ὥσπερ ὁ τῶν δούλων *T*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 ponentibus (*an recte* ?) *Bg* 2 illud (-e *Ta* : -um *Re*) — diffugit²] *an omittend.* ? 3 *an lacuna post* numero *in traditione latina orta est* ? portat + porta *Sc* vero] nec *Ta* 4 erunt] -it *WsPxKoBg* 5 nec¹ *ante* ut *Ta* : hoc *Sc* : *om. BüPx* *mathematica (*an recte* ?) *Alb.* 6 thcoreuma *BüTa*² : -i- *ScPx* : -u- *Ta*¹ si non] sive *Sc* movere *ante* quis *Ko* : *ante* vult *WsBg* : *spat. vac. Re* 7 appositiones *Bg* 8 suppositiones] significationes *Bg* 10 peccant] prosunt *Re* 11 et] in *Ta*¹*PjKo* : et in *Ta*² : *om. WsPxKo* alium *ReBgEd* : -d *cett.* 13 eum] cum *KoBg* sententialem *Bg* 15 alicuius *scr.* : *om. PjWs* : alius (*ante* vero *Ko*) *cett.* 16 quid] -s *Sc* si² *om. Sc* 17 utrique *Bü* quid²] -dem *TaReWs* in + ipsis *Sc*¹ 18 unum¹ + ipsum *BüTaScRePjPxBg* 19 aut *BüPjEdSy* · *om. Sc* : autem *cett.* infinita *Ko* : non finita *Bg* 20 illud *TaPx* 21 et¹ + in *Sc* et² *om. Ta* esse (eam *Bg*) in eis *tr. TaKoBg* : in esse eis *tr. Ws* Simonidi] sermonibus *Bg* 22 *an post* oratio *quaedam exciderunt* ? videtur *Bü* etiam et *BüPjSy*¹ : tamen et (*an recte* ?) *ScSy*² : namque et *Re* : nam *Ws* : et iam *cett.*

magnum et parvum, clamare ut attracta ; nullatenus enim potest 1091a10
generare numerum, nisi ab uno duplicatum.

Absurdum est etiam generationem facere sempiternorum entium, et magis unum quid impossibilium. Ergo Pythagorici utrum faciant aut non faciant generationem, non oportet dubitare ; nam manifeste dicunt quia, uno constituto, sive ex 1091a15
superficiebus sive ex colore sive ex spermate sive ex quibus dubitant dicere, rectum proxime infinito quia attractum est et terminatum est a termino. Sed que decorant et physice dicere volunt, iustum est eos investigare ea que sunt de natura, et qui 1091a20
presens est modo dimitti tractatus ; nam in immobilibus querimus principia, quare et numerorum talium perscrutanda est geneiatio.

[4] Imparis quidem generationem non dicunt, quasi palam paris generatione existente ; parem vero primum ex inequalibus quidam faciunt, magno et parvo equatis. Ergo necesse prius 1091a25
inesse inequalitatem eis adequatione ; quodsi semper essent equata, non essent inequalia prius (ipso namque semper nichil est prius) ; quare palam quia non speculandi causa faciunt generationem numerorum.

Habet autem dubitationem et investigantes increpationem, 1091a30
quomodo se habent ad bonum et valde ⟨bonum⟩ elementa et principia ; dubitationem quidem eam, utrum est aliquod illorum ut volumus dicere bonum ipsum et optimum, aut non, sed

---

E(*A*^{b}*TJ*) 5 faciant ... non faciant (*I*^{b})] *tr.* (9 *que] ἐπειδὴ) 10 ea que sunt (τὰ *I*^{b} : τοὺς *Al.*)] τι 11 et ... tractatus] ἐκ ... τῆς ... μέθοδου 21 investigantes] εὐπορήσαντι increpationem (ἐπιτίμησιν *cett.*)] ἐπιστήμησιν

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 enim *om. PjPxKoBg* poterunt *ReEd* : predicatur *Bg*,(?)*PjPx* : ponitur *Bü* : prius *Ko* 2 generare] pregnante *Sc* 3 etiam] et *ScKo* 4 unum *post* quid *Bü* : entium *Px* · *om. Bg* quid] -dem *ReWsBg* 5 faciant[1]] -unt *ReWs* faciant[2]] -unt *Re* 6 quia] -idem *Bü* 7 colore *scr.* : cal- *codd.* 8 dubitant *TaRe* : -at *cett.* attractum] accidentium *Re* 9 quod (*an recte* ?) *Re* ; *an* quoniam *scrib.* ? dicere *KoSy* : -i *TaWs* : -itur *cett.* 10 volunt *ante* physice (9) *Ta* eos] eis *Re* : *om. Sc* interrogare *Sc* 10-11 *an* qui presens est modo *duplex lectio* ? 11 im- *om. ReWs* querimus + in *Ta*[1] 12 quare] *spat. vac. PjKo* : *om. Bg* 15 generatione] -em *ScRePjWs* existentem *Re* primum *om. Sc* 16 quidem *TaRe* equatis *bis scr. Sc* 17 quodsi — faciunt (19) *om. Sc* 18 ipsa *Bg* : in ipso *ReWs* : [*Sc*] semper *post* nichil (nil *Ta*) *Bü* : *om. TaPxKoBg* : [*Sc*] 21 interpositionem *Ta*[1]*PxKo* : interpreta- *Ws* : inter questionem *Bg* 22 bonum[2] *suppl. sec. Alb.* 23 dubitationem *scr.* : -tio enim (autem *Ta*[1] : *om. ReEd*) *codd.* quidem] -id *TaScPxBgSy* eam *scr.* : earum *BüTaPjPxSy* : eorum *ReWsKo* : eorumdem (?) *Ed* : erat *Bg* : *spat. vac. Sc* 24 et ... aut] aut ... et *Ta*[1]

posterius genita. Nam a theologis videtur esse confessum
1091a35 presentium quibusdam qui non dicunt nisi preveniente entium
natura et valde bonum et bonum apparere (hoc autem faciunt
1091b1 erubescentes veram difficultatem que accidit dicentibus, sicut
quidam, unum principium ; est autem difficultas non quia prin- 5
cipio bene reddatur ut existens, sed quia unum principium et
principium ut elementum et numerus ex uno) — poete vero
1091b5 antiqui ideo similiter regnare et principari dicunt non primos,
ut noctem et celum aut chaos aut occeanum, sed Iovem ; non
〈quidem〉 sed hiis quidem propter transmutandos principes 10
entium contingit talia dicere, quoniam permixti eorum, et quod
est non fabulariter omnia dicere, ut Fericida et alii quidam,
1091b10 generatum primum optimum ponunt, et Magi, et posteriorum
sapientium, ut Empedocles et Anaxagoras, hic quidem amorem
elementum ille vero intellectum principium faciens. Sed immobi- 15
les substantias esse dicentium hii quidem dicunt ipsum unum
valde bonum ipsum esse ; substantiam quidem unum eius
1091b15 putant esse maxime.

Ergo dubitatio ea est, utrum oportet dicere ; mirum autem si
primo et sempiterno et sufficienti idem primum non ut valde 20
bonum existit, ipsum per se sufficiens et salus. Sed non propter
aliud quod incorruptibile aut eo quod bene se habet, nec per
1091b20 se sufficiens, quare apparere principium tale esse 〈...〉 esse unum
ipsum, aut si non hoc, elementumque et elementum numerorum,
impossibile. Accidit enim multa difficultas — quam quidam 25

E(A^bTJ) 6 bene (A^bJ)] ἓν 8 similiter] + ἢ : + οἱ G^bI^b 11-12 quod est] τῷ 13 *generatum] γεννῆσαν 23 (apparere] φάναι) *esse[1]] + εὔλογον — ταύτην (91b20-21)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 genitus *Sc* a *om. WsKoBg* 2 prevenientem *Ko* : -es *Ws* : pcr- *Bg* 3 natura *ReBg* : -am *cett.* faciunt + et *TaWsPxKo* 4 erubescentes] ensbe (?) scientes *Sc* veram] naturam *Bg* que] -od *WsPx* : *om. Bg* sicut + ut *Bg* : sic ut *BüTaWsKo* 5 quidem *Re* : -oddam *Ws* 6 existent *Sc* 6-7 et principium *om. TaWsKoBg* 7 ut *ReEd* : et *cett.* poete *scr.* : potestate *codd.* 8 antiqui *post* similiter (*om. Sc*) *Ta* 9 et celum *om. Bü* aut[1] + ut *Pj* : ut *Ta*[1]*Bg* aut[2]] ut *Bg* Iovem] vivem *Sc* 10 quidem[1] *supplevimus* 13 generant *PxBg* : -at *Ko* : *an* generans *scrib.* ? magni *KoBg*,(?)*Px* : magis *Re* posteriorum + et *Sc* : -cs *Ta*[1] 14 sapientium *om. KoBg* amorem + et *Sc* 16 dicunt *om. Sc* ipsum *om. BüWsKoBg* 17 ipsum] -e *Ws* : *om. Ta*[2]*Sc* quid *Sc* eius] ens *ReWs* 18 maxime esse *tr. Bü* 19 est *ante* ea *Bg* : *om. Sc* oportet *ReKoBg* : -eret *cett.* 21 propter] *spat. vac. Sc* 22 quod[1]] quid (*an recte* ?) *Cn* 23 〈...〉] *an lacuna in traditione latina orta est* ? 25 multas *KoBg* difficultas *om. Ta*[1] quidem *BüTaPj*

fugientes abdicaverunt, qui unum quidem confitebantur principium esse primum et elementum, numeri vero mathematici — omnes enim unitates fiunt quemadmodum valde bonum quid, 1091b25
et multa investigatio valde bonorum. Amplius si species numeri, species omnes quod bonum est quid ; sed quodcumque vult ponat quis esse ydeas ; nam si bonorum solorum, non substantie ydee, quodsi substantiarum, omnia animalia et plante 1091b30
bona et participantia. Hec autem accidunt inconvenientia, et contrarium elementum, sive pluralitas ens sive inequale et magnum et parvum, malum ipsum (propter quid hic quidem effugit bonum copulare uni ut necessarium ens, quoniam ex contrariis generatio, malum pluralitatis naturam esse ; alii vero dicunt inequale mali naturam esse) ; et accidit omnia 1091b35
entia participare malo extra unum idem unum, et maxime impermixto participare numeros aut mensuras, et malum boni 1092a1
regionem esse, et participare et desiderare corruptibile ; est enim corruptivum contrarii contrarium. Et si, quemadmodum diximus, quia materia est potestate quodlibet, ut ignis actu potestate ignis : malum erit ipsum potestate bonum. Hec quidem omnia 1092a5
accidunt, hoc quidem quia principium omne elementum faciunt, aliud quia contraria principia, aliud quia unum principium, aliud quia numeros primas substantias et separabiles et species.

[5] Si ergo et non poni bonum in principiis et poni sic im- 1092a10
possibile, palam quia principia non recte redduntur nec prime

---

E(A^bTJ) 3 quemadmodum (? *ὥσπερ vel ἅπερ*)] *ὅπερ* (4 multa] + *τις*) 5 quodcumque] *ὅτου* 6 solorum (G^bI^b)] *μόνον* (non] + *ἔσονται*) (14 maxime] *μᾶλλον*) 22 separabiles (A^b)] *χωριστὰ* (24 poni^{1,2}] *τιθέναι*)

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 ab-] ob-*Ko* : ad- *Bg* quidem *BüReEd* : *om. WsKoBg* : -id *cett.* 2 numeri *ReSy* : -um *cett.* 4 bonorum + si *Sc* 5 species *om. Ta* omnes *om. ScBg* quid *om. ReWs* sed *om. PjPxKoBg* 6 quis ponat *tr. Bü* solarum *Re* : sola causa (?) *Sc* 7 animalia] alia *Ta* 9 elementum *om. Sc* sive^1 *RePjEdSy*^{2} : sicut *cett.* 10 malum *post* ipsum *Re* : *om. Bg* quod (*an recte* ?) *Cn* hoc *Re*,(?)*Ta*^{2}*Ws* : ?*Ta*^{1} quidem *ReWsSy* : -d *Sc* : qu // *Ta*^{1} : quem *cett.* 11 ens necessarium *tr. Bü* 14 idem + ipsum *Ta*^{1} 15 aut] et *Bü* bonum *WsKo* 16 regionem *post* esse *Re* : -nis *Bg* : negationem *Sc* : + in alia negationem *s. add. Ta*^{2} 17 corruptum (?) *Sc* : corpus (?) *Re* contrarii *post* contrarium *Ws* : *om. PjPxKoBg* 18 quidlibet *BüTaPxKo* : qui- *Pj* : [*Bg*] actu — ignis (19) *om. WsKo* 19 quidem] -d *Sc* 20 omne] esse *WsBg* 25 non] nec *Sc*

illorum. Non recte vero ⟨...⟩ ab indefinitis imperfectorum vero perfectissima ; quapropter et in primis sic se habere dicit, quare
1092a15 nec ens quid esse unum ipsum. Sunt enim et hic perfecta principia ex quibus ea ; homo enim hominem generat, et non est sperma primum. Absurdum autem et locum simul solidis mathematicis facere (locus enim singularium proprius est, quapropter separa-
1092a20 bilia sunt loco, mathematica vero non ' ubi '), et dicere quidem quia ubi erunt, quid autem est locus ?

Non autem oportet dicentes ex elementis esse entia et intelligibilibus prima numeros divisos, quomodo aliud ex alio est, sic dicere qua transmutatione numerus est ex principiis. Utrum
1092a25 mixtura ? Sed nec omne miscendum est, factum quoque diversum, non erit separabile unum nec alia commixtio ; alii volunt ; sed compositione, ut sillaba. At compositionem necesse existere, et separatim intelligens intelliget unum et pluralitatem ; hoc igitur est numerus : unitas et pluralitas, aut unum et inequale.
1092a30 Et quoniam ex aliquibus esse est quidem ut ex eis que insunt, est et quasi nondum : utrum numerus ? Sic enim quasi eorum que insunt non est nisi generatio quorum est. Sed quasi ex spermate ? At non puta indivisibilis aliquid abire. Sed quasi ex contrariis non sustinentes ? Sed quecumque sic sunt, et ex alio
1092a35 aliquo sunt sustinentia. Ergo quoniam unum hic quidem plura-

---

E(A^b*TJ*) 1 *illorum] *οὐσίαι* *vero[1]] + *ὑπολαμβάνει — καὶ φυτῶν ὅτι* (92a11-13) vero[2]] + *ἀεὶ* 9 intelligibilibus (? *τῶν νοητῶν*)] *τῶν ὄντων* 11 transmutatione (? *τροπὴν*)] *τρόπον* 13 commixtio (*μῖξις*)] *φύσις* 14 *compositionem] *θέσιν* (16 est] *ἔσται*) (18 *nondum] *οὔ*) 19 generatio quorum] *tr.* 20 puta (*οἷον*)] *οἷόν τε* 21 contrariis ... sustinentes] *τοῦ ἐναντίου ... ὑπομένοντος* 22 sustinentia] *ὑπομένοντος*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 illorum] *an* substantiarum *scrib.* ? non *BüTaScPjEdSy* : nec *cett.* vero[1]] non *PjKoBg* : nec *TaWsPx* ⟨...⟩] *an lacuna in traditione latina orta est* ? infinitis *TaWsPxKo* vero[2] *om. ScBg* 2 se *om. BüScRePj* 3 et *om. WsKo* hic] hec *Re* : *om. WsKoBg* 4 est *om. WsBg* 5 primum *om. KoBg* solidum *Bü* 7 mathematico *Sc* quidem *ReEd* : -d *cett.* 8 ubi] non *ReBg* erunt + et dicere quid quia non erunt *Ta* 9 et intelligibilibus] *spat. vac. quinque litt. Re* 10 quoniam *Ta* 11 principiis + rerum *Ta* 14 compositione *Bü* : -tio est *cett.* sillaba] similia *WsBg* at *BüScSy* : ac *WsKoBg* : aut *cett.* compositionem *ReEd* : -e *cett.* : *an* positionem *scrib.* ? 15 unum] plura *Px* hoc] hic hoc *TaPjPxKo Bg* : hic (?) *Ws* 16 et[1] *ReEd* : autem *Bü* : aut *cett.* 17 quidem] -od *KoBg* 18 quasi[1]] -re (?) *Sc* : prima *Re* nondum] *spat. vac. Re* : *an* non *scrib.* ? 20 non] vero *WsKoBg* puta] unitatum *Re* indivisibile (*post* aliquid *Px*) *TaWsPx* abire] habere *Bg* quasi] quod *Ta* 21 sufficientes *Ko* : susti +*spat. vac. Sc* 22 aliquo *ante* alio (21) *Re* : -id *Sc* hic *post* quidem *Re* : *om. Px*

litati quasi contrarium ponit, alius inequali, tamquam equali 1092b1
uno usus, quasi ex contrariis est numerus ; est igitur aliquid
diversum ex quo sustinente et altero est aut factum est. Amplius
quare alia quidem quecumque ex contrariis aut quibus sunt con-
5 traria corrumpuntur, quamquam ex omni sit, hic numerus 1092b5
non ? Nam nichil de hoc dicitur. Etiam et quod inest corrumpit
contrarium, ut odium mixtura. Itaque non oportebat ; non enim
illi contrarium.

Nichil autem diffinitum est nec utrum numeri cause substan-
10 tiarum et esse, utrum quia termini (velut puncta mensurarum, 1092b10
et ut Eurippus ordinavit quis numerus cuius, ut hic quidem
hominis ille vero equi, quemadmodum qui numeros sunt ducentes
ad mensuras triangulum et quadrangulum, sic ex similibus enun-
tiationibus formas plantarum), aut quia ratio aut consonantia
15 numerorum, similiter autem et homo et aliorum quodlibet ? 1092b15
Passiones vero numeri, album et dulce et calidum. Quia vero
non numeri substantia nec forme cause, palam ; nam ratio sub-
stantia et numerus materia. Ut carnis aut ossis numerus sub-
stantia sic, tria ignis, aque vero due ; semperque numerus
20 quasi sit aliquorum est, aut igneus aut terreus aut monadicus, 1092b20
sed substantia tantum hoc esse ad tantum hoc secundum
mixturam ; hoc autem non est numerus sed ratio mixture nume-

E(*A*^{b}*TJ*) 5 hic (? ὅδε)] ὁ δὲ 8 illi (*cett.*)] ἐκεῖνο (9 utrum] ὁποτέρως) (11 Eurippus] Εὔρυτος) 13 mensuras] σχήματα ex similibus (ἀφ' ὁμοίων *I*^{b})] ἀφομοιῶν 14 aut^{2} (*cett.*)] ἢ 16 vero^{1} (? + πως)] + πῶς 18 numerus^{2} (*J*)] + δ' 19 aque] γῆς 20 quasi (*T*)] ὃς

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 aliquis *BüTaWsPx* : *om. Re* equali — diversum (3)] *non legi possunt in Ta* 2 igitur] ergo *WsPxKoBg* : [*Ta*] 3 est — est] *non legi possunt in Ta* aut] ut *WsBg* : [*Ta*] est^{2} *om. Sc* : [*Ta*] 4 quecumque (qui- *Bg*) + est *ReWs* quibus — contraria] *non legi possunt in Ta* 6 non (vero *Ko* : *om. Ta*^{1}*WsPx*^{2}*Ed*) + sit hic (*om. Ko*) numerus (*cf.* 5) *BüTa*^{2}*ScRePjPx*^{1}*KoBg* etiam *om. ReWs* : [*Bg*] et *om. Ta*^{1} corrumpitur *Bü* 7 mixtura] in natura *Re* : -am (*an recte ?*) *Alb.* -que] quod *Ta* 9 autem] aut *BüScPjTa*^{2}*Px*^{2} : [*WsBg*] definitum *Sc* 10 quia] -que *Px* : [*WsBg*] : quasi *coni. Geyer* 11 et *om. ReWs* : [*Bg*] ut] etiam *Sc* : *om. Px*^{1} : [*Bg*] Euruppus *Bü* : Leucippus *Re* cuius *om. Bü* 12 dicentes *Re* 13 mensuram *ScBg* enumerationibus (?) *Sc* 15 homo *scr.* : hoc *Re* : hunc *cett.* 17 substantie *WsKo* causc *om. WsKoBg* 18 aut] et *ReWs* 19 tria] contraria *Sc* aque] atque *BüScPxSy* : atque aque *Re* 20 quasi] quia *Ta* sit *scr.* : *om. Px* : sic *cett.* aut^{1} *ReEd* : ut *cett.* aut^{2}] atque *WsPxBg*

rorum corporalium aut quorumlibet. Ergo nec faciendi causa est numerus, nec omnino numerus nec monadicus, nec materia
1092b25 nec ratio et species rerum. Sed nec quasi cuius causa.

[6] Dubitabit autem aliquis et quod eu est, quod ex numeris, quia in numero est mixtura, aut in rationabili aut in impari. Nunc enim nichil sanius ter tria si est mellicratum permixtum,
1092b30 sed magis iuvabit in nulla ratione ens aquosum quam in numero purum ens. Amplius rationes in additione numerorum sunt que sunt permixtionum, non in numeris, ut tria ad duo, sed non ter duo. Idem enim oportet genus esse in multiplicationibus, quare oportet mensurari per A principium versum super quod ABG et
1093a1 per D DEZ; quare per idem omnia. Igitur erunt ignis BEGZ et aque numerus ter tria.

Quodsi necesse omnia numeri communicare, necesse multa accidere eadem, et numerum eundem hoc et alio. An igitur et hoc causa et ideo est res ipsa, aut non manifestum? Ut est ali-
1093a5 quis solis cursuum numerus, et iterum eorum que sunt lune, et animalium cuiuslibet vite et etatis; quid ergo prohibet horum quosdam quadrangulos esse et quosdam cubos, et equales alios vero duplos? Nichil enim prohibet, sed necesse in hiis converti,
1093a10 si numero omnia communicaverunt. Contingitque differentia sub eodem numero cadere; ergo si quibusdam idem numerus accidisset, ea forent ad invicem illa eandem speciem numeri

---

E(*A*^{b}*TJ*) 1 faciendi (τοῦ ποιῆσαι *T*)] τῷ ποιῆσαι (4 *quod] τί τὸ) 5 quia (τῷ *Al.*)] τὸ aut^{2} (*A*^{b}*T*)] ἢ (11 A *principium] A) 13 ter] δὶς (15 et^{3}] *om.*) 23 ea (ταῦτα *A*^{b}*T*)] ταὐτὰ

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2-3 ratio ... materia *tr. TaWsPxKoBg* 3 et] nec *TaWsPxKoBg* nec^{2} *ScReEd* : *om. cett.* quasi] quod *Ta* 4 quod^{1}] -id (*an recte ?*) *Alb.* eu + id est bonum *ScTa*^{2}*Px* : evenit *Ws* : ea *Bg* : *om. Re* est *om. WsPx*^{1} quod^{2} *om. Re* ex *om. Ta*^{1} 5 in^{1}] ex *Sc* in^{2}] ir- *Ta* in^{3} *om. Ta*^{1}*Re* 6 nunc] huic *Ws*^{1} : huc *Ws*^{2} : habet *Ko* : hunc *Bg* sanius + etiam *Bü* ter] in *Sc* : et *Re* : tibi *Bg* 7 aquosum] aquo sunt (*om. Ta*^{1}) *Ta*^{2}*WsPxKoBg* 8 amplius — in (10)] *non legi possunt in Ta* 9 permixtionum *ReEd* : permixtionem permixtionum (*post* non) *Pj* : -es *Ws* : [*Ta*] : -em *cett.* non^{1} *om. WsPxKoBg* : [*Ta*] 10 genus *om. Sc* 11 principium *exclud. Geyer* : *an glossa latina ?* g *WsBg* : σ *cett.* 12 D *semel om. ReWs* Z^{1}] s *WsKo* : et *Sc* : *om. Re* quarc — Z^{2} *om. KoBg* erit *ReWs* : [*KoBg*] et *om. Sc* 13 aque] que *Sc* : a.q̄ *Re* 15 hoc] hic *Re* : *an* huic *scrib.?* aliud *Re* an igitur] anguli *Ws* : igni *Re* 16 hoc + vel non *Ta*^{2} 17 solum *ScReWsBg* iterum] numeri *Sc* 21 si] sic *Re* : sed *BüWs* numero + vero *Re* 23 eandem] eadem *TaWsPxKoBg* speciem *post* habentia (**273**.1) *TaWsPxBg* : *post* numeri *Ko*

habentia, ut sol et luna eadem. Sed quare cause hee ? Septem quidem vocalia sunt, et septem corde aut armonie, septem quoque pliades, et in septem dentes tantum mittunt quedam, et 1093a15 quedam non, sed et septem qui in Thebis. An igitur quia talis numerus fuerit, ideo aut illi facti sunt septem aut plias stellarum septem ? Aut illi quidem propter porticus aut aliam aliquam causam, hanc autem ita numeramus, illam vero Arctum quidem duodecim, alii vero plures ; quoniam CSZ consonantias dicunt 1093a20 esse, quia et ille tres, et hec tria ; quia vero decem milia sunt talia, nichil curatur ; (nam DKP unum erit signum) ; si vero quia duplum est aliorum quodlibet, aliud vero non, causa vero quia cum sint tria loca, unum super quemque [fertur] infertur sigma, ideo tria solum sunt, sed non quia consonantie tres, quoniam 1093a25 plures sunt consonantie, sed hic nondum potest. Similes et hii antiquis Omericis, quia parvas similitudines vident, sed magnas vero pretervident. Dicunt autem quidam quia multa talia, ut que sunt medie, hec quidem novem, illa vero octo, et ratio decem 1093a30 et septem, hiis equinumeralis ; veniunt autem in dextera quidem 1093b1 novem sillabe, et in sinistra octo ; et quia equalis est distantia

---

E(*A*^{b}*TJ*) 2 aut (*cett.*)] ἢ 3 tantum] *om.* quedam (*cett.*)] *om.* (4 et] *om.*) (5 stellarum] + ἐστίν) 10 curatur (μέλει *cett.*)] μέλλει (*DKP*] γ καὶ ρ) 15 *quia (? ὅτι)] οἳ 19 distantia] + ἔν τε τοῖς πράγμασιν : + ἔν τε τοῖς γράμμασιν *cett.*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 2 septem[1]] due *Sc* cordis *Ws*,(?)*Ko* : unicorde *Re* aut *om. WsKo* 3 -que *om. ScPj* dentes *Ws*,(?)*BüKo* : docens *Sc* : *spat. vac. Sy* : *om. ReEd* : decens *cett.* 4 in Thebis] in te- *PjPxKo Bg* : in rebus *Ta* : vite b *Sc* : *spat. vac. Re* 5 fuit *ReWs* septem *om. TaBg* pliades *Sc* 6 septem] VIII *Ta* propter *om. ScBg* 7 illam *scr.* : -a *codd.* artium *WsKoBg* : artum (?) *Ta*[1] : quemdam (?) *Re* quidam *Re* : quid *Sc*,(?)*Px* 8 vero] non *Sc* CSZ] scs *Ws* : cs et *Sc* : *litterae non bene legibiles Ta* 9 vero *BüReEdSy* : non *cett.* 10 KP unum] secundum unum *Re* : K parvum *Ws* 12 super] sunt *KoBg* : sed sunt *Ws* quemque — consonantie (13)] *non legi possunt in Ta* quem-] quam- *Bg* : qua- *Ko* : quod- *Ws* : [*Ta*] fertur *cum Geyer excl.* infertur] *spat. vac. Re* : *om. Ko* sigma *Ed* : signa *Bü* : *spat. vac. Re* : [*Ta*] : segma *cett.* 13 non] vero *KoBg* consonantie (-tes *Bg*) + sunt *TaWsPxKoBg* 14 nondum] non (vero *Ws*) dicitur *WsKoBg* : non de *BüSy* : de non *Ta*[1] potest *scr.* : potentia *Ws* : prima *Sc* : predicatur (*vel* p̃) *cett.* similes] gimiles *PxBg* hii *ReEd* : aliis *Ta* : alii *cett.* 15 antiqui *ScReWsKoBg* homericis *BüReBg* quia] *an* qui *scrib.* ? parvos *KoBg* : per duas *Re* 17 media *Sc* et — septem (18) *om. WsKo* 18 equinumeralis] equum animal *Sc* : eque numera *Re* quid *ScPx* 19 sillabe] substantie *Sc* . similiter *Re*

ab A ad ⟨O⟩ et a bombice ad acutissimam neatem in porticibus,
1093b5 in quantum numerus equalis celi. Sed videre oportet ne quis
talia dubitet nec dicere nec invenire in sempiternis, quoniam et
in corruptibilibus. Sed in numeris nature laudate et hiis con-
traria et totaliter que in mathematibus, sicut dicunt quidam 5
1093b10 et causas faciunt nature, videtur sic intendentibus diffugere ;
nullo namque modo determinatorum circa principia nichil eorum
est causa. Illud etiam faciunt manifestum, quia eu existit et co-
elementationis eius est eius que est boni impar et potentie quo-
1093b15 rundam numerorum ; simul enim hora et numerus talis ; et 10
alia quecumque colligunt ex mathematicis theorematibus omnia
eam habent potentiam. Unde assimilantur concidentiis ; sunt
enim accidentia quidem sed propria sibi invicem omnia, unum
1093b20 autem proportionale ⟨...⟩, ut rectum in longitudine sic in
latitudine leve, forsan in numero impar et in colore album. 15

Amplius non in speciebus numeri cause sunt armonicorum et
talium (differunt enim illi ab invicem equales specie ; et enim
unitates) ; quare propter ea species non sunt faciende. Igitur
1093b25 ea que accidunt ea sunt quamquam amplius et plura colligantur ;

E(A^bTJ) 1 porticibus (*αὐλαῖς vel πύλαις*)] *αὐλοῖς* 2 in quantum] *ἧς* equalis (*recc. secund. Ross*)] *ἰσότης* celi] *τῇ οὐλομελείᾳ τοῦ οὐρανοῦ* oportet (*cett.*)] *δὴ* 8 illud (*TJ*)] *om.* et coelementationis (*cett.*)] *om.* 9 *eius[1] (*ταύτης* G^bI^b)] *om.* *impar] + *τὸ εὐθύ, τὸ ἰσάριθμον* (*ἴσον* A^b) : [*T*] 10 hora] *ὥραι* : *ὥρᾳ J* 14 (proportionale (*τὸ ἀνάλογον fecit* A^b)] *τῷ ἀνάλογον*) *⟨...⟩] *ἐν ἑκάστῃ — τὸ ἀνάλογον* (93b18-19) 18 propter (*cett.*)] *om.* ea (*ταῦτα cett.*)] *ταὐτὰ*

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 ab] ab *vel* a b *codd.* ad[1] *ante* A (+ et *Ta*[1]) *RePj* : aliquid *Bü* : *om. Px* O *suppl. cum Geyer* et] d *Re* a bombice *scr.* : a bonbice *Bü* : ab ombice *ReEd* : abonbice *ScSy* : ab oniche *PjPxBg* : ab onhice *Ko* : ab onice *Ws* : ab honhice *Ta* ad[2]] aut *Ta* : *om. Ws* neatem] heacem *PjPxKoBg* : heaten *Ws* : *folium pessumdatum Ta* portionibus *Ws* : participibus *Ko* 4 nature] vero *WsKoBg* laudare *ScWsPxKoBg* contraria *om. WsKo* 7 nulla *Re* modo *ante* namque *Sc* : -orum *Px* : materia *Re* 8 etiam] enim *Sc* quia + et *TaWsPxKoBg* eu *scr.* : cum *BüScReEd* : eum *cett.* 9 eius[1] + causa *Re* : *an omittend.* ? est[1] *om. Ta*[1] eius que *scr.* : eiusque *BüScRePjEdSy* : eius *Px* : eius et *Ta*[2] : *om. Ta*[1]*WsKoBg* est[2]] esse *Ta* : *om. WsKoBg* bonum *WsKo* *an post* impar *quaedam in latina traditione exciderunt* ? 10 hora] boni *Re* 11 theorematibus *vel* theoreumatibus *codd.* 12 eam] enim *Bg* assimilabantur *Bü* considerentiis *Ko* 13 sed *scr.* : secundum *ScWs* : sed secundum *Ta* : scilicet sed *BüPj* : scilicet secundum *cett.* propria *scr.* : -um *Re* : -am *cett.* 14 autem] et *KoBg* : autem et (?) *Px* : *om. Ws* ⟨...⟩] *an lacuna in traditione latina orta est* ? longitudinem *Sc* 15 lene *BüReEdSy* et *om. ScPj* in[2] *om. BüTa* 16 non] vero *ScPx* : in alia vero *supra add. Ta*[2] in *om. Ta* 17 species *Bü* 18 faciente *KoBg* 19 quam *Sc*

videtur autem tecmirion esse multa male pati circa generationem eorum et nullo modo posse complecti, non separabilia esse mathematica a sensibilibus, ut quidam dicunt, nec ea esse principia.

E(*A*^{b}*TJ*) 2 modo (τρόπον *A*^{b})] λλοιπὸν complecti (συνεῖραι *cett.*)] συνιδεῖν

BüTaSc(*RePjWsPxKoBg*) 1 tecmirion (tecurion *Ta* : tecranion *Bü*) + signum demonstrationis *supra add. Ta*^{2} : si ergo demonstrationis tecmirion *Bg* esse *om. Ta* mala *KoBg* 3 principia + explicit XIII. liber methaphysice Aristotilis *Px*^{2} : + explicit *Ko* : + explicit liber XIII *Ws* : + explicit methaphysica *Ta* : + explicit liber Methaphysice *i. marg. add. Re*

APPENDIX

SUPPLEMENTA LECTIONUM VARIARUM

Lectiones omnium codicum translationem Anonymam sive integre sive ex parte, sub forma pura vel contaminata, continentium, exceptis his quattuor (*TaLlScBü*), quorum lectiones omnes in adnotatione latina commemoratae sunt, per quasdam particulas operis hic recensemus. Lectiones omnes horum codicum praebemus, qui in adnotatione raro vel numquam citati sunt, ceterorum has lectiones tantum adhibemus, quas in adnotatione non commemoravimus. Quae diximus in tabula pp. **280-1** magis perspicue descripta sunt. Litterula ^{n} significat lectionem ipsam in adnotatione iam ex aliis libris laudatam esse. Quod ad explicationem ceterorum siglorum attinet, vide pp. XXXIV-XXXVII, **2-5.** In usum tamen lectorum hoc indiculum alphabeticum siglorum addimus :

Bg Vat. Borgh 304
Bp Basil. Univ. F II 18
Bu Bust. Cap. M.I.11
Bü Brug. Sem. Maior. 102/125
Cd Cantabr. C.C.C. 239
Cn Vat. Chis. E.V. 154
Ed Erford. Ampl. Fol. 19
Fl Flor. Laur. S. Cr. XIV Sin. 2
Ko Hafn. Thott 164
Ll Vat. Pal. 1063
Mn Matr. B.N. 1428
Nq Neap. Nat. VIII E 21
Ny Neo-Ebor. Pierp. Morg. M 809
Oä Oxon. Ball. 113
Pj Paris. B.N. 16082
Pk Paris. B.N. 16084
Px Paris. B.N. 6325
Re Remens. 864
Sc Pisan. S. Cath. 11
Sy Salisb. Cap. 111
Ta Dertus. Cap. 241
Te Tergest. 20
Vu Vat. lat. 6944
Ws Washingt. Folg. Smedl. 3

Codices textum purum (vel fere purum) translationis Anonymae praebentes :

	In codice contine(n)tur :	In adnotatione cita(n)tur :	In appendice cita(n)tur :
Ta	textus integer	semper	—
Ll	l. I-XII	semper in L. I-XII	—
Sc	textus integer	semper	—
Ws	textus integer	semper, exc. lect. sing.	suppl. lect. L. I (**7.**1-**19.**19), L. VIII (**157.**18-**167.**15), L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Px	textus integer	semper, exc. lect. sing.	suppl. lect. L. I (**7.**1-**19.**19), L. VIII (**157.**18-**167.**15), L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Ko	textus integer	semper, exc. lect. sing.	suppl. lect. L. I (**7.**1-**19.**19), L. VIII (**157.**18-**167.**15), L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Bg	textus integer	semper, exc. lect. sing.	suppl. lect. L. I (**7.**1-**19.**19), L. VIII (**157.**18-**167.**15), L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Vu	l. I-XIII.5(80b31)	semper in L. I-XII.10(75b11), exc. lect. sing.	suppl. lect. L. I (**7.**1-**19.**19), L. VIII (**157.**18-**167.**15), omnes lect. L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Cn	textus integer	semper in L. I-XII.10(75b11), exc. lect. sing.	suppl. lect. L. I (**7.**1-**19.**19), L. VIII (**157.**18-**167.**15), omnes lect. L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Re	L. XII.10(75b11)-XIV	semper in L. XII.10 ; semper in L.XIII-XIV, exc. lect. sing.	suppl. lect. L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Pj	L. XII.10(75b11)-XIV	semper in L. XII.10-XIV, exc. lect. sing.	suppl. lect. L. XII (**222.**16-**224.**4), L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Ed	L. XII.10(75b11)-XIV	saepius in L.XII.10-XIV	omnes lect. L. XII (**222.**16-**224.**4), l. XIII (**225.**1-**229.**26)

Bü	L. XIII-XIV	semper in L. XIII-XIV	—
Cd	L. XIII-XIV.2(89a1)	saepius in L. XIII-XIV	omnes lect. L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Sy	L. XIII-XIV	saepius in L. XIII-XIV	omnes lect. L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Pk	L. XIII-XIV	rarissime in L. XIII-XIV	omnes lect. L. XIII (**225.**1-**233.**4)
Mn	L. XII.10(75b11-76a4)	—	omnes lect. L. XII (**222.**16-**224.**4)
Oä	L. XII.10(75b11-76a4)	—	omnes lect. L. XII (**222.**16-**224.**4)
Nq	L. I.1-6(987b11)	rarissime in L. I.1-6	omnes lect. L. I (**7.**1-**21.**21)
Bp	L. I-II.2(994a4)	rarissime in L. I-II.2	omnes lect. L. I (**7.**1-**35.**23), L. II (**36.**1-**37.**13)
Ny	textus integer	rarissime	omnes lect. L. I (**7.**1-**11.**24), L. VII (**123.**1-**130.**21)

Codices partim textum translationis Anonymae cum translatione Guillelmi contaminatum partim textum translationis Guillelmi praebentes :

	In codice hae partes tr. Anonymae (cum tr. Guill. contaminatae) continentur :	In adnotatione cita(n)tur :	In appendice cita(n)tur :
Bu	L. I.1-2(982a24)	—	Omnes lect. L. I. (**7.**1-**8.**20)
Te	L. I-III.4(01b14)	—	omnes lect. L. I (**7.**1-**10.**4, **34.**16-**35.**23), L. II (**36.**1-**37.**20), L. III (**41.**1-17, **55.**25-**56.**2)
Fl	L. I.1-2(983a2), L. VII.1(28a24)-X.9(58b32)	—	L. I (**7.**1-**11.**9), L. VII (**155.**10-**156.**4), L. VIII (**157.**1-**158.**25), L. X (**201.**20-**203.**22)

WsPxKoBgVuCn **7.**5 et *om. Vu* 7 autem *om. Ko*[1] sensuum maxime *tr. Ko* 9 sensu] sensuum Px^1 9-10 facta non est] non fit $Ws^2(g)$: ///// Ws^1 10 alia quidem sunt prudentia *tr. Ko* 11 discinabliora *Vu* 12 non *om.* Px^1 13 si *om. Cn* animalium *post* aliud (animalium *Cn*) *Ko* 15 viunt [*sic*] *Bg* 16 hominum] omnium Px^1 et rationibus *om.* Ko^1 autem *om. Cn* 20 enim *om. Ko* artem *om.* Ko^1 : *post* experientia Ko^2 sicut] sic *Ws* ait] aut Px^1 21 fit *om.* Bg^1 22 de] ex *Ko* similibus] singularibus Ws^1 : *om.* Ws^2 23 enim *ante* quidem (22) *Bg* : *post* habere *Ko* 25 omnibus autem *tr. Vu* **8.**1 laborantibus *om. Ko* 3 quidem[2] *om. Ko* 3-4 videtur differre *tr. Bg* 4 expertos + quidem *Vu* 5 quod *om. Ko* cognitio singularium *tr. Ko* 7 enim *om. Cn* medicaus hominem *tr. Px* secundum *om.* Ko^1 8 sic] sicut *Cn* 11 quidem] autem Px^1 curabile + vel animabile Px^2 12 obviare] intelligere Ws^2 : + id est disputare Sc^2 13 sapientiores *ante* expertis [*sic*] *Ko* 14 hoc] hic Ko^1 15 sciunt[1]] cognoscunt *Ko* ipsum *om.* Vu^1 quia sciunt *tr. Ko* 16 quid[2]] quidem *Cn* 18 illos + sic Ko^1 : ille Ws^1 : illi Ws^2 19 quedam *ante* sicut Bg^1Cn : *post* faciunt[1] *Ko* quidem — faciunt (20) *om. Cn* que faciunt *om.* Vu^1 : quedam faciunt Bg^1 20 faciunt *om.* Px^1 quidem *ante* igitur *Ko* : *om.* Vu^2 quadam *om.* Vu^1 21 -quodque — consuetudinem *om.* Cn^1 23 rationes *Ko* habent *om. Ko* 24 inexperimento *Cn* 25 autem *om. Px* 26 unam *Bg* : *om. Ws* esse *om. Ko* et etiam] cum ex $Ws^2(g)$: //// Ws^1 28 dicunt *om.* Px^1 sed — calidus[2] *om. Cn* 29 est *om.* Vu^1Cn 30 sensuum *Cn* 32 ad[1] *om.* Vu^1Cn^1 vero] autem *Ko* **9.**1 propter Bg^2Vuj : // Bg^1 2 huiusmodi] hiis *Px* 3 [n]voluntatem *Cn*, (?) Vu^1 3-4 reperte sunt[1] *om.* Vu^1 4 et *om. Ko* in hiis] illis *Cn* unde — substiterunt (5) *om. Cn* 5 primum ... mathematice *tr. Ws* 6 concessa *om.* Ko^1 7 autem *om. Cn* consimilium *Ko* 8 dicta *Ws* 9 primam causam *Ws* 10 autem[1] *om.* Vu^1 12 principia + vel prima Px^2 : primam *Cn* scientiam *Cn* 14 principia qualia *tr. Ko* sapientia *post* sit *Ko* 16 maxime omnia *tr. Ko* 19 certiorem] et certiorem *Ws* causam Ko^1 20 esse *om. Cn* sed — sapientia est (est scientia Cn^2) (21) *om.* Cn^1 21 sapientia ... quam *om. Ko* est[2] *om. Ko* causas *Cn* 22 famulantem (+ vel te Px^2) *Px* 22 enim] est *Cn* 23 sed[1] + magis *Ko* ab[2]] ad *Cn* 24 -modi *om. Bg* 27 est necesse *tr. Bg* 28 ea hominibus] hec omnia omnibus[h] *Vu* **10.**2 prime sunt] per se sunt *Bg* : primis *Cn* sunt[3]] etiam Bg^1 : *post* paucioribus (3) *Ko* 3 sunt *om. Ws* 5-6 et noscere] cognoscere Ko^1 6 earum causa] sui gratia Ws^2 : ////// Ws^1 maxime[2] *om. Ws* scientie + est *Cn* 7 namque *Ko* idem ipsum] quod idem ipsum Ws^1 : se Ws^2g 8 maxime[2]] namque *Ws* 10 ea[1]] hec *Wsg* ea[2]] ipsa *Vu* 12 agenda sunt *tr. Ko* 13 omnino vero quod] totaliter autem Ws^2g : ////// Ws^1 13 omni natura *tr. Ko* 19 et[2] *om. Ws* 19-20 philosophari inceperunt *tr. Ko* 20 paratora [*sic*] *Cn* 22 et astra *om. Ko* 24 quare — constituitur (25) *om.* Ws^1 25 ad *om.* Ko^1 fugiendam *Ws* : exstinguendam (+ vel effugiendam[vel e] Ko^2) *Ko* 27 autem *om.* Vu^1 28-29 pigritiam *Px* 29 ergo] quare *Ko* **11.**1 propter] per *Cn* 2 homo + quia Ko^1 suimet] sui est *Ws* 2-3 sic et] sed *Cn* 3 ea *post* est (4) *Ko* 4 est *om.* Cn^1 et *om. Cn* iuste] iuxte Bg^1 eius putetur *tr. Ko* 6 habet *ante* hunc *Ko* : *om.* Cn^1 7 vero *om.* Ko^1 dignum est *tr. Px* 8 et[2] + ex *Ws* 9 omnes + et *Ws* 10 nec] non *post* divinum *Bg* 11 proverbum *Cn* mentiuntur multa *tr. Ko* 12 et *om. Ws* honoranda + est *Ws*

13 maxime enim *tr. Vu* habet deus *tr. Ws* 14 ea] ista *Wsg* 15 hoc *Ws* omnium *Vu* 16 et[1] *om. Vu* et[2] *om. Ko* aut[1]] autem *Ko* aut[2]] autem *Cn* 17 ea *om. Cn*[1] 19 ordine *Vu* 20 a principio *om. Ko*[1] 24 non[1] *om. Vu* 25 contrarium + esse *Ko*[1] 26 quemadmodum] quam idem *Vu*[1] non] nichil *Ws*[2]*g* : // *Ws*[1] enim *om. Ko*[1] miratur *Ws* **12.**2 dictum est] manifestum est *Ws* : *om. Ko*[1] 5 summere *Cn* 6 vero *om. Ko*[1] 8 substantiam esse *tr. Ko* et] et quod *Cn*[2]*g* : / *Cn*[1] enim] ad (+ alia enim *s. add. Cn*[2])*Cn*[2] : // (?) *Cn*[1] 9 quare primum *om. Cn* 10 principium *om. Ws* 12 et[1] *om. Cn* 13 hiis] eis *Vu* est speculatum *tr. Ko* 15 enim *om. Px*[1] illi *om. Ko*[1] 17 est *om. Ko*[1] 19 igitur quidem *tr. Ko* : ergo quod *Ws* vel a 20 omnium *om. Ko* principium *Vu* 21 omnia — fiunt *om. Vu* 23 principium] primum (+ principium *i. marg. add. Vu*[2]) *Vu* que sunt *om. Ko*[1] 26 neque[1]] nec *Px* 27 illos *om. Ko*[1] **13.**1 enim *om. Ko*[1] 2 aliquam] quandam (+ vel aliquam *s. add. Ko*[2]) *Ko* naturam] materia *Bg*[2] : naturam (?) *Bg*[1] 3 illa *om. Px*[1] 4 talis *om. Bg* princes [*sic*] *Vu* 5 esse ait *tr. Px* unde] unum *Ko* : inde *Ws* 7 esse[2] *ante* factum *Ko* et[2] + hoc *Px*[1] 8 hoc[1]] illo *Ws* 9 hoc] quod *Bg* igitur] ergo *Vu* : etiam *Px* est] esse *Ko*[1] 10 spermata cunctorum *tr. Vu* naturam] materiam *Ko*[1] humidam habent *tr. Ko* aqua *Ko* 11 esse] est *Ko*[2] sunt] sed *Ko* qui + et *Ws* 12 primo *Ws* 13 oceanum *Ws* 14 enim *om. Vu*[1] et *om. Cn* thetin *Vu* : tetim *Ws* parentes] patres (?) *Cn*[1] : parentes (?) *Cn*[2] 15 a poetis] appoetis *Bg* 16 enim *om. Vu*[1] quod[2] *om. Ko*[1] 17 forsan opinio *tr. Ko* est *post* manifestum (18) *Ko* 18 autem] enim *Ko* 19 yppona *Px* dignatus + est *Ws* 21 et[1] *om. Ws* 23 ephensius *Cn* Epedo [*sic*] *Ko* cum dictis] predictis *Ko*[2] : *om. Ko*[1] 24 manes *Bg* 25 concreta + unum *Ko*[1] 26 Anaxagaris (?) *Bg* facto *Ko* **14.**1 dicit *Px* 3 autem *om. Ko* nec] et *Ws* 6 dictam *Ws* autem] igitur *Vu* 7 maxime *post* generatio (8) *Ko* 8 aut + ex *Ko* : et *Ws* est] et *Ws* 10 autem + quia *Ws* 11 causa *om. Ws* 12 hic *Ko*[1] 13 unde] unum *Ko*[1] 14 omnino *om. Vu*[1] 14-15 tetigerunt viam *tr. Ws* 15 unum *om. Bg*[1] 17 esse dicunt *tr. Px* totam *om. Bg*[1] 18 corruptiones *Ko* hoc *om. Ko*[1] et[2] *om. Ws* 20 mutationem aliam *tr. Ko* 21 omne ipsum *tr. Ko* tali *Vu*[1] : *om. Ws* 22 parmeidi *Ko*[1] 23 quod] quia *Vu* non *om. Ko*[1] causas *ante* ponit *Vu* 24 contingit *Ko*[1] ipsum *om. Ws* 25 et] aut *Ko*[1] 26 aqua vero *om. Ko*[1] : aqua *Ko*[2] **15.**1 existentiam *Ws* : *om. Ko* 2 iterum *post* veritate *Ko* 3 bene] bonum *Vu*[1] 5 nil *Ws* 5-6 conveniens — illos *om. Cn*[1] 6 nec[2]] ne *Ws*[1] : neque *Ws*[2] 7 antimata *Ko*[1] : -o- *Ko*[2] et *om. Ko*[1] dicens + autem *Vu*[2] 8 et] etiam *Ws* : *om. Ko* aliquis *om. Ko* unum esse *om. Ko*[1] quemadmodum] q /d' *Ko*[1] : *om. Ko*[2] 9 et[2] *om. Cn*[1] 10 priores apparuit *tr. Ko* contingentia *Ko*[1] quidem + est *Vu* 12 hermatimus *Ws* causas *Cn* 14 existentibus + in eis *Ws* 15 aliquis *om. Ko*[1] Esiodum] exiodum *Vu* : exodum *Ko*[1] 16 huiusmodi + principium *Vu* : *om. Ko*[1] quis + esiodum primum quesivisse huiusmodi *Px* 17 principium] primum *Vu*[1] ponisset *Bg* 18 monstrare *post* generationem quidem] idem *Ws* 19 omnium] omni *Ws* 20 omnia + qui *Ko*[1] 21 con- *om. Px*[1] necessario *Vu*[1] 22 ipsas *post* moveat *Px* : ipsa *Cn* hos *om. Vu*[1] : hos quidem *Vu*[2] quomodo] quoniam *Ws* 23 sit[2] *om. Px*[1] **16.**2 hodium *Ws* causam + omnium *Ws* : *post* horum *Px* aliquis *Px*[1] 3 sententiam + id est ad intelligen-

tiam *Vu*[1] et[2] *om. Cn*[1] non *om. Bg* 4 quidem amorem *tr. Ko* 5 quoddam *Bg* 6 Empedoclem *post* dixerit (5) *Ko* et primum dicere *om. Ko* 7 dici *Cn* ei *om. Px*[1] bonum *post* causa *Ws* 10 Physicis] fixis *Bg* diturminavimus (?) *Ko*[1] 11 et] sed *Ko* 13 nec[1]] vero *Bg* nec[2]] non *Bg* visi *om. Ws* 14 dicunt] habent *Ws* videntur *ante* non *Ws* nisi] si *Cn* 17 ipsum] eum *Ko* 18 Empecles *Vu* utitur hoc *tr. Ko* 19 sufficienter nec *om. Cn*[1] 23 ab amore *ante* in *Ko* 24 necesse + et *Px* 25 primus] -mum *Cn* eam *om. Vu*[1] 26 et *om. Vu* 27 specie *ante* dicta *Vu* **17.**2 vero *om. Ko* 3 terraque] terram *Ws*[1] : terra *Ws*[2] aliquis id *om. Ko*[1] 4 hic] hoc *Ws* et *om. Ws* 7 ens[1] + quare non magis *Cn*[1] 8 dictum *Vu*[1] 10 qui] quid *Ws* subiectam + materiam *Ko*[1] 11 eius *om. Ko* 13 dicunt[2] *post* esse *Ko* quidem *post* ordinem *Vu* 14 differt — positio (16) *om. Ws* aut — figura (15) *om. Vu*[1] tropis *Ko* 15 et[1]] aut *Ko*[1] 16 A[1] *om. Ko*[1] N[1] *om. Ko*[1] Z] / *Ko* autem] a.ut *Bg* : a. *Ws* 17 unde] irā. *Bg* quomodo] quando *Vu* 19 ut diximus *om. Ko*[1] 20 pictagorici *Vu* : pigta- *Ws* : piita- *Bg* : ptha- *Cn* : pita- *Ko* 21 nutriti *om. Vu*[1] horum + autem *Vu*[1] 22 cunctorum] creato- *Vu*[1] principia esse *tr. Ws* **18.**2 hec quia *tr. Cn* quidem talis *tr. Ko* passio numerorum *tr. Ws* 3 quidem *om. Ws* 6 quoniam *om. Px*[1] et *om. Cn*[1] 8 cunctorum + omnium *Vu*[1] 9 numerum] naturam *Vu*[1] 10 monstrare confessa *tr. Bg* in[2] *om. Vu* celi + potestatem (*del.*) et *Ko* 11 et partes *om. Ko*[1] et[2] *om. Px*[1] 12 quid + alicui *Ws*[2]**g** advocabant + ut *Ko*[1] 13 denarus *Vu* 14 apprehendere *Ko* 15 solis *Ko* 16 antitoniam (?) *Vu* 17 certius *post* aliis *Ko* advenimus gratia *tr. Cn* 18 hoc est ut *om. Ko*[1] : hoc est *Ko*[2] et[1] *om. Px*[1]*Vu* 19 videntur + autem *Px*[1] et hii numerum *om. Vu*[1] 20 et[1] *om. Cn* 22 hoc + impar *Ws* illud vero infinitum *om. Cn*[1] **19.**1 coelementationem] correlationem *Ko*[1] 2 femeninum *Bg* : feminum *Ws* 4 quemadmodum] quod idem *Ko*[1] alcuneon *Ko* : altie non *Px* 5 costoniatis *Wo* : Etomatius *Bg* : Etoḍomatis (?) *Px* : stomatis *Cn* : comatis *Vu* hoc *om. Ko*[1] 6 receperunt *bis scr. Bg* alcineon *Cn* : alcimeon (*ante* etate) *Ko* 7 pintagore *BgCn* : picta- *Vu* 8 humanorum + duo dicens *Px*[1] non] nam *Bg* 9 sed *om. Ws*[1] 10 quidem] enim *Ko* 11 pittagorici *Bg* : puta *Cn* : picta- *Vu* : pigta- *Ws* quot] -d *Ws* 12 contrarietates] causas (*del.*) *Ko* igitur] ergo *Ko* 13 accipiendum] colligendum *ante* est *Ko* principia + et *Ko* 14 quomodo] quoniam *Ws* ad dictas + contingere *Vu*[1] : adictas *Cn* : ad causas *Px*[1] condiscere *Ko*[1] 15 plana *Ko*[1] : -num *Ws* 17 insunt + ut *Cn* 19 hiis + in *Ko*[1] speculari + scientiam *Ko*

WsPxKoBgVuCn **157.**6 de *om. Ws* quidam *om. Ko* 8 eorum (ea- *Ko*) — partes[1] (9) (+ et *Cn*) *om. Ws* 9 celum *om. Px*[1] 10 quidem *Ko* substantias *om. Ko* species- *om. Vu* 11 alia *Ko* esse] est *Ko* 13 vero + et ydee essc *Ko*[1] 14 secundum] simum *Vu* 15 quid] igitur *Ko* 16 propter] per *Ws* de diffinito *om. Ws* se ante] esse (?) autem *Vu* 17 ratio et *om. Cn*[1] **158.**5 hee] hec *Ws* 6 habcnt + et *Vu* 7 cst *om. Ws* et] autem *Bg*[2]**g** : *om. Cn* substantia + quidem *Px* quidem aliter (+ et *Ko*[1]) *tr. Ko* materia aliter] materialiter *Ko* vero[1] ... materiam *om. Bg* 8 vero + ratio *Cn*[1] : *om. Ko* 9 ratione + vero *Ko* 10 est — separabiles (12) *om. Bg* hiis] eis *VuCn* 13-14 oppositis omnibus *tr. Px* 14 mutationibus[1] *om. Cn*[1] subiectum + in *Ws* 15 ut *om. VuCn* locum + mutationibus *Ko*[1] hic *om. Vu* 16 et iterum *om. Cn* maius ... minus

tr. Ko aut maius *om. Ws* 18 est + iterum *Ko* in *om. Ko*¹ 19 generationis *Ko*¹ : -nem *Ws* et iterum] et utrum *VuCn* : *om. Ws* nunc] non *Ko*¹ quidem + in *Bg* 21 sequuntur] securatur *VuCn* ea *Ws* 22 aut] vel *Px* ea *om. Ko* materiam *post* habet (23) *Ko* : *om. Cn* 23 et corruptivam *om. Vu* 25 est *om. Vu* **159.**1 ut¹ *om. Vu* 3 dicere *post* est *Ko* 4 differentia *Vu* 6 aut tropi] antetropi *Ws* diageti *Bg* 7 mute [*sic*] *Cn* 8 dicunt (?) *Cn* 9 ligatura] ligatio *Ko*¹ alia² *om. Bg*¹ 10 ut² *om. Bg*¹ 11 superius ... inferius *tr. Ko* namque ea *tr. Ko* differunt + ut *Ko*¹ : -ert (?) *Ws* : -ertur (?) *BgVu* 12 ut¹ + tempore *Ko*¹ alia³ + in *Vu* 16 totius *Px*¹ 18 -dam *om. Ko*¹ esse *om. VuCn*¹ hiis *om. Vu* diffinient *Ws* 19 alia¹ *om. Cn*¹ aliis] hiis *Ko* 20 aut²] et *Ko* igitur *post* sunt *Ko* : *om. Cn*¹ 22 secundum *om. Ko* **160.**1 ea namque *tr. Ko* sunt *om. VuCn* 2 quid] quidem *Bg*²**g** aut¹] ut *Bg* et] aut *Ko* 3 opposita *Px*¹ palam + autem *Ko* 4 substantiam *Vu* causam *Vu* : eam *Cn* -licet *Vu* quod *om. Ko* est *om. Ko* querendum *ante* in (*om. Ws*) *Ko* 5 horum] eorum *Vu* 6 nec] sed *Ws* proportionabile *Px*¹ : inproportionale *Ko* 7 quolibet] quod sed *Ko* substantiis *om. Bg*¹ predicamentum *Cn* et] sed *Vu* 8 ut — ligna (9)] *rasura Bg*¹ : *secundum* **g** *correxit Bg*² opus est *tr. Vu* 9 domum] dictum *Vu* : dicimus (?) *Cn* et ligna *om. Ko* 10 aut] ut *Bg*¹ et *om. Ko*¹ -dam *om. KoVu* est *om. Bg* 11 gelata] conge- *Ws* congelata] ////// *Bg*¹ : inspissata *Bg*²**g** acutionis simphonia *tr. Ko* 12 com- *om. Bg* 15 diffiniendi *Ws* quidem dicentes *om. Cn* 16 ea *om. Ko*¹ 17 vero] namque *Ko* 18 adidentes (?) *Vu* : addentetes (?) *Cn*¹ dicunt *om. Cn*¹ 19 enim] autem *Ws* 20 et *om. Bg*¹ materiei *Vu* 21 quos] quoque *Px*¹ 23 actus] acutus *Vu* 24 transquilitas *Bg* subiectum — equitas (25) *om. Vu* 25 forma + et *Px*¹ 27 forma + et *Cn*¹ **161.**3 quia] quod *Ws* 4 aut] ut *Ko* 6 quia] -que *Vu* 7-8 in utrisque] utriusque *Ws* 9 verum] utrum *Ws* 10 nil *Vu* specie *om. Ko* 11-12 homo¹ ... hominem *tr. Ko* vero *om. Ko* 12 homo² + et *Vu* 13 quidem] quid *Ws* 14 sillaba + et *Vu* : -bam *Ko* 16 mixtio] commixtio *Vu* 17 mixtio] commixtio *Ws* aliarum *Vu* 18 non] nec *Ko* positio] -ne *Px*¹ ex² — homo (19) *om. Cn*¹ nec] set *Ws* 20 nec²] ne *Vu* 21 auferentes + eam *Ko* : affe- *Vu* 22 ea *Cn* -que] itaque *Px*²*Bg*² 23 esse *ante* aut¹ *Ko* 24 factum + est *Cn* : firmum *Vu* monstratum] materiatum *Ws* 25 ne *Vu* **162.**1 etiam] et *Ko* 2 attamen — palam (3) *om. Px*¹ 3 possibile est] contingit *Ko* ipsa + non possibile *Ko* : -am *Vu* aliquam *Vu* 4 sint *Vu* 5 nec *om. Bg*¹ aliquid²] ad *Bg*¹ consistunt *Vu* 6 natura *Ko* corruptibilibus] corpori- *Ko* 7 tunc] ut *Ko* et *om. Px*¹ 8 dubitaverint *Vu* quia] quod *Ko* 9 enim *om. Ko* 10 sicut] siquid *Vu* argetum *Vu* est *om. Ko* 12 et *om. Vu* 13 sit *om. Ko* primis ea *tr. Vu* 14 alio *Bg*¹ 15 esse *om. VuCn* id *VuCn* ut + forsan *Vu* : *om. Cn* forma *Vu* 16 ideo] ratio *Ko* 17 non + est *Cn* quidam²] quidem *Ko* 18 enim¹ *om. Vu* 19 aliquo *om. Ko* 20 non est *om. Cn*¹ sed *om. Bg*¹ 21 adda *Vu* 22 aut] vel *Ws* audito *Cn* 23 qui] quid *Ko* 25 est una *tr. Ko* **163.**2-3 ut¹,² *om. Ko* quidam] quidem *Ko* 3 sed + est *Ko* 5 si *om. Ko* 8 fit *Ws* : sed *Ko* 9 sed] et *Vu* 10 ex eodem *om. Ws* ut] aut *Ko* et *om. Vu* eadem + est *Vu* 12 vero] non *Vu* 13 aut] ut *Ws* fiunt *om. Ko* 14 materie plures *tr. Vu* : plures ut *Ko* est alia *tr. Px* 15 fleuma + et *Px* si —

dulci *om. Ko* crasum *Bg* ex[1]] et *Vu* 17 hoc[1] *om. Bg*[1] via] primum Bg^2**g** : /// Bg^1 quia[2] *om. Ko*[1] 18 autem] aut *Cn* 19 lectum ... archam *tr. Ko* 20 diversam materiam *Ko* ex necessitate] cxistente Bg^1 21 non fit *post* ex ligno *Px* in[1]] ex Ko^1 22 aut] vel *Vu* idem *om. Ws* 23 est + ens Px^1 24 idem] ratio *Ko* et[2] *om. Vu* 25 quis vero *tr. Vu* querct Cn^1 quid] que *Ko*

164.1 munstrualia Bg^1 : mestrua *Vu* 2 movens + et factum Bg^1 quid quasi species *om. Bg* 3 quid *om. Ws* 5 aut] non *Ko* circa naturales] contra materiales Ws^1 causas] substantias Bg^2**g** : / as Bg^1 6 genitas + esse Px^1 7 et[1] *om. Px* 8 alia *om.* Cn^1 enim] est *Vu* 9 sed] autem non *Ko* secundum *om. Ko* 10 vero] nec *Ko* 11 quedam *om. Cn* 12 enclipsis *Vu* : edipsis *Cn* non[2]] nam *Ko* 14 non *om.* Bg^1 15 sed *om. Ko* non] vero *Vu* cum causa] con-causa (?) *Vu* 16 eclipsis + et Px^1 : encl- *Vu* : edipsis *Cn* 17 obiecta] adiecta *Ko* : ab- Bg^1 hec + cum Bg^1 sopnum *Vu* manifestatum Ws^1 18 quid + est Bg^1 etiam] est *Ko* 19 quid[2]] quod *Vu* 23 forma *Px* 24 sed — fit (25) *om.* Ws^1 : sed lignum album Ws^2 et + omne Ko^1 aliquid] -o- *Vu* 25 omnia *om.* Bg^1

165.1 diversum Cn^1 album + et *Vu* 2 est[1] *om.* Bg^1 est[2] *post* transmutatio *Ko* 3 aut *om.* Cn^1 5 materia (+ se) *post* cuiuslibet (6) *Ko* : -iam *Ws* 6 contrarium *bis scr.* Px^1 7 sanitas *Vu* potestatc[2] *om. Vu* 8 et[2] *om. Bg* quidem] quid *Ws* secundum[2] *om. Ko* 9 vero illius *tr. Ko* secundum] is *Ws* et *om.* Cn^1 10 preter naturam *om. Ko* 11 vinum + est *Ko* 12 ea *Ws* mortuus *om. Ko* 15 ex] a *Ws* 16 oportet — materiam (materiem *Px*) *om.* Cn^1 19 de dubitatione + sic Ko^1 : dubitatio Bg^1 circa + et *VuCn* 20 qua] -e *Vu* omniumque *Ko* 21 quasi] quia *Bg* : quod *VuCn* coacervationem *VuCn* 21-22 preter partes] preces *Vu* 22 corporibus + est *Cn* : *post* aliis *Ko* : corpora partibus *Vu* 24 talis est *tr. Ko* 25 Ylias] alias Px^1 26 alitcr — aiunt (27)] *rasura* Bg^1 : *secundum* **g** *correxit* Bg^2 27 quidam] -em *Ko* quare *om. Ws*

166.1 erit *Vu* participationes *Cn* 2 non] ut *Ko* 4 autem *om. VuCn* 6 materia — quidem (7) *om. Cn* 7 potentia *Ko* 8 enim est *tr. Ko* aporia] apotentia *Vu* 9 rotundum es] rotundi *Vu* 10 quid] quidem *Ko* est[2] *om. Ko* rotundum *om.* Cn^1 11 materia] m *Vu* 13-14 causa est *tr. Ko* 14 esse actu *tr. Ko* 15 esse erat *tr. Vu* 16 super *Vu* quidem] quam *Vu* illud *bis scr. Vu* 18 materias *Ws* nec[1] *om. Vu* sensibilem *Cn* 20 etiam] et *Ko* est *Ko* 21 nec[2]] neque *Vu* et quid] nec aliquid *Ko* unum[2]] unde *Ws* sic *Vu* 22 quid] qui *VuCn* 23 statim + horum *Ko* non] vero *Ws* 24 et] de *Ws* : *om. Ko* unum Bg^1

167.2 querunt + et *Px* 3 -fron (-sron *Vu*) — vero *om.* Cn^1 ait] aut *Vu* : *om. Ws* et *om.* Ko^1 alii] illi *Ko* 3-4 compositione ... coniunctione *Vu*, ? Cn^1 4 vivente *Ko* 5 erit] est *Ws* 7 eris] entis *Ko* 8 quia] et *Ko* 10 ultimam ... formam *Vu* 11 unius *post* causa (12) *Ko* 12 enim *om. Vu* quolibet *Ws* : *om. Ko* 12-13 et — potestate *post* actu *Ko* 15 sunt *ante* quid *Ko*

PjWsPxKoBg,VuCnEdMnOä **222.**16 [n]omnes (+ hoc totum quod sequitur usque ad finem libri est de alia translatione *i. marg. add.* Ed^2 : + sciendum quod tota ista littcra non correcta vacat *i. marg. add.* Mn^2) *EdMnOä* : [n]-ia *VuCn* non + que est in Ed^1 17 figurctur *VuCn* : fugeret *Mn* : [n]significet *Ed* aliquid *Ed* [n]hoc *Ed* quidem] aliquid *Ed* [n]illud *Vu*, ?Cn^1 18 nullus] intellec [*sic*] *Oä* 19 alii[1]] a *Ko* 20 vero non] vero *VuCn* : non *EdMnOä* hac *Ed* cogitantcs *Mn* : cognoscentes Ed^1

unum] uñ *WsKoMn* 21 amplius + autem *Ko* causa *om. Mn* 22 aliud] aliis *Mn* 23 quia] quasi *Mn* 24 quare] quia *Oä* : ⁿ*om. VuCn* participavit] -pant *Mn* : partium nobis *Ws* participat] ⁿ-atur *VuCnEdOä* : -ar [*sic*] *Mn* **223.**1 necesse + ⁿse *VuCnEdMn* : + est *Pj* honoratissime *om. Cn* scientie + est *PjEd* 2 esse] est *ante* aliquid (1) *Re* 3 nichil] universale Bg^1 : et *Mn* omnia *post* habent *Ko* contraria] ⁿcirca *VuCnOä*,?*Mn*¹ materia *Ko* : naturam *Mn* : *om. Oä* ea] ⁿet a *Ed* : et *Mn* 4 sunt + se *Cn* sed *om. Bg* ignoratur *Bg* : ingnoꝝ *Cn* 5 ⁿfuerint (?) *Mn* sed ⁿ*om. Mn* 6 si ⁿ*om. Oä* erit *om. Oä* et generatio *om. Mn* 7 principii] -ium *Oä* ut] ⁿet in *VuCn* : in *Mn* ⁿtheologie *VuCn* si *om. Mn* 8 fiunt (?) *Ws* aut] et *Oä* cause] esse *Ws* non quid] ⁿnumquid *Oä* : ⁿnumquam *Ed* : unum quid *Mn* 9 quare quomodo (qu'a *Ko* : quando *Mn*)] // modo Bg^1 : quomodo Bg^2 extra] ⁿintra *Cn* : māt *Vu* mensuram *om. Ko* mensura] -raṭ *Bg* : mensua *Mn* : ⁿ*om. Cn* 10 enim *om. Mn* facit *bis scr.* Px^1 nec ut species *om. Bg* 11 erit] est *Ws* contrarium *Mn* poeticum] potentia *Mn* mobile *KoOä* : mobile est *Mn* 12 recipisset *Pj* esse] esset *Mn* 13 igitur + ⁿet *VuCn* : + est *Ed* : ergo *MnOä* 14 aliquid] -od *Mn* est *om. Ws* amplius + autem *Pj* : emp̄ *Mn* ⁿaliquo] -cuius *Ed* : *om. Ws* numeri + et *VuCn* : + et aṇima et *Ko* 15 nichil] nec *Pj* : nisi *Oä* nullus + enim *Ed* 16 dicere + signum *Mn* dicit] -at Bg^2 : dic /t Bg^1 : dicimus *Ko* : diem *Ed* 17 nec] nisi *Oä* ⁿmathematicus *VuCnEdMnOä* sic *om. VuCnOä* 18 habentem aliam ⁿ*tr. Mn* principium *Mn* aliam *Ko* **224.**1 accidentale *Oä* faciunt substantiam *tr. Pj* 2 confert] contrarī *Vu* et] aut *Ws* : *om. Mn* 3 ⁿvolunt *VuCnOä* : ⁿvoluit *EdMn* tractare *Bg* unum *Vu* ergo] genus *Vu* 4 dominatus + explicit XI^us methaphisici *Mn* : + huius partis non habetur commentum *Oä*

RePjWsPxKoBg,VuCnCdEdPkSy **225.**3 ergo *om. BgPk* dicunt *Bg* in] i *Bg* 4 id est + iam Px^1 : + et *Vu* : *om. Cn* vatico *Vu* : in antico *Ed* : mathematico *KoBü* quidem] quid *PjPk* 5 eo *Bg* est *om. VuCnSy* 6 perscruptatio *Bg* 7 immobilis] in mobiliter *Re* et *om. Sy* que¹] qui *Sy* principium Px^2VuCn 8 sunt¹ (super *Cn*) dicta *tr. ReEd* speculata *Ws* : spē cl'atā *Cn* : *om. Ko* sunt² *om. WsKo* qui *om. Ko* bene non *tr. Pk* ⁿdixerint *VuEd* 9 non eis *tr. ReEd* quod] quid *WsPk* commune + ⁽ⁿ⁾ in *VuPk* nobis + in *Pk* ⁿfuit *Vu* 10 hoc illis *tr. Ws* ne] nec Px¹ : non *Ko* ⁿad usum *VuCnCdEdPkSy* graves + nos *Pk* : granerationes [*sic*] *Bg* simus] su Ed^1 amabilem *Re* 11 si quis (quidem *Ws*)] simus *Bg* hoc *Vu*,?*Ws* quidem *post* dicit (habet Re^1) *Ko* non *om. Bg* 12 namque *Cd* mathematici + et *Ws* dicunt + ⁿeas *CdEdSy* 13 substantias ⁿ*post* quasdam *CdSy* quasdam esse *tr. Re* ut] et *WsSy* et¹ *om. Re* leneas *Bg* hiis] bis *Bg* 14 sed — faciunt *om.* $BgCd^1$ quod *om. Pj* hiis *Ko* quidem] qui *Sy* : quam *Pk* : qui non est *Bü* 15 et *om. KoVuCn* naturam] materiam *Ws* : *ante* unam *Ko* 16 et] etiam *Ws* ⁿquidem *VuCnEdSy* : ⁿ*om. Cd* substantias solum *tr. Ko* ⁿdicuntur *CdPkSy* perscruptandum *Bg* 17 est primum] eñz *Cn* quidem ⁿ*om. VuCn* nulla *Vu* 17-18 eis .. aliam *tr. Ko* 18 materiam *WsEd* ut] ⁿet *Vu* : *om. Cn* 19 et] aut *Pk* substantia *Cn* quasi *om. Pk* mathematicas *Bg* : meth'ca *Cn* **226.**1 sive¹ *om. Cn* sint¹ *om. KoCn* sint²] sunt *Bg* quodsi (quod *ReEd*) — sunt (2) *om. Ws* sunt] ⁿsint Cd^1Sy quomodo + quoniam Px^1 : + non Re^1 2 sunt] sint Cd^1Sy quoniam]

secundum (?) *Sy* de] ⁿque *VuCn* 3 quodcumque] ⁿque- *VuCnCdPkSy* divulgatur *VuCn* 4 rationibus *om. VuCn* perscrupta- *Bg* 5 esse omnium *tr. Cn* perscrutamus *Cn* : -tantur (?) *Px*¹ 6 principia ... substantie ⁿ*tr. VuCn* sunt *om. Ko* 7 ea] ⁿesse *VuCn* perfectio *Ed* 8 est ⁿ*om. CdEdSy* sunt] sint *Cd*¹*Ed* : summa *Re* mathematica] meth'rica *Cn* sensibilibus + alio modo sunt quare dubitatio erit non de esse sed de modo (*cf. l.* 11-12) *Re*¹ 9 ea esse *tr. WsPk* quidem *KoEd* 10 quidem *Ko* neutralibus *Re*² 11 sunt¹·²] sint *Ed* erit] esse *Cn* 13 equidam *Cn* : quidem *Pk* : hee quidem *Px*¹ in] utrum *Cn* sensibilibus] separabilibus *Px* : sibilibus (?) *Cn* impossibile + ⁿest *Cd*¹*Sy* et — est (14) *om. Bg* simul cum (com *Ed*)] ⁿsi multum *VuCn* 14 psalmate *Ws* est *om. Cd*¹ et *om. Re* quia] qui *Sy* 15 simul] sunt (ⁿ*ante* solida) *Vu* : ⁿ*om. Cn* rationis] numerus *Bg* 16 separavit *Bg* 17 ergo] vero *CdEd* ad *om. Bü* 18 ⁿdicitur *VuCn* 19 et¹] in *Sy* hoc *om. VuCn* et² — lineam (20) ⁿ*om. Cd* eam *Re* quare] quam *Ws* 20 ⁿpuncta *VuCnPkSy* impossibile *om. Cd* quod-] quare *Re* aliam *Re* 21 igitur *Re* : *om. Ws* differunt *Cn* eas] erat *Vu* naturales *Sy* quidem] ⁿquid *Cd* 22 esse] omne *Bg* : est *Ws* enim] ei *ante* idem *Bg* accidit *Re* nam] enim *post* divisis (-dere *Bg*) (23) *Cd* 23 sensibus *Ko* dividuntur *VuCn* aut *om. Cd*¹ nec *om. Bg* 24 tales... esse (inesse *Px*) *tr. Ko* possibile + est *Re* : posse *Cn* ⁿsunt *VuCdEdPkSy* 25 hiis + separata *Ko*¹ diversa + ab hiis *Ko*¹ et] a *Ko* 26 alia *Ko* est *post* esse *Ed* : ⁿ*om. VuCn* et — lineas (**227.2**) ⁿ*om. VuCnPk* **227.**1 est *om. Sy* iterum] verum *Pj* 2 puncta + ⁿet *Cd* 3 compositis] -ta *Bg* : -tus *Cn* sensibus *Ko* 4 non] ut *Bg* eadem ratione] e. r. *Sy* et — immobilibus (5) *om. Kø* 5 in *om. PjCnEd* im- ⁿ*om. Sy* solidum *PxVu* eadem ⁿ*om. VuCn* 6 sunt¹ *om. VuCn* plane *Ko* que *om. Sy* sunt² *ante* separatis *Px* solidis + ⁿet *VuCnCdPkSy* 7 simul ⁿ*om. VuCn* alia — solidis (8) *om. Vu* 8-9 prius quibus *tr. Ko*¹ 9 esse *om. Pk* oportebit + esse *Ws* : + ut *Sy* : -tebat *ReEd* et² + in *Bg* : ex *Pk* in *om. Pk* 10 prioribus] posterio- *Bg* lineis + et *Bg* : *om. Bü* priora² (*om. Cn*) alia (*om. Bg*) *om. Cd* 11 absurda + *lac. trium litt. Bg* fit *om. Cn* congregres (?) *Cn* et- ⁿ*om. VuCn* 12 in *om. Px*¹ 13 hiis] eis *Cn*¹ sed] si *Ko* vero] ⁿnon *VuCnCd* et *om. Cn* quinaria] quaternaria *Pk* 14 quare] queritur *Pj* que] etiam *Re* ⁿerit *VuPk*,?*Ed* scientie *post* mathematice *Ko* : substantie *Sy* enim — est¹ (16) *om. Re* 15 im- *om. Px*²*VuCnCd*¹ : [*Re*] et² *om. VuCn* : [*Re*] 16 scientie *Cn* et ⁿ*om. CnSy* 17 diversa *Ko*¹ 18 aut] ⁿad *VuCnPk* intelligentia *Pk* quare] que *Ws* decurrimus] decretus (?) *Cn* : ⁽ⁿ⁾decr̄imus *Vu* 20 quomodo] quoniam *Re* astrologia *om. Ed* 21 est *om. Cd*¹ autem] al' *Sy* ⁿsimul *CdEdPkSy* : *om. VuCn* et¹ *om. Sy* geometria + ⁿest autem simul est et (*om. Cn*) circa sensibilia et circa que geometria *VuCn* 22 quomodo] quoniam *Re* est *om. Ko* aliquid *Cd*¹ 23 et¹ *om. Sy* **228.**1 quia *om. Re*¹ 2 hec¹] hoc *Vu* : *om. Ed* hec²] ⁿhoc *Vu* 3 ⁿalia *Cd*¹*Ed* : animalia vel alia *Pk* : *lacuna Re* erit *ReEdPk* scribentur *Cd*¹ 5 alia quedam *tr. Ko* et *om. Re* 6 nec¹] vero *Sy* numeri *Pk* nec³ *om. Ko* censure ... tempore (*om. Cd*¹) *Ws* nec³ *om. Cd*¹ 7 impossibile¹] in tempore *Sy* palam — impossibile² *om. Re*¹*VuCn* et *om. Re*²*Cd*¹*Ed* : [*Re*¹*VuCn*] esse *om. Px*¹ 8 contingit (+ vero *Bg*) contrarium (-iorum *Re*) *tr. Cd* veri] videri *Ko* et *om. Ws* 9 sic] -ut *Bg* : si *Px*¹ 10 necesse + est *Re* : interest *Sy* sicut *Bg* sint *KoVuCn* 11 verum + priores *Cn* ; ⁿnumerum *Vu* posteriora *Ws* 12 imperfectam *Px* :

perfecta *Re*[1] quidem] [n]qui *VuCn* vero] [n]non *VuCn* 13 est *ante* posterior *Sy* : [n]*om. Ed* cui] qui *Re* 14 erit (*post* unum *Ko*) *KoVuCn* unum] numeri *Re* hic] huic *Re*[1] aut] ut *Sy* 15 anima *Cn* aut *om. Sy* alii + sicut *Re*[1] : + alicui *Re*[2] : *post* alicui (*post* rationabili *Re*) *Px* si *Ko* 16 divisibilis *Cn* : dissimilibus *Re* et *om. Bg* que causa] que [n]tam *Cd*[2]*PkSy* : quoddam *Cd*[1] 17 unum] unde *ReEd* esse] est *VuCnPk* gene- *om. Pk* principium *VuCn* 18 fit + [n]valde *CdEdSy* : *om. Bg* latum] locum (?) *Ko*[1] 19 finem que habent *Ws* ergo si] grossi *Sy* quid *Cd*[1] : quidem *Cn* generatio *Ko* 20 prius] quidem *Sy* longo... plano [n]*tr. Cd*[1]*Sy* et[2] *om. Cn* 21 autem *om. Cd*[1]*Sy* 22 super] semper *Pk* sensus] excessus *Ed*[1] 23 corpus *om. Bg* est quedam *tr. Bg* perfectionem habet *tr. Px* 24 linee + et *Pk* sicut *Bg* enim *om. Ed*[1] forma et species [n]*tr. VuCn* 25 velut] -um [*sic*] *Cn* : vel ideo *Bg* nec] vero *WsSy* materia veluti corpus] mathematici corporis *Re*

229.1 nec[1] + ex *Ko* : et *Ws* superficientibus *Cn* videtur *om. Bg* construi *Cn* 2 quodsi] nec ut *Pk* materialis (*ante* aliqua *Ed* : materia vel *Bg* : numerus *Re*) + [n]est *VuCnCdEdPkSy* hoc + enim *Ed*[2] 3 sed — priora[1] (4) *bis scr. Bü* 4 ratione *om. Pk* quecumque + esse ṣụnṭ priọra *Ko* 5 in [n]*om. VuCn* supponunt *Pk* ratio *Sy* [n]in quantum *Sy* : que *Ko* 6 similis *Cn* 7 substantias *bis scr. Ko* ut] et in *Ws* : et *Pk* notum *Pj* aut] autem *Ws* : et *Sy* albo] [n]albi *VuCnCdEdPkSy* [n]homines *CdEdPkSy* 8 prius] plus *Sy* 9 non] si *Pk* simul [n]*om. VuCn* cum] cuius *Sy* 10 integro ... integrum] nigro ... nigrum *Pk* hominem dico *tr. VuCn* 11 nec[1] *om. VuCn* quod *om. Cn* ex abla-] exalla- *Bg* est[2]] cx *Px*[1] : *om. Px*[2] additione + enim *Pk* 12 albo] alba *Sy* albus] -o *Bg* homo *post* dicitur *Ws* : est *Bg* 13 quod *Bg* : *om. Ws* corporibus magis *tr. Ko* sunt *om. Pj* 14 sed — sensibilibus (15) *om. Bg* alicui *Vu* : alia cui *Cn* : alic[i] *Ko* esse] est *Pj* possibile + et *Pk* 15 dicunt *Vu* 16 esse *om. Px* sunt] sicut *Pk* 17 sunt[1]] similiter *Re* unde] unum *Sy* non] nec *Ko* : vero *Sy* 18 enim *om. Px* mathematicibus *Ws* : -ticis *ReEd* non] [n]vero *VuCnCd*[2]*EdPk Sy* : *om. Cd*[1] de (*om. Sy*) separatis (-antis *Cn*)] desparatis *WsCd*[1] 19 sunt *om. Ws* circa] cum (c̄) *Ws* quantum] quē *Bg* 20 habere] vero *Cn* mensurans *Ws* 21 et [n]*ante* quia (-que *Sy*) *VuCn* esse [n]*om. VuCn* 22 demonstrationes] denumera- *Cn* sunt — quantum[2] *om. Bg* sensibilia sunt *tr. Cn* 23 [n]sic *VuCnCdEdPk* solum *om. Ko* multe] īl'oē *Vu* 24 sunt + solum *Ko* : sc̄i *Cn* quid est] quidem *VuCn* talia *Bg* eis *om. Ko* 25 separatum + et Ed : -tim *Ws* quid *bis scr. Pj* : quidem *Sy*

RePjWsPxKoBg,VuCnCdPkSy **230.**1 hiis] eis *Ko* materiam *Ws* esse *om. PjVuCn* sicut *Bg* 4 et[2] — divisibilia (desiderabilia *Ws*) *om. Px*[1] 5 indivisibilia] divi- *Ko* quare] quia *Ws* 6 [n]sic ubi *CdPkSy* : sicut ubi *Cn* : sic nisi *Vu* est simpliciter *tr. Re* 7 et[1]] etiam *Re* non[1]] [n]in- *VuCn* mathearica *Cn* quia] que *Sy* : + [n]non *VuCn* 8 verum — simpliciter (9) *om. Pj* 9 scientias] substantias *Sy* simpliciter *om. Ws* est verum [n]*tr. Pk* non] et *Re* 10 si (sit *Re*) sanum] sinaturum [*sic*] *Cn* quod] quia *Ko* est + [n]et *VuCn* quantum] quē *Bg* 11 sanum[1] + est *Re* at] [n]aut *VuCnPkSy* : ut (+ vel aut *s. add. Cd*[2]) ait *Cd* alius *Cn* cuiuslibet] c̄libet (?) *Cn* sani] [n]-um *VuCn* 12 sic] [n]sit *VuCn* non] nam *Bg* : ut *Sy* 13 non] si *Bg* 14 scientia *Ko* non[2]] ut *Ko* [n]propter *VuCn* 15 multe *Bg* vero] quidem *Pk* acciderunt *Re* 16 existat *Ko* femeninum *Bg* : femineum *Re* 17 animal (+ immo

Re : aut *Pk*) — femininum (18) *om. Ws* 18 non] ut *Cn* est [n]*om. VuCn* femeninum *Bg* nec] [n]vero *Sy* 19 longitudincs sunt *tr. Px* 20 superficicns *Cn* et[1] *om. BgCn* quanto] in quantum *Px* pl'us *Cn* 22 cst simplex (simpliciter *Ws*) [n]*tr. CdPkSy* sine] si non *Ws* quam cum] quantum *Cn* et] ex *Pk* 23 maxime[1] *post* motu *Bg* sed — motum *om. KoCn* si] ut *Bg* primum + motum *Px* : $\overset{m}{q}$ *Ko* 24 eius + motus *Ko*[1] in (etiam *Sy*) — eadem *bis scr. Re* 25 eptica *VuCn* : aptica *Re* in quantum[1] *om. Re* vissus *Bg* : vis *Cn* et [n]*om. VuCd*[1]*Sy* 26 numeri ... linee [n]*tr. VuCn* hee] hoc *Re* **231.**1 [n]mathematicas *Vu* : maāth'aticiscas *Cn* simpliciter *Sy* ponat *Re* : pones *Pj* 2 hiis + et *Px* quantum] quē *Bg* 3 falsum] si non *Ws* 4 enim *om. Sy* 5 optim̄ *Ws* sic *post* speculabitur (-atur *Cn*) *Px* : sunt ut *Vu* si quis] sicut *Pk* non] [n]vero *Sy* : *om. Bg* 6 separans] -atas *Cn* et] de *Ws* geometria *Ws* 7 enim] vero *Bg* [n]divisibile *VuCnCdPkSy* est *om. Px*[1] in quantum celum *om. Ko* quod (quia *Ko*) — celum (10) *om. Bg* autem *om. Ko* 8 est[1] [n]*om. VuCn* : [Bg] indivisibile unum *tr. Re* 9 sed — indivisibile (10) *bis scr. Sy* nec] non *Re* : vero *Sy* 10 indivisibile + est *Re* : divi- *Ko* in quantum[2] — indivisibile (11) *bis scr. Px* 11 que] quod *Re* si non] sine *Cn* divisibile *Pk* inessent (-et *Bg* : esse *Pj*) — hiis *bis scr. Sy* et quia *tr. WsCn* 12 hoc + nec *Pk* geometrie *Bg* 13 dictum *Sy* sunt et] utrum sint *Re* entia] essentia *Pk* enim *bis scr. Sy* 14 hic *Sy* [n]endelichia *VuCn* : -thele- *CdSy* vero [n]*om. VuCn* quoniam] quandoque (?) *Sy* 15 id est] et *Pk* et bonum *om. Cn* hic *Sy* semper] species *Re* 16 in[2] *om. VuCn*[1]*Cd* im- *om. Sy*[1] dicentes] terentes (?) *Ko* 16-17 [n]quos ... mathematicas scientias *VuCnCdPkSy* 17 de bono *om. Cd*[1] 18 enim[2] *om. Px*[2] si *ante* non[1] *Px* non[2] [n]*om. VuCn* 19 hiis *Ko* 20 et[1] [n]*om. VuCn* commensuratio] transmutatio *Re* : *om. Ws* 21 multorum *om. Px*[1] 22 [n]hee *CdPkSy* cause] scientie *Ko* et *om. Bü* 23 quia [n]*om. VuCn* ut] vero *Re* 24 magis] eligit (?) *Re* nocte *Re* si] sed *Ko* eis] his *Cn* 25 entia[1]] etiam *Pk* et quomodo entia *om. Re*[1] et[2] *om. Pk* 26 quomodo[1]] quando *Sy* et — priora *om. Cn* tot] ut *VuCn* de ydeis] *spat. vac. pro litt. init. Bg* **232.**1 primum + vero *Pj* : -o *Px* eam *post* que *Pk* : ea *WsVuCn* : causa *Re* que + [n]est *VuCn* perscrutare *Sy* 2 copulates *Ko* ad + eorum *Re* naturas *Bg* : materiam *Ws* susciperunt *Pk* : [n]-cipiunt *VuCn* 3 autem] vero *Re* 4 quod *Ws* fit [n]*om. VuCn* de *om. Cn* eraditicis *VuCn* 5 sermonibus] sed *Cn* [n]seu *CdPkSy* : [n]*om. VuCn* transitoriis *ante* semper *Cn* : -torium *Sy* 6 prudentia + non *Ws* diversas oportet *tr. Re* 7 transitorium *ante* est *Re* : [n]-ia *VuCn* 8 circa *om. Ws* ethicas + scientias *Px*[1] : + et *Ko* virtutens *Cn* : veritates *Re* versas *Cn* : versa sunt *Vu* 9 diffiniens *Re* naturaliter *VuCn* queres *Cn* 9 hic] [n]est *VuCn* · [n]h' *CdPkSy* 10 titigit *Vu* : contingit (?) *Cn* : tangit *Re* solum] scnsum *Re* quomodo] quoniam *Ws* et[2] *om. Re* 11 pictagorici *ReVuPkSy* : pigta- *Ws* 13 etiam] est *Bg* : non *Re* ille] -ud *Ko* rationabilitcr + ut *Ko*[1] quesivit[1]] que si ut *Ko* quesivit[2]] -scivit *Cn* 14 principium] $\overset{m}{p}$ *VuCn* quid est] quidem *Cn* 15 nondum] [n]modum *CnCdPkSy* : mōus *Vu* erant *Ko* ut *om. Cn* possunt *Re* 16 quid *om. Sy* contraria] substantia *Bg* : *om. Ws* intendi] incērit *Ko* et] etiam *Ws* erat *Pk* : est *Ws* eam *Pk* : *om. Ws* duo] [n]numero *VuCnPkSy* 17 namquc] autem *Re* aliquid *Ko* : aliis *Ws* : alicuius (?) *Pk* reddant *Ws* epactivas (epactas Cn) + [n]id est inductivas *Cd*[2] : + [n] inductas et *Cn* : + [n]et *Vu*

et *om. Pj* 18 ea] sunt (?) Ko^2 : // Ko^1 sunt ^{n}*om. VuCn* contra *Ws* principium] primum *VuCn* : primum principium *Ko* 19 scientia *Cn* universalia] omnia Re^1 ^{n}facit *VuCn* 20 definitiones Ws^1 et talia] realia *Sy* ab eis ^{n}*post* que *VuCn* : *om. Cd*^{1} 21 fere] fore *Ws* 23 minus] munus *VuCn* : numeros *Ko* quidem] quid *Cd* 24 numeret] numerumque *Ws* singulorum] ^{n}sill'orum *VuCnCdPkSy* sic] sicut *Bg*

233.1 illic *Sy* : illud *Px* per-] ^{n}pre- *VuSy,?Cn* 2 equivoca ... quelibet *tr. Re* enim] est *Ko* est *om. Ko* contra *Ws* substantias + et *Re* 3 in multis] imultis *Bg* 4 quosdam *Cn* ostenduntur *Ko* secundum] ^{n}sed *VuCnCdPkSy*

Nq **7.**4 ^{n}delectatio et^1 *om.* 5 aliorum + ille 6 convenientes + hoc 13 si + quod 20 facit Nq^1 **8.**2 kauco ^{n}*om.* 3 nil 7 singularia 9 ^{n}quis ***g*** 10 cognoscat + et Nq^2 autem] caū 13 expertibus] experimentis esse + ạṛbịṭṛạṇṭụṛ opinantur 14 omni sequente 14-15 causam quidem ^{n}*tr.* 15 ^{n}experti 22 secundum^1 + quod est Nq^2***j*** 24 et^1 ^{n}*om. Nq*^{2}***g*** 26 unam 28 calidus^2 (+ ignis) ^{n}*ante* solum 29 igitur quidem ^{n}*tr.* **9.**1 per] propter 3 ^{n}voluntatem 9 principia + $^{(n)}$ẹṣṣẹ prima opinantur omnes quare sicut dictum est expertus quemlibet sensum habentibus (***g***) 10 videtur + $^{(n)}$sapientiarum 11 sapientia + ^{n}et 12 sit scientia *tr.* 13 scientiam hanc ^{n}*tr.* 17 eorum scientiam *tr.* 27 habenti ^{n}*om.* **10.**13 omnino] ^{n}omni 22 et^1 + de hiis 28 pigridem **11.**1 necessitatem + vel utilitatem (***jc***) 3 scientiarum est *tr.* 5 est ^{n}*om.* 8 quid] ^{n}quidem 13 maxime enim *tr. Nq*^{1} 15 hec *om.* 17 sunt] ^{n}inter 19 contrarium quod ^{n}*tr.* 20 a] in 22 aut] ^{n}ut 25 et] ^{n}etiam **12.**10 unam] *spatium quinque litt.* 12 et^2 ^{n}*om.* 17 vice-] ^{n}vite 21 entia] esse 22 manente + ^{n}in **13.**12 primo 18 autem] enim 19 quid] ^{n}quidem 22 methapontinus 25 concreata **14.**2 et corrumpi] $^{(n)}$corrumpi quod 3 autem *om.* 9 facit subiectum ^{n}*tr.* ***g*** 11 ^{n}permutandi ***g*** 13 et ^{n}*om.* ***g*** 14 vitam 15 unum + ọṃṇịṇọ subiectum esse *tr.* 17 et^2 *bis scr. Nq*^{1} 21 unum] unde 22 convenit ^{n}***g*** 23 esse ^{n}*om.* 25 et] aut *Nq*^{1} **15.**5 aliud aliquid] ^{n}aliquod 6 illorum 7 ^{n}antomata 8 intellectum + et 13 ipsi 15 ^{n}esyodem **16.**1 sic] si alius] aliū 3 ^{n}exequatur 5 quodam modo ^{n}*tr.* ***g*** 12 bonas *om.* 13 percutiunt] ^{n}faciunt *post* plagas ***g*** 15 Anaxagoras + ^{n}autem 20 quidem ^{n}*om.* concernit] cernit 21 omne] ^{n}esse **17.**4 ergo] igitur sicque et tot] ^{n}sic quod et ut 5 $^{(n)}$Leokyppus *Nq*^{1} 14 ait] ^{n}aut *ante* rismo 15 diathigi] dyati 17 mota 18 aliis + ^{n}in hoc 19 in tantum] interim esse quesitum ^{n}*tr.* **18.**2 aqua ... terra ^{n}*tr.* 5 in numeris ^{n}*post* speculantes 8 ^{n}existentium ***g*** 10 in^2 *om. Nq*^{2} armoniis + ^{n}et 11 partem totum ad ^{n}*tr.* 15 decem] ^{n}X novem] ^{n}IX 18 ponunt] ^{n}possunt 25 decem] ^{n}X **19.**4 altimeon 6 ^{n}altineon 7 ^{n}cnumeravit 11 quas] quantas 12 denuntiant] ^{n}determinant 13 quot vero] ^{n}quod non 20 natura] non 24 ^{n}generatur **20.**2 hii vero] ^{n}huiusmodi 3 non] ^{n}unum quidem] ^{n}quid sed] ^{n}secundum 4 inquisitorem (?) 12 vero] ^{n}enim 17 ^{n}rursus 21 de consedentibus] ^{n}idem concedentibus 22 accipimus *Nq*^{1} 24 corpora **21.**9 annuntiaverunt *Nq*^{1} 12-13 putaverunt rei *tr. Nq*^{1} 16 ^{n}contingit 19 preter] ^{n}propter 21 ^{n}craculo

Bp **7.**3 est + huiusmodi 4 ^{n}delectatio 5 nil 6 ut + ^{n}ita 7 nos cognoscere *tr.* 12 sonos + non Bp^1 18 faciunt] pariunt *ante*

potentiam (*c*) 19 autem + et *Bp*¹ 20 Polus ait *tr.* 22 intellectis] collectis *Bp*¹ de similibus ⁿ*ante* universalis quidem *om.* **8.**1 flecmaticis 2 kauco ⁿ*om.* 3 ad] // *Bp*¹ quidem² *om. Bp*¹*c* differre *ante* ab 4 proficere magis *tr.* 7 medicans hominem *tr.* 8 aut¹ *om. Bp*¹*c* aut³ + aliorum *Bp*¹*c* cui] cu / *Bp*¹ esse (+ commune) *post* accidit (9) 9 aliquis *ante* sine 11 quidem *om.* *c* peccabit curatione *tr. Bp*¹ singulare — est] curabile enim secundum unumquodque magis (singulare namque magis curabile est alia littera *i. marg. add. Bp*²)*j* 12 obviare + ⁽ⁿ⁾audire alia littera *Bp*²*c* arte magis *tr.* esse *om. Bp*¹ 13 ⁿexpertis esse *om. Bp*¹ opinamur] arbitramur 13-14 tamquam — sequentem] tamquam id secundum quod est scire magis sequatur sapientia omnes (+ alia littera tamquam magis sit scire sapientia omnia sequente [*sic*] *i. marg. add. Bp*²)*j* 15 ⁿexperti 16 nesciunt *ante* propter (15) 17 architect /// *Bp*¹ 18 quia + magis vero] autem 19 quidem *om. Bp*¹ 20 quidem igitur *tr.* quadam natura *tr.* 22 secundum¹ + quod est *j* 24 docere *om. Bp*¹ 28 solus 29 igitur quidem ⁿ*tr.* **9.**2 illarum *Bp*² 3 partibus *Bp*¹ ⁿvoluntatem *Bp*¹ 4 ubi] in quibus 9 denominata sapientia 9-10 esse videtur *ante* et principia 10 expertis (?) *Bp*² : expert // *Bp*¹ 13 hanc ⁿ*post* scientiam *Bp*² : *om. Bp*¹ 16 primum + quidem *Bp*¹ 17 accipimus + et 21 voluntaria ⁽ⁿ⁾*om. Bp*¹ 26 scire quidem *tr.* 27 habenti ⁿ*om. Bp*¹ : ⁿ-tem *Bp*² inesse *om. Bp*² **10.**6 causam 7 idem *om.* 10 per] propter *Bp*¹ 15 primorum] ⁿprio- *Bp*¹ 18 vero *om. Bp*¹ 19-20 philos. incep. *tr. Bp*¹ 22 et³ + que sunt 25 miradis [*sic*] *Bp*² : mitadis (?) *Bp*¹ effugiendam] exstinguen- *Bp*¹ 26 ⁽ⁿ⁾consequti [*sic*] **11.**1 aliam querimus *tr.* 2 suimet + causa *Bp*¹ 5 est ⁿ*om.* 6 habet hunc *tr.* 11 mentiuntur multa *tr.* eam *Bp*¹ 14 tamen¹] ⁿtam (?) *Bp*² : t / *Bp*¹ 17 necessaria sunt] ⁿinter 22 ⁿantomata (+ ab anto quod est per se et tomon quod est existens *i. marg. add. Bp*²) 23-24 esse videtur ⁿ*tr.* 25 contrarium + esse **12.**1 diametricum mensurabile] ⁿcommen- *Bp*² 1-2 que sit *om. Bp*¹ 4 vero] autem 7 causam *om. Bp*¹ 8 quid] quod (?) *Bp*¹ : quod quid *Bp*² 9 primum *om. Bp*¹ 10 tertiam] ⁿtertia vero 11 quarta est + et *Bp*¹ 12 omnis motus ⁿ*tr. Bp*¹ 15 enim *om.* 17 vice-] ⁿvite 19 philosophatium 23 id *om. Bp*¹ 25 Socratem dicimus ⁿ*tr.* **13.**5 esse² *post* aquam 7 animal + ex *Bp*¹ 13 ⁿestimandum 18 modum hunc ⁿ*tr.* 19-20 cum hiis *om. Bp*¹ 20 scientie *Bp*¹ **14.**2 et] aut *Bp*¹ 3 et] aut *Bp*¹ 5 causam quis *tr.* 6 dictam 13 unde] unum 14 viam a principio *tr.* 16 ⁿquidem 18 et² *om.* 21 unum] uñ 23 et *om.* 24 ipsum *om.* et] ⁿaut **15.**2 aiebant *Bp*² 5 aliud ⁿ*om.* 6 ⁿestimare 7 ⁿanthomata 8 et] etiam 15 est autem ⁿ*tr.* **16.**1 aliquis alius ⁿ*tr.* 5 quodam modo ⁿ*tr.* 7 bonum *post* causa 14 et ⁿ*om.* fere + utuntur *Bp*¹ videntur *om.* 15 mundi *om. Bp*¹ 21 omne] ⁿesse ab] // *Bp*¹ : in *Bp*² 27 in *om. Bp*¹ **17.**1 quatuor¹ + ⁿesse 3 id aliquis *tr.* 4 -que] quidem *Bp*¹ : ⁿquod *Bp*² tot] ⁿut 5 ⁿLeocippus 7 quidem *om.* 10 qui] quidem *Bp*¹ 12 et *om.* 14 differt — positio (16) *om. Bp*¹ ait] ⁿaut *ante* rismo *Bp*² : [*Bp*¹] 17 unde] un / *Bp*¹ **18.**1 in *om. Bp*¹ 2 quidem *om.* 11 ad *om.* 15 solis *Bp*² 17 ⁿterminatum sed — tractemus (18) *om. Bp*¹ 18 ponunt] ⁽ⁿ⁾post 19 cadunt] ⁿclaudunt 20 materiam] naturam *Bp*² 22 et *om. Bp*¹ **19.**2 dixtrum masculi *Bp*¹ 4 ⁿalcineon 6 reciperunt [*sic*] alcineon 7 Pyctagorici 13 quot vero] ⁿquod non 14 etiam] igitur 15 planum 20 aliqui

om. Bp[1] quasi + [n]de 21 modo + sunt *Bp*[1] **20.**2 hii vero] [n]huiusmodi 3 non] [n]unde sed] [n]secundum 4 inquisitioni] speculatione 7 vero *om.* 8 fuisse *Bp*[2] : fui // *Bp*[1] 12 vero] [n]enim 13 dignatur *Bp*[1] : dignat (?) *Bp*[2] 14 unum] uñ 16 secundum[2] *om.* 17 esse *om. Bp*[1] 19 quidem] quid 21 de consedentibus] [n]idem concedentibus 21-22 ea sapientibus *tr. Bp*[1] 22 accipimus *Bp*[2] 25 -que *om. Bp*[1] **21.**3 Pictagorici quidem vero *tr. Bp*[1] 7 et ipsum *tr. Bp*[1] 7-8 esse horum [n]*tr.* 13 duplum esse *tr.* 14 sed — esse[1] (15) [n]*om. Bp*[1] 15 est idem [n]*tr. Bp*[2] : [*Bp*[1]] sin] si 19 preter] [n]propter 21 [n]craculo 24 quidem *ante* in *Bp*[1] **22.**4 pictagorici 5 [n]immutationem nomen transmutans] tantum transmutationem *ante* participationem 6 imitationem] [n]immuta- si *om. Bp*[1] 7 autem [n]*om. Bp*[1] 8 infra] [n]intra (?) *Bp*[1] 9 a] autem *Bp*[1] 12 putavit [n]*Bp*[2] 13 esse[1] *om.* 19 quidem hic *tr. Bp*[1] 20 dicunt esse *tr.* 21 unum] uñ 22 pictagorici 23 scrutationem *Bp*[1] **23.**3 [n]mensura 4 [n]haberet *Bp*[1] masculus + [n]quoque *Bp*[1] 4-5 ab uno *om. Bp*[1] 5 adimpletur [n]mutationes (?) *Bp*[1] 6 illorum principiorum *tr.* 9 eius *om. Bp*[1] 11 unum] uñ 12 autem [n]*om.* 13 dedit elementis [n]*tr.* 14 priorum [n]*post* quosdam 16 [n]recapitulariter *Bp*[1] 19 in *om. Bp*[1] 21 et [n]*om. Bp*[1] 23 et[1] [n]*om.* **24.**1 quidam *om.* elementum primum *tr.* 2 igitur] ergo (?) *Bp*[2] : g *!* (?) *Bp*[1] hii *om. Bp*[1] 2-3 vero quidam [n]*om.* 3 et] [n]vel 4 et] [n]aut 5 vero [n]*om.* plane + intellectus *Bp*[1] 11 transmutationes] [n]transmutatio ens 13 aut [n]*om. Bp*[2] non *om. Bp*[1] 14 aut[1]] ut *Bp*[1] 15 ens ... unum [n]*tr.* 16 naturam ... dicentes *tr.* 17 et] [n]aut 21 nobis prebere [n]*tr.* [n]aliquam *Bp*[1] 23 [n]omni *Bp*[2] 24 contingentes] [n]tangentes *post* questiones 25 [n]transeamus **25.**5 et *om. Bp*[1] 8 ipsum + [n]quod *g* 11 et aquam [n]*post* aerem et[2,3] [n]*om.* terram *om. Bp*[2] enim] vero 15 minutissime + [n]est 20 autem *om. Bp*[1] 21 accepit quendam *tr.* 22 et] esse terram *ante* non quemadmodum + et 25 esse contingit *tr.* **26.**2 hoc] [n]hic *Bp*[1] 3 non] [n]nec 10 est *om. Bp*[1] 12 [n]de hiis [*sic*] *ante* in 14 [n]rationabiliter *Bp*[1] et *om. Bp*[1] 15 sic dicentibus necesse est *tr.* 16 erit] est 17 quod] quidem 18 quis + non *Bp*[1] susceperit] [n]-ipit 24 separantur *om. Bp*[1] 25 [n]exequitur 27 nichil[1,2]] nil 28 verum erat *tr.* **27.**3 quoque *om.* 4 nil 8 solum + esse 10 ponimus velut *tr. Bp*[2] 12 vult] velut 15 principia substantie [n]*tr. Bp*[1] 26 [n]omni *Bp*[2] **28.**10 quidem [n]*om.* vero [n]*om.* 13-14 nil[1,2] 15 oporteat *Bp*[1] accepere 18 [n]consistit 19 aut[1]] [n]an *Bp*[1] aut[2] + et 23 utrum + autem idem est *post* numerus **29.**1 ergo] autem 4 causas [n]*ante* accipere *Bp*[2] : *om. Bp*[1] 8 [n]unumquodque *Bp*[1] 11 ostendimus *om. Bp*[1] 16 corrumpi [n]*om. Bp*[2] 22 sed] [n]secundum *Bp* 26 esse [(n)]*post* ydeas solum *om. Bp*[1] **30.**1 autem [n]*om.* 2 [n]hiis si sunt] [n]simul 3 necesse + [n]est *Bp*[2] 13 et[2]] aut 15 [n]communitatem *g* 17 sempiterne 19 auxiliantur 21 causas forsan [n]*tr.* 24 namque] quidem **31.**2 quod] quid 3 [n]aliquid 6 et[1] *om. Bp*[1] simul] [n]similiter anthoantropos 7 autem *om.* 18 numerus [n]*om. Bp*[1] 19 hiis *post* cause (20) *tr. Bp*[1] 20 quidem] [n]quod 25 aque ... terre [n]*tr.* anthoantropos **32.**1 [n]numeris ratio erit *tr.* 3 amplius + autem et *om. Bp*[1] 4 unis numeris] [n]numeri unis 6 et] [n]sed 9 aliquod aliud [n]*tr.* 13 [n]alia 14 est numerus *tr.* 15 differentes + prius *Bp*[1] 18 ut] aut aut *Bp*[1] 19 quasi + [n]ex 20 aut *om. Bp*[1] **33.**8 ex *om. Bp*[1] 12 linea est [n]*om. Bp*[1] 19 omnis *om. Bp*[1] 20 esse

... unum$^{(n)}$ *om.* Bp^1 25 sicut] ut 26 ea esse *tr.* **34.**1 facile *om.* Bp^1 2 fit] ^{n}sit 3 det 5 rationem habent ^{n}*tr.* 6 ^{n}que modo 7 sint^2] ^{n}sunt si] ^{n}que 9 ^{n}rursum 13 est *om.* Bp^1 16 autem *om.* 17 elementa omnium *tr.* Bp^1 possibile pre- *om.* Bp^1 18 enim] autem ^{n}geometram 19 prc- *om.* Bp^1 21 sit] sicut 23 ^{n}diffinitionem 25 naturalis 27 est] enim Bp^2 : *om.* Bp^1 **35.**1 habet hoc *tr.* 2 quemadmodum + est et *om.* Bp^1 ^{n}sima 3 y] ^{n}i et^2 ^{n}*om.* quendam *post* sonum Bp^2 : *om.* Bp^1 4 dicunt *ante* alium (3) 6 ea *om.* Bp^1 · ea que Bp^2 7 elementa + $^{(n)}$eadem Bp^1 9 igitur visi] ^{n}nisi ^{n}sunt 10 et^2 ^{n}*om.* Bp^1 14 hoc] hic 16 ^{n}necesse 19 quidem] ^{n}quodam 22 hiis **36.**5 de natura aliquid ^{n}*tr.* 10-11 modos existente ^{n}*tr.* 11 eius *om.* Bp^1 14 est iustum ^{n}*tr.* 16 confecerunt Bp^2 : ///// Bp^1 18 haberemus] scientie m^{us} (?) 19 vero] enim enuntiantibus] an- (?) 21 vero] ^{n}autem **37.**1 nam *om.* Bp^1 finis *om.* Bp -modo *om.* Bp^1 2 ^{n}habent Bp^1 5 inest] ^{n}est aliis^2 *om.* Bp^1 10 et *om.* 13 ut *om.* Bp^1 in *om.* Bp^1

Ny **7.**4 et^2 *om.* 8 natura ^{n}*om.* Ny^1 13 aliud *om.* Ny^1 : *ante* animalium Ny^2 14 et ^{n}*om.* Ny^1 sensum habent *tr.* **8.**2 kauco] $^{(n)}$estus kaito id est 4 rationem — experientia (5) *om.* Ny^1 6 autem] vero 7 sanat *om.* Ny^1 8 aut^3 + aliorum ***c*** 9 accidet et] ut 10 cognoscat + et 11 peccabit *om.* Ny^1 13 ^{n}expcrtis magis — sequentem (14)] secundum id quod est scire magis omnes sequuntur sapientia (+ vel magis sit scire sapientiam omnia sequentem *i. marg. add.* Ny^2) (***jg***) 15 ^{n}experti 17 ^{n}architectores 22 secundum^1 + quod est ***j*** 24 et^1 ^{n}*om.* ***g*** 26 et] sed 29 igitur quidem ^{n}*tr.* 30 hominibus] ^{n}omnibus Ny^1 **9.**1 semper] super (?) 3 scientie 9 denominativam (?) 12 et + circa 12 scientia — principia (14) *om.* 18 sapientem hunc *tr.* 20 scientiarum] -iam 21 voluntaria *om.* Ny^1 sapientiam 23 ab^2] ad 27 habenti inesse *om.* 28 que + et **10.**12 agenda + sunt 22 circa] contra 26 ^{n}consecuti Ny^1 28 et *om.* pigritiam Ny^1 **11.**2 suimet et] summet sic *om.* 5 ministra est] ^{n}ministrat 6 habet hunc *tr.* 7 est^1 *om.* non^2 *om.* 8 quid] $^{(n)}$quidam divinum invidet] demum mundum esse convenit 10 divinum invidum] demum mundum Ny^1 11 mentiuntur] non carentur (?) Ny^1 12 et + scientiarum est tam et si qua sit divinorum ea tamen sola hec Ny^1 13 ea + et 14 tamen^1] ^{n}tam 15 habet + et omnibus causarum *tr.* 16 quoddam] quod de nos Ny^1 et *om.* Ny^1 17 sunt] ^{n}inter Ny^1 23 anto- aut] ut 23-24 esse videtur ^{n}*tr.* 24 quid] ^{n}quidem

123.3 divisimus] diffinimus 8 aut^2] ut 9 quid] quod 11 quantitates] quali- alia^1] illa vero 12 dubitabit] ^{n}-vit 13 unumquodque eorum *tr.* 14 talibus] cāibus 15 possibile *post* substantia 15-16 si vadens] firma dicimus 20 non] nichil 21 aliquid] aliud 22 dicitur ^{n}*om.* **124.**1 ratione] idem tempore + et $^{(n)}$cathegorenmatum 3 rationem + non 4 quando — ignis (5)] quando quid est homo aut ignis cognoscamus *post* ratione (3) 6 horum + et quando — scimus (7) ^{n}*om.* 9 enim] est hii + ^{n}principium substantie quidem *om.* dicunt esse *tr.* 10 qua-] quia 13 manifestissime (+ et) substantia *tr.* 14 animalia] alia 16 horum] talium 17 eius + et sol ... luna *tr.* 18 substantie *ante* hee aut] an 19 quedam] qd' perscrutantium 20 termini] non 23 ipsas] ill- 25 Speusippus] species 26 aliam] -a 28 dicunt haberc ^{n}*tr.* **125.**2 igitur] ergo dicitur bene] -unt bonum 3 bene] bonum sint^1] sit 4 quomodo] quid aliqua] ^{n}alia 8 maxime — esse] enim maxime

fuit esse q [*sic*] et³ *om.* 10 ipsum] primum 12 esse ⁿ*post* subiectum 14 formam + et 15-16 est materia *tr.* 16 et² *om.* 18 non] si 19 enim² *om.* 20 fit] ⁿsit substantia² + est 21 enim + autem sublatis] ablatis 22 corporum *post* passiones 24 et¹ *om.* non² + ⁿest 25 primum + ⁿest 26 nisi] non 27 materiam] in materia 28 materiam] necessarium **126.**3 singula horum *tr.* cui — singula (4) *om.* 4 alia] illa 6 aliquod [*sic*] aliud ⁽ⁿ⁾*tr.* hee erunt] ⁿhoc erit (?) 8 materiam] in materia 10 autem] ⁿaut et *om.* 12 quare + quia 13 querendum] quemadmodum 14 quoniam + ⁿet quot] ⁽ⁿ⁾quam 15 esse videtur ⁿ*tr.* 16 enim] ⁿomni 18 uniuscuiuslibet 19 eundem notioribus] neiori- (?) 21 habens 22 vero] ⁿnon **127.**3 enim + non 4 enim] est te] esse ipse musicus es *tr.* 5 te ipsum] ipse 7 esse ... quidem *om.* ut] nec 8 in] an non] si 10 semper esse *tr.* levem] bene erit] esse 16 quid¹ — homini *om.* 17 nec] ⁿneque secundum² + esse 19 addi dicitur] addicitur 20 esse *bis scr.* diffiniens] diffinitionem (?) rationem] ⁿratio enim 21 diffinit + ⁽ⁿ⁾huius 22 album¹]ⁿ-us homo albus ⁿ*tr.* quidem] ⁿquid 23 aut¹] ⁿautem **128.**2 quid substantiis] q substantii (?) 3 esse *om.* quocumque ratio est] ⁽ⁿ⁾ratione 6 quare] quia ellias erit] sit primi] p̄ 7 non *post* aliud 8 non²] vero genus quid] quod 9 non] et 11 quidem] quid 12 certior] queror 14 aut] ut sicut] sic 15 quidem uno ⁿ*tr.* 18 huic] hoc (?) consequenter] communiter 21 simpliciter + sed non ens verum *om.* 22 ens¹] esse 23 contra 25 manifestam (?) similiter — esse (**129.**2) *om.* **129.**3 illis] aut quis 4 ut] aut 5 simpliciter 6 ad — medicinale (7) *om.* 7 et¹] aut 8 nec² — unum²] ad idem quidem suum (?) non si ad unum non 9 quecumque nil] unum 10 et¹ *om.* esse ... est¹ (11) *om.* 11 similiter + autem 12 est enim *tr.* 14 sicut] sic ut ⁿelias 22 summitas 24 simitas] sani- 25 albus] neque 26 ⁿmasculum 27 existit] -unt 29 feminum **130.**1 et] aut 2 aliter + ⁿest 4 est impossibile *tr.* 5 simum *om.* 6 erit idem *tr.* 8 quid] quod 9 simo naso ⁿ*tr.* 10 substantie ⁿ*ante* solius si] non 13 in¹] enim (?) 14 imparis] inpartis 16 termini] enim et] aut 17 esse¹ ⁿ*om.* 21 aut] ut

Bu **7.**4 ⁽ⁿ⁾delecio et¹] etiam 6 convenientes] debentes **g** ut + ⁿita 9 fiunt] sunt sensu] -sibus **g** quidem] aut *vel* autem **g** 10 non *ante* facta (9) (**g**) 11 memoravi (?) 13 animalium] alium huiusmodi est] h'idē 16 fit] est 20 fecit] facit 23 quod] q insudanti-] laboranti- **g** 24 multis] miti et (?) **8.**1 ⁿfleumaticis 2 kauco ⁿ*om.* 3 actum] agere **g** quidem² *om.* **g** 5 quod] quia **g** cognitio + cone (?) 6 est *om.* 7 singularia hominem *om.* 10 in *om.* 12 obviare] intelligere **g** 13 ⁿexpertis **g** 14 scire + secundum (**g**) 15 ⁿexperti **g** 16 unde + et *Bu*²**g** 17 ⁿarchitectores **g** scire *ante* manu (**g**) *Bu*² : *om. Bu*¹ 18 denominamus] putamus **g** 19 inanimatorum + denominamus 19-20 sed que faciunt incognita faciunt] non scientia autem faciunt que faciunt **g**

Te **7.**4 ⁿdelectatio 7 quod] quia **g** facit nos *tr.* 8 natura ⁿ*om.* 11 alia — disciplinabiliora *om.* 13 est huiusmodi *tr.* 14 alia] ⁿanimalia 19 experientiam] ⁿ-mentum 20 enim *om.* 21-22 experimento intellectis] experimentalibus conceptionibus **g** **8.**2 kauco ⁿ*om.* 7 sunt] est (?) 9 ⁿquis **g** 12 obviare] ⁿaudire **c** 13 ⁿexpertis **g** opi-

namur *om.* 15 [n]experti **g** 19 que-] qui- 21 per] propter 22 sunt 25 concipimus] cognoscimus 28 calidus[1] + est solum [n]*post* calidus[2] **9.**1 esse *om.* per] propter 4 ubi] in quibus 10 expertibus + est sapientior 13 quoniam — sit (14) *om. Te*[1] 15 igitur] autem 16 itaque] utique 17 accipimus + et 21 voluntaria sapientia] sapientia vel voluntaria quam + quod 24 persuaderi 27 habenti [n]*om. Te*[1] inesse + [n]vel habentem *Te*[1] **10.**2 prime] prime primorum (**g**) 4 est et doctrinalis] at vero doctrina (*ex corr.*) (**g**)

34.16 discet aliquis *tr.* 17 omnia 23 per [n]*om.* 27 cognoscitur est] [n]enim **35.**9 visi] [n]nisi (?) sint] [n]sunt 10 prius] propriis 12 prima] prius 14 os] omnes 19 quidem] [n]quodam 21 recapitulavimus

36.3 veritate + [n]quidem 5 fallere] exsortes esse *Te*[2]**g** : ////// (?) *Te*[1] aliquid [n]*post* natura 10-11 modos existente [n]*tr.* 12 nicticoracum] noctue (***jc***) 14 est iustum [n]*tr.* 18 et *om. Te*[1] si + autem *Te*[2](**g**) **37.**2 [n]habent 5 [n]est *Te*[1] univocatio] equi- *Te*[1] 6 causa est [n]*tr.* 7 inesse] ut sint **g** veris] -a *Te*[2] : v // *Te*[1] 8 vera + quandoque /// 12 ad directam theoricam *Te*[1] : in directum *Te*[2]**g** 16 hunc + ab alio s (?) 16-17 ab odio *om. Te*[1] : a lite *Te*[2]**g** 18 causam] [n]-a *Te*[1]**g** : causa est *Te*[2] 19 illa **g** 20 in] etiam

41.3 quesitam] acquesitam 8 nodum] vinculum (*in ras. scr.* ?) **g** 11 ad + id est] esse 12 [n]harumque 16 sicut] sive 17 [n]auditorum

55.25 unum[2]] unde et 27 esse *post* dicit 28 mensura[2]] -atur **56.** 1 quomodo] quedam *Te*[2] : /// *Te*[1] linea + et punctum 2 sic] hoc

Fl **7.**1-2 Incipit primus liber methafisice aristotelis 8 natura [n]*om. Fl*[1] 9 sed ex sensu quidem] ex sensibus autem **g** 14 alia] [n]animalia 18 [n]scientia **8.**1 [n]fleumaticis 2 kauco [n]*om.* 9 aliquis] [n]quis 11 esse *om.* 13 [n]expertis **g** 15 [n]experti **g** ipsum *om.* 17 [n]architectores **g** quodlibet] hoc 21 unumquodque horum [n]*tr.* **g** 26 etiam et *tr.* 28 calidus solum [n]*tr.* 29 igitur quidem [n]*tr.* 31 ab] in **9.**2-3 huiusmodi partis] talibus institutis **g** 3 hee] que **g** 4 hiis] istis 9 principia + existimant omnes quare sicut dictum est prius expertus quidem quemcumque sensum habentibus sapientior **g** 10 [n]expertis **g** 13 scientiam hanc [n]*tr.* 15 igitur] autem (?) 17 accipimus *om.* 24 suaderi + existimationes (**g**) huiusmodi] igitur 26 quidem omnia [n]*tr.* **10.**3 addictione 4 est et] at vero **g** 6 earum causa] sui gratia **g** est] inest **g** 9 que *om.* **g** prima] principia 10 et *om.* dinoscuntur 13 omnino vero quod] totaliter autem **g** est *om.* **g** omni] dei 15 primorum] [n]prio- 16 enim + non 18 primum] -is **g** 19 admirationem] admirari **g** homines *post* primum 22 circa sunt [n]*tr.* 27 hoc] ipsum quod **g** accidens] -it **11.**1 eam] causam 5 ministra est] [n]ministrat 7 est[1] *om.* **g** 8 et si] si autem **g** dicunt + illi **g** invidet] natum est invidere **g** 9 iustum est] verisimile **g** imperfectos] superfluos **g**

155.10 sit] si 11 et] autem *post* sillaba **g** est *om.* 12 sunt *om.* 16 si + igitur (**g**) 17 si] sed 21 eadem 23 quidem hoc [n]*tr.* et [n]*om.* 24 vero [n]*om.* 25 esse] essendi **g** quoniam] quomodo **156.**2 quibusdam **g** 3 est[2] + id

157.1-2 Incipit liber octavus metha [*sic*] 5 queruntur *om.* 6 quidem] quedam [n]*ante* confesse (5) 7 terra + [n]et 8 earum **g**

11 esse *om.* 13 etiam] ⁿesse 14 secundum *om.* 16 diffinito] diffinitione **g** et + de ante *om.* **g** **158.**1 amplius + et (**g**) 7 et] autem **g** substantia + quod subicitur **g** quidem *om.* vero] ⁿquidem 10 est¹ *om.* **g** est² *post* hiis 19 subiectum ⁿ*post* aliquid (20) 21 vero + aut 22 ea] hec esse (**g**) 23 et¹ ⁿ*om.* 24 simpliciter² + fieri

201.21 et *om.* differentiis] ⁿ-tis 24 masculinum ... femininum *tr.* 25 et *om.* **202.**6 secundum speciem *post* hominem 8 materia differentiam ⁿ*tr.* enim *om.* materia] species **g** 9 integrum] nigrum 10 diverse] -um **g** 13 albus homo *tr.* 14 ereus + et 16 ens + aliqualiter **g** quia] ut (**g**) 19 est *om.* 20 non *om.* 24 masculinum [*sic*] + ⁿet 27 sunt² *om.* **g** et] autem *post* corruptibile (28) **g** 28 namque] vero est *om.* **g** **203.**1 necesse + est esse *om.* 2 diximus de hiis ⁿ*tr.* **g** 3 non] in- quia et] ⁿquodcumque **g** 3-4 corruptibile ... incorruptibile *tr.* 4 sunt] esse **g** non] ⁿneque **g** 5 et² *om.* 7-8 est et] equidem **g** 8 ipsorum] contrariorum **g** hoc] hec **g** 9 inest] insunt **g** multa + hec autem **g**

INDICES

I. INDEX GRAECO-LATINUS METAPHYSICAE

980a21-93b29 (= 980a21-1093b29) : numeri et litterae eis interiectae ad paginas columnas lineas editionis Bekkerianae et ad margines exteriores huius voluminis referunt lectorem ; quod si quando numeri linearum vel uno vel duobus maiores aut minores esse videantur quam Bekkeriani, ex eo factum est quod impossibile erat latinas lineas graecis aequari.

Numeri reclinati (*35*, *60* etc.) indicant quotiens circiter verba quibus adscribuntur in textu inveniantur.

^{c} : littera haec quae sub apicis forma numeros vel verba praecedit ad initium Metaphysicae usque ad 982a23 refert, quod in archetypo memoriae translationis Anonymae deperditum, e translationis Compositae (c) codice quodam suppletum fuit.

* Stellulae ad adnotationes textui subiectas referunt lectorem.

† Obelus verbis graecis adiectus est, quae ipsi coniecimus neque in ullo codice Bekkeri vel Rossii leguntur.

α A 985b17,18 993a5 41b13,32 47b15-29 70b6 71a23,24 92b34 93b2 : *ἀπὸ τοῦ ᾱ* a primo (*a privativo ?) 22b32

ἀβαρής levis 04b14

ἀγαθός bonus 982b6,10 983a32 984b32 985a9,10 986a26,33 988b9,15 994b13 996a23,24,b1, 12 08b17,†19 11b32,33 13a22, b25,27,28 15a23,b4,5 20b13,22,23 21b19,20 22a15,16 23a6 27b26 28a15 *et passim*, valde bonus 91a*31(?),36,b14,17,25,26, agathos (+ id est valde bonus 78a31) 985a6 78a31,34, melior 985a2, benignus 31b12

ἀγαπάω ^{c}diligo 980a23

ἀγάπησις ^{c}dilectio 980a22

ἀγαπητός amabilis 76a15

ἀγγεῖον lagena 23a15, vas 43a16

ἀγένητος ingenitus 999b7,13

ἀγνοέω ignoro ^{c}981a22 982b18 995a30,36 09a31 10b13 40a7 43a29 51b25

ἄγνοια ignorantia 982b20 09a19 39b33 52a2 75b23

ἄγνωστος ignotus 36a9 40a11 : *-ότερος* minus notus 995a2

ἀγροικότερος agrestior 986b27

ἀγύμναστος ineruditus 985a14

ἄγω duco 51a30 92b12, *dego 23a8

ἀγώνιον agonion 20a35

ἄδηλος non manifestus 984a2 09b10, 12 26a9,20 29a10 33a14 40a2 44b13,16 50a20 93a4 : *-ον* non manifeste 36b8

ἀδιαίρετος indivisibilis 999a2 01b7, 14 02b4 14a27,b5,10 16a6,19,21, 33,b1,24 41a18 43b35 52a26-54a29 57a7,15 73a7 75a7 *77b30 78a23-26 82a24,25 83b15 84b14

85b16-33 88a2 89b35 92a33 : *-ώτερος* indivisibilior 52a21
ἀδιάφορος indifferens 16a18 54b4 81b13,36 82b8,10,11,22,27,28 83b26, non differens 38a16 81a19
ἀδικία iniustitia 990a24
ἄδικος iniustus 23a6
ἀδιορίστως indeterminate 986a34
ἀδρός perfectus 17b8
ἀδυναμία impotentia 19b15,20,22 46a29,31 55b8 58b27
ἀδυνατέω non possum 36b7 38a13
ἀδύνατος -ον impossibilis -e (est) *passim*, non possibilis (?)47b13 : *-ώτερον* magis impossibile 998a19
ἀεί semper 983b13 984a9 987a33, b7 989a23 993b28 994a10,21, 27,b18 999a13 02b7 07a34 09b9, 20 10b24 11a32 12b24,30 13b33 14a24 16a15,b35 24b21 26a3, b27-27a34...
ἀέρινος aereus 49a26
ἀήρ aer 984a5 985b2 988a28,30, b32 989a8,14,18 991b17 993a22 994a4,6,24,30 996a9 01a16 14b34 16a24 35a16 40b8 43a23 49a26 53b16 70b21
ἀθάνατος immortalis 984b29
ἄθετος non habens positionem 16b25,30 84b27,33
Ἀθήνῃσιν Athenis 10b10
ἀθρέω speculor 998b1
ἀθυμέω doleo 09b37
Αἴγινα Egina 15a25 25a26,30
Αἴγυπτος cEgyptus 981b23
ἀΐδιος sempiternus 984a16 987b16 990b8,32,34 991a4,10,27,b12 994b7,9 997b8,11,12 999b4,5 00a17,21 15b14 25a33 26a10,17 27a19 28b19 40a17,28 41a2 43b15 44b6 50b7,8,20 51a20 69a31,32, b25 71b5-22 72a23,25,b28-30 73a4-b6 75b33 76a11 79a4,30,35, b13,30 88b24,26,27 91a12,b16 93b6
αἱρέομαι desidero 982a32,b1, cconcupisco 980a25
αἱρετός cvoluntarius 982a15, amabilis 72a35 : *-ώτερος* desiderabilior 26a22
αἰσθάνομαι sentio 997b27 10b33 47a6,8 53b1
αἰσθήματα sensibilia (?) 10b32
αἴσθησις sensus c980a22,27,28,b25 c981b10,14 982a25 986b32 993a7, 8 997b23 999b3 03b19 09b9,13,14 10b2,3,31-37 11b5 16a19 18b32, 33 20b32 25b11 35b18 36a6 40a3 47a7,b32 53a5,23,b2 54a29 74b35 77a7,9,30 88a3
αἰσθητός sensibilis 987b14,16,27 988a12,b1 989b25,31 990a4,16,18 991a10,29 995b14,17 996a15 997a34-998a16 999b2,4,29 02a17, b*13,22 09a23,b1 10a3,27,b†15, 30,32 20b32 23b1 25b34 28b18-31 29a34 33b6 35a17 36a3-37a15 39b16,28 40b32,34 41a9..., sensualis 987a33,b5-8 990a32 02b13 *36a4 45a34,36 : *οὐκ* — insensibilis 989b25
αἰσχρός turpis 985a1
αἰτέω -ομαι quero 06a17,21 12b5,20
αἰτία causa *passim*
αἰτιάομαι causor 985a21 13b13
αἴτιος -ον causa *passim*, cause (?) 988b28
αἰών semper 72b29 : *τὸν ἅπαντα -α* eternaliter 75a10
ἀκινησία immobilitas 988b3 44b19
ἀκίνητος immobilis 984a31 986b17 987b16 996a23,27 997b19 999b4 04b14 10a34 12b31 15b14 20b2 26a8-29 52a4,5 69a33 71b4,5 72b2 73a4,24-38 74a15,37 76a11, b21,34 78a32 87a31 91a21,b13
ἀκοή auditus 53a16
ἀκολουθέω sequor c981a27 986b31 987a30 989a32 990a27,b21 04a6 14b13 16b35 18a36,b24 34a28,30 42b3,5 46b25 47b3 55a17 85b2, 11, exsequor 985a4 989b4, consequor 03b23, sequi facio 79a18
ἀκόλουθος consequens 74b7
ἀκούω audio c980b23 05b5 : *-ηκοώς* auditor 995b4

ἄκρατος non mixtus 09a4, impermixtus 91b37, purus 92b30
ἀκριβής certus 995a10 52b36 78a10 : τὸ -ές certitudo 995a9 : -έστερος certior °982a13 986a13 25b7 30a16 73b16 80a10, certissimus 990b15 : -έστατος certissimus 982a26 53a1 79a11 : -ῶς certe 995a9 31a7
ἀκριβολογία acrimologia (*-bolo-?) 995a15
ἀκρόασις auditio 994b32
ἄκρος : τὸ -ον extremitas 31a25,26 : -ότατος extremus 03a26 10a10
ἀκρωτήριον extremitas 24a25,26
ἄκων non voluntate 25a11
ἀλήθεια veritas 983b3 984b10 988a20 993a30,b17,20,21,31 996a17 998a21 05b3 06b9 08b29,31 09b1, 37 10a1,2,b1 78b13 81b1 84b21
ἀληθεύω -ομαι verum dico 08a*27, b3-5,36 09a14,15 10a8,9,b24 11b28, 12a3-7 51b9 52a10, verus sum 08a27 11b16 48b12 51b3,15
ἀληθής -ές verus -um 989b7 992b23 993b23-29 997b32 05a30 06a29, b29,33 07a12,b18,25,32 08a4,19-b8 09a1,2,8... : τὸ -ές veritas 997a15 01a5 04b17 05a6 36b26 : -έστατος verissimus 993b27,28 : -ῶς vere 07b26 08b1 11b21 24b36, verum 51b7
ἀληθινός verus 91a37 : -ώτερος verior 09a3
Ἀλκμαίων Alcmeon 986a27,29
ἀλλά sed *passim*, verum 984a29,33 989b21 01a2 03a24 06a25 07b1 11b23 13b8,11 24b35 26a15 30a22,25 31b32 36b6 39b6,25 44b17 49b10 51b32 53a15,19 55b36 57a13,b11 58b22 69b26 71a22 73a6,11 76b11 77b32 78a26 80a9, at 985a15 10b*20,24 *11a34 14a30 25a28 39b7 *77b36 82a26 83a36 89b*2,32 92a27,32, et (*ante* non) 02b31 08b14 14a6 27b30 29a14 33a18 45a15 53a30 75b5, nisi (*post negat.*) 01a29 05a31 35b24 91a35, verum et 43a37, tamen 09a2, 41a3, quia (?) 26a26, cum (?) 27a2, quodsi (?) 75b26, quod 90b11 : — ἤ nisi 985a17 997b12 00b13 05a12 06b19 11b34 21a19 34b19 40b24 57a27 71b11 91a11 92a31, sed 50b21 (?) 51b26 53b19, quam 85b21 : — εἴπερ nisi 55b10 : — μέν enim 983b20 : — μὴν καί et (?) 982a28 : — οὐ non autem 982b3 996b17 : — οὖν attamen 50a2 : *vide* εἰ, μήν, ὅμως
ἀλλήλων (ab, ad) invicem 988b31,33 989a23 994a32,b5 04b13 06b9 11a1 13b3,9 18b3 20a24 23b8 24b15 31b3 41a33 44b25,28 45a4 54b29 55a3,7 57b23 58a4,15,16 75a31 81a5,b36 82a29 83a19,35 85a16 93a11,b23, se invicem 991b25 09a10,14 57b11 85b2 90b16 93b18, se ad invicem 03b23, se 16a8
ἄλλοθι alibi 42a35
ἀλλοῖος : -α difficile (?) 09b21
ἀλλοιόω altero †09b20 18a17 22b15 : -ομαι mutor 20b11
ἀλλοίωσις alteratio 989a27 09b13 22b18,19 42a36 69b12 88a32
ἄλλος, ὁ —, οἱ -οι alius -ii *passim*, alter 13b32, unus 24b17 : οἱ -οι ceteri 996a26,b13 : -ως aliter 984a15 989a34 992a9,b19 995a26 996a11 998b32 02b34 10b28 13b35,36 15a34-b13 16a6 18b31 19a6 22a2,b25 23a36,b24 25a30 26b29 30b27 34b7 35b24 40a1 42a14,27,28 45a15 48b9 51b15 58a1 71a6,11 72a8-b8 75a26 †78b6(?) 81a25 83a15 85a13 91a4
ἀλλότριος alienus 10b15
ἀλλοφρονέω aliud curo (*cunctor) 09b30
ἄλογος irrationabilis 02a29 46b2,5 48a3,4 50b33 †70b17 83a8 : -ον extra rationem 999b23 : -ως irrationabiliter 989a26
ἄλφα A 86b28 87a8,9,21

ἅμα simul (cum) 984b21 *991a28 994b6 995a13,b9 996b30 *997a2, b32 999b23 00b12 02b1 05b19-07b19 08a*30,36,b7,*9 09a9,23, 33,b32 10a35,b19 11a22-b21 12b3 14a21,24 16a14,15 18a22-26 26b6,26 27b23,24 31b15 35b25 *37b19 39a25,b3 40a15,b25 47b14 48a9-27..., cum (?) 76b22
ἁμαρτάνω delinquo 988b24 993b5, pecco 04b8
ἁμάρτημα peccatum 51a20
ἁμαρτία peccatum 83b4 84b24 88a21
ἀμβροσία manna 00a12,17
ἀμείνων dignior 983a11,18, melior 08b27
ἀμερής sine parte 73a6
ἀμετάβλητος immutabilis 14b28 19a27
ἀμετάπειστος incredibilis (* inculpabilis) 15a32
ἀμήχανον valde 71b37
ἀμιγής impermixtus 989b15,17
ἄμικτος impermixtus 989b1
ἀμοιβαῖος mutabilis 00b15
ἀμπεχόμενος indutus 23a11
ἀμυδρῶς obscure 985a13 988a23 993a13
ἀμφισβητέω dubito 995b3 06a13 10b20, ambigo 993a4
ἀμφισβητήσιμος : -ον dubitatio 996b27 10a17
ἀμφισβήτησις dubitatio 998b17 76a36
ἀμφότεροι utrique 983a8 986a19 987a6 989b26 998a13 09a16,b32 12b12 15a6 28a1 43a36 56a3 73b16 76a21 80b11,14 81b6 82a23 83b30 87b24 : -ον utrumque 51a14 : -α utrumque 56a18 : -ως uterque (?), utrumque 994b3 995a32 01b1 04a11, utrimque (*-rum-) 33a2 82b36 84b18, *utroque 01b1, utroque modo 75a13
ἄμφω ambo 986b2 999b24 07b3-6 08a33,b3 09a7,26 11b22 14b24 15b31,33 16a32 17a16,20 18a23 21b29 22a8 23a5 24a3,6,b11 31b22 34a1 40a16,19,b11 43a18 44b1,31 46b9,20,21 48a5 49b1 51a17 54b31 56a6-25 57b36-58b20 59a8 69b15 70b24 71a9,11 72a17 78b29 84b12 85a2 87b9 88b12, uterque, utrique 08a7 13b15 26a13 29a6,b18 37a6, hii (?) 29a30
ἄν *om. passim*, quidem 06a17,33 (?) 09b6, ergo (?) 08a36, igitur (?) 70b32, forsan 53a3 : (= ἐάν) si *passim* (*60*), quia (?) 21b4, quodsi 53b6 : κἄν quamquam 16a2 31b14 38a23 88b10,17 92b4 93b25, quamvis 16a10, *alibi* et *vel* et si : κἄν ... — et ... quamvis etiam 02a24 : κἂν εἰ si etiam 991a26, nam et si 11a1, tamen et si (*tam et si) 83a7 : κἄν ... κἄν (καί) sive ... sive 15b28 55b27 : — μή nisi 24a8 33b33 35a23 : — τε ... — τε sive ... sive 988a24 01b1,2 81b12,13 : *vide* οὐ, τυγχάνω
ἀναγκάζω cogo 984b10 986b31 15a31 75b16
ἀναγκαῖος -ον necessarius -um c981b18 982b23 993a19 995b14 996b29 00b16,25 02b26 03a2,6 05b15,16 10b28 15a20-b12 39b31 40a9 41a3 70b9 72b11 74a17 79a24 81b5 82b15,29 83b34 85b18 86b7 90a19 91b33, necesse (est) c982a22 985a28 990b29 991b27 993b28 994a12... (*34*), necessario 12a23 : τὸ -ον necessitas c981b22 990b28 : -ότερος magis necessarius 983a10 25b13 : -ότατος maxime necessarius 999a25 01a5
ἀνάγκη necesse (est) 989a22,27 990b10 992a23 994b5,8,26 995a24 *et passim*, necessitas 985a20 986b29 989a33,b9 993a23 00b17 09b14 10b25-29 15a30-b11 19b24-31 25a15-20 26b28-27b8 32b32 44a27 47b28 50b18 55b36 56a20 59a3,8 81b35, necessarium 08a19

11b24 34b19 43b14 72b10 73a32 82b5 88b1,16
ἀνάγω reduco 983a28 992a10 994b17 01a13 04b34 05b32 36b22 78b22 82b37, refero 04a1,b28 36b12 40b20 55b29 : -ῆκτο necesse esset (!) 51a25
ἀναγωγή anagoge (-ga ?) 27b14 44a13, reductio 05a1
ἀναιρέω aufero 988b28 989a27 990b18 992b9 00b29 06b8 10b26 75b33 79a14 82b33 83b33 86a10, b18, destruo 994b20 06a26 07a20 12b15 17b18,21 47a20 71a35
ἀνακάμπτω reflector 994a31,b3,5
ἀναλλοίωτος non alterabilis 73a11
ἀναλογία proportio 16b34 17a2 18a13 70a32 84a33, analogia 16b32 70b26
ἀνάλογον proportionale 43a5 48a37 71a4,26 72b1 93b18, proportionaliter 48b7 71a33
ἀναλυτικά Analetica 05b4 37b8
ἀναλύω resolvo 24b11,15 44a24 : τὸ -εσθαι resolutio 44a22
Ἀναξαγόρας Anaxagoras 984a11, b18 985a18 988a17,28 989a30 991a16 07b25 09a27,b25 12a26 56b28 69b21 72a5 75b8 79b20 91b11
Ἀναξίμανδρος Anaximander 69b22
Ἀναξιμένης Anaxiemenes 984a5
ἀναπνέω spiro 15a21
ἀνατροπή deperditio 13b14
ἀναφέρω refero 04a25,26 45b28
ἀνδράποδον servus 75a21
ἀνδριαντοποιητική effector statue 13b6
ἀνδριαντοποιός statue factor 13b36 14a14
ἀνδριάς statua 984a24 13a25,b6,7,35 14a2,6,11,b29 23a13,29,b1 29a5 33a7,17,20 35a6,7,32 49a17
ἀνελεύθερος non liber 995a12
ἀνελίττω everto (?) 74a2, converto 74a7, revolvo 74a11
ἀνέργαστος non paratus 48b4
ἄνευ sine c980b22 c981a14,21 989b32 990a10 993b23 995a35 998b25 02a7 10b34 15a20,22,b5 18b36 19a3,13 23b17 25b29,34 26a3,6 27a30 28a29 30b25,26,31 31a3,4 32a31,b12,14 34a18 35a28, b17,18 36a22,b27-29..., preter 80a33,34, si non 34b32
ἀνήρ vir 982b31 983a20 994a24,25, 32 00a30 18b21 19b19 34b3 50a5 58a29
ἀνθρώπινος humanus 982b28 986a31 75a7
ἀνθρωποειδής humane speciei 997b10, conformis hominibus 74b5
ἄνθρωπος homo *passim*
ἀνιαρός lamentabilis 15a29
ἄνισος inequalis 04a18 22b33 54a32, b6 55b10 56a7,8 75a33 81a25 82b6,17 87b5-29 88a15,b29, 32 89b6,10,11 91a24,27,b32,35 92a29,b1 : τὸ -ον inequalitas 87b7
ἀνισότης inequalitas 01b23 55b19 91a26
ἀνίστημι : -αστῆναι surgere 47a17 : -αμαι sto 47a16
ἀνομοιομερῆ partium dissimilium 24a16,21
ἀνόμοιος dissimilis 995b21 04a18 11a28 18a19 24a18 54a32,b14
ἀνομοιότης dissimilitudo 55b19
ἀνορούω intendo 00b15
ἄνπερ si 03a16
ἀνταναιρέω contra aufero 40a22
ἀντί pro 987b25 14b24 56b30, cpre 980a25 : *vide* λόγος
ἀντίδικος adversarius 995b3
ἀντίθεσις contrapositio 54a23 55b32 56a2,5 57a35 59a10
ἀντίκειμαι, -μενος opponor, -ositus 983a31 985b1 996b24 04a9,10,17 07a4,7 08a7,18 09a13 11b14 16a25 18a20,23,25 19b20 32b4 42a33 54a20,b23 55a38,b37 56a3-57a33 69b4 87b33 89b5 : τὸ -μενον contrarium 11b34, contrapositum 56b24

ἀντικειμένως opposite 17a3 18a11, 19,b8 43a1 54b15
ἀντιλέγω contradico 996b11 24b34
Ἀντισθένειοι Antistenici 43b24
Ἀντισθένης An⟨tis⟩thenis 24b32
ἀντιστρέφω : -έψαντι facta conversione 16b28
ἀντιτίθημι contrapono 87b26,31
ἀντίφασις contradictio 05b29 07b18, 19,25 08a25 09a24 11b16,23,30,35 12a6,26,b2,10,13 18a20 27b20,22 50b9,25,31,34 54a25,b20 55a38-b8 57a34
ἀντίχθων antiton 986a12
ἀνυπόθετος non condicionalis 05b14
ἄνω sursum 994a20,b8 : ὁ — superior 992a17 07b9 16a29 : ὁ -τέρω superior 990a6 05a34 16a30 : ὁ -τάτω supremus 998b18
ἄνωθεν desuper 990a23
ἀνώνυμος innominabilis 33a14 56a25
ἄξιος -ον dignus -um (est) 982b31 00a19 02a14 09b37 10a25,b4 †53a29 : -ως digne 993a31
ἀξιόω dignor 984a4 986b29 989a5 995a1,8 06a5,10,19,b15 09a36 11a9, 16,22 24b32 53a29 82b25 87a6
ἀξίωμα dignitas 997a7,11,13 01b7 05a20,b33 90a36, axioma 77a31
ἀοιδός poeta 983a4
ἀόρατος invisibilis 21a26 22b34
ἀόριστος indefinitus 07b27,29 10a3 27b34 81a22,b32 85b7 87a17 88a15,b29 89a35 91a5 92a13, indeterminatus 989b18 21a3,4,7 25a25 56b13 81a15,b21,25 83a13, b30, infinitus 37a27 49b2 83b36 *85b7 *88a15,b29 *89a35 *91a5 *92a13
ἀπάγω educo 36b26
ἀπαθής impassibilis 991b26 19a27, 31 73a11 74a19 75a30
ἀπαιδευσία ignorantia 05b3, apedepsia 06a6
ἀπαίδευτος indoctus 43b24
ἀπαιτητέος appetendus 995a15
ἀπαντάω obvio 36a14
ἀπάντησις obviatio 09a20
ἅπαξ semel 988a3 10a15 206b7,8
ἅπας omnis *passim*
ἀπατάομαι decipior 05b14 51b25, 27,31
ἀπάτη deceptio 52a2,5
ἄπαυστος non cessans 72a21
ἄπειμι absum 23b26 : -ών absens 13b13
ἀπείρηκα abdicavi 91b23
ἀπειρία ᶜinexperientia 981a5, infinitio 988a28
ἄπειρος infinitus 984a13 986a19,23, b21 987a16,18,b25,26 988a27 990a9 994a1-b30 998b32 999a27, b10 00b28 02b21 04b33 06a9,b6 07a14... : εἰς -ον infinita 30b35
ἀπεργάζομαι paro 48b4
ἀπέρχομαι abeo 36a6 *40a4 92a33
ἀπέχω disto 55a7 : -ει ab (?) 18b17
ἀπηλλαγμένος liber 09a3
ἀπλανής aplanus 73b19,25
ἁπλοῦς simplex 984a6 988b30 989b17 14b5,7 15b12 17b10 27b27 30a16 41b9 42a8 52a21,b35 53a8 69b10 72a32-34 73a29 78a11 88a33 : ὁ — ipse simpliciter (?) 30b15 : -στερος simplicior 25b7 78a10 : -στατος simplicissimus 78a13 : -ῶς simpliciter 983b14 987a21 988b15 991b29 04a12 07a9 08b26 11b22 14a19 15b8 18a2-b31 20b33 24b32 25b9 26a33 27a5 28a31 30a23-b5 31a13 33a21 35b1 36a16,23 37a9 38a5...
ἀπό a(b) 983a13 988b11 09a6,15 11b19 22a7,8 24a34-36,b26 28b22 32a27-b25 34a10-b4 40b13 43b36 46b21 49a4,5 50a25,26 53a2-5 70b31 83a12 †92b13 93b2,3 ex 985a16 24a31 84a6 92a32,b26, de 36b26, *om.* (*ablat.*) 32a13,29
ἀποβαίνω ᶜaccido 981a2, ᶜcontingo 982a16, evenio †47a1
ἀποβάλλω depono 983b15, permuto 10a18, expello 15a23
ἀποβλέπω respicio 986b24 991a23 79b27

ἀποβολή expulsio 18a34, mutatio 55a37
ἀπογίγνομαι absum 49a11
ἀποδείκνυμι, -ύω demonstro 05b32 06a6,11,15,16 15b8 25b13 : -ύς demonstrans 06a25
ἀποδεικτικός demonstrativus 996b26, 28 997a5,10,18,19,30 73a22
ἀπόδειξις demonstratio 990a24 992b31 996a30,b19 997a8,9,32 998a26,27 00a20 05a26 06a7-24 11a10,13 13a16 14a36-b1 25b14 39b28-40a5 77b22 86b34 87a23, b21
ἀποδέχομαι recipio 987b4 995a6,13 05b3 43a22
ἀποδίδωμι reddo 997a33 04a28 13a35 40b30 45a22 47a33 48b16 50a18 52b9 57a8 73b37 74a1 78b27 84a35 85a20 87b13 91b2 92a11, do 988a15,35 73b35
ἄποθεν : ὁ — remotus 10b5
ἀποθνήσκω morior 27b1,5,6,9
ἀποκαθίστημι dirigo 74a3
ἀποκρίνω discerno 989b6,14 : -ομαι respondeo 07a8,9,13 48b3
ἀπολαμβάνω recipio 15a25
ἀπόλλυμαι corrumpor 983b12,15 984a15,16, perdor 21b26 85a16
ἀπολογία responsio 01b15
ἀπολύω destruo (!) 31b3,4, *distinguo (?) 31b3
ἀπορέω dubito 982b17 985a19 993a25 995a25,29,31 997b25 999b25 01a2 02b12 06b20 26a23 28a20,b3 34a9,b22 36a26,b8 43b24 55b30 56b3 58a29 69b26 70a33 80b21 84b3 85a3,35 89a1 90b3 91a16 92b26 93b5, quero 03a6 10b4 45b9, interrogo 11a3 : τὸ -εῖν dubitatio 09a18 11a7
ἀπόρημα dubitatum 04a34, dubitatio 11a6, questio 77a1
ἀπορία dubitatio 993a4,27 995a30, b4 996a5,12 997b13 998a20 999a24,b17 00a5,b20,23 01a30, b4,26 03a6 11a8,b2 30b14,28 36b21 37b9,11 39a14 43b24 44b29-45b8 71b22 74b15 75a5,27 82b34 85a27,b11 86a32,b14 87a13 89b31 91a30,31,b15, questio 988b21 04a32, aporia 45a25, negatio 56a10, enuntiatio 58a34
ἄπορος dubitabilis 982b14 : -ώτατος dubitabilis 29a33
ἀπορρίπτω proicio 986a34
ἀπόστημα : -άτων absidentiarum (*-scid-) (?) 73b33
ἀποτελευτάω proficio (*an perscrib.* ?), *desino 983a18
ἀποτελέω perficio 36b31, cfacio (?) 981a1
ἀποτέμνω abscido 03a24
ἀποτρώγω corrodo 01a2
ἀποτυγχάνω fallo 993b1
ἄπους sine pede 22b35
ἀπουσία absentia 04a14 13b13 32b4
ἀποφαίνω taffirmo (?) 56b28 : -ομαι enuntio 986a30,b11 987a20 993b13,17 09b21,36 10a28 42a7, affirmo 984a3, assero 983b22, *enumero 986a30, denuntio 986b2
ἀπόφασις negatio 990b13 03b10 04a10-14 07a9,b30-08a35 11b19 12a9,14,16 17a33 22b32 27b21 29a25 46b13 56a15,17,24,29 58a23 73a16 79a10 89b7,19, *negotiatio 73a16
ἀπόφημι nego 995b10 996b29 07b22 08a4-b1 11b21,24 12a3-b11
ἀπόφθεγμα pronuntiatio 09b26
ἀποφορά ablatio 46b14,15
ἀπόχρη sufficit 55b27
ἀποψηφίζομαι enarro (*enuntio) 10a31
ἄπτερος non alatus 37b22,33 38a12
ἅπτω copulo 02a34,b1 39b6 : -ομαι tango 984a28,b19 985b24 986b19 988a29,32 990a34 992a32 998a2 14b21 16a7 78b20 : ἥμμαι considero 73b9 : ἡμμένος continuatus 69b24 : τὸ -εσθαι tactus 14b25
ἀπύρηνος non igneus (!) 23a1
ἄπωθεν *vide* ἄποθεν

ἄρα ergo *41*, igitur *23*, amplius 71b22 74a37 87b3, tunc †44b31 56b12, vero 51a15 *87b28, unde 27b8, *om.* 02a23 07b1 09b20 47b22 57b17 72b14 *74b33
ἆρα an 36b5,†17 93a3,16, utrum 995b27 49a1, si 29b25
ἄργυρος argentum 13a25 43b27 54b12
ἀρετή virtus 20b12,18 21b15,17,20, 22 55b20 78b18
ἀριθμέω numero 990b3,4 78b34,36 80a30 81b14 82b28,35,36 93a19, enumero 994b25
ἀριθμητικός, -ή arismeticus, -a 982a28 991b28 05a31 78a22 83b16 90a14
ἀριθμητός numeralis 20a9
ἀριθμός numerus *passim*
ἀριστερός sinister 986a24 93b1
Ἀρίστιππος Aristippus 996a32, †(?)10a13
ἄριστον prandium 42b21
ἄριστος optimus 982b7 †72a35,b15, 19,28 74b20 75a12 91a33,b10, nobilissimus 72b29,32 75a9, desiderabilissimus 72b24, melior 74a20, nobilis 74b33 : -α optime 78a21
ἀρκτέον inchoandum 13a3
ἄρκτος Arctus 93a19
ἁρμονία armonia 985b31 986a3,4 24a21 87b35 90a24 93a14
ἁρμονικός armonicus 997b21 77a5 93b22 : -ή armonie (*plur.*) 78a14
ἁρμόττω congruo 10a6 81a20, convenio 990a7
ἄρρην : -εν masculinum 986a24 30b21 58a30,31,33,*b21 78a7,8, masculum 58b21,23, masculus (!) 988a5 *58b21
ἀρρύθμιστος inordinatus 14b27
ἄρσις sublatio 19b16
ἀρτάομαι pendeo 03b17 72b14
ἄρτι nunc 999a31, modo 90b2
ἄρτιος par 986a18,20,24 990a9 04b32 08b34 52a8 55b25 84a3-7 88a20 91a24
ἀρτιότης paritas 04b11
ἀρτίως nunc 86a17
ἀρχαϊκῶς antiquitus 89a2
ἀρχαῖος antiquus 984a32 989a11 69a25 91b4 93a27, antiquior 984a1, senior 74b1
ἀρχή principium *passim*, initium 990a20, principatus 13a12
ἀρχηγός princeps 983b20
ἀρχικός principalis 982b5 : -ώτερος ᶜantiquior 982a16 : -ώτατος maxime principalis 982b4, senior 996b10
ἀρχιτεκτονικός architectonicus 13a14
ἀρχιτέκτων ᶜarchitector 981*a30, b31, ᶜarchitectonica (?) 981a30
ἀρχοειδές principium speciale 999a1
ἄρχω, -ομαι incipio 982b13 34a11, cepi 982b24 987a21, initior 983a12 13a8, inchoo 28b22 32b22, principor 91b5
ἄρχων princeps 91b7
Ἀρχύτας Architas 43a21
ἀσθενῶν debilis 10b7
ἀσπάλαξ talpa 22b26
ἄστατος instabilis 73a31
ἀστήρ stella 93a17
ἄστρον astrum 982b16 998a6 28b13 41a1 50b23 73a34,b3,10,19,23 74a4,18,28
ἀστρολογία astrologia 989b33 997b16,35 998a5 26a26 53a10 73b5 77a2
ἀσύμβλητος non collatus 80a29,b9 81a1,2,4,17,36 83a19, non confertur 81a*1,17, non conveniens (*inconveniens) 55a7, non concidens (?) 80a19, non coniunctus 81b11
ἀσυμμετρία non commensuratio 983a16
ἀσύμμετρος non commensurabilis 17a35 19b26, incommensurabilis 51b20
ἀσυνήθεια inconsuetudo 995a2
ἀσύνθετος incompositus 39a17 51b17 57b21,22, non compositus 76b19 : -ώτερος magis incompositus 40a23

ἄσχιστον (habens) non fissos pedes 38a14
ἀσώματος incorporeus 988a25,b25
ἀταξία inordinatio 985a1 70b28
ἅτε sicut 990a17, ut 993a16
†ἀτέλεια imperfectio 984a4
ἀτελής imperfectus 77a19 92a13
Ἄτλας Athlas 23a20
ἄτμητος insecabilis 23a2
ἄτομος individuus 994b21 995b29 998b16,29 999a12,15 18b6 34a8 58a18-20,b10, indivisibilis 992a22 84b1, athomus 52b33 83b13, individualis 39a10
ἄτοπος absurdus 989a33 995a13 997b5 31b28 40a32 74b25 75a26 76b28 82a9 89a12,34 90b11 91a12 92a17, inconveniens 991b24 998a17 07b30 30b34 38b24 39b6 46b33 75b6 82b2 83a24 84a25,29 88b2 91b31, impossibilis 999b21 70a35 75*a26,b10 : -ώτερος absurdior 39b17 : -ως inconvenienter 75b1
αὖ iterum 984b14 999b17,26, *om.* (*post* πάλιν) 999a16
αὐλέω tibicino 47b32
†αὐλή (?) porticus 93b4
αὐλητής fistulator 21b16
αὐξάνω augmento 16a35
αὔξησις augmentum 14b20 42a35 69b11,17, crementum 88a31
αὐτάρ *om.* 984b28
αὐτάρκης per se sufficiens 91b18,19 : -έστατος sufficiens 91b16
αὐτοαγαθόν autoagaton (*antho-) 996a28
αὐτοάνθρωπος (αὐτὸ ἄνθρωπος) per se homo 997b8 40b33 79b33 81a8, 9,11 84a14,18, autoantropos (*antho-, *anto-) 991a29,b19
αὐτογραμμή (? αὐτὸ γρ.) ipsa linea 36b14
αὐτοδιπλάσιον per se duplum 990b32 *79a28
αὐτοζῷον (αὐτὸ ζῷον) per se animal 81a10
αὐτόματον : -α automata (vel *ant[h]o-) 983a14 : τῷ -ῳ automato (*anto-) 70a7, -ta (!) 984b14 : ἀπὸ ταὐτομάτου automata (!) (*anto-) 32a13,29, ab automato (*anto-) 32b23 34a10,b4
αὐτός is *298*, ipse *64*, idem 987b18 992a9 995b13 08a29 09a36 14a22 17a21... (*45*), *om.* 983b32 984a22 989a32 990a12(?) 991a8(?),21(?) 993a25 997b31 00a14 01a22,23,b7 10a26,34,b14,35... (*28*), hic ... 58b29 77a17 81a3 86a14 (*15*), is ipse 12b31 25a4 41a14, ille 03a27,b1 24a12 : -ό, -οῦ, -ῷ (per) se 22a16 29b8,11 39b15 46a21 50b36 72b7 †79a33 81a8-10 84a21 85b26 : -οῦ (-ῷ) suus 984a5 998b25 07b31 08a1 19b10 21b5,6 24b35 48a22 52a25 57b20 74b19, 22 88a26, suimet †09b8 : -ῶν suimet 984a24 : ὁ — idem *455*, is (?) 09a10 03b31, unus (?) 09a24, is ipse 41b13, hic (?) 03b31 : *vide* αὐτοάνθρωπος *etc.*
αὔτως : ὡς δ' — similiter (autem) 988b11 01a17
ἀφαίρεσις ablatio 22b31 77b10
ἀφαιρέω, -έομαι aufero 01b8 23b13 24a13,27 27a34 29a16 30a33 36b3,23 40a30 43b37 44a1,2 48a20,33 52b36 53a4 83b10
ἁφαρμόττω adapto 986a6
ἁφή tactus 11a33 14b22,23 16a7 70a10 82a20 85a3, copulatio 52a20
ἄφθαρτος incorruptibilis 996a3,4 00a7,8,b19-31 40b31 50b28 58b27-30 59a1-12 75b6,13 91b18
ἀφίημι pretermitto 986b25 27b17,34 28a3 34b34 46a7, dimitto 985b20 987b14 990a33 74a17 91a20, ᶜconcedo 981b24
ἀφικνέομαι advenio 25a26
ἀφίστημι : ἀπέστην destiti 86a4
ἀφομοιόομαι assimilor 985b33
ἀφορίζω determino ᶜ981a10 02a23, 24,b17 48a19,b5 53b4 55b6 77b26
Ἀφροδίτη Venus 73b31
ἄφωνον consonans 16b22 41b17

Ἀχιλλεύς : -έως Achillis 71a22
ἄχρως non coloratus 989b9
ἄχυμος sine humoribus 989b10
ἀχώριστος inseparabilis 52b17
ἄψυχος inanimatus e981b2,4 19b13 46a36 47a4 77a20

β B 41b13,33 47b15-28 70b6 71a23, 24 92b34,35
βαδίζω, -ομαι vado 00b28 08b14 12a12,b22 17a29,30 19a26 22a23, b9 27b12 28a20,24 33b4 38a16 47a23,24 48b11 50a7 88a11 89a3, eo 995a36 08b15, procedo 06a9 41b22, ambulo 49a33
βάδισις ambulatio 49a33 90b10, ire 994a8
βάθος profunditas 02a20 20a12 29a14, profundum 20a14 29a17 52b26 77a26
βαθύς profundus 992a13,15,18 20a21 85a11 89b13
βαίνομαι venio 93a30
βάλλω mitto 93a15
βάναυσος illiberalis 996a34
βάρος gravitas 990a14 16b22 52b26, 27,31 53a26,27 87b36 90a33,34, grave 52b28 53a6, *pergravitas 53a26,27 *ponderosum 23a19 : — ἔχον grave 04b14
βαρύς gravis 20a22 : -ύ gravitas 43a11 : -ύτερος gravior 10b7
βαρύτης gravitas 20b10 22b17
βασιλεία imperium 13a12
βασιλεύω regno 91b4
βάσις basis 51a28 87b36
βέβαιος firmus 08a16,17 : -ότερος firmior 09a2 : -ότατος firmissimus 05b9,11,18,22 06a4 11b13
βελτίων -ον melior -ius 996a30,35 999a13 08b18,22 19b2 25a9 *51a15 72a15, dignior 995b2 69b21, excellentior 19a23 : -ιστον optimum 13b26
βῆτα B 87a8,9
βία vis 09a18 11a15,21 15a26,30,31 27b2,10 40b15 46a35 52a23 71b36 72b12
βιάζω cogo 15b2 82b3
βίαιος per vim 22b31 : (τὸ) -ον vis 15b15 26b28, vim patiens 15a28, 36, vim faciens 15a26
βιβλίον liber 42b18
βίος vita 04b24 93a6
βλαβερός nocivus 22b19,20 26b8
βλαστάνω pullulo 00a30
βλέπω video 986b28
βοάω clamo 91a10
βοηθέω iuvo 56a10 79b16 †86b16, auxilior 991a12
βόθρος fossa 25a16,17
βόμβυξ *bombix 93b3
βουλεύσας consiliator 13a31,b23
βούλομαι volo 989b5,19 990b3,18 992a10 995a27 02b28 38a16 46a1 48a21,36 49a6 78b34 79a14 86a6, b19 87b27 90b28 91a19,32,b27 92a26 : -ητόν quod volumus 72a28 : οὐ — *nolo 76a3
βραδύς : τὸ -ύ tarditas (*tardius) 52b31
βραχίων brachium 16a3
βραχύς brevis 992a11 20a21 56b10 85a10,18 88b7 89b12
βροντάω : -ᾷ tonitruum (?) 41a25

γ G 92b34,35
γαῖα terra 984b28 00b6
γαλήνη tranquillitas 43a24
γάρ enim *850*, nam *320*, namque *170*, etenim 985a17 06a22 11a9 21b24 27a21 43a22 46a22 52b20 57a31 72b16 76b29 79b17 82b26 83a10 91a1, autem (?) 06a22 26a23 33b7 34a3 39a3 48a20 52a19, *om.* (?) 55b32 71a8,b25 72b20 74b21 82a1, et 30b31 35a7 *72b16, quidem 989b21 : (τε) — quia (?) 990b11 00b1 04b18, quoque 39b9 : *vide* μέν
γε *omittitur, exc.* et 999a10 08b32 53b29, quidem 00a4 76b12 93a19, vero 10a8 90b25, etiam 00b9, enim (?) *82a12 83b16, -que (?) 83b34, nam (?) 84b21
γελοῖον derisio 06a13 56a1 82b37

γένεσις generatio *passim*
γενητός genitus 27a29 44b3 69b25 : *-ή* generatio (?) 69b26
γεννάω genero 984b9 985b11 986b15,17 987b34 988a3 989b34 00a28 10a21 19b19 24a34,35 32a25 33b23,30 34a4 39b27 43b17 70a8,28,b34 71b27 81a24,b18 82a30,34 84a32,†33,b37 85a31,b8 87b7 91a11 92a16 : *-ώμενος* factus 33b19, genitus 89a13 : *τὸ -ῆσαν* generatum (?) 91b10
γεννητικός generativus 03b8
γεννητός generativus 42b6
γένος genus *passim*
γέρας honor 982b31
γέρων senex existens 986a30
γεύομαι gusto 00a12 09b3
γεῦσις gustus 10b17 11a27
γεωδαισία geosophia 997b26,32
γεωμετρέω : *-εῖν μανθάνων* geometer discens 992b26
γεωμέτρης geometer, -tra 998a1,4 05a11,31 26b10 78a23,25,29 89a22,24
γεωμετρία geometria 982a28 996b34 997b27 19b33 26a26 46a8 73b8 77a3 78a2
γεωμετρικός geometricus 983a20 992a21
γῆ terra 983b21 984a9-b12 985b2,28 986b34 987a17 988a27,b30,32 989a5-23 990a16 991b17 992a5 993a22 994a4,21 996b7 *01b33 13b19 14b33 17b10 23a21,b5 28b11 40b8 41b14-21 42a8 44b2, 12 49a1-26 50b29 69a29 71a14, b31 78a19 : *τὸ περὶ -ν ἰόν* perigion 40a31
γήϊνος terreus 49a22 92b20
γίγνομαι fio *passim*, generor 983b12, 14 984a14,16 989a22 999b8,11 02b4,5 13a4 51b28-30 81a25, sum (?) 990b11 00a13 *24a22 27b25 31a25 32a29 34a9 50a19 51b13, evenio 987b5,32 25a28, provenio 988b3 : *ἐγενόμην* forem 993b19 : *-όμενος, γενόμενος* genitus 32a26 33a24,b12 49b28 50a30 53b30 73a3 79b14 89a13, obiectus (?) 44b15 : *τὸ -εσθαι* generatio 02a31 27a30
γιγνώσκω cognosco ᶜ982a10 993a8 994b22,29 995b1 997a2 01a5 06a7 10a25 13a19 28a37 51a32 52b20-25, nosco, novi ᶜ982a11 997a4 26a11 29b11 : *τὸ -ειν, τὸ γνῶναι* cognitio 995a5 13a22
γλισχρότης *tactus (?) 45a12
γλυκύς dulcis 986a33 08b20 09b3 10b23,25 22b17 44a18-22 47a5 92b16
γνωρίζω cognosco ᶜ980a26 ᶜ981a22, 30,b6 982a24 992b25,30 993a2 996a21 997a1,28 998b3,5 999a29 00b4 04a20,23,b7 05a28,b8,16 16b19 36a6,8 40a25 44b5 53a19, 32,34, non ignoro 982b5 983a26, dignosco 982b3, scio 37a16 : *μὴ* — ignoro 05b14
γνώριμος notus 992b33 00a14 08a17 29b4-9, cognitus 993a7 : *-ώτερος* notior 995a3 01a13 08a17 29b3, 7 40b20 : *-ώτατος* notissimus 05b13 : *-ως* note 78b5 : *-ωτέρως* notabilius 53b14
γνωριστικός sciens 04b26
γνῶσις notitia 00b6 28a33 48b15 49b17, cognitio ᶜ981a16,b11 18b30 22a9,10
γνωστός notus 13a14 16b20 29b10, 11 52a32
γόμφος gumphus 42b18 52a24
γονή genitura [id est sperma hominis] 71b31
γοῦν ergo 00a29 10b10 83b18 84a32,b37 85b29, igitur 985a24 69a23, enim (?) 997a4, namque (?) 01a15, quidem 04b31
γράμμα littera 00a3 02b18
γραμματικός grammaticus 03b20 26b17,19 87a20
γραμμή linea 992a14,22,23 994b23 997a27,b14 998a1 01b13,18 02a5-b9 04b6 16a2-b29 17b8,20 19a1 20a14-18 28b16,26 35a17 36a21-

b17 43a33 52b33 54b1 76a18-b35 77a29-34 78a15 84b1 85a8-b4 88b7 90b6
γράφω scribo 77a9 78a19
γυνή femina 00a31 34b3 58a29
γωνία angulus 16a13 23b22 51a25 85a19

δ D 92b35
δαιμόνιον demonium 17b12
δακτύλιος anulus 991b6
δάκτυλος digitus 10a13 11a34 34b29, 30 35b10,11,24 †80a5 87b35
δέ vero *960*, autem *650*, *om.* *275*, et (*praecipue pro* μὲν ... δέ) *225*, sed *185*, enim (?) 987b18 994a15 998a10 02b20 05a24 07a20 17b13 19b16 31b28 33b15 37b24 52b1 56b30 71a7 73a25 78b24, quoque 988a5 989a19 995b13 999a27 00b12 11a22 33b34 43a11 44b1 55b1 81b20 93a14, etiam 988b20 09a33 43b18 52a4 78b23 79b30 89b10 91a9, tamen 983a7 *988a23 05a19 06b1 34b30, *91a9, verum 11a17,24 29b1 72b18 75b2 81b23, -que 31b15 32a27 53a24 55b12 83a1(?) 90b6, quidem 36a8 38b13 45b9 57a15, sed et 986a19 72b27 93a15, sed ... vero (?) 57a26 76b32 88a15 93a28, et ... vero 51b35 *77b36 87b10, 28, autem et (?) 04b21 06a32 10b14, ergo 05b27 16b8, at 53a15 81b23, atqui 79a10 88b25, namque (?) 58a27 75b3, vere (?) 08b3 15a2, *52b5, itaque 29a32, attamen ... *sed 984b19 : — καί etiam 16a24 91a12, quoque 09b26 : vide ἐάν, εἰ, ὅμως
δεῖ oportet *passim*, exigit 997a6, opus est 43a7 : δέον necessarium est 984b29 : *vide etiam* δέω
δείκνυμι, -ύω ostendo 990a13,b9 995b8 996a29 997a30 06a4 07b17 12b27 †22a30 39b26 55a26 57b2 58a11 73a5,32 78a34,36,b1 79a5 81a20 89a5, monstro 986a4 992b10 996b28 997a10 43b16 : δεικτέον dicendum (?) 10a34
δεῖπνον cena 42b20
δέκα decem 986a10,22 82a1
δεκαεπτά decem et septem 93a30
δεκάς decas 73a20 82a1-11,b9 84a12-b2 88b10, denarius 986a8
δέκατος decimus 986a11
δεκτικός susceptibilis 03b1 15a16 18a23 23a12 55a29,b8,11 56a26 72b22 : τὸ -ὰ εἶναι susceptio 18a32
δένδρεον arbor 00a30
δεξιός dexter 986a24 93b1
δεσμός ligatio 16a1 42b17 52a20, nodus 995a30
δεῦρο : ὁ — presens 991b30 02b15
δεύτερος secundus 04a8 37a15 47b22 73b2,19,24 81a30-b9 82b23 : -ως secundum 22a18
δέω ligo 995a32 42b30
δέω, -ομαι egeo 00a18,b32 09a18 33b12 40a23 49a17 50a14 52b8 74a29 : *vide etiam* δεῖ
δή *om.* *90*, autem *20*, vero *15*, et *14*, igitur 983b25 986a16 03b22 15a13 19a11 28b27 56a15, sed 991b14 33b14 47b24 58b12 83b25, etiam 70a27 84b18 85b34, -que 32b6 43b14, quidem igitur 983b6, quidem 92a6, verum 11b9, ergo 43a12, quare 69b14, quoque 84a16, enim (?) 56b32 : — καί etiam 12b14 : οὐ — nec 06b13 : τε — namque (?) 76b28 : *vide* εἰ, ποτέ
δηλονότι palam 989a6 †53b27(?) 72a17 91a23, palam quia (? δῆλον ὅτι) 01b10
δῆλος -ον manifestus -um c982a3 993a3 995a19,b2 00b24 05a14,27 06a29 27a34 36a27,33 39a3,22 40b3 41a5,15,24 48a27,35,b36 72a22 73a13 : -ον palam *125*, scilicet 04b21
δηλόω ostendo 993a24,b6 995a4 00b17 03b24,27,31 16a34 20b19 23b23 28a2 30b24 32b5 34b8

46b8,14 54a26 58a23 72b2 77a24 86b5, demonstro c98oa27 995a31 46a3, palam facio 30b16, monstro 43b16
δήλωσις ostensio 25b16
Δημόκριτος Democritus 985b5 09a27,b11,15 39a9 42b11 69b22
δημοτικός publicus 989a11
δήπου *om.* 992b21 10b12
διά *cum genit.* per *passim* : *cum accus.* propter *passim*, per 89b25, secundum 54a29, *om.* (*ablat.*) 985a19 76b26 : *ante articulum cum infin.* quia 983b26 987b33 989a34,b1 990a26 995a34 999b13 04a11 09b12... (*24*), ad 982b19, cum 983b16, quoniam 88b30 : — ὅ quare 01b3 : — τί quare 983a28,29 984a21 989a8 991b30 992a1 999a20 01b21 02b12 08b14 11b15 13a34 26b26 28b30 29b19 34a9 36b33 37a18-b23 39b1 40b2 41a10-b6... (57), cur 00b21,29 : — τοῦτο, ταῦτα ideo 986a11 02b14 05a11 11b1 35a31 53a20 54b18 58b7 93a3,16,24, propterea 991b20 15a12 93b23, quapropter 996a32 24a28, unde 39b27 77b16
διάγραμμα diagrama (dyagramma) 998a25 14a36 51a22
διαγράφω describo 54a30
διαγωγή cintroductio 981b18, eruditio 982b23, deductio 72b14
διάθεσις dispositio 01b30 19b5 22b1, 3,10,12,13
διαθιγή diathigi 985b15,17 42b14
διαίρεσις divisio 994b23 02b10 16b4, 5 19a4 27b19,30 37b28 38a24,34 48b16 54a30 58a19 72b2, dimensio (?) 02a19
διαιρετός divisibilis 999a4 16a35, b27-29 17a4 20a7,10,30 33b12 43b35 †52a31(?) 53a24 54a21-28 56b16 57a15 77a23,b20,29 84b13, 34 85b19
διαιρέω divido 985a30 992b19 995b28 02b4 04a28 08a19,21,27 14a28-33 23b12-19 24b14 27b33 28a10 29b1 34b26 35a17-b21 36a15 38a9,24,27 40b13 41b32 48a27 51a22-b20 52a16 53a19 54a22,23 56b34 58a10 69a34 70b24,29 *71a32 76b5-11 84b9 92a22, disiungo 02b2 27b22, distinguo 02a34, discerno 02b3, predīco (?) 55b6, expono 81a1 : -ῃρημένος diversus (?) 24a9 : τὸ -ῃρῆσθαι divisio 51b3
διάκειμαι disponor 08b12,30 22b11
διακόσμησις ornatus 986a6
διακρίνω discerno 984a11 75a23, secerno 985a24,28
διάκρισις discretio 984a15 988b33
διακριτικός discretivus 57b8,19 : τὸ -όν discretio 57b10
διαλέγομαι disputo 989b33 04b20,21 07a20 78a29 : -κτέον disputare oportet 12b7 : τὸ -εσθαι disputatio 06b8
διαλείπω deficio 986a7
διαλεκτικός dialecticus 987b32 995b23 04b17-25 78b25
διάλλαξις relaxatio 15a2
διαλογικώτερος rationabilior 80a9
διαλύω dissolvo 19a10 41b14 77a23
διαμαρτάνω pecco c981a23 90b32
διαμάχομαι contendo 992a20
διαμένω permaneo 984a16 989a23, maneo 984a9
διάμετρος diametrum 983a16,20 12a33 17a35 19b24 24b19 47b6 51b21, dimensuratio 53a17
διανέμω distribuo 984b31
διανοέω intelligo 74b25
διανοητικός sententialis 25b6
διανοητός sententialis 12a2 21a30,31 47a34
διάνοια mens 995a30 09a4,20 12a2 13a20 27b27-28a1 32a28 36b3 49a5 52b17 70b31 73b12 74b36, sententia 984a5 985a4 986b10 987b4 09a16 21a31,32 25b17, scientia (?) 25b6
διαπορέω dubito 982b15 991a9 995a28,b5 996a17 999a31 09a22 79b12,21 85a25 86a19,34, quero

02b33 : *τὸ -εῖν* investigatio 995a35
διαπόρημα questio 53b10 86b15, dubitatio 76b1
διαρθρόω articulo 986b6 989a32, certifico 02b27
διασαφηνίζω explano 986b22
διάστημα distantia 55a9,21 56a36 85b30,32 93b2
διασώζω salvo 14b31
διατελέω existo 10a29
διατηρέω observo 990a1
διαφερόντως differenter 08b11
διαφέρω differo *passim*, ᶜdistinguo 981b16 : *-ει* refert 13b27 17a28 30b4 36b35 84b33, restat 03b25 06a34, portat 90b24
διαφεύγω diffugio 01b28 02a27 29a11 93b10, fugio 47b5
διαφθείρω : *-εφθαρμένον* corruptum 51a21
διαφορά differentia ᶜ980a27 ᶜ981b26 992b3,6 998b23-31 04a14,21 14b11-14 16a25,26 18b2,7 20a33-b19 24a2-b8 37b19-38a29 39a26 40a21 42b7-32 43a19 45b17 48b4 †51a21 54b23,32 55a4-29 56b1 57b5-58b6 82a19 83a2,16, differens (?) 985b13, *diffinitio 20a33
διάφορος differens †985b13(?) 992a3 999b22 18a12 54b25-32 58a14 81b33,35 82b2,25
διαφωνέω discordor 85b36
διαχωρίζω separo 23a23
διαψεύδομαι mentior 05b12,31 08b3, 34 09a11,14
δίδαξις doctrina 41b10
διδασκαλικός doctrinalis 982a28 : *-ώτερος* ᶜmagis dicens 982a13
διδάσκω doceo ᶜ981b7,9 982a29 27a22 50a17, dico (?) 43b27
δίδωμι do 990a12 992b11,12 06a24, †b28
†*διείρηται*(?) predictum est 55b6
διέξειμι procedo 994b25, dico 39a29
διεξέρχομαι pertranseo 994b31
διέρχομαι pertranseo 988b21 998a10, permeo 07a15, tracto 48a30
διερωτάω interrogo 00a20
δίεσις discrimen 16b22 53a12,15, b35 54a1 87b35
διίστημι distraho 985a25 : *-αμαι* differo 18b27, disto 59a14
δίκαιος iustus 993b12 15b20,21,26 17a8 23a6 78b23 91a19 : *-ον* iuste 996b12 : *-ότερος* iustior 10a31 : *-ως* iuste 982b28 78b28
δικαιοσύνη iustitia 985b29
διό quapropter *60*, propter quod *26*, unde *15*, quare *13*, ideoque 995a17, et (? eo) quod †996a34
Διογένης Diogenes 984a5
Διονύσια Dyonisia 23b10,11
διόπερ unde 989a2 02a8 05a29 53b7, propter quod 994b24 995a16, quapropter 25b14 35a21, propter quid (?) 91b32
διορθόω corrigo 41b2
διορίζω determino 985a12 986a12,32 996b8 17b9 27b18 28a4 29a1 45b34 46a5 48a26,b37 49b4 52b8, 17 55a2,b8 58b27 73a23 80a12 83a1,15 86a19 87b12 93b11, diffinio 988a8,22,b16 996b14 07a31, b13 12a29 33a26 37a14 41b2 44a14 50b31 86a23 92b8, *termino 986a12 : *-ώρισται* ante diffinitum est 42a18
διορισμός diffinitio 48a2,20, determinatio 05b23 46a3
διότι eo quod 987a25 996a30 17a20 22a35 25a23 28a26 51a27 72a29 73a13 83a16 91b19, ideo 43b33 84a12, quia 41a25 72a29, ᶜpropter quid 981a29 : *καὶ* — ideoque 26a5
διπλασιαζόμενος duplicatus 84a6 91a12
διπλάσιος duplus 987a24-26 990b33 11b9 13b33 20b26,34 21b9,11 25a1 79a28 93a8,22 : *ἡ -α* duplum 39a6 : *τὸ -ον* duplicatio 56b7
δίπους bipes 991a28 06a32,b3,29,31 20a34 22a34 23a35 37b12,14,22, 33 38a4,32 39a32,b2,5 40a16,25 43b10 45a15-20 79b9,32 82a20

δίς bis 10a14 20b8 21a32,b2 30b32 31a5 37a31
διστάζω dubito 91a14
διττός duplex 31b23 52b28 69b15 87a15 : -όν dupliciter 37a8 78a30
διχῇ duabus 16b26, duale 16b28
διχῶς dupliciter 983a5 994a22 09a32 14a17 15a8 23a27,b28 29b30 38b5 44a23 56b35
διψάω sitio 27b4
διώκω persequor (*con-) 982b21, fugo 09b38
δόγμα doctrina 992a21, dogma 76a14
δοκέω videor c981a1,13,b30 983a8, 16 985b27 986a9 992b9 995a12 996b25 998a24,b30 999a11 00a27 01a14,b30,32 02a7,30,b7 07b23 09a8-b9 10b21 14b9 15a31 17b20 18a2 19b3,6 21b6 28b8,16,35 29a1,28,b2 30a13 31a17-28 33a15 34b30 36a33,b7 37b19 38b6 39a19 40a26..., opinor 988b35 991a15,b1 02a12 06a17 79b19 88a16, puto, -or 12b4 72b23 : -εῖ videmus 72a29 : -ῶν existimatus 40b5
δολιχαίων longevus 00a32
δόξα opinio 984a2 987a33 990a23, b22,28 991a19 993b12,18 996b28 997a21 05b29-33 08a16 09a6-b36 10a1,10,b13 11b5-13 12a17 39b33,34 51b14 74b12,13,36 76a17 78b10,13 79a18,25,b23 83b4 87b31 88b33 90b29
δοξάζω opinor 08b28,30 09a11,13 11b9-12
δούλη ministra 982b29, serviens 996b11
δράω facio 05a32,b4, ago 50b24
δριμέα sitim facientia 27b4
δυάς dualitas 987a25,26,b26,33 988a13 990b20 991a4,5,b31 992a1 999a8 24a18 25a1 36b14,16 39a13 43a34 56a10 79a16,35,36 80a24-34,b30 81a3-85b10 87b7,10,24 88a15,b9,28 89a35 91a5
δύναμαι, -ται, -άμενος possum, potest, potens c981b7,9 990b3 993a31,b6 04b1 12a19 14a8 16b2 17b4,6 19a25,32,b14 21a17 25a7 34a20,b5 35b23 36b31 46a5,b30, 31 47a17 48a6,12,16 49b14 50b32 51a6-14 71a11,b15,23 77a35,36 78b25,35 91a10 93a26,b27, valeo, -et, -ens 988b18 11a7 32b9 51a17 69b14 : -άμενος possibilis c980b22 c982a10 20b21 50b32 : (τὸ) -ασθαι possibile 999a18, potentia 19a30 : τὸ μὴ -ασθαι impotentia 995a9
δύναμις potestas 992b15 996a11 02b33 03a1,3 04b24 07b28 09a34 14a24,b28 15a18 17b1,2 18a30, b22 19a6-b14 20a10 23b34 26b1 32a28,b21 33b8 34a34,b19 39a5,6 40b6,12 42a28,b10 43a15 44b30-36 45a24-46a1 47a11 48a32-49b24 50a15,b8 51a3,16,24,29 52b7 69b15-32 70b13 71a10,11,19 89b16-19 92a4,5, potentia c981a1 14a20 19a17-b35 20a3,5 21a15-27 22b2 27a5,6 29a13 45a2 46a5-b26 47a18-b1,31 48a4-b8 49b5-51a35, b28 55a31 71a5-72a9 73a8 74b20, 28 75b23,32 76b2 84b21 87a16 88b1,2,18 89a28-30 93b14,16, potens (?) 50a28
δυναστεία potestas 13a12
δυνατός -όν possibilis -e (est) c980b23 990a10 994a3 997b30 999b6 03a2, 4 19a21-20a2 25b27 28a24 46a8, 20,b23,35 47a21-48b14 49a4,b13, 14 50b9-13 53b17,19 55a12 56a13 74b11 77a4,b14 78a28 83b16 88a16,b14,19 90a19, potens 17b8 48a34 49b15 51a6, potest 18a26 32a20 34a15 : -ώτερος potentior 18b23
δύο duo 984b4 985a11,33,b21 986a31,b26,33 987a9-25 988a9 989a31 992a4 993b7 998a13 00a4 02b2,4 07b2 08a6,b34 09b5 11a27, 33 13a28 17b23 18a9 20a12,b13 23b14,16 24a12 25a32...
δυοποιός duorum efficax 82a15, *duopoius 83b36

δυσκολία difficultas 997b5 74b17
δύσκολον difficile 01b1
δυστυχής infortunatus 983a1
δυσχεραίνω gravor 88b30, aggravo 984a29, gravis sum 76a15
δυσχέρεια difficultas 995a33 05b22 83b9 85b17 86a4,b12 87b20 90a8 91a37,b1,22
δυσχερής difficilis 81b37 85a8 : -ές difficultas 85b6 86b7
δώδεκα duodecim 93a19

ε E 92b35
ἐάν si *passim* : — δέ quodsi 01b3 : — μή nisi 02b19 34a25 55b34 75b12 : — τε ... — τε sive ... sive 988a25 43b29,30 88b34,35 89a31
ἐάνπερ si 38a13
ἑαυτό(ν), αὐτό(ν) se c982a15 982b31 984a29 985b1 990b17,21 993b22 994a13 995b20,26,33 996a24 997b4 00a14 03a22 04b5,12 09a11, b8 11a18 14a17 15a15,b17,36 16a5,7,34 17a8,22,b35 18a1,5 19a1 20a15-25 21b4,30 22a†1,25-b27 25a31..., se ipsum c980a23 984a22 06a23 08a29 12b18 29b15, 16 34b5 39a34,b1 46a28 71b30 72a2 74b22,23, hunc (?) 03a28 75a10, idem ipsum 982a32, eum 35a31, non aliud (?) 70b8 : αὐτὸν — se ipsum 12b15 74b22 : -οῦ suus 996a24 12b16 14b28 23a9,17,23 49a15 74a27, suimet 982b26,28 10b35 31a18 56a15 : ὁ αὐτὸς -οῦ suus proprius 12b19
ἐάω pretermitto 992a25
ἐγγίγνομαι fio c980a29 35a14 54b8, cfactus sum 980a29, sum (?) 46b16, advenio 49a31
ἐγγύθεν : ὁ — propinquus 10b6
ἐγγύς propinquum 26b21 52b6 : -τερος, -τέρω, -τερον propinquior, -ius 14a5 18b10,12,18,20 35a13 84b12, affinior 09a1 18b17 : -τατος proximus 34a1 44b1 : -ιστα proxime 91a17
ἐγκέφαλος cerebrum 13a6 35b26
ἐγρήγορα vigilo 10b9 11a7 48b1
ἐγρήγορσις evigilatio 72b17
ἐγχειρέω conor 994b13 00b32 05b2, nitor 05a30 : -ῶν paratus 09b38
ἐθέλω volo 998b1 13b27 30b4 53a23
ἔθνος cgens 981b25
ἔθος consuetudo c981b5 994b32 995a6, mos 47b32,34
ἔθω *vide* εἴωθα
εἰ si *passim*, quia (?) 21b10 : — δέ quodsi 998b4 999a10,b31 07a27 08a2 72a10,b25 74a12,17 76b7,16 77a8,35 78a1 81†a10,b32 83a4 84a10,b32 85a18,b1 87a23,31,b27 88b22 90a1 91a27,b29 93a1, quod (?) 79a36 : ἀλλ' †— (?) quodsi 75b26 : — δή quodsi 55b11 56a3 69b9 72a9 : καὶ — quodsi 76a26 : καὶ — ... καὶ — sive ... sive 00b27,28 : — μή nisi 999b3,27 07b3 12a6 33a29 34a17 43b3 50a13 56b9,12 70a14 71b15 85a16 86b35 89a3,b30 : — (...) μή sin (...) 987a26 992b8 994b27 06a22 23b34 27a12,33 30b35 39a2,b4,10 40a25 41b3 48a16 57b16 75b28 77a22 82b9 83a17 84a21 : τε — quodsi 10a20 : — οὖν quodsi 08b35 : *vide* ἄν, πλήν
εἴγε si 993a8 86b37
εἰδητικός specialis 86a5,8 88b34 90b35
εἶδον (ἰδεῖν, -ών *etc.*) video 08b22 16b14 46b33 51a28 89b3, scio 995b8 51a26, considero 42a20
εἶδος species *passim* : τῷ -ει specie forma (?) 16a18
εἰκάζω : -όμενον simile 991a24, assimilatum 79b28
εἰκῇ : παρ' — preter convenientia 984b17
εἰκός conveniens c981b13 984b13,14 74b10, iustum 983a1
εἴκοσιν viginti 74a7
εἰκότως merito 05a32 36a26 44a7, decenter 10a5
εἰκών ymago 991b1 14a12 79b35
εἰμί sum *passim*, insum 993a18,b27

995a27 997a4 01a15 21a27 52b6 72a11 77b3(?) 85b15, *om.* (?) 982b6 983b33 985b8 988a31 993a9..., forem 06a9 : ἔσται fuerit (*praecipue post* si) 992b7 994b10 999b27 06b27 07a23,27 11b12 22b9 31a31 32a3,b7 71b12,29 74a28 75b24,27 79a32 81a26,b23 82b26 86b8 89a10,b30, futurus est 992b14 47a13,b9 89a2,6, foret 10b14 74a32 : ἦν foret 41a1 53b35 71b28 93a11, fuerit (*post* si) 79b30, fit (?) 25a23 : τὸ ἔστι ens 30a21, esse 42b25 : τοῦ (τῷ) εἶναι existendi (-o) 00a16,17,b10, 11 03b3 16b8 17a4,b15 18a33,b12 90a6, essentia 16a1 : ὤν, (τὸ, τὰ) ὄν(τα), ὄντος ens *passim* (*praecipue* 28a10-59a14 *et* 87a29-93b29), existens 984b9,21-24 985a33, b19,28 986a11,17,b3 987a34,b8, 11,19 988a4,b10,25 989a33,b24, 25,32 990a20,b1,3 991a25-b26 992a6,21,30,b18,23 993a1,16,b7, 28 994a2,28,b4,15 995b36 996a21 997b25 998a15,b4-22 999b30, 32 00a4,21,22,b19,30 01a6-b10 02a4,31-b8 05a23 06a3,18 10b31 11a27 14b28-36 15a18..., (ea) que sunt 983b11 984b12 998a32, b7 11a20 12a13 50b18 78b32 83b20 87b28 89a16, *om.* 984a1,12 986b11,26 994b7 08b29 18b7 54b35 72a28 90a6, cum sit 999b9 71b8 80a4 93a24, existentia 984b30, esse 42b15, essentia 53b35, si sit 90b16, si est (?) 73a35 : ἐσόμενος futurus 10b25 27b9 48b15 : ἔστωσαν constituerunt (?!) 82a29 : *vide* ἱκανός

εἶμι eo 994a8,20,b4 07b1, progredior 994a3 : *vide* γῆ

εἴπερ si 982b19 985a9 991b9 992a2, b22 994a18 996a23 998b26,28 999b8,12 00b21 01b23 03a12 06a22 07a2,b24 10b30 12b1 28a24 31b15,31... (*60*), sed (?) 30a5 *56b7 *72a9 : *vide* ἀλλά

εἰς in *passim*, ad 983a12,28,b1 986b12,24 989b28 991a14 992a10 994a2(?),32,b5,17,21 995a33 00b14 01a13 02a19,20 03b7 04a1,b28,34 05a2 08b15 10a6,b11 15a25 23b8 24a32... (*63*), *om.* (*dat.*) 990a2 08b15 27b3 55a7(?) 83b3

εἷς unus *passim*, alius 19a35,b1, 10,32 20b2 22a16,25,27,b18,24 23a11,13,29,31,b5, quidam 20b14 : τὸ ἕν unitas 21a12 : *vide* μηδέ

εἰσαγωγή introductio 987b31

εἰσφέρω induco 985a3,30

εἶτα deinde 982b14 08b22 10b3 30a30 32b9 40a21 44b18 45a5,6 53b5,29 69a21 71b36 77a25 78a24 81b31 84b1,2, postea c982a10 *69a21, aut (?) 76b38

εἴτε sive 990a12,13 991b19 992a6 997a23,24 05a5,6 14a34 19b2 58a1 69a33 74b21,22 76a26 81a24,25 82a9,10 91a15,16,b31, si 991b23 999a26 09a7 74a22,b17, 18 76a13 82b19, et si 991b24 82b21, amplius si (?) 75b24

εἴωθα consuevi 995a1 33b27 36b25 45a21 : τὸ -ός consuetum 991a20 05b28 77a15 79b24

ἐκ e(x) *passim*, a (*praecipue ante* principio) 982b13 983a12,24 984a27 988a20 990a20,b5 06a20 08b1 51a19 78b11 92a13, de 23a32, 33 25b10 32a9 48b3 51a28, in *43a21(?) 81b35 : *om.* (*abl.*) (?) 43a21 : (*cum infin.*) quia 983b22

ἕκαστος unusquisque *63*, singulus (*saepe* -li) *63*, quilibet *57*, quisque *23*, quislibet (!) 09b22, alius 81b13 : -ον singularia 996b19 : καθ' -ον singularis (*saepe plural.*) *42*, singulus -i 15b31 28a27 35b2,3,30 36a21,23 70a12 *78b36, quilibet 32a15 70a28,34 74a1 79a2 86a34, unusquisque 990b6 999b33,34 35b19 53a25, diversus 86b4,11, particularis 69a29

ἑκάτερος -οι uterque -rique 991b31

01a6 11a28 12b1 15b27 17b30,31 19b19 20a7 39a30 45a33 52b28 56a26 57b25 58a3 73b17 83b30 84b18-36 91a2, singuli 985a3 988a15, alteruter 984a23
ἐκεῖ illic 991a1 02b22 25a26 32a31 33a16 34b4 49a7 79a31, illuc 79a2 †81a37(?), ᶜibi 981b24
ἐκεῖθεν inde 55b37 89b31
ἐκείνινον illinum 49a19,25,33,b1, illius 33a7
ἐκεῖνος ille *passim*, alius 45a17 48a4, hic 999b14, ipse 08a1, is 77a13 : -ως illo modo 01a9 03a2 07b15 08b5 21b2 *83a37, sic 07b7
ἔκθεσις expositio 992b10 31b21 90a17
ἑκκαίδεκα sedecim 74a10
ἐκλείπω patior eclipsim 41a16
ἔκλειψις eclipsis 44b10,14
ἐκλογή ecloga 04a2
ἐκμαγεῖον echmagium (*vel* -ion) 988a1
ἐκτίθημι pono 03a10 86b10
ἐκτοπωτέρως extranee 989b30
ἐκτός extra 993a12 13a20 70b23 : ὁ — exterior 49a7
ἐκτροπή conversio 89a1
Ἕκτωρ Hector 09b29
ἐκφέρω effero 40b2
ἐκφεύγω diffugio 90b21
ἑκών volens 25a9, voluntate 25a10, voluntarie 25a12
ἔλαιον oleum 16a22
ἐλάττων minor 00a5 01b9 10a27 20a24 35b8 42a36 53a4 55a4 56a5-21,b10 57a1,2 74a2 81b37 82b7 83a7 84a22 88a35, paucior 982a27 990b3,5 13b30, inferior 83b8 : -άχιστος minimus 983a17 43b38 53a13 75a27 84b27
ἐλεγκτικῶς argumentative 06a12,15
ἔλεγχος argumentatio 06a18 09a21, elenchus 32a7 49b33
ἐλέγχω redarguo 998a4
ἐλεύθερος liber 982b26,27 75a19
ἕλικες cicles 998a5
ἕλκω attraho 91a10,17
ἐλλείπω deficio 21b17,22,32, desum 21b27 : τὸ -ειν defectio 19a30
ἔλλειψις defectus 42b25,35 56b19, 27, defectio 992b7 04b12
Ἕλλην Ellin 24a33
ἐλπίς spes 72b18
ἐμβαίνω intro 10a14
ἔμβρυον : -α embria 14b22
ἐμός meus 71a29
Ἐμπεδοκλῆς Empedocles 984a8 985a5,8,21,29 988a16,27 989a20 993a17 996a8 998a30 00a25 01a12 09b15,17 14b37 69b21 72a6 75b2 91b11
ἐμπίπτω incido 08b17 56a2 84a5, *cado 986a15
ἐμπειρία ᶜexperimentum 980b26,28 981a2,6,9,21,25,b8, ᶜexperientia 981a1,3,4,13,15
ἔμπειρος ᶜexpers 981a26,29,b31, ᶜexpertus 981a14
ἐμποδίζω impedio 15a27 49a14
ἐμποιέω facio 24b24 25a5
ἐμποιητικός factor 25a4
ἔμπροσθεν ante 994b18 : ὁ — precedens 16b35 86b2
ἐμφαίνομαι appareo 28a28 91a36
ἔμψυχος animatus 20b24 35b15 36a17,b32 40b10 46a37 48a4 77a20,29 : τὰ -α animalia animata 10b31
ἐν in *passim*, de 28b33, *om. aliquando ante* ἔνειμι, ἐνυπάρχω
ἐναντιόομαι adversor 79a18 90b2, oppono 990b22
ἐναντίος contrarius *passim*, contradictorius (?) 55b3 : ἡ -α contrarietas 75b23 : ἐξ -ας econtrario 13a1 : τοὐναντίον econtrario 984b8 : -ως econtrario 988a1 51b4, contrarie 20b22 57b11
ἐναντιότης contrarietas 986a32 995b22 04a20,21 55a16,22,b1,15 58a11,b1
ἐναντίωσις contrarietas 986b1 18b3 54b32 55a5,33,b14,18 56a12 58a16-b18 69b6,13 90a2, con-

tradictoria (?) 69b33, *contraria 69b33
†ἑνάριθμος unus numerus 991b22
ἐναύξομαι cresco 09b19
ἑνδεκάς undenarius 84a26
ἐνδέχεται contingit *passim* (*150*), convenit 983a2 984b5 994b17 996b5 998a12 01b14 *36b19 *38b17 *39b29 *77a1, oportet 992b26 994b22, ᶜdecet 982a9, recipit 75b31
ἐνδιατρίβω investigo 989b27
ἐνδίδωμι annuo 12a19
ἔνδοξος probabilis 995b24
ἔνειμι insum 984b33 19b13 29b20 35a15,22,23 37ᵃ29,33 45b2 46a15 58b15 82a1,8-10,*b21 90a8, sum 08b32 34b24 37a25 58b18 *82b21
ἕνεκα -εν causa *semper* (*44*), ᶜgratia 981b27, ᶜper 982a15
ἐνέργεια actus 996a11 20b20 26b2 42a28,b10 43a6-b1 45a24-35,b19-22 46a2,3 47a18-35 48a26-b35 49b5-50a31,b27 51a2-35,b28,31 69b16-32 71a4-19,b20-32 72a3-b27 76a10 87a16 88b2,26 89b31 92a4, actio 21a16,19,20 22b4, 18 50a35,b4,5,18 51a1, energia 23b34, actuale 72a5 : -ᾳ in actu 49b25
ἐνεργέω ago 14a8,20,21 20b22 21a19 49b13,18 50a18,b10,22,29 71b12, 14,17,23,24 72a10,11,13,b22 88b19, operor 46b29,30 47a8
ἔνθα hinc 04a13 15b4 16b21, hic 14b22 *18b28 *50a27, illic 16b22 18b29 *50a27, illinc 15b5
ἑνίζω unum dico 986b21
ἔνιοι quidam *passim* : -ος aliquis 26a5
ἐνίοτε aliquando 13a3 43a29 53a15 54a34 72a1, quandoque 13b12,13 19a24 27a5
ἐννέα novem 986a11 93a29,b1
ἐννόημα : -τα ᶜintellecta 981a6
ἔννοια sententia 73b12
ἑνότης unio 18a7 23b36 54b3
ἔνοχος reus 09b17 90a31 : — εἰμι assentio (!) 76a14
ἐνταῦθα hic 990b34 991b13 25a23 33a17 34a32 37b18 42a34 55b38 77a21 79a31 92a15 93a26 : ὁ — presens 02b17
ἐντελέχεια endelechia (*-delich-, *-thele-) 07b28 39a7,14,17 40b12 44a9 45b17,33,35 47a30,b2 49a5 50a23 71a36 74a36 78a30 84b22, perfectio 09a36 15a19 17b1,3 19a7,8,10 23b34(?) 34b17 36a7 38b6 39a4,5
ἐντεῦθεν hinc 988b2 12b35 14b4 41a10 52b19,24
ἔντευξις omelia 09a17
†ἐντίθημι impono 58b5
ἐντός infra 84a34
ἐντρέφω : -αφείς nutritus 985b25
ἐνυπάρχω insum 986b7 998a26,b13 20a7 22a29 23b33 24b4 28a35 32b32 38b18,29 39a4,8 41b32 46a18,36 51a23 52b14 70b22 79b10 82b31 92a30,31,b6, existo 992a20 995b28 10a4 14b1 15a18 17b15,17 88b28, inexisto 13a4, 7,19,24 14a26,b18 43a21, sum 14b15 34b23, *existo (?) 43a21, existo in 79b18 : -οντα, -όντων cum insunt 991a14 *998a31, cum insint 998a22
ἐνύπνιον sompnium 24b23
ἕξ sex 14a16 20b7,8
ἐξαιρέω, -ομαι aufero 994b12 12b18 43b12 47a14
ἐξανθέω pullulo 10a10
ἐξέρχομαι exeo 27b2
ἔξεστιν possibile est 984b32 75a20
ἐξετάζω investigo 91a19
ἐξῆς deinceps 81a22
ἕξις habitus 983b15 986a17 993b14 09b18 15b34 18a21,34 19a26,b7 20a19 22b4-14 44b32 46a13 55a33,b13 70a12
ἐξίστημι : -έστη in extasi 09b29
ἔξω extra 987b34 †988a34 989b32 994a11 00a28 21b12,13,32 22a1,4 28a2 55a12,14,15,26 71a15 75a35

91b36, exterius 48a19 50a21, preter 988a21 : ὁ — exterior 48a17 : *-τέρω* exterius 55a25
ἔξωθεν extra 49a12 : ὁ — exterior 49a13
ἐξωθέω : *-σθείς* detentus (*retentus) 25a27
ἐξωτερικός exterior 76a28
ἔοικα videor, visus sum *985a16 986a27,b6,19,23,28 988b17 993a12,15,b4 07b27 08b25 12a24 38b8 43a19 49a18 80b21 82b14 85b24 90a34,b19 91a7,34 93b9, 25, assimilor 93b16, *similis (?) 42b12, simul (?) 42b12
ἐπάγω induco 995a8
ἐπαγωγή inductio 992b33 25a10,b15 48a36 54b33 55a6,b17 58a9
ἐπαινέω laudo 93b7
ἐπαΐω obaudio 996b34, audio 04b10
ἐπακτικός epactivus (*+ id est inductivus) 78b28
ἐπάλλαξις variatio 11a33
ἐπαναβαίνω ascendo 990a6
ἐπαναδιπλούμενος repetitus 03b28
ἐπαναλαμβάνω repeto 35b4
ἐπανέρχομαι recapitulo 993a26, repeto 38b1, redeo 45a4
ἐπάνω : ὁ — superior 12b6
ἐπεί quoniam *passim*, ergo 05a27, deinde (?) 69b30, quod 53a32 (?) 76a19, *sicubi 77b31
ἐπειδή quoniam 986a8 01b13 04a22 21b19 27b19 32b6 74a29 81a29 89a16,26 91b33, quoniam vero 26b2 58a37,b26, quoniam quidem 27a8, *quod 91a18
†ἔπειμι ᶜobvio 981a24
ἐπείπερ quoniam 997b16 53b25 56a33 81b31
ἐπεισοδιώδης accidentalis 76a1 90b19
ἔπειτα deinde 984b28 19a6 28b23 39b2 42a9 †69b30(?) 71a2,24 74b29 80a24 81a22,25,30 89a15
ἐπεκτείνω porrigo 14b17, protendo 28b24
ἐπέρχομαι tracto 38b8 42a25 53b10, pertranseo 988a18 89b2, supervenio 983b4, advenio 986a13, aggredior 995a24, decurro 77a1
ἐπέχω contineo 05a26
ἐπί in *passim*, ad 990b6 994a2(?), b14 14b4 20a25,b4 21b18,26 22a7 32b10 47a31 50a7 52b19 93b3, de 995b29 998b16,25 999a15 30a25 36b8,24 40a26 58b29, super 983b21 23a21 24b33 33b34 40b29 92b34 93a24, usque ad 27b1, *om.* (?) 986a30 990a6 : *vide* πλείων, πολύς
ἐπιβάλλω immisceo (?) 993b2, superpono (*suppono) 53a35
ἐπιβλέπω inspicio 991a8 33a21 79b3
ἐπιγίγνομαι supervenio 987a29 36a31, fio 35a12 36b6
ἐπιδείκνυμι demonstro 50a18
ἐπιδίδωμι superdo 83a7
ἐπιζητέω quero 995a24 90b14, investigo 988a16, exquiro 34a3
ἐπιθυμέω cupio 48a21
ἐπιθυμητός concupiscibilis 47a34 72a27
ἐπιθυμία desiderium 984b24
ἐπικείμενος *superpositus (*suppositus) 23a19
ἐπιλείπω deficio 84a13,17
ἐπιμελής studiosus 26b4
ἐπιμελητέον curandum est 08b28
ἐπιμήνιος menstruus 71b30
ἐπιμόριον superparticulare 21a2
ἐπίπεδος superficialis 45a35 : *-ον* superficies 997a27 01b12,27 02b9 16a36,b27,28 17b19 20b5 24a36, b1,2 28b26 76b5,14,15,20,25 77a29,34,b29 78a9 79b5,8,10 85a8-b4 88b7 89b13 90b6 91a15, planum 992a12,13,14,19 76b17, 22,35 77a27, latitudo 992b14
ἐπιπόλαιος : *-ότερον* superficialiter 993b13 : *-ως* superficialiter 987a22
ἐπίπονος laboriosus 74b29 : *-ον* super laborem 50b26
ἐπισκέπτομαι perscrutor 04b16 05b7, speculor 988b30, investigo 04b2 :

-πτέος, -πτέον perscrutandus, -dum (est) 995b18 27b29 32a32 75a11 86a30 91a22, perscrutari oportet 78b10
ἐπίσκεψις perscrutatio 983b2 989b27 05a22
ἐπισκοπέω intendo 03a23 05a29 37b28 78b26 80b2, perscrutor 76a30
ἐπίσταμαι scio *passim* : τὸ -ασθαι scientia 982b21 : *vide* ἐπιστητός
ἐπίστασις intentio 89b25
ἐπιστήμη scientia *passim*, disciplina 993a2, *sententia 25b6
ἐπιστημονικός scientialis 39b32
ἐπιστήμων sciens 994a29,30 996b4 46b19 48a34 53b1, scibilis 50b36
ἐπιστητός scibilis 982a31,b2 996b13 03a14 20b31 30a33 56b36 57a8-16,b1 86b22,32 : τὸ -όν res scibilis 982b2
ἐπιτάττω cordino 982a18
ἐπιτελέω perficio 994a26 19a23
ἐπιτίθημι impono 42a4
ἐπιτιμάω prohibeo 10a13, renuo 10a26, corrigo 56a31
ἐπιτίμησις increpatio 91a30
ἐπιτρέπω immuto (?) 984b14
ἐπιτυγχάνω sum 32a10, cproficio 981a14
ἐπιφάνεια superficies 02a4,23,33 19a1 20a14 22a17,30 28b16 29b17,18,21 45b16
ἐπιφέρω induco 988a4, insum (?) 12a9, infero 93a24
Ἐπίχαρμος Epic(h)armus 10a6 86a17
ἐπιχειρέω conor 988b26, probo 85b6
ἕπομαι sequor 32b27 84a33
ἑπομένως communiter (?) 23a24, consequenter 30a22
ἔπος versus 23a33, ratio 93a30 : -ῶν elementis (*an* epis *scrib.* ?) 985b3 : ὡς — εἰπεῖν ut est dicere 09b16
ἑπτά septem 74a13 93a13-17 : *vide* τεσσαράκοντα
ἐράω : -ώμενον desideratum 72b3
ἐργαζόμενον opus 991a23, operatum 79b27
ἔργον opus 993b21 13b3 15a9 29b5 30b2 36b31 37a15 50a21-25,34 69a25 72a22 78a35, actus 03b3 35b17 45b34 86a9,b5, operatio 990a1,11 996b7, factum 984a12 : πρὸ -ου *viceopus 983b4, ab initio 995a28, primum 03b26, pro ergo 29b3, prelibandum 31a16, prius 37b10
ἔριον lana 44a29
ἐριστικός contentiosus 12a19
Ἑρμῆς Mercurius 02a22 17b7 48a33 50a20 73b32
Ἑρμότιμος Hermotimus 984b19
ἔρομαι interrogo 07a12,17 12a15 36a14
ἔρχομαι venio 983b2 992b8 09a22,b1 22a20 25a26,27,29 38a16 47a30 50a15 52b19 55b35,37,38 56a3 75a24, pervenio 994b21 58a21, evenio 12a17 14b6
ἔρως amor 984b24,27,29 988a34
ἐρωτάω interrogo(r) 07a8-10 32a9
ἐρώτημα interrogatio 56a1
ἐρώτησις interrogatio 36a14
ἐσθής vestimentum 23a11, indumentum 22b7
ἐσθίω comedo 27b4
ἔσχατος ultimus 983a28 994a12, 14,b11 998b16 999a5,31,b7 00b2 05b33 14a29,33 16a23 17b24 18a21,b13 21b25,28,29,30,†33 22a4 24a1 32b9,28 35b30 45b18 49a34,36 50a24 55a9-21,b16 58b10 69b36 90b9 : -ον extremitas 90b5 : -ώτερον ulterius 55a20
ἔσω infra 22a5, interius 50a21
ἑταῖρος amicus 985b4 09b26
ἑτερόμηκες longius altera parte 986a26
ἕτερος (ἄτ. θάτ.) diversus 985a31 992a17 995b21 996a3,7,b2,24 997a32 998b12 999b31 00a7,b23, 31,32 01a31,32 03a15,b27...(*215*), alius (*saepe ante* τις) 996b17,32 997a11 999b33 00b27 01a6,10,15,

28 02b7,23,33 03b31... (*85*), alter (*fere semper post articulum*) 987a1, 12 989b17 994a31,b3,6 995a14 08b36 11b18,22 12b11,12 15b23-25 17b29 18b24... (*50*) : *-ως* diverse 44b25, aliter 48a30
ἑτερότης diversitas 04a21 18a15 54b23 58a7,8
ἑτερόφθαλμος monoculus 23a5
ἔτι amplius *passim* (*235*), adhuc ᶜ982a12 05a33 73b36, quare 75b28, *om.* (*ante vel post comparat.*) 999b13 72b25 86a20 : *vide οὐδείς*
εὖ bene 988a14 21b15,31 22b10 46b25,27,28 72b12 74b37 75a8, 14 91b2,19, esse (*an* eu *scrib.* ?) 984b11, eu (*+ id est bonum) 92b26, *eu 93b12
εὐδαιμονέστατος felicissimus 00b3
εὐδαιμονία felicitas 994a9 50b1
εὐδία serenitas 23b6
Εὔδοξος Eudoxos (-us, *endoxos) 991a17 73b17,33 79b21
εὐεξία sanitas 13b10, convalescentia 25b4
εὐήθως fatue 24b32
Εὔηνος Euenus 15a29
εὐθύγραμμα euthygramme 54a3
εὐθύς (*adiect.*) rectus 986a25 992b21 998a2 16a12,15 42b36 54b1,6 69a23 85a22 88a20 89a18 93b19 : *-έως* recte 08b15, statim 86a17
εὐθύς (*adv.*) statim 31b31 45a36, b3,5 47a3 51a26 80a18, recte 04a5 11a16, rectum 91a17
εὐθύτης rectitudo 18b38
εὐθυωρία directa theoria (!) 994a2
εὐΐατος curabilis 09a19
εὐκίνητος mobilis 991a16, facile mobilis 79b20
εὐλαβέομαι timeo 08b16,25, erubesco 91a36
εὐλόγιστος rationabilis 92b27
εὔλογος -ον rationabilis -e (est) 991b26 996b33 997a18,b19 00a23 74b28 77a22 81a37,b2,4 *85a15 91a7, rationale (est) 988a2 *997b19 74a16,24, *b28, congruum est 998a11 00b31 : *-ως* rationabiliter 26b13 75a31 78b23 80b10 †85a15 87a4 88a6, rationabile (?) 86a12 : *μᾶλλον -ον* rationabilius 999b13
εὐμετακίνητος mobilis 19a28
εὐνοῦχος eunuchus 19b19
εὐπορέω investigo 993a26 995a27 91a30, inquiro 996a16
εὐπορία investigatio 995a29 91b26
εὕρεσις inventio 996b21
εὑρίσκω invenio ᶜ981b14,16 983b5 985a5,23 992b19 995b1 25a16,17, 19 51a21,23,30 74b10 93b6, ᶜreperio 981b17,22
εὐρύστερνος latior 984b28
Εὔρυτος Eurippus (?) 92b10
εὐφυής susceptibilis 03b3 : *-ῶς* naturaliter 987b34
εὔφωνος bene sonans 19b15
εὐχερής libens 25a2, oportunus 90b14
ἐφάπτομαι tango 985a11
ἐφαρμόττω *congruo 79b4
ἐφεξῆς deinceps 69a20 81b6 83a31 85a4-6, deinde 04a9 05a11 27b24 80a30
Ἐφέσιος Ephesius 984a8
ἐφίστημι insisto 987b3 999a25 90a2, statuo 51a28
ἔχω habeo, me habeo *passim* : *-όμενος* habitus *fere semper* (*ex gr.* 984b11 994b20 01b26 80a17 81b20 84a26 86a25), habens *rarius* (*ex. gr.* 04a4 75b38), continuus 999a24 : *τὸ -ειν* habitus 18a32 : *vide βάρος, χάριν*
ἕως usque (ad) 32b8 38a16 50b5, dum 24a30,31

ζ Z 985b18 92b35 93a20
ζάω vivo ᶜ980b26 983b24 15a20, b4,5 22a32 27b9 40b14 44b36 45b12 : *ζῶν* vivum 22a31
Ζεύς : *Διός* Iovis 73b34 91b6
Ζήνων Zeno (*genit.* -onis) 01b7
ζητέω quero *passim*, inquiro 982b24

992a24 12a21, interrogo 73b14 : τὸ -εἶν inquisitio 69a28 : -ητέον querendum (est) *semper exc.* queritur 53b27 54a11
ζήτησις questio *fere semper* (*ex. gr.* 983a12,22 984a30 986b26 41b9,10 43a38 89a32), interrogatio 56a4
ζῴδιον : -ίων zodiaci (*zodia) 73b20, 21,27, zodiorum (*zodiacorum) 73b29
ζῷον animal *passim*, homo (?) 34b29

ἤ aut *passim*, et 07b21,30,33 08a4 14b21 28b15 36a6 38a2 40a29 44b32 55a37 58b23 70a13 78a15 80b1, *om.* (*praecipue in* ἢ ... ἤ) 993b2 07a28,b33(?) 08a4 15a23 18a13 22b10 25a23,b6 42b4 47a12 54b18, vel 996a35 09b5 11b22 17a29 *20b21(?) 41b25 51b1 70b7 : hoc est 987b13, an 26b17 : (*comparat.*) quam *passim* 985a21, b28 990a16 996b16,34 997b11 998b31 00b10 08a1 09b10 10a32, 36 12a16,b9 14b11 15b27 16a4... (*43*) : — ... — sive ... sive 999a3 13b28,29 : *vide* ἀλλά, πρίν
ᾗ in quantum 990b31 995a31 996b10,13 999a28 03a21-31,b16, 21 04b5-15 05a3-b10 06a14,15 11a24 13b7 14b19 15a15 16a21, b5,6 19a16-35,b11 20a2,6,b17..., ut 16b24
ἡγεμονικώτατος principalior 996b10
ἡγέομαι ᶜconcipio 981b8, ᶜpono 981b10
ἠδέ et 00a31, *om.* (?) 984b28
ἤδη iam 987a3 989b14 990a26 10a19 15a3,12,b13 16b16 17b5 19b18,33 27b7,9 32b9,21 33a26 34a5 35a16 36b8 49a2,15,16,b20,27 50a6 55b6 73b3 74b4,27 77a31, *om.* 08b6 09a2 21a21 22b19 53a24, ecce 06a24, autem etiam (?) 34b22
ἡδονή voluptas ᶜ981b21 00a16 72b16, saporatum quid 27a3
ἡδύς voluptuosus 26b7 : -ιστος delectabilissimus 72b17, dulcissimus (*dilectissimus) 72b24
ἠθικός ethicus 78b18 : τὰ -ά moralia ᶜ981b25 987b1
ἦθος mos 25a12
ἥκιστα non 75a20 88a12,29, nullatenus 88a23
ἥκω venio 994b14 05b17 27b1,3 57a23-25, prevenio 05b5
ἡλικία etas 984a12 986a29 22b29 55b22 93a6
ἡλίκος quantus 995a3
ἥλιος sol 982b16 983a15 994a7 997b17 28b13 40a29-34 50b22 71a15 73b17,22,35 74a12 93a4, 12
ἡμεῖς nos ᶜ980a26 983a12,b1 988b17 989b28 993b8 994a13 995a24 00a10,15 03a31 05a1,b28 06a3 09b8,12 10a15,29 28b6 46a5 48b36 51b7,8 53a33-35 55b7 56b35 69b23 72b15,16,25 73a22, b11 74b14 75a31,b21,36 76a14, 15,36 82b16 90a28 ; *om.* 984a26 985a12 986a13 988a22 04a2 06b19 75b9 93a18 : -ῶν noster 993b14
ἡμέρα dies 994b2,3 23b6 45a3 47a10 70b21 88b22 : τὸ μεθ' -αν diei 993b10
ἡμέτερος noster 993b10 77a30
ἡμικύκλιον emikiclium (*-ciclium) 35b9,10 36b34, emicirculus 51a27
ἡμιόλιον emiolium 12a12 21a1
ἡμίονος mulus 33b33 34a2,b3,4
ἡμίσεια dimidietas 19a8 48a33
ἥμισυ dimidium 11b8 20b26 35a18 39a6, medietas 02a22,24 17b7
Ἡρακλείδης : -ῶν Eraclitum (*-torum) (?) 58a24
Ἡρακλείτειος Eracliti 987a33, Eracliticus 78b14
Ἡράκλειτος Eraclitus *984a7 05b25 †10a12(?) 12a24,34 †58a24(?), Eraclius (?) 984a7, Aristippus (?) 10a13
ἡρακλιτίζω eraclizo 10a11
ἠρέμα paulatim 19a31 29b9

ἠρεμέω quiesco 986a25 10a36 12b23, 24,29 16a16 17b5,6 51a9
ἠρέμησις quies 13a30
ἠρεμία quies 988b4 17b5 43a23,24
Ἡσίοδος Esiodus 984b23,27 989a10 : οἱ περὶ -ον Esiodiste 00a9
ἡσυχάζω acquiesco 08b14
ἤτοι aut 986a28 999a30 08a8,12,19 09b11 11b30 31a8 34a28 39a27 72a13 85b2, scilicet 80a17
ἡττάομαι : -ηθείς devictus 984a30
ἧττον minus c982a19 997b5 00a27, b4 01b21 02a4 08b32,36 11a2, b19 12b20 29b4 38b20 41a1 42b33 44a10 50a27 54b8-10 57b25,28,29 58a37 85a34 90b17 : οὐδὲν — non (?) 36b2 : *vide* ἥκιστα

θάλαττα mare 43a24,25
Θαλῆς Tales (*Thales) 983b20 984a2
Θαργήλια Tragilia 23b11
θάτερον *vide* ἕτερος
θαῦμα mirabile 983a14
θαυμάζω miror c981b14 982b14 983a19, admiror 982b17 : τὸ -ειν admiratio 982b12 983a13
θαυμάσιος mirandus 982b19 : -ώτερος mirabilior 72b26
θαυμαστόν mirum 983a16 993a1 82b21 91b16, mirabile 72b25
θεάομαι speculor 86a31
θεῖος divinus 983a1,2,6,7 26a18,20 72b23 74a30,b3 : -ότατος maxime divinus 983a5 74b16,26 : -ως divine 74b9
θεμέλιος fundamentum 13a5
θεολογέω : -ήσαντες theologizantes 983b29
θεολογική theologia 26a19
θεολόγοι theologi 00a9 71b27 75b26 91a34
θεός deus (*pl.* dii) 982b30 983a6, 8,10,b31 984b27 986b24 997b10 00a11,29,32,b4 08a24 23b32 28a18 72b25,29,30 74b2,9 88a10
θεραπεία ᶜcuratio 981a23
θεραπευτός ᶜcurabilis 981a23
θερμαίνω calefacio 21a17 32b20 46b6 : τὸ -ειν calefactio 32b25 : -όμενος calefactivus (?) 21a18 : -ον *calefactiones 21a17
θερμαντικός calefactivus 20b29 21a16, calefactibilis 46a27,b18
θερμαντός calefactibilis 20b29 21a17
θερμός calidus c981b12,13 983b23 984b6 986b34 987a1 989a28 04b32 41b18 46b6 47a5 70b14 78b20 92b16 : τὸ -όν calor 46a26 70b12 : -ότατος calidissimus 993b25
θερμότης calor 993b26 02a1 20b9 32b8,26 34a26,27,30, caliditas 46b19
θέσις positio 985b15,17,19 16b26 22a23,24,b2 24a2,19-21 32a7 42b14,19 43b9 73b32 74a3 77b30 82a21 84a9 85b12, compositio (?) 92a27
θετός habens positionem 16b30
θεωρέω speculor 983a14,33 985b3,27 986b10 993b23 995a33,b6 996a19, b25 997a15,20,24,32 998a10 01b14 03a21,25,b13-35 04a1,10, 11,b1 05a3,11,14,b6 26a5,10,31, b11 27b28 28b7 29a26,b2 38b34 48a34 50a12,14,36 78a15,21,24 80a11,13 86a26 87a20 91a28, considero 995a20 999a25 01a4 : -ῆσαι theoria 995b25 : -ητέος speculativus est (?) 76a13
θεώρημα theorema (*-reuma, *-rima) 83b18 90a13,b28 93b15
θεωρητικός theoricus 982b9 993b20 05a16 25b25,26 26a6-23,b5 50a12,13 75a2, ᶜspeculativus 982a1, speculatrix 982a29, theoricans 05a35
θεωρία theoria 989b25 993a30 997a26 69a18 72b24 73b6, speculatio 995b19 05a29 26b4 37a16 50a36
Θῆβαι Thebe 93a16
θῆλυ femininum 986a25 30b26 58a30,31,33 78a6,8, femina 988a5 24a35 31a4 58b21,23

θήρ bestia 00a31
θηρεύω venor 84b24
θηρίον bestia 75a21
θησαυρός thesaurus 25a16,17,19
θιγγάνω tango 986b23 00a16, verisimile dico 51b24,25, appropinquo 988a23, addo (?) 988b18 acquiro 993a31, ordino (?) 72b21
†*θλαδιατόν* eunuchizabile 46a25
θνήσκω : *τεθνεώς* limargice (?) 35b25
θνητός mortalis 00a13
θρυλέω divulgo 76a28 : *-ούμενον* firmatum 12b14
θύραι fores 993b5

ἴασις medela 09a21
ἰατρεύω medeor 14a22 32b25, sano 19a18
ιατρική medicina 03b1-3 21b5 46b7 49a3 70b28,33 75b10, ars medicinalis 19a17
ἰατρικός medicinalis 997b28,29,30 03b1,2 30a35,b2 32b13 70a30
ἰατρός medicus 10b13 13b23,32 21b16 27a2
ἰδέα ydea 987b8 990a34,b16-29 991a2,23,b2 31a31,b1,16 36b14 39a25,b12,18 40a8-b3 42a22 50b36 76a19-32 77a11 78b9-33 79a12-b8,27 80a1,7,9,b12,13,27, 28 81a7-14 82a32-b1,24,25,31 83a18,21,b34,35 84a7-26 86a27-b14 87a5,6 †88b14 90a4-16,b20-37 91b28,29, species 40a22 70a28 73a17,19, specialitas 29a5
ἴδιος proprius 984b1 987a15,31,b27 989a22 990a18 996b34 997a2 04b11,15,16 05a23 06b5 08a27 10b16 34b16 35b2 38b10,23 44b3 71a14 73a18,b31 78a7 83b5,9 86a10 90b28 92a19, proprie (?) 10b3 : *-ᾳ* proprie 42a7,11, separatim 76a15
ἱερεύς csacerdos 981b25
ἱκανός sufficiens 990a6 05a25 29a9 31b14 34a4 53b28 69b29 71b16 86a18, sufficit 986b9 990a33 998a10 : — *ὤν* sufficio 984b9 : *-ῶς* sufficienter 983a33 985a23 27b18 77b14 87b31
Ἰλιάς Ylias (*ilias) 23a33 30a9,b9 45a13
ἱμάτιον vestis 24a5 29b28,34 45a26, indumentum 06b26
ἵνα ut c980a24 13a34 15a25 40b20 50a10-13
Ἵππασος Ippassus 984a7
Ἱππίας Ippias 25a6
ἵππος equus 997b9 11b31 16a27 18b6 20a34 23b32 31b30 33b33, 34 35b28 38b18 39a27,34 58a4, 6,b17,19 82b18 84a24,25 88a9,10 92b11
Ἵππωνα Ypona 984a3
ἰσάζω equo 81a25 83b24,31 91a25, 27 : *τὸ -ασθῆναι* adequatio 91a26
ἰσάκις equaliter 38a24
ἰσάριθμος equinumeralis 93a30
ἰσαχῶς pariter 22a19 53b25 89a27, totiens 13a16, equaliter 54a14
ἰσημερία equalitas dierum 23b9,10
Ἴσθμια Histmia 994a23
ἰσογώνια isigonia 54b2
ἰσόπλευρον equilaterum 16a31
ἴσος equalis 990b2,4 08b21 11b8,9 21a8,9,12,b7 24a13 30b22 33b14 38a18 51a25,27 54a31,b1,2 55b9, 10,31 56a5-22 75a33 82b5-21 83a6 87b5,29 88a35 92b1 93a7, b2,4,23 : *τὸ -ον* equalitas 55b11
ἰσοσκελές equitibiarum 16a31
ἰσότης equalitas 04b11 21b7 22b34 54b3 55b19
ἵστημι, -αμαι, ἕστηκα sto 994a5,b24 999b8 00b28 40a32 47a15 70a4, b25, statuo 994b24 47a28, existo 22a23, insto 50b23 : †*ἕστησαν* constituerunt (*sed vide* *εἰμί*) 82a29
ἰσχνασία attenuatio 13b1
ἰσχνός gracilis 40a13
ἰσχυρός : *-ότερος* fortior 74a17
ἰσχύς vis 995a3, virtus 78b25
ἰσχύω valeo 995a5 : *-ων* robustus 10b8
ἴσως forsan 983b22 984b12 989b5 991a15 993b7 995a17 05a6,10

08b1 10b32 11b1 15a10,b33 25a12 26a15,b26 31a26,b15 32b25 34a1 36b23,29 39b5 41a3,7,29 43b21 44a19,b1,7,12 49a3 50a2 52b10 53a24 55b15 56b15 70a27,b11 71a3 80b36 83b29 88a10 93b20, fortasse 987a26, *om.* (?) 79b18

Ἰταλικοί Italici 987a10,31 988a26

ἰχθύς piscis 00a32

Ἴων : *-νες* Iones (*ioues) 24a33 : *-νος* Ione (*ioue) 24a34

καθάπερ quemadmodum 983a14,18 984b15 985b10 995a11 996a6 02a12 03b11 05b24 07b22 12b5 30b27 31a8 42b16 45a13 46a7 53b10 76a33 80b33 84b27 88b24, sicut 986a21,b25 28a10 32b30 53b12 90a15,28, ut 984a14 993b4 995b18 01b20 05b35, tamquam 53b17

καθαρός purus 989b16

κάθαρσις purgatio 13b1

καθεύδω dormio 10b8 11a7 48b1 74b18

κάθημαι sedeo 04b2 19b29,30 24b20 28a21,25,29 47a15,16,26,27

καθίστημι confirmo 983a11

καθό secundum 59a9

καθόλου universaliter 997a12 999a20 01a28 03a16,24 05a9 16b3 17b33 23b29 26a27,30 32a22 35b28,30 38b9,35 51a27 53b20 70a32 77a9 78b19,29,33 85b8 86a32,b10,25 88b26 : (*ὁ*) — universalis [c]981a6,16,22 982a[c]22,25 987b3 992b12 996a10 998b17 999a22,28 00a1 01a21,22 03a7-14 05a35 07a34 14b6,10,12 15b28 17b35 *et passim* (*praecipue* 86a36-87b24)

καί et *passim*, *om.* (*praecipue post ἀλλά, διό, in καί ... καί*) *250*, et ... et 999b25,28 02a31 03b26 37a18 54b19(?) 57b1 70a5,b19 77a2 78b1 93a3, etiam 991a30 995b8 25b4 *42a15(?) 45b2 50b2 73a11 74b12, aut 990a24 998b10 36a32,b24 41b18 56b19, -que 983b31 77a26,28 90a36 92b19, sed (?) 994b21 996b17 42b23 72a31, quoque 988b26 989b10 54a35, autem 998b28, quare (?) 08b7, enim (?) 21b20, quidem (?) 23a6, nec (?) 51b21, vero (?) 87b29, *ecce (?) 69a19 : *vide ἄν, εἰ, δή, διότι*

καινοπρεπεστέρως mirabilius 989b6

καιρός tempus 985b30 990a23 43b25 78b22

καίτοι et 988a7 992a1,23 994b13 997b18 10a17 21b1 31b31 36b20 50b19 53a28 58b35 71b22 78a7 89a7, et etiam 991b4 00a14 09a29 12b4 18b36 75a37 80a3 84a30, etiam 54b2 71b26 89b27 92b6, cum 992b30 58a32,b17, etenim 07a25 10a35 84a9, attamen 988a1 992a13, sed 989a8 997b30, enim 990a30 36a27, et equidem 993a8 08b23, quidem 44b35 89b11, itaque 45b12 92b7, verum et 10b26, quia 40b34, -que 58b7

καίω [c]exuro 981b3

κακία vitium 20b12,19, malitia 55b20

κακοπαθέω male patior 93b26

κακός malus 985a2,7,10 986a26,34 996b1 13a23 15a23 20b13,23 21b18,28 23a6 27b26 28a16 51a15-21 55b24 56a25,33,34 75a37,b7 82b18 84a35 91b32-36 92a1,5, *pravus 75a35 : *-ῶς* male 988a14 22b11 26b14 70a18 76a4

καλέω voco 985b23 989b29 990a5 991a7 992a21 993b19 996b9 02a14 05a20 06b20 14b3,9 32b10,15 33b5 57b38 79b2 87b13 : *-ούμενος* nominatus 58a21

Καλλίας Callias 991b16 22a26-29 30b20 33b24 34a6 35a33 37a33 58b10,11 70a13 79b2, Kardias (?) 991a7, [c]Plato 981a8,19

Κάλλιππος Callippus 73b32

καλός bonus 983b14 985a1,2,15

31b12 72a28,29,34,b34 74b24 78a31-36,b5 91a36 93b13, *valde bonus (?) 91a31 : -ῶς bene 984b11, 15,21 985a9 986b12 989b28 995a28 996a17 02b27 19a23,25, b13,21 20b20 23a2,4 28b28 35b17 36b25 38a13 46a17 54b33 72a4, b11 76a13 80a12 83a1,21 86a16, 18 87b13 : -λλιον melius 76a16 : -λλιστος optimus 72b32 : -λλιστα optime 13a1

κάμνω laboro ᶜ981a11 09b4,6 10b7 15a25 33a10,12,16 42b1 51a7,13, fatigo 50b24, ᶜinsudo 981a8 : τὸ -ον labor 71a10

καμπή curvum 40b13

κάμπτω curvo 19a29 : κεκαμμένος curvus 16a12,13,17, indirectus 16a2

καμπύλος curvus 986a25 42b36 85a22 88a21

καμπυλότης curvitas 37b2

κάμψις curvitas 16a10,11

κανών regula 998a3

καρδία cor 13a5 35b26 44b17

κατά *cum accus.* secundum *passim*, circa 990a11,20 993a16 03b12,15, *om.* (*per ablat.*) 19a6,7,8 31b21 93b10, iuxta 993a18 73b20, in 984b3 24a20, a 06b12 86b15, ad 990b22, per 22a14, de 86b11 : *cum genit.* de *passim*, adversum 76a15 81a20 : *vide* ἕκαστος, ἕτερος, μέρος, μικρός

καταβάλλω depono 51a9

καταλείπω dimitto 74b2

καταμετρέω dimensuro 23b15

καταμήνια menstrualia 44a35

καταναλίσκω dispenso 990a3

κατανοέω intelligo 52b1

καταπίπτω destruo (*destruor) (?) 51a10

κατασκευάζω facio 991b28 80b18 91a25, probo 34a3 83b22, ᶜpario 981b21 : -ων temptans monstrare 984b25

κατάφασις affirmatio 07b30,34,35 08a2,36 17a32 27b21 51b24

κατάφημι affirmo 07b21 11b20 12a2

καταψηφίζομαι diiudico 10a32

κατηγορέω predico 987a18 992b3 995b35 998b16,24 999a5,15,20,33 01a29 03a10,16 07b18 17a22,25 23b31 28a13 29a21,23 30a20 39a1 40a24,26 43a6 49a35 53b21 84b31 85b8 88b5,6,12,13 : -ούμενον predicamentum 70b1 *84b31

κατηγόρημα cathegorema (*-euma) 28a33, predicatio 53b19

κατηγορία cathegoria 18a38 24b13 26a36 28a28 29a22,b23 31a2 32a15 34b10,14 45b28 47a22,34 51a35 54a14,b29 55a1 58a14 70a35 88a23,b4 89a9,27,b24, predicatio 07a35 16b34 17a23, predicamentum 04a29

καττίτερος plumbum 43b28, stagnum (*stannum) 54b12

κάτω deorsum 994a19 : ὁ — inferior 992a18 57b31 : -τάτω *infime (*in fine) 74a8

κάτωθεν subtus 990a23

καῦσος : -ῳ ᶜestu kauco 981a12

καυστός combustus 46a25

κεῖμαι *vide* τίθημι

κενολογέω : -εῖν ἐστί vaniloquium est 991a21 79b26

κενός : -όν inane 985b5,7,9 09a28 48b10 : διὰ -ῆς supervacanee 992a28

κεράννυμι : κέκραμαι complexus 42b29 : κεκραμένος permixtus 92b29

κεφάλαιον capitulum 42a4

κεφαλαιόω : -ούμενος capitulatus 13b30

κεφαλαιωδῶς capitaliter (*-tulariter, *caputariter) 988a18

κεφαλή caput 70a19

κήρινος cereus 35a15

κηρός cera 24a5

κιβώτιον archa 42b18 49a22,23

κιβωτός archa 44a26

κιθαρίζω citharizo 49b31-32

κιθαριστής citharedus 49b31

κινέω -έομαι moveo -or *passim* (*praecipue* 70a1-b35 72a2-b10 75b1-30 77b5-32), muto 20b9 : τὸ -ῆσον motivum 991b5, quod motum est 80a4 : -ούμενος mobilis 997b19 04b14 13a11, movens (!) 989a25 : τὸ -εῖσθαι motus 88a34
κίνησις motus *passim*
κινητικός mobilis 984b6 19b20,21 49b7,9 71b12 75b31
κινητός mobilis 26a12 36a10 44b8 69b26, movens 72b7
κίων columpna 23a19
Κλαζομένιος Clazomenius 984a11, b20
κλάω frango 19a28
Κλέων Cleon 40b2 55b35
κλέπτης latro 21b18,19
κλίνη lectus 984a24 998b2 41a29 44a27
κνήμη tibia 16a11
κοῖλος concavus 25b31,33 30b29-34
κοιλότης concavitas 25b33 30b17, 19,32 35a4 37a30
κοινός communis c981b14 987b6,14 991a3 992a5,6 996b28 997a21 998a25 03a8 04b20 05a28 13a17 14b14 26a27 33b34 34b9 38b11 40a11,34,b23,25 41a20,b3 43a31 52b27 53a14,b19 54b28 58a2,4 69a30,b2 70b2 †71a34 75a22 76a14 85a24 88a26 91a2, communicans (?) 79a34 : -ῇ communiter 03a10 39a1
κοινωνέω communico 993b12 93a2, 9 : -εῖ communium (?) 75a24
κοινωνία communicatio 991a8, communitas 79b3
κοίρανος dominatus 76a4
κόλλα viscum 16a1 42b17 52a24
κολοβός colobos 24a11-28
κολόβωμα colobonio 24a13
κομίζω affero 990b2
Κορίσκος Coriscus 15b17-32 26b18 37a7
κορυφαῖος initium 18b29
κοσμοποιέω decoro 91a18
κοσμοποιία mundi generatio 985a19
κόσμος mundus 984b16 990a22
κοῦφος levis 990a13 20a22 : -ότερον levius 52b31
κουφότης levitas 20b10 22b17 90a33
κρᾶσις complexio 09b22, mixtura 42b16, permixtio 85b12
κράτιστος potissimus 993a2, potentissimus 74b34
Κρατύλος Eraclitus (?) 10a12 : -ῳ Cratulo 987a32
κρείττων dignior 25a11 74b32
κρίνω iudico 984b32 995b3 09b2 11a5 53a12
κρίσις discretio 990a24
κριτής iudex 989a7
Κρόνος Saturnus 73b35
Κροτωνιάτης Crotoniatis 986a27
κρύσταλλον cristallum 42b27 43a9
κτῆσις possessio 982b29
κυβερνήτης gubernator 13b14
κύβος cubus 02a22 23b21 93a7
κύκλος circulus 998a3 16b16 20a35 24b28 33a2,5,28 34b25,27 35a9, 26,34,b1,9,10 36a1-37a2 45a35 58b12,13 71a16,b11 72b9 73a31 79b5 : ἡ -ῳ circulatio 72a22
κυκλοφορία : -αν in circulo ferentium (*an* -iam *scrib.* ?) 52a28
κύλιξ cilix (*calix) 24a15,24
κύριος proprius 10b13,15 20a4 24a24 27b31 35b25 48a10 55b22 74b19 : -ως proprie 03b16 45b36 87b4, proprius (?) 15a14,b12, maxime (?) 48a12 : -ώτερος magis proprius 18a18 75b18,19, principalior 997a12 : -ωτέρως magis proprie 50b6 : -ώτατος cmagis proprius 981b10, maxime prior (?) 20b14 : -ώτατα maxime proprium 51b1 53b5, maxime proprie 52b19
κύων canis 16a27, ver (!) 26b33
κωλυτικός prohibens 15a27
κωλύω prohibeo 09a4 12a32 23a17 26b8 31b31 36a35 40a14 47b8,17 48a17,19 49a7,8 50b17,22 57a2 70a25 93a6,8, obsum 07a10 49a9 87a7

κωφός surdus 47a10

λαμβάνω accipio 983b22,25 985a4 986b3 987a28 989a7 990a19,28, b1 992b22 995a14 998b7 999a27 01a3 03a32 06a3 11a10 12b7 21b12,14,32 22a5 25a8,10,b11 34b16 46b37 47a4 53a27 55a26 74b8 82a13,14 90a3,17,b30, sumo 983a24 985b2 02b19 03b4 04b34 11a14 42b31 50a10 69a33, ᶜcomprehendo 982a6, tracto 986a14, capio 25a27, habeo 55a12, loquor 53b11, dico 86b6 : *τὸ λαβεῖν* acceptio 998b7 : *ληπτέον* oportet sumere 27a15

λανθάνω obliviscor 993a1 994b12 25b29 31a7 40a28 41a32 43a29 44a15 53a3 73a15 75a27 82a26

λέγω dico *passim*, aio 984b10 998a4 89b18, pono (?) 39a25 : *λεκτέον* oportet dicere 31a9, dicere 35a7 (*alibi* dicendum) : *vide ὡς*

λεῖος levis (*lenis) 29b22 85a23 88a20

λειότης levitas 18b38 42b35

λείπω : *-εται* restat 56a15 75a5 76a32

λείψανον : *τὰ -α* reliquie 74b12

†*λεῖψις* defectus 55a37 : *sed vide λῆψις*

λέξις dictio 03b28

λεπτός : *-ότερος* subtilior 988a30 989a15 : *-ότατος* subtilissimus 989a1

Λεύκιππος Leucippus (*Leuki-, *Leoki-, *Leoci-) 985b4 71b32 72a7

λευκός albus 986a33 989b8 991a15, 16 06b16 07a11-b11 08a8,9,20 11b31 12a1,15 14a5 17a15,18,34, b28 18a24 20a28 21b11 22a31, b16 25a20 26b36 27a11 28a17 29b17-30b25 31a20-b27 37b15,17 38a27 40a13 44b23,25,26 45b15 49a30,31 51b7,8,20 53b29,31,34 54b10 *et passim* (*praecipue* 58b4-35 77b5-11) : *ὅπερ -όν* albedo 07a33

λευκότης albedo 20b10 45b16 49a32 58a33,36,b3

λήθη oblivio 47a1

λῃστής latro 25a27

λῆψις acceptio 18a34 defectus (? †*λεῖψις*) 55a37

λίαν valde 987a21 991a16 90b14, *nimis 79b20 90b8, *nimium 88a16

Λιβύη Libia 10b11

λίθινος lapideus 33a7,18

λίθος lapis 996b7 02a22 17b7 23a33 32b30 33a7,19 34a16 36a32,34, b11 41a27 43a8,15,32

λιπαρός crassus 44a19,21,22 46a24

λογίζομαι excogito 47b7

λογικός logicus 05b22 87b20,21 : *-ῶς* logice 29b13 30a25 41a28, logicus 69a28

λογισμός ᶜratio 980b28, excogitatio 15a33

λόγος ratio *passim*, oratio ᶜ981b27 995b4 998a10 01b30 09a20-22 10a15,17 11a21,22,24,b2 12a6-b21 15b25 24b4,26,27,33,35 25a4, 6 25b10 51b14 77b21 91a8, sermo 984b19 986b14 989b21 997b4 998a6 04a33 27b24 45b32 49b28 53a16,b18 78b14 80a10 88b24, verbum 03b24 11a15 : *ἀντὶ λόγου* antilogia 30a16

λοιδορία convicium 13a10 23a30

λοιπός reliquus 24a14 28a1 57b12 70a9 73b13,37 74b3, residuus 80a32 : *-οί* ceteri 986b1 57a36 : *-όν* ergo 42b10

λοξός inclinatus 71a16

λοξόω : *λελοξωμένος* inclinatus 73b20,21,29

λυγρός difficilis 00b9

Λυκόφρων Licofron 45b10

λυπέω : *-εῖ* flebilis est 995a9

λυπηρός flebilis 15a28, lamentabilis 22b20 : *τὸ -όν* lamentatio 22b21

λύρα lira 19b15

λύσις solutio 995a29 32a8

λύω solvo 995a29 12a18 32a8,10

45a22 72a20 75a31,33 77a1 85a29 89a3 90b3
λώπιον vestimentum 06b26

μ M 993a5
Μάγος: -οι Magi 91b10
μάθημα, -ατα mathema 04a9 05a20 77b18 84b24 93b8, mathematica 985b24 992a32 996a29 997b21 26a9
μαθηματικός, -ή mathematicus, -a c981b23 987b15,28 989b32 990a15 992b16 995a15,b17 997a29, b2 02b14,23 03a25 04a7 20b3 25b5 26a7-26 28b20 36a4,12,b33 42a12,22 54b18 69a35,36 73b4,11 75b38 76a17-b39 77a9,16,21,b33 78a4,33,b2,7 80a21-b28 81a6,18, 19 83a23-b12 86a2-30 88b35 90a10-b35 91b24 92a18,19 93b15, 27: -ῶς mathematice 995a6 80b26,28: -ώτερος magis mathematicus 992b2
μάθησις disciplinatus 992b30 13a2 47b33, disciplina 29b4
μαθητής discipulus 986b22
μαθητικώτερος cdisciplinabilior 980b21
μακροποιέω produco 90b30
μακρός productus 992a11 20a21 56b10 85a10,18 89b12, longus 43b26 88b7 91a7
μαλακός infirmus 90b8: -ώτερον infirmius 25b13
μαλακότης mollities 42b22
μᾶλλον magis *passim*, *maius 08b32, maxime (?) 91b37: -λιστα maxime *passim*: ὅτι -λιστα maxime 998b14 83b14 (*alibi* quia maxime): *vide* εὔλογος
μανθάνω disco 983a19 992b24,26,28 994a30 13a3 27a22 46b37 49b31, 32,34 50a1, addisco c980b24 994a29: τὸ -ειν cdisciplina 980b23
μανός rarus 985b11 992b5 42b34
μανότης raritas 42b23
μαρτυρέω testor 982b22 69a25 72a5 87b3, testimonium prebeo 988b17
μάρτυς testis 995a8
μάχη bellum 985a14 13a9, pugna 23a30,31
μάχομαι adversor 91a6
με me 15a31
μεγαλομέρεια magnitudo partialitatis 989a6
Μεγαράδε domum (!) 08b14
Μεγαρικοί Megarici 46b29
μέγας magnus 986a34 987b20,26 988a13,26 992a12,b4 998b10 00b14 07a14 20a23 55b31 56a12, 17,22,23 57b1 83b24-32 85a9,12 87b8-23 88a16-29 89a36,b11 90b36 91a1,10,25,b32 93a28: μείζων maior 982b15 01b9,12,15 20a23 42a36 53a3 54b5 56a7,19, 21 73b21 83a7 84a22 88a34: μεῖζον magis 995a5 56a4: μέγιστος maximus 18a30 55a4-28 78a36
μέγεθος mensura 988b23 993b3 997b33,34 01b10,18,22,25 10b5 16a16,b6 20a9,11 21b23 22a6 28b23 73a5 75b29 77a12-b21 78a11,12 85b34,36 87b17,35 88a18,19 90b1,21 91a1 92a1,b10, dimensio 39a10 52a28 53a7,18,25 73a8,10,11,38 80b20,21,29 83b13, 15 85a21,22,b28 90b17, magnitudo 990a12,26 22b20 †87b29(?): τὰ -η magna 85a31
μεθεκτός participabilis 990b28 40a27 79a25
μέθεξις participatio 987b9-21 31b18 39b2 45a18,b8,9 75a35
μέθοδος via 983b4 984a28, tractatus 86a24 91a20, methodus 983a23, methodus [id est viaticus] 76a9
μελανία nigredo 20b10 58a36,b3
μέλας niger 986a33 989b8 11b31 22b16 38a28 44b26 53b30,31 55b33 56a27 57a25,26,b8,14,17 58b5-35 70b20
μελετάω meditor 50a13
μέλι mel 11a26
μελίκρατον mellicratum 27a23 42b17 92b29
Μέλισσος Melissus 986b19,27

μέλιττα apes 980b23
μέλλω futurus sum 992b27 03a16, ᶜconvenio 980a25 : *-ων* futurus 994b14 10b12,14 18b18 : *-ει* semel (?) 72a11 : *-ει ἀποδώσειν* est redditurus 73b37 74a1
μελοποιία melodia 993b15
μέλος membrum 00b14 09b22,24, melodia 53b35 †*72a11
μέλω : *-ει* curatur 93a22
μέν om. (*ante γάρ, οὖν fere semper* : *365*) *530*, quidem *500*, enim (?) 984a24 32b22 43a25 81a35, et 989b21 46a6, equidem 18b9 76a38, namque (?) 46a27 56b35, vero (?) 26b7 52a32, sed 42b23 46b4 *51b24, nam 20a33, tamen 70a9 : — *γάρ* -que (?) 57a9 : — *οὖν* namque 57b22, nam 10b32, autem 01b3, vero 52a32 74a14 : *vide τις*
μέντοι quidem 985a13 987a6,b2,13 989b33 35a13 69b20 78a16 87a34 91b14, tamen 989b19 25a15 30a1, b1 33b31 47b7, vero 983a11,b19 990a8 81b1, et 985b14 987b22 26a11, etiam 986b4 33a11 93b12, autem 984a2 *20a25, *om.* 53b35 90a32, enim quidem (?) 989a32, et quidem (?) 24b22, equidem 78a4, enim (?) 20a25
μένω maneo 10a24 24a4,15 78b16 86b1
μερίς portio 82b36
μερισμός participatio (!) 27b20,22
μεριστός partialis 24a12
μέρος pars 986a5 989b12 990a1,23 993b6 03a22,24 04a3,8 05a17 09a29 13a29,b20,22 15b27 16a3, b14 18b36 20b16,19 21b14 22a32, b1,14 23a17-b25 24a18 32b27-32 34a12,21-28,b20-37a20 40a18 42a19,20 45a9 75a6 77a22 79b5 82b32 84a22,24,b8,14,20,31 88a26 : *κατὰ* — particulariter 05a29
μέσος medius 994a11,15,18 996b21 14b3 18b13,29 24a1 33b14 44b15 51a28 72a24 73b30 79b7 83b30 93a29 : *-οι* termini (?) 14b3 : *διὰ -ων* (per) medium 73b20,28
μετά cum accus. post 984b8 987a29 988b21 992b13 994a13,23,b1,2 23b6-11 25a18 70a4 76a26,*31 80a24,31,33 81a30-32,b4,7, *prius (?) 76a31 : *cum genit.* cum 984a4 996a27 998b29 00a19 02a31 25b33 36a5,20 37a27,b31 44a11, b13 46b2,5 58b10 69b1 73a22 78a11 87b14 88b29 : *vide ἡμέρα*
μεταβαίνω transeo 29b12 57a23 : *τὸ -ειν* transeundum 29b3
μεταβάλλω permuto, -or *984a23 09b17,18 10a8,9,16,23,37 11b33 12b28 19b1 20b12 33a21 49a11, 15,*17 52a6,7 57a21,22,26, transmuto, -or 984a22 987b7,11,12 00b16 12b25 45a3 *49a17 69b14, 15,24,36 71b16 75a6 91b7, mutor 983b10 984a23 994a24 10b22,24 11b32 13a11,32 74b26, transpermutor (?) 49a17 : (*τὸ*) *-ειν* transmutatio 44b28, permutatio 57a31 : *-ων* mutabilis 13a11 69b6
μεταβλητικός mutabilis 46b4 49b6 51a3, commutabilis 13a32, permutationis 20a5, transmutativus 46a15
μεταβλητός mutabilis 69b3
μεταβολή transmutatio 988b6 990a10 991a11 992a26 996b23 00b12 12a8 23b7 44b27 46a11 50b28 57b24 69b9,14 79b15, mutatio 984a25,33 19a15,19,34 20a1 42a33,b4 46a12 55b16 69b3 72b9 74b27, permutatio 11b34 12b29 13a8,30,b24 57a33
μετάθεσις transpositio 24a4
μετάληψις transumptio 72b20
μεταξύ, ὁ — medium -us 11b30,35 12a26 23a7 55b9,23 56a12-36 57a18-b33 58a20 69b4 77a11 85a4, infra (*an* intra *scrib.* ?) 987b16 991b29,30 992b16 994a27, b4 997b2,23,24 998a7,30,b28 02b13,21 13a36 22b6,7 32b18,

inter 987b*16,29 995b17 997b29 *11b23 90b35, intra *987b16 *994a27,b4 11b23, mediatio 56a14, mediatum 56a24 : τὰ — que dicuntur infra 997b13
Μεταποντῖνος Metapontinus 984a7
μεταπρέπει condecet 984b29
μετατάττω transpono 38a30
μεταφέρω transfero 14b3 20a25 21b17,26
μεταφορά metaphora 991a22 15a11 19b33 21b29 24a8 79b26
μεταφύομαι transformo 09b20
μέτειμι transformo (!) 41a10 45a21, versor 44b4
μετέχω participo c980b27 987b32 989b18 990b30-32 991a3,14,21,b5 992a28 25b6 37b18-21 45b9 75b19,20 79a27,33,b18,25 82a17, 18 91b30,36,37 92a1
μετοχή participatio 30a13
μετρέω mensuro 983a17 53a17,33,34 56b21 57a10,12 88a5,7 92b34, commensuro 47b7 : τὸ -οῦν quod mensuratur (?) 34b33
μετρητός mensurabilis 983a20 20a9, b31 21a29 56b22,23,33 57a4,6
μετρίως parum 73b9
μέτρον metrum 21a13 52b18-53b5 56b22,23 57a5,9,17 72a33 87b33 88a4,6(?)-9 89b35, mensura 16b19 20b31 88a2
μέχρι usque (ad) 985a11 987a9 994a18 998b29 27b11 28b26 44a14 73a20 74b13 84a11-b2
μή non *passim*, nec 02a27 39a16 84a1, ne 50b23 93b5 : *post* οὐδὲ *om.* 38b19, *post* μηδείς *om.* (?) 74a17 : *vide* ἄν, ἐάν, εἰ, γνωρίζω, δύναμαι
μηδαμῇ nullatenus 16b29
μηδέ nec *30*, neque 01a23, aut non 47b9 : — ἕν nichil (? μηδέν) 993a20
μηδείς -έν nullus -um *30*, nichil *25*, nil *2*, non 994b11 00b10 32b31 49b31 74b17, nec aliquis 39a17, nec unus 39a15, nichilum 48a16, nullus unus 54a15 : *post negat.* aliquis 29a21
μηδέτερος neuter 11b31 : -ως neutraliter 76a35, non aliter 83a37
Μηδικός Medus 18b16
μηκέτι non 14a29,33 17b24 28b37 49a25, nullatenus 29a20
μῆκος longitudo 992a11,b14 996a13 02a16,20 12b35 20a12,13 29a14, 17 43a34 53a26 77b29 78a8 89a33 93b19, longum 52b26 56b10 77a25,28 85a10,23 89b13
μήν *om.* (*praecipue post* ἀλλά, οὐ) 982a28 988b9,13 991a12,19 992a18,b33 993a19 994a1,15,19, b16,28 996b1,26 997a11,b34 998a8, b11,27 999a1,21,29,b5,27 *et passim* : ἀλλὰ — atqui 72a34 83b16 84a12, sed quidem 29b18, at quidem 89b32, sed etiam 50b6 : οὐ — sed 985a22, non tamen 45b36, et non 86b4 : οὐ — ἀλλά non quidem sed *986b17 *87a13 90a19,b11 *91b6, et non solum sed 30b6, *numquid sed 87a13 90a19,b11, *non sed 91b6
μήποτε non aliquando 89a4
μήπω nondum 983a14 03a4 17b8
μηρός femur 16a11
μήτε nec *19*, neque *18* : *ante negat. om.* 993a31
μήτηρ mater 13a9 23b4
μητιάομαι provideo 984b27
†μήτις nullus 09b19
μηχανῇ artificialiter 985a18
μηχανική mechanica 78a16
μῖγμα mixtura 69b22 75b4 92b7, mixtum 12a28
μίγνυμαι, μέμιγμαι permisceor 989a34,b2,13,15 991a15 15a2 91b8, misceor 09a27 12a27 39b6 42b29 43a1 79b19 : *vide* μικτός
μικρολογία micrologia 995a10
μικρομερέστατον : τὸ — quod minutissime partis est 989a1
μικρός -όν parvus -um 986a34 987b20,26 988a14,26 992a12,b4 998b10 14b4,5 20a23 55b33

56a12,17,22,23 57b1 72b15 75a21 83b*24-32 85a10,12 87b8-23 88a16-29 89a36,b11 90b36,37 91a10,25,b32 93a27, parum c980b27 986b26 990a23 993b2 01a2 23a1 29b9 47a20, minor 54b6 : *ἐπὶ -όν* parum 78b19 : *κατὰ -όν* paulatim 982b14, parum 985a18

μικρότης parvitas 56b29,30

μικτός miscendus 92a25

μιμέομαι imitor 25a11 50b28 53a2

μίμημα imitatio (*mutatio) 988a7 20b4

μίμησις imitatio (*immu-, *mu-) 987b*11,13

μιμνήσκω : *μέμνημαι* reminiscor 996a31 73a15

μῖξις mixtura 85b11 92a24,b21,22, 27, permixtio 998b4 990a24 15a1 92b31, mixtio 43a13,b7,8, commixtio 43a11 82a21

μνήμη memoria c980a29,b25-29 72b18

μνημονεύω cmemoro 980b22 : *-ομαι* recordor 09b26

μόλις vix 19a31

μοναδικός monadicus 80b30 83b17 92b20,24, unitus (*unicus) 80b19, secundum unitatem (?) 82b6

μονάς unitas 991b23,31 992a3 01a26,b13 02a5,25 16b25,30 24a10 28b17 39a12,13 43b34 44a8 53a1,22-30 76b37 80a18-b37 81a2-83b33 84a23,b6-37 85a4,6,b13-33 89b2,9,35 91b25 92a29 93b23

μοναχῇ unica 16b26, -cum 16b29

μοναχός unicus 40a29 76b29 : *-ῶς* unice 995b15 997a35 12a29

μόνος -ον solus -um *passim*, solummodo 06b1 : *-ως* solum 16b10 74a4

μόριον pars 994a18 998b2 10a30 12b11,13 15a7,b25 17b12 19a9, 13,14 21b23 22b13 23b18,19,23 28b9-13 35b20 36a23 37a23-25 40b6,11 42a9-11 45a10 48b5 57a35 75b4 77a3 81b18,23 84b6 85b15-32, particula 985a28 14a30, 31 16a16 17b17 21b13 24a23

μορυχώτερον obscurius 987a10

μορφή forma 999b16 15a5 17b25 23a32,34 24a5 29a3,4 33b6 42a29 43a26,28,31,b32 44b23 45a23,29, b18 52a22 55b13 77a33 87b15 92b13,17

μουσικός musicus 983b14 06b16 07b4-14 14a5 15b17-30 17a9-33, b28-18a3,b35,37 20a16,27 24b31 25a19 26b17-20 27a11 29b15 31b23 37b6 41a12,13,18 49a30-32,b26 53a12

μοχθηρός pravus 20b23, lugubris 90b20

μυθικῶς fabulose 00a18 74b4, fabulariter 91b9

μῦθος fabula 982b19 74b1

μυθώδης fabularis 995a4

μυρία mille 990b27 07a11 85a14, decem milia 93a21 : *μύρια* mille 88b11

μυριάκις milies 07a16

μυριάς millenarium 991b23

μύω claudo oculum 48b2

ν N 985b18

ναί etiam 44b16, *om.* (?) 44b19

ναῦς navis 23a16

ναύτης nauta 23a16

νεάτη : *-ην* neatem 93b3 : *vide νήτη*

νεῖκος odium 985a3,6,24,26 988a34 994a7 00a27-b14 04b33 72a6 75b7 92b7

νεκρός mortuus 44b36 45a2,5

νέκταρ nectar 00a12,17

Νεμέα Menelaus (?) 18b18

νέος novus 987a32 993a16 : *-ώτερος* iunior 36b25

νεῦρον nervus 35a19

νέφος nubes 41a25

νηνεμία nenemia 43a22

νήτη : *-ης* nitis 18b28 : *-ην* netem 57a23

νήφων purificans 984b17

νοέω intelligo 990b14 994b23,24,26 06b10 08a23 16b1 27b23 32b8

38a33 51b32 52a1 72b20,21 74b17-75a6 79a10 85a30 86b4 92a28, cognosco 984a17, puto (?) 74b38 : *-ούμενον* intellectus (?) 75a5 (*alibi* intellectum) : *vide νοητός*
νόημα intelligentia 990b25, intellectus 09b25, intellectualitas 79a21
νόησις intelligentia 991b27 16b1 32b15-17 36a6 51a30 52a30 72a30,b17,18 74b20-34 75a3,5,10
νοητικός intelligibilis 52a3
νοητός intellectualis 990a31 999b2 12a2 36a3,10,11 37a5 43b30 45a34,36 70b7 72a26,30, intelligibilis 72b20-22 76b38 †92a22
νομίζω puto 982b29 986a16 987a23 09a11 74b10 86b1, existimo 983a4 998b15 74a20, opinor 56a31, ᶜdenomino 981a31
νόμος lex 995a4 74b5 76a27
νόος intellectus 09b23 : *vide νοῦς*
νοσέω infirmo †32b6, infirmor 51a7
νόσος infirmitas 27b2,10 32b4,5 44b31 46b7 70b28, ᶜegritudo 981a8,11
νοσώδης infirmus 08b29
νουμηνία neumenia 27a25,26
νοῦς intellectus 984b15 985a19,21, b30 988a34 989b15 992a30 993b11 994b14,15 09b5 25b22 34a24 69b31 70a26 71a3,b36 72a5,30, b20-27 74b15,21,30 75a4,7,b8,11 91b12
νυκτερίς nicticorax 993b9
νυκτικρυφές maiephes (?) 40a31
νύκτωρ de nocte 10b10
νῦν nunc *passim*, modo 983b5 989b28 994a18 40b4 73b15, *om.* (?) 00b20 13b16 69a26 : *ὁ* — presens 986b13,18,25 992a33 86a24 91a34, modernus 00a6, qui presens est modo 91a20 : *τὸ* — ad presens 990a33
νυνί nunc 92b28
νύξ nox 23b6 45a3 70b21 71b27 72a8,19 91b5
ξ C 93a20
ξανθός croceus 54b13
ξενικώτερος magis extraneus 995a3
Ξενοφάνης Xenophanes 986b21,27 10a6
ξηρός siccus 53a6
ξηρότης siccitas 42b23
ξύλινος ligneus 14b30 33a18 36a5 49a22 58b13
ξύλον lignum 984a23,24 991a7 14b30 16a1,8 33a15-20 34b15, 16 36a10,32 43a7,8,15 44a26, 28,29,b23 48a32 49a24 51b20 79b2

ὁ saepissime omittitur, (is) qui (est) *360*, ipse (*ante διὰ τί, ἕν, καλῶς, ὅθεν, ὄν, πᾶν, πρᾶγμα, ... fere numquam ante infinitum*) *150*, hic 988†a34,b8 28a5 36b28 43b18 *†86b14 88b4 90a7, alius 18b10 19a23, aliquis (?) 983b24, ille 987a8 10b20 : *ante μέν* hic *200*, alius *75*, ille 988a23 990a31 93a18 : *ante δέ* alius *200*, ille *155*, hic *14*, iste 991b12 20a17 21a21, quidam 994b5 : *cum part.* qui + *indic. 100* : *τῷ* (*ante infinitum*) quia (+ *verb. finit.*) 987b16, 17 03a36,b23 15a15,17 21b31 23a3,b7,9,30 24a33,b25 30a11, b18 37b3 40b12 42b29 50b33 56b36 †88a30(?) 92b27, eo quod + *verb. finit.* 46a8, si + *verb. finit.* 52a25, cum + *verb. finit.* 53a35, ex + *infinit.* 19b12, quod est + *infinit.* (?) 91b8 : *τῷ vel ante infinitum vel ante adverbium, rarius aliter* per + *infinit. vel gerundium vel nomen* 03b3 19a29, 30,b6 20a28-32 24b18 27a22,23 29b31,33 44a22,b19 46a20 55a36, 37 57a23 92b34,35, in (*saepius + gerundium*) 03a35,36 19b7,10 20a2,3 22a1 24b10 46b17 77b3, secundum 34b31 42b33, re ipsa (?) 18b15 : *τόν, τήν, τό* (*in accus. graeco*) secundum 985b33

987a20 989a34 992b20 994a17 00a21 06b22 20b14 36b15,16, per 994b25, in 987a30 : *vide* τῇ
ὄγκος moles 85a12 89b14
ὅδε hic *passim* (*80*), ille 997b30 09b10 : *τὸ τόδε* hoc aliquid 89b32
ὁδί hic *32*, is 32b19-21, ille 991b11 92b11, alius 991b11, hic aliquis 06a30, *om.* (?) 35a15 36b24 52b13 : *τοδί* hoc hoc 89a17
ὁδοποιέω viam facio 984a18
ὁδός via 03b7 12b35 55b7 : *πρὸ -οῦ* via 44a24
ὀδούς dens 93a15
ὅθεν unde ᶜ981b20 983a30 984a27, b22 985a13,b19 987a8,13 988a33 994a5 996b6 00b9 08b12 12b34 13a1-29,b9,24 14b6,18 32b22 33a25 49b33, qui (?) 992a26
οἶδα scio ᶜ980a21 ᶜ981a24-b7 983a25 985a16 994b21,29 996b15, 19,20 †10a27 25a8 28a36,b1,2 38a11 40b33 51a†26,29, cognosco 996b23 53a7,8, novi 982a23,30 †08a34 : *ἤδειμεν* iocundamur (!) 41a2 : *τὸ εἰδέναι* notitia 982b21, ᶜscientia 982a15 : *οὐκ* — nescio ᶜ981a29 993b23 : *οὐκ εἰδότα* ᶜincognita 981b2 : *φανερῶς ἴσμεν* palam (!) 984b18
οἰκεῖος proprius 986b18 989b22 993a10 998b25 21b17,22 24b33 38a24 44a18 58a37,b22 78a16 93b17, communis (?) 04b22 : *-ως* proprie 14a7 : *-ότερος* magis proprius 87b17 : *-ότατος* maxime proprius 73b4
οἰκία domus 991b6 996b6 999b19,20 13a5 23a33 26b6 32b12,14,29 33a15,19,20,b20 34a10,23,24 39b25 41a27,29,b6 43a8,15,16,31, b6,20 49a9,10 50a29 70a14,16 75a19 80a5, edificium 14a24 50a26
οἰκοδομέω edifico 14a9 17a10 19a17 46b31-35 47a3 48a37 49b14,30 50a12,29,32 51a9 : *-εῖσθαι* edificare (?) 51a10, edificatio 14a9 : *-ούμενον* edificium 14a23
οἰκοδόμησις edificatio 50a27,28,32
οἰκοδομικός edificatorius 32b13 46a27 50a26 70b29,33, edificativus 19a16, edificialis 26b10, edificabilis 48b1, edificator 49b14 : *-ή* edificandi scientia 50a11
οἰκοδόμος edificator 996b7 14a9,23, 25 17a11,12 26b37 27a1,2 46b34 49b30
οἶνος vinum 10b21 16a20,22 44b32, 34 45a6 71a7
οἴομαι puto 983a26,b7,12,29 985b26 987a16,b19 989a26 990b3,11 992a27,b23 994b29 996b20 01a9 02a9 05a32,b25 07b27 08b14,17, 21 09b2 13a35 28a36 50a18 51b3 52a6,10 53a7 78b35 79a7 91b15, existimo 984b14 987a24 990a30 00a24 08b11 10a15,17,b9 41a1 42b12 51b7 72a1,3,b34 73b36 74b9 90b7, opinor 986b29 08b35 10a12 24b32 28b18 52a6, videor (!) 982b18, ᶜarbitror 981a25
οἷον ut *390*, veluti 984a22 994a4 03a25 10b21 13b35 15a24 18a8 77a34, velut 985b6 10b13 25a32 56b16 77a33 92b9, quasi 45a9 57a3 74b12 75a23 79b29, tamquam 17b19 22b4 41a7 43b28 46a34, qualiter 985a13, quemadmodum 20b4, puta †92a32
†*οἱόνδε* quale quid (?) 03a9 : *vide τοιόσδε*
οἷος qualis 989a19 991a26,b8 998a1 02b23 09b27 10a11,b5-24 19b17 24b22 31a30 33b30 50b35 52a2 72b15 77b20,34 80a8,36 83b22 85a33, potens 34a13 : — *τε* possibilis (est) 992b15,25 994a8, 20,b21 996a22 998b11 12b3 16a5 34a14 38b13,28 39a15,b15 43b20 70b5 71b8 72a1 74a18,29 81a13, b25 83a10,†22 84a1 : *-όν τε εἶναι* posse 989b12
οἰωνός vultur 00a31
ὀκτάς octonarius 82a31

ὀκτώ octo 25a1 74a6 93a29,b1
ὀλίγος paucus 992a17 20a20 38a2 56b5-31 57a2,13 78b21 87b16, 32,33 88a19,27,28,b6,9,11 89b12 : -ιστος parvissimus 53a9, minimus 57a23 : τὸ -ον paucitas 56b13
ὀλιγότης paucitas 984a10 09b3 56b30 87b32
ὀλιγωρέω sperno 00a10
ὅλος totus *passim* (*56*), universus 74b3 : -οι cuncti 987b24 : -ως omnino ᶜ981b7 982b6 990b17 992a24,b18 994a17 02a13, b12 07a20 09b12 10a19 11a5 13a31,b24 14a11,12 15a12 16a9, b1 18a11 19a27,29,b17 20b12 21a4,b33 22a19,b35,36 29b11 33b11 35a29 38a1 42b24 46a33 47a5 52a4 81a13 *82b8 88a26,28 90b10 92b23, totaliter 997a15 998a15 15a9 17b20 20b6,27 23b29 24a14,18 25b5 26a2 29b6 30a2 33a31,b26 38b30 44b22 45a19 49b7,35 50a33 53b27 55a22,b5 71a23 73a10 75b35 77a14,b15 79a14 82b1,17,33 85a30 86a14 93b8, ex toto 989a26 994a19 10b30 13a29 14a2,36 15a8, universaliter (?) 17b11, omnis (?) 20b30 *82b8, *om.* (*ante* omnis) 06a8
ὁλότης totalitas 23b36
Ὀλυμπία Olimpia 994a23
ὁμαλός equalis 53a11 78a13, levis 93b20
ὁμαλότης equitas 43a24,26, equalitas 32b7
ὁμαλύνω adequo 32b19
Ὁμηρικοί Omerici (*Ho-) 93a27
Ὅμηρος Homerus 09b28
ὄμματα oculi ᶜ980a24 993b9 22b24
ὁμογενής ᶜsimilis generis 981b26, eiusdem generis 57b29
ὁμοειδής conformis 991b24 14a30 *24b8 32a24 71a17, simili specie 02b16, specialis 02b22, conspecialis 13b31
ὁμοιομερής similium partium 988a28 992a7, partium consimilium 984a14
ὅμοιος similis ᶜ981a2,7 987b17 989b11 991a6,24 995a2,35,b21 998a5 00b6 01b18 03b36 06a14 11a6 18a15,18,19 21a10,11,b8 36b28 45b19 54a31,b3,6,7,10 74b6 79b1 80a11 81a10 84a19 87a10 92b13 93a26 : -ον similiter 994b23 : -ως similiter *passim*, ita 03b12 : -ότερος similior 84b34
ὁμοιότης similitudo 21b8 46a7 55b20 93a27
ὁμοιοτρόπως similiter 03b4, modo simili 08a10
ὁμοίωμα similitudo 985b27
ὁμολογέω confiteor 984a33 985a23 986a4 989a4 991b27 02a15 04b30 08a12,29 29a33 42a6,7,24,b9 69a31 86a14 91a34,b23, consentio 990a3
ὁμολογουμένως confitendo 989a3, confesse 00a25, cum confessione 00b18
ὁμόσε simul 89a3
ὁμοτρόπως simili modo 23a24
ὁμοῦ simul 07b26 56b29 69b21,29 71b28 72a20
ὁμωνυμία equivocum 991a6, equivocatio 06b19
ὁμώνυμος equivocus 990b6 34a23, b1 59a14 79a2,b1 86b27, univocus (?) 34a22 : -ως equivoce 03a34 30a32,34,b1,3 35b1,†25 46a6, equivocus (?) 19b8
ὅμως tamen ᶜ981a24 983b1 986b15 989b4 990a13 991b5,19 35b3 44a17 50a27 58b21, quidem 80 a4 : ἀλλ' — attamen 00b17 02b7 05a6 07a12 14a15 22a34 26b24 29b10 40b14 69b28 82a25 84a17 : — δέ attamen 988a20 04a23 88a13, sed 28a32
ὄνομα nomen 982b8 987b10,12 00a13 06a30-b22 09a22 12a24 15b28 20a26 22b3 26b13 29b28 30a7,9,15,b24 31b29 35b2 40a9,10

43a30 45a27 47a30 50a22 52b7, 9,13 53b4 58b5,30
ὀνομάζω nomino 15a2 34a1 78a35, ᶜdenomino 981b28
ὄνος asinus 33b34
†ὄντως essentialiter 28a18 72a19
ὄξος acetum 44b32,35,36 45a2,6
ὀξύς : ἡ -εῖα acutus 34b29 35b7,8 84b7-9,17 : -ύ acutio 43a10 : -ύτατος acutissimus 93b3
ὁποῖος qualis 41a6, quicumque †45b17
ὁποιοσοῦν quilibet ᶜ981b14 33a14 80a19,21,b30 81a2,12,b34 92b22, quicumque 02a21,24 90b30, qualiscumque 996b34,35
ὁπόσα quotcumque 70a18
ὁποσοσοῦν quantuscumque 52b28,29 88b22 : †-σονοῦν (?) quantumlibet 82b2, *sed vide* ὁπωσοῦν
†ὁπότε quandoquidem 32b24
ὁποτεοῦν quandocumque 49a1
ὁπότερος qui 48a11 †85a7, quicumque 21a7 : -α quodlibet 27a17, quodcumque 27b13 : -ως quocumque modo 30b4, utrum (?) 92b8
ὅπου ubi 999a13, quo 25a29, ubicumque 52b35
ὁπουοῦν ubilibet 24a24
ὀπτικός : -ή optica 997b20 78a14 : τὰ -ά optica 77a5
ὅπως ut 986a14 01b24 25a26 50a11 73b12 76a13, quomodo 992a27, b14 01b24 80b20 89a34, quocumque modo 85b6
ὁπωσοῦν qualitercumque 16b14, quocumque modo 23b13, quomodocumque 46a34, quantumlibet (? †ὁποσονοῦν) 82b2
ὅρασις visio 50a24,36
ὁρατικός speculator 49b15, visibilis 49b21
ὁρατός visibilis 49b15
ὁράω video ᶜ980a25 ᶜ981a14 992a30 02a16 09a24,b34 10a7 12a1 29a17 36a35,b1 41a1 48b2-14 49b15, 20,22 50a10,11,36 71a17 73a28 74b32,33 82b5 87a20 90a21 93a28,b5, speculor 985b32 49b15 86a3,6, videor 983b23 90a8, cerno 989a23, aspicio 87a19, inspicio 90b8 : ὅπωπα cognovi 00b7
ὄργανον organum 13b2,3 19b14
ὀρέγομαι desidero ᶜ980a21 48a11,14 72a29 92a2
ὀρεκτός desiderabilis 72a26
ὄρεξις orexis 48a11, desiderium 71a3
ὀρθός rectus 25a32 26b12 30a34 34b28,30 35b6-8 36a14-21 38a30 51a24,25,27 52a7 84b7,*11,17 86b35,36 : ἡ -ή secundum recturas 51a28 (*alibi* rectus) : -ῶς recte ᶜ981a4 988b16 989a15,26,b19 993b19 09a31 11a6 15a32 39a9 40b28,29 43b7 44b4 49a36 56a30, b28 72b34 75a29,38 78a29 82b24 86a13,14,b4 92a10,11
ὁρίζω, -ομαι diffinio 987a21,22 02a6 06a25,b1,4 09a5 11b25 25b30 26a4 27a22 29a18,b31,32,34 35b8, 10,17 36a28,b9,29 37a23 40a6-28 42†a18(?),b29 43a7,14,b25 45a21 49b6 55b25 56a28 78b18, 20,28 84b7 †86b5(?), determino 989b18 996a1 00a2 02b18,21 08a34 11b8,19 18b11,13,27 20b34,35 21a2 25a24 27a7 28a27 29a21,b1 33b22 73a20,b13 78b1, 3 81b26 82a14, termino 17b17,21: ὡρισμένος diffinitio (?) 87b37 : ὡρισμένως determinate 20b33 : *vide* ὁριστός
ὁρισμός diffinitio 992b32 994b17 998b5,13 12a3-24,b7 17b22 30a7-31a12 34b20 36a5,29,b21 37a18-38a35 39a21,b28,32,34 40a2,5 42a17,19 43a7,b34 44a1,5 45a7, 12,b2 56a13 78b31 86b3,34, diffinitum (?) 42a18 : -οί diffinitio (?) 987b3 *36b21
ὁριστικός diffinitivus 43b31
ὁριστός diffinitus 998b6
ὅρκος sacramentum 983b31,33 00b16

ὁρμή impetus 23a9,18,23 72b12 : -ήν ormen 15a27,b2
ὅρος terminus 987a23 †17b2,3 30a8 31a8 38a21 39a20 40a6,b2 43a22, b26,29 45a26 46a15 48a36 49a5 52b9 55a23 92b9, diffinitio 20a4
ὀρύττω fodio 25a16,17
ὀρχέομαι tripudio 34a16
ὅς qui *passim*, aliquis (?) 70a1, hic (?) 73a3, 86b14, *om.* (?) 20b8 : καθ' ὅ per se 22a14 : ὃν τρόπον ... ὃν quomodo ... quomodo 09a32,33 : *vide* διά, τυγχάνω, τρόπος
ὁσαχῶς quotiens 17a23 22a11,b32 30b10 80b33
ὅσος -ον -οι quicumque *passim*, qui 984b4 00a9 17b16 18a17 24a1,2, 4 *25a31 30b22,23 31a24 34a16, b4-6 35a28 36a34 42b16 44b27,28 45a9 49a12,34 50a30,34 51a5 57a21 58b2 80b27 86a24, quantum -i 05a25,26 09b20 37b8 †77b3, quot (*quod) 986b3 01a19 38a28 88b33, quilibet 36a10 49a13, *om.* (?) 30a20 49a13, quantumcumque 99oa4, quotcumque 03b21 : -ῳ quanto plus 78a9
ὁσοσπερ : -οι- quot 998b19 00a3 03b33 04a3 38a17 86b21, quicumque 17a1,23
ὅσπερ qui (est) *32*, qui vere 988b8, ipse qui 21a28, *om.* (?) 07a22 : ὅπερ sic 06b13, quemadmodum 91b25 : *vide* λευκός, τρόπος
ὅστις qui 983a7(?) 984b30 987b13 41a8 55a35 : ὅτι, ὅ τι quodcumque 13a6 33a28 54b25 91b27 : ἅττα quedam 987b17 997b31 20a29 27a19 44a19
ὁστισδήποτε quicumque 33b5
ὁστισοῦν quilibet 05b15,16,24 09a29 19b2 30a9 38b9 57a35 75a20 81a9,18, quicumque 988b30 11b24 24a23 76b5 77a4 79b28 88b20, *om.* (?) 13b34 16b11 28a22, quis 19a21, aliqui 991a24 : οὐδ' ὁτιοῦν nichil 990a17
ὀστοῦν os 993a17,21 26a1 34a6 35a18,33 36b4,11 58b8 70b15 92b18
ὅταν quando *passim*, cum °981a5 985a25,27 990a22 994b30 15b4 37b15 40a3 †73a17(?) 91a9
ὅτε quando 989b6 999b12 00b14 10a16 11a23 19b17 22b27 46a33 47a9,b18,29 70a22
ὁτέ quandoque 01b22 02a34,b1 10b22,*23 16a28,29 19a21,22 39b33 51b14,15 52b6 71a6,7 73a19,20 88a34, aliquando 10b23 19b5,6 51b16, quando (?) 52b5
ὅτι quia *495*, quod 997b24 05a27 *06a12 10b2 12a*16,35 14a20 28a12 38b19 40b5 43a3 53b28 89a5, quoniam 993a11 996b29 14b11, enim 23a31, *om.* (?) 14b8 25b4 27b32 41a22 71a27 84a18 : *vide* μᾶλλον
οὐ, οὐκ, οὐχ non *passim*, nec 00a23 14a14 24a25 26b34 28a17 33b31 44b34 49a1 52a2 58b14 71b29 74b20 76a4 83b14 92a11, *om.* (*ante negat.*) 02a18 29a12 69b35 87b31 91a10,28, minime 69b23, nondum (?) 92a30 : — ἄν numquam 40a1 : *vide* αἰσθητός, δή, μήν, οἶδα, περιττός, χωριστός
†οὗ alicubi (?) 27a25
οὐδαμῶς nullatenus 986b13 993a15 01b13 72b8 90b3,34 91a11
οὐδέ nec *220*, non (*saepius ante* γάρ) *15*, neque *10*, *om.* (*post negat.*) 30b1 50b20 78a4, enim (*ante negat.*) 983b13, et non 991b20, non enim 58a31, nichil (?) 997b19 : *vide* ὁστισοῦν, ποτέ
οὐδείς -έν nullus -um *102*, nichil *100*, non *53*, nil *7*, nec unus (?) 39a18, nec aliquis 41a5 : *post negationem* aliquis 994b13 996a31 999b4 00b32 28b18 29a25 30a11, b27 31a11,b10 50b10 55a15,b36 70b4 89a24, *om.* 992a32 16a9 25a24 47a7, quis 93b5 : -ὲν ἔτι nullatenus 48a17

οὐδέποτε numquam 10b18 24a14 35a8 39a5
οὐδεπώποτε numquam 10b24
οὐδέτερος neuter 986b23 51a14 78a14 83a3, nec alius (?) 83a19
οὐδός liminare inferius 42b19, limen (*limes) 42b26, liminare 43b9, subliminare 43b9
οὐκέτι non 24a16(?) 27b12 35a21 36b17 40a32 41b14 43b38 45a24 81b9,10 89b11, nullatenus 45a29, nondum 93a26, non amplius (? *οὐκ ἔτι*) 76b28, *om.* (*post οὐδέ*) 44a2
οὐκοῦν ergo 38b18 39b7,12 47b18 72a15,17, igitur 92b35
οὖν ergo *200*, igitur *115*, *om.* (*praecipue post μέν*) *12*, enim (?) 07b27 32a26 42b7, itaque 987b7, et(?) 33a23 : *vide ἀλλά, εἰ, μέν*
οὖπερ cubi 981b23
οὔπω nondum 49a14,17,b23 *78b25, non 15a4 17b9 27b11, *om.* (*ante οὐδέ*) 40b22
οὐράνια : *τὰ* — celestia 75b26
οὐρανός celum 986a3,5,10,21,b24 989b34 990a5,12,20,28 997b7,16, 17,35 998a5,18 10a28 23a20 28b12,27 42a10,11 50b23 53a11 72a2,23,b14 74a31,32,38 77a3 90a25,34 91b5 93b4 : *τὰ κατὰ τὸν -όν* celestia 997b18
οὖς auris 24a25
οὐσία substantia *passim*, subiectum (?) 19a3
οὔτε nec *200*, neque *40*, non 989b19(?) 998a11 02b2 26b5,6 46b34 56a6,13 71a16 84a9 89a24, b19 90b8, *om.* 997b11 999b9 24b15 25a15, nullatenus (?) 11a34
οὔτι non quidem (?) 35a30 *75b28, *numquam 75b28, *numquid 75b28, non quid 75b28
οὗτος hic *900*, is *380*, *om.* (*saepius ante αὐτός*) 984a1 986a22 989b11 992a31(?) 07a25 29a16 58a34 76b22 84a23 86b12 88b17(?) 91b17, ille 983b15 997b30 04a1 05b18 11a9 25b8 27b13 28b29 72a21 75a15, idem *01b24 05b22, 28 16a24 32a7 47a18 58a7 74b12 76a19,b16 77a8 88a21, iste 984a12 985a10,16 994a17 995b17 997a17 10a30 82a18, ipse 12b35 20a32 22b8 48b16 87a29, qui 25a33 55a4 73b24 : *ταῦτα* talia (?) 988a7 998a11 09b36 71b21 88b33 89b15 : *τούτου* suus 73b30 : *vide διά, μετά, ταύτῃ*
οὕτω(ς) sic *160*, ita *95*, similiter 983b16 10a4 17a18 80a27, hunc modum 984a3, hoc modo 01a9, taliter 36b20, sicut (?) 01b15 51b23 *80b1, ut ita 70b17 : — *ὡς* sicut 02a23 39a4,b18
οὑτωσί sic 93b9
οὐχί non 12b6 50a14 53b28(?) 54a8
ὄφελος prodest 71b14
ὀφθαλμός oculus 11a27 26a1
ὀχεία motus 988a6
ὄψις visus 10b17 11a26,28,34 21a33, b1,3 22b26 23a5 47a9 48b2 50a10,11,24,25 77a5 78a15 87a19
ὀψοποιητική opsopotica 27a4
ὀψοποιός opsopios 27a3

παγίως firmiter 08a15
παγχάλεπον valde difficile 997a33
πάθημα passio 982b16 20b19
παθητικός passivus 18a33 20b30 21a15 46a13 48a6,13,15
πάθος passio 983b10 985b11-32 986a17 989b3 990a1,19,27 997a7 01b29 02a2,10 03b7 04b6,11 10b20,21,33 11a12 15b34 18b38 19a1,22,b5 20a19-b17 21a9 22b15,21 28a1,19 29a13 30a14, b19,24,31 31b28 38b6,28 42b22 44b18 45a12 47a1 49a29-b1 54a5, b9 58a37,b22,24 71a2,b10 77b5 78a7,16 83a10 84a37 85a21 88a17,24 89a10,b23 90a21,24,30, b4 92b15 : *-η* passio (?) 986a5
παιδαριώδης puerilis 995a5
παιδεύω erudio 995a12

παῖς puer 994a24,25,32 18b21 19b19 50a5
πάλαι dudum 996b8 39a19, olim 10a33 28b3, iam 11a29 : ὁ — antiquus 69a29
παλαιός senior 984a1, antiquus 986b8
πάλιν iterum 984b9 985a27 993a26 999a16 08a12,20,32 12a13,b26 21a17 37b33 38b1,22 41a6,b20 42a34-b3 46a16 47a3 72a14 74b11 76b16,24 77b29 80a12 81a31 86a33 93a5, rursum 985a29 986b33 *992b17 41b24 83a35, rursus *986b33 992b17, item 07a5 38a10
παμπάλαιος antiquior 983b28, antiquus 74b1
πάμπαν omnino 984a27 986b26
πανταχοῦ ubique 16b23 52b33, *om.* (?) 03b16
παντελῶς omnino 989a26 997b20 46a34, omnis (?) 05a1 24b36
πάντῃ omnino 01b11 10a9 16b27 18a15 23a4 53a23, semper 53a1, omnis (?) 55b22, *om.* (?) 16b25
πάντως semper 36b30 57a14, omnino 48a18, *om.* (*post* πάντῃ) 10a9
παρά *cum genit.* a(b) 986a28,b4,6 987a4,7,9 993b18 73b14 74b1,14 76a12 91a33, de 986a14 987a*2, 27 00a19, ex 986b2, preter 05a1 : *cum accus.* preter 984b17 986b28 987b14,27,30 990a21,29 991a1 995a1,b15,32,34 997a35-b31 998a18 999a7-b32 01a23, 30,b5 02b13,22 03b32 10b36 12a5,7,8 14a7,b23 15b15 20b6..., circa (? περί) 990b7 995b31 70b1 76b30,32 77a2,6 79a3 86a3 89b10 90a17, secundum 15a27 82a23, 25, propter (*an* preter *scrib.* ?) 987*a31,b8 04a14, iuxta 82a18, 20, inter 985a29, secus 51a26, a 85b23, cultra 981b14
παραβολή parabola 36b24
παράγω produco 33a17
παράδειγμα exemplum 991a21,27, 29,31 13a27 34a2 79b25,31,33,35
παραδειγματικῶς exemplariter 995a7
παραδίδωμι trado 74a38
παράδοξος inopinatus 12a18
παρακολουθέω sequor 54a14
παρακρούομαι refutor 25a6
παραλαμβάνω accipio 983b1 987a3 989b31 993b18, recipio 986a28
παραλείπω relinquo 00a5
παραλογίζομαι paralogizor 22a21
παραλογισμός paralogismus 22a22
παρανήτη paraniti 18b28
παράπαν omnino 996a31 999b15 09a38
παραπλήσιος -ον similis -e 997b9 74b7, similiter 995a31 78b34, propinquum 989b20, propinquissimus 16a28 : -ως similiter 02b5 14a35 17a10 32a29, valde similiter 986a30, fere ut 987b23, similis (?) 985b20
παραστάτης parastata 18b27
παραφρονέω insanio 09b5,6 : -οῦντας non curantes 09b31
πάρεγγυς propinque 40b11
πάρειμι adsum 18a23,26 *50b33, eternus sum (?), *sum (?) 57a35 : παρών presens 13b12 48a15 : παρεόν apparens 09b18
παρέκβασις excessus 89b4
παρελαύνομαι dissolvo (?) 00b16
παρέλκω attraho 985a20
πάρεργος : ἐν -ῳ in vocante [*pro* vacante !] 74b36
παρέχω, -ομαι presto 988b5 996a12 86a2 90a4
παρίημι pretermitto 10a22
παρίσταμαι inquam 09b21, adsum 09b23
Παρμενίδης Parmenides 984b3,25 986b18,27 01a32 09b21 *89a3, *amenides 89a3
παροιμία proverbium 983a3,18
παροιμιάζομαι dico 993b4
παροράω pretervideo 93a28, pretermitto 995a27
παρουσία presentia 13b14,15
πᾶς omnis *passim*, totus 984b17,

communis (?) 40a14 : *πάντες* cuncti 982b22 983b22,26 985b26 986a2 (*alibi* omnes) : *τὸ πᾶν* universum 982b17 984b26 73a29 76a1 : *τὸ διὰ πασῶν* diapason 13a28,b33 : *vide αἰών*
πάσχω patior 989a29 992b21 995a32 996b18 00a26 02a3,32 15b1 16b8 17a26 18a15,16,34 19a21-31 20b20 21a24 24b30 37b16 44b11, 16,19 46a11-28,b26 47b35 48a7 58b24 77a36
Πάσωνος vide Παύσωνος
πατήρ pater 13a9,31 21a23,24 23b4 71a15,23 : *-έρες* parentes 983b31
πάτριος paternus 74b13
παύομαι quiesco 47a3
Παύσωνος vel Πάσωνος Passiones (?) 50a20
πεζός habens pedes 37b22 39b5 : *τὸ -όν* ambulare 58a36
πείθω persuadeo 11a10 73b16 86a20, ᶜsuadeo 982a19 : *-ομαι* credo 11a14 86a20 : *διὰ τὸ -σθῆναι* quia fit fides 78b13
πειθώ persuasio 09a17 74b4
πειράομαι tempto 995b23 37a14 84a31 90a18 : *-τέον* temptare oportet 29b11
πειραστικός temptativus 04b25
πεμπτός quintus 81a35
πενταξός quinarius 76b33
πεντάς quinarius 82a*2,4,6,8 84a37, quinquenarius 82a2
πέντε pente 08b35, quinque 74a7
πεντήκοντα καὶ πέντε quinquaginta quinque 74a11-12
περ om. 01a19 : *vide εἴπερ, ὅσοσπερ, ὅσπερ*
περαίνω termino 91a17 : *πεπερασμένος* finitus 986a18,b20 987a15 994a16,b31 20a13 23b33 27b1 28b5 73a8,9 83b37 84a10 85b24,25
πέρας terminus 992a23 994b14,16 02b10 22a4,10,12,13 28b16 90b5, 9,10 91a18, finis 990a8 994a7 999b9 04b32 88b23, finitum 986a23
περί cum genit. de *passim*, circa 50b24, apud 76a25, *om.* (*abl.*) 37b28 : *cum accus.* circa *passim*, de 27b19 83a27 : *vide Ἡσίοδος, φύσις*
περιαιρέω : *-ούμενος* sublatus 29a11
περιγράφω : *-ψάμενος* circumscriptus 25b8
περίεργος superfluus 36b23 38a21,32
περιέχω contineo 13b34 14a1 23a13, 14,b27,30 46b24 74b3 : *-ει* complementum (?) 55a15
περιλαμβάνω comprehendo 986a9 990a4
περίοδος circuitus 72a8,10
περιπατέω ambulo 13a33,34
περισώζω salvo 74b13
περιττός impar 986a18,20,23 990a9 04b31 12a10 31a3,6 55b24 84a2-6,33-37 88a20 91a23 92b28 93b13, 20, superhabundans 53b3 83b30, imperfectus 983a2, superfluus 83b28 : *οὐ* — par 12a11
περιττότης imparitas 04b11
περιφερόμενος circumductus 985a14
πέσσω : *πεπεμμένον* densatum 989a16 : *πεφθῇ* manifestentur (!) 40b9
πέτομαι volo 09b38
πῃ quandoque 11b22
πήγνυμι : *πεπηγός* gelatus 43a10
Πηλεύς Pileus 71a22
πηλίκος quantus 53a34
πήλινος luteus 35a32
πηλός lutum 35a32
πήρωμα pyroma 34b4
πήρωσις lesio 40b16
πῆχυς cubitum 53a35
πιθανός : *τὸ -όν* persuasio 00a10
πικρός amarus 986a33 09b4 22b17 44a19
πίνω bibo 08b22 15a24
πίπτω cado *982b8 05a2 13b17 71a7 84a5 93a10
πιστεύω credo 983b6 997b18 90a10
πίστις fides 90a3
πλανάομαι erro 73b10,23 74a1
πλάνητες planete 73a31,b37 74a5

πλάσις error 86a4
πλασματίας plasma (*abl.* plasmate) 76a39
πλασματώδης fictus 81b30 82b2,3 85a15
πλάσσω plasmo 986b8
πλάτος latitudo 02a19 20a12,14 29a14,17 53a26 73b21 93b20, latum 52b26 77a25
πλατύς latus 992a12,15,18 20a21 85a11,17 88b8 89b13
Πλάτων Plato 987a29,b12 988a7,26 990a30 992a21 996a6 01a9 10b12 19a4 26b14 28b19 53b13 70a18 71b32 83a32
†Πλατωνικοί (?) Platonici 71b37
πλειάς plias 93a14,17
πλέκομαι complector 81a33
πλεονάζω multiplico 994b18
πλεονάκις multotiens 38a24
πλεοναχῶς multipliciter 992a9 30a18 52a16, plus (?) 15b13,14, multiplicius 28b33, pluribus modis 44a33
πλευρά latus 51a26 53a18
πλέω navigo 15a25 25a29
πληγή plaga 985a15 09b30
πλῆθος pluralitas 983b19 984a10 990a26 994b28 04a10-b34 05a5 07a11 09b2 14a16 20a8,10,13 43a23 53a30 54a21-31 56b11-29 57a3,12,14 73a16,21,b3,13,34 74a14 83a6 85a34-b32 87b6-32 88a5,6,b8 91b31,34 92a28,29,35, plurale 986a24 54a22
πλήν preter 988b30 989a13,b15 00a29,b20 71a26 80b31 87b21, nisi 997b7 999a20 24b33 29a18 31a11 41a18 71a33, tamen 998a18 15b32 30b6 46b9 80b17,19, quam (*post* ἕτερος) 37b29, 75b9, et tamen 987a11, attamen 43b19, absque 80b8, excepto 89b28 : — εἰ nisi 984b3 *41a18 45b22 (*alibi* nisi si)
πλήρης plenus 985b5,7 09a28
πληρόω impleo 988a6
πλησιάζω appropinquo 48a7,12
πλησίον : ὁ — propinquus 10b16 54b17
πλίνθινος cementareus (*-ius) 33a19
πλίνθος lapis 43a8 : -οι cementum 33a15, *19,b20 41a27 43a15,32,b6 *70b29, cementa 33a19
πλοῖον navis 13a4
πλοῦς navigatio 23b10
πλωτός marinus 75a16
πνεῦμα : -τα spiritus 42b21
πνῖγος : — καὶ ἀλέα cauma 26b34
ποδιαῖος pedalis 52b33 78a20 89a23
ποδότης pedalitas 38a15
πόθεν unde 992b8 90a3,10
ποθέν : — ποί *unde quōque 50b21, unde (+ *quo) 69b26
ποῖ quo 995a35
ποιέω, -ομαι facio *passim*, efficio 13a31,b24 43b17 88b31, ago 18a33, fio 22b6, pono 71b14 : -ήσων facturus 21a23 : -ησόμενος faciendus 21a23 : τὸ -εῖν actio 03a36
ποίημα poema 29a13
ποίησις poesis 22b6 32a27,b10,16, 17
ποιητής poeta 982b32 983b32 995a8 23a19 *91b4
ποιητικός poeticus 991a22 25b21,22, 25 26b10 27a6 46b3 48a6,8 55a36 75*a1,b31 79b26, activus 982^{c}a1, b11 18a33 20b30 21a15, effectivus 03b8 71b12, *potentia (?) 75a1
ποιός, ποῖος qualis ^{c}982a5 989b11 995b36 996b18 02a17 17a25 20a33-b3,14,24 24b14 26a37 27b14,32 28a12,15,37,b2 32a15 34b15,18 38a35,b25,26 43b26 45b2 48a27,b36 50b1,15,17 52b35 53b26 54a15,18 71b36 75a26 81a8 83a13 88a1 89a9,15,35,b8,18,26, qui(s) 988b17 997a17,b25 09b9 36a26,27,29 42a20 52b2 55a2 69b27 75a27 76b33 82a10 85b26 89a19 : τὸ -όν qualitas 10a24 14b26 29b24 30a20-31,b12 31a3 34b13 45b30,33 53b5,7 54a5

69a21,b10 71a31 82b4 83a3-13 88a24,32 89a8
ποιότης qualitas 03b8 18a17 20b1, 2,15,16 21a12 22b15 24b6,9 28a19 69a22
πόλις, -εις civitas 13a12 23a11, 16
πολιτεύομαι tractor 76a3
πολλάκις multotiens e981a22 992a22 11a32 29b9 38a20, saepe 985a15 47a10 74b10
πολλαπλάσιος multiplicatus 20b27 : *(τὸ) -ον* multiplicatio 20b34 21a3 56b7,22
πολλαπλασίωσις multiplicatio 92b33
πολλαχῇ multipliciter 40b25,26, multis in locis 982b29, multis modis 997b5
πολλαχοῦ multis in locis 985a23
πολλαχῶς multipliciter 988b24 992b19 03b5 04a22,24 05a7 13b31 18a35 19a5 22a14,25 23a8 26a33, b2 28a10,31 31a9 34b32 46a4,32 54a33,b14 55a17,34,b6,15 56a26 71a31,37 77b17 89a7,16, multis modis 996b14 03a33 52a15, multotiens 13b4 28a5
πολλοστημόριον multiplicati pars 20b28
πόλος polus 73b28,31
πολύκαμπτος valde circumflexus 09b23
Πολύκλειτος Policlitus 13b35 14a1, 3,6,14
πολυκοιρανίη plures dominatus 76a4
πολύπους multipes 39b3
πολύς -λλοί -ύ multus -i -um *passim*, magnus 996a12, plures 38a2 : *ἐπὶ τὸ -ύ* secundum magis 25a15, 18,20,b28 26b30-36 27a10-25, per magis 27a23 : *πλε(ί)ων -ον -ονες* plus -res *passim*, plurimus 76a30 88b11, magis 55a7 : *ἐπὶ πλέον* plus 985a22 46a1 : *πλεῖστος -ον -οι* plurimus -um -i 983b7 988b34 996a5 998a27 27a10 40b5 55a24, 28,29,31 75a20, plures 16b7 : *κατὰ πλείους τρόπους* quibusdam modis 54a20
πονέω doleo 13b10 : *τὸ -εῖν* dolor 13b9
πορεύομαι vado viam 08b15, abeo 10b11, progredior 19a24
πόρρω longe 88a16 : *-τερον* remotior 14a4 18b14,15,16 : *-τάτω* remotissima 982a25
ποσάκις quotiens 20b5,6
ποσαχῶς quotiens 04a28,b3 28a5,11 52a15, quot modis 49b4
πόσος, ποσός -όν quantus -um 989b12 996b18 02b25 16b24 17a26 20a7-32,b5,6 26a37 28a12, b1,2 32a15 34b15,18 50b15 52b35 53a7,b27 54a18 77a23 84a11 88a1 89a35,b27-36 : *-οι* quot 986b1 988b17 29b1 71b2 73a15, b10 : *(τὸ) -όν* quantitas 999a3 10a23,24 14b26 16b12-30 20a27, b6 21a12 23b13,17 24a1,11 27b32 29a15,20,24,b24 30a20,31,b11,22 34b9,33 45b30,33 52b19-22 53a20, b5,7 54a6 69a21,b10,12 82b4 83a2-13 84b1 88a24,31,35 89a8 : *ᾗ -όν* quantumcumque (?) 23b13
ποσότης quantitas 28a19 29a14 71a26
ποταμός flumen 10a14
ποτέ aliquando 999b14 12b26,30 27a12,†25(?) 36a7,†b8(?) 46b37 47a1 48b13 55b22, quando 17a27 26a37 29b25 48a1 52a5 72b25, quandoque 993b29 24b21 25a22 50b23 52a7, *om.* 989a8 991a9(?) 01a5,7 26a24 29a8 37b11 79b12 : *οὐδ' ἄν* — numquam 33b21 : *ὅς δή* — quicumque 90a6 : *vide τίς*
πότε quando 17b8,9 48b37 49b2 51b5 77a20, aliquando (?) 27a25 36b8
πότερος qui(s) 996b32 997a12 74b37 75b6, quis eorum 55b38 : *-ον* utrum 989a25 990a27 991b10 995b5-996b31 997a15-35 998a21, b15 999a33,b20 00a6,b23 01a5,

b26 02b33 03a7 *et passim*, an 34b22 82a8, si 70a33 : *-ως* utrum 53b9 81a1 84b16 91b15 92a30, qualiter 75a11
πού ubi 17a26 18b11 26a37 28b1 29b25 50b18 89a15 92a20, alicubi 25a22 26a20 77b14, *om.* 986a6, b28 78a27
ποῦ ubi 69b10
πούς pes 22b36 38a15,17,23 42b31 53a22 87b35
πρᾶγμα res ᶜ980b29 984a18,b30 987a23,b15,28,30 991b2 993a18, b8 995a31 996a10,b4,16 999a18 00b1 05b10 06b11,22 09a26 12b34 13a3,14,15 15a29 16a34 22a10,15 24b17,24 25a5 27b26,31 30b31 34a13,b21,22 36a31 37a19, 20 38a20 40b19 41b29 46b8 47a2 48a31 51a18,b2,5 52b8,12 53a31 75a1,3,b35 78a5 80a1,b1 86a1 92b25 93a4
πραγματεία negotium 986a8 987a30
πραγματεύομαι tracto 987a21 989b33 992b1 995b32 997b21 25b9 73b15 88b25, versor 25b17 78b18, negotior 987b2
πρακτέος agendus 982b6
πρακτικός practicus ᶜ981b5 993b21, 23 25b21,23(?),25 26b5
πρακτός : *τὸ -όν* factum 25b24
πρᾶξις actus ᶜ981a17 988b6 996a26, 27,b22 11a11 22a7,b5 29b6 78a32
πράττω facio 994b14,15, operor 23a18, ago ᶜ980a24,25 25b23 : *τὸ -ειν* ᶜactus 981a13 : *vide πρακτέος, πρακτός*
πρεσβύτατος antiquior 983b33
πρίν (*ἤ*) priusquam (prius quam) 994b21 57b25 58a20 81a34,35, antequam 989b18 40b9
πρίων serra 44a28,29
πρό ante 983b28 985b23 : *vide ἔργον, ὁδός*
προάγω produco 985b24
προαίρεσις prevoluntas 13a10,21 15a27,33 18b23,25 19a23, prohe-resis 04b25 20b25 25b24 48a11
προαιρετικός prohereticus 25a3
προαιρετόν prevoluntarium 25b24
προαιρέω malo 19a25
προαπορέω predubito 995b2
προασκέω preinstruo 993b14
προγίγνομαι : *-γεγενημένα ὄντα* *antecedentia facta (*ad entia facta) 70a21
προγιγνώσκω prenosco 992b28, pre-cognosco 992b31
προδοξάζω opinor 11b6
πρόειμι procedo 982b14 984a18
προενεργέω preago 47b33
προεπίσταμαι prescio 05b5
προέρχομαι pervenio 995a33 79a2 *91a35, prevenio *995a33 *79a2 91a35, procedo 990b6
προκείμενος propositus 989b28
προλαμβάνω accipio 50b5
προλέγω : *-ειρημένος* dictus 998a17
πρόοιδα prescio 992b27,32
προοιμιάζομαι (*φροι-*) : *πεφροιμια-σμένον* predictum 995b5
προπηλακίζω preneglego 996a33
πρός ad *passim*, cum 984a8 987a8 80a32 81b15 82b29, *om.* 991a25 50a23, secundum 22a3, ᶜiuxta 980b25, addo (?) 80a31
προσαγορεύω appello 987b8 996b10, 32 78b32
προσάγω adduco 74b4
προσαποκριτέον respondendum 07a17,19
προσαποφαίνομαι enuntio 89b16
προσάπτω adapto 83b18, copulo 91b33
προσγίγνομαι adsum 49a10
προσγλίχομαι advoco 986a7, inhio 90b31
προοδέομαι egeo 55a15
προσδιορίζω, -ομαι determino 05b21, 27 48a17
πρόσειμι adsum 04a14 29b19 48a2 81b23
προσεπιτίθημι addo 987a15
προσηγορία appellatio 88a14

προσήκω : *-ει* congruit 05b8, oportet 09b3 : *-ων* competens 36b9, conveniens 58a23
πρόσθεν ante 995a33
πρόσθεσις additio 982a27 03b31 29b30 30b15,16 31a2,4 77b10,11 81b14 92b31, adiectio 994b30
προσκατηγορέω adpredico 54a16
πρόσκειμαι *vide* *προστίθημι*
προσλαμβάνω assumo 82b29,35
προστίθημι addo 984a9 01b8,12,16 07a9,13 30a33 40b33 43a17,b37 44a1,2,b14 52b36 53a4 74a12 76a23 79b6 81b15, appono 986b16 73b36 : *-κεῖσθαι* addi 29b31 : *τὸ -τιθέναι* additio 40a30
προσφορά prolatio 00a14
προσφύω : — *πεφυκέναι* adesse apte 14b21
πρόσωπον facies 26a1
πρότασις propositio 996b31 05b28 78a20 89a25
πρότερος -ον prior -us *passim*, primus -um 994a12 999a12 04b9 : *-ως* prius 13b31 : *εἰρημένος -ον* predictus 73b1 : *vide* *πρῶτος*
προϋπάρχω preexisto 989b1 992b25, 30 32b31 34b12,17 49b17, presum 09a26
πρόχειρος : *τὰ -α* paratiora 982b13, prochira 54b12
πρωΐ : *τὸ* — aurora 994b2,3
Πρωταγόρας Protagoras (*Pit[h]agoras 53a35) 998a3 07b22 09a6 47a6 53a35
πρώτιστα primum 984b28
πρῶτος -ον primus -um *passim*, prior -us 984b31 29a34 †49b26, in primis 996a18 : *-ως* primum 987a22 16b8 18b4 22a3,17 28a30 29a16 30a22,29,b7 31a13 50b6, prius 49b13
πτερωτός alatus 38a12 : *τὸ -όν* volare 58a36
πτηνός volatilis 75a17
πτῶσις casus 89a27
Πυθαγόρας Pythagoras 986a30
Πυθαγόρειοι Pythagorici 985b23 986b1 987a13,b11,23,31 989b29 990a33 996a6 01a10 36b18 53b12 72b31 78b21 80b16,31 83b8 90a20,31 91a13
Πύθια Pirrus 18b18
πυκνός spissus 985b11 992b5 42b33 : *-ότερος* spissior 988a30 989a14
πυκνότης spissitudo 42b23
πυκνόω inspisso 42b28,30 : *πεπυκνωμένος* congelatus 43a10
πύλη porticus 93a18, †b14(?)
πυνθάνομαι audio 00a20, persuadeor 73b14
πῦρ ignis c981b3,12 984a7-b12 985a26,b1,28 986b34 987a5,17 988a27,30,b32 989a2-30 990a16 991b17 992a5,7 993a22,b25 994a4, 20 996a9 998a30 01a15,b33 04b6 13b18 14b33 17b11 24a19 28a37, b10 34a18 40b8 41b14,18,21 42a8 44b2 49a26,27 50b29 52b10-12 69a29 70a19 71a14 92a4,5, b19,35
πυρετός febris 23a10
πυρέττω febricito c981a12 27a24
πύρινος igneus 49a26 92b20
Πύρρα Pyria (*Pyrra) 24a36
πυρρός rubeus 54b13
πώ *om.* 08a34 43b19 : *vide* *οὔπω*
Πῶλος cPolus 981a4
πῶς quomodo 984b31 985b19 986a15,b4 988a20,b19,31 990a10, 18 991b2,9,22,23..., aliquo modo 48a19
πώς *om.* 982a23,b18 983a11 984b4 988a23 02b34 08b2 15a18,36 19b7 22a2 34b1,7 37a26 43b33 46a18 54a13 57a4,b28 58b16 70b33 75a16,b10 77a31,†32(?) 84b20 †92b15(?), modo quodam 988b14 55b5 56a28 90a18, aliquo modo 19a32 23a1 46a9, quocumque modo 35b24 83a14, quomodo (?) 30a23 48a1 78b20, scilicet (?) 24b30, qualitercumque 36b30, quoquo modo 45b21

ρ P 93a22

ῥᾴδιος facilis 991a18 992b9 993a31, b5 995a14 996a17 999a17 79b22 85a29, ᶜlevis 982a11 : -ως facile 11a14 19a27 23a2,3 : -ως quodlibet 988b29 : -στα oportunius 13a3
ῥᾳθύμως negligenter 985b20
ῥᾳστώνη pigrities 982b23
ῥέω defluo 987a33, transeo 86a37 : -ων transitorius 78b14,17 86b9
ῥῆμα verbum 40b34
ῥητός effabilis 17b1 : -ῶς effabile 17b3
ῥίζα radix 26a2
ῥίς nasus 25b33 30b17-35 37a31, 32
ῥοπή motus (?) 52b29
ῥυθμίζω figuro 75b12
ῥυθμός rithmos (*vel* -us) 87b36
ῥυσμός rismos 985b15,16 42b14

σ S 993a5
σαίνω persuadeo 90a37
σάρξ caro 993a19,20 994a4 24a26 26a1 34a6 35a5,19,33 36b4,11 41b14-26 58b7 70a19,b15 92b18
σαφής planus †45a11 73a17 : -ῶς plane 986b5 988a35 989b19, manifeste 985a13 993a23 : -έστερον manifestius 986b30 35b4
σεαυτόν te ipsum 39a34 : -τῷ tecum 54a35
σελήνη luna 982b16 997b17 28b13 40a29 41a16 44b10 73b17,22,36 74a12 93a5,12
σεμνόν insigne 74b18
σημαίνω significo 991a1 01b31,33 03a9,12 06a21-07b17 †08a28 12a22,b7,8,†20 17a12-35,b18 19b32 20b23 21a31 22a24 24b14 26b1 28a11,14 29b33 30a8,15,19, b8,12 33b22 37b27 39a1,16,32 40a33 42b27 43a29,b31 47a13,b29 52b13 54a13 56a8 72a33 79a31 87b33 88a4 89a8,12,17,b34 : τὸ -ειν significatio 31b23
σημεῖον signum ᶜ980a21 ᶜ981b7 993a31 03a36 04b17 12a24 26b4 43a31 45a27 86a1 88a29 93a22, punctum 998a6
σίγμα sigma 93a24
σιμός simus 25b31-33 26a1 30b29-35 35a26 37a31,33
σιμότης simitas 30b17,19 35a5, simocitas 37a31
Σιμωνίδης : -ην Simonida 982b30 : -ου -di 91a7
σῖτος frumentum 17b8 49b20,22
σκέλος tibia 16a3
σκέπασμα tectum 43a32,33
σκεπαστικόν cooperimentum 43a16
σκεπτέος perscrutandus 995a17 27a19,b16 28a3,b15,31 29a33,b25 31a16 34b34 37a12 42a23 51b6 70a25 76a22 80b37 86a28, ᶜconsiderandus 982a5, speculandus 37a20
σκευαστός factus 13b18
σκεῦος vas 14b29 30b2 43b21
σκέψις perscrutatio 986b13 989b29 992b9 995b24 05b1 08a31 31a17 38b1 73a18 76a10,29,32 90a2, inquisitio 986b18
σκιαγραφία scyagraphia 24b23
σκληρότης durities 42b22
σκοπέω, -ομαι intendo 993b22 995b24 00a19 04b9 05a33 10a2 29a19 30a27 73b5 78a18 88b14 93b10 : *vide* σκεπτέος
σκοπός intentio 983a22
σκότος tenebre 986a26 53b31 70b21 71a10
σκυτικός coriarius 996a34
σμα syma (*sima) (?) 993a5
σός tuus 71a22,28
σοφία sapientia ᶜ981a27,b10,28 ᶜ982a2,6,16,17,20 992a24 995b12 996b9, sophia 04b19 05b1, sapiens (?) 75b20
σοφίζομαι : -όμενος sophizans 00a18
σοφισταί sophiste 996a32 04b17 26b15
σοφιστικός sophisticus 04b18,23,26 26b14 32a6 49b33
Σοφοκλῆς Sophocles 15a30
σοφός sapiens ᶜ981b16 ᶜ982a7-21

987a3 †75b20(?) 91b11 : *-ώτερος* sapientior c981a25,b1,5,18 c982a13 02a11
σπέρμα sperma 983b26 13b23 32a31 34a34,b1,6 44a35 49a2,14,b21 50a6 58b23 71b31 72b35 73a1-3 91a16 92a17,32
Σπεύσιππος Speusippos 28b21 72b31
σπλήν splen 24a26
σπουδαῖος studiosus 21b24
σπουδή studium 00a19 73a22
στάδιον stadium 53a3
σταθμός libra 87b37
στάσις status 04b29 13b25 25b21 84a35
στατικός stabilis 19a35, immobilis 49b8
στενός strictus 20a21 85a11,17 88b8, artus 992a12,15 89b13
στερεόν solidum 985b7 992a14 997a27 998a13 02a21 04b14 20b5 24b1,3 28b18 76b1-34 78a26 85a19,23,36,b2 90b7 92a18, soliditas 992b14
στερέω privo 15a24 19b6 22b24,26 46a35 47a11 55b5,16,21
στέρησις privatio 03b8 04a11-16,b27 11b18,19 13b15 18a21,34 19b7, 9,10,16 21a25 22b22-33 24a23 32b3 33a9,11,13,26 42b3 44b14, 33 46a30,32,b8,14 53b31,32 54a24 55a33-b27 56a16,20 57a36 58b27 69b34 70a9,b12,19 71a9,16,34
στερητικός privativus 56a17,24 : *-ῶς* privativus (?) 56a29
στιγμή punctum 992a19,24 996a14 998a3 01b13,18,27 02a6,16-b9 14b8 *16b30,31 28b17 44a8,b22 51a25 76b6-37 77a12,35 82a25 84b26 85a32,b27-31 90b6 92b10, punctus 16b26,30,31 *28b17
στοιχεῖον elementum *passim*
στοιχειωδέστατον elementum maxime 988b35
στοῖχος versus 92b34
στοργή affectus 00b8
στοχάζομαι coniecto 27a3
στράτευμα exercitus 75a13
στρατηγός miles 75a14
στρέφω verso 04b22, converto 93a9
στρογγύλος rotundus 33a32,33 45a26,28 70a3, flexus 998a2
στρογγυλότης rotunditas 35a14
Στύξ Stix 983b32
σύ tu 39a34 54a35,b17, *om.* 51b7 : *σοι*, *σε* te 24b20 29b14 40a12 51b7,8
συγγενής cognatus 995b12 47b31 53a24 76a18
συγγενόμενος conveniens (?) 987a32
σύγκειμαι, *-μενος* componor, -ositus 998a24,29,b2 02b2 04b30 14a26, 28 16b14 23b19 24b18 27b21 39b6 51b4-35 57b3,21,33 70b6 76b18 81b29 82a1-b1 83b12,15 85b34 88b15, constituor 982b19 : *τὸ -εῖσθαι* compositio 51b2 : *vide συντίθημι*, *σύνθετος*
συγκεφαλαιούμενος capitalis 52a17
συγκρίνω concerno 984a10 985a24, 26 989a16
σύγκρισις concretio 984a15 988b32, 35
συγκριτικός concretivus 57b9,19 : *τὸ -όν* concretio 57b10
συκοφάντης siccophantes 21b18,20
συλλαβή sillaba 993a5 999b29 02b19 13b18 14a31 23a36 34b26,27 35a10,15,16 41b12-32 43b5 86b23-30 87a10,b36 92a27 93b1
συλλαμβάνω concipio 998b28 25b32 35a23,25,28 36a27 37b5 39b21 55b8 58b2, simul concipio 35a34 : *-όμενος* comprehensus 992a2 37b31
συλλογίζομαι sillogizo(r) 12a20 22a21 42a3 78b24
συλλογισμός sillogismus 990b10 14b2 15b9 22a22 34a31,32 78b24 86b34 89a25, integrum (?) 79a6
συλλογιστικός sillogisticus 05b7
συμβαίνει accidit c981a20 988b14 989a22,b1,16 990a2,25,b19,27,33 991b24 995b26 997a9 998a9 00b3, 10 01a19,33 02a29 07a19-b15 09b33 10b21 11a25,b14 13b4,36

15b12-32 17a11-19,b28-30 19b12 21b9,10 24b33 25a25 *et passim* (*70*), contingit (*convenit 984b2 987a27 27a2) 983a1 984a21,b2 987a27 988a1 989a12 994b32 998a17 00b26 02b31 03a13 07a7 08a3 10a35 12b13 27a2 42a12 47a6 77a14 88b25 91b7, evenit 39a24, concidit 86b10, confert 87b19 : *-βεβηκός* accidens ᶜ981a19 982b22 988b15 989b3 990b30,33 997a20-33 02a14,b29 03a25,30,b32 04b7 07a15,31-b16 13b6,34-14a18 15b16-35 17a7-19, b27 18a1,b34 20a15,17,26 21b8 25a14-30 *et passim* (*60*), quod accidit 995b20, per accidens 07b15

συμβάλλομαι confero 991a9 993b14 76a2 79b13 90b15,25,27

συμβλητός collatus 80a23,25 81a5, confertur (?) 80b37, coniectus collatus (?) 83a18, coniunctus (*-iectus) 83a34, coniectus (*-iunctus) 84a22

συμβόλαιον symbolum 995a11

συμμένω accido (?) 77a24

συμμετρία commensuratio 04b11 78b1

σύμμετρος commensurabilis 12a33 19b24,26 21a5 24b20 : *μή* — non mensurabilis 21a5

συμπέρασμα conclusio 13b20

συμπίπτω cado 23a20, concido 26b13

συμπλέκομαι complector 07b2 14a13, 19

συμπλοκή complexio 27b29

σύμπτωμα concidentia 93b17

συμφέρω confero ᶜ981a8,11 74b5

σύμφημι simul dico 993a23, confirmo 12a19

συμφορά exultatio (!) 22b21

σύμφυσις complantatio 40b15 70a11, conflatio 14b22

σύμφυτος connaturalis 993a1

συμφύω : *-πέφυκε* aptus natus 46a28: *-πεφυκέναι* simul apte esse 14b21, 25 : *-πεφυκώς* simul apte existens 14b23

συμφωνία consonantia 92b14 93a20, 25,26, symphonia (-im-) 991b14 43a10

σύν cum 39b21 44b15 58b17

συνάγω colligo 986a6 991a18 00b11 42a3 75b3 79b22 80a10 93b15,25, congrego 984b30, conduco 986b5

συναθροίζομαι coarticulor (?) 993b3

συναίτιος concausalis 15a21,b3

συνακολουθέω sequor 85a16

συνάμφω : *ὁ* — uterque 43a22

συναναγκάζω cogo 984a19

συναπόφασις connegatio 56a35,b2

συνάπτω copulo 27b32 78b10 86a35, copulor 42a16, termino (?) 46b22

†*συναρθρόομαι* coarticulor (?) 993b3

συναρμόττω congruo 986b13

σύνδεσμος coniunctio 30b9 45a13, b11,13 52a24

συνδιαρθρόω articulo 989b5

συνδυάζω copulo 30b16 31a6, coniungo 43a4

σύνεγγυς affine 02b32

συνεδρεύω : *-ηδρευκώς* *consedens (*conce-) 987a2

σύνειμι convenio 985a28

συνείρω complector 995a10 93b27, continuo 986a7, conglutino 90b30

συνέρχομαι convenio 00b2

συνέχεια continuatio 16b9 50b26, continuitas 16b15

συνεχής continuus 16a2-9,b10,12 17a4 20a10,12,30 23b32 24a21, 29,31,b7 36b10 40b15 52a19,25, 29,35 53a24 56b12 71b9,11 72b29 75b29,30 : *(τὸ) -ές* continuitas 14b25 16a1 30b9, quod continet 74b29 : *-ῶς* continue 74a38

συνέχω contineo 23a22

συνήθης consuetus 987a32 995a3,4

σύνθεσις compositio 13b22 14b37 27b19 39a12 42b16 43a13,b6-8 45b11,13,15 92a26

σύνθετος compositus 993a9 02a1 20b4 23a31,b2 29b23 39a17 40a18 41b11 43a30,b29 51b19,27 57b27, 28 70a14,b8 75a5,8 84b4 88b15

συνίημι intelligo 05b15

συνίστημι -αμαι constituo -or 986b7 990a26 34a33 77a35 91a15, consto 990a22 998a29 02a1 41b30 43b22, consisto 17b12 26a28 80b18,21, [c]subsisto 981b24
σύνοδος synodus 33b17
σύνολος -ον totus -um 27b19 29a5 35a6,b29 37a8,26,30,32, integer -rum 35a21,b19,22,33 36a2 39b20 58b8 77b8, sinolon 995b35 999b16,24, simul totum 995b35 999a32
συνοράω conspicio 48a37 : *-ιδεῖν* intelligere 984b2
συνουσία consubstantialitas 45b9,13
συντάττω ordino 75a16, coordino 75a19
συντείνω confero 50a23, contendo 74a18
συντίθημι compono 12a4 24b19 43a18 47a31 51b10 73b38 84b28 : *vide σύνθετος, σύγκειμαι*
σύντομος : *-ον* verum (?) 41a20 : — *ως* breviter 988a18
συντρίβω contero 19a29
συνώνυμος univocus 987b10 06b18 70a5 : *τὸ -ον* univocatio 993b25
συστοιχία coelementatio 986a23 04b27 54b35 58a13 72a31,35 93b12
[†]*συστολή* sistola (?) 999a10 *vide σχολῇ*
σφαῖρα spera 23b20 33a27-b26 34b11 35a32 45a32 70a23,24 73b18-36 74a2-14
σφεῖς : *σφί(σι)ν* eisdem 09b20, *om.* (?) 00b15
σφόδρα intus (*interius) 33a21, magis 54b10
σχεδόν fere [c]981a1 982a23,b22 984a13 985a17 989b22 990b4 03b36 04b30 12a33 13b4 20b13 24b34 58a34 78b32 80b6 86b10
σχῆμα figura 985b14,16,18 996a13 999a9,10 02a21 04b18 16a31,b34 17a23 20a35 24b1,2,13 26a36,b11 29a4 33a3,14,b14 42b14,b35 45a35 51a35 54a3,b29 57a28 70a23 74b2 85a19 89b1, mensura (?) 92b12
σχιζοποδία fissio pedis 38a15
σχιζόπους habens fissos pedes 38a14
σχολάζω [c]studeo 981b23,24
σχολῇ sistola ([†]*συστολή* ?) 999a10, vix 01a23
σώζω conservo 983b13,18, salvo 40a4
Σωκράτης Socrates [c]981a9,19 983b13,16 987b1 991a25-27,b11 03a11 04b2 07b5-14 17a33,34 18a2-4 24b30,31 32a8 33b24 34a7 35b31 37a7,8,b6 38b29 40b2 55b35 70a13 74a35 78b17,28,30 79b29,30 86b3
σῶμα corpus 984a6 985b9 987a5 988a25,b24,30 989a2-24 990a14-17 992a5,6,13 998a28 01b27 02a1-b1...
σωματικός corporeus 987a4,6 988b23, corporalis 01b11 92b22
σώρευσις congeries 76b29
σωρός coacervatio 40b9 41b12 44a4 45a9 84b22
σωτηρία salus 13b15 91b18

τάλαντον talentum 53a3
τάξις ordo 983a11 984b17 985b14,17 18b26 22b1 38a33 42b15 73b2,34 75a13-15,b25 78b1,3, ordinatio 984b33
ταπεινός humilis 992a13,15 20a22 85a11 89b13
ταραχή turbatio 86a2
τάττω ordino 986b7 987a1 26b15 [†]72b21 (?) 73b26 74a4,8 75a21 81a16 84a10 92b10
ταύτῃ ideo 04b8 47b5 57a6 77a28 91b4, in tantum 995a31 999a29, hoc 50a2 *79a27, hoc modo 993b5, inde 16b4, ea causa 90b31
ταυτότης idemptitas 18a7
τάχα forsan 984a2 985a9 993a26 06a20, [c]fortassis 982a7
τάχος velocitas 52b27,29,31
ταχύ statim 11a25, cito 84a13 : *-ιστος* velocissimus 53a9,11

τε *om. passim*, et 984a32 986a4 989a26 990b17... (*38*), -que 985a12,b2,3(?) 987a7 995a34... (*32*), quidem 985a18,b14,30 999b11 83b14, quoque 39a2 89b27 92a25, etiam 15a7, fere 85a16, autem (?) 91a3 : *vide* ἄν, γάρ, δή, ἐάν, εἰ

τεκμήριον tecmirion (*signum demonstrationis) 93b25

τέκνον puer 13a9,31 23b4

τεκτονικός tectonicus 996a34 71b30

τελειόμενος perfectus 00b15

τέλειος perfectus 05a12 16b17 21b12-25 22a3 23a34 72b34 77a28 84a32 92a15, finalis 55a11-35 56a14 58a11,15 72b35 73a1 : (τὸ) -ον perfectus 986a8, perfectio 77a32 : -ως perfecte 21b26,27, finaliter 55a18 : -ότερος perfectissimus 92a13

τελευταῖος finalis 994a15 995b30 16a20,30 17a5 18b5 32b17 38a19, 26,29 70a21 : -ον in fine 983b9 80a37, tandem 10a12, postremo 77a25

τελευτή mors 21b28

τελέω : τὸ τετελεσμένον quod perficitur 994a26

τέλος finis 983a32 993b21 994b5, 9,16 995b1 996a24,26,b12,24 999b10 13a33,36,b2,11,25,26 15a11 16a20 21b23,25,29 22a6 23a34 42a4,10 44b1 50a8-28 51a16 55a12-15 74a20,30 75b1 77a26

τέμνω seco 17a29,30 21a18 23a3, incido 80b29 : *vide* τμητός

τεσσαράκοντα : ἑπτά τε καὶ —septem et quadraginta 74a14

τέταρτος quartus 983a31 992b17 28b35 73b29 81a34

τετραγωνίζω tetragonizo 996b21

τετράγωνος quadrangulus 92b12 93a7, quadrangularis 986a26

τετραξός quaternarius 76b32

τετράπους quadrupes 20a34

τετράς tetras 81a23,b16,19,22 82a12, 28,31,34 84a23

τετραχῶς quadrupliciter 983a26, quatuor modis 54a24

τέτταρες quatuor 984a8 985a32 989a20 992a4 08b35 13b16 28b33 52a17 69b9 70b26,32 73b23 74a10 82a34

τέχνη ars c980b28 c981a2-b26 996a33, b6 997a5 13a13 16a4 23b35 25b22 27a6 32a13-32,b23,25 33b8 34a9-34 44a31 46b3,36,37 47a3, b33 70a6,7,15,17,29 74b11

τεχνίτης artifex c981a26,b31 13b32

τῇ nunc (?) 988b34 : — ... — hic ... illic 40b28,29, alicubi ... alicubi 83b8,9, sic ... sic 993a30

Τηθύς Thetis 983b30

τηκτός fluidus 16a22 23a28, liquescens 15a10

τηλικόσδε tantus 42a35

τηλικοῦτος tantus 10b4 82b37

τίθημι, κεῖμαι pono, -or 984a4,6,b4, 22,24 985b12 986*a14,b34 987a7, 8,b29 988a25,b1 ..., impono 06b11 31b29, iaceo 09b30 : τὸ κεῖσθαι positio 42b20 : *vide* θετός

τιμή : -αί honor 00b14

τίμιος honorabilis 74b21 : -ώτερος cnobilior 981a31, honorabilior 983a4, dignissimus 74b30 : -ώτατος honoratissimus 74b26 75b20, honorabilior 983b32,33, maxime honorandus 983a5, honorabilissimus 26a21

Τιμόθεος Thimotheus 993b15,16

τίς qui(s) *passim*, aliquis (?) 01b28 02a27,28, quinam 01b28 : τίνι quare 37a20 : ἢ τί quare (?) 991a1 : τί ποτε quare 00a20 92b3 : τὸ τί ἐστι (ipsum) quid est 988b29 *03b34 25b10... : τοῦ τί ἐστι eius quod quid est 988a10, 11... : τὸ τί ἦν εἶναι (ipsum) quid (quod 993a18) erat esse 983a27 988a34,b4 993a18 994a11 07a21 13a27,b22 16a33,34,b1 17 a6,b21 22a9,26,27 24b29... : *vide* διά, τρόπος

τις aliqui(s) *560*, quidam *225*, qui(s)

206, *om.* (?) (*saepe post* ἄλλος, ἕτερος, εἷς) 983b5 985a16 987b23 996a9 01b15 06a33 15a32 16b18 20a8 22b22 23a12,b27 27a16,32 30b12 37b16 45a12,b1,5 49b28 53a13 57a18,b35 *73b12 74a30 83b31 86b14 88b8 89a12 91b26 : alius (?) 997b28 *999a6 *02b8,25 53b26 *55a4... : ἐπὶ ... τῆς τινός in ... alia (?) 991a5, in ... alia quadam 79a36 : τὶ μέν quicquid (?) 36a19 : *vide* τυγχάνω

τμῆμα incisio 34b25,27 35a10,12, 34

τμητικός sectivus 20b29

τμητός secabilis 20b30

τοίνυν *om.* 39a11 41a21,27 42a21 59a10 71b20 76a38, ergo 71b16 74b25 83b19 92a35, itaque 06b28 31a1 32b26 73a37, quidem 25a16 58a9 72a24 (?), etiam 07a16 88b23, igitur 07b7 41b9, et 72a23 76b25, dumtaxat 41b19, vero 84a2

τοιόσδε talis 33a4 34a6 35b11 39a2, talis hic 33b22-24 89a11, talis aliquis 39a16, ᶜhuiusmodi 981a10 : -όνδε quale quid (†οἱόνδε ?) 03a9

τοιοσδί talis 985b29,30 24b2,3 41a21 43a11 44b19 58a5 70b29 93a16,b14, talis hic 58a6 89a18

τοιοῦτος talis *208*, similis 987a5 02a2 48b36 84a34,b1 85b12, 35, huiusmodi 984b8,23 987b4 990a17 13b19 26b22, talis quis (?) 39b34, alius (?) 52a30 : ὁ — is (?) 983a4

τοῖχος murus 07b20

τομή sectio 994b25 38a28

τοπικός localis 42b6

τόπος locus ᶜ981b23 990a26,27 998a14,19 10a29 16b2 18b12,13 22a24,b2 42a34,b21 44b8 †49a2 50b15 52a26,b17 69b13 71b11 72b6 73a12 88a32 †90b25 92a17-21 93a24

τοσαυτάχως totiens 13b4 17a24 19a33 21b31 22a11,b33 24b6 28a13 42b26 72b11, tot modis 52a34,b4

τόσος : -ον tanta (?) 09b20

τοσόσδε tantus hic 89a12,15 92b21

τοσοσδί tantus hic 89a19

τοσοῦτος -ον tantus -um 984b3,14 985b21 986b2,18 987a14 988a20 990a34 00b18 05a25 21a6 53a35 73a21 74a15,b14 78a10 88b22, in tantum 14a20 : -οι tot 985b4 987a28 998b19 00a2,b22 01a18 03b34 04a3 11b15 13b29 38a17, 28,35 44b5 73a37 74a16 78b8 86b21 87a29, *ut (?) 985b4

τότε tunc 983a25 985a20,26 994b29 996b20 998b2 00b2 04a25 15b1 21b21 28a36,b1 37b17 38a17 40b7 47b30 50a16 53a7 70a23, *om.* (?) 21b21

τραγῳδία tragedia 90b20

τράπεζα *mensa (*mensura) 988a4

τραχύς asper 85a23 88a20

τραχύτης asperitas 42b36

τρεῖς tres 985b14 989a6 994a13 08b34 09b5 14b3 20a12,†b8 23b14,16 42b12 51a27 56a20 69a30,b32,33 70a9,b18,26,32 71b3 73b18 80a32 81a34 82a16,b35 87b14 92b19,28,32 93a1,21-25

τρέφω nutrio 00b14

τριάς trinitas 24a18 80a24,28,34 81a3-b31 82a16,22,b13-27 83a26, 34,b28 84a14-b4 85a1,5

τρίγωνον trigonum 24b28 26b12 36b9 45b14,15 51a24 52a6 54a4, †b2(?) 86b35, triangulus 16a32 25a32 58b13 86b35 92b12

τριήρης triremis 07b20,23,24,33,34 08a2,24

τρίπηχυς tricubitus 28a16,17 89a18

τριπλάσιος triplus 20b27

τρίς ter 92b28,32 †93a1(?)

τριτημόριον tertia pars 20b27

τρίτος tertius 983a30 990b17 28b20 29a3,32 39a2 42a29 43a18,28 69b8,34 70a12 73b20,28,30 75a31 76a32 79a13 80a36 81a31-b10 83b2

τρῖψις fricatio 32b26
τριτοστάτης tritostata 18b28
τριχῇ tripliciter 16b27
τριχῶς tripliciter 69b27
τροπή tropi 985b16,17 42b14, conversio 983a15, transmutatio †92a23(?)
τρόπις sedile 13a5
τρόπος modus 985a7,b12 986b11,16 987a14,20 988b7,19 990a8,b8 991a20 992b20 993a14,b8,17 994a17 995a14,17 996a22 *et passim*, transmutatio (?) 92a23 : *ὃν -ον* quemadmodum 21a20, quomodo 09a32 33a26 : *ὅνπερ -ον* quemadmodum 986a27 : *τίνα -ον* quomodo 990a13 997a2 81b28
τροφή cibus 00a18 15a21, nutrimentum 983b23
τρυπάω perforo 24a24
Τρωϊκός Troicus 18b16
τυγχάνω evenio 21a7 27a17,b13 33a28, habeo 983a8,22 998a20, acquiro 993a31, contingo 71b34, sortior 74a20 : *cum part.* (*ὤν*) *per verb. finit.* (sum) 984a1 987a12 988a19 989b22 993a1,b4 995a27 997a4,b1 25b19 73b11 76a24 82a37 : *ὅ τυχών* quilibet 989b2 24a11 69b28 82a4, fortuna contingens 986a33, sicut evenit 18b14, qui forte 25a25, contingens 74b24, quisque 82a3, eveniens 82a12 : *ὅ τι ἔτυχεν* secundum eventum 75a22 : *ὅ τι ἂν τύχωσιν* quodcumque 13a6
τύπος typus 29a7
τύπτω percutio 985a15
τυραννίδες *ty... (?) 13a13
τύραννοι Troiani (?) 23a10
τυφλός cecus 22b26,28 23a4 47a8,10
τυφλότης cecitas 22b28 52a3
τύχη fortuna 984b14 32a29 49a4 70a6, ᶜcasus 981a5
τῶς ita 09b23

ὑγιάζω ᶜsano 981a18 : *-ομαι* sanor 49a3,7, convalesco 14a22
ὑγιαίνω convalesco 09b5 11a5 17a28,29 32b18 33a8 45b13 51a7, 8, sano(r) 13a34 28a12,25 32b10, 22 70a22 : *-ειν* sanum esse 51a13 : *-ων* sanus 10b6 44b30, salubris 49a5
ὑγίεια sanitas 994a9 997b9 03a35, 36 08b29 13a34,b1,32 22b12 25b4 26b37 32b4-29 34a10,28-30 44b31 45b14 46b7,18 70a17,23, 30,b28,33 75b10
ὑγιεινός salubris 997b31,32 03a35, b11 27a3 46b18, sanus 08b29 77b36 78a1 : *-ῶς* salubriter 08b30 : *-ότερος* sanior 92b28
ὑγιής sanus 10b14 32b7 33a10-13 42a36 91a9
ὑγρός humidus 983b23,26,27 23a15 24a6 53a6
ὑγρότης humiditas 42b23
ὑδαρής aquosus 92b30
ὑδατοθρέμμων aqua nutritus 00a31
ὕδωρ aqua 983b21,27,31 984a6,14, b7 985b2,29 987a4 988a27,30,b32 989a8-30 991b17 992a7 993a22 994a21,24,31 996a9 998a30 00b7 01b33 08b22 14a31,b34 15a10 16a21,23 17b11 23a29 24a6,8, 19 28b11 42a8 43a10 44b32 45a2,6 56b16 †92b19(?) 93a1
υἱός filius 21a24
ὕλη materia *passim*, materies 45a34
ὑλικός materialis 35a8 44a15 49a36 77a36 : *-ῶς* materialiter 78a31
ὑπάλληλος subalternus 18b1
ὑπάρχω insum ᶜ982a22 984b22 985b19 987a22,25 989b13 992a18 993b25 996a22,b6 03a22 04a13, b13 05a14,27,b19,20,27 07b32,35 08a1 09a37 10a37 11b17,21 14b7, 12 15b33 17a21,22,b5 18a25 20a28 *et passim* (*57*), existo 982b23 996b20 04a4 05a15 10a20 14b20 15a4 17b35 19a17,18 20a19,b6 21a21 22a20,28 23a12,b4 26a20, 21 *et passim* (*56*), sum ᶜ981a25 982a31 984b30 992a16 999a29, b31 07b26,35 09a24,29 12a30

27a18,b3,5,7 29a26 90b27, (sum) in 25a31 30a21
ὑπάτη ypate 57a22
ὑπεῖκον suppositum (?) 46a25
ὕπειμι subsum 69b6
ὑπεναντίος subcontrarius 85a15
ὑπεπιμόριον subsuperparticulare 21a2
ὑπέρ preter 00a15, super 77a30
ὑπερβάλλω suppono (?) 77b3
ὑπερβολή yperbole 21b15,32,33 55a11
ὑπερέχω excedo 18b22 57a13,*14 87b18,22, contineo 20b28 21a4,6, existo (?) 84a17
ὑπέρθυρον liminare superius 42b19
ὑπεροχή excedentia 04b12 52b29, 30 56b17,26, superhabundantia 992b6 42b25,35
ὑπερπηδάω supersilio 27b6
ὑπέχω do 11a22,24,25
ὑπηρετῶν [c]famulans 982a17, servilis 982b5
ὕπνος sompnus 44b15
ὑπό a(b) *48*, sub 18a29 35a30 55a31 73b26 93a10, ex 991b29 49b26, de 44b14, ad 75a31
ὑπόδημα calciamentum 16b14,15, pes 56a32
ὑποδύομαι subinduo 04b18
ὑπόθεσις suppositio 13a16,b20 55b35 82b3 83b6 90a27,b30, condicio 05a13,b16 25b11, ypothesis 82b32 86a11,15
ὑποκάτω inferius 74a4
ὑπόκειμαι subicior 38b5, suppono 53b13 : *-έκειτο* subiectum 33b1 : *-μενος -ον* subiectus -um 982a23, b4 983b16 984a22,29 985b10 988a12 990a9,b31 992b1,5 996a2,8 997a6,20 01a8,b31 04a15 07a35 10b34 13b21 16a18,19,23, 26 17b13,16,24 19a5 22a19 24b3, 9,10 *et passim*, suppositum 55b25
ὑπολαμβάνω suscipio 986a27,b32 987b1,5 988b3 989a31 992b2 995a26 998a22 999a16,20 01b19 03b25 05b24,26,30 08b2-09a36, b12,27 10a2,b10 13a6 36b26 40b10 52a5 *72b31 73b13 74a16, 25 78b11 80b20 82b8,16, existimo (*esti-) 983b30 986a2 06a1 08b6, opinor [c]981a26 984b20 06a20, [c]arbitror 981b19, [c]accipio 982a8, recipio 10a26 : *-ομαι* suscipio 77a15
ὑπολείπω : *-όμενον* remanens 29a17 : *τὸ -ειν* defectus 48b16
ὑπόληψις susceptio 989a12 10a10 73a17 79a19, existimatio (*esti-) 983b25 990b23, opinio [c]982a6 983b22, [c]acceptio 981a7 982a20
ὑπομένω sustineo 06a25,26 33a22 90a2 92a34,35,b2, maneo 983b10,16 69b7,8 70a25, remaneo 02a3 29a12
ὑπόπουν habens pedes 38a11,12,18, 22,27,32, pedalitas 38a10
ὑποπτεύω suspicor 984b23
ὑποτίθημι, *-εμαι* suppono 988a25 990a14 53a11 54b33 89a22,24, b6,16, pono 986b14 83b6, persuadeor 47b10
ὑποτυπόομαι pono 28b31
ὑστερογενής posterius genitus 91a33
ὕστερος -ον posterior -ius 984a13, b32 987a34 988b34 989a5,16,17, b20 993a27,b27 995a28,b22 999 a6,12 02a11,31 05a16 16b35 18b9, 14,24 19a2,10,11 27a19,b29 35b12,20 36a13,19,22 37a13,20 38a34 39a22 42a23 49a21 50a5 51a18,32 53b13 70a24 71b8 72a2 73a12 74a10,b2 75b32 76a9 77a18, 20,27,b10 79b21 80b12 81a17, 28,b2,29 82a27,b14 83a10 84b13, 29 85a7 86a30 88a24,b4 90b16 91b11, secundus 991a17 : *-ως* posterius 13b32 : *-ότατος* ultimus 23a28
ὑφαίνω contexo 50a33
ὕφανσις contextio 50a32
ὑφημιόλιον subemiolium 21a1

Φαίδων Phedro (*Phedo) 991b3 80a2

φαίνομαι videor 984b33 985a17,b33 986a15 988a3,23 990b9 992b17 995a2 998b9 999a15 02a18 04b26, 34 †06b6(?) 08b25 09b8,14,28 10b5 12b25 24b22 26b21 29a19 34b24 36b18 42b15 43b4 45a29 53b3,30 54b34 56a12,13 73b15 74b35 77a35,36 78b3 79a5, †32(?) 83a3 85a14 86a17 87b2 90a13, appareo 984b17 986b31 989b5,20 †991a1(?) 04b19 09a8, b1 10b1 11a18-31,b34 13b28 28a26 29a12 31b28 36a31,b4 40a32 70a10 72a28 73b36 74a1, b16 89a31 †91b19(?), manifestor 41b30, pareo 90b20 : *vide φημί*

φαιός viridis (!) 11b30, 18a24, ceruleus 989b8, subalbus 56a30, palumbinus 57a25

φάκελος honus 16a1, (capitis) ligatura 42b17

φαλακρός calvus 24a28

φανερός manifestus 986a11 992a25 11a11 26a18 36a30 51a23 74b14, apparens 29a32 : *-όν* palam *passim* (*73*), manifestum 991b15 999b19 08b12 26a7 30a29 33b26 39a24 40b5 73a5,b9 74a31 85b35 93b12 : *-ῶς* palam 984b18 12b2, manifeste 91a15 : *-ώτατος* manifestissimus 993b11 13b17 : *-ώτατα* manifestissime 28b8 : *-ὸν μᾶλλον* ᵉmanifestius 982a7

φαντασία fantasia 10b3 24b24,26 25a6, ᵉymaginatio 98ob26

φάντασμα fantasma 990b14 79a11

φάραγξ torrens 08b16

φάρμακον farmacum (phar-) 13b1 15a24

φάσις dictio 08a9,17 11b14 12a14 51b25, affirmatio 08a34

φάσκω dico 984a28,b2 988b12 992b6 997b10 01b9 07a22 10a35 12a31 78a33 82b11, doceo (?) 10a11

φαῦλος pravus 985a2 21b26, turpis 22b36 25a9 : *-ως* turpiter 22b35 23a1, prave 20b21, male 29b10 : *τὸ -ον* *inertia (*inherentia) 75a35

φέγγος lux 993b10

Φερεκύδης Fericida 91b9

φέρω fero 05a26 73b22,25 74a6,8, 11,25, affero 87b21 : *-όμενος* convexus 74a25,26,30, qui fertur 986a10, gestus 990a11, delatus 73b8, comportatus 74a25

φεύγω effugio 982b20 91b33, fugio 91b23 : *-κτός* diffugiendus 74b32

φημί aio ᵉ981a4 983b21 984a15, b26 985b15 986a31,b21 989a30 990a30 992b5,29 00b2 09a27,b11 15a29 *39a9 45a16,b10 53a36 69b23 70a18 72a3, inquam 10b18, *alibi* dico, *excepto* : *φαίη* videtur (!) 06b6 : *φάναι* apparere (!) 991a1 91b19, videri (!) 79a32

φθαρτικός corruptibilis 92a2, corruptivus 92a2 : *-ή* corruptio 19b11

φθαρτός corruptibilis 990b14 991a4 992b17 996a3,4 997b8,24,33 00a6, 8,b19-30 27a29 39b30 40b32 43b15,18,23 50b7-*28 58b26,28, 31 59a1-9 69a31 71b6 75b13 79a10,34 93b6, corruptivus 42b6

φθέγγομαι pronuntio 08a22,b8, sono 19b15

φθείρω corrumpo 983b9 991a10 994a31,b7,8 997b33,34 999b4 00a22,b12,25 02a33,b3,5,7 10a20 14a24 19a29,b3,4 21b27 27a31 35a18-32 39b24 40a2 41a32 43b15 44b11 47a2 51b29,30 71b7 74b12 79a10,b14 89a26 92b4,6 : *-όμενος* corruptibilis 19b3 (*alibi* corruptus) : *φθαρέντος* corrumpi (*an* corrupti ?) 990b14 : *τὸ -εσθαι* corruptio 02a31 27a30

φθίνω : *-ον* minutum 16a35

φθίσις decrementum 69b11,17 88a32

φθόγγος sonus 993a6 54a1, phtongus (*vel* -os) 57a24

φθονερός invidus 983a2

φθονέω invideo 982b32

φθορά corruptio 984a20,32 988b26 989b22 990a11 994b6 00a27,b10

02a29 03b8,30 09a38 10a29 12a8 19a14 21b27 26b23 39b23 42a30, b2 44a12,b21,33 45a1 46a14 69b11 70a15 72a11 88a31,33
φιάλη phyala 13a26
φιλέω amo 09b35 73b16
φιλία amor 985a3,6,24,27 988a33,b8 996a8 01a14 04b33 53b15 72a6 75b2,6 91b12
φιλόμυθος philomythos 982b18
φιλοσοφέω philosophor 982b11,13,20 983b2,6 04b9 09b37
φιλοσοφία philosophia 983b21 987a29,31 992a33 993a16,b20 04a3,b21,23,26 26a18,30 37a15 73b4 74b11
φιλόσοφος philosophus 982b18 988a16 997a14 03b19 04a6,34,b1, 16,18 05a21,b6,11
φιλότης amor 00b11
φλέγμα fleuma (*flegma) 44a18,21
φλεγματώδης cflegmaticus 981a11
φλοιός cortex 26a2
φοβέομαι timeo 50b24
φοβερός terribilis 50b23
φοινικοῦν phunicum (*puni-) 57a25
φορά ferentia 52a28 69b12,26 72b8 73a29-b4,8,18,29 74a5,18,23,26, 27,30, convehibile 74a27,28, convehibilis (?) 74a23, motus 73b27, mutatio 88a32, cursus 93a5
φορτικῶς ponderose 01b14
φρέαρ puteus 08b15
φρονέω curo (!) 09b21,24,30, *cunctor 09b30
φρόνησις prudentia 09b13,18 78b15, eruditio 982b24
φρόνιμος prudens c980b21,22 00b4 25a8
φροντίζω curo 00a10
Φρῦνις Phrinis 993b16
φυλάττω : *-ομαι* servo 87b20 : *τὸ -ειν* conservatio 03a35 : *-κτέος* custodiendus 11a21
φύλλον folium 26a2
φυσικός physicus 993a11 995a18 05a31,34,b1 25b19,26,34 26a4-29 33b32 37a14,16 42a8,b8 69a36 70b30 71b3,27 73a32 75b27 76a9 78b19 87a30 90a32, naturalis 995a16 28b10 32a16 44b3,6 : *-ῶς* physice 91a18
φυσιολογέω physice tracto 988b27
φυσιολόγοι physiologi 986b14 989b30 990a3 992b4 23a21
φύσις (*-ει*) natura (-ā) *passim* : *τὰ περὶ -εως* Physica 983a33 985a12 986b30 988a22 989a24, ipsa de natura 86a24
φυτεύω planto 25a19
φυτόν planta 06a15 08b11 22b24 23b5 25a16 26a2 28b9 32a18,23 42a9 69a32 72b33 75a17 91b30 92b13
φύω : *ἔφυν* factus sum 15a30 : *πέφυκε* aptus natus (est, fuit) 996b18 00b13 15a4 19b17,18 20a8 22a16,b23-34 24b22 28a23 38b12 46a33 47a9 48a28 56a21, 36, est 988b8 997a12 05b7, aptus (est) 989b2 22b23, natus 13a8, convenit 27a1, propter (*preter) naturam 74a26, fuerit 93a16, *om.* 982b32 : *πεφυκώς* aptus natus 46a33,34 47a9 54b22 55b5 56a22 : *-ομαι* generor 14b16-20 15a16
φωνή vox 993a9 998a23-25 00a2 02b20 03b21 09a22 14a27,28,29 38a6 53a13,17,26 69b5 77a5 78a15 86b23 87a7
φωνῆεν vocale 16b22 41b17 54a2 93a13
φῶς lux 986a25 53b31,32 70b21, lumen 44b11,14

χαλεπός difficilis c982a10 993a30 996a16 11a14 36b2 46b33 86a16 90b29 : *τὸ -όν* difficultas 993b6 : *-ώτατος* difficillimus 982a24 996a5 999a24 01a4, gravissimus 09b33
χαλεπότης difficultas 993b7
χαλκέος eneus 33a18,30,b1,*8,10, 16,25,26 34b11 35a26 36a21,b1, ereus 14b29 15a9 23b21 33a2,5,b8 36a4 58b12,13 70a23,24

χαλκός es 984a23,24 13a25,b7 14a12, b29 15a9 23a12,29,b1,21 29a4 33a3-b9 34b11,12 35a6,13,33 36a10,32,34,b2,11,28 45a26,28, b14,15 49a18 70a3,*4
χάος chaos 984b28 72a8 91b6
χαριεστέρως gratiosius 75a26
χάριν gratiā c982a15 986a13 992a33 00a16 37a13 50a9 73b12 74a26,29 76a28, causā *995a34 09a21 11b2: — *ἔχειν* gratiam dicere 993b12
χειμών hyems 23b6 25a27,29 26b33
χείρ manus 36b31 42b31 56a32,33
χειροτέχνης cmanu artifex 981a31, b4,31
χείρων deterior 996a31,35 08b27 46a14 76a16, peior 19a28,b2, indignior 51a16 74b27, vilior 999a13 : *-ιστος* indignissimus 74b31 : *-ιστα* deterrime 83b2
χίλια mille 08b35
χολή colera rubea 44a19,22, colera 44a23
χολώδης ccolericus 981a12
χορδή corda 93a14
χράομαι utor, usus sum 984b6 985a17,18,22 987a12 988a9 989b30 997a4,10 998b10 05a23,25 06a2 17b4,5 18a8,9,b19 19a4 35b7 42b31 52b33 55b38 75b12 89b11 92b1
χρεία necessitas 982b25, cutilitas 980a22
χρή oportet 983a4 984b31 992a3 996b32 33b5 41a6, decet 996b9
χρῆμα res 07b26 56b29 69b30 71b28 : *τὰ -τα* pecunia 15a26 43a17
χρήσιμος utilis 14b4 45b36, necessarius 33b28, eget 90a11 : *τὸ -ον* cutilitas 981b15
χρῆσις usus 982b21 50a24,30 *74b5, cutilitas 981b20
χροιά color *91a16 93b21
χρόνος tempus 00b15 02b6 10b18,20 11a33,b1 16a6,b2 18b15 20a29,32 21a21,b13,14 23b6,9 27a34 28a33 38b27 42b20 47a1 49b11-23 50a3,b4 52a26 53a9 71b7-9 72a8, b15 73a7 77a12 84b16 88b23
χρυσός aurum 54b13
χρῶμα color 989b9,10 10b5,16 21b2 22a17,b35 53b29,32,33 54a11 56a28 57a24,28,b9,13,15 70b20 71a26 87a19,20 89b1
χυμός chimos 10b17, liquor 16a22, humor 89b1
χωλαίνω claudico 25a10,11
χωλός claudus 25a12
χώρα regio 92a1
χωρίζω separo (-or 16b2) 989b3 996a15 999a19 01a25 03b29 16b2 22a35 28a23 35b23 36a35,b7 39a7,31 40b6,7,28 41a8 74b8 75a12 76a34-b23 77a11-b25 78a5-22,b31 80b15,17 86a13,b4,6,17 87a6,12 90a29,30 : *τὸ -εσθαι* separatio 36a34 48b17 : *κεχωρισμένος* separabilis 73a4 (*alibi* separatus): †*κεχωρισμένως* separate (?) 77b7 : *vide* *χωριστός*
χωρίς separatim 991b1,3 05a23 27b23,24 30b25 39b1 40a14,*b27 76a27 79b36 80a1 92a27, extra 995a26 998a8,18 12a35 38b32 77b23 88b23, preter c980a22 00a32 39b1, separatum 40b27 88b6, absque 987a10 : — *τοῦ* separatim absque 78b26
χωρισμός separatio 989b4
χωριστός separabilis 05a10 17b25 25b28 26a8,9,11,†14,16 28a34, b30 29a28 38b29 39a25,27 40a9, 19 42a29,30 43b19 45b7 48b15 53b22 69a24,34 70b36 71a9 77b31, 32 78b30 80a14,37,b14 83b1, 10,23,37 84b2 85a27,b36 86a33, b9,19 87a23,b2 89b25,28 90a23, 35,37,b13 92a8,9,25 93b27, separatus 995b33 : *οὐ* — inseparabilis 26a15 70b36 80b1

ψ S 93a20
ψελλίζομαι balbutio 985a5 993a15
ψευδής falsus 08a35,36 09a9,b10 11a31 12a27,35,b3-27 24b25-28

25a2-8 51b13,17 86a16 : -ῶς falso 24b36
ψεύδομαι mentior 983a3 08a29,b8 11b28 12a3,5 24b34 25a7 47a13 51b4 52a11 78a19,34, falsum dico 08a30 : -εσθαι falsum esse 51b15
ψεῦδος falsus, -um 11b25,26 12b8, 9,13 17a32,35 19b25-31 24b17, 18,20 25a9 26a35 27b19-27 47b13 51b2,6-35 52a2 78a19 89a22,24, 28, falsitas 997a15 78a21
ψῆφος enuntiatio 92b13
ψόφος sonitus 41a25, sonus c980b23 71a26
ψυχή anima 985b30 993b10 17b16 22a32 26a5 28b23 32b1,5,23 35b14 36a1,2,17,*24 37a5-28 40a4,b11 43a34-b3 45b10,11,14 46a37,b1,17,21 49a30 50b1 70a26 71a3 72a2 75b35 77a21,22,33 90a37,b18
ψῦχος frigus 26b33
ψυχρός frigidus 984b6 986b34 989a28 04b32 41b18 47a5 70b12, 14 78b21
ψυχρότης frigiditas 02a2 20b9

ὧδε ita 39a3, sicut 72a26, sic 72b26
ᾠδεῖον Odium 10b11
ᾠδί sic 12a4,5 20a4,b21,22 31a10,11 34a14-17 43a8 46a25,33 50a14, b32 71a33-36,b34,36 72a12 84a4-6, ita *20b22 43a8,10 48a15 70b32, similiter 36b24, ut decet 43a32
Ὠκεανός ὠ- Occeanus, o- 983b30 91b6
ὥραι hora (?) 93b14
ὤν *vide* εἰμί
ὥς ut 11a24 35b23 49b12 70b10, hoc 70a31, *om.* (?) 22b30
ὡς ut *227*, quasi *135*, quia (*praecipue post* δῆλον, λέγεται) 982b24 989b7,26 991b3 992b25... (*27*), tamquam 13b3 18b9 21a19 23a20,28,35,b30,21,36... (*23*), *om.* (*saepe ante* ἐπὶ τὸ πολύ) 982b27 983a20 985a32 07b17(?) 16b34(?) 22a18 23b28 25b28(?) 26b36 27a10-25,b33 37a8,b5 43a5 46b9 52a11 58a24, sicut 993b30 994a25 08b25 32a1 33b27 48a12 53b20 56b10 57a13 75b9 93b8, sic 994a25 *08b25, quod 00a13 06a29, ac si 984b9, quomodo 997b3, secundum (?) 14a18, veluti 23a29, et (?) 995a13, quamquam (?) 24a17, quidem (?) 25b28 ceu (*seu) 78b14 : *ante* εἰπεῖν ut si ita 988b32 28b7 41a28 85b11, ut si 26b9,16 87b19, ut sic 985b31, ut ita 10a30, ut si sic 79a1 : *vide* αὕτως, οὕτως
ὡσανεί quasi 36b10
ὡσαύτως similiter 994a11 04a27 11a35 14a13 15b4,28 17b4 26b27 *30a35 31a25 33b4 46b9 49a12 *52b2 54a8 56b18 72a10,16 78a17 80a33 81b17, similiter ut 987b25
ὥσπερ ut *102*, sicut *69*, quemadmodum *51*, tamquam 18a5 34a34 38b2 54a16 90b20, quasi 984a30 16a28 29b5, velut 984b10 987b34, veluti 996b11 53a33, *om.* (?) 40b16
ὥστε quare *214*, ergo 985a7 991b2 993b26 02a10 04a28 09a32 29a5 41b22 47a20,b24 53b25 55b7 57b5 80a1 84a28,b28 93a10, ut 994a20 16b15 19b8 39b24 41b11 51b19 58b30 78b25 81a18 85a17, unde 995a11 51b3 *55a23 59a10 87a11, igitur 992a23 997a9,b15, tunc 992b22 43b23 74a29, quapropter 996b24 46b21, *om.* (?) 996a32, quod 01b19, quia (?) 29b21
ὠφελέω iuvo 92b29
ὠφέλιμος utilis 26b8 27a23
ὠχρός pallidus 56a30

II. INDEX LATINO-GRAECUS METAPHYSICAE

Quibus locis vel quotiens singula verba inveniantur, quidve litteris et signis ^{c}, *, † significetur, in primo indice vel in adnotatione ei praemissa dictum est.

A α, ἄλφα : *— privativum α
a(b) (?) ἀπέχει, ἀπό, ἐκ, κατά, παρά, ὑπό
abdico : -avi ἀπείρηκα
abeo ἀπέρχομαι, πορεύομαι
ablatio ἀποφορά, ἀφαίρεσις
abscido ἀποτέμνω
absens ἀπών
absentia ἀπουσία
absidentiarum (*-scid-) (?) ἀποστημάτων
absque πλήν, χωρίς : *vide* separatim
absum ἄπειμι, ἀπογίγνομαι : *vide* absens
absurdus ἄτοπος : -ior -ώτερος
ac : — si ὡς
acceptio τὸ λαβεῖν, λήψις, ^{c}ὑπόληψις
accidentalis ἐπεισοδιώδης
accidit ^{c}ἀποβαίνει, συμβαίνει, (?) συμμένει : quod — συμβεβηκός : -ens, per -ens συμβεβηκός
accipio λαμβάνω, παραλαμβάνω, προλαμβάνω, ^{c}ὑπολαμβάνω
acetum ὄξος
Achilles Ἀχιλλεύς
acquiesco ἡσυχάζω
acquiro θιγγάνω, τυγχάνω
acrimologia (*-bolo-) ἀκριβολογία
actio τὸ ποιεῖν
activus ποιητικός
actuale ἐνέργεια
actus ἐνέργεια, ἔργον, πρᾶξις, ^{c}τὸ πράττειν : in -u ἐνεργείᾳ
acutio ὀξύ
acutus ἡ ὀξεῖα : -issimus ὀξύτατος
ad διὰ τό, εἰς, ἐπί, κατά, πρός, ὑπό : *vide* usque
adapto ἀφαρμόττω, προσάπτω
adiectio πρόσθεσις
addisco μανθάνω
additio πρόσθεσις, τὸ προστιθέναι
addo (?) θιγγάνω προσεπιτίθημι, προστίθημι, (?) πρός : -i προσκεῖσθαι
adduco προσάγω
adequatio τὸ ἰσασθῆναι
adequo ὁμαλύνω
adhuc ἔτι
admiratio τὸ θαυμάζειν
admiror θαυμάζω
adpredico προσκατηγορέω
adsum πάρειμι, παρίσταμαι, προσγίγνομαι, πρόσειμι : *vide* aptus
advenio ἀφικνέομαι, ἐγγίγνομαι, ἐπέρχομαι
adversarius ἀντίδικος
adversor ἐναντιόομαι, μάχομαι
adversum κατά
advoco προσγλίχομαι
ae- *vide* e-
aer ἀήρ
aereus ἀερινός
affectus στοργή
affero κομίζω, φέρω
affinis : -e σύνεγγυς : -ior ἐγγύτερος
affirmatio κατάφασις, φάσις
affirmo ἀποφαίνομαι, †ἀποφαίνω, κατάφημι

agathos *ἀγαθός*
aggravo *δυσχεραίνω*
aggredior *ἐπέρχομαι*
ago *δράω, ἐνεργέω, ποιέω, πράττω* : -endus *πρακτέος*
agonion *ἀγώνιον*
agrestior *ἀγροικότερος*
aio *λέγω, φημί*
alatus *πτερωτός* : non — *ἄπτερος*
albedo *ὄπερ λευκόν, λευκότης*
albus *λευκός*
Alcmeon *Ἀλκμαίων*
alibi *ἄλλοθι*
alicubi (?) †*οὗ, πού, τῇ*
alienus *ἀλλότριος*
aliquando *ἐνίοτε, ὁτέ, ποτέ,* (?) *πότε* : non — *μήποτε*
aliquis *ἔνιος, μηδείς,* (?) *ὅ,* (?) *ὅς, ὁστισοῦν, οὐδείς, τις,* (?) *τίς* : -o modo *πως, πῶς* : *vide* hic, nec, talis
aliter *ἄλλως, ἑτέρως* : non — *μηδετέρως*
alius *ἄλλος, εἷς, ἕκαστος, ἐκεῖνος, ἕτερος, ὅ, ὁδί,* (?) *τοιοῦτος* : in -a, in -a quadam *ἐπὶ τῆς τινός* : non -d *ἑαυτό* : nec — *οὐδέτερος* : *vide* curo
alter *ἄλλος, ἕτερος* : *vide* pars
alterabilis : non — *ἀναλλοίωτος*
alteratio *ἀλλοίωσις*
altero *ἀλλοιόω*
alteruter *ἑκάτερος*
amabilis *ἀγαπητός, αἱρετός*
amarus *πικρός*
ambigo *ἀμφισβητέω*
ambo *ἄμφω*
ambulatio *βάδισις*
ambulo *βαδίζω, περιπατέω* : -are *τὸ πεζόν*
*amenides *Παρμηνίδης*
amicus *ἑταῖρος*
amo *φιλέω*
amor *ἔρως, φιλία, φιλότης*
amplius *ἄρα, ἔτι* : non — *οὐκέτι*
an *ἆρα, ἤ, πότερον*
anagoge (*vel* -ga) *ἀναγωγή*
Analetica *ἀναλυτικά*
analogia *ἀναλογία*
Anaxagoras *Ἀναξαγόρας*
Anaxiemenes *Ἀναξιμένης*
Anaximander *Ἀναξίμανδρος*
angulus *γωνία*
anima *ψυχή*
animal *ζῷον* : per se — *αὐτοζῷον* : *vide* animatus
animatus *ἔμψυχος* : animalia -a *τὰ ἔμψυχα*
annuo *ἐνδίδωμι*
ante *ἔμπροσθεν, πρό, πρόσθεν* : *vide* diffinio
*antecedentia : — facta (*ad entia facta) *προγεγενημένα ὄντα*
antequam *πρίν, πρὶν ἤ*
*antho- *vide* auto-
antilogia *ἀντὶ λόγον*
antiquitus *ἀρχαϊκῶς*
antiquus *ἀρχαῖος, ὁ πάλαι, παλαιός, παμπάλαιος* : -ior *ἀρχαῖος,* c*ἀρχικός, παμπάλαιος, πρεσβύτατος*
Antistenici *Ἀντισθένειοι*
An⟨tis⟩thenis *Ἀντισθένης*
antiton *ἀντίχθων*
*anto- *vide* auto-
anulus *δακτύλιος*
apedepsia *ἀπαιδευσία*
apes *μέλιττα*
aplanus *ἀπλανής*
aporia *ἀπορία*
appareo *ἐμφαίνομαι, φαίνομαι* : -ens *παρεόν* : -ere (!) *φάναι*
appellatio *προσηγορία*
appello *προσαγορεύω*
appetendus *ἀπαιτητέος*
appono *προστίθημι*
appropinquo *θιγγάνω, πλησιάζω*
aptus : — natus (est, fuit) *πέφυκε, πεφυκώς, συμπέφυκε* : adesse -e *προσπεφυκέναι* : simul -e esse *συμπεφυκέναι* : simul -e existens *συμπεφυκώς*
apud *περί*
aqua *ὕδωρ* : — nutritus *ὑδατοθρέμμων*
aquosus *ὑδαρής*
carbitror *οἴομαι, ὑπολαμβάνω*

arbor δένδρεον
archa κιβώτιον, κιβωτός
Architas Ἀρχύτας
architectonicus ἀρχιτεκτονικός : ᵉ-a ἀρχιτέκτων
ᵉarchitector ἀρχιτέκτων
Arctus ἄρκτος
argumentatio ἔλεγχος
argumentative ἐλεγκτικῶς
argentum ἄργυρος
arismeticus, -a ἀριθμητικός, -ή
Aristippus Ἀρίστιππος
armonia ἁρμονία, ἁρμονική
armonicus ἁρμονικός
ars τέχνη : *vide* medicinalis
articulo διαρθρόω, συνδιαρθρόω
artifex τεχνίτης : ᵉmanu — χειροτέχνης
artificialiter μηχανῇ
artus στενός
ascendo ἐπαναβαίνω
asinus ὄνος
asper τραχύς
asperitas τραχύτης
aspicio ὁράω
assentio ἔνοχός εἰμι (!)
assero ἀποφαίνομαι
assimilor ἀφομοιόομαι, ἔοικα : -atum εἰκαζόμενον
assumo προσλαμβάνω
astrologia ἀστρολογία
astrum ἄστρον
at δέ
Athenis Ἀθήνῃσιν
Athlas Ἄτλας
athomus ἄτομος
atque *vide* ac
atqui ἀλλὰ μήν, δέ
attamen ἀλλ' ὅμως, ἀλλ' οὖν, δέ, καίτοι, ὅμως δέ, πλήν
attenuatio ἰσχνασία
attraho ἕλκω
audio ἀκούω, ἐπαΐω, πυνθάνομαι
auditio ἀκρόασις
auditor ἀκηκοώς
auditus ἀκοή
aufero ἀναιρέω, ἀφαιρέω -έομαι, ἐξαιρέω -έομαι : contra — ἀνταναιρέω
augmento αὐξάνω
augmentum αὔξησις
auris οὖς
aurora τὸ πρωΐ
aurum χρυσός
aut (?) εἶτα, ἤ, ἤτοι, καί : *vide* non
autem (?) γάρ, δέ, δή, (?) καί, μέντοι, (?) τε : — etiam (?) ἤδη : non — ἀλλ' οὐ : *vide* similiter
autoagaton (*antho-) αὐτοαγαθόν
autoantropos (*antho-, *anto-) αὐτοάνθρωπος
automaton (*vel* -tum), -ta (*ant[h]o-) αὐτόματον
auxilior βοηθέω
axioma ἀξίωμα

B β, βῆτα
balbutio ψελλίζομαι
basis βάσις
bellum μάχη
bene εὖ, καλῶς : *vide* sono
benignus ἀγαθός
bestia θήρ, θηρίον
bibo πίνω
bipes δίπους
bis δίς
*bombix βόμβυξ
bonus ἀγαθός, καλός : valde — ἀγαθός, *καλός
brachium βραχίων
brevis βραχύς : -iter συντόμως

C ξ
cado *ἐμπίπτω, πίπτω, συμπίπτω
calciamentum ὑπόδημα
calefacio θερμαίνω
calefactibilis θερμαντικός, θερμαντός
calefactio τὸ θερμαίνειν, *τὸ θερμαῖνον
calefactivus θερμαινόμενος, θερμαντικός
caliditas θερμότης
calidus θερμός : -issimus -ότατος
*calix *vide* cilix
Callias Καλλίας
Callippus Κάλλιππος

calor τὸ θερμόν, θερμότης
calvus φαλακρός
canis κύων
capio λαμβάνω
capitalis συγκεφαλαιούμενος : -iter (*capitulariter) κεφαλαιωδῶς
capitulatus κεφαλαιούμενος
capitulum κεφάλαιον
caput κεφαλή : *vide* ligatura
*caputariter κεφαλαιωδῶς
caro σάρξ
casus πτῶσις, ᶜτύχη
cathegorema (*-euma) κατηγόρημα
cathegoria κατηγορία
cauma πνῖγος καὶ ἀλέα
causa αἰτία, αἴτιος -ον, ἕνεκα -εν : ea — ταύτῃ
causor αἰτιάομαι
cecitas τυφλότης
cecus τυφλός
celestia οὐράνια, τὰ κατὰ τὸν οὐρανόν
celum οὐρανός
cementareus (*-ius) πλίνθινος
cementum, -ta πλίνθοι
cena δεῖπνον
cepi ἄρχομαι
cera κηρός
cerebrum ἐγκέφαλος
cereus κήρινος
cerno ὁράω
certifico διαρθρόω
certitudo τὸ ἀκριβές
certus ἀκριβής : -e -ῶς : -ior -έστερος : -issimus -έστερος, -έστατος
ceruleus φαιός
cesso : non -ans ἄπαυστος
ceteri οἱ ἄλλοι, λοιποί
ceu (*seu) ὡς
chaos χάος
chimos χυμός
cibus τροφή
cicles ἕλικες
cilix κύλιξ
circa κατὰ, (?) παρά, περί
circuitus περίοδος
circulus κύκλος : *vide* ferentium
circulatio ἡ κύκλῳ (φορά)
circumductus περιφερόμενος
circumflexus : valde — πολύκαμπτος
circumscriptus περιγραψάμενος
citharedus κιθαριστής
citharizo κιθαρίζω
cito ταχύ
civitas πόλις -εις
clamo βοάω
claudico χωλαίνω
claudo *vide* oculus
claudus χωλός
Clazomenius Κλαζομένιος
Cleon Κλέων
coacervatio σωρός
coarticulor συναθροίζομαι (*vel* ᵗσυναρθρόομαι ?)
coelementatio συστοιχία
cognatus συγγενής
cognitio τὸ γιγνώσκειν, τὸ γνῶναι, γνῶσις
cognosco γιγνώσκω, γνωρίζω, νοέω, οἶδα : -novi ὄπωπα : -nitus γνωριμός
cogo ἀναγκάζω, βιάζω, συναναγκάζω
colera, — rubea χολή
ᶜcolericus χολώδης
colligo συνάγω
colobonio κολόβωμα
colobos κολοβός
color χροιά, χρῶμα
coloratus : non — ἄχρως
columpna κίων
combustus καυστός
comedo ἐσθίω
commensurabilis σύμμετρος : non — ἀσύμμετρος
commensuratio συμμετρία : non — ἀσυμμετρία
commensuro μετρέω
commixtio μῖξις
communicatio κοινωνία
communico κοινωνέω : -ans (?) κοινός
communis κοινός, (?) οἰκεῖος, (?) πᾶς : -ium (?) κοινωνεῖ : -iter (?) ἑπομένως, κοινῇ
communitas κοινωνία
commutabilis μεταβλητικός

competens προσήκων
complantatio σύμφυσις
complector πλέκομαι, συνείρω, συμπλέκομαι : -exus κέκραμαι
complementum (?) περιέχει
complexio κρᾶσις, συμπλοκή
compono συντίθημι : -or σύγκειμαι : -situs σύνθετος, συγκείμενος : non -situs ἀσύνθετος
comportatus φερόμενος
compositio (?) θέσις, τὸ συγκεῖσθαι, σύνθεσις
comprehendo ᵉλαμβάνω, περιλαμβάνω, συλλαμβάνω
concausalis συναίτιος
concavitas κοιλότης
concavus κοῖλος
ᵉconcedo ἀφίημι : *vide* *consedo
concerno συγκρίνω
concidentia σύμπτωμα
concido συμπίπτω : -it συμβαίνει : non -ens ἀσύμβλητος
concipio ᵉἡγέομαι, συλλαμβάνω : simul — συλλαμβάνω
conclusio συμπέρασμα
concretio σύγκρισις, τὸ συγκριτικόν
concretivus συγκριτικός
concupiscibilis ἐπιθυμητός
ᵉconcupisco αἱρέομαι
condecet μεταπρέπει
condicio ὑπόθεσις
condicionalis : non — ἀνυπόθετος
conduco συνάγω
confero συμβαίνω, συμβάλλομαι, συντείνω, συμφέρω : collatus, coniectus collatus (?) : συμβλητός : non collatus, non -rtur ἀσύμβλητος
confessio : cum -ne ὁμολογουμένως
confirmo καθίστημι, σύμφημι
confiteor ὁμολογέω : -itendo, -esse ὁμολογουμένως
conflatio σύμφυσις
conformis ὁμοειδής : *vide* homo
congelatus πεπυκνωμένος
congeries σώρευσις
conglutino συνείρω
congrego συνάγω
congruo ἁρμόττω, *ἐφαρμόττω, συναρμόττω : -it προσήκει
congruum : — est εὔλογον
conicio : -iectus συμβλητός : *vide* confero
coniecto στοχάζομαι
coniunctio σύνδεσμος
coniungo συνδιάζω : -ctus συμβλητός : non -ctus ἀσύμβλητος
connaturalis σύμφυτος
connegatio συναπόφασις
conor ἐγχειρέω, ἐπιχειρέω
*consedens (*conce-) συνηδρευκώς
consentio ὁμολογέω
consequens ἀκόλουθος : -ter ἑπομένως
consequor ἀκολουθέω, *διώκω
conservatio τὸ φυλάττειν
conservo σώζω
considero εἶδον, ἧμμαι, θεωρέω : ᵉ-andus σκεπτέος
consiliator βουλεύσας
consimilis *vide* pars
consisto συνίσταμαι
consonans ἄφωνον
consonantia συμφωνία
conspecialis ὁμοειδής
conspicio συνοράω
constituo(r) εἰμί *vel* †(?) ἵστημι, σύγκειμαι, συνίστημι -αμαι
consto συνίσταμαι
consubstantialitas συνουσία
consuesco : -evi -etus εἴωθα -ώς, συνήθης
consuetudo ἔθος
contendo διαμάχομαι, συντείνω
contentiosus ἐριστικός
contero συντρίβω
contexo ὑφαίνω
contextio ὕφανσις
contineo ἐπέχω, περιέχω, συνέχω, ὑπερέχω : quod -et τὸ συνεχές
contingo ᵉἀποβαίνω, ἐνδέχομαι, συμβαίνω, τυγχάνω : *vide* fortuna
continuatio συνέχεια
continuitas συνέχεια, τὸ συνεχές
continuo συνείρω : -atus ἠμμένος

continuus ἐχόμενος, συνεχής : -e συνεχῶς
contra *vide* aufero
contradico ἀντιλέγω
contradictio ἀντίφασις
contradictorius (?) ἐναντίος : -a ἐναντίωσις
contrapono ἀντιτίθημι : -situm τὸ ἀντικείμενον
contrapositio ἀντίθεσις
contrarietas ἡ ἐναντία, ἐναντιότης, ἐναντίωσις
contrarius ἐναντίος : -e -ως : e -o (econtrario) ἐξ ἐναντίας, τοὐναντίον, ἐναντίως
convalescentia ᵉὐεξία
convalesco ὑγιάζω, ὑγιαίνω
convehibilis, -e φορά
convenio, -it ἁρμόττω, ἐνδέχεται, ᶜμέλλω, πέφυκε, ᶜσυμβαίνει, σύνειμι : -ens εἰκός, προσήκων, (?) συγγενόμενος : non -ens ἀσύμβλητος : preter -entia παρ' εἰκῆ
conversio ἐκτροπή, τροπή : facta -ne ἀντιστρέψαντι
converto ἀνελίττω, στρέφω
convexus φερόμενος
convicium λοιδορία
cooperimentum σκεπαστικόν
coordino συντάττω
copulo(r) ἅπτω, προσάπτω, συνάπτω, συνδυάζω
cor καρδία
corda χορδή
coriarius σκυτικός
Coriscus Κορίσκος
corporalis, -oreus σωματικός
corpus σῶμα
corrigo διορθόω, ἐπιτιμάω
corrodo ἀποτρώγω
corrumpo φθείρω : -or ἀπόλλυμαι : -uptum διεφθαρμένον
corruptibilis φθαρτικός, φθαρτός, φθειρόμενος
corruptio φθαρτική, τὸ φθείρεσθαι, φθορά
corruptivus φθαρτικός, φθαρτός
cortex φλοιός
crassus λιπαρός
Cratulos (*vel* -us) Κρατύλος
credo πείθω, πιστεύω
crementum αὔξησις
cresco ἐναύξομαι
cristallum κρύσταλλον
croceus ξανθός
Crotoniatis Κροτωνιάτης
cubitum πῆχυς
cubus κύβος
cum (?) ἅμα, μετά, πρός, σύν : *vide* confessio
cum (?) ἀλλά, διὰ τὸ *c. inf.*, καίτοι, ὅταν, τῷ *c. inf.* : — sit ὤν : — insunt, — insint ἐνυπάρχοντα
cuncti ὅλοι, πάντες
*cunctor φρονέω
cupio ἐπιθυμέω
cur διὰ τί
curabilis εὐίατος, ᵉθεραπευτός
ᵉcuratio θεραπεία
curo φρονέω, φροντίζω : -atur μέλει : -andum est ἐπιμελητέον : aliud — ἀλλοφρονέω : non -antes παραφρονοῦντας
cursus φορά
curvitas καμπυλότης, κάμψις
curvo κάμπτω
curvus καμπύλος, κεκαμμένος : -um καμπή
custodiendus φυλακτέος

D δ

de ἀπό, ἐκ, ἐν, ἐπί, κατά, παρά, περί, ὑπό
debilis ἀσθενῶν
decas δεκάς
decem δέκα : — et septem δεκαεπτά
decenter εἰκότως
deceptio ἀπάτη
decet ᵉἐνδέχεται, χρή : ut — ὡδί
decimus δέκατος
decipior ἀπατάομαι
decoro κοσμοποιέω
decrementum φθίσις
decurro ἐπέρχομαι
deductio διαγωγή
defectio τὸ ἐλλείπειν, ἔλλειψις

defectus ἔλλειψις, τὸ ὑπολείπειν, λῆψις (? †λεῖψις)
defero *vide* delatus
deficio διαλείπω, ἐλλείπω, ἐπιλείπω
def- *vide etiam* diff-
defluo ῥέω
*dego ἄγω
deinceps ἐξῆς, ἐφεξῆς
deinde εἶτα, (?) ἐπεί, ἔπειτα, ἐφεξῆς
delatus φερόμενος
delectabilissimus ἥδιστος
delinquo ἁμαρτάνω
Democritus Δημόκριτος
demonium δαιμόνιον
demonstratio ἀπόδειξις
demonstrativus ἀποδεικτικός
demonstro ἀποδείκνυμι -ύω, δηλόω, ἐπιδείκνυμι
denarius δεκάς
[c]denomino νομίζω, ὀνομάζω
dens ὀδούς
densatum πεπεμμένον
denuntio ἀποφαίνομαι
deorsum κάτω
deperditio ἀνατροπή
depono ἀποβάλλω, καταβάλλω
derisio γελοῖον
describo διαγράφω
desiderabilis ὀρεκτός : -ior αἱρετώτερος : -issimus ἄριστος
desiderium ἐπιθυμία, ὄρεξις
desidero αἱρέομαι, ὀρέγομαι : -atum ἐρώμενον
*desino ἀποτελευτάω
destituo : -ti ἀπέστην
destruo ἀναιρέω, ἀπολύω (!), (?) καταπίπτω : -or *καταπίπτω
desum ἐλλείπω
desuper ἄνωθεν
detentus ἐξωσθείς
deterior χείρων : -rrime χείριστα
determinate ὡρισμένως
determinatio διορισμός
determino ἀφορίζω, διορίζω, ὁρίζω, προσδιορίζω -ομαι
detineo *vide* detentus
deus θεός
devictus ἡττηθείς
dexter δεξιός
diagrama (dyagramma) διάγραμμα
dialeticus διαλεκτικός
diametrum διάμετρος
diapason τὸ διὰ πασῶν
diathigi διαθιγή
dico (?) διδάσκω, διέξειμι, λέγω (εἶπον), λαμβάνω, παροιμιάζομαι, φάσκω, φημί : -ctus προειρημένος : -endum (?) δεικτέον : [c]magis -ens διδασκαλικώτερος : oportet -ere λεκτέον : simul — σύμφημι : ut est -ere ὡς ἔπος εἰπεῖν : verisimile — θιγγάνω : *vide* falsus, gratia, infra, unus, verus
dictio λέξις, φάσις
dies ἡμέρα : -ei τὸ μεθ' ἡμέραν : *vide* equalitas
differens (?) διαφορά, διαφορός : -ter διαφερόντως : non — ἀδιάφορος
differentia διαφορά
differo διαφέρω, διίσταμαι
difficilis -e (?) ἀλλοῖα, δύσκολον, δυσχερής, λυγρός, χαλεπός : -illimus χαλεπώτατος : valde -e παγχάλεπον
difficultas δυσκολία, δυσχέρεια, τὸ δυσχερές, τὸ χαλεπόν, χαλεπότης
diffinio διορίζω, ὁρίζω : -tus ὁριστός : ante -tum est διώρισται
diffinitio *διαφορά, διορισμός, ὁρισμός (?) -οί, ὅρος, (?) ὡρισμένος
diffinitivus ὁριστικός
diffugio διαφεύγω, ἐκφεύγω : -endus φευκτός
digitus δάκτυλος
dignitas ἀξίωμα
dignor ἀξιόω
dignosco γνωρίζω
dignus -um (est) ἄξιος -ον : -e ἀξίως : -ior ἀμείνων, βελτίων, κρείττων : -issimus τιμιώτερος
diiudico καταψηφίζομαι
[c]dilectio ἀγάπησις
*dilectissimus ἥδιστος
[c]diligo ἀγαπάω
dimensio (?) διαίρεσις, μέγεθος
dimensuratio διάμετρος

dimensuro καταμετρέω
dimidietas ἡμίσεια
dimidium ἥμισυ
dimitto ἀφίημι, καταλείπω
Diogenes Διογένης
directus *vide* theoria
dirigo ἀποκαθίστημι
discerno ἀποκρίνω, διακρίνω
disciplina ἐπιστήμη, μάθησις, τὸ μανθάνειν
disciplinabilior μαθητικώτερος
disciplinatus μάθησις
discipulus μαθητής
disco μανθάνω : *vide* geometer
discordor διαφωνέω
discerno ἀποκρίνω, διαιρέω
discretio διάκρισις, τὸ διακριτικόν, κρίσις
discretivus διακριτικός
discrimen δίεσις
disiungo διαιρέω
dispenso καταναλίσκω
disponor διάκειμαι
dispositio διάθεσις
disputatio τὸ διαλέγεσθαι
disputo διαλέγομαι : -tare oportet διαλεκτέον
dissimilis ἀνόμοιος : partium -ium ἀνομοιομερῆ
dissimilitudo ἀνομοιότης
dissolvo διαλύω
distantia διάστημα
distinguo (?) *ἀπολύω, διαιρέω, cδιαφέρω
disto ἀπέχω, διίσταμαι
distraho διίστημι
distribuo διανέμω
diversitas ἑτερότης
diversus (?) διῃρημένος, ἕτερος, καθ' ἕκαστον: -e ἑτέρως
divido διαιρέω
divinus θεῖος : -e -ως : maxime divinus -ότατος
divisibilis διαιρετός
divisio διαίρεσις, τὸ διῃρῆσθαι
divulgo θρυλέω
do ἀποδίδωμι, δίδωμι, ὑπέχω
doceo διδάσκω, (?) φάσκω
doctrina δίδαξις, δόγμα
doctrinalis διδασκαλικός
dogma δόγμα
doleo ἀθυμέω, πονέω
dolor τὸ πονεῖν
dominatus κοίρονος : plures — πολυκοιρανίη
domus οἰκία : -um (!) Μεγαράδε
dormio καθεύδω
duale διχῇ
dualitas δυάς
dubitabilis ἄπορος, -ώτατος
dubitatio ἀμφισβητήσιμον, ἀμφισβήτησις, τὸ ἀπορεῖν, ἀπόρημα, ἀπορία, διαπόρημα
dubito ἀμφισβητέω, ἀπορέω, διαπορέω, διστάζω : -atum ἀπόρημα
duco ἄγω
dudum πάλαι
dulcis γλυκύς : -issimus ἥδιστος
dum ἕως
dumtaxat τοίνυν
duo δύο : -abus διχῇ : -orum efficax δυοποιός
duodecim δώδεκα
*duopoius δυοποιός
duplex διττός : -iciter διττόν, διχῶς
duplicatio τὸ διπλάσιον
duplicatus διπλασιαζόμενος
duplus διπλάσιος : per se -um αὐτοδιπλάσιον
durities σκληρότης
dya- *vide* dia-
Dyonisia Διονύσια

E ε

e, ex ἀπό, ἐκ, ἐξ, παρά, τῷ (*c. inf.*), ὑπό : *vide* contrarius, totus
ecce ἤδη, *καὶ (?)
echmagium (*vel* -ion) ἐκμαγεῖον
eclipsis ἔκλειψις : patior -im ἐκλείπω
ecloga ἐκλογή
econtrario *vide* contrario
edificabilis οἰκοδομικός
edificatio οἰκοδομεῖσθαι, οἰκοδόμησις
edificativus οἰκοδομικός

edificator *οἰκοδομικός, οἰκοδόμος*
edificatorius *οἰκοδομικός*
edificialis *οἰκοδομικός*
edificium *οἰκία, οἰκοδομούμενον*
edifico *οἰκοδομέω* (?) *-έομαι* : -andi scientia *οἰκοδομική*
educo *ἀπάγω*
effabilis *ῥητός* : -e *-ῶς*
effectivus *ποιητικός*
effector *vide* statua
effero *ἐκφέρω*
efficax *vide* duo
efficio *ποιέω*
effugio *φεύγω*
egeo *δέω -ομαι, προσδέομαι* : -et *χρήσιμος*
Egina *Αἴγινα*
ᶜegritudo *νόσος*
ᶜEgyptus *Αἴγυπτος*
elementum *στοιχεῖον* : -tis (*an* epis ?) *ἔπων* : — maxime *στοιχειωδέστατον*
elenchus *ἔλεγχος*
Ellin *Ἕλλην*
embria *ἔμβρυα*
emicirculus *ἡμικύκλιον*
emikiclium (*-ciclium) *ἡμικύκλιον*
emiolium *ἡμιόλιον*
Empedocles *Ἐμπεδοκλῆς*
enarro *ἀποψηφίζομαι*
endelechia (*-delich-, *-thele-) *ἐντελέχεια*
*endoxos *vide* Eudoxos
energia *ἐνέργεια*
eneus *χαλκέος*
enim *ἀλλὰ μέν, γάρ,* (?) *γε,* (?) *δέ, δή,* (?) *γοῦν,* (?) *καί, καίτοι,* (?) *μέν,* (?) *μέντοι, ὅτι,* (?) *οὖν* : *vide* non, quidem
entelechia *vide* ende-
enumero *ἀποφαίνομαι, ἀριθμέω*
enuntiatio *ἀπορία, ψῆφος*
enuntio *ἀποφαίνομαι, *ἀποψηφίζομαι, προσαποφαίνομαι*
eo *εἶμι* : ire *βάδισις*
epactivus (* + id est inductivus) *ἐπακτικός*
Ephesius *Ἐφέσιος*
Epic(h)armus *Ἐπίχαρμος*
equalis *ἴσος, ὁμαλός* : -iter *ἰσάκις, ἰσαχῶς*
equalitas *τὸ ἴσον, ἰσότης, ὁμαλότης* : — dierum *ἰσημερία*
equidem *μέν, μέντοι* : et — *καίτοι*
equilaterum *ἰσόπλευρον*
equinumeralis *ἰσάριθμος*
equitas *ὁμαλότης*
equitibiarum *ἰσοσκελές*
equivocatio *ὁμωνυμία*
equivocus *ὁμώνυμος,* (?) *-ως* : -um *ὁμωνυμία* : -e *ὁμωνύμως*
equo *ἰσάζω*
equus *ἵππος* : per se — *αὐτόϊππος*
Eracliticus *Ἡρακλείτειος*
Eraclitus *Ἡράκλειτος* : -i *Ἡρακλείτειος* : -um (?) *Ἡρακλειδῶν*
Eraclius (?) *Ἡράκλειτος*
eraclizo *ἡρακλιτίζω*
ereus *χαλκέος*
ergo (?) *ἄν, ἄρα, γοῦν, δέ, δή, ἐπεί, λοιπόν, οὐκοῦν, οὖν, τοίνυν, ὥστε* : *vide* pro
erro *πλανάομαι*
error *πλάσις*
erubesco *εὐλαβέομαι*
erudio *παιδεύω*
eruditio *διαγωγή, φρόνησις*
es *χαλκός*
Esiodiste *οἱ περὶ Ἡσίοδον*
Esiodus *Ἡσίοδος*
essentia *τὸ εἶναι, τὸ ὄν*
essentialiter †*ὄντως*
*estimatio *vide* existimatio
*estimo *vide* existimo
ᶜestu kauco *καύσῳ*
et *ἀλλά,* (?) *ἀλλὰ μὴν καί, γάρ, γε, δέ, δή, ἤ, ἠδέ, μέν, μέντοι, μήν, καί, καίτοι, κἄν,* (?) *οὖν, τε, τοίνυν,* (?) *ὡς* : — ... — *καί* : *ante* non *ἀλλά* : *vide* equidem, etiam, non, quidem, si, solum, verum
etas *ἡλικία*
etenim *γάρ, καίτοι*
eternaliter *τὸν ἅπαντα αἰῶνα*
eternus sum (?) *πάρειμι*
ethicus *ἠθικός*

etiam γε, δέ, δή, καί, καίτοι, μέντοι, μήν, ναί, τε, τοίνυν : et — καίτοι : *vide* autem, si
eu (*+ id est bonum) εὖ
Eudoxos (-us, *endoxos) Εὔδοξος
Euenus Εὔηνος
eunuchizabile †θλαδιατόν
eunuchus εὐνοῦχος
Eurippus (?) Εὔρυτος
euthygramme εὐθύγραμμα
evenio †ἀποβαίνω, γίγνομαι, ἔρχομαι, τυγχάνω : sicut -it ὁ τυχών
eventus : secundum -um ὅ τι ἔτυχεν
everto (?) ἀνελίττω
evigilatio ἐγρήγορσις
ex *vide* e
excedentia ὑπεροχή
excedo ὑπερέχω
excellentior βελτίων
excepto πλήν
excessus παρέκβασις
excogitatio λογισμός
excogito λογίζομαι
exemplariter παραδειγματικῶς
exemplum παράδειγμα
exeo ἐξέρχομαι
exercitus στράτευμα
exigit δεῖ
existentia τὸ ὄν
existimatio (*esti-) ὑπόληψις
existimo (*esti-) νομίζω, οἴομαι, ὑπολαμβάνω : -atus δοκῶν
existo διατελέω, ἐνυπάρχω, ἕστηκα, ὑπάρχω, (?) ὑπερέχω : -ens ὤν : -endi τοῦ εἶναι : — in ἐνυπάρχω : *vide* aptus, senex
expello ἀποβάλλω
ᶜexperientia ἐμπειρία
ᶜexperimentum ἐμπειρία
ᶜexpers, ᶜexpertus ἔμπειρος
explano διασαφηνίζω
expono διαιρέω
expositio ἔκθεσις
expulsio ἀποβολή
exquiro ἐπιζητέω
exsequor ἀκολουθέω
extasis : in -i ἐξέστη
exterior -ius ὁ ἐκτός, (ὁ) ἔξω, ὁ ἔξωθεν, ἐξωτερικός, ἐξωτέρω
extra ἐκτός, ἔξω, ἔξωθεν, χωρίς : *vide* ratio
extraneus : -e ἐκτοπωτέρως : magis — ξενικώτερος
extremitas τὸ ἄκρον, ἀκρωτήριον, ἔσχατον
extremus ἀκρότατος
exultatio (!) συμφορά
ᶜexuro καίω

f *vide etiam* ph
fabula μῦθος
fabularis μυθώδης : -iter μυθικῶς
fabulose μυθικῶς
facies πρόσωπον
facilis ῥᾴδιος : -e -ως : *vide* mobilis
facio (?) ᶜἀποτελέω, γεννάω, δράω, ἐμποιέω, κατασκευάζω, ποιέω -ομαι, πράττω : -ctus (sum) γεννώμενος, ἔφυν, σκευαστός : -ctum ἔργον, τὸ πρακτόν : *vide* *antecedentia, conversio, palam, sequor, sitis
factor ἐμποιητικός : *vide* statua
fallo ἀποτυγχάνω
falsitas ψεῦδος
falsus -um ψευδής -ές -ος : -o ψευδῶς : -um dico ψεύδομαι : -um esse ψεύδεσθαι
ᶜfamulans ὑπηρετῶν
fantasia φαντασία
fantasma φάντασμα
farmacum (phar-) φάρμακον
fatigo κάμνω
fatue εὐήθως
febricito πυρέττω
febris πυρετός
felicitas εὐδαιμονία
felicissimus εὐδαιμονέστατος
femina γυνή, θῆλυ
femininum θῆλυ
femur μηρός
fere σχεδόν, τε : — ut παραπλησίως
ferentia φορά
ferentium (?) : in circulo — κυκλοφορίαν

Fericida *Φερεκύδης*
fero *φέρω*
fictus *πλασματώδης*
fides *τὸ πεισθῆναι, πίστις*
figura *σχῆμα*
figuro *ῥυθμίζω*
filius *υἱός*
finalis *τέλειος, τελευταῖος* : -iter *τελείως*
finis *πέρας, τέλος* : in -e *τελευταῖον* : *vide* *infime
finitus *πεπερασμένος* : -um *πέρας*
fio *γίγνομαι, ἐγγίγνομαι, ἐπιγίγνομαι,* (?) *ἦν, ποιέομαι*
firmatum *θρυλούμενον*
firmiter *παγίως*
firmus *βέβαιος* : -ior *-ότερος* : -issimus *-ότατος*
fissio : — pedis *σχιζοποδία*
fissus : habens -os pedes *σχιζόπουν* : (habens) non -os pedes *ἄσχιστον*
fistulator *αὐλητής*
flebilis (est) *λυπεῖ, λυπηρός*
*flegma *vide* fleuma
[c]flegmaticus *φλεγματώδης*
fleuma (*flegma) *φλέγμα*
flexus *στρογγύλος*
fluidus *τηκτός*
flumen *ποταμός*
fodio *ὀρύττω*
folium *φύλλον*
forem -et *ἐγενόμην, εἰμί, ἔσται, ἦν*
fores *θύραι*
forma *μορφή* : *vide* species
forsan *ἄν, ἴσως τάχα*
fortasse *ἴσως*
[c]fortassis *τάχα*
forte : qui — *ὁ τυχών*
fortior *ἰσχυρότερος*
fortuna *τύχη* : — contingens *ὁ τυχών*
fossa *βόθρος*
frango *κλάω*
fricatio *τρῖψις*
frigiditas *ψυχρότης*
frigidus *ψυχρός*
frigor *ψῦχος*
frumentum *σῖτος*
fugio *διαφεύγω, φεύγω*
fugo *διώκω*
fundamentum *θεμέλιος*
futurus (sum, est) *ἔσται, ἐσόμενος, μέλλω -ων*

G *γ*
gelatus *πεπηγός*
generatio *γένεσις,* (?) *γενητή, τὸ γίγνεσθαι* : *vide* mundus
generativus *γεννητικός, γεννητός*
genero *γεννάω* : -or *γίγνομαι, φύομαι* : -atum (?) *γεννῆσαν*
genitura [id est sperma hominis] *γονή*
genitus *γενητός, γενόμενος, γεννώμενος, γιγνόμενος* : posterius — *ὑστερογενής*
[c]gens *ἔθνος*
genus *γένος* : eiusdem -eris, similis -eris *ὁμογενής*
geometer, -tra *γεωμέτρης* : — discens *γεωμετρεῖν μανθάνων*
geometria *γεωμετρία*
geometricus *γεωμετρικός*
geosophia *γεωδαισία*
gestus *φερόμενος*
gignor *vide* genitus
gracilis *ἰσχνός*
grammaticus *γραμματικός*
gratiā [c]*ἕνεκα, χάριν* : -am dicere *χάριν ἔχειν*
gratiosius *χαριεστέρως*
gravis : -e *βάρος* (*ἔχον*), *βαρύ* : -ior *βαρύτερος* : -issimus *χαλεπώτατος* : — sum *δυσχεραίνω*
gravitas *βάρος, βαρύ, βαρύτης*
gravor *δυσχεραίνω*
gubernator *κυβερνήτης*
gumphus *γόμφος*
gusto *γεύομαι*
gustus *γεῦσις*

habeo, me — *ἔχω, λαμβάνω, τυγχάνω* : -ens, -itus *ἐχόμενος* : *vide* fissus, pes, positio

habitus ἕξις, τὸ ἔχειν
Hector Ἕκτωρ
Hermotimus Ἑρμότιμος
hic (*pron.*) αὐτός, ἐκεῖνος, ὁ, ὅδε, ὁδί, (?) ὅς, οὗτος : hunc (?) αὐτόν : hoc ὥς : hii (?) ἄμφω : — aliquis ὁδί : hoc aliquid τὸ τόδε : hoc est ἤ : hoc hoc τοδί : *vide* modus, talis
hic (*adverb.*) ἔνθα, ἐνταῦθα : — ... illic τῇ ... τῇ
hinc ἔνθα, ἐντεῦθεν
Histmia Ἰσθμία
*Homerici *vide* Omerici
Homerus Ὅμηρος
homo ἄνθρωπος, (?) ζῷον : conformis -inibus ἀνθρωποειδής : per se — αὐτοάνθρωπος : *vide* genitura
honor γέρας, τιμαί
honorabilis τίμιος : -ior -ius -ώτερος -ώτατος
honorandus : maxime — τιμιώτατος
honoratissimus τιμιώτατος
honus φάκελος
hora (?) ὧραι
huiusmodi τοιόσδε, τοιοῦτος
humanus ἀνθρώπινος : -e speciei ἀνθρωποειδής
humiditas ὑγρότης
humidus ὑγρός
humilis ταπεινός
humor χυμός : sine -ibus ἄχυμος
hyems χειμών

i- *vide etiam* y-
iaceo κεῖμαι
iam ἤδη, πάλαι
ibi ἐκεῖ
idea *vide* ydea
idem (ὁ) αὐτός, οὗτος : eisdem σφίσιν : — ipsum αὐτό : *vide* genus
idemptitas ταυτότης
ideo διὰ τοῦτο, διότι, ταύτῃ
ideoque διό
igitur ἄρα, γοῦν, δή, οὐκοῦν, οὖν, τοίνυν, ὥστε
igneus πύρινος : non — (!) ἀπύρηνος
ignis πῦρ
ignorantia ἄγνοια, ἀπαιδευσία
ignoro ἀγνοέω, μὴ γνωρίζω : non — γνωρίζω
ignotus ἄγνωστος
*Ilias *vide* Ylias
ille αὐτός, ἐκεῖνος, ὁ, ὅδε, ὁδί : -ius ἐκείνινον : *vide* modus
illiberalis βάναυσος
illic ἐκεῖ, ἔνθα : *vide* hic (*adverb.*)
illinc ἔνθα
illinum ἐκείνινον
illuc ἐκεῖ
imitatio (*immutatio, *mutatio) μίμημα, μίμησις
imitor μιμέομαι
immisceo (?) ἐπιβάλλω
immobilis ἀκίνητος, στατικός
immobilitas ἀκινησία
immortalis ἀθάνατος
immutabilis ἀμετάβλητος
*immutatio *vide* imitatio
immuto (?) ἐπιτρέπω
impar περιττός
imparitas περιττότης
impassibilis ἀπαθής
impedio ἐμποδίζω
imperfectio †ἀτέλεια
imperfectus ἀτελής, περιττός
imperium βασιλεία
impermixtus ἄκρατος, ἀμιγής, ἄμικτος
impetus ὁρμή
impleo πληρόω
impono †ἐντίθημι, ἐπιτίθημι, τίθημι
impossibilis -e (est) ἀδύνατος -ον, ἄτοπος : magis -e ἀδυνατώτερον
impotentia ἀδυνατία, τὸ μὴ δύνασθαι
in εἰς, (?) ἐκ, ἐν, ἐπί, κατά, τῷ (*c. inf.*), ὑπάρχει : *vide* actus, ferentium, finis, quantus, sum, tantum
inane κενόν
inanimatus ἄψυχος
inchoo ἄρχομαι : -andum ἀρκτέον
incido ἐμπίπτω
incīdo τέμνω

incipio ἄρχω -ομαι
incisio τμῆμα
inclinatus λοξός, λελοξωμένος
[c]incognita οὐκ εἰδότα
incommensurabilis ἀσύμμετρος
incompositus ἀσύνθετος : magis — ἀσυνθετώτερος
inconsuetudo ἀσυνήθεια
inconveniens *ἀσύμβλητος, ἄτοπος : -ter ἀτόπως
incorporeus ἀσώματος
incorruptibilis ἄφθαρτος
incredibilis ἀμετάπειστος
increpatio ἐπιτίμησις
*inculpabilis ἀμετάπειστος
inde ἐκεῖθεν, ταύτῃ
indefinitus ἀόριστος
indeterminatus ἀόριστος : -e ἀδιορίστως
indifferens ἀδιάφορος
indignior χείρων : -issimus χείριστος
indirectus κεκαμμένος
individualis ἄτομος
individuus ἄτομος
indivisibilis ἀδιαίρετος, ἄτομος : -ior ἀδιαιρετώτερος
indoctus ἀπαίδευτος
induco εἰσφέρω, ἐπάγω, ἐπιφέρω
inductio ἐπαγωγή
*inductivus *vide* epactivus
indumentum ἐσθής, ἱμάτιον
indutus ἀμπεχόμενος
inequalis ἄνισος
inequalitas τὸ ἄνισον, ἀνισότης
*inertia (*inherentia) τὸ φαῦλον
ineruditus ἀγύμναστος
inexisto ἐννπάρχω
[c]inexperientia ἀπειρία
inferior -ius ἐλάττων, ὁ κάτω, ὑποκάτω : *infime (*in fine) κατωτάτω
infero ἐπιφέρω
infinitio ἀπειρία
infinitus ἀόριστος, ἄπειρος
infirmitas νόσος
infirmo -or νοσέω
infirmus μαλακός, νοσώδης : -ius μαλακώτερον
infortunatus δυστυχής
infra ἐντός, ἔσω, μεταξύ : que dicuntur — τὰ μεταξύ
ingenitus ἀγένητος
*inherentia *vide* *inertia
inhio προσγλίχομαι
initior ἄρχομαι
initium ἀρχή, κορυφαῖος : ab -o πρὸ ἔργον
iniustitia ἀδικία
iniustus ἄδικος
innominabilis ἀνώνυμος
inopinatus παράδοξος
inordinatio ἀταξία
inquam παρίσταμαι, φημί
inquiro εὐπορέω, ζητέω
inquisitio τὸ ζητεῖν
insanio παραφρονέω
insecabilis ἄτμητος
insensibilis οὐκ αἰσθητός
inseparabilis ἀχώριστος, οὐ χωριστός
insigne σεμνόν
insisto ἐφίστημι
inspicio ἐπιβλέπω, ὁράω
inspisso πυκνόω
instabilis ἄστατος
insto ἵστημι
[c]insudo κάμνω
insum εἰμί, ἔνειμι, ἐννπάρχω, (?) ἐπιφέρω,. ὑπάρχω : *vide* cum
integer σύνολος : -rum (?) συλλογισμός
intellectualis νοητός
intellectualitas νόημα
intellectus νόημα, (?) νοούμενον, νόος, νοῦς
intelligentia νόημα, νόησις
intelligibilis νοητικός, νοητός
intelligo διανοέω, κατανοέω, νοέω, συνίημι : -ere συνιδεῖν : [c]-ecta ἐννοήματα
intendo ἀνορούω, ἐπισκοπέω, σκοπέω -ομαι
intentio ἐπίστασις, σκοπός
inter μεταξύ, παρά
interius ἔσω, *σφόδρα
interrogatio ἐρώτημα, ἐρώτησις, ζήτησις

interrogo ἀπορέω, διερωτάω, ἔρομαι, ἐρωτάω, ζητέω
intra μεταξύ
intro ἐμβαίνω
introductio ᶜδιαγωγή, εἰσαγωγή
intus σφόδρα
invenio εὑρίσκω
inventio εὕρεσις
investigatio τὸ διαπορεῖν, εὐπορία
investigo ἐνδιατρίβω, ἐξετάζω, ἐπιζητέω, ἐπισκέπτομαι, εὐπορέω
invicem (a, ab), se — ἀλλήλων
invideo φθονέω
invidus φθονερός
invisibilis ἀόρατος
iocundo : -amur (!) ᾔδειμεν
Ion : Iones (*ioues) Ἴωνες : Ione (*ioue) Ἴωνος
Iovis *vide* Iuppiter, Ion
Ippassus Ἵππασος
Ippias Ἱππίας
ipse αὐτός, ἐκεῖνος, ὅ, (?) οὗτος : — qui ὅσπερ : *vide* idem, linea, res, se, tu
Iuppiter : Iovis Διός
irrationabilis ἄλογος : -iter -ως
is αὐτός, ἐκεῖνος, οὗτος (?) ὁ τοιοῦτος : eum αὐτόν : — qui (est) ὅ : eo quod διότι, τῷ (*c. inf.*) : *v.* causa, sum
isigonia ἰσογώνια
iste ὅ, οὗτος
ita ὁμοίως, οὕτω(ς), τῶς, ὧδε, ὡδί : *vide* ut
Italici Ἰταλικοί
itaque δέ, καίτοι, οὖν, τοίνυν
item πάλιν
iterum αὖ, πάλιν
iucundo *vide* io-
iudex κριτής
iudico κρίνω
iunior νεώτερος
iustitia δικαιοσύνη
iustus δίκαιος : -um εἰκός : -e δίκαιον -ως : -ior δικαιότερος
iuvo βοηθέω, ὠφελέω
iuxta κατά, παρά, ᶜπρός

Kardias (?) Καλλίας

ᶜkauco *vide* ᶜestu

labor τὸ κάμνον : super -em ἐπίπονον
laboriosus ἐπίπονος
laboro κάμνω
lagena ἀγγεῖον
lamentabilis ἀνιαρός, λυπηρός
lamentatio τὸ λυπηρόν
lana ἔριον
lapideus λίθινος
lapis λίθος, πλίνθος
latitudo ἐπίπεδον, πλάτος
latro κλέπτης, λῃστής
lātus πλατύς : -um πλάτος : -ior εὐρύστερνος
latus πλευρά
laudo ἐπαινέω
lectus κλίνη
*lenis λεῖος
lesio πήρωσις
Leucippus (*Leuki-, *Leoki-, *leoci-) Λεύκιππος
levis ἀβαρής, κοῦφος
lēvis λεῖος, ὁμαλός, ᶜῥᾴδιος
levitas κουφότης
lēvitas ὁμαλότης
lex νόμος
libens εὐχερής
liber ἀπηλλαγμένος, ἐλεύθερος : non — ἀνελεύθερος
liber βιβλίον
Libia Λιβύη
libra σταθμός
Licofron Λυκόφρων
ligatio δεσμός
ligatura : capitis — φάκελος
ligneus ξύλινος
lignum ξύλον
ligo δέω
limargice (?) τεθνεώς
limen (*limes) οὐδός
liminare, — inferius οὐδός : — superius ὑπέρθυρον
linea γραμμή : ipsa — (?) αὐτογραμμή
liquescens τηκτός
liquor χυμός
lira λύρα

littera γράμμα
localis τοπικός
locus τόπος : *vide* multus
logicus -e λογικός -ῶς
longevus δολιχαίων
longitudo μῆκος
longus μακρός : -um μῆκος : -e πόρρω : *vide* pars
loquor λαμβάνω
lugubris μοχθηρός
lumen φῶς
luna σελήνη
luteus πήλινος
lutum πηλός
lux φέγγως, φῶς

M μ
Magi *Μάγοι*
magis μᾶλλον, μεῖζον, πλέον, σφόδρα : per —, secundum — ἐπὶ τὸ πολύ : *vide* dico, impossibilis, mathematicus, proprius
magnitudo μέγεθος : — partialitatis μεγαλομέρεια
magnus μέγας, πολύς : -a τὰ μεγέθη : maior -ius μείζων -ον, *μᾶλλον
maiephes (?) νυκτικρυφές
malitia κακία
malo προαιρέω
malus κακός : -e κακῶς, φαύλως : *vide* patior
maneo διαμένω, μένω, ὑπομένω
manifestor φαίνομαι : -entur (!) πεφθῆ
manifestus -um δῆλος -ον, φανερός -ον : -e σαφῶς, φανερῶς : -ius σαφέστερον, [c]φανερὸν μᾶλλον : -issimus -issime φανερώτατος -ώτατα : non — ἄδηλος : non -e ἄδηλον
manna ἀμβροσία
manus χείρ : *vide* artifex
mare θάλαττα
marinus πλωτός
masculinum ἄρρεν
masculus -um ἄρρεν
mater μήτηρ
materia ὕλη
materialis ὑλικός : -iter -ῶς
materies ὕλη
mathema μάθημα, -ατα
mathematicus μαθηματικός : -e -ῶς : magis — μαθηματικώτερος
maximus μέγιστος : -e (?) κυρίως, μάλιστα, ὅτι μάλιστα, (?) μᾶλλον : *vide* divinus, elementum, necessarius, principalis, prior, proprius
me με
mechanica μηχανική
medela ἴασις
medeor ἰατρεύω
mediatio μεταξύ
mediatum μεταξύ
medicina ἰατρική
medicinalis ἰατρικός : ars — ἰατρική
medicus ἰατρός
meditor μελετάω
medius μέσος : -us -um (ὁ) μεταξύ : per -um διὰ μέσων
Medus *Μηδικός*
Megarici *Μεγαρικοί*
mel μέλι
melior -ius ἀγαθός, ἀμείνων, ἄριστος, βελτίων -ον, κάλλιον
Melissus *Μέλισσος*
mellicratum μελίκρατον
melodia μελοποιία, μέλος
membrum μέλος
memoria μνήμη
[c]memoro μνημονεύω
Menelaus (?) *Νεμέα*
mens διάνοια
*mensa τράπεζα
menstrualia καταμήνια
menstruus ἐπιμήνιος
mensura μέγεθος, μέτρον, (?) σχῆμα, *τράπεζα
mensurabilis μετρητός : non — μὴ σύμμετρος
mensuro μετρέω : quod -atur (?) τὸ μετροῦν
mentior διαψεύδομαι, ψεύδομαι
Mercurius *Ἑρμῆς*
merito εἰκότως
Metapontinus *Μεταποντῖνος*
methaphora μεταφορά

methodus μέθοδος : — [id est viaticus] μέθοδος
metrum μέτρον
meus ἐμός
micrologia μικρολογία
miles στρατηγός
milies μυριάκις
mille μύρια, μυρία, χίλια
millenarium μυριάς
ministra δούλη
minor -us ἐλάττων, ἧττον, μικρός : -imus ἐλάχιστος, ὀλίγιστος : -ime οὐ : *vide* notus
minutus : -um φθῖνον : quod -issime partis est τὸ μικρομερέστατον
mirabilis : -e θαῦμα, θαυμαστόν : -ior θαυμασιώτερος : -ius καινοπρεπεστέρως
miror θαυμάζω : -andus θαυμάσιος
mirum θαυμαστόν
misceor μίγνυμαι : -endus μικτός : -xtum μῖγμα : non -xtus ἄκρατος
mitto βάλλω
mixtio μῖξις
mixtura μῖγμα, μῖξις, κρᾶσις
mixtus *vide* misceo
mobilis εὐκίνητος, εὐμετακίνητος, κινητικός, κινητός, κινούμενος : facile — εὐκίνητος
modernus ὁ νῦν
modo ἄρτι, ἀρτίως, νῦν : *vide* presens
modus τρόπος : hunc -um, hoc -o οὕτως : hoc -o ταύτῃ : illo -o ἐκείνως : *vide* aliquis, multus, plus, quatuor, quicumque, quidam, quisquis, quot, similis, tot
moles ὄγκος
mollities μαλακότης
monadicus μοναδικός
monoculus ἑτερόφθαλμος
monstro δείκνυμι, δηλόω : temptans -are κατασκευάζων
moralia τὰ ἠθικά
morior ἀποθνῄσκω
mors τελευτή
mortalis θνητός
mortuus νεκρός
mos ἔθος, ἦθος
motivum τὸ κινῆσον
motus τὸ κινεῖσθαι, κίνησις, ὀχεία, (?) ῥοπή, φορά
moveo -or κινέω -ομαι : -ens κινητός, (!) κινούμενος : quod -tum est τὸ κινῆσον
multipes πολύπους
multiplex : -icius πλεοναχῶς : -iciter πλεοναχῶς, πολλαχῇ, πολλαχῶς
multiplicatio τὸ πολλαπλάσιον, πολλαπλασίωσις
multiplico πλεονάζω : -atus πολλαπλάσιος : -ati pars πολλοστημόριον
multotiens πλεονάκις, πολλάκις, πολλαχῶς
multus -i -um πολύς -λλοί -λύ : -is in locis πολλαχῇ, πολλαχοῦ : -is modis πολλαχῇ, πολλαχῶς
mulus ἡμίονος
mundus κόσμος : -i generatio κοσμοποιία
murus τοῖχος
musicus μουσικός
mutabilis ἀμοιβαῖος, μεταβάλλων -βλητικός -βλητός
mutatio ἀποβολή, μεταβολή, φορά : *vide* imitatio
muto ἀλλοιόομαι, κινέω, μεταβάλλω

N ν

nam γάρ, (?) γε, μέν, μὲν οὖν : — et si κἂν εἰ
namque γάρ, (?) γοῦν, (?) δέ, (?) μέν, μὲν οὖν, (?) τε δή
nasus ῥίς
natura φύσις : propter (*preter) -am πέφυκε
naturalis φυσικός : -iter εὐφυῶς
natus πέφυκε : *vide* aptus
nauta ναύτης
navigatio πλοῦς
navigo πλέω
navis ναῦς, πλοῖον
ne μή
neatem νεάτην : *vide* netem, nitis
nec (?) καί, μή, μηδέ, μήτε, οὐ, οὐ δή, οὐδέ, οὔτε : — aliquis, — unus οὐδείς, μηδείς : *vide* alius

necessarius -um (est) -ο ἀναγκαῖος -ον, ἀνάγκη, δέον, χρήσιμος : maxime — ἀναγκαιότατος
necesse (est) ἀναγκαῖον, ἀνάγκη : — esset (!) ἀνῆκτο
necessitas τὸ ἀναγκαῖον, ἀνάγκη, χρεία
nectar νέκταρ
negatio ἀπορία, ἀπόφασις
negligenter ῥᾳθύμως
nego ἀπόφημι
*negotiatio ἀπόφασις
negotior πραγματεύομαι
negotium πραγματεία
nenemia νηνεμία
neque μηδέ, μήτε, οὐδέ, οὔτε
nervus νεῦρον
nescio οὐκ οἶδα
netem νήτην : *vide* neatem, nitis
neumenia νουμηνία
neuter μηδέτερος, οὐδέτερος
neutraliter μηδετέρως
nichil (?) μηδὲ ἕν, μηδέν, (?) οὐδέ, οὐδέν, οὐδ' ὁτιοῦν : *vide* nil
nichilum μηδέν
nicticorax νυκτερίς
niger μέλας
nigredo μελανία
nil μηδέν, οὐδέν : *vide* nichil
*nimis, *nimium λίαν
nisi (?) ἀλλά, ἀλλ' εἴπερ, ἀλλ' ἤ, ἂν μή, ἐὰν μή, εἰ μή, πλήν, πλὴν εἰ
nitis νήτης : *vide* neatem, netem
nitor ἐγχειρέω
nobilis -issimus ἄριστος : -ior τιμιώτερος
nocivus βλαβερός
nodus δεσμός
*nolo οὐ βούλομαι
nomen ὄνομα
nomino ὀνομάζω : -atus καλούμενος
non ἥκιστα, μή, μηδέν, μηκέτι, οὐ(κ), οὐδέ, οὐδέν, οὐκέτι, οὔτε, οὐχί, (?) οὐδὲν ἧττον : aut — μηδέ : — enim οὐδέ : et — οὐδέ : — quidem (?) οὔτι : — quid οὔτι : *vide* aliter, aliquando, amplius, alterabilis, cesso, coloratus, commensurabilis, commensuratio, compono, concido, condicionalis, confero, coniungo, convenio, curo, differens, igneus, ignoro, liber, manifestus, paratus, positio, possibilis, possum, si, solum
nondum μήπω, (?) οὐ, οὐκέτι, οὔπω
nos ἡμεῖς
nosco, novi γιγνώσκω, οἶδα
noster ἡμετέρος, ἡμῶν
notabilius γνωριμωτέρως
notitia γνῶσις, τὸ εἰδέναι
notus γνώριμος, γνωστός : -e γνωρίμως : -ior γνωριμώτερος : -issimus γνωριμώτατος : minus — ἀγνωστότερος
novem ἐννέα
novus νέος
nox νύξ : de -cte νύκτωρ
nubes νέφος
nucticorax *vide* nicti-
nullatenus ἥκιστα, μηδαμῇ, μηκέτι, οὐδαμῶς, οὐδὲν ἔτι, οὐκέτι, οὔτε
nullus -um μηδείς -έν, †μήτις, οὐδείς -έν : — unus μηδείς
numeralis ἀριθμητός
numero ἀριθμέω
numerus ἄριθμος : *vide* unus
numquam οὐδ' ἂν ποτέ, οὐδέποτε, οὐδεπώποτε, οὐκ ἄν, *οὔτι
*numquid οὐ μήν, οὔτι
nunc ἄρτι, νῦν, νυνί, (?) τῇ
nutrio τρέφω : -tus ἐντραφείς : *vide* aqua
nutrimentum τροφή

obaudio ἐπαΐω
obiectus (?) γιγνόμενος
oblivio λήθη
obliviscor λανθάνω
obscurus : -e ἀμυδρῶς : -ius μορυχώτερον
observo διατηρέω
obsum κωλύω
obviatio ἀπάντησις
obvio ἀπαντάω, c†ἔπειμι
Occeanus Ὠκεανός

octo ὀκτώ
octonarius ὀκτάς
oculus ὀφθαλμός : -i ὄμματα : claudo -um μύω
odium νεῖκος
Odium ᾠδεῖον
oleum ἔλαιον
olim πάλαι
Olimpia Ὀλυμπία
omelia ἔντευξις
Omerici Ὁμηρικοί
omnino ὅλως, πάμπαν, παντελῶς, πάντῃ
omnis ἅπας, πᾶς, (?) ὅλως, (?) παντελῶς, (?) πάντῃ
onus *vide* honus
operatio ἔργον
operor ἐνεργέω, πράττω : -atum, ἐργαζόμενον
opinio δόξα, ὑπόληψις
opinor δοκέω, δοξάζω, νομίζω, οἴομαι, προδοξάζω, ὑπολαμβάνω
oportet δεῖ, ἐνδέχεται, προσήκει, χρή : *vide* dico, disputo, perscrutor, sumo, tempto
oportunus εὐχερής : -ius ῥᾷστα
oppono ἐναντιόομαι : -or ἀντίκειμαι : -ositus ἀντικείμενος : -osite ἀντικειμένως
opsopios ὀψοποιός
opsopotica ὀψοποιητική
optica τὰ ὀπτικά, ἡ ὀπτική
optimus ἄριστος, κάλλιστος, -um βέλτιστον : -e ἄριστα
opus ἐργαζόμενον, ἔργον : — est δεῖ : *vice — πρὸ ἔργου
oratio λόγος
ordinatio τάξις
ordino cἐπιτάττω, (?) θιγγάνω, συντάττω, τάττω
ordo τάξις
orexis ὄρεξις
organum ὄργανον
ormen ὁρμήν
ornatus διακόσμησις
os ὀστοῦν
ostendo δείκνυμι, δηλόω
ostensio δήλωσις

P ρ
palam, palam quia δῆλον, δηλονότι, φανερόν, -ῶς, (?) φανερῶς ἴσμεν : — facio δηλόω
pallidus ὠχρός
palumbinus φαιός
par ἄρτιος, οὐ περιττός : -iter ἰσαχῶς
parabola παραβολή
paralogismus παραλογισμός
paralogizor παραλογίζομαι
paraniti παρανήτη
paratus ἐγχειρῶν : -iora τὰ πρόχειρα : non — ἀνέργαστος
parentes πατέρες
pareo φαίνομαι
cpario κατασκευάζω
paritas ἀρτιότης
Parmenides Παρμενίδης
paro ἀπεργάζομαι : *vide* paratus
pars μέρος, μόριον : -tium consimilium, similium -tium ὁμοιομερής : longius altera -te ἑτερόμηκες : sine -te ἀμερής : *vide* dissimilis, minutissimus, multiplicatus, tertius
partialis μεριστός
partialitas *vide* magnitudo
participabilis μεθεκτός
participatio μέθεξις, (?) μερισμός, μετοχή
participo μετέχω
particula μόριον
particularis καθ' ἕκαστον : -iter κατὰ μέρος
parum μετρίως, (ἐπὶ, κατὰ) μικρόν
parvitas μικρότης
parvus -um μικρός -ον : -issimus ὀλίγιστος
passio πάθημα, πάθος (?) -η
Passiones (?) Πάσωνος *vel* Παύσωνος
passivus παθητικός
pater πατήρ
paternus πάτριος
patior πάσχω : male — κακοπαθέω : *vide* eclipsis
paucus ὀλίγος : -ior ἐλάττων
paucitas τὸ ὀλίγον, ὀλιγότης
paulatim ἠρέμα, κατὰ μικρόν

peccatum ἁμάρτημα, ἁμαρτία
pecco ἁμαρτάνω, διαμαρτάνω
pecunia τὰ χρήματα
pedalis ποδιαῖος
pedalitas ποδότης, ὑπόπουν
peior χείρων
pente πέντε
per διά, ᶜἕνεκεν, κατά, τῷ (*c. inf.*) : *vide* accidens, animal, duplus, equus, homo, sufficio
percutio τύπτω
perdor ἀπόλλυμαι
perfectio ἐντελέχεια, τὸ τέλειον
perfectus τὸ τέλειον : *vide* perficio
perficio ἀποτελέω, ἐπιτελέω, τελέω : -ectus ἁδρός, τελειόμενος, τελειόμενος, τέλειος : -ecte τελείως : -ectissimus τελειότερος
perforo τρυπάω
*pergravitas βάρος
perigion τὸ περὶ γῆν ἰόν
permaneo διαμένω
permeo διέρχομαι
permisceor μίγνυμαι : -xtus κεκραμένος
permixtio κρᾶσις, μῖξις
permutatio μεταβάλλειν : -nis μεταβλητικός
permuto -or ἀποβάλλω, μεταβάλλω
perscrutatio ἐπίσκεψις, σκέψις
perscrutor ἐπισκέπτομαι, σκοπέω : -andus σκεπτέος : -ari oportet ἐπισκεπτέον
persequor διώκω
persuadeo πείθω, σαίνω : -or πυνθάνομαι, ὑποτίθεμαι
persuasio πειθώ, τὸ πιθανόν
pertranseo διεξέρχομαι, διέρχομαι, ἐπέρχομαι
pervenio ἔρχομαι, προέρχομαι
pes πούς, ὑπόδημα : habens -des πεζός, ὑπόπουν : sine -de ἄπους : *vide* fissio, fissus
ph- *vide etiam* f-
phantasia *vide* fantasia
phantasma *vide* fantasma
pharmacum *vide* farmacum
*Phedo Φαίδων
Phedro Φαίδων
philomythos φιλόμυθος
philosophia φιλοσοφία
philosophor φιλοσοφέω
philosophus φιλόσοφος
Phrinis Φρῦνις
phtongus (*vel* -os) φθόγγος
phunicum (*puni-) φοινικοῦν
phyala φιάλη
physicus φυσικός : -e -ῶς : Physica τὰ περὶ φύσεως : -e tracto φυσιολογέω
physiologi φυσιολόγοι
pigrities ῥᾳστώνη
Pileus Πηλεύς
Pirrus Πύθια
piscis ἰχθύς
*Pithagoras Πρωταγόρας : *vide* Pythagoras
plaga πληγή
planete πλάνητες
planta φυτόν
planto φυτεύω
planus σαφής : -um ἐπίπεδον : -e σαφῶς
plasma πλασματίας
plasmo πλάσσω
Plato Πλάτων, ᶜΚαλλίας
Platonici (?) †Πλατωνικοί
plenus πλήρης
plias πλειάς
plumbum καττίτερος
plurale πλῆθος
pluralitas πλῆθος
plus -res πλε(ί)ων -ον, ἐπὶ πλέον, πλεῖστοι, (?) πλεοναχῶς, πολλοί : -rimus πλείων, πλεῖστος : -ribus modis πλεοναχῶς : *vide* dominatus, quantus
poema ποίημα
poesis ποίησις
poeta ἀοιδός, ποιητής
poeticus ποιητικός
Policlitus Πολύκλειτος
polus πόλος
ᶜPolus Πῶλος
ponderosus : *-um βάρος : -e φορτικῶς

pono ἐκτίθημι, ᶜἡγέομαι, (?) λέγω, ποιέω, τίθημι, ὑποτίθημι, ὑποτυπόομαι : -or κεῖμαι
porticus (?) †αὐλή, πύλη
porto : -at διαφέρει
porrigo ἐπεκτείνω
portio μερίς
positio θέσις, τὸ κεῖσθαι : habens -nem θετός : non habens -nem ἄθετος
possessio κτῆσις
possibilis -e (est) δυνάμενος, τὸ δύνασθαι, δυνατός -όν, ἔξεστιν, οἷός τε : non — ἀδύνατος
possum δύναμαι : -e οἷόν τε εἶναι : -test δυνατόν : -tens (?) δύναμις, δυνατός : -tentior δυνατώτερος : -tentissimus κράτιστος : non — ἀδυνατέω
post μετά
postea εἶτα
posterior -ius ὕστερος -ον, ὑστέρως : *vide* genitus
postremo τελευταῖον
potentia δύναμις, τὸ δύνασθαι : -e (?) ποιητικαί
potestas δύναμις, δυναστεῖα
potis : -ssimus κράτιστος
practicus πρακτικός
prandium ἄριστον
pravus *κακός, μοχθηρός, φαῦλος : -e φαύλως
ᶜpre ἀντί
preago προενεργέω
prebeo *vide* testimonium
precedo : -ens ὁ ἔμπροσθεν
precognosco προγιγνώσκω
predicamentum κατηγορία, κατηγορούμενον
predicatio κατηγόρημα, κατηγορία
predico κατηγορέω : -ctus εἰρημένος πρότερον : -ctum πεφροιμιασμένον : ctum est (?) διῄρηται *vel* †διείρηται
predubito προαπορέω
preexisto προϋπάρχω
preinstruo προασκέω
prelibandum πρὸ ἔργου
preneglego προπηλακίζω
prenosco προγιγνώσκω
prescio προεπίσταμαι, πρόοιδα
presens ὁ δεῦρο, ὁ νῦν, παρών : ad — τὸ νῦν : qui — est modo ὁ νῦν
presentia παρουσία
presto παρέχω -ομαι
presum προϋπάρχω
preter ἄνευ, παρά, πλήν, ὑπέρ, χωρίς : *vide* natura
pretermitto ἀφίημι, ἐάω, παρίημι, παροράω
prevenio ἥκω, προέρχομαι
pretervideo παροράω
prevoluntarium προαιρετόν
prevoluntas προαίρεσις
primus -um πρῶτος -ον, πρότερος -ον, πρώτως, πρώτιστα, πρὸ ἔργου
princeps ἀρχηγός, ἄρχων
principalis ἀρχικός : -ior ἡγεμονικώτατος, κυριώτερος : maxime — ἀρχικός
principatus ἀρχή
principium ἀρχή : — speciale ἀρχοειδής
principor ἄρχω
prior -us πρότερος -ον -ως, πρῶτος -ον -ως, πρὸ ἔργου : maxime -us (?) κυριώτατος
priusquam (prius quam) πρίν (ἤ)
privatio στέρησις
privativus στερητικός, (?) -ῶς : *vide* A
privo στερέω
pro ἀντί : — ergo πρὸ ἔργου
probabilis ἔνδοξος
probo ἐπιχειρέω, κατασκευάζω
procedo βαδίζω -ομαι, διέξειμι, πρόειμι, προέρχομαι
prochira τὰ πρόχειρα
produco μακροποιέω, παράγω, προάγω
productus μακρός
proficio ἀποτελευτάω, ἐπιτυγχάνω
profunditas βάθος
profundus -um βαθύς -ύ -ός
progredior εἶμι, πορεύομαι
proheresis προαίρεσις
prohereticus προαιρετικός

prohibeo ἐπιτιμάω, κωλύω : -ens κωλυτικός
proicio ἀπορρίπτω
prolatio προσφορά
pronuntiatio ἀπόφθεγμα
pronuntio φθέγγομαι
propinquus ὁ ἐγγύθεν, ὁ πλησίον : -um ἐγγύς, παραπλήσιον : -e πάρεγγυς : -ior -ius ἐγγύτερος -τέρω -τερον : -issimus παραπλήσιος
propono : -ositus προκείμενος
proportio ἀναλογία
proportionale, -iter ἀνάλογον
propositio πρότασις
proprius ἴδιος, κύριος -ως, οἰκεῖος : -e (?) ἴδιος, ἰδίᾳ, κυρίως, οἰκείως : magis — κυριώτερος c-τατος, οἰκειότερος : magis -e κυριωτέρως : maxime — οἰκειότατος : maxime -um, -e κυριώτατα : *vide* suus
propter διά, παρά : — quid, — quod διό, διόπερ, cδιότι : *vide* natura
propterea διὰ τοῦτο, διὰ ταῦτα
prosum : -dest ὄφελος
Protagoras Πρωταγόρας
protendo ἐπεκτείνω
provenio γίγνομαι
proverbium παροιμία
provideo μητιάομαι
proximus ἐγγύτατος : -e ἔγγιστα
prudens φρόνιμος
prudentia φρόνησις
publicus δημοτικός
puer παῖς, τέκνον
puerilis παιδαριώδης
pugna μάχη
pullulo βλαστάνω, ἐξανθέω
punctum -us στιγμή, σημεῖον
*punicum *vide* phuni-
purgatio κάθαρσις
purifico : -ans νήφων
purus ἄκρατος, καθαρός
puta †οἷον
puteus φρέαρ
puto(r) δοκέω, (?) νοέω, νομίζω, οἴομαι
Pyria (*Pyrra) Πύρρα
pyroma πήρωμα
Pythagoras Πυθαγόρας : *vide* Pitha-
Pythagorici Πυθαγόρειοι

quadrangularis τετράγωνος
quadrangulus τετράγωνος
quadraginta : septem et — ἑπτά τε καὶ τεσσαράκοντα
quadrupes τετράπους
quadrupliciter τετραχῶς
qualis οἷος, ὁποῖος, ποιός, ποῖος : -e quid τοιόνδε (†οἰόνδε ?) : -iter οἷον, ποτέρως
qualiscumque ὁποιοσοῦν
qualitas τὸ ποιόν, ποιότης
qualitercumque ὁπωσοῦν, πως
quam ἀλλ' ἤ, ἤ, πλήν, πλὴν ὡς
quamquam κἄν, (?) ὡς
quamvis κἄν
quando ὅταν, ὅτε, (?) ὁτέ, πότε, ποτέ
quandocumque ὁποτεοῦν
quandoque ἐνίοτε, ὅτε, πῇ
quandoquidem †ὁπότε
quantitas τὸ ποσόν, ποσότης
quantus -um -i ἡλίκος, πηλίκος, ὅσον -οι, πόσος, ποσός -όν : -o plus ὅσῳ : in -um ᾗ
quantuscumque ὁποσοσοῦν : -um- ὅσον, ᾗ ποσόν
quantuslibet : -um- ὁπωσοῦν
quapropter διὰ τοῦτο, διό, διόπερ, ὥστε
quare ἔτι, δή, διὰ τί, δι' ὅ, διό, (?) καί, τίνι, τί ποτε, (?) ἢ τί, ὥστε
quartus τέταρτος
quasi οἷον, ὡς, ὡσανεί, ὥσπερ
quaternarius τετραξός
quatuor τέτταρες : — modis τετραχῶς
-que (?) γε, δέ, δή, καί, καίτοι, (?) μὲν γάρ, τε
quemadmodum καθάπερ, οἷον, ὅπερ, ὃν τρόπον, ὅνπερ τρόπον, τίνα τρόπον, ὥσπερ
quero αἰτέω -ομαι, διαπορέω, ἐπιζητέω, ζητέω
questio ἀπόρημα, ἀπορία, διαπόρημα, ζήτησις

qui ὁ, ὅθεν, ὁπότερος, ὅς, ὅσος, ὅσπερ, ὅστις οὗτος : (is) — est ὅ : — vere ὅσπερ, (?) ὁ δὲ : *vide* ipse, is, forte, propter, sum

quia (?) ἀλλά, (?) ἄν, διὰ τό *c. inf.*, διότι, (?) εἰ, ἐκ *c. inf.*, καίτοι, (?) ὅπερ, ὅτι, (?) τε γάρ, τῷ *c. inf.*, ὡς, (?) ὥστε : *vide* palam

quicumque †ὁποῖος, ὁποιοσοῦν, ὁπότερος, ὅσοιπερ, ὅσος, ὅστις, ὁστισδήποτε, ὁστισοῦν : -od- ὅ τι ἂν τύχωσιν, ὁπότερα : -o- modo πως, ὁποτέρως, ὅπως, ὁπωσοῦν, ὃν δή ποτε τρόπον

quidam εἷς, ἔνιοι, ὁ, τις : -e- ἅττα : modo -o- πως : -ibus- modis κατὰ πλείους τρόπους

quidem ἄν, γάρ, γε, γοῦν, δέ, δή, (?) καί, καίτοι, μέν, μέντοι, μήν, ὅμως, τε, τοίνυν, (?) ὡς : enim — (?) μέντοι : et — μέντοι : *vide* non

quies ἠρέμησις, ἠρεμία

quiesco ἠρεμέω, παύομαι

quilibet ἕκαστος, καθ' ἕκαστον, ὁποιοσοῦν, ὅσος, ὁστισοῦν, ὁ τυχών : -od- ὁπότερα, ῥᾳδίως

quinam τίς

quinarius πενταξός, πεντάς

quinquaginta quinque πεντήκοντα καὶ πέντε

quinque πέντε

quintus πεμπτός

quis (*interr.*) ποῖος, πότερος, τίς : — eorum πότερος

quis (*indef.*) ὁστισοῦν, οὐδείς (*post neg.*), τις : *v.* qualis, talis, saporatum

quislibet (?) ἕκαστος

quisque ἕκαστος, ὁ τυχών

quisquis : -cquid (?) τὶ μέν : -oquo modo πως

quo ὅπου, ποῖ : *vide* unde

quod εἰ, ἐπεί, (?) *ἐπειδή, ὅτι, ὡς, ὥστε : et (? eo) — †διό : *vide* quot

quodsi ἄν, ἐὰν δέ, ἀλλ' †εἰ, εἰ δέ, εἰ δή, καὶ εἰ, εἰ οὖν, τε εἰ

quomodo ὅπως, (?) πως, πῶς, ὃν (τρόπον), τίνα τρόπον, ὡς

quomodocumque ὁπωσοῦν

quoniam διὰ τὸ *c. inf.*, ἐπεί, ἐπειδή, ἐπείπερ, ὅτι : — quidem, — vero ἐπειδή

quoque δέ, δὲ καί, δή, καί, τε, τε γάρ

quōque *vide* unde

quot (*quod) ὅσοι, ὅσοιπερ, πόσοι : — modis ποσαχῶς

quotcumque ὁπόσα, ὅσα

quotiens ὁσαχῶς, ποσάκις, ποσαχῶς

radix ῥίζα

raritas μανότης

rarus μανός

ratio ἔπος, λόγος, ᶜλογισμός : extra -nem ἄλογον

rationabilis -e (est) εὐλόγιστος, εὔλογος -ον (?)-ως : -iter εὐλόγως : -ior διαλογικώτερος : -ius μᾶλλον εὔλογον

recapitulo ἐπανέρχομαι

recipio ἀποδέχομαι, ἀπολαμβάνω, ἐνδέχομαι, παραλαμβάνω, ὑπολαμβάνω

recordor μνημονεύομαι

rectitudo εὐθύτης

rectura : secundum -as ἡ ὀρθή

rectus εὐθύς, ὀρθός : -e εὐθέως, εὐθύς, ὀρθῶς : -um εὐθύς

redarguo ἐλέγχω

reddo ἀποδίδωμι : -iturus est μέλλει ἀποδώσειν

redeo ἐπανέρχομαι

reduco ἀνάγω

refero ἀνάγω, ἀναφέρω

rēfert διαφέρει

reflector ἀνακάμπτω

refutor παρακρούομαι

regio χώρα

regno βασιλεύω

regula κανών

relaxatio διάλλαξις

relinquo παραλείπω

reliquie τὰ λείψανα

reliquus λοιπός

remaneo ὑπολείπομαι, ὑπομένω

reminiscor μέμνημαι

remotus ὁ ἄποθεν : -ior πορρώτερον : -issima πορρωτάτω
renuo ἐπιτιμάω
[c]reperio εὑρίσκω
repeto ἐπαναλαμβάνω, ἐπανέρχομαι : -itus ἐπαναδιπλούμενος
res πρᾶγμα, χρῆμα : re ipsa τῳ *ante adverb.* : *vide* scibilis
residuus λοιπός
resolutio τὸ ἀναλύεσθαι
resolvo ἀναλύω
respicio ἀποβλέπω
respondeo ἀποκρίνομαι : -endum προσαποκριτέον
responsio ἀπολογία
resto : -at διαφέρει, λείπεται
retineo : -entus ἐξωσθείς
reus ἔνοχος
revolvo ἀνελίττω
rismos ῥυσμός
rithmos (*vel* -us) ῥυθμός
robustus ἰσχύων
rotunditas στρογγυλότης
rotundus στρογγύλος
rubeus πυρρός : *vide* colera
rursum πάλιν

S σ, ψ
[c]sacerdos ἱερεύς
sacramentum ὅρκος
saepe πολλάκις
salubris ὑγιαίνων, ὑγιεινός : -iter ὑγιεινῶς
salus σωτηρία
salvo διασώζω, περισώζω, σώζω
sanitas εὐεξία, ὑγίεια
sano(r) ἰατρεύω, ὑγιαίνω, ὑγιάζω
sanus ὑγιαίνων, ὑγιεινός, ὑγιής : -um esse ὑγιαίνειν : -ior ὑγιεινότερος
sapiens σοφός, (?) σοφία : -tior σοφώτερος
sapientia σοφία
saporatum : — quid ἡδονή
Saturnus Κρόνος
scibilis ἐπιστήμων, ἐπιστητός : res — τὸ ἐπιστητόν
scientia [c]τὸ εἰδέναι, τὸ ἐπίστασθαι, ἐπιστήμη, (?) διάνοια : *vide* edifico
scientialis ἐπιστημονικός
scilicet δῆλον, ἤτοι, πως
scio γνωρίζω, εἶδον, οἶδα, ἐπίσταμαι : -ens γνωριστικός, ἐπιστήμων
scribo γράφω
scyagraphia σκιαγραφία
se, — ipsum, per — ἀλλήλων, (ἑ)αὑτόν, αὐτόν, αὑτῷ, καθ' ὅ : *vide* animal, duplus, equus, homo, sufficio
secabilis τμητός
secerno διακρίνω
seco τέμνω
sectio τομή
sectivus τμητικός
secundum διά, καθό, κατά, παρά, πρός, τῷ (*c. inf.*), τόν (*acc. gr.*), (?) ὡς
secundus -um δεύτερος -ως, ὕστερος
secus παρά
sed ἀλλά, ἀλλ' ἤ, (?) γάρ, δέ, δή, εἴπερ, καίτοι, μέν, ὅμως δέ, οὐ μήν : *vide* solum
sedecim ἑκκαίδεκα
sedeo κάθημαι
sedile τρόπις
semel ἅπαξ, (?) μέλλει
semper ἀεί, αἰών, πάντῃ
sempiternus ἀΐδιος
senex : — existens γέρων : -ior ἀρχαῖος, ἀρχικός, παλαιός
sensibilis (?) αἴσθημα, αἰσθητός
sensualis αἰσθητός
sensus αἴσθησις
sententia διάνοια, ἔννοια, *ἐπιστήμη
sententialis διανοητικός, διανοητός
sentio αἰσθάνομαι
separabilis κεχωρισμένος, χωριστός
separatim ἰδίᾳ, χωρίς : — absque χωρίς
separatio τὸ χωρίζεσθαι, χωρισμός
separo(r) διαχωρίζω, χωρίζω : -atus κεχωρισμένος, χωριστός : -atum χωρίς : -ate (?) †κεχωρισμένως
septem ἑπτά : *vide* decem, quadraginta
sequor ἀκολουθέω, ἕπομαι, παρακολουθέω, συνακολουθέω
serenitas εὐδία

sermo λόγος
serra πρίων
servilis ὑπηρετῶν
servio : -ens δούλη
servo φυλάττομαι
servus ἀνδράποδον
*seu ὡς
sex ἕξ
si ἄν, ἄνπερ, ἆρα, ἐάν, ἐάνπερ, εἰ, εἴγε, εἴπερ, εἴτε, πότερον, τῷ *c. inf.* : — est (?) ὤν : et — εἴτε, κἄν : — etiam κἂν εἰ : — non ἄνευ : amplius — (?) εἴτε : *vide* ac, ut
sic ἐκείνως, ὅπερ, οὕτω(ς), οὑτωσί, τῇ, ὧδε, ὡδί, ὡς : *vide* ut
siccitas ξηρότης
siccophantes συκοφάντης
siccus ξηρός
*sicubi ἐπεί
sicut ἅτε, καθάπερ, (?) οὕτω(ς), οὕτως ὡς, ὧδε, ὡς, ὥσπερ : *vide* evenio
sigma σίγμα
significatio τὸ σημαίνειν
significo σημαίνω
signum σημεῖον
sillaba συλλαβή
sillogismus συλλογισμός
sillogisticus συλλογιστικός
sillogizo(r) συλλογίζομαι
*sima (?) σμα
similis -e εἰκαζόμενον, (?) *ἔοικα, ὅμοιος, παραπλήσιος -ον -ως, τοιοῦτος : -ior ὁμοιότερος : -i modo ὁμοιοτρόπως, ὁμοτρόπως : *vide* genus, pars, species
similiter ὅμοιον, ὁμοιοτρόπως, ὁμοίως, οὕτως, παραπλήσιον -ως, ὡδί, ὡσαύτως : -- autem ὡς δ' αὕτως : — ut ὡσαύτως : valde — παραπλησίως
similitudo ὁμοιότης, ὁμοίωμα
simitas σιμότης
simocitas σιμότης
Simonides (*Gen.* -di, *Acc.* -da) Σιμωνίδης
simplex ἁπλοῦς : -icior -τερος : -icissimus -τατος : -iciter ἁπλῶς : ipse -iciter (?) ὁ ἁπλοῦς
simul, — cum ἅμα, (?) ἔοικα, ὁμόσε, ὁμοῦ : *vide* aptus, concipio, dico, totus
simus σιμός
sin εἰ μή
sine ἄνευ : *vide* humor, pars, pes
singularis καθ' ἕκαστον : -ia ἕκαστον
singulus ἕκαστος, καθ' ἕκαστον : -i ἑκάτεροι
sinister ἀριστερός
sinolon σύνολον
sistola (?) σχολῇ
sitio διψάω
sitis : -im facientia δριμέα
sive ἄν τε, ἐάν τε, εἴτε, ἤ, κἄν, καὶ εἰ : *vide* seu
Socrates Σωκράτης
sol ἥλιος
solidum στερεόν
soliditas στερεόν
solummodo μόνον
solus -um μόνος -ον -ως : et non -um sed οὐ μὴν ἀλλά
solutio λύσις
solvo λύω
sompnium ἐνύπνιον
sompnus ὕπνος
sonitus ψόφος
sono φθέγγομαι : bene -ans εὔφωνος
sonus φθόγγος, ψόφος
sophia σοφία
sophiste σοφισταί
sophisticus σοφιστικός
sophizans σοφιζόμενος
Sophocles Σοφοκλῆς
sortior τυγχάνω
specialis εἰδητικός, ὁμοειδής : *vide* principium
specialitas ἰδέα
species εἶδος, ἰδέα : -e forma (?) τῷ εἴδει : simili -e ὁμοειδής : *vide* humanus
speculatio θεωρία
speculativus θεωρητέος, °θεωρητικός
speculator ὁρατικός
speculatrix θεωρητικός

speculor *ἀθρέω, ἐπισκέπτομαι, θεάομαι, θεωρέω, ὁράω* : -andus *σκεπτέος*
spera *σφαῖρα*
sperma *σπέρμα*: *vide* genitura
sperno *ὀλιγωρέω*
spes *ἐλπίς*
Speusippos *Σπεύσιππος*
sphera *vide* spera
spiritus *πνεύματα*
spiro *ἀναπνέω*
spissitudo *πυκνότης*
spissus *πυκνός* : -ior *-ότερος*
splen *σπλήν*
stabilis *στατικός*
stadium *στάδιον*
stagnum (*-nn-) *καττίτερος*
statim *εὐθέως, εὐθύς, ταχύ*
statua *ἀνδρίας* : effector -e *ἀνδριαντοποιητική* : -e factor *ἀνδριαντοποιός*
statuo *ἐφίστημι, ἵστημι -αμαι*
status *στάσις*
stella *ἀστήρ*
Stix *Στύξ*
sto *ἀνίσταμαι, ἵστημι -αμαι, ἕστηκα*
strictus *στενός*
[c]studeo *σχολάζω*
studiosus *ἐπιμελής, σπουδαῖος*
studium *σπουδή*
[c]suadeo *πείθω*
subalbus *φαιός*
subalternus *ὑπάλληλος*
subcontrarius *ὑπεναντίος*
subemiolium *ὑφημιόλιον*
subicior *ὑπόκειμαι* : -iectum *ὑποκείμενον*, (?) *οὐσία*
subinduo *ὑποδύομαι*
sublatus *περιαιρούμενος*
subliminare *οὐδός*
subsisto *συνίσταμαι*
substantia *οὐσία*
subsum *ὕπειμι*
subsuperparticulare *ὑπεπιμόριον*
subtilis : -ior *λεπτότερος* : -issimus *λεπτότατος*
subtus *κάτωθεν*
sufficio *ἱκανὸς ὤν* : -it, -iens *ἀπόχρη, αὐταρκέστατος, ἱκανός* : -ienter *ἱκανῶς* : per se -iens *αὐτάρκης*
suimet †*αὐτοῦ, αὑτοῦ, αὐτῶν*
sum *γίγνομαι*, (?) *ἐγγίγνομαι, εἰμί, ἔνειμι, ἐνυπάρχω, ἐπιτυγχάνω, λαμβάνω*, (?) **πάρειμι, τυγχάνω ὤν, ὑπάρχω* : (is) qui est *ὤν* : ens *τὸ ἔστι, ὤν* : fuerit *πέφυκε* : esse (*an* eu *scrib.* ?) *εὖ* : — in *ὑπάρχω* : *vide* antecedentia, cum, eternus, falsus, forem, si
sumo : oportet -ere *ληπτέον*
super *ἐπί, ὑπέρ* : *vide* labor
superdo *ἐπιδίδωμι*
superficialis *ἐπίπεδος* : -iter *ἐπιπολαιότερον -ως*
superficies *ἐπίπεδον, ἐπιφάνεια*
superfluus *περίεργος, περιττός*
superhabundans *περιττός*
superhabundantia *ὑπεροχή*
superior *ὁ ἄνω, ὁ ἀνωτέρω, ὁ ἐπάνω* : *vide* liminare
superparticulare *ἐπιμόριον*
superpono *ἐπιβάλλω* : -ositus *ἐπικείμενος*
supersilio *ὑπερπηδάω*
supervacanee *διὰ κενῆς*
supervenio *ἐπέρχομαι, ἐπιγίγνομαι*
suppono(r) **ἐπιβάλλω*, (?) *ὑπερβάλλω, ὑπόκειμαι ὑποτίθημι -εμαι* : -ositum **ἐπικείμενον, ὑπεῖκον, ὑποκείμενον*
suppositio *ὑπόθεσις*
supremus *ὁ ἀνωτάτω*
surdus *κωφός*
surgo : -ere *ἀναστῆναι*
sursum *ἄνω*
susceptibilis *δεκτικός, εὐφυής*
susceptio *τὸ δεκτικὰ εἶναι, ὑπόληψις*
suscipio *ὑπολαμβάνω -ομαι*
suspicior *ὑποπτεύω*
sustineo *ὑπομένω*
suus *αὐτοῦ, αὑτοῦ, τούτου* : — proprius *ὁ αὐτὸς αὑτοῦ*
syma (?) *σμα*
symbolum *συμβόλαιον*
symphonia (-im-) *συμφωνία*
synodus *σύνοδος*

tactus τὸ ἅπτεσθαι, ἀφή, (?) *γλισχρότης
talentum τάλαντον
Tales (*Thales) Θαλῆς
talis τοιοῦτος : -ia (?) ταῦτα : — hic, — aliquis τοιόσδε : — quis (?) τοιοῦτος : -iter οὕτως
talpa ἀσπάλαξ
tamen ἀλλά, δέ, μέν, μέντοι, μήν, ὅμως, πλήν : — et si κἂν εἰ
*tametsi κἂν εἰ
tamquam καθάπερ, οἷον, ὡς, ὥσπερ
tandem τελευταῖον
tango ἅπτομαι, ἐφάπτομαι, θιγγάνω
tantus τηλικόσδε, τηλικοῦτος, τοσοῦτος : -a (?) -όσον : — hic τοσόσδε, τοσοσδί : in -um ταύτῃ, τοσοῦτον
tarditas τὸ βραδύ
tardus : *-ius τὸ βραδύ
tecmirion (*signum demonstrationis) τεκμήριον
tectonicus τεκτονικός
tectum σκέπασμα
tecum σεαυτῷ
temptativus πειραστικός
tempto πειράομαι : -are oportet πειρατέον : *vide* monstro
tempus καιρός, χρόνος
tenebre σκότος
ter τρίς
termino *διορίζω, ὁρίζω, περαίνω, (?) συνάπτω
terminus ὅρος, πέρας : -i (?) μέσοι
terra γαῖα, γῆ
terreus γήϊνος
terribilis φοβερός
tertius τρίτος : -ia pars τριτημόριον
testimonium : — prebeo μαρτυρέω
testis μάρτυς
testor μαρτυρέω
tetragonizo τετραγωνίζω
tetras τετράς
Thales *vide* Tales
Thebe Θῆβαι
theologi θεολόγοι
theologia θεολογική
theologizantes θεολογήσαντες
theorema (*-reu-, *-ri-) θεώρημα
theoria θεωρῆσαι, θεωρία : directa — (!) εὐθυωρία
theoricans θεωρητικός
theoricus θεωρητικός
thesaurus θησαυρός
Thetis Τηθύς
Thimotheus Τιμόθεος
tibia κνήμη, σκέλος
tibicino αὐλέω
timeo εὐλαβέομαι, φοβέομαι
tollo *vide* sublatus
tonitruum (?) βροντᾷ
torrens φάραγξ
tot τοσοῦτοι : — modis τοσαυτάχως
totalitas ὁλότης
totaliter ὅλως
totiens ἰσαχῶς, τοσαυτάχως
totus ὅλος, πᾶς, σύνολος : ex -o ὅλως : simul -um σύνολον
tractatus μέθοδος
tracto διέρχομαι, ἐπέρχομαι, λαμβάνω, πολιτεύομαι, πραγματεύομαι : *vide* physicus
trado παραδίδωμι
tragedia τραγῳδία
Tragilia Θαργήλια
traho παρέλκω
tranquillitas γαλήνη
transeo μεταβαίνω, ῥέω : -eundum τὸ μεταβαίνειν
transfero μεταφέρω
transformo μεταφύομαι, μέτειμι
transitorius ῥέων
transmutatio τὸ μεταβάλλειν, μεταβολή, (?) τροπή *vel* τρόπος
transmutativus μεταβλητικός
transmuto(r) μεταβάλλω
transpermutor (?) μεταβάλλω
transpono μετατάττω
transpositio μετάθεσις
transumptio μετάληψις
tres τρεῖς
triangulus τρίγωνον
tricubitus τρίπηχος
trigonum τρίγωνον
trinitas τριάς
tripliciter τριχῇ, τριχῶς
triplus τριπλάσιος

tripudio ὀρχέομαι
triremis τριήρης
tritostata τριτοστάτης
Troiani (?) τύραννοι
Troicus Τρωϊκός
tropi τροπή
tu σύ : te ipsum σεαυτόν
tunc ἄρα, τότε, ὥστε
turbatio ταραχή
turpis αἰσχρός, φαῦλος : -iter φαύλως
tuus σός
*ty (?) τυραννίδες
typus τύπος

ubi ὅπου, [c]οὖπερ, ποῦ, πού
ubicumque ὅπου
ubilibet ὁπουοῦν
ubique πανταχοῦ
ulterius ἐσχατώτερον
ultimus ἔσχατος, ὑστερότατος
[c]ultra παρά
umor *vide* humor
unde ἄρα, διὰ τοῦτο, διό, διόπερ, ὅθεν, πόθεν : *— quo, *— quoque ποθὲν ποί
undenarius ἑνδεκάς
unicus *μοναδικός, (!) μοναχῇ, μοναχός : -e μοναχῶς
unio : -itus μοναδικός
unio ἑνότης
unitas τὸ ἕν, μονάς : secundum -tem (?) μοναδικός
universalis (ὁ) καθόλου : -ter καθόλου, ὅλως
universus ὅλος : -um τὸ πᾶν
univocatio τὸ συνώνυμον
univocus (?) ὁμώνυμος, συνώνυμος
unus ἄλλος, (?) ὁ αὐτός, εἷς : -um dico ἑνίζω : — numerus †ἑνάριθμος : *vide* nec, nullus
unusquisque ἕκαστος, καθ' ἕκαστον
usque, — ad ἐπί, ἕως, μέχρι
usus χρῆσις
ut ἅτε, ἵνα, καθάπερ, οἷον, ὅπως, (?) *τοσοῦτοι, ὥς, ὡς, ὥσπερ, ὥστε : — ita, — si, — si ita, — si sic ὡς : — ita οὕτως : *vide* decet, dico, fere
uterque -rique ἀμφότεροι, ἄμφω, ἑκάτερος -οι, ὁ συνάμφω : -rumque ἀμφότερον -α -ως : -rimque ἀμφοτέρως : -roque modo ἀμφοτέρως
utilis χρήσιμος, ὠφέλιμος
[c]utilitas χρεία, τὸ χρήσιμον, χρῆσις
utor, usus sum χράομαι
utrum ἄρα, (?) ὁποτέρως, πότερον, ποτέρως

vaco *vide* voco
vado βαδίζω -ομαι : — viam πορεύομαι
valde ἀμήχανον, λίαν : *vide* bonus, circumflexus, difficilis, similiter
valeo ἰσχύω
vaniloquium est κενολογεῖν ἐστί
variatio ἐπάλλαξις
vas ἀγγεῖον, σκεῦος
velocitas τάχος
velox : -cissimus τάχιστος
velut οἷον, ὥσπερ
veluti οἷον, ὡς, ὥσπερ
venio βαίνομαι, ἔρχομαι, ἥκω
venor θηρεύω
Venus Ἀφροδίτη
ver κύων
vere *vide* verus, qui
verbum λόγος, ῥῆμα
verisimile *vide* dico
veritas ἀλήθεια, τὸ ἀληθές
vero ἄρα, γε, δέ, δή, (?) καί, (?) μέν, μὲν οὖν, μέντοι, τοίνυν : *vide* quoniam
verso στρέφω : -or μέτειμι, πραγματεύομαι
versus ἔπος, στοῖχος
verum ἀλλά, δέ, δή : — et καίτοι
verus -um ἀληθής -ές, ἀληθινός, (?) σύντομος : -um, -e ἀληθῶς : -e (?) δὲ : -ior ἀληθινώτερος : -issimus ἀληθέστατος : -um dico ἀληθεύω -ομαι : — sum ἀληθεύω -ομαι
vestimentum ἐσθής, λώπιον
vestis ἱμάτιον
via μέθοδος, ὁδός, πρὸ ὁδοῦ : -am facio ὁδοποιέω : *vide* vado
viaticus *vide* methodus

video βλέπω, εἶδον, ὁράω : -emus δοκεῖ : -or δοκέω, ἔοικα, (!) οἴομαι, φαίνομαι : -etur (!) φαίη : -eri (!) φάναι
vigilo ἐγρήγορα
viginti εἴκοσιν
vilior χείρων
vinum οἶνος
vir ἀνήρ
viridis (!) φαιός
virtus ἀρετή, ἰσχύς
vis βία, τὸ βίαιον, ἰσχύς : per -im βίαιος
viscum κόλλα
visibilis ὁρατικός, ὁρατός
visio ὅρασις
visus ὄψις
vita βίος
vitium κακία
vivo ζάω
vivum ζῶν
vix μόλις, σχολῇ
vocale φωνῆεν
voco καλέω
voco (*pro* vaco) : in -ante ἐν παρέργῳ
volatilis πτηνός
volens ἑκών
volo βούλομαι, ἐθέλω : quod -umus βούλητόν
volo πέτομαι : -are τὸ πτερωτόν
voluntarius αἱρετός : -e ἑκών
voluntas : -te ἑκών : non -te ἄκων
voluptas ἡδονή
voluptuosus ἡδύς
vox φωνή
vultur οἰωνός

Xenophanes Ξενοφάνης

ydea ἰδέα
Ylias (*ilias) Ἰλιάς
ymaginatio φαντασία
ymago εἰκών
ypate ὑπάτη
yperbole ὑπερβολή
Ypona Ἵππωνα
ypothesis ὑπόθεσις

Z ζ
Zeno Ζήνων
*zodia, -iaci, -iorum, *-iacorum ζῳδίων

Aristotelis Latini volumina sequentia iam edita sunt :

Codices descripserunt G. Lacombe, A. Birkenmajer, E. Franceschini, M. Dulong, L. Minio-Paluello : Volumina tria (1939-1961), iterum imprimenda.

Operum editiones :

I.1-5 Categoriae (Transl. Boeth., Compos., Moerb., Lemm. Simplicii, Ps.-August. Paraphr.), ed. L. Minio-Paluello, 1961.

I.6-7 Categoriarum Supplementa : Porphyrii Isagoge, (Transl. Boeth., Fragm. Victorini), « Liber Sex Principiorum », ed. L. Minio-Paluello, 1966.

II.1-2 De Interpretatione (Transl. Boeth. et Moerb.), edd. L. Minio-Paluello et G. Verbeke, 1965.

III.1-4 Analytica Priora (Transl. Boeth. [rec. duae] et Anon. ; Scholia), ed. L. Minio-Paluello, 1962.

IV.1-4 Analytica Posteriora (ed. alt. Transl. Ioan. et Gerardi; ed. prima Transl. Iacobi et Moerb.), ed. L. Minio-Paluello et B.G. Dod, 1968.

V.1-3 Topica (Transl. Boeth. [cum fragm. Recens. alt.] et Anon.), ed. L. Minio-Paluello, 1969.

VI.1-3 De Sophisticis Elenchis (Transl. Boeth., Fragm. Transl. Iacobi et Rec. Moerb.) ed. B. G. Dod, 1975.

VII.2 Physica (lib. I et II.1 : Transl. Vatic.), ed. A. Mansion, 1957.

XI.1-2 De Mundo (ed. alt. Transl. Barthol. et Nicolai ; ed. prima Transl. Rinucii, Argyropuli, Sadoleti, et Paraphr. Apulei), edd. W. L. Lorimer, L. Minio-Paluello, G. F. Muscarella, 1965.

XVII.2.v De Generatione Animalium (Transl. Moerb.), ed. H. J. Drossaart-Lulofs, 1966.

XXV.1-1^{a} Metaphysica (lib. I-IV.4 : Transl. Iacobi [Vet.^{ma}] et Compos. [Vetus]), ed. G. Vuillemin-Diem, 1970.

XXV.2 Metaphysica (lib. I-X et XII-XIV : Translatio Anonyma [Media]), ed. G. Vuillemin-Diem, 1976.

XXVI.1-3 (quinque fasc.) Ethica Nicomachea, ed. R. A. Gauthier 1972-74 :
fasc. prim. : Praefatio ;
» sec. : Eth. Vetus, Nova, Borghes. ;
» tert. : Transl. Grossetexte (textus purus) ;
» quart. : » » (» recognitus) ;
» quint. : Indices verborum.

XXIX.1 Politica (lib. I et II.1-11 : Transl. Moerb. ' imperfecta '), ed. P. Michaud-Quantin, 1961.

XXXIII Poetica (ed. alt. Transl. Moerb. ; ed. prima Averrois ' Poetriae ' Hermanno interprete), ed. L. Minio-Paluello, 1968.

Imprimerie J. Duculot - Gembloux (*Imprimé en Belgique*)

Date Due

TRENT UNIVERSITY
0 1164 0308521 4

PA3895 .A3 1951 v. 25,
fasc. 2
Aristoteles.
Aristoteles Latinus.

DATE | ISSUED TO

272538